

2

60

4 -

-- 80

8

25. I 40

E.a. 12

Verlag von Otto Holtzes Nachf. in Leipzig:

Mk. Pf.

- Ciceronis, M. Tullii, Laelius, de amicitia dialogus. Mit e. Kommentar z. Privatgebrauche für reifere Gymnasialschüler u. angehende Philologen bearb. v. Moritz Seyffert. 2. Aufl., besorgt v. C. F. W. Müller. gr. 8. 39¹/₂ Bog. 1876. 9 —
- Holtze, Professor Dr. F. W., Syntaxis priscorum scriptorum Latinorum usque ad Terentium. 2 Voll. gr. 8. 53 Bog. 1861. 1862. 13 50
- Seyffert, Dr. Moritz, Lesestücke aus griechischen u. lateinischen Schriftstellern für die mittleren u. oberen Klassen der Gymnasien zusammengestellt. 10. Aufl. gr. 8. 14¹/₂ Bog. 1897. 2 40
- Materialien zum Übersetzen aus dem Deutschen ins Lateinische. Für die oberste Bildungsstufe der Gymnasien. 10. Aufl. 8. 13¹/₂ Bog. 1892. 2 40
- Palaestra Ciceroniana. Deutsche Originalstücke zum Übersetzen in das Lateinische in Ciceros Schreibart. 8. Aufl. 8. 23 Bog. 1883. 3 90
- Progymnasmata. Anleitung zur lateinischen Composition in praktischen Beispielen zu der Chrie u. deren Teilen. Für die oberste Bildungsstufe der Gymnasien. 5. Aufl. 8. 12³/₄ Bog. 1886. 2 40
- Scholae Latinae. Beiträge zu einer methodischen Praxis der lateinischen Stil- und Compositionsübungen.
 - I. Teil: die Formen der tractatio. 4. Aufl. 8. 15 Bog. 1878. 3 60
 - II. Teil: die Chrie, das Hauptstück der alten Schultechnik. 4. Aufl. 8. 17¹/₂ Bog. 1887. 4 —
- Übersetzung einiger Stücke aus der Palaestra Ciceroniana. 2. Aufl. 8. 3¹/₈ Bog. 1876. -- 80
- Übungsbuch zum Übersetzen aus dem Deutschen ins Lateinische für Secunda und Prima. 15. Aufl. 8. 23¹/₈ Bog. 1895. 3

Verlag von Otto Holtzes Nachfolger in Leipzig.

Karl Tauchnitzsche Stereotyp-Ausgaben.

Jeder Band ist einzeln zu haben.

I. Griechische Autoren.		M.			M.
Aeschyli Tragoediae	—	90	Ptolomaei Geographia, 3 V. u.	5	50
Anacreontis Carmina	—	45	Stobaei Florilegium, 3 Voll.	7	—
Anthologia Graeca, 3 Voll.	3	42	Strabo, 3 Voll.	4	50
Apollonii Rhodii Argonautica	—	60	Theophrastus, Epictetus, Cebes. —	3	0
Aristophanis Comoediae, 3 V.	2	70	Thucydides, 2 Voll.	3	10
Babrii Fabulae	—	50	Xenophontis Opera, 6 Voll.	5	90
Euripidis Tragoediae, 4 Voll.	3	—	II. Lateinische Autoren.		
Hesiodi Carmina	—	30	Catullus, Tibullus Propertius	—	90
Homeri Ilias, 2 Voll.	1	50	Horatius	—	75
Homeri Odyssea, 2 Voll.	1	50	Lucani Pharsalia	1	—
Orphica, Procli, Musaei et			Lucretius Carus	1	50
Callimachi Carmina	—	90	Martialis Epigrammata	1	20
Pindari Epinicia	—	90	Ovidii Opera, 3 Voll.	2	70
Poetae Graeci Gnomici	—	60	Palingenii Zodiacus vitae	1	50
Quinti Smyrnaei, Tryphio-			Persius et Iuvenalis	—	45
dori, Tzetzae et Coluthi			Phaedrus cum Gudii, Aviani		
Carmina de reb. Troianis	1	20	et Faerni fabulis	—	50
Sophoclis Tragoediae, 2 V.	1	50	Phaedri Fabulae	—	30
Theocritus, Bion et Moschus	—	60	Plauti Comoediae, 4 Voll.	3	60
Aeliani Variâ Historia, He-			Senecae Tragoediae	1	50
raclides Ponticus et Nico-			Silius Italicus	1	50
laus Damascenus	—	90	Terentius	—	90
Aeschinis oratoris Opera	—	90	Virgilius	1	20
Aesopicae Fabulae	—	60	Ammianus Marcellinus		
Antonini Commentarii	—	60	Aurelius Victor	—	45
Apollodorus	—	75	Caesar, Iul., de bello Gallico	—	75
Appiani Romanae Hist., 4 V.	3	60	Caesar, Iul., de bello civili	—	45
Aristotelis Opera omnia, 16 V.	16	—	Ciceronis Opera, 11 Voll.	23	25
Arriani Expeditio Alexandri	1	20	Cornelius Nepos	—	30
Athenaeus Deipnosoph., 4 V.	7	20	Curtius Rufus	1	20
Demosthenis Opera, 5 Voll.	4	50	Erasmus, Roterod., 2 Voll.	2	10
Demosthenis Or. Philipp.	—	45	Eutropius	—	30
Dio Cassius, 4 Voll.	6	—	Florus	—	30
Diodorus Siculus, 6 Voll.	9	—	Gellii Noctes Atticae	2	—
Diogenes Laertius, 2 Voll.	3	—	Iustinus	—	75
Dionysius Halicarn., 6 Voll.	6	—	Livii Opera, 6 Voll.	5	75
Herodiani Hist. Romana	—	90	Muretus, Orationes, 2 Voll.	2	40
Herodotus, 3 Voll.	2	70	— —, Epistolae	1	50
Iosephus, 6 Voll.	9	—	Plinii Historia Naturalis, 5 V.	9	—
Isaei Orationes	1	—	Plinii Epistolae	1	20
Isocrates, 2 Voll.	2	10	Pomponius Mela	—	45
Luciani Opera, 4 Voll.	4	80	Quintilianus, 2 Voll.	1	80
Lysiae Orationes	—	90	Sallustius	—	45
Parthianae Gr. Descriptio, 3 V.	3	—	Senecae Opera philos., 5 V.	6	—
Philo Iudaeus, 8 Voll.	12	—	Suetonius	—	90
Platonis Opera, 8 Voll.	9	—	Taciti Opera, 2 Voll.	2	10
Platonis Opera, 8 Voll.	9	—	Valerius Maximus	1	35
Platonis Opera, 8 Voll.	9	—	Velleius Paterculus	—	50
Platonis Opera, 8 Voll.	9	—	Vitruvius	1	—

Raymond
W. B. Bausky

ARISTOTELIS
OPERA OMNIA.

VOL. II.

INSUNT: METAPHYSICA.

Raymond
W. B. Bausky

Raymond

Ribensky

Raymond

Ribensky

Raymond Rebeusky

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ.

Raymond Raymond

ARISTOTELIS

ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΑ.

Raymond Raymond

AD

OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM

Raymond Raymond

ACCURATE EDITA.

EDITIONIS STEREOTYPÆ C. TAUCHNITIANÆ

Raymond Raymond

NOVA IMPRESSIO.

LIPSIAE

SUMPTIBUS SUCC. OTTONIS HOLTZE.

1900.

RAYMOND

RAYMOND

RAYMOND

RAYMOND

LIPSIAE,
Impresserunt Oscar Brandstetter.

Raymond R. Libanisky
Raymond Raymond

METAPHYSICORUM

ARGUMENTUM.

~~Raymond Raymond~~ ~~Beu~~
LIB. I. Cap. 1. Quid sit scientia, et quomodo differat ab experientia. 2. Philosophiam in primis in cognitione causarum principiorumque, a sensibus remotorum, versari. 3. De primis rerum causis principiisque quid docuerint veteres, ut Thales, Anaximenes, alii, qui vel unum principium, vel plura statuerint. Praefertur ceteris Anaxagoras, qui τὸν νοῦν principium posuerit praeter materiam. 4. De amore, quem praeter materiam posuerint Parmenides et Hesiodus. De amicitia et odio Empedoclis, qui primus quatuor elementa asseruerit. De Leucippo Democritoque, qui plenitudinem et vacuitatem entium et non entium causam statuerint. 5. De Pythagoreis, qui numeros posuerint principia. De Parmenide, Xenophane, Melisso. 6. De Platone, ad Pythagoreos accedente. Idem qua in re ab illis dissentiat. Colliguntur supra dicta. 7. Refelluntur veterum de principiis placita, supra commemorata.

LIB. I. (II.) Hic liber aut non nisi aliud idque brevius exordium est totius operis; (unde et in Graecis, ubi tredecim tantum numerantur Metaphysicorum libri, vocatur ἄλφα τὸ πρῶτον) aut plane alienus est iudicandus ab hoc opere, quia transitum facit ad disquisitionem de natura. Cap. 1. Veritatis contemplationem partim difficilem, partim facilem esse. De discrimine, quod sit inter philoso-

ARIST. METAPHYS.

phiam et inter practicam. Illam imprimis circa causas versari. 2. Esse principium aliquod simplex, nec innumeras esse rerum causas statuendas. 3. Adiiiciuntur quaedam inconditiora de investigandae tradendaeque veritatis ratione. Subtilitatem mathematicam in physicis non praestari posse. Transitus fit ad disquisitionem de natura (quae tamen hic non sequitur).

LIB. II. (III.) Hic liber continet ἀπορίας, (quo nomine etiam in sequentibus interdum nuncupatur,) proponunturque in eo quaestiones difficiles, quae solvendae sint ante omnia philosopho de principiis disquisituro. Cap. 1. Praemisso prooemio de utilitate talium ἀποριῶν, variae statim proponuntur eiusmodi quaestiones. 2. Sequuntur earum solutiones, ac primum eius quam primam proposuerat: utrum unius an plurium sit scientiarum, omnia causarum genera speculari. 3. An genera rerum possint considerari tamquam elementa et principia? Quod negatur. 4. Quomodo igitur possit singularium rerum infinitarumque speculatio esse? et alia his cognata, quae primo capite proposuerat. 5. An numeri et entia mathematica (corpus solidum, superficies, lineae, puncta) possint elementa esse? 6. Quare oporteat alia quaedam speculari philosophum, praeter sensibilia? Elementa an sint δυνάμει, an ἐνεργείᾳ? Principia an sint καθόλου, an καθ' ἕκαστα?

LIB. III. (IV.) Cap. 1. De ente per se, ut subiecto separatae scientiae. 2. De ente speculationem, deque proprietatibus eius, ut entis, unius esse scientiae. 3. Philosophiae esse munus, disquirere de mathematicis axiomatibus, et de substantia (οὐσίᾳ). 4. De unaquaque re unumquodque aut debere praedicari, aut negari. Idem non posse simul esse et non esse. 5. Non omne, quod esse videatur, etiam vere esse. 6. Disputatur adversus eos, qui omnia quae vera videantur, vera dicant. 7. Nihil medium esse inter contradictionem; h. e. quodlibet de quolibet recte aut affirmari aut negari. 8. De iis, qui

omnia vera, et de iis, qui omnia falsa esse dixerint. Ostenditur, errare utrosque.

LIB. IV. (V.) Continet hic liber variorum terminorum vocabulorumque a philosophis usurpatorum explanationem homonymicam. Cap. 1. Quot modis principium dicatur. 2. Quot modis causa. 3. Elementum. 4. Natura. 5. Necessarium. 6. Unum. 7. Ens. 8. Substantia. 9. Eadem, diversa, differentia, similia. 10. Opposita et contraria. 11. Priora et posteriora. 12. Potentia (*δύναμις*). 13. Quantum. 14. Quale. 15. *Πρός τι*, ad aliquid. 16. Perfectum. 17. Terminus. 18. Secundum quod (*τὸ καθ' ὃ*). 19. Dispositio. 20. Habitus. 21. Passio. 22. Privatio. 23. Habere. 24. Ex aliquo esse. 25. Pars. 26. Totum et omne. 27. Mutilum. 28. Genus. 29. Falsum. 30. Accidens.

LIB. V. (VI.) Exilis hic liber superiorum quadamtenus est supplementum. Cap. 1. Disputationem de ente theoreticae esse philosophiae. Tres esse philosophias theoreticas: physicam, mathematicam, theologiam. Cf. X. (XI. 7.) 2. Quid sit accidens (*τὸ συμβεβηκός*), et cur sit, et quod eius non sit scientia. 3. Principia causasque oriri et occidere sine generatione et corruptione.

LIB. VI. (VII.) Cap. 1. De primo ente. 2. Quaestiones de substantia (*οὐσία*). 3. Quid sit substantia. 4. *Τὸ τί ἦν εἶναι*, i. e. definitio, seu quidditas alicuius rei. 5. *Τὸ τί ἦν εἶναι* competere substantiis vel solis, vel maxime, et primum, et simpliciter. 6. An *τὸ τί ἦν εἶναι* et *ἕκαστον* sit idem, nec ne. 7. De generatione. 8. Formam et essentiam rei non generari. 9. Quare quaedam arte et casu fiant, quaedam minime. 10. Utrum Totius definitioni partium quoque definitionem inesse oporteat, nec ne; et utrum prius, partes an totum? 11. Quae sint speciei partes, et quae non? 12. Cur et quomodo unum sit definitum. 13. Nullum universalium (*τῶν καθόλου*) esse substantiam; et quaecunque universaliter praedicentur, non significare *hoc aliquid* (*τόδε τι*), sed *quale* (*τοιοῦδε*). 14. Adversus eos, qui ideas dixerint simul et substantias

esse, et separabiles. 15. Singularium rerum sensibilibus substantiae nec definitionem esse posse, nec demonstrationem. 16. Nullam ex substantiis esse substantiam. 17. De substantia et de quidditate (*τὴν ἢ εἶναι*) alia quaedam subtilius disputantur.

LIB. VII. (VIII) Cap. 1. Post repetitionem eorum quae de substantia hactenus dixit, de substantiis sensibilibus dicere orditur. 2. De sensibilibus *οὐσίαι*, quae sit *ὡς ἐνέργεια*. 3. Nomen rei an significet substantiam, quatenus sit composita, an *τὴν ἐνέργειαν* et formam. Adduntur quaedam de generatione et interitu substantiarum. Solvuntur quaedam quaestiones, circa quas ambigebant Antisthenis sectatores. Denique de reductione ad numerum disputatur. 4. De substantia materiali, et de causis. 5. Non omnia contraria ex se invicem gigni. Adduntur quaestiones quaedam. 6. Quae causa sit *τοῦ ἐν εἶναι*.

LIB. VIII. (IX.) totus agit de *δυνάμει* et *ἐνεργείᾳ*. Cap. 1. De potentia et privatione. 2. Potentiarum alias esse rationis expertes, alias cum ratione coniunctas. 3. Contra Megaricos, qui dixerint, tunc solum *δύναμιν* locum habere, cum *ἐνέργεια* adsit, seu cum agatur; ubi vero non agatur, non esse *δύναμιν*. 4. An fieri possit, ut res possibilis nec sit, nec futura sit unquam. 5. Unamquamque potentiam, si adsit cupido eius, cuius habeat potentiam, idque ea ratione, qua habeat, necesse esse illud ipsum effectum reddere. 6. Quid et quale *ἐνέργεια*. 7. Quando unumquodque sit *δυνάμει*, et quando non. 8. *τὴν ἐνέργειαν* esse ante *τὴν δύναμιν* et ante omne principium transmutatorium. 10. In bonis rebus *τὴν ἐνέργειαν* praestantiorum esse *τῇ δυνάμει*, in malis contra. Unumquodque quale sit, probari, si ad *ἐνέργειαν* revocetur. 11. De vero et falso.

LIB. IX. (X.) Cap. 1. Quid sit *τὸ ἐν*, et *τὸ ἐν εἶναι*. 2. *Τὸ ἐν* in omni genere esse quandam naturam, et rei nullius prorsus id ipsum esse naturam. 3. Quot modis sibi opponantur *unum* et *multa*: itemque *diversum* et *dissimile*. 4. De contrarietate. 5. Aequale, magno et

parvo quomodo opponatur. 6. Quaestio instituitur de unius et multorum oppositione. 7. Necessesse esse, ut media quae sint inter contraria, sint ex ipsis contrariis. 8. Ea quae specie diversa sint, in eodem esse genere. 9. Quid sit specie esse diversum, et cur alia specie differant, alia non. 10. Diversa esse specie corruptibile et incorruptibile.

LIB. X. (XI.) Cap. 1. *Ἀποδείξεις* quaedam de philosophia. 2. Item aliae *ἀποδείξεις*. 3. Quomodo multorum et speciei diversorum una sit scientia. 4. Primae philosophiae esse, principia mathematicarum rerum inquirere. 5. Fieri non posse, ut res eadem eodem tempore et sit et non sit. 6. De Protagora, qui dixerit, hoc minem rerum omnium mensuram esse; ac de contrarietatibus et oppositis. 7. Physicam scientiam esse theoreticam, sicuti et mathematicam et theologiam. (Cf. V. (VI.) 1.) 8. De ente per accidens. 9. *τὴν ἐντελέχειαν* eius quod sit *δυνατὸν*, qua *δυνατὸν*, motum esse. 10. Corpus non posse esse infinitum. 11. De mutatione. 12. De motu.

LIB. XI. (XII.) Cap. 1. De *οὐσίᾳ*. 2. De *οὐσίᾳ* mutabili, et mutatione. 3. Nec materiam nec speciem generari. 4. De causis, principiis et elementis. 5. De principiis sensibilibus. 6. Quod necesse sit esse *οὐσίαν* aliquam aeternam, quae prima sit omnium causa. 7. De primo movente, deque Deo. 8. De astris et orbibus coelestibus, quot sint numero; et de veterum de diis opinionibus. 9. De mente (*περὶ τοῦ νοῦ*). 10. Quomodo natura universi habeat ipsum bonum et ipsum optimum.

LIB. XII. (XIII.) Cap. 1. Entia mathematica utrum sint, an non sint. 2. Eadem an a sensibilibus separata sint. 3. Quomodo sint. 4. Ideas Platonicas non esse. 5. Nul-
lum *τῶν εἰδῶν* esse posse usum. 6. De numeris philosophia. 7. An unitates sint combinabiles, nec ne; et si combinabiles, quomodo? 8. Quae sit differentia inter numerum et unitatem, si qua sit. Disputatur cum contra alios, tum Pythagoreos. 9. Numerum et magnitudines non

posse separari. Item aliae quaestiones proponuntur. 10.
De ideis quaestiones.

LIB. XIII. (XIV.) Cap. 1. Contrariorum nullum
(*Οὐδὲν τῶν ἐναντίων*) posse esse proprie principium re-
rum omnium. 2. Aeterna non posse esse composita ex
elementis. 3. Contra Pythagoreos, eorumque numeros.
4. De numerorum generatione; item aliae dubitationes
circa Pythagoreorum sententiam. 5. Numerum non esse
rerum causam. 6. Aliae denique dubitationes ad do-
ctrinam de numeris et de ideis pertinentes proponuntur.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ
ΑΛΦΑ ΤΟ ΜΕΙΖΟΝ.

LIBER I.
CAPUT I.

Πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει. Ση-
μείον δ' ἢ τῶν αἰσθήσεων ἀγάπησις· καὶ γὰρ χω-
ρὶς τῆς χρείας, ἀγαπῶνται δι' ἑαυτὰς, καὶ μάλιστα
τῶν ἄλλων ἢ διὰ τῶν ὀμμάτων. Οὐ γὰρ μόνον ἵνα
πράττωμεν, ἀλλὰ καὶ μηθὲν μέλλοντες πράττειν, τὸ
ὄρεᾶν αἰρούμεθα ἀντὶ πάντων, ὡς εἰπεῖν, τῶν ἄλλων.
Αἴτιον δ', ὅτι μάλιστα ποιεῖ γνωρίζειν τι ἡμᾶς αὕτη
τῶν αἰσθήσεων, καὶ πολλὰς δηλοῖ διαφοράς. [Φύσει
μὲν οὖν αἰσθησὶν ἔχοντα γίνεται τὰ ζῶα. Ἐκ δὲ τῆς
αἰσθήσεως, τοῖς μὲν αὐτῶν οὐκ ἐγγίγνεται μνήμη, τοῖς
δὲ γίγνεται. Καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν φρόνιμα, τὰ δὲ
μαθηματικώτερα τῶν μὴ δυναμένων μνημονεύειν ἐστίν.
Φρόνιμα μὲν, ἄνευ τοῦ μαθάνειν, ὅσα μὴ δυνατὰ
τῶν ψόφον ἀκούειν· οἷον μέλιτα, καὶ εἴ τι τοιοῦτον
ἄλλο γένος ζῶων ἐστί. Μαθάνει δ', ὅσα πρὸς τῇ
μνήμῃ καὶ ταύτην ἔχει τὴν αἰσθησιν. Τὰ μὲν οὖν
ἄλλα ταῖς φαντασίαις ζῆ, καὶ ταῖς μνήμαις, ἐμπειρίας

δὲ μετέχει μικρόν· τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος καὶ
 τέχνη καὶ λογισμοῖς. Γίνεται δ' ἐκ τῆς μνήμης
 ἐμπειρία τοῖς ἀνθρώποις. Αἱ γὰρ πολλαὶ μνήμαι
 τοῦ αὐτοῦ πράγματος, μιᾶς ἐμπειρίας δύναμιν ἀπο-
 τελοῦσι· καὶ δοκεῖ σχεδὸν ἐπιστήμη καὶ τέχνη ὅμοιον
 εἶναι ἢ ἐμπειρία. Αποβαίνει δ' ἐπιστήμη καὶ τέχνη
 διὰ τῆς ἐμπειρίας τοῖς ἀνθρώποις. Ἡ μὲν γὰρ ἐμ-
 πειρία τέχνην ἐποίησεν, ὡς φησι Πῶλος, ὀρθῶς λέ-
 γων· ἢ δ' ἀπειρία τύχην. Γίνεται δὲ τέχνη, ὅταν
 ἐκ πολλῶν τῆς ἐμπειρίας ἐννοημάτων, καθόλου μιὰ
 γένηται περὶ τῶν ὁμοίων ὑπόληψις. Τὸ μὲν γὰρ ἔχειν
 ὑπόληψιν, ὅτι Καλλιὰ κάμνοντι τήνδ' τὴν νόσον, το-
 δὲ συνήνεγκε, καὶ Σωκράτει, καὶ καθέκαστον οὕτω
 πολλοῖς, ἐμπειρίας ἐστὶ· τὸ δ' ὅτι πᾶσι τοῖς τοιοῦσ-
 δε κατ' εἶδος ἐν ἀφορισθεῖσι, κάμνουσι τήνδε τὴν νό-
 στον, συνήνεγκε, οἷον τοῖς φλεγματώδεσιν ἢ χολώδεσιν,
 ἢ πυρέττουσι καύσω, τέχνης. Πρὸς μὲν οὖν τὸ πράτ-
 τειν ἐμπειρία τέχνης οὐδὲν δοκεῖ διαφέρειν, ἀλλὰ καὶ
 μᾶλλον ἐπιτυχάνοντας ὀρῶμεν τοὺς ἐμπείρους, τῶν
 ἄνευ τῆς ἐμπειρίας λόγον ἔχόντων. Αἴτιον δ', ὅτι ἢ
 μὲν ἐμπειρία τῶν καθέκαστά ἐστι γνῶσις, ἢ δὲ τέχνη
 τῶν καθόλου· αἱ δὲ πράξεις καὶ αἱ γενέσεις πᾶσαι,
 περὶ τὸ καθέκαστόν εἰσιν. Οὐ γὰρ ἄνθρωπον ὑγιάζει
 ὁ ἰατρούων, πλὴν ἄλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ Καλ-
 λίαν, ἢ Σωκράτην, ἢ τῶν ἄλλων τινὰ οὕτω λεγομένων,
 ᾧ συμβέβηκεν ἀνθρώπων εἶναι. Ἐὰν οὖν ἄνευ τῆς
 ἐμπειρίας ἔχη τις τὸν λόγον, καὶ τὸ καθόλου μὲν γνω-
 ρίξῃ, τὸ δ' ἐν αὐτῷ καθέκαστον ἀγνοῇ, πολλάκις δια-
 μαρτήσεται τῆς θεραπείας· θεραπευτὸν γὰρ τὸ κα-
 θέκαστον μᾶλλον. Ἄλλ' ὅμως τό γε εἶδέναι καὶ τὸ

ἐπαίειν, τῇ τέχνῃ τῆς ἐμπειρίας ὑπάρχειν οἰόμεθα
 μᾶλλον, καὶ σοφωτέρους τοὺς τεχνίτας τῶν ἐμπείρων
 ὑπολαμβάνομεν, ὡς κατὰ τὸ εἰδέναι μᾶλλον ἀκολου-
 θοῦσαν τὴν σοφίαν πᾶσι. Τοῦτο δὲ, ὅτι οἱ μὲν τὴν
 αἰτίαν ἴσασιν, οἱ δ' οὐ. Οἱ μὲν γὰρ ἔμπειροι, τὸ
 ὅτι μὲν ἴσασι, διότι δ' οὐκ ἴσασιν· οἱ δὲ τὸ διότι καὶ
 τὴν αἰτίαν γνωρίζουσι. Διὸ καὶ τοὺς ἀρχιτέκτονας
 περὶ ἕκαστον τιμωτέρους, καὶ μᾶλλον εἰδέναι νομίζο-
 μεν τῶν χειροτεχνῶν, καὶ σοφωτέρους, ὅτι τὰς αἰτίας
 τῶν ποιουμένων ἴσασιν· οἱ δ' ὡσπερ καὶ τῶν ἀψύ-
 χων ἔνια, ποιῆ μὲν, οὐκ εἰδότες δὲ ποιῆ, οἷον καίει
 τὸ πῦρ. Τὰ μὲν οὖν ἀψυχα φύσει τινὲ ποιεῖν τού-
 των ἕκαστον· τοὺς δὲ χειροτέχνους δι' ἔθος· ὡς οὐ κα-
 τὰ τὸ πρακτικὸς εἶναι σοφωτέρους ὄντας, ἀλλὰ κατὰ
 τὸ λόγον ἔχειν αὐτοὺς, καὶ τὰς αἰτίας γνωρίζειν. Ὅλως
 τε σημείον τοῦ εἰδότες καὶ τὸ δύνασθαι διδάσκειν
 ἐστὶ· καὶ διὰ τοῦτο τὴν τέχνην τῆς ἐμπειρίας οἰόμε-
 θα μᾶλλον ἐπιστήμην εἶναι. Δύναται γὰρ, οἱ δὲ οὐ
 δύναται διδάσκειν. Ἐτι δὲ τῶν αἰσθήσεων οὐδεμί-
 αν ἠγούμεθα εἶναι σοφίαν, καίτοι κρυώταται γέ εἰ-
 σιν αὐταὶ τῶν καθέκαστα γνώσεις, ἀλλ' οὐ λέγουσι τὸ
 διὰ τί περὶ οὐδενός, οἷον, διὰ τί θερμόν τὸ πῦρ, ἀλ-
 λά μόνον ὅτι θερμόν. Τὸν μὲν οὖν πρῶτον εἰκὸς τοῖ
 ὁποιοῦν εὐρόντα τέχνην παρὰ τὰς κοινὰς αἰσθή-
 σεις, θαυμάζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, μὴ μόνον διὰ
 τὸ χρήσιμον εἶναι τὴν εὐρεθέντων, ἀλλ' ὡς σοφὸν
 καὶ διαφέροντα τῶν ἄλλων. Πλειόνων δὲ εὐρισκο-
 μένων τεχνῶν, καὶ τῶν μὲν πρὸς τὰναγκαῖα, τῶν δὲ
 πρὸς διαγωγὴν οὐσῶν, ἀεὶ σοφωτέρους τοὺς τοιού-
 τους ἐκείνων ὑπολαμβάνομεν, διὰ τὸ μὴ πρὸς χρῆ-

σιν εἶναι τὰς ἐπιστήμας αὐτῶν. Ὅθεν ἤδη πάντων τῶν τοιούτων κατεσκευασμένων, αἱ μὴ πρὸς ἡδονήν, μὴδὲ πρὸς τὰναγκαῖα τῶν ἐπιστημῶν εὐρέθησαν, κοί πρῶτον τούτοις τοῖς τόποις οὐπερ ἐσχόλασαν. Διὸ περὶ Αἴγυπτον αἱ μαθηματικαὶ πρῶτον τέχναι συνέστησαν. Ἐκεῖ γὰρ ἠφείθη σχολάζειν τὸ τῶν ἱερέων ἔθνος. Εἴρηται μὲν οὖν ἐν τοῖς ἠθικοῖς, τίς διαφορὰ τέχνης καὶ ἐπιστήμης, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμογεγῶν. Οὐ δ' ἔνεκα νῦν ποιούμεθα τὸν λόγον, τοῦτ' ἐστίν, ὅτι τὴν ὀνομαζομένην σοφίαν περὶ τὰ πρῶτα αἷτια καὶ τὰς ἀρχάς, ὑπολαμβάνουσι πάντες· ὥστε καθάπερ εἴρηται πρότερον, ὅτι ὁ μὲν ἔμπειρος τῶν ὁποιοῦν ἐχόντων αἰσθήσιν, εἶναι δοκεῖ σοφώτερος· ὁ δὲ τεχνίτης, τῶν ἐμπείρων· χειροτέχνου δὲ, ἀρχιτέκτων· αἱ δὲ θεωρητικαὶ, τῶν ποιητικῶν μᾶλλον. Ὅτι μὲν οὖν ἡ σοφία περὶ τινὰς αἷτίας καὶ ἀρχάς ἐστὶν ἐπιστήμη, δηλον.

CAPUT II.

Ἐπεὶ δὲ ταύτην τὴν ἐπιστήμην ζητοῦμεν, τοῦτ' ἂν εἴη σκεπτεῖον, περὶ ποίας αἷτίας καὶ περὶ ποίας ἀρχὰς ἐπιστήμη, σοφία ἐστίν. Εἰ δὴ λάβοι τις τὰς ὑπολήψεις ἃς ἔχομεν περὶ τοῦ σοφοῦ, τάχ' ἂν ἐκ τούτου φανερὸν γένοιτο μᾶλλον. Ἐπολαμβάνομεν δὴ, πρῶτον μὲν ἐπίστασθαι μάλιστα πάντα τὸν σοφὸν ὡς ἐνδέχεται, μὴ καθέκαστον ἔχοντα ἐπιστήμην αὐτῶν· εἶτα τὸν τὰ χαλεπὰ γινῶναι δυνάμενον, καὶ μὴ ῥάδια ἀνθρώπων γινώσκειν, τοῦτον σοφόν· τὸ γὰρ αἰσθάνεσθαι, πάντων κοινόν· διὸ ῥάδιον, καὶ οὐδὲν σοφόν. Ἐτι τὸν ἀκριβέστερον, καὶ τὸν διδασκαλικώτερον τῶν αἷτιων, σοφώτερον εἶναι περὶ πᾶσαν ἐπιστήμην· καὶ

τῶν ἐπιστημῶν δὲ τὴν αὐτῆς ἕνεκεν, καὶ τοῦ εἰδέναι
 χάριν αἰρετὴν οὖσαν, μᾶλλον εἶναι σοφίαν, ἢ τὴν τῶν
 ἀποβαινόντων ἕνεκεν· καὶ τὴν ἀρχικωτέραν, τῆς ὑπη-
 ρετούσης μᾶλλον εἶναι σοφίαν. Οὐ γὰρ δεῖν ἐπιτάτ-
 τεσθαι τὸν σοφόν, ἀλλ' ἐπιτάττειν, καὶ οὐ τοῦτον ἐτέ-
 ρω πείθεσθαι, ἀλλὰ τούτῳ τὸν ἥτιον σοφόν. Τὰς
 μὲν οὖν ὑπολήψεις τοιαύτας καὶ τοσαύτας ἔχομεν πε-
 ρὶ τῆς σοφίας καὶ τῶν σοφῶν. Τούτων δὲ τὸ μὲν πάν-
 τα ἐπίστασθαι, τῷ μάλιστα ἔχοντι τὴν καθόλου ἐπι-
 στήμην ἀναγκαῖον ὑπάρχειν. Οὗτος γὰρ οἰδὲ πως
 πάντα τὰ ὑποκείμενα. Σχεδὸν δὲ καὶ χαλεπώτατα γνω-
 ρίζειν τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶ τὰ μάλιστα καθόλου· ποθ-
 ροτάτω γὰρ τῶν αἰσθησέων ἐστὶ. Ἀκριβέσταται δὲ τῶν
 ἐπιστημῶν, αἱ μάλιστα τῶν πρώτων εἰσίν. Αἱ γὰρ ἐξ
 ἐλατιόνων ἀκριβέστεραι τῶν ἐκ προσθέσεως λεγομέ-
 νων, οἷον ἀριθμητικῆ γεωμετρίας. Ἀλλὰ μὴν καὶ δι-
 δασκαλική γε ἡ τῶν αἰτιῶν θεωρητικὴ μᾶλλον. Οὗ-
 τοι γὰρ διδάσκουσιν οἱ τὰς αἰτίας λέγοντες περὶ ἕκα-
 στον. Τὸ δ' εἰδέναι, καὶ τὸ ἐπίστασθαι αὐτῶν ἕνε-
 κα, μάλιστα ὑπάρχει τῇ τοῦ μάλιστα ἐπιστητοῦ ἐπι-
 στήμῃ. Ὁ γὰρ τὸ ἐπίστασθαι δι' ἑαυτὸ αἰρούμενος,
 τὴν μάλιστα ἐπιστήμην μάλιστα αἰρήσεται. Τοιαύτη
 δ' ἐστὶν ἡ τοῦ μάλιστα ἐπιστητοῦ. Μάλιστα δὲ ἐπι-
 στητὰ τὰ πρώτα καὶ τὰ αἰτία. Διὰ γὰρ ταῦτα, καὶ
 ἐκ τούτων ἄλλα γνωρίζεται, ἀλλ' οὐ ταῦτα διὰ τῶν
 ὑποκειμένων. Ἀρχικωτάτη δὲ τῶν ἐπιστημῶν, καὶ
 μᾶλλον ἀρχικὴ τῆς ὑπηρετούσης, ἡ γνωρίζουσα τίνος
 ἕνεκεν ἐστὶ πρακτέον ἕκαστον. Τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἀγα-
 θὸν ἕκαστου· ὅπως δὲ τὸ ἀριστον ἐν τῇ φύσει πάσῃ.
 Ἐξ ἀπάντων οὖν τῶν εἰρημένων ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἐπιστή-

μην πίπτει τὸ ζητούμενον ὄνομα. Δεῖ γὰρ ταυτην
 τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ αἰτιῶν εἶναι θεωρητικὴν. Καὶ
 γὰρ καὶ τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ οὐ ἕνεκα, ἐν τῶν αἰτιῶν
 ἐστίν. Ὅτι δ' οὐ ποιητικὴ, δῆλον ἐκ τῶν πρώτων φι-
 λосоφησάντων. Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι
 καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς
 μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀπόρων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ
 μικρὸν οὕτω προϊόντες, καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορή-
 σαντες· οἷον περὶ τε τῶν τῆς σελήνης παθημάτων, καὶ
 τῶν περὶ τὸν ἥλιον καὶ ἄστρα, καὶ περὶ τῆς τοῦ παντός
 γενέσεως. Ὅ δ' ἀπορῶν καὶ θαυμάζων, οἴεται ἀγνοεῖν·
 διὸ καὶ φιλόμυθος ὁ φιλοσόφος πῶς ἐστίν. Ὁ γὰρ
 μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασιῶν. Ὅσοι εἴπερ διὰ τὸ
 φεύγειν τὴν ἀγνοίαν ἐφιλοσόφησαν, φανερὸν ὅτι διὰ
 τὸ εἶδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον, καὶ οὐ χρήσεώς τι-
 νος ἕνεκεν. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός.
 Σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων, καὶ
 πρὸς ὁμοιωσὴν καὶ διαγωγὴν, ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρ-
 ξατο ζητεῖσθαι. Δῆλον οὖν ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν
 ζητοῦμεν χρεῖαν ἑτέραν, ἀλλ' ὥσπερ ἄνθρωπός φαμεν
 ἐλεύθερος ὁ αὐτοῦ ἕνεκα, καὶ μὴ ἄλλου, οὕτως καὶ αὐ-
 τὴ μόνη ἐλευθέρη οὕσα τῶν ἐπιστημῶν. Μόνη γὰρ
 αὕτη αὐτῆς ἕνεκὲν ἐστίν. Διὸ καὶ δικαίως ἂν οὐκ ἄν-
 θρωπίνῃ νομιζοίτο αὐτῆς ἢ κτῆσις. Πολλαχῆ γὰρ ἡ
 φύσις δούλη τῶν ἀνθρώπων ἐστίν· ὥστε κατὰ Σιμανί-
 δην, θεὸς ἂν μόνος τοῦτο ἔχοι τὸ γέρας· ἄνδρα δ' οὐκ
 ἄξιον μὴ ζητεῖν τὴν καθ' αὐτὸν ἐπιστήμην. Εἰ δὲ
 λέγουσιν οἱ ποιηταί, καὶ πέφυκε φθονεῖν τὸ θεῖον,
 ἐπὶ τούτου συμβῆναι μάλιστα εἰκός, καὶ δυστυχῆς εἶναι
 πάντα τοὺς περιττοὺς. Ἄλλ' οὔτε τὸ θεῖον φθονε-

ρὸν ἐνδέχεται εἶναι, ἀλλὰ (κατὰ τὴν παροιμίαν) πολλὰ
 ψεύδονται ἀοιδοί· οὔτε τῆς τοιαύτης ἄλλην χρῆν νο-
 μίζουσιν τιμωτέραν. Ἡ γὰρ θειοτάτη καὶ τιμωτάτη
 τοιαύτη δὲ διχῶς ἂν εἴη μόνη. Ἦν τε γὰρ μάλιστα ἂν
 ὁ θεὸς ἔχοι, θεία τῶν ἐπιστημῶν ἐστὶ, καὶ ἂν τις τῶν
 θείων εἴη· μόνη δ' αὐτὴ τούτων ἀμφοτέρων τετύχη-
 κεν. Ὁ, τε γὰρ θεὸς δοκεῖ τὸ αἴτιον πᾶσιν εἶναι καὶ
 ἀρχὴ τις· καὶ τὴν τοιαύτην ἢ μόνος, ἢ μάλιστα ἂν ἔχοι
 ὁ θεός. Ἀναγκαιότεραι μὲν οὖν πᾶσαι αὐτῆς, ἀμεί-
 νων δ' οὐδεμία. Δεῖ μὲντοι πῶς καταστήναι τὴν τα-
 ξιν αὐτῆς εἰς τοῦναντίον ἡμῖν τῶν ἐξ ἀρχῆς ζητήσεων.
 Ἀρχονται μὲν γὰρ, ὅσπερ εἶπομεν, ἀπὸ τοῦ θαυμά-
 ζειν πάντες εἰ οὕτως ἔχει, καθάπερ τῶν θαυμάτων
 ταυτόματα τοῖς μήπω τεθεωρημένοι τὴν αἰτίαν, ἢ
 περὶ τὰς τοῦ ἡλίου τροπὰς, ἢ τὴν τῆς διαμέτρου ἀσυμ-
 μετρίαν. Θαυμασιὸν γὰρ εἶναι δοκεῖ πᾶσιν, εἰ τι
 τῶν οὐκ ἐλαχίστων μὴ μετροῖται. Δεῖ δὲ εἰς τοῦναν-
 τίον, καὶ τὸ ἀμεινον (κατὰ τὴν παροιμίαν) ἀποτελε-
 τῆσαι, καθάπερ καὶ ἐν τούτοις ὅταν μάθωσιν. Οὐδὲν
 γὰρ ἂν θαυμάσειεν οὕτως ἀνὴρ γεωμετρικὸς, ὡς εἰ γέ-
 νοιτο ἢ διάμετρος μετρούτη. Τίς μὲν οὖν ἢ φύσις τῆς
 ζητουμένης ἐπιστήμης, εἴρηται, καὶ τίς ὁ σκοπὸς, οὐ
 δεῖ τυγχάνειν τὴν ζήτησιν καὶ τὴν ὅλην μέθοδον.

CAPUT III.

Ἐπεὶ δὲ φανερόν, ὅτι τῶν ἐξ ἀρχῆς αἰτίων δεῖ λα-
 βεῖν ἐπιστήμην, (τότε γὰρ εἶδέναι φαιμέν ἕκαστον, ὅταν
 τὴν πρώτην αἰτίαν οἰώμεθα γνωρίζειν τὰ δ' αἴτια λέ-
 γεται τετραχῶς, ὧν μίαν μὲν αἰτίαν φαιμέν εἶναι τὴν
 οὐσίαν, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι· (ἀνάγεται γὰρ τὸ διὰ τί
 πρῶτον, εἰς τὸν λόγον ἔσχατον αἴτιον δὲ καὶ ἀρχή, τὸ

διὰ τί πρῶτον) μίαν δέ, τὴν ὕλην καὶ τὸ ὑποκείμενον· τρίτην δέ, ὅθεν ἢ ἀρχὴ τῆς κινήσεως· τετάρτην δέ τὴν ἀντικειμένην αἰτίαν ταύτην, καὶ τὸ οὐ ἔνεκεν, καὶ τὸ ἀγαθόν· (τέλος γὰρ γενέσεως πάσης τοῦτ' ἐστί) θεωρημένων οὖν ἰκανῶς περὶ αὐτῶν ἐν τοῖς περὶ φύσεως, ὅμως παραλάβωμεν καὶ τοὺς πρότερον ἡμῶν εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ὄντων ἐλθόντας, καὶ φιλοσοφησάντας περὶ τῆς ἀληθείας. Δῆλον γὰρ ὅτι κακῆνοι λέγουσιν ἀρχάς τινας καὶ αἰτίας. Ἐπελθούσι γοῦν, ἔσται τι προὔρογοι τῇ μεθοδῷ τῇ νῦν. Ἡ γὰρ ἕτερόν τι γένος εἰρήσομεν αἰτίας, ἢ ταῖς νῦν λεγομέναις μᾶλλον πιστευσομεν. Τῶν δὲ πρώτων φιλοσοφησάντων οἱ πλείστοι τὰς ἐν ὕλης εἶδει μόνον ᾤθησαν ἀρχάς εἶναι πάντων. Ἐξ οὗ γὰρ ἐστὶν ἅπαντα τὰ ὄντα, καὶ ἐξ οὗ γίγνεται πρῶτον, καὶ εἰς ὃ φθείρεται τελευταῖον, τῆς μὲν οὐσίας ὑπομενούσης, τοῖς δὲ πάθεσι μεταβαλλούσης, τοῦτο στοιχεῖον καὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν φασὶν εἶναι τῶν ὄντων· καὶ διὰ τοῦτο, οὔτε γίνεσθαι οὐθέν οἴονται, οὔτε ἀπόλλυσθαι, ὡς τῆς τοιαύτης φύσεως αἰεὶ σωζομένης. Ὡσπερ δὲ τὸν Σωκράτη φασὶν οὔτε γίνεσθαι ἀπλῶς, ὅταν γίγνηται καλὸς ἢ μουσικὸς, οὔτε ἀπόλλυσθαι, ὅταν ἀποβάλλῃ ταύτας τὰς ἕξεις, διὰ τὸ ὑπομένειν τὸ ὑποκείμενον τὸν Σωκράτη αὐτόν, οὕτως οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδέν. Δεῖ γὰρ εἶναι τινα φύσιν, ἢ μίαν, ἢ πλείους μίας, ἐξ ὧν γίγνεται τὰ ἄλλα σωζομένης ἐκείνης. Τὸ μέντοι πλῆθος, καὶ τὸ εἶδος τῆς τοιαύτης ἀρχῆς, οὐ τὸ αὐτὸ πάντες λέγουσιν· ἀλλὰ Θαλῆς μὲν ὃ τῆς τοιαύτης ἀρχηγὸς φιλοσοφίας, ὕδωρ φησὶν εἶναι· διὸ καὶ τὴν γῆν ἐφ' ὕδατος ἀπεφῆναιτο εἶναι, λαβὼν ἴσως τὴν ὑπόληψιν

ταύτην ἐκ τοῦ πάντων ὄραν τὴν τροφὴν ὑγραν οὔσαν, καὶ αὐτὸ τὸ θερμὸν ἐκ τούτου γιγνόμενον, καὶ τὸ ζῶον τούτῳ ζῶν. Τὸ δ' ἐξ οὗ γίγνεται τι, τοῦτ' ἔστιν ἀρχὴ πάντων. Διὰ τε δὴ τοῦτο τὴν ὑπόληψιν λαβὼν ταύτην, καὶ διὰ τὸ πάντων τὰ σπέρματα τὴν φύσιν ὑγραν ἔχειν. Τὸ δ' ὕδωρ, ἀρχὴ φύσεώς ἐστὶ τοῖς ὑγραῖς. Εἰσὶ δέ τινες οἱ καὶ τοὺς παμπαλαιούς, καὶ πολὺ πρὸ τῆς νῦν γενέσεως καὶ πρώτους θεολογήσαντας, οὕτως οἰοῦνται περὶ τῆς φύσεως διαλαβεῖν. Ὀκεανόν τε γὰρ καὶ Τηθύν ἐποίησαν τῆς γενέσεως πατέρας, καὶ τὸν ὄρκον τῶν θεῶν ὕδωρ, τὴν καλουμένην ὑπ' αὐτῶν Στύγα τῶν ποιητῶν. Τιμιώτατον μὲν γὰρ τὸ πρεσβύτατον. Ὁρκος δὲ τὸ τιμιώτατόν ἐστιν. Εἰ μὲν οὖν ἀρχαία τις αὐτῆ καὶ παλαιὰ τετιχηκεν οὔσα περὶ τῆς φύσεως ἢ δόξα, τάχ' ἂν ἄδηλον εἴη. Θαλῆς μὲντοι λέγεται τούτου τὸν τρόπον ἀποφῆρασθαι περὶ τῆς πρώτης αἰτίας. Ἰππῶνα μὲν γὰρ οὐκ ἂν τις ὀξείσειε θεῖναι μετὰ τούτων, διὰ τὴν ἐνθέλειαν αὐτοῦ τῆς διανοίας. Ἀναξιμένης δὲ αἴρα, καὶ Διογένης, πρότερον ὕδατος, καὶ μάλιστα ἀρχὴν τιθέασι τῶν ἀπλῶν σωματιῶν. Ἰππασος δὲ πῦρ ὁ Μεταποντῖνος, καὶ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος. Ἐμπεδοκλῆς δὲ τὰ τέτταρα, πρὸς τοῖς εἰρημένοις γῆν προσθεῖς τέταρτον. Ταῦτα γὰρ αἰεὶ διαμένειν, καὶ οὐ γίνεσθαι, ἀλλ' ἢ πληθεῖ καὶ ὀλιγότῃ συγκρινόμενα καὶ διακρινόμενα, εἰς ἓν τε καὶ ἐξ ἑνός. Ἀναξαγόρας δὲ ὁ Κλαζομένιος τῆ μὲν ἡλικία πρότερος ὢν τούτου, τοῖς δ' ἔργοις ὕστερος, ἀπείρουσε εἶναι φησι τὰς ἀρχάς. Σχεδὸν γὰρ ἅπαντα ὁμοιομερῆ, καθάπερ ὕδωρ ἢ πῦρ, οὕτω γίνεσθαι καὶ ἀπολλύεσθαι φησι, συγκρίσει καὶ διακρίσει μόνον· ἄλλως δ'

οὔτε γλυγεσθαι, οὔτε ἀπόλλυσθαι, ἀλλὰ διαμένειν αἰ-
 δια. Ἐκ μὲν οὖν τούτων, μόνην τις αἰτίαν νομοῖσιν
 ἂν, τὴν ἐν ὕλης εἶδει λεγομένην. Προϊόντων δ' οὐ-
 τως, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ὠδοποίησεν αὐτοῖς, καὶ συνηγά-
 κασε ζητεῖν. Εἰ γὰρ ὅτι μάλιστα πᾶσα φθορὰ καὶ
 γένεσις ἕκ τινος, ὡς ἐνός ἢ καὶ πλείονων ἐστίν, διὰ τὴν
 τοῦτο συμβαίνει, καὶ τί τὸ αἷτιον; Οὐ γὰρ δὴ τὸ γε
 ὑποκείμενον αὐτὸ ποιεῖ μεταβάλλειν ἑαυτό. Λέγω δ'
 οἶον, οὔτε τὸ ξύλον οὔτε ὁ χαλκὸς αἷτιον τοῦ μετα-
 βάλλειν ἐκάτερον αὐτῶν. Οὐδὲ ποιεῖ τὸ μὲν ξύλον
 κλίην, ὁ δὲ χαλκὸς ἀνδριάντα, ἀλλ' ἕτερόν τι τῆς με-
 ταβολῆς αἷτιον. Τὸ δὲ τοῦτο ζητεῖν, ἐστὶ τὸ τὴν ἐτί-
 ραν ἀρχὴν ζητεῖν, ὡς ἂν ἡμεῖς φαίημεν, ὅθεν ἡ ἀρχὴ
 τῆς κινήσεως. Οἱ μὲν οὖν πάμπαν ἔξ ἀρχῆς ἀπάμε-
 νοι τῆς μεθόδου τῆς τοιαύτης, καὶ ἐν φάσκοντες εἶναι
 τὸ ὑποκείμενον, οὐδὲν ἐδυοσχέραναι ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἔτιοι
 γε τῶν ἐν λεγόντων, ὥσπερ ἠτιηθέντες ὑπο ταύτης τῆς
 ζητήσεως, τὸ ἐν ἀκίνητόν φασιν εἶναι, καὶ τὴν φύσιν
 ὅλην οὐ μόνον κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν (τοῦτο μὲν
 γὰρ ἀρχαῖόν τε καὶ πάντες ὠμολόγησαν) ἀλλὰ καὶ κα-
 τὰ τὴν ἄλλην μεταβολὴν πᾶσαν· καὶ τοῦτο αὐτῶν
 ἰδιόν ἐστι. Τῶν μὲν οὖν ἐν μόνον φασκόντων τὸ πᾶν,
 οὐθενὶ συνέβη τὴν τοιαύτην συνιδεῖν αἰτίαν, πλην εἰ
 ἄρα Παρμενίδῃ, καὶ τούτῳ κατὰ τοσοῦτον ὅσον οὐ
 μόνον ἐν, ἀλλὰ καὶ δύο πως τίθειν αἰτίας εἶναι.
 Τοῖς δὲ πλείω ποιούσιν μᾶλλον ἐνδέχεται λέγειν, οἶον
 τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, ἢ πῦρ καὶ γῆν. Χρῶνται γὰρ
 ὡς κινητικὴν ἔχοντι τῷ πυρὶ τὴν φύσιν· ὕδατι δὲ καὶ
 γῆ καὶ τοῖς τοιούτοις τὸναντίον. Μετὰ δὲ τούτους
 καὶ τὰς τοιαύτας ἀρχάς, ὡς οὐχ ἱκανῶν οὐσῶν γεννη-

σαι τὴν τῶν ὄντων φύσιν, πόλιν ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀλη-
θείας, ὥπερ εἶπομεν, ἀναγκαζόμενοι, τὴν ἐχομένην
ἐξήτησαν ἀρχήν. Τοῦ γὰρ εὖ καὶ καλῶς τὰ μὲν ἔχειν
τὰ δὲ γίγνεσθαι τῶν ὄντων, ἴσως οὔτε γῆν, οὔτ' ἄλλο
τῶν τοιούτων οὐθέν, οὔτ' εἰκὸς αἴτιον εἶναι, οὔτ'
ἐκείνους εἰκὸς οἰηθῆναι· οὐδ' αὖ τῷ αὐτομάτῳ καὶ
τύχῃ τοσοῦτον ἐπιτρέψαι πρᾶγμα καλῶς ἔχει. Νοῦν
δὲ τις εἰπὼν εἶναι, καθάπερ ἐν τοῖς ζώοις, καὶ ἐν τῇ
φύσει τὸν αἴτιον καὶ τοῦ κόσμου καὶ τῆς τάξεως πά-
σης, οἷον νήφων ἐφάνη παρ' εἰκῆ λέγοντας τοὺς πρό-
τερον. Φανερῶς μὲν οὖν Ἀναξαγόραν ἴσμεν ἀψάμε-
νον τοίτων τῶν λόγων. Αἰτίαν δ' ἔχει πρότερον Ἐρ-
μότιμος ὁ Κλαζομένιος εἰπεῖν. Οἱ μὲν οὖν οὕτως
ὑπολαμβάνοντες, ἅμα τοῦ καλῶς τὴν αἰτίαν ἀρχὴν
εἶναι τῶν ὄντων ἔθεσαν, καὶ τὴν τοιαύτην, ὅθεν ἡ κί-
νησις ὑπάρχει τοῖς οὐσίαν.

CAPUT IV.

Ἐποπιεύσει δ' ἂν τις, Ἡσίοδον πρῶτον ζητῆσαι
τὸ τοιοῦτον, κἄν εἴ τις ἄλλος ἔρωτα ἢ ἐπιθυμίαν ἐν
τοῖς οὐσίαν ἔθηκεν ὡς ἀρχὴν, οἷον καὶ Παρμενίδης.
Καὶ γὰρ οὗτος κατασκευάζων τὴν τοῦ παντὸς γένεσιν,
Πρώτιστον μὲν (φησιν) ἔρωτα θεῶν μητίσατο
πάντων.

Ἡσίοδος δέ,

Πάντων μὲν πρώτιστα χάος γένει· αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖ' εὐρύτερος, — —

Ἦδ' ἔρος, ὃς πάντεσσι μετατρέπει ἀθανάτοισιν·
ὡς δέον ἐν τοῖς οὐσίαν ὑπάρχειν τινὰ αἰτίαν, ἣτις κινήσει
καὶ συνέξει τὰ πρᾶγματα. Τούτοις μὲν οὖν πως χρὴ δια-
νέμειν περὶ τοῦ τίς πρῶτος, ἐξέστω κρίνειν ὑστερον. Ἐπι

δὲ καὶ τὰναντία τοῖς ἀγαθοῖς ἐνόητα ἐφαίνετο ἐν τῇ φύσει, καὶ οὐ μόνον τάξις καὶ τὸ καλὸν, ἀλλ' ἀταξία καὶ τὸ αἰσχροῦν, καὶ πλείω τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν, καὶ τὰ φαῦλα τῶν καλῶν· οὕτως ἄλλος τις φιλιαν εἰσήνεγκε, καὶ τὸ νεῖκος, ἐκότερον ἐκατέρων αἴτιον τούτων.

Εἰ γὰρ τις ἀκολουθοίη, καὶ λαμβάνοι πρὸς τὴν διάνοιαν, καὶ μὴ πρὸς ἃ ψελλίζεται λέγων Ἐμπεδοκλῆς, εὐρήσει τὴν μὲν φιλιαν εἶναι τῶν ἀγαθῶν, τὸ δὲ νεῖκος τῶν κακῶν. Ὡστ' εἰ τις φαίη τρόπον τινα καὶ λέγειν, καὶ πρῶτον λέγειν τὸ κακὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν ἀρχὰς Ἐμπεδοκλέα, τάχ' ἂν λέγοι καλῶς· εἶπερ τὸ τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων αἴτιον, αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν ἐστὶ, καὶ τῶν κακῶν τὸ κακόν. Οὗτοι μὲν οὖν, ὥσπερ λέγομεν, καὶ μέχρι τούτου δυσὲν αἰτίαι ἐφήσαντο, ὡς ἡμεῖς διωρίσαμεν ἐν τοῖς περὶ φύσεως, τῆς τε ὕλης, καὶ τοῦ ὄθρου ἢ κίνησις· ἀμυδρῶς μέντοι καὶ οὐδὲν σαφῶς, ἀλλ' οἷον ἐν ταῖς μάχαις οἱ ἀγύμναστοι ποιοῦσι. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι προφερόμενοι, τύπτουσι πολλάκις καλὰς πληγὰς· ἀλλ' οὔτε ἐκεῖνοι ἀπὸ ἐπιστήμης, οὔτε οὗτοι εἰκόασιν εἰδόσι λέγειν ἢ λέγουσι. Σχεδὸν γὰρ οὐθέν χρώμενοι φαίνονται τούτοις, ἀλλ' ἢ κατὰ μικρόν.

Ἀναξαγόρας τε γὰρ μηχανῇ χρῆται τῷ νῶ πρὸς τὴν κοσμοποιίαν· καὶ ὅταν ἀπορήσῃ, διὰ τίν' αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ, τότε ἔλκει αὐτόν. Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται τῶν γινομένων ἢ νοῦν. Καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐπιπλέον μὲν τούτῳ χρῆται τοῖς αἰτίοις, οὐ μὴν οὔτε ἰκανῶς, οὔτ' ἐν τούτοις εὐρίσκει τὸ ὁμολογουμένον. Πολλαχοῦ γοῦν αὐτῷ, ἢ μὲν φιλία διακρίνει, τὸ δὲ νεῖκος συγκρίνει. Ὅταν μὲν γὰρ εἰς τὰ στοιχεῖα δίστηται τὸ πᾶν ὑπὸ τοῦ νεῖκου, τότε τὸ

πῦρ εἰς ἓν συγκρίνεται, καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων ἕκα-
 στον· ὅταν δὲ πάντα ὑπὸ τῆς φιλίας συνίωσιν εἰς τὸ ἓν,
 ἀναγκαῖον ἐξ ἑκάστου τὰ μόρια διακρίνεσθαι πάλιν.
 Ἐμπεδοκλῆς μὲν οὖν παρὰ τοὺς πρότερον, πρότερος
 ταύτην τὴν αἰτίαν διελὼν εἰσήνεγκεν, οὐ μίαν ποιή-
 σασ τὴν τῆς κινήσεως ἀρχὴν, ἀλλ' ἑτέρας τε καὶ ἐναν-
 τίας. Ἐτι δὲ καὶ τὰ ὡς ἐν ὕλης εἶδει λεγόμενα, στοι-
 χεῖα, τέτταρα πρῶτος εἶπεν. Οὐ μὴν χρῆται γε τέ-
 ταρσιν, ἀλλ' ὡς δυσὶν οὔσι μόνοις· πυρὶ μὲν καθ'
 αὐτὸ, τοῖς δ' ἀντικειμένοις, ὡς μιᾷ φύσει, γῆ τε καὶ
 ἀέρι, καὶ ὕδατι. Ἀέριοι δ' ἂν τις αὐτὸ θεωρῶν ἐκ
 τῶν ἐπῶν. Οὗτος μὲν οὖν, ὡσπερ λέγομεν, οὕτως τε
 καὶ τοσαύτας εἶρηκεν ἀρχάς. Ἀεύκιππος δὲ, καὶ ὁ
 ἐταῖρος αὐτοῦ Δημόκριτος, στοιχεῖα μὲν τὸ πλήρες
 καὶ τὸ κενὸν εἶναι φασί· λέγοντες οἶον, τὸ μὲν ὄν, τὸ
 δὲ μὴ ὄν· τούτων δὲ τὸ πλήρες καὶ στερεόν, τὸ ὄν· τὸ δὲ
 κενόν γε καὶ μανόν, τὸ μὴ ὄν. Διὸ καὶ οὐθὲν μάλ-
 λον τὸ ὄν τοῦ μὴ ὄντος εἶναι φασιν, ὅτι οὐδὲ τὸ κενὸν
 τοῦ σώματος. Αἷτια δὲ τῶν ὄντων ταῦτα, ὡς ὕλην.
 Καὶ καθάπερ οἱ ἓν ποιοῦντες τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν,
 τὰ ἄλλα τοῖς πάθεσιν αὐτῆς γεννώσι, τὸ μανόν καὶ
 τὸ πικρὸν ἀρχάς τιθέμενοι τῶν παθημάτων· τὸν αὐ-
 τὸν τρόπον καὶ οὗτοι τὰς διαφορὰς, αἰτίας τῶν ἄλλων
 εἶναι φασί. Ταύτας μέντοι τρεῖς εἶναι λέγουσι, σχῆ-
 μά τε, καὶ τάξιν, καὶ θέσιν. Διαφέρειν γὰρ φασί τὸ
 ὄν ὄνσμῳ καὶ διαθιγῆ καὶ τροπῇ μόνον· τούτων δὲ
 ὁ μὲν ὄνσμός ἐστιν σχῆμά ἐστιν, ἡ δὲ διαθιγὴ τάξις, ἡ δὲ
 τροπὴ θέσις. Διαφέρει γὰρ τὸ μὲν A τοῦ N σχήματι·
 τὸ δὲ AN τοῦ NA τάξει· τὸ δὲ Z τοῦ N θέσει. Περὶ
 δὲ κινήσεως, ὅθεν ἢ πῶς ὑπάρχει τοῖς οὔσι, καὶ οὐ·

τοι παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ῥαθύμως ἀφῆσαν. Περὶ μὲν οὖν τῶν δύο αἰτιῶν, ὥσπερ ἐλέγομεν, ἐπὶ τοσοῦτον ἴσκειν ἐζητῆσθαι πρότερον.

CAPUT V.

Ἐν δὲ τούτοις, καὶ πρὸ τούτων οἱ καλούμενοι Πυθαγόρειοι τῶν μαθημάτων ἀψάμενοι πρῶτον, ταῦτα προῆγον, καὶ ἐντραφέντες ἐν αὐτοῖς, τὰς τούτων ἀρχὰς τῶν ὄντων ἀρχὰς ἀνήθησαν εἶναι πάντων. Ἐπεὶ δὲ τούτων οἱ ἀριθμοὶ φύσει πρῶτοι, ἐν δὲ τοῖς ἀριθμοῖς ἐδόκουν θεωρεῖν ὁμοιώματα πολλὰ τοῖς οὐσι καὶ γιγνομένοις μᾶλλον ἢ ἐν πυρὶ καὶ γῆ καὶ ὕδατι· ὅτι τὸ μὲν τοιοῦδὶ τῶν ἀριθμῶν πάθος δικαιοσύνη, τὸ δὲ τοιοῦδὶ, ψυχὴ καὶ νοῦς· ἕτερον δὲ καιρὸς· καὶ τῶν ἄλλων, ὡς εἶπεῖν, ἕκαστον ὁμοίως· ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀρμονικῶν ἐν ἀριθμοῖς ὁρῶντες καὶ τὰ πάθη καὶ τοὺς λόγους· ἐπειδὴ τὰ μὲν ἄλλα τοῖς ἀριθμοῖς ἐφαίρειο τὴν φύσιν ἀφωμοιωῦσθαι πᾶσιν, οἱ δὲ ἀριθμοὶ πάσης τῆς φύσεως πρῶτοι· τὰ τῶν ἀριθμῶν στοιχεῖα, τῶν ὄντων στοιχεῖα πάντων εἶναι ὑπέλαβον, καὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν ἀρμονίαν εἶναι καὶ ἀριθμὸν, καὶ ὅσα εἶχον ὁμολογούμενα δεκνῦναι, ἐν τε τοῖς ἀριθμοῖς καὶ ταῖς ἀρμονίαις πρὸς τὰ τοῦ οὐρανοῦ πάθη καὶ μέρη, καὶ πρὸς τὴν ὅλην διακόσμησιν ταῦτα συνάγοντες, ἐφήρημοτιον. Καὶ εἰ τί που πολὺ διέλιπε, προσεγγίχοντο τοῦ συνηρημοσμένην πᾶσαν αὐτοῖς εἶναι τὴν πραγματείαν. Λέγω δ' οἷον, ἐπειδὴ τέλειον ἢ δεκάς εἶναι δοκεῖ, καὶ πᾶσαν περιελιφέναι τὴν τῶν ἀριθμῶν φύσιν, καὶ τὰ φερόμενα κατὰ τὸν οὐρανὸν, δεκά μὲν εἶναι φασιν· ὄντων δὲ ἐννέα μόνον τῶν φανερωῶν, διὰ τοῦτο δεκάτην τὴν ἀντίχθονα ποιοῦσι. Διῶ-

ρισται δὲ περὶ τούτων ἐν ἑτέροις ἡμῖν ἀκριβέστερον.
 Ἄλλ' οὐ δὴ χάριν ἐπερχόμεθα, τοῦτό ἐστιν, ὅπως λάβω-
 μεν καὶ παρὰ τούτων, τίνας εἶναι ἤδη τιθέασι τὰς ἀρ-
 χὰς, καὶ πῶς εἰς τὰς εἰρημίνας ἐμπέτιουσιν αἰτίας.
 Φαίνονται δὲ καὶ οὗτοι τὸν ἀριθμὸν νομίζοντες ἀρχὴν
 εἶναι, καὶ ὡς ὕλην τοῖς οὖσι, καὶ ὡς πάθη τε καὶ
 ἕξεις. Τοῦ δὲ ἀριθμοῦ στοιχεῖα, τὸ ἄρτιον καὶ τὸ πε-
 ριττόν. Τούτων δὲ τὸ μὲν πεπερασμένον, τὸ δὲ ἄπει-
 ρον. Τὸ δὲ ἐν δὴ ἐξ ἀμφοτέρων εἶναι τούτων· καὶ
 γὰρ ἄρτιον εἶναι, καὶ περιττόν. Τὸ δ' ἀριθμὸν ἐκ τοῦ
 ἑνός· ἀριθμοὺς δὲ, καθ' ἅπερ εἴρηται, τὸν ὅλον οὐ-
 ρανόν. Ἐτεροι δὲ τῶν αὐτῶν τούτων τὰς ἀρχὰς δέκα
 λέγουσιν εἶναι, τὰς κατὰ συστοιχίαν λεγομένας,

πέρας, ἄπειρον·

περιττόν, ἄρτιον·

ἐν, πλήθος·

δεξιόν, ἀριστερόν·

ἄρρεν, θῆλυ·

ἡρεμοῦν, κινούμενον·

εὐθύ, καμπύλον·

φῶς, σκότιος·

ἀγαθόν, κακόν·

τετραγώνον, ἑξεδόμηκες·

Ὅνπερ τρόπον ἔοικε καὶ Ἀλκμαίων ὁ Κροτωνιάτης ὑπο-
 λαβεῖν. Καὶ ἦτοι οὗτος παρ' ἐκείνων, ἢ ἐκείνοι παρὰ
 τούτου παρέλαβον τὸν λόγον τοῦτον. Καὶ γὰρ ἐγέ-
 νετο τὴν ἡλικίαν Ἀλκμαίων ἐπὶ γέροντι Πυθαγόρῃ·
 ἀπεφῆνατο δὲ παραπλησίως τούτοις. Φησὶ γὰρ εἶ-
 ναι δύο τὰ πολλὰ τῶν ἀνθρωπίνων, λέγων τὰς ἐναν-
 τιότητας, οὐχ ὡσπερ οὗτοι διωρισμένας, ἀλλὰ τὰς τυ-

χούσας· οἷον λευκόν, μέλαν· γλυκὺ, πικρὸν· ἀγαθόν,
 κακόν· μικρὸν, μέγα. Οὗτος μὲν οὖν ἀδιορίστως ἐπέ-
 ρηψε περὶ τῶν λοιπῶν· οἱ δὲ Πυθαγόρειοι, καὶ πόσαι,
 καὶ τίνες αἱ ἐναντιώσεις, ἀπεφώνησαν. Παρὰ μὲν οὖν
 τούτων ἀμφοῖν τοσοῦτόν ἐστι λαβεῖν, ὅτι τὰναντία
 ἀρχαὶ τῶν ὄντων. Τὸ δ' ὅσαι παρὰ τῶν ἑτέρων, καὶ
 τίνες αὐταὶ εἰσι· πῶς μέντοι πρὸς τὰς εἰρημένας αἰ-
 τίας ἐνδέχεται συνάγειν, σαφῶς μὲν οὐ διήρθρωται
 παρ' ἐκείνων· εἰκόλασι δ' ὡς ἐν ὕλης εἶδει τὰ στοιχεῖα
 τάττειν. Ἐκ τούτων γὰρ ὡς ἐνυπαρχόντων, συνε-
 στάναι καὶ πεπλάσθαι φασὶ τὴν οὐσίαν. Τῶν μὲν
 οὖν παλαιῶν, καὶ πλείω τὰ στοιχεῖα λεγόντων τῆς φύ-
 σεως, ἐκ τούτων ἰκανόν ἐστι θεωρῆσαι τὴν διάνοιαν.
 Εἰσὶ δὲ τινες οἱ περὶ τοῦ παντός ὡς ἂν μιᾶς οὐσης
 φύσεως ἀπεφώνησαν· τρόπον δὲ οὐ τὸν αὐτὸν πάντες,
 οὔτε τοῦ καλῶς, οὔτε τοῦ κατὰ φύσιν. Εἰς μὲν οὖν
 τὴν νῦν σκέψιν τῶν αἰτίων, οὐδαμῶς συναρμόττει πε-
 ρὶ αὐτῶν ὁ λόγος. Οὐ γὰρ ὡσπερ ἔνιοι τῶν φυσιο-
 λόγων ἐν ὑποθέμενοι τὸ ὄν, ὁμοίως γεννῶσιν ὡς ἐξ ὕλης
 τοῦ ἐνός, ἀλλ' ἕτερον τρόπον οὗτοι λέγουσιν. Ἐκεῖ-
 νοι μὲν γὰρ προστιθέασιν κίνησιν, γεννῶντές γε τὸ πᾶν
 οὔτοι δὲ ἀκίνητον εἶναι φασιν. Οὐ μὴν ἀλλὰ τοσοῦ-
 τόν γε οἰκείον ἐστι τῇ νῦν σκέψει. Παρμενίδης μὲν
 γὰρ εἰκοιε τοῦ κατὰ λόγον ἐνός ἀπίεσθαι· Μέλισσος
 δὲ τοῦ κατὰ τὴν ὕλην. Διὸ καὶ ὁ μὲν πεπερασμένον,
 ὁ δ' ἀπειρόν φησιν εἶναι αὐτό. Ξενοφάνης δὲ πρῶ-
 τος τούτων ἐπίσας (ὁ γὰρ Παρμενίδης τούτου λέγε-
 ται μαθητὴς) οὐδὲν δισσαφῆνισεν, οὐδὲ τῆς φύσεως
 τούτων οὐδετέρας εἰκοιε θίγειν· ἀλλ' εἰς τὸν ὅλον οὐ-
 ρανὸν ἀποβλέψας, τὸ ἐν εἶναι φησὶ τὸν θεόν. Οὔτοι

μὲν οὖν, καθάπερ εἶπομεν, ἀφειτοὶ πρὸς τὴν νῦν ζή-
τησιν· οἱ μὲν δύο, καὶ πάμπαν ὡς ὄντες μικρὸν
ἀγροικότεροι, Ξενοφάνης καὶ Μέλισσος· Παρμενίδης
δὲ μᾶλλον βλέπων ἔοικέ που λέγειν. Παρὰ γὰρ τὸ
ὄν, τὸ μὴ ὄν οὐθὲν ἀξιῶν εἶναι, ἐξ ἀνάγκης ἔν οἰεται
εἶναι τὸ ὄν, καὶ ἄλλο οὐθὲν· περὶ οὗ σαφέστερον ἐν
τοῖς περὶ φύσεως εἰρήκαμεν. Ἀναγκαζόμενος δ'
ἀκολουθεῖν τοῖς φαινομένοις, καὶ τὸ ἐν μὲν κατὰ λό-
γον, πλείω δὲ κατὰ τὴν αἴσθησιν ὑπολαμβάνων εἶναι,
δύο τὰς αἰτίας, καὶ δύο τὰς ἀρχὰς τίθει πάλιν, θερ-
μὸν καὶ ψυχρὸν, οἷον πῦρ καὶ γῆν λέγων. Τούτων
δὲ τὸ μὲν κατὰ τὸ ὄν, τὸ θερμὸν τάττει, θύτερον δὲ
κατὰ τὸ μὴ ὄν. Ἐκ μὲν οὖν τῶν εἰρημένων, καὶ πα-
ρὰ τῶν συνηδρευκότων ἤδη τῷ λόγῳ σοφῶν, ταῦτα
παρεilhάφκαμεν· παρὰ μὲν τῶν πρώτων, σωματικὴν τε
τὴν ἀρχὴν, ὕδωρ γὰρ καὶ πῦρ καὶ τὰ τοιαῦτα, σώ-
ματιά ἐστι) καὶ τῶν μὲν μίαν, τῶν δὲ πλείους ἀρχὰς
τὰς σωματικὰς· ἀμφοτέρων μέντοι ταύτας ὡσπερ
ἕλης εἶδη τιθέντων· παρὰ δὲ τινῶν ταύτην τε αἰτίαν
τιθέντων, καὶ πρὸς ταύτη τὴν ὄθεν ἢ κίνησις, καὶ
ταύτην παρὰ τῶν μὲν μίαν, παρὰ τῶν δὲ δύο. Μέ-
χρι μὲν οὖν τῶν Ἰταλικῶν, καὶ χωρὶς ἐκείνων, μετρω-
τερον εἰρήκασιν οἱ ἄλλοι περὶ αὐτῶν· πλὴν ὡσπερ
εἶπομεν, δυεῖν τε αἰτίαν τυγχάνουσι κεχρημένοι· καὶ
τούτων τὴν ἐτέραν, οἱ μὲν μίαν, οἱ δὲ δύο ποιοῦσι,
τὴν ὄθεν ἢ κίνησις. Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι, δύο μὲν
τὰς ἀρχὰς κατὰ τὸν αὐτὸν εἰρήκασι τρόπον. Τοσοῦ-
τον δὲ προσεπέθεσαν, ὃ καὶ ἴδιον αὐτῶν ἐστίν, ὅτι τὸ
πεπερασμένον, καὶ τὸ ἄπειρον, καὶ τὸ ἐν οὐχ ἐτέρας
αἰνὰς ᾗθήθησαν εἶναι φύσεις, οἷον, πῦρ ἢ γῆν, ἢ τ

τοιούτον ἕτερον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἄπειρον, καὶ αὐτὸ τὸ ἔν, οὐσίαν εἶναι τούτων ὧν κατηγοροῦνται· διὸ καὶ ἀριθμὸν εἶναι τὴν οὐσίαν ἀπάντων. Περὶ τε τούτων οὖν, τοῦτον ἀπεφήναντο τὸν τρόπον, καὶ περὶ τοῦ τί ἐστὶν ἤρξαντο μὲν λέγειν καὶ ὀρίζεσθαι, λίαν δ' ἀπλῶς ἐπραγματεύθησαν. Ὡρίζοντό τε γὰρ ἐπιπολαίως, καὶ ὅτι πρότις ὑπάρξειεν ὁ λεχθεὶς ὄρος, τοῦτ' εἶναι τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος ἐνόμισαν, ὥσπερ εἴ τις οὐοιτο ταῦτον εἶναι διπλάσιον καὶ τὴν δυάδα, διότι πρῶτον ὑπάρχει τοῖς δυοῖ τὸ διπλάσιον. Ἄλλ' οὐ ταῦτον ἴσως ἐστὶ τὸ εἶναι διπλάσιον καὶ δυάδι. Εἰ δὲ μὴ, πολλὰ τὸ ἔν ἐσται ὁ κἀκείνοις συνέβαινε. Παρὰ μὲν οὖν τῶν πρώτων καὶ τῶν ἄλλων, τοσαῦτά ἐστι λαβεῖν.

CAPUT VI.

Μετὰ δὲ τὰς εἰρημένας φιλοσοφίας, ἣ Πλάτωνος ἐπεγένετο πραγματεία, τὰ μὲν πολλὰ τοῖς Πυθαγορείοις τούτοις ἀκολουθοῦσα, τὰ δὲ καὶ ἴδια παρὰ τὴν τῶν Ἰταλικῶν ἔχουσα φιλοσοφίαν. Ἐκ νέου τε γὰρ συγγεινόμενος πρῶτον Κρατύλῳ, καὶ ταῖς Ἡρακλειτείοις δόξαις, ὡς ἀπάντων τῶν αἰσθητῶν αἰεὶ ὀρόντων, καὶ ἐπιστήμης περὶ αὐτῶν οὐκ οὔσης, ταῦτα μὲν ὕστερον οὕτως ὑπέλαβε. Σωκράτους δὲ περὶ μὲν τὰ ἠθικὰ πραγματευομένου, περὶ δὲ τῆς ὅλης φύσεως οὐδὲν, ἐν μέντοι τοῖτοις τὸ καθόλου ζητούντος, καὶ περὶ ὀρισμῶν ἐπιστήσαντος πρῶτον τὴν διάνοιαν· ἐκείνον ἀποδεξάμενος, διὰ τὸ ζητῆσαι περὶ τῶν καθόλου, τοιοῦτον ὑπέλαβεν, ὡς περὶ ἐτέρων τοὺς ὀρισμοὺς τούτους γινομένους, καὶ οὐ περὶ τῶν αἰσθητῶν τινος. Ἀδύνατον γὰρ εἶναι τὸν κοινὸν ὄρον τῶν αἰσθητῶν τινος, αἰεὶ γε μεταβαλλόντων. Οὗτος οὖν τὰ

μὲν τοιαῦτα τῶν ὄντων ἰδέας προσηγόρευσε, τὰ δ' αἰσθητὰ περὶ τὰ παρὰ ταῦτα καὶ κατὰ ταῦτα λέγεσθαι πάντα. Κατὰ μέθεξιν γὰρ εἶναι τὰ πολλὰ τῶν συνωνύμων ὁμώνυμα τοῖς εἶδεσι· τὴν δὲ μέθεξιν τοῦτομα μετέβαλε. Οἱ μὲν γὰρ Πυθαγόρειοι μίμησιν τὰ ὄντα φασὶν εἶναι τῶν ἀριθμῶν· Πλάτων δὲ μέθεξιν, τοῦτομα μεταβαλὼν. Τὴν μέντοι γε μέθεξιν ἢ τὴν μίμησιν, ἣτις ἂν εἴη τῶν εἰδῶν, ἀφέισαν ἐν κοινῷ ζητεῖν. Ἐπι δὲ παρὰ τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ εἶδη, τὰ μαθηματικὰ τῶν πραγμάτων εἶναι φασὶ μεταξὺ, διαφέροντα τῶν μὲν αἰσθητῶν, τῶ ἀίδια καὶ ἀκίνητα εἶναι· τῶν δ' εἰδῶν, τῶ τὰ μὲν πολλ' ἅττα ὅμοια εἶναι, τὸ δὲ εἶδος αὐτὸ, ἐν ἑκάστῳ μόνον. Ἐπεὶ δ' αἰτία τὰ εἶδη τοῖς ἄλλοις, τὰ ἐκείνων στοιχεῖα πάντων ὡς ἦθ' ἰδῶν ὄντων εἶναι στοιχεῖα. Ὡς μὲν οὖν ὕλην τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν εἶναι ἀρχάς, ὡς δ' οὐσίαν τὸ ἔν. Ἐξ ἐκείνων γὰρ τὰ κατὰ μέθεξιν τοῦ ἐνός, τὰ εἶδη εἶναι τοὺς ἀριθμούς. Τὸ μέντοι γε ἐν ὡς οὐσίαν εἶναι, καὶ μὴ ἕτερόν τι τὸ ὄν λέγεσθαι εἶναι, παραπληροῖως τοῖς Πυθαγορείοις ἔλεγε· καὶ τὸ τοὺς ἀριθμούς αἰτίους εἶναι τοῖς ἄλλοις τῆς οὐσίας, ὡσαύτως ἐκείνοις· τὸ δὲ ἀντὶ τοῦ ἀπείρου ὡς ἐνός δυάδα ποιῆσαι, τὸ δ' ἀπείρου ἐκ μεγάλου καὶ μικροῦ, τοῦτ' ἴδιον. Καὶ ἔτι ὁ μὲν τοὺς ἀριθμούς παρὰ τὰ αἰσθητὰ, οἱ δ' ἀριθμούς εἶναι φασὶν αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ τὰ μαθηματικὰ μεταξὺ τούτων οὐ τιθέασιν. Τὸ μὲν οὖν τὸ ἐν καὶ τοὺς ἀριθμούς παρὰ τὰ πράγματα ποιῆσαι, καὶ μὴ ὡσπερ οἱ Πυθαγόρειοι, καὶ ἢ τῶν εἰδῶν εἰσαγωγῇ, διὰ τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἐγένετο σκέψιν. Οἱ γὰρ πρότεροι διαλεκτικῆς οὐ μετεῖχον.

Τὸ δὲ δυνάδα ποιῆσαι τὴν ἑτέραν φύσιν, διὰ τὸ τοὺς
 ἀριθμοὺς ἔξω τῶν πρώτων εὐφυῶς ἐξ αὐτῆς γεννᾶσθαι,
 ὡσπερ ἐκ τινος ἑκμαγείου. Καίτοι συμβαίνει γ' ἐναν-
 τίως. Οὐ γὰρ εὐλογον οὕτω. Νῦν μὲν γὰρ ἐκ τῆς
 ὕλης πολλὰ ποιοῦσιν, τὸ δ' εἶδος ἅπαξ γεννᾷ μόνον.
 Φαίνεται δ' ἐκ μιᾶς ὕλης μία τράπεζα· ὁ δὲ τὸ εἶδος
 ἐπιφέρων, ἐν ὄν, πολλὰς ποιῆ. Ὁμοίως δ' ἔχει καὶ
 τὸ ἄφθρεν πρὸς τὸ θῆλυ. Τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ μιᾶς πλη-
 ροῦται ὀχείας, τὸ δ' ἄφθρεν πολλὰ πληροῖ. Καίτοι
 ταῦτα μιμήματα τῶν ἀρχῶν ἐκείνων ἐστί. Πλάτων
 μὲν οὖν περὶ τῶν ζητουμένων οὕτως διώρισε· φανερόν
 δ' ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι δυοῖν αἰτίαι ἐστί μόνον κε-
 χρημένος, τῆ τε τοῦ τί ἐστί, καὶ τῆ κατὰ τὴν ὕλην. Τὰ
 γὰρ εἶδη τοῦ τί ἐστί, αἰτία τοῖς ἄλλοις, τοῖς δ' εἶδε-
 σι τὸ ἐν, καὶ τίς ἢ ὕλη ἢ ὑποκειμένη, καθ' ἧς τὰ εἶδη,
 τὰ μὲν ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν, τὸ δ' ἐν, ἐν τοῖς εἶδεσι λέ-
 γεται, ὅτι αὕτη δυνάς ἐστί τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν.
 Ἐτι δὲ τὴν τοῦ εὐ καὶ τοῦ κακῶς αἰτίαν, τοῖς στοι-
 χεῖοις ἀπέδωκεν ἑκατέροις ἑκατέραν· ὅπερ μᾶλλον φα-
 μεν καὶ τῶν προτέρων ἐπιζητῆσαι τινὰς φιλοσόφους,
 οἷον Ἐμπειδοκλία καὶ Ἀναξαγόραν. Συντόμως μὲν
 οὖν καὶ κεφαλαιωδῶς ἐπεληλύθασμεν, τίνες τε καὶ πῶς
 τυγχάνουσι εἰρηκότες περὶ τε τῶν ἀρχῶν καὶ τῆς
 ἀληθείας. Ὁμως δὲ τοσοῦτόν γ' ἔχομεν ἐξ αὐτῶν,
 ὅτι τῶν λεγόντων περὶ ἀρχῆς καὶ αἰτίας, οὐθὲς ἔξω
 τῶν ἐν τοῖς περὶ φύσεως ἡμῖν διωρισμένων εἴρηκεν,
 ἀλλὰ πάντες ἀμυδρῶς μὲν, ἐκείνων δὲ πῶς φαίνονται
 θιγγάνοντες· οἱ μὲν γὰρ ὡς ὕλην τὴν ἀρχὴν λέγου-
 σιν, ἢν τε μίαν, ἢν τε πλείους ὑποθῶσι, καὶ ἕαν τε
 σῶμα, ἕαν τε ἀσώματον τιθῶσιν· οἷον, Πλάτων μὲν

τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν λέγων· οἱ δ' Ἰταλικοὶ, τὸ ἀπειρον· Ἐμπεδοκλῆς δὲ, πῦρ καὶ γῆν, καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα· Ἀναξαγόρας δὲ τὴν τῶν ὁμοιομερῶν ἀπειρίαν. Οὗτοι δὲ δὴ πάντες τῆς τοιαύτης αἰτίας ἐνημμένοι εἰσι, καὶ ἔτι ὅσοι ἀέρα, ἢ πῦρ, ἢ ὕδωρ, ἢ πυρὸς μὲν πυκνότερον, ἀέρος δὲ λεπτότερον· καὶ γὰρ τοιοῦτόν τινες εἰρήκασιν εἶναι τὸ πρῶτον στοιχεῖον. Οὗτοι μὲν οὖν ταύτης τῆς αἰτίας ἤψαντο μόνον· ἕτεροι δὲ τινες, ὅθεν ἢ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, ὅσοι φιλίαν καὶ νεῖκος, ἢ νοῦν, ἢ ἔρωτα ποιοῦσιν ἀρχὴν· τὸ δὲ τί ἦν εἶναι καὶ τὴν οὐσίαν, σαφῶς μὲν οὐδεὶς ἀποδέδωκε· μάλιστα δ' οἱ τὰ εἶδη καὶ τὰ ἐν τοῖς εἶδεσι τιθέντες λέγουσιν. Οὔτε γὰρ ὡς ὕλην τοῖς αἰσθητοῖς τὰ εἶδη, καὶ τὰ ἐν τοῖς εἶδεσιν, οὐθ' ὡς ἐνεῦθεν τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως γινομένην ὑπολαμβάνουσιν. Ἀκινήσιος γὰρ αἰτίαν μᾶλλον καὶ τοῦ ἐν ἡρεμίᾳ εἶναι φασιν· ἀλλὰ τὸ τί ἦν εἶναι ἐκάστω τῶν ἄλλων τὰ εἶδη παρέχονται, τοῖς δ' εἶδεσι, τὸ ἐν. Τὸ δ' οὐ ἕνεκα αἰ πράξεις καὶ αἰ μεταβολαὶ καὶ αἰ κινήσεις, τρόπον μὲν τινα λέγουσιν αἷτιον, οὕτω δὲ οὐ λέγουσιν, οὐδ' ὄνπερ πέφυκεν. Οἱ μὲν γὰρ νοῦν λέγοντες ἢ φιλίαν, ὡς ἀγαθὸν μὲν τι ταύτης τὰς αἰτίας τιθέασιν· οὐ μὴν ὡς ἕνεκά γε τούτων ἢ ὄν ἢ γινόμενον τι τῶν ὄντων, ἀλλ' ὡς ἀπὸ τούτων, τὰς κινήσεις εἶναι τούτων λέγουσιν. Ὡς δ' αὐτως καὶ οἱ τὸ ἐν ἢ τὸ ὄν φάσκοντες εἶναι τὴν τοιαύτην φύσιν, τῆς μὲν οὐσίας αἰτιόν φασιν εἶναι· οὐ μὴν τούτου γε ἕνεκα ἢ εἶναι ἢ γίνεσθαι. Ὡστε λέγειν τε καὶ μὴ λέγειν πῶς συμβαίνει αὐτοῖς τὰγαθὸν τοιοῦτον αἷτιον. Οὐ γὰρ ἀπλῶς, ἀλλὲ κατὰ συμβεβηκὸς λέγουσιν. Ὅτι μὲν οὖν ὀρθῶς διώρισται

περὶ τῶν αἰτίων, καὶ πόσα, καὶ ποῖα, μαρτυρεῖν ἐόικασιν ἡμῖν καὶ οὐτοιπάντες, οὐδυνάμενοι θίγειν ἄλλης αἰτίας. Πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι ζητητέαι αἱ ἀρχαὶ, ἢ οὕτως ἀπασαι, ἢ τινὰ τρόπον τούτων, δῆλον. Πῶς δὲ τούτων ἕκαστος εἴρηκε, καὶ πῶς ἔχει περὶ τῶν ἀρχῶν τὰς ἐνδεχομένας ἀπορίας, μετὰ τοῦτο διέλθωμεν περὶ αὐτῶν.

CAPUT VII.

Ὅσοι μὲν οὖν ἐν τε τὸ πᾶν καὶ μίαν εἶναι τινα φύσιν ὡς ὕλην τιθέασι, καὶ ταύτην σωματικὴν καὶ μέγεθος ἔχουσαν, δῆλον ὅτι πολλαχῶς ἀμαρτάνουσι. Τῶν γὰρ σωμάτων τὰ στοιχεῖα τιθέασι μόνον, τῶν δὲ ἄσωμάτων οὐ, ὄντων καὶ ἄσωμάτων. Καὶ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἐπιχειροῦντες τὰς αἰτίας λέγειν, καὶ περὶ πάντων φυσιολογοῦντες, τὸ τῆς κινήσεως αἰτίον ἀναιροῦσιν. Ἔτι δὲ τὴν οὐσίαν μηδενὸς αἰτίαν τιθεῖναι, μηδὲ τὸ τί ἐστὶ. Καὶ πρὸς τούτοις, τὸ ῥαδίως τῶν ἀπλῶν σωμάτων εἶναι ἀρχὴν ὅτιοῦν (πλὴν γῆς) [μὴ δοξάζοντες γενεαὶν ἐκ στοιχείων ἢ μεταβολὴν,] οὐκ ἐπισκεψάμενοι τὴν ἐξ ἀλλήλων γενεαὶν πῶς ποιοῦνται. Λέγω δὲ πῦρ καὶ ὕδωρ, καὶ γῆν καὶ ἀέρα. Τὰ μὲν γὰρ συγκρίσει, τὰ δὲ διακρίσει ἐξ ἀλλήλων γίγνεται. Τοῦτο δὲ πρὸς τὸ πρότερον εἶναι καὶ ὕστερον, διαφέρει πλεῖστον· τὸ μὲν γὰρ ἂν δόξειε στοιχειωδέστατον εἶναι πάντων γῆ, ἐξ οὗ γίγνεται συγκρίσει πρῶτου. Τοιοῦτον δὲ τὸ μικρομερέστατον καὶ λεπτιότατον ἂν εἴη τῶν σωμάτων. Διόπερ ὅσοι πῦρ ἀρχὴν τιθέασι, μάλιστα ὁμολογουμένως ἂν τῷ λόγῳ τούτῳ λέγοιεν. Τοιοῦτον δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος ὁμολογεῖ τὸ στοιχεῖον εἶναι, τὸ τῶν σωμάτων. Οὐθεὶς γοῦν τῶν ὕστερον ἠξίωσε καὶ ἐν λεγόντων γῆν εἶναι στοιχεῖον, δηλονότι

διά τὴν μεγαλομέρειαν· τῶν δὲ τριῶν ἕκαστον στοι-
 χείων, εἴληψε κριτὴν τινα. Οἱ μὲν γὰρ πῦρ, οἱ δ'
 ὕδωρ, οἱ δ' αἴρα τοῦτ' εἶναι φασί. Καίτοι διὰ τί
 ποτ' οὐ καὶ τὴν γῆν λέγουσιν, ὡσπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἀν-
 θρώπων; πάντα γὰρ εἶναι φασί τὴν γῆν. Φησὶ δὲ
 καὶ Ἡοίοδος τὴν γῆν πρώτην γενέσθαι τῶν σωμάτων·
 οὕτως ἀρχαίαν καὶ δημοτικὴν συμβέβηκεν εἶναι τὴν
 ὑπόληψιν. Κατὰ μὲν οὖν τοῦτον τὸν λόγον, οὔτ' εἴ-
 τις τούτων τί λέγει πλὴν πυρὸς, οὔτ' εἴ τις αἴρος μὲν
 πυκνότερον τοῦτο τίθησιν, ὕδατος δὲ λεπτότερον, οὐκ
 ὀρθῶς ἂν λέγοι. Εἰ δ' ἔσι τὸ τῆ γενέσει ὕστερον
 τῆ φύσει πρότερον, τὸ δὲ συμπεπεμμένον καὶ συγκε-
 κριμένον ὕστερον τῆ γενέσει, τούναντίον ἂν εἴη τού-
 των, ὕδωρ μὲν αἴρος πρότερον, γῆ δὲ ὕδατος. Περὶ
 μὲν οὖν τῶν μίαν τιθεμένων αἰτίαν οἷαν εἴπομεν,
 ἔστω ταῦτ' εἰρημένα. Τὸ δ' αὐτὸ, κἄν εἴ τις ταῦτα
 πλείω τίθησιν, οἷον Ἐμπεδοκλῆς τέτταρά φησιν εἶναι
 σώματα, τὴν ὕλην. Καὶ γὰρ τούτω τὰ μὲν ταῦτα,
 τὰ δ' ἴδια συμβαίνειν ἀνάγκη. Γιγνόμενά τε γὰρ ἐξ
 ἀλλήλων ὀρῶμεν, ὡς οὐκ αἰεὶ διαμένοντος πυρὸς καὶ
 γῆς τοῦ αὐτοῦ σώματος. Εἴρηται δὲ καὶ ἐν τοῖς πε-
 ρὶ φύσεως περὶ αὐτῶν, καὶ περὶ τῆς τῶν κινούντων αἰ-
 τίας, πότερον ἐν ἡ δύο θετέον· ὃ οὔτε ὀρθῶς οὔτε
 ἀλόγως οἰητέον εἰρησθαι παντελῶς· ὅλος τε ἀλλοίω-
 σιν ἀναιρεῖσθαι ἀνάγκη τοῖς οὕτω λέγουσιν. Οὐ γὰρ
 ἐκ θερμοῦ ψυχρὸν, οὐδὲ ἐκ ψυχροῦ θερμόν ἐστι. Τί
 γὰρ αὐτὰ ἂν πάσχοι τἄναντία, καὶ τίς εἴη ἂν μία φύ-
 σις ἢ γιγνομένη πῦρ καὶ ὕδωρ; Ὁ ἐκείνος οὐ φησιν.
 Ἀναξαγόραν δ' εἴ τις ὑπολάβοι δύο λέγειν στοιχεῖα,
 μάλιστ' ἂν ὑπολάβοι κατὰ λόγον, ὃν ἐκείνος αὐτὸς

μὲν οὐ διήρθρωκεν, ἠκολούθησε μὲν τ' ἂν ἐξ ἀνάγκης τοῖς ἐπάγουσιν αὐτόν. Αἰόπου γὰρ ὄντος καὶ ἄλλως τοῦ φάσκεν μεμῖχθαι τὴν ἀρχὴν πάντα, καὶ διὰ τὸ συμβαίνειν ἄμικτα δεῖν προὔπαρχειν, καὶ διὰ τὸ μὴ πεφυκέναι τῷ τυχόντι μίγνυσθαι τὸ τυχόν. Πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τὰ πάθη καὶ τὰ συμβεβηκότα χωρίζοιτ' ἂν τῶν οὐσιῶν (τῶν γὰρ αὐτῶν μίξις ἐστὶ καὶ χωρισμός) ὅμως εἴ τις ἀκολουθήσειε συνδιαρθρῶν ἂ βούλεται λέγειν, ἴσως ἂν φανεῖη καινοπρεπεστέως λέγων. Ὅτε γὰρ οὐθὲν ἦν ἀποκεκριμένον, διπλὸν ὡς οὐδὲν ἦν ἀληθές εἰπεῖν κατὰ τῆς οὐσίας ἐκείνης. Λέγω δ' ὅτι οὔτε λευκόν, οὔτε μέλαν, ἢ φαιόν, ἢ ἄλλο χρῶμα, ἀλλὰ ἀχρώματον ἦν ἐξ ἀνάγκης. Εἶχε γὰρ ἂν τι τούτων τῶν χρωμάτων. Ὁμοίως δὲ καὶ ἄχρυμον τῷ αὐτῷ λόγῳ τούτῳ, οὐδὲ ἄλλο τῶν ὁμοίων οὐθὲν. Οὔτε γὰρ ποῖόν τι οἶόν τε αὐτὸ εἶναι, οὔτε ποσόν, οὔτε τί· τῶν γὰρ ἐν μέρει τι λεγομένων εἰδῶν, ὑπῆρχεν ἂν αὐτῷ. Τοῦτο δὲ ἀδύνατον μεμιγμένων γε πάντων· ἤδη γὰρ ἂν ἀπεκρίκτο. Φησὶ δ' εἶναι μεμιγμένα πάντα, πλὴν τοῦ νοῦ· τοῦτον δὲ ἄμιγῆ μόνον καὶ καθαρόν. Ἐκ δὲ τούτων συμβαίνει λέγειν αὐτῷ τὰς ἀρχάς, τό, τε ἔν (τοῦτο γὰρ ἀπλοῦν καὶ ἄμιγές) καὶ θάτερον καθ' ἕνα ὄν, οἷον τίθεμεν τὸ ἄοριστον πρὶν ὀρισθῆναι καὶ μετασχεῖν εἶδος τιός. Ὅστε λέγεται μὲν οὔτε ὀρθῶς, οὔτε σαφῶς· βούλεται μέντοι τὸ παραπλήσιον τοῖς τε ὑστερον λέγουσι καὶ τοῖς νῦν φαινομένοις μᾶλλον. Ἀλλὰ γὰρ οὗτοι μὲν τοῖς περὶ γένεσιν λόγοις καὶ φθορὰν καὶ κίνησιν οἰκῆτοι τυγχάνουσι μόνον. Σχεδὸν γὰρ περὶ τε τῆς τοιαύτης οὐσίας, καὶ τὰς ἀρχάς, καὶ τὰς αἰτίας ζητοῦσι μόνον.

Ὅσοι δὲ περὶ μὲν ἀπάντων τῶν ὄντων ποιοῦσι τὴν θεωρίαν, τῶν δ' ὄντων τὰ μὲν αἰσθητὰ, τὰ δ' οὐκ αἰσθητὰ τιθέασι, δῆλον ὡς περὶ ἀμφοτέρων τῶν γενῶν ποιοῦνται τὴν ἐπίσκεψιν· διὸ μᾶλλον ἂν τις ἐνδιατρίψει περὶ αὐτῶν, τί καλῶς ἢ μὴ καλῶς λεγουσιν εἰς τὴν τῶν νῦν ἡμῖν προκειμένων σκέψιν. Οἱ μὲν οὖν καλούμενοι Πυθαγόρειοι, ταῖς μὲν ἀρχαῖς καὶ τοῖς στοιχείοις ἐκτοπωτέως χρῶνται τῶν φυσιολόγων. Τὸ δ' αἴτιον, ὅτι παρέλαβον αὐτὰς οὐκ ἐξ αἰσθητῶν· τὰ γὰρ μαθηματικὰ τῶν ὄντων, ἄνευ κινήσεώς ἐστιν, ἔξω τῶν περὶ τὴν ἀστρολογίαν. Διαλέγονται μέντοι καὶ πραγματεύονται περὶ φύσεως πάντα. Γεννῶσι τε γὰρ τὸν οὐρανόν· καὶ περὶ τὰ τούτου μέρη, καὶ τὰ πάθη καὶ τὰ ἔργα, διατηροῦσι τὸ συμβαῖνον· καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ αἴτια εἰς ταῦτα καταναλίσκουσιν, ὡς ὁμολογοῦντες τοῖς ἄλλοις φυσιολόγοις, ὅτι τόγε ὃν τοῦτ' ἐστίν, ὅσον αἰσθητόν ἐστι, καὶ ὃ περιέληφεν ὁ καλούμενος οὐρανός. Τὰς δ' αἰτίας καὶ τὰς ἀρχὰς ὡσπερ εἶπομεν ἱκανὰς (ὡς λέγουσι) καὶ ἐπαναβῆναι καὶ ἐπὶ τὰ ἀνωτέρω τῶν ὄντων, καὶ μᾶλλον ἢ τοῖς περὶ φύσεως λόγοις ἀρμοστιούσας. Ἐκ τίνος μέντοι τρόπου κινήσεις ἔσται, πέρατος καὶ ἀπείρου μόνον ὑποκειμένων, καὶ περιττοῦ καὶ ἀρτίου, οὐθὲν λέγουσιν· ἢ πῶς δυνατὸν ἄνευ κινήσεως καὶ μεταβολῆς γένεσιν εἶναι καὶ φθορὰν, ἢ τὰ τῶν φερομένων ἔργα κατὰ τὸν οὐρανόν· ἔτι δὲ εἴτε δοιή τις αὐτοῖς ἐκ τούτων εἶναι μέγεθος, εἴτε δειχθεῖη τοῦτο, ὅμως τίνα τρόπον ἔσται τὰ μὲν κοῦφα, τὰ δὲ βάρως ἔχοντα τῶν σωμάτων· ἐξ ὧν γὰρ ὑποτίθενται καὶ λέγουσιν, οὐθὲν μᾶλλον ἢ περὶ τῶν μαθηματικῶν σωμάτων, λέγουσι περὶ τῶν αἰσθη-

τῶν. Διὸ περὶ πυρὸς ἢ γῆς, ἢ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων σωματίων, οὐδ' ὅτιοῦν εἰρήκασιν, ἅτε οὐθέν περὶ τῶν αἰσθητῶν οἶμαι λέγοντες ἴδιον. Ἐπι δὲ πῶς δεῖ λαβεῖν, αἷτια μὲν εἶναι τὰ τοῦ ἀριθμοῦ πάθη, καὶ τὸν ἀριθμὸν, τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν ὄντων καὶ γιγνομένων, καὶ ἐξ ἀρχῆς καὶ νῦν, ἀριθμὸν δὲ ἄλλον μηδένα εἶναι παρὰ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐξ οὗ συνέστηκεν ὁ κόσμος; Ὅταν γὰρ ἐν τῷδὲ μὲν τῷ μέρει δόξα καὶ καιρὸς αὐτοῖς ἦ, μικρὸν δὲ ἄνωθεν ἢ κάτωθεν ἀδικία, καὶ διακρίσις ἢ μίξις, ἀπόδειξιν δὲ λέγωσιν, ὅτι τούτων μὲν ἐν ἑκάστον ἀριθμὸς ἐστί, συμβαίνει δὲ κατὰ τὸν τόπον τοῦτον ἤδη πλῆθος εἶναι τῶν συσταμένων μεγεθῶν, διὰ τὸ τὰ πάθη ταῦτα ἀκολουθεῖν τοῖς τόποις ἑκάστοις: πότερον οὖν οὗτος ὁ αὐτὸς ἐστὶν ἀριθμὸς ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ, ὃν δεῖ λαβεῖν, ὅτι τούτων ἑκάστον ἐστίν, ἢ παρὰ τοῦτον ἄλλος; Ὁ μὲν γὰρ Πλάτων ἕτερον εἶναι φησὶ καίτοι κακῆϊνος ἀριθμοὺς οἶεται καὶ ταῦτα εἶναι, καὶ τὰς τούτων αἰτίας ἄλλὰ τοὺς μὲν νοητοὺς αἰτίους, τούτους δὲ αἰσθητούς. Περὶ μὲν οὖν τῶν Πυθαγορείων ἀφείσθω τὰ νῦν· ἱκανὸν γὰρ, αὐτῶν ἄψασθαι τοσοῦτον. Οἱ δὲ τὰς ἰδέας αἰτίας τιθέμενοι, πρῶτον μὲν ζητοῦντες τῶνδὲ τῶν ὄντων λαβεῖν τὰς αἰτίας, ἕτερα τούτοις ἴσα τὸν ἀριθμὸν ἐκόμισαν, ὥσπερ εἴ τις ἀριθμῆσαι βουλόμενος, ἐλατιόνων μὲν ὄντων, οἷοιτο μὴ δυνήσεσθαι, πλείω δὲ ποιήσας ἀριθμοίη. Σχεδὸν γὰρ ἴσα ἢ οὐκ ἐλάττω τὰ εἶδη ἐστὶ τούτων, περὶ ὧν ζητοῦντες τὰς αἰτίας, ἐκ τούτων ἐπ' ἐκείνα προῆλθον. Καθ' ἑκάστον γὰρ ὁμώνυμον τί ἐστί, καὶ παρὰ τὰς οὐσίας τῶν τε ἄλλων ἐστὶν ἐπὶ πολλῶν ἐν, καὶ ἐπὶ τοῖσδε, καὶ ἐπὶ τοῖς αἰδίοις

Ἔτι δὲ καὶ καθ' οὓς τρόπους δεικνύνται οὗ ἔστι τὰ εἶδη, κατ' οὐδένα φαίνεται τούτων. Ἐξ ἐνίων μὲν γὰρ οὐκ ἀνάγκη γίγνεσθαι συλλογισμόν· ἐξ ἐνίων δὲ καὶ οὐχ ὧν οἰόμεθα, τούτων εἶδη γίγνεται. Κατὰ τε γὰρ τοὺς λόγους τοὺς ἐκ τῶν ἐπιστημῶν, εἶδη ἔσται πάντων ὅσων ἐπιστῆμαί εἰσι, καὶ κατὰ τὸ ἐν ἐπὶ πολλῶν καὶ τῶν ἀποφάσεων· κατὰ δὲ τὸ νοεῖν τι φθαρέντος, τῶν φθαρτῶν· φάντασμα γὰρ τι τούτων ἐστίν. Ἔτι δὲ οἱ ἀκριβέστατοι τῶν λόγων, οἱ μὲν τῶν πρὸς τι ποιούσιν ιδέας, ὧν οὐ φασιν εἶναι γένος καθ' αὐτό· οἱ δὲ τὸν τρίτον ἄνθρωπον λέγουσιν. Ὅλως τε ἀναγοῦσιν οἱ περὶ τῶν εἰδῶν λόγοι, ἃ μᾶλλον εἶναι βούλονται οἱ λέγοντες εἶδη, τοῦ τὰς ιδέας εἶναι. Συμβαίνει γὰρ μὴ εἶναι τὴν δυάδα πρώτην, ἀλλὰ τὸν ἀριθμόν, καὶ τὸ πρὸς τι, τοῦ καθ' αὐτό, καὶ πάνθ' ὅσα τινὲς ἀκολουθήσαντες ταῖς περὶ τῶν εἰδῶν δόξαις, ἤναντιώθησαν ταῖς ἀρχαῖς. Ἔτι δὲ κατὰ μὲν τὴν ὑπόληψιν καθ' ἣν εἶναι φαμεν τὰς ιδέας, οὐ μόνον τῶν οὐσιῶν ἔσται εἶδη, ἀλλὰ πολλῶν καὶ ἑτέρων. Καὶ γὰρ τὸ νόημα ἐν, οὐ μόνον περὶ τὰς οὐσίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἄλλων οὐσιῶν ἔστι· καὶ ἐπιστῆμαί οὐ μόνον τῆς οὐσίας εἰσὶν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων· καὶ ἄλλα δὲ μυρία συμβαίνει τοιαῦτα. Κατὰ δὲ τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὰς δόξας τὰς περὶ αὐτῶν, εἰ ἔστι μεθεκτὰ εἶδη, τῶν οὐσιῶν ἀναγκαῖον ιδέας εἶναι μόνον· οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκός μετέχονται, ἀλλὰ δεῖ ταύτη ἐκάστου μετέχειν, ἧ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεται. Λέγω δ' οἷον, εἴ τι αὐτοῦ τοῦ διπλασίου μετέχει, τοῦτο καὶ αἰδίου μετέχει, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. Συμβέβηκε γὰρ τῷ διαπλασίῳ αἰδίῳ εἶναι. Ὡστε ἔσται οὐσία τὰ εἶ-

δη. Ταῦτα δὲ ἐν ταῦθα οὐσίαν σημαίνει κακῆ· ἢ τί
 ἔσται τὸ εἶναι φᾶναι τι παρὰ ταῦτα, τὸ ἐν ἐπὶ πολ-
 λῶν; Καὶ εἰ μὲν τὸ αὐτὸ εἶδος τῶν ιδεῶν καὶ τῶν με-
 τεχόντων, ἔσται τι κοινόν. Οὐτι γὰρ μᾶλλον ἐπὶ τῶν
 φθαρτῶν δυάδων, καὶ δυάδων τῶν πολλῶν μὲν, αἰ-
 δίων δὲ, τὸ δυὰς εἶναι ἐν καὶ ταῦτόν, ἢ ἐπὶ ταύτης
 καὶ τῆς τιός. Εἰ δὲ μὴ τὸ αὐτὸ εἶδος, ὁμωνυμία ἂν
 εἶη καὶ ὁμοιον, ὥσπερ ἂν εἰ τις καλοίη ἄνθρωπον τόν
 τε Καλλίαν καὶ τὸ ξύλον, μηδεμίαν κοινωνίαν ἐπιβλέ-
 ψας αὐτῶν. Πάντων δὲ μάλιστα διαπορήσειεν ἂν τις,
 τί ποτε συμβάλλεται τὰ εἶδη τοῖς αἰδέοις τῶν αἰσθη-
 τῶν, ἢ τοῖς γιγνομένοις καὶ τοῖς φθειρομένοις. Οὐτε
 γὰρ κινήσεως, οὔτε μεταβολῆς οὐδεμιᾶς ἔστιν αἴ-
 τια αὐτοῖς. Ἄλλὰ μὴν οὔτε πρὸς τὴν ἐπιστήμην οὐ-
 δὲν βοηθεῖ τὴν τῶν ἄλλων, (οὐδὲ γὰρ οὐσία ἐκεῖνα
 τούτων· ἐν τούτοις γὰρ ἂν ἦν·) οὔτε εἰς τὸ εἶναι, μὴ
 ἐνυπάρχοντά γε τοῖς μετέχουσιν. Οὕτω μὲν γὰρ ἂν
 ἴσως αἴτια δόξειεν εἶναι, ὡς τὸ λευκὸν μεμιγμένον τῷ
 λευκῷ. Ἄλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος λίαν εὐκίνητος, ὃν
 Ἀναξαγόρας μὲν πρόωτος, Εὐδοξος δὲ ὕστερον, καὶ
 ἄλλοι τινὲς ἔλεγον· ῥᾶδιον γὰρ συναγαγεῖν πολλὰ καὶ
 ἀδύνατα πρὸς τὴν τοιαύτην δόξαν. Ἄλλὰ μὴν οὐδὲ
 ἐκ τῶν εἰδῶν ἔστι τᾶλλα καὶ οὐδένα τρόπον τῶν εἰω-
 θότων λέγεσθαι· τὸ δὲ λέγειν παραδείγματα αὐτὰ εἶναι,
 καὶ μετέχειν αὐτῶν τᾶλλα, κενολογεῖν ἔστι καὶ μεταφο-
 ρὰς λέγειν ποιητικὰς. Τί γὰρ ἔστι τὸ ἐργαζόμενον πρὸς
 τὰς ιδέας ἀποβλέπον; ἐνδέχεται γὰρ καὶ εἶναι καὶ γίγνε-
 σθαι ὁμοιον ὀτιοῦν, καὶ μὴ εἰκαζόμενον πρὸς ἐκεῖνο·
 ὥσπερ καὶ ὄντιος Σωκράτους καὶ μὴ ὄντιος, γένοιτ' ἂν οἷός-
 περ Σωκράτης. Ὁμοίως δὲ δῆλον, ὅτι κἂν εἰ ἦν ὁ

Σωκράτης αἰδῖος. Ἔσται τε πλείω παραδείγματα τοῦ αὐτοῦ ὥστε καὶ εἶδη οἶον, τὸ ἄνθρωπος, τὸ ζῶον, τὸ δίπουν ἅμα δὲ καὶ τὸ αὐτοάνθρωπος. Ἔτι οὐ μόνον τῶν αἰσθητῶν παραδείγματα τὰ εἶδη, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν, οἶον τὸ γένος, ὡς γένος εἰδῶν ὥστε τὸ αὐτὸ ἔσται παράδειγμα καὶ εἰκῶν. Ἔτι δόξειεν ἂν ἀδύνατον εἶναι χωρὶς τὴν οὐσίαν, καὶ οὐ ἢ οὐσία. Ὡστε πῶς ἂν αἱ ἰδέαι οὐσίαι τῶν πραγμάτων οὐσαι, χωρὶς εἶεν; Ἐν δὲ τῷ Φαίδωνι οὕτω λέγεται, ὡς καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ γίνεσθαι αἷτια τὰ εἶδη ἐστί. Καίτοι τῶν εἰδῶν ὄντων, ὅμως οὐ γίγνεται τὰ μετέχοντα, ἂν μὴ ἢ τὸ κινῆσον καὶ πολλὰ γίγνεται ἕτερα, οἶον οἰκία, καὶ δακτύλιος, ὧν οὐ φαιμέν εἶδη εἶναι. Ὡστε δῆλον ὅτι ἐνδέχεται καὶ ἄλλα καὶ εἶναι καὶ γίνεσθαι, καὶ διὰ τοιαύτης αἰτίας, οἷας καὶ τὰ ὀηθέντα νῦν. Ἔτι εἴπερ εἰσὶν ἀριθμοὶ τὰ εἶδη, πῶς αἷτιοι ἔσονται; πότερον ὅτι ἕτεροι ἀριθμοὶ εἰσι τὰ ὄντα; οἶον, ὅδι μὲν ἄνθρωπος ἀριθμὸς, ὅδι δὲ Σωκράτης, ὅδι δὲ Καλλίας. Τί οὖν ἐκείνοι τούτοις αἷτιοὶ εἰσιν; Οὐδὲ γὰρ εἰ οἱ μὲν αἰδῖοι, οἱ δὲ μὴ, οὐδὲν διοίσει. Εἰ δὲ ὅτι λόγοι ἀριθμῶν τὰ ἐνταῦθα, οἶον ἢ συμφωνία, δῆλον ὅτι ἔσται ἐν γέ τι ὧν εἰσὶ λόγοι. Εἰ δὲ τοῦτο ἢ ὕλη, φανερόν ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀριθμοὶ λόγοι τινὲς ἔσονται ἕτερον πρὸς ἕτερον. Λέγω δὲ οἶον, εἰ ἔστιν ὁ Καλλίας λόγος ἐν ἀριθμοῖς πυρὸς καὶ γῆς, καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος, καὶ ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος, ἄλλων τινῶν ὑποκειμένων ἔσται καὶ ἡ ἰδέα ἀριθμὸς καὶ αὐτοάνθρωπος, εἴτε ἀριθμὸς τις ὧν εἴτε μὴ, ὅμως ἔσται λόγος ἐν ἀριθμοῖς τινῶν, καὶ οὐκ ἀριθμὸς καὶ οὐκ ἔσται τις διὰ ταῦτα ὁ ἀριθμὸς. Ἔτι ἐκ πολλῶν ἀριθμῶν εἰς ἀριθμὸς γί-

νεται, ἐξ εἰδῶν δὲ ἐν εἶδος πῶς; Εἰ δὲ μὴδ' ἐξ αὐτῶν,
 ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναριθμῶν, οἷον ἐν τῇ μυριάδι, πῶς ἔχου-
 σιν αἱ μονάδες; Εἴ τε γὰρ ὁμοειδεῖς, πολλὰ συμβήσε-
 ται ἄτοπα· εἴ τε μὴ ὁμοειδεῖς, μήτε αἱ αὐταὶ ἀλλήλαις,
 μήτε αἱ ἄλλοι πᾶσαι πᾶσαι· τίτι γὰρ διοίσουσιν, ἀπα-
 θεῖς οὐσαι; οὔτε γὰρ εὐλόγα ταῦτα, οὔτε ὁμολογού-
 μενα τῇ νόήσει. Ἐπι δὲ ἀναγκαῖον ἕτερόν τι γένος
 ἀριθμοῦ κατασκευάζειν, περὶ ὃ ἡ ἀριθμητικὴ, καὶ
 πάντα τὰ μεταξὺ λεγόμενα ὑπὸ τινῶν, ἢ πῶς, ἢ ἐκ
 τίνων ἐστὶν ἀρχῶν; ἢ διὰ τί τὰ μεταξὺ τῶν δευροῦ τ'
 ἔσται καὶ αὐτῶν; Ἐπι αἱ μονάδες αἱ ἐν τῇ δυνάδι ἐκα-
 τέρα ἐκ τινος προτέρας δυνάδος· καίτοι ἀδύνατον Ἐπι
 διὰ τί ἐν ὃ ἀριθμὸς συλλαμβανόμενος; Ἐπι δὲ πρὸς
 τοῖς εἰρημένοις, εἴπερ εἰσὶν αἱ μονάδες διάφοροι, ἐχρή-
 οὔτω λέγειν, ὡσπερ καὶ ὅσοι τὰ στοιχεῖα τέτταρα ἢ
 δύο λέγουσι. Καὶ γὰρ τούτων ἕκαστος, οὐ τὸ κοινὸν
 λέγει στοιχεῖον, οἷον τὸ σῶμα, ἀλλὰ πῦρ καὶ γῆν, εἴ-
 ἔστι τὸ κοινὸν τὸ σῶμα, εἴτε μὴ. Νῦν δὲ λέγεται ὡς
 ὄντος τοῦ ἐνός, ὡσπερ πυρὸς ἢ ὕδατος ὁμοιομεροῦς.
 Εἰ δ' οὕτως, οὐκ ἔσονται οὐσίαι οἱ ἀριθμοί. Ἀλλὰ
 δῆλον, ὅτι εἴπερ ἐστὶ τι ἐν αὐτῷ, καὶ τοῦτό ἐστιν ἀρχή,
 πλεοναχῶς λέγεται τὸ ἐν· ἄλλως γὰρ ἀδύνατον. Βου-
 λόμενοι δὲ τὰς οὐσίας ἀνάγειν εἰς τὰς ἀρχάς, μήκη
 μὲν τίθενται ἐκ μακροῦ καὶ βραχέος, ἐκ τινος μικροῦ
 καὶ μεγάλου· καὶ ἐπίπεδον ἐκ πλατεῖος καὶ στενοῦ·
 σῶμα δ' ἐκ βαθέος καὶ ταπεινοῦ. Καίτοι πῶς ἔξει,
 ἢ τὸ ἐπίπεδον γραμμῆν, ἢ τὸ στερεὸν γραμμῆν καὶ
 ἐπίπεδον; Ἄλλο γὰρ γένος τὸ πλατὺ καὶ τὸ στενόν, καὶ
 βαθὺν καὶ ταπεινόν. Ὡσπερ οὖν οὐδ' ἀριθμὸς ὑπάρ-
 χει ἐν αὐτοῖς, ὅτι τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον ἕτερον τούτων,

δῆλον ὅτι οὐδ' ἄλλο οὐδέν τῶν ἄνω ὑπάρξει τοῖς κίττω.
 Ἄλλὰ μὴν οὐδὲ γένος τὸ πλατὺ τοῦ βαθύος· ἦν γὰρ
 ἂν ἐπίπεδόν τι, τὸ σῶμα. Ἔτι αἰ σιγμαὶ ἐκ τίνος
 ἐνυπάρχουσι; Τούτῳ μὲν οὖν τῷ γένει καὶ διεμάχετε
 Πλάτων ὡς ὄντι γεωμετρικῶ δόγματι· ἀλλ' ἐκάλει
 ἀρχὴν γραμμῆς. Τοῦτο δὲ πολλάκις εἰθιει τὰς ἀτό-
 μους γραμμὰς· καίτοι ἀνάγκη τούτων εἶναι τι πέρας.
 Ὡστε ἐξ οὗ λόγου γραμμὴ ἐστὶ, καὶ στιγμή ἐστίν.
 Ὅλως δὲ ζητούσης τῆς σοφίας περὶ τῶν φανερῶν τὸ
 αἷτιον, τοῦτο μὲν εἰάκαμεν· οὐθὲν γὰρ λέγομεν περὶ
 τῆς αἰτίας, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς· τὴν δ' οὐ-
 σίαν οἰόμενοι λέγειν αὐτῶν, ἐτέρας οὐσίας εἶναι φαρμέν.
 Ὅπως δὲ ἐκείναι τούτων οὐσῖαι, διὰ κινήσεως λέγομεν.
 Τὸ γὰρ μετέχειν, ὡσπερ καὶ τὸ προτερον εἶπομεν,
 οὐθὲν ἐστίν. Οὐδὲ δὴ ὅπερ ταῖς ἐπιστήμασι ὁρῶμεν
 ὄν αἷτιον. Διὸ καὶ πᾶς νοῦς, καὶ πᾶσα φύσις ποιεῖ.
 Οὐδὲ ταύτης τῆς αἰτίας, ἦν φαρμέν εἶναι μίαν τῶν
 ἀρχῶν, οὐδέν ἄπτεται τὰ εἶδη. Ἄλλὰ γέγονε τὰ μα-
 θήματα τοῖς νῦν ἢ φιλοσοφία, φασκόντων ἄλλων χά-
 ριν αὐτὰ δεῖν πραγματεύεσθαι. Ἔτι δὲ τὴν ὑποκειμέ-
 νην οὐσίαν, ὡς ὑλὴν μαθηματικωτέραν ἂν τις ὑπο-
 λάβοι, καὶ μᾶλλον κατηγορεῖσθαι, καὶ διαφορὰν εἶναι
 τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὑλῆς, οἷον τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν·
 ὡσπερ καὶ οἱ φυσιολόγοι φασὶ, καὶ μαρὸν καὶ τὸ πυ-
 κνόν, πρώτας τοῦ ὑποκειμένου φάσκοτες εἶναι δια-
 φορὰς ταύτας. Ταῦτα γὰρ ἐστὶν ὑπεροχὴ τις καὶ
 ἔλλειψις. Περὶ δὲ κινήσεως, εἰ μὲν ἐστὶ ταῦτα
 κίνησις, δῆλον ὅτι κινήσεται τὰ εἶδη· εἰ δὲ μὴ, πόθεν
 ἦλθεν; ἅλη γὰρ ἡ περὶ φύσεως ἀνήρηται σκέψις, καὶ
 ὃ δοκεῖ ῥάδιον εἶναι, τὸ δεῖξαι, ὅτι ἐν ἅπαντα, οὐ γί-

γνεται. Τῇ γὰρ ἐκθέσει οὐ γίγνεται πάντα ἐν, ἀλλ' αὐτό τι ἐν, ἂν διδῶ τις πάντα. Καὶ οὐδὲ τοῦτο, ἐὰν μὴ γένος δῶ τὸ καθόλου εἶναι. Τοῦτο δ' ἐν ἐνόοις ἀδύνατον. Οὐδένα δ' ἔχει λόγον, οὐδὲ τὰ μετὰ τοὺς ἀριθμούς, μήκη τε καὶ ἐπίπεδα, καὶ στερεὰ· οὔτε ὅπως ἐστὶν ἢ ἔσται, οὔτ' εἴ τινα ἔχει δύναμιν. Ταῦτα γὰρ οὔτε εἶδη οἷόν τε εἶναι (οὐ γὰρ εἰσιν ἀριθμοί) οὔτε τὰ μεταξὺ (τὰ μαθηματικά γὰρ ἐκεῖνα) οὔτε τὰ φθαρτά· ἀλλὰ πάλιν τέταρτον ἄλλο φαίνεται τοῦτό τι γένος. Ὅλως τε τὸ τῶν ὄντων ζητεῖν στοιχεῖα, μὴ διελόντας, πολλαχῶς λεγομένων, ἀδύνατον εὐρεῖν, ἄλλως τε καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ζητοῦντας ἐξ οἷων ἐστὶ στοιχεῖον. Ἐκ τίνων γὰρ τὸ ποιεῖν ἢ πάσχειν, ἢ τὸ εὐθὺ, οὐκ ἐστὶ δήπου λαβεῖν, ἀλλ' εἴπερ ἐστὶ, τῶν οὐσιῶν μόνον ἐνδέχεται. Ὡστε τὸ τῶν ὄντων ἀπάντων τὰ στοιχεῖα ἢ ζητεῖν, ἢ οἴεσθαι ἔχειν, οὐκ ἀληθές. Πῶς δ' ἂν τις καὶ μάθοι τὰ τῶν πάντων στοιχεῖα; Δῆλον γὰρ ὡς οὐθὲν οἷόν τε προϋπάρχειν γνωρίζοντα πρότερον. Ὡσπερ γὰρ τῶ γεωμετρῆν μαθάνοντι, ἄλλα μὲν ἐνδέχεται προειδέναι, ὧν δὲ ἢ ἐπιστήμη, καὶ περὶ ὧν μέλλει μαθάνειν, οὐθὲν προγινώσκει· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ὡστ' εἴ τις τῶν πάντων ἐστὶν ἐπιστήμη, ὡσπερ τινὲς φασιν, οὐθὲν ἂν προϋπάρχοι γνωρίζων οὗτος. Καίτοι πᾶσα μαθησις διὰ προγινωσκομένων ἢ πάντων, ἢ τινῶν ἐστὶ καὶ ἢ δι' ἀποδείξεως, ἢ δι' ὀρισμῶν. Δεῖ γὰρ, ἐξ οἷ ὁ ὀρισμὸς, προειδέναι καὶ εἶναι γνώριμα. Ὁμοίως δὲ καὶ ἢ δι' ἐπαγωγῆς. Ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ τυγχάνει συμφυτος οὔσα, θαυμαστόν πῶς λανθάνομεν ἔχοντες ἢν κρατίστην τῶν ἐπιστημῶν· εἶτι πῶς τις γνωρίσει

ἐκ τίνων ἐστὶ, καὶ πῶς ἔσται δῆλον. Καὶ γὰρ τοῦτ' ἔχει ἀπορίαν· ἀμφισβητήσεται γὰρ ἂν τις, ὡσπερ καὶ περὶ ἐνίας συλλαβᾶς· οἱ μὲν γὰρ τὸ ΣΜΑ ἐκ τοῦ Σ καὶ Μ καὶ Α φασὶν εἶναι· οἱ δὲ τινες ἕτερον φθόγγον φασὶν εἶναι, καὶ οὐδένα τῶν γνωρίμων. Ἐτι δὲ ὧν ἐστὶν αἰσθησις, ταῦτα πῶς ἂν τις μὴ ἔχων τὴν αἰσθησὶν γνοίῃ; Καίτοι ἔδει· εἶγε πάντων ταῦτα στοιχεῖα ἐστὶν, ἐξ ὧν, ὡσπερ αἱ σύνθετοι φωναὶ εἰσιν ἐκ τῶν στοιχείων. Ὅτι μὲν οὖν τὰς εἰρημένας ἐν τοῖς φυσικοῖς αἰτίας ζητεῖν εὐκασι πάντες, καὶ τούτων ἐκτὸς οὐδεμίαν ἔχομεν ἂν εἰπεῖν, δῆλον καὶ ἐκ τῶν πρότερον εἰρημένων· ἀλλ' ἀμυδρῶς ταύτας· καὶ τρόπον μὲν τινα ἅπασαι πρότερον εἴρηνται, τρόπον δὲ τινα οὐδαμῶς. Ψελλιζομένη γὰρ ἔοικεν ἡ πρώτη φιλοσοφία περὶ πάντων, ἅτε νέα τε καὶ κατ' ἀρχὰς οὖσα, καὶ τὸ πρῶτον· ἐπεὶ καὶ Ἐμπεδοκλῆς ὄστοῦν τῷ λόγῳ φησὶν εἶναι. Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ ἡ οὐσία τοῦ πράγματος. Ἀλλὰ μὴν καὶ ὁμοίως ἀναγκαῖον καὶ σάρκα, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον εἶναι τὸν λόγον, ἢ μὴδὲ ἔν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ σὰρξ καὶ ὄστοῦν ἐστὶ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, καὶ οὐ διὰ τὴν ὕλην, ἣν ἐκεῖνος λέγει πῦρ καὶ γῆν, καὶ ὕδωρ καὶ αἴερα. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἄλλου μὲν λέγοντος, συνέφησεν ἂν ἐξ ἀνάγκης, σαφῶς δὲ οὐκ εἴρηκε. Περὶ μὲν οὖν τῶν τοιοῦτων δεδήλωται καὶ πρότερον. Ὅσα δὲ περὶ τῶν αὐτῶν τούτων ἀπορήσειεν ἂν τις, ἐπανέλθωμεν πάλιν. Τάχα γὰρ ἂν ἐξ αὐτῶν εὐπορήσαιομεν τι πρὸς τὰς ὕστερον ἀπορίας.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ
ΑΛΦΑ ΤΟ ΕΛΑΤΤΟΝ.

LIBER I. BREVIOR.

CAPUT I.

Περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ μὲν χαλεπῇ, τῇ δὲ ῥαδία. Σημεῖον δὲ τὸ μήτε ἀξίως μηδένα δύνασθαι τυχεῖν αὐτῆς, μήτε πάντας ἀποτυγχάνειν, ἀλλ' ἕκαστον λέγειν τι περὶ τῆς φύσεως· καὶ καθ' ἓνα μὲν, μηδὲν ἢ μικρὸν ἐπιβάλλειν αὐτῇ· ἐκ πάντων δὲ συναθροισζομένων γίνεσθαι τι μέγεθος. Ὡστ' εἴπερ ἔοικεν ἔχειν, καθάπερ τυγχάνομεν παρομιμαζόμενοι, τίς ἂν θύρας ἀμάρτοι; ταύτη μὲν ἂν εἴη ῥαδία. Τὸ δ' ὅλον ἔχειν, καὶ μέρος μὴ δύνασθαι, δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς. Ἰσως δὲ καὶ τῆς χαλεπότητος οὔσης κατὰ δύο τρόπους, οὐκ ἐν τοῖς πράγμασιν, ἀλλ' ἐν ἡμῖν τὸ αἴτιον αὐτῆς. Ὡσπερ γὰρ καὶ τὰ τῶν νυκτερίδων ὄμματα πρὸς τὸ φέγγος ἔχει τὸ μεθ' ἡμέραν, οὕτω καὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ὁ νοῦς πρὸς τὰ τῇ φύσει φανερώτατα πάντων. Οὐ μόνον δὲ χάριν ἔχειν δίκαιον τούτοις, ὃν ἂν τις κοινωνῆσαι ταῖς δόξαις, ἀλλὰ καὶ

τοῖς ἔτι ἐπιπολαιότερον ἀποφηναμένοις. Καὶ γὰρ καὶ οὗτοι συμβάλλονται τι. Τὴν γὰρ ἕξιν προήσκησαν ἡμῶν. Εἰ μὲν γὰρ Τιμόθεος μὴ ἐγένετο, πολλὴν ἂν μελοποιῖαν οὐκ εἶχομεν· εἰ δὲ μὴ φρούνης, Τιμόθεος οὐκ ἂν ἐγένετο. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τῶν περὶ τῆς ἀληθείας ἀποφηναμένων. Παρὰ μὲν γὰρ ἐνίων παρειλήφασιν τινὰς δόξας· οἱ δὲ τοῦ γενέσθαι τούτους αἴτιοι γεγόνασιν. Ὁρθῶς δὲ ἔχει καὶ τὸ καλέσαι τὴν φιλοσοφίαν ἐπιστήμην τῆς ἀληθείας θεωρητικὴν· θεωρητικῆς μὲν γὰρ τέλος ἀλήθεια, πρακτικῆς δ' ἔργον. Καὶ γὰρ ἐάν τὸ πῶς ἔχει σκοπῶσι, οὐ τὸ αἴτιον καθ' αὐτὸ, ἀλλὰ πρὸς τι, καὶ νῦν θεωροῦσιν οἱ πρακτικοί. Οὐκ ἴσμεν δὲ τὸ ἀληθές ἄνευ τῆς αἰτίας. Ἐκαστον δὲ μάλιστα αὐτὸ τῶν ἄλλων, καθ' ὃ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει τὸ συνόνυμον, οἷον τὸ πῦρ θερμότερον. Καὶ γὰρ τοῖς ἄλλοις τὸ αἴτιον τοῦτο τῆς θερμότητος. Ὡστε καὶ ἀληθεστάτον τὸ τοῖς ὑστέροις αἴτιον τοῦ ἀληθῆσιν εἶναι. Διὸ τὰς τῶν αἰεὶ ὄντων ἀρχάς, ἀναγκαῖον αἰεὶ εἶναι ἀληθεστάτας. Οὐ γὰρ ποτε ἀληθεῖς, οὐδ' ἐκείναις αἰτιόν τι ἐστὶ τοῦ εἶναι, ἀλλ' ἐκεῖναι τοῖς ἄλλοις. Ὡσθ' ἕκαστον ὡς ἔχει τοῦ εἶναι, οὕτω καὶ τῆς ἀληθείας.

CAPUT II.

Ἄλλῃ μὲν ὅτι γ' ἐστὶν ἀρχὴ τις, καὶ οὐκ ἄπειρα τὰ αἴτια τῶν ὄντων, οὐτ' εἰς εὐθυωρίαν, οὔτε κατ' εἶδος, δῆλον· οὔτε γὰρ ὡς ἐξ ὑλης, τὸδ' ἐκ τοῦδε δυνατόν ἵεναι εἰς ἄπειρον· οἷον σάρκα μὲν ἐκ γῆς, γῆν δ' ἐκ τοῦ αἴρος, αἶρα δ' ἐκ πυρός, καὶ τοῦτο μὴ ἴσασθαι· οὔτε ὅθεν ἢ ἀρχὴ τῆς κινήσεως· οἷον, τὸν μὲν ἄν-

θρωπον ὑπὸ τοῦ ἀέρος κινηθῆναι, τοῦτον δ' ὑπὸ τοῦ
 ἡλίου, τὸν δὲ ἡλίον ὑπὸ τοῦ νείκους, καὶ τούτου μηδὲν
 εἶναι πέρας. Ὅμοίως δὲ οὐδὲ τὸ οὐ ἔνεκα, εἰς ἀπει-
 ρον οἶόν τε ἰέναι· βάδισιν μὲν ὑγιείας ἔνεκα, ταύτην
 δ' εὐδαιμονίας, τὴν δ' εὐδαιμονίαν ἄλλον, καὶ οὕτως
 αἰεὶ ἄλλο ἄλλον ἔνεκεν εἶναι. Καὶ ἐπὶ τοῦ τί ἦν εἶ-
 ναι ὡσαύτως. Τῶν γὰρ μέσων ὧν ἐστὶν ἔξω τι ἔσχατον
 καὶ πρότερον, ἀναγκαῖον εἶναι τὸ πρότερον αἴτιον
 τῶν μετ' αὐτό. Εἰ γὰρ εἰπεῖν ἡμῶς δεῖοι, τί τῶν τριῶν
 αἴτιον, τὸ πρῶτον ἐροῦμεν. Οὐ γὰρ δὴ τό γε ἔσχα-
 τον. Οὐδενὸς γὰρ τό γε τελευταῖον. Ἀλλὰ μὴν οὐ-
 δὲ τὸ μέσον· ἐνός γάρ. Οὐδὲν γὰρ διαφέρει, ἐν ἧ πλείω
 εἶναι, οὐδ' ἀπειρα ἢ πεπερασμένα. Τῶν δὲ ἀπείρων
 τοῦτον τὸν τρόπον καὶ ὅλως τοῦ ἀπείρου πάντα τὰ
 μόρια μέσα ὁμοίως μέχρι τοῦ νῦν. Ὡστ' εἴπερ μηδὲν
 ἐστὶ τὸ πρῶτον, ὅλως αἴτιον οὐδὲν ἐστίν. Ἀλλὰ μὴν
 οὐδὲ ἐπὶ τὸ κάτω οἶόν τ' ἐστὶν ἐπ' ἀπειρον ἰέναι τοῦ ἄνω
 ἔχοντος ἀρχήν· ὡστ' ἐκ πυρὸς μὲν ὕδωρ, ἐκ δὲ τούτου
 γῆν, καὶ οὕτως αἰεὶ ἄλλο τι γίγνεσθαι γένος. Διχῶς
 γὰρ γίγνεται τόδε ἐκ τοῦδε, (μὴ ὡς τόδε λέγεται με-
 τὰ τόδε, οἶον ἐξ Ἴσθμίων Ὀλύμπια,) ἢ ἐκ παιδὸς ἀνήρ
 μεταβάλλοντος, ἢ ἐξ ὕδατος ἀήρ. Ὡς μὲν οὖν ἐκ
 παιδὸς ἀνδρα, γίγνεσθαι φαμεν, ὡς ἐκ τοῦ γιγνομέ-
 νου τὸ γεγονὸς, ἢ ἐκ τοῦ ἐπιτελουμένου τὸ τετελε-
 σμένον· αἰεὶ γὰρ ἐστὶ μεταξὺ τί, ὥσπερ τοῦ εἶναι καὶ μὴ
 εἶναι γένεσις, οὕτως καὶ τὸ γιγνόμενον τοῦ ὄντος
 καὶ μὴ ὄντος. Ἔστι δ' ὁ μανθάνων γιγνόμενος
 ἐπιστήμων· καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὃ λέγεται, ὅτι γίγνεται ἐκ
 μανθάνοντος ἐπιστήμων· τὸ δὲ, ὡς ἐξ ἀέρος ὕδωρ,
 φθιρομένου θατέρου. Διὸ ἐκεῖνα μὲν οὐκ ἀνακάμ-

πει πρὸς ἄλληλα, οὐδὲ γίγνεται ἐξ ἀνδρός παῖς. Οὐ γὰρ γίγνεται ἐκ τῆς γενέσεως τὸ γιγνόμενον, ἀλλ' ἔστι μετὰ τὴν γένεσιν. Οὕτω γὰρ ἡ ἡμέρα ἐκ τοῦ πρωῦ, ὅτι μετὰ τοῦτο. Διὸ οὐδὲ τὸ πρωῦ ἐξ ἡμέρας. Θάτερα δὲ ἀνακάμπει. Ἀμφοτέρως δὲ ἀδύνατον εἰς ἀπειρον ἵεναι. Τῶν μὲν γὰρ ὄντων μεταξὺ, ἀνάγκη τέλος εἶναι· τὰ δὲ εἰς ἄλληλα ἀνακάμπει. Ἡ γὰρ θατέρον φθορὰ, θατέρον ἐστὶ γένεσις. Ἀμα δὲ καὶ ἀδύνατον τὸ πρῶτον αἰδιδιον ὄν, φθαρῆναι. Ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἀπειρος ἡ γένεσις ἐπὶ τῶν ἄνω, ἀνάγκη, ἐξ οὗ φθαρέντος πρώτου τί ἐγένετο, μὴ αἰδιδιον εἶναι. Τοῦτο δὲ ἀδύνατον. Ἐτι δὲ τὸ οὐ ἔνεκα, τέλος. Τοιοῦτον δὲ, ὃ μὴ ἄλλου ἔνεκα, ἀλλὰ τὰ ἄλλα ἐκείνου. Ὡστ' εἰ μὲν ἔσται τοιοῦτον τὸ ἔσχατον, οὐκ ἔσται ἀπειρον· εἰ δὲ μηδὲν τοιοῦτον, οὐκ ἔσται τὸ οὐ ἔνεκα. Ἀλλ' οἱ τὸ ἀπειρον ποιοῦντες, λανθάνουσιν ἐξαιρουντες τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν. Καίτοι οὐθεὶς ἂν ἐγχειρήσειεν οὐθὲν πράττειν, μὴ μέλλων ἐπὶ πέρας ἤξειν· οὐδ' ἂν εἴη νοῦς ἐν τοῖς τοιοῦτοις. Ἐνεκα γὰρ τινος αἰεὶ πράττει ὅγε νοῦν ἔχων. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ πέρας· τὸ γὰρ τέλος, πέρας ἐστίν. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι ἐνδέχεται ἀνάγεσθαι εἰς ἄλλον ὀρισμὸν πλεονάζοντα τῷ λόγῳ. Αἰεὶ τε γὰρ ἐστὶν ὃ ἔμπροσθεν μᾶλλον, ὃ δ' ὕστερος οὐκ ἔστιν. Οὐ δὲ τὸ πρῶτον μὴ ἔστιν, οὐδὲ τὸ ἐχόμενόν ἐστιν. Ἐτι τὸ ἐπίστασθαι ἀναιρουσιν οἱ οὕτω λέγοντες. Οὐ γὰρ οἷόν τε εἰδέναι, πρὶν εἰς τὰ ἄτομα ἐλθεῖν, καὶ τὸ γινώσκειν οὐκ ἔστι. Τὰ γὰρ οὕτως ἀπειρα, πῶς ἐνδέχεται νοεῖν; οὐ γὰρ ὁμοιον ἐπὶ τῆς γραμμῆς, ἢ κατὰ τὰς διαιρέσεις μὲν οὐχ ἴσταιται· νοῆσαι δ' οὐκ ἔστι μὴ στίσαντα. Διόπερ

οὐκ ἀριθμήσει τὰς τομὰς ὅ τὴν ἄπειρον διεξίωγ, ἀλλὰ καὶ τὴν ὕλην ἐν κινουμένῳ νοεῖν ἀνάγκη· καὶ ἀπείρω, οὐδέν ἐστιν εἶναι· εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἄπειρόν γ' ἐστίν, τὸ ἀπείρω εἶναι. Ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ ἄπειρά γ' ἦσαν πλήθει τὰ εἶδη τῶν αἰτίων, οὐκ ἂν ἦν οὐδ' οὕτω τὸ γινώσκειν. Τότε γὰρ εἰδέναι οἰόμεθα, ὅταν τὰ αἷτια γνωρίσωμεν. Τὸ δ' ἄπειρον κατὰ τὴν πρόσθετον, οὐκ ἐστίν ἐν πεπερασμένῳ διεξιλεθῆναι.

CAPUT III.

Αἱ δὲ ἀκροάσεις κατὰ τὰ ἔθη συμβαίνουσιν. Ὡς γὰρ εἰώθαμεν, οὕτως ἀξιοῦμεν λέγεσθαι· καὶ τὰ παρὰ ταῦτα οὐχ ὅμοια φαίνεται, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσυνήθειαν ἀγνωστότερα καὶ ξενικώτερα· τὸ γὰρ σύνηθες γνωριμώτερον. Ἠλικὴν δὲ ἰσχὺν ἔχει τὸ σύνηθες, οἱ νόμοι δηλοῦσιν, ἐν οἷς τὰ μυθώδη καὶ παιδαγωγία μεῖζον ἰσχύει τοῦ γινώσκειν περὶ αὐτῶν διὰ τὸ ἔθος. Οἱ μὲν οὖν ἂν μὴ μαθηματικῶς λέγη τις, οὐκ ἀποδέχονται τῶν λεγόντων· οἱ δ', ἂν μὴ παραδειγματικῶς· οἱ δὲ μάρτυρα ἀξιοῦσιν ἐπάγεσθαι ποιητὴν. Καὶ οἱ μὲν πάντα ἀκριβῶς, τοὺς δὲ λυπεῖ τὸ ἀκριβές, ἢ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι συνείρειν, ἢ διὰ τὴν μικρολογίαν. Ἐχει γὰρ τι τὸ ἀκριβές τοιοῦτον. Ὡστε καθ' ἕνα ἐπὶ τῶν συμβολαίων, καὶ ἐπὶ τῶν λόγων ἀνελεύθερον εἶναι τισι δοκεῖ. Διὸ δεῖ πεπαιδευθῆναι, πῶς ἕκαστα ἀποδεκτέον ὡς ἄτοπον, ἅμα ζητεῖν ἐπιστήμην, καὶ τρόπον ἐπιστήμης. Ἔστι δὲ οὐδέτερον ῥάδιον λαβεῖν. Τὴν δ' ἀκριβολογίαν τὴν μαθηματικὴν οὐκ ἐν ἅπασιν ἀπαιτητέον, ἀλλ' ἐν τοῖς μὴ ἔχουσιν ὕλην. Διόπερ οὐ φυσικὸς ὁ τρόπος. Ἀπασα γὰρ ἴσως ἢ φύσις ἔχει ὕλην. Διὸ σκεπτέον

πρῶτον, τί ἐστὶν ἡ φύσις. Οὕτω γὰρ καὶ, περὶ τίνος ἢ φυσικῆ, δῆλον ἔσται, καὶ εἰ μιᾶς ἐπιστήμης ἢ πλειόνων τὰ αἷτια καὶ τὰς ἀρχὰς θεωρῆσαι ἔστιν.

LIBER II. (III.)

CAPUT I.

Ἀνάγκη πρὸς τὴν ἐπιζητουμένην ἐπιστήμην, ἐπελθεῖν ἡμᾶς πρῶτον, περὶ ὧν ἀπορῆσαι δεῖ πρῶτον. Ταῦτα δ' ἔστιν ὅσα περὶ αὐτῶν ἄλλως ὑπειλήφασί τινες, καὶν εἴ τι χωρὶς τούτων τυγχάνοι πρῶτον παρεωραμένον. Ἔστι δὲ τοῖς εὐπορῆσαι βουλομένοις προὔθγου τὸ διαπορῆσαι καλῶς. Ἡ γὰρ ὑστερον εὐπορία λύσις τῶν πρότερον ἀπορουμένων ἐστὶ. Ἀνεῖν δ' οὐκ ἔστιν ἀγροῦντα τὸν δεσμόν· ἀλλ' ἡ τῆς διανοίας ἀπορία δηλοῖ τούτο περὶ τοῦ πράγματος. Ἦι γὰρ ἀπορεῖ, ταύτη παραπλήσιον πέπονθε τοῖς δεδεμένοις. Ἀδύνατον γὰρ ἀμφοτέρως προελθεῖν εἰς τὸ ἐμπροσθεν. Διὸ δεῖ τὰς δυσχερείας τε θεωρηκέναι πάσας πρότερον, τούτων τε χάριν καὶ διὰ τὸ τοὺς ζητοῦντας ἀνεῖν τοῦ διαπορῆσαι πρῶτον, ὁμοίους εἶναι τοῖς ποῖ δεῖ βαδίζειν ἀγροῦσι· καὶ πρὸς τούτοις, οὐδ' εἴ ποτε τὸ ζητούμενον εὗρηκεν ἢ μὴ, γινώσκειν. Τὸ γὰρ τέλος τούτου μὲν οὐ δῆλον, τῷ δὲ καλῶς προηπορηκότι δῆλον. Ἔτι δὲ βέλτιον ἀνάγκη ἔχειν πρὸς τὸ κρίναι, τὸν ὡσπερ ἀντιδίκων καὶ τῶν ἀμφισβητούντων λόγων ἀκηκόστα πάντων. Ἔστι δ' ἀπορία, πρώτη μὲν περὶ ὧν ἐν τοῖς πεφρομισασμένοις διηπορήσαμεν, πότερον μιᾶς ἢ πολλῶν ἔστιν ἐπιστημῶν, θεωρη-

σαι τὰς αἰτίας, καὶ πότερον τὰς τῆς οὐσίας ἀρχὰς τὰς πρῶτας ἐστὶ τῆς ἐπιστήμης ἰδεῖν μόνον, ἢ καὶ περὶ τῶν ἀρχῶν ἐξ ὧν δεικνύουσιν ἅπαντες· οἷον πότερον ἐνδέχεται ταῦτό καὶ ἐν ἅμα φάσαι καὶ ἀποφάναι, ἢ οὐ, καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. Εἴτ' ἐστὶ περὶ τὴν οὐσίαν, πότερον μία περὶ πάσας, ἢ πλείονες εἰσι. Καὶ εἰ πλείονες, πότερον ἅπασαι συγγενεῖς, ἢ τὰς μὲν σοφίας, τὰς δὲ ἄλλο τι λεκτέον αὐτῶν. Καὶ τοῦτο δ' αὐτὸ τῶν ἀναγκαίων ἐστὶ ζητῆσαι, πότερον τὰς αἰσθητὰς οὐσίας εἶναι μόνον φατέον, ἢ καὶ παρὰ ταύτας ἄλλας· καὶ πότερον μοναχῶς, ἢ πλείονα γένη τῶν οὐσιῶν· οἷον οἱ ποιοῦντες τὰ τε εἶδη, καὶ τὰ μαθηματικά, μεταξὺ τούτων τε καὶ τῶν αἰσθητῶν. Περὶ τε τούτων οὖν, καθάπερ φαμέν, ἐπισκεπτέον, καὶ πότερον περὶ τὰς οὐσίας ἢ θεωρία μόνον ἐστὶν, ἢ καὶ περὶ τὰ συμβεβηκότα καθ' αὐτὰ ταῖς οὐσίαις. Πρὸς δὲ τούτοις, περὶ ταύτου καὶ ἑτέρου, καὶ ὁμοίου καὶ ἀνομοίου, καὶ ταυτότητος καὶ ἐναντιότητος, καὶ περὶ προτέρου καὶ ὑστερου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν τοιούτων, περὶ ὧν οἱ διαλεκτικοὶ πειρῶνται σκοπεῖν, ἐκ τῶν ἐνδόξων μόνον ποιούμενοι τὴν σκέψιν, τίγος ἐστὶ θεωρῆσαι περὶ πάντων. Ἔτι δὲ τούτοις αὐτοῖς ὅσα καθ' αὐτὰ συμβέβηκε· καὶ μὴ μόνον, τί ἐστὶ τούτων ἕκαστον, ἀλλὰ καὶ, εἰ ἄρα ἐν ἐνὶ ἐναντίον· καὶ πότερον αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ στοιχεῖα τὰ γένη ἐστὶν, ἢ εἰς ἃ διαφεῖται ἐνυπάρχοντα ἕκαστον· καὶ εἰ τὰ γένη, πότερον ὅσα ἐπὶ τοῖς ἀτόμοις λέγεται τελευταῖα, ἢ τὰ πρῶτα· οἷον, πότερον ζῶον ἢ ἄνθρωπος, ἀρχὴ τε καὶ μᾶλλον ἐστὶ παρὰ τὸ καθέκαστον. Μάλιστα δὲ ζητητέον καὶ πραγματευτέον, πότερον ἐστὶ τι παρὰ

τὴν ἕλην αἴτιον καθ' αὐτὸ, ἢ οὐ· καὶ τοῦτο χωριστὸν, ἢ οὐ· καὶ πότερον ἓν, ἢ πλείω τὸν ἀριθμὸν· καὶ πότερον ἐστὶ παρὰ τὸ σύνολον (λέγω δὲ τὸ σύνολον, ὅταν κατηγορηθῇ τι τῆς ἕλης,) ἢ οὐθέν· ἢ τῶν μὲν, τῶν δ' οὐ· καὶ ποῖα τοιαῦτα τῶν ὄντων. Ἔτι αἱ ἀρχαὶ, πότερον ἀριθμῶ ἢ εἶδει ὄρισμέναι, καὶ αἱ ἐν τοῖς λόγοις, καὶ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ· καὶ πότερον τῶν φθαρτῶν καὶ ἀφθάρτων αἱ αὐταὶ, ἢ ἕτεραι· καὶ πότερον ἀφθαρτοὶ πᾶσαι, ἢ τῶν φθαρτῶν φθαρταί· ἔτι δὲ τὸ πάντων χαλεπώτατον, καὶ πλείστην ἀπορίαν ἔχον, πότερον τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν, καθάπερ οἱ Πυθαγόρειοι καὶ Πλάτων ἔλεγεν, οὐχ ἕτερόν τι ἐστίν, ἀλλ' οὐσία τῶν ὄντων, ἢ οὐ· ἀλλ' ἕτερόν τι τὸ ὑποκείμενον, ὡςπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι φιλίαν, ἄλλος δὲ τις πῦρ, ὁ δὲ ὕδωρ, ἢ αἶρα. Καὶ πότερον αἱ ἀρχαὶ καθόλοι εἰσὶν, ἢ ὡς τὰ καθέκαστα τῶν πραγμάτων, καὶ δυνάμει, ἢ ἐνεργείᾳ. Ἔτι πότερον ἄλλως, ἢ κατὰ κίνησιν· καὶ γὰρ ταῦτα ἀπορίαν ἂν παράσχοι πολλήν. Πρὸς δὲ τούτοις, πότερον οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὰ μήκη καὶ τὰ σχήματα, καὶ αἱ στιγμαὶ οὐσίαι τινές εἰσιν, ἢ οὐ. Καὶ δὲ οὐσίαι, πότερον κεχωρισμένα τῶν αἰσθητῶν, ἢ ἐν τούτοις. Περὶ γὰρ τούτων ἀπάντων, οὐ μόνον χαλεπὸν τὸ εὐπορῆσαι τῆς ἀληθείας, ἀλλ' οὐδὲ τὸ διαπορῆσαι τῷ λόγῳ ῥάδιον καλῶς.

CAPUT II.

Πρῶτον μὲν οὖν περὶ ὧν πρῶτον εἵπομεν, πότερον μιᾶς ἢ πλείονων ἐστὶν ἐπιστημῶν, θεωρῆσαι πάντα τὰ γένη τῶν αἰτίων. Μιᾶς μὲν γὰρ ἐπιστήμης πῶς ἂν εἴη, μὴ ἐναντίας οὐσας τὰς ἀρχὰς γνωρίζειν; Ἔτι δε πολλοῖς τῶν ὄντων οὐχ ὑπάρχουσι πᾶσι πᾶσαι. Τίνα

γὰρ τρόπον οἶόν τε τῆς κινήσεως ἀρχὴν εἶναι τοῖς
 ἀκινήτοις, ἢ τὴν τὰγαθοῦ φύσιν; εἴπερ ἅπαν ὃ ἂν ἢ
 ἀγαθὸν καθ' αὐτὸ, καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν, τέλος
 ἐστίν, καὶ οὕτως αἴτιον, ὅτι ἐκείνου ἕνεκα καὶ γίγνεται
 καὶ ἔστι τᾶλλα. Τὸ δὲ τέλος, καὶ τὸ οὐ ἕνεκα, πρά-
 ξεως τινός ἐστι τέλος αἱ δὲ πράξεις πᾶσαι μετὰ κινή-
 σεως ὥστ' ἐν τοῖς ἀκινήτοις οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο ταύτην
 εἶναι τὴν ἀρχὴν, οὐδ' εἶναι τι αὐτοάγαθον. Διὸ καὶ
 ἐν τοῖς μαθήμασιν οὐδὲν δέκνυται διὰ ταύτης τῆς
 αἰτίας, οὐδ' ἔστιν ἀπόδειξις οὐδεμία, διότι βέλτιον ἢ
 χεῖρον. Ἄλλ' οὐδὲ τὸ παράπαν μένηται οὐδεὶς οὐ-
 δινός τῶν τοιούτων. Ὡστε διὰ ταῦτα τῶν σοφιστῶν
 τινες, οἷον Ἀριστιππος, προσηλάκιζεν αὐτάς. Ἐν μὲν
 γὰρ ταῖς ἄλλαις τέχναις, καὶ ταῖς βαναύσοις αὐταῖς,
 οἷον ἐν τεκτονικῇ καὶ σκυτικῇ, διότι βέλτιον ἢ χεῖρον,
 λέγεσθαι πάντα τὰς δὲ μαθηματικὰς οὐδένα ποιῆ-
 σθαι λόγον περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Ἄλλὰ μὴν εἴ-
 γε πλείους ἐπιστῆμαι τῶν αἰτίων εἰσὶ, καὶ ἕτεροι ἐτε-
 ρας ἀρχῆς, τίνα τούτων φατέον εἶναι τὴν ζητουμένην,
 ἢ τίνα μάλιστα τοῦ πράγματος τοῦ ζητουμένου ἐπι-
 στήμονα τῶν ἐχόντων αὐτάς, Ἐνδέχεται γάρ τῳ αὐτῷ
 πάντας τοὺς τρόπους τῶν αἰτίων ὑπάρχειν· οἷον οἰ-
 κίας, ὄθεν μὲν ἢ κινήσεις, ἢ τέχνη, καὶ ὁ οἰκοδόμος·
 οὐδ' ἕνεκα, τὸ ἔργον· ὕλη δὲ, γῆ καὶ λίθοι· τὸ δ'
 εἶδος, ὁ λόγος. Ἐκ μὲν οὖν τῶν πάλαι διωρισμένων,
 τίνα χρὴ καλεῖν τῶν ἐπιστημῶν σοφίαν, ἔχει λόγον
 ἐκάστην προσαγορεύειν. Ἡ μὲν γὰρ ἀρχικωτάτη καὶ
 ἡγεμονικωτάτη, καὶ ἢ ὥσπερ δούλας οὐδ' ἀντειπεῖν
 τὰς ἄλλας ἐπιστήμας δίκαιον, ἢ τοῦ τέλους καὶ τὰγα-
 θοῦ τοιαύτη· τούτου γὰρ ἕνεκα τᾶλλα· ἢ δὲ τῶν πρώ-

των αἰτίων, καὶ τοῦ μάλιστα ἐπιστητοῦ διωρίσθη
 εἶναι, ἢ τῆς οὐσίας ἂν εἴη τοιαύτη. Πολλὰ γὰρ
 ἐπισταμένων τὸ αὐτὸ, μᾶλλον μὲν εἶδέναι φαιμέν τὸν
 τῶ εἶναι γνωρίζοντα τί τὸ πρᾶγμα, ἢ τῶ μὴ εἶναι.
 Αὐτῶν δὲ τούτων, ἕτερον ἕτερον μᾶλλον, καὶ μάλιστα
 τῶν τί ἐστίν, ἀλλ' οὐ τῶν πόσον, ἢ ποῖον, ἢ τί ποιεῖν
 ἢ πάσχειν πέφυκεν. Ἐτι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, τὸ
 εἶδέναι ἕκαστον, καὶ ὧν ἀποδείξεις εἰσὶ, τότε οἰόμεθα
 ὑπάρχειν, ὅταν εἰδῶμεν τί ἐστίν· οἷον, τί ἐστὶ τὸ τε-
 τραγωνίζειν, ὅτι μέσης εὐρεσις· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ
 τῶν ἄλλων· περὶ δὲ τὰς γενέσεις, καὶ τὰς πράξεις, καὶ
 περὶ ἅπασαν μεταβολήν, ὅταν εἰδῶμεν τὴν ἀρχὴν τῆς
 κινήσεως. Τοῦτο δ' ἕτερον καὶ ἀντικείμενον τῶ τέλει.
 Ὅσοι ἄλλης ἂν δόξειεν ἐπιστημῆς εἶναι, τὸ θεωρῆσαι
 τῶν αἰτίων τούτων ἕκαστον. Ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τῶν
 ἀποδεικτικῶν ἀρχῶν, πότερον μιᾶς ἐστὶν ἐπιστήμης,
 ἢ πλείονων, ἀμφισβητήσιμόν ἐστι. Λέγω δὲ ἀπο-
 δεικτικὰς, καὶ τὰς κοινὰς δόξας, εἰ ὧν ἅπαντες δει-
 κνύουσιν· οἷον ὅτι πᾶν ἀναγκαῖον ἢ φάναι ἢ ἀπο-
 φάναι, καὶ ἀδύνατον ἅμα εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ ὅσαι
 ἄλλαι τοιαῦται προτάσεις, πότερον μία τούτων ἐπι-
 στήμη καὶ τῆς οὐσίας, ἢ ἕτερα· καὶ εἰ μὴ μία, ποτέραν
 προσαγορεύειν τὴν ζητουμένην. Μιᾶς μὲν οὖν οὐκ
 εὐλογον εἶναι. Τί γὰρ μᾶλλον γεωμετρίας, ἢ ὀποιασ-
 οῦν, περὶ τούτων ἐστὶν ἴδιον τὸ ἐπαίειν; Ἐπεὶ οὖν
 ὁμοίως μὲν ὀποιασοῦν ἐστίν, ἅπασῶν δὲ μὴ ἐνδέχεται,
 ὡσπερ οὐδὲ τῶν ἄλλων, οὕτως οὐδὲ τῆς γνωρίζουσῆς
 τὰς οὐσίας ἴδιόν ἐστι τὸ γινώσκειν περὶ αὐτῶν· ἅμα δὲ
 καὶ τίνα τρόπον ἔσται αὐτῶν ἐπιστήμη. Τί μὲν γὰρ
 ἕκαστου τούτων τυγχάνει ὄν, καὶ νῦν γνωρίζομεν.

Χρῶνται οὖν ὡς γινγνωσκομένοις αὐτοῖς καὶ ἄλλαι
 τέχναι. Εἰ δὲ ἀποδεικτικὴ περὶ αὐτῶν ἐστὶ, δεήσει
 τι γένος εἶναι ὑποκείμενον, καὶ τὰ μὲν πάθη, τὰ δ'
 ἀξιώματα αὐτῶν. Περὶ πάντων γὰρ ἀδύνατον ἀπό-
 δεῖξιν εἶναι. Ἀνάγκη γάρ, ἕκ τινων εἶναι καὶ περὶ τι
 καὶ τινων τὴν ἀπόδειξιν. Ὡστε συμβαίνει πάντων
 εἶναι γένος ἓν τι τῶν δεικνυμένων. Πᾶσαι γὰρ αἱ
 ἀποδεικτικαὶ χρῶνται τοῖς ἀξιώμασιν. Ἀλλὰ μὴν,
 εἰ ἐτέρα ἢ τῆς οὐσίας καὶ ἢ περὶ τούτων, ποτέρα κυ-
 ριωτέρα καὶ προτέρα πέφυκεν αὐτῶν; Καθόλου γὰρ
 μάλλιστα, καὶ πάντων ἀρχαί, τὰ ἀξιώματά ἐστιν· εἴ
 ἐστὶ μὴ τοῦτο σοφοῦ, τίος ἔσται περὶ αὐτῶν ἄλλου
 τὸ θεωρῆσαι τὸ ἀληθές καὶ τὸ ψεῦδος; Ὅπως τε τῶν
 οὐσιῶν πότερον μία πασῶν ἐστίν, ἢ πλείους ἐπιστή-
 μαι; Εἰ μὲν οὖν μὴ μία, ποίας οὐσίας θετέον τὴν
 ἐπιστήμην ταύτην; Τὸ δὲ μίαν πασῶν, οὐκ εὐλογον.
 Καὶ γὰρ ἂν ἀποδεικτικὴ μία περὶ πάντων εἴη τῶν
 καθ' αὐτὸ συμβεβηκότων· εἴπερ πᾶσα ἀποδεικτικὴ
 περὶ τι ὑποκείμενον θεωρεῖ τὰ καθ' αὐτὰ συμβεβη-
 κότα ἐκ τῶν κοινῶν δοξῶν. Περὶ οὖν τὸ αὐτὸ γένος,
 τὰ συμβεβηκότα καθ' αὐτὰ, τῆς αὐτῆς ἐστὶ θεωρῆσαι
 ἐκ τῶν αὐτῶν δοξῶν. Περὶ τε γὰρ τὸ ὅτι, μίας· καὶ
 ἐξ ὧν, μίας, εἴτε τῆς αὐτῆς, εἴτε ἄλλης. Ὡστε καὶ τὰ
 συμβεβηκότα εἴθ' αὐταὶ θεωρήσουσιν, εἴτ' ἐκ τούτων
 μία. Ἔτι δὲ πότερον περὶ τὰς οὐσίας ἢ θεωρία μό-
 νον ἐστίν, ἢ καὶ περὶ τὰ συμβεβηκότα ταύταις. Λέγα
 δ' οἶον, εἰ τὸ στερεὸν οὐσία τίς ἐστὶ, καὶ γραμμαὶ καὶ
 ἐπίπεδα, πότερον τῆς αὐτῆς ταῦτα γνωρίζειν ἐπιστή-
 μης, καὶ τὰ συμβεβηκότα περὶ ἕκαστον γένος, περὶ
 ὧν αἱ μαθηματικαὶ δεικνύουσιν, ἢ ἄλλης. Εἰ μὲν γὰρ

τῆς αὐτῆς, ἀποδεικτική τις ἂν εἴη καὶ ἡ τῆς οὐσίας· οὐ
δοκεῖ δὲ τοῦ τί ἐστὶν ἀπόδειξις εἶναι· εἰ δ' ἐτέρως,
τίς ἔσται ἡ θιωροῦσα περὶ τὴν οὐσίαν τὰ συμβεβη-
κότα; Τοῦτο γὰρ ἀποδοῦναι παγχάλεπον. Ἐτι δὲ
πότερον τὰς αἰσθητὰς οὐσίας μόνας εἶναι φατέον, ἢ
καὶ παρὰ ταύτας ἄλλας. Καὶ πότερον μοναχῶς, ἢ
πλείω γένη τετύχηκεν· οἷον οἱ λέγοντες τὰ τε εἶδη καὶ
τὰ μεταξὺ, περὶ ἃ τὰς μαθηματικὰς εἶναι φασιν ἐπι-
στήμας. Ὡς μὲν οὖν λέγομεν τὰ εἶδη αἰτιά τε καὶ
οὐσίας εἶναι καθ' ἑαυτὰς, εἴρηται ἐν τοῖς πρώτοις λό-
γοις περὶ αὐτῶν. Πολλαχῆ δὲ ἐχόντων δυσχολίαν,
οὐδενὸς ἦτιον ἄτοπον, τὸ φάναι μὲν εἶναι τινὰς φύ-
σεις παρὰ τὰς ἐν τῷ οὐρανῷ, ταύτας δὲ τὰς αὐτὰς
φάναι τοῖς αἰσθητοῖς, πλὴν ὅτι τὰ μὲν αἰδία, τὰ δὲ
φθαρτά. Αὐτὸ γὰρ ἀνθρωπὸν φασιν εἶναι, καὶ αὐ-
τὸ ἵππον καὶ ὑγίειαν, ἄλλο δ' οὐδέν· παραπλήσιον
μὲν ποιοῦντες τοῖς θεοῖς μὲν εἶναι φάσκουσιν, ἀνθρω-
ποειδῆς δέ. Οὔτε γὰρ ἐκείνοι οὐθέν ἄλλο ἐποίουν, ἢ
ἀνθρώπους αἰδίους, οὐθ' οὔτοι τὰ εἶδη, ἀλλ' ἢ αἰ-
σθητὰ αἰδία. Ἐτι δὲ εἴ τις παρὰ τὰ εἶδη καὶ τὰ
αἰσθητὰ τὰ μεταξὺ θήσεται, πολλὰς ἀπορίας ἔξει.
Δῆλον γὰρ ὡς ὁμοίως γραμμαί τε παρ' αὐτὰς καὶ τὰς
αἰσθητὰς ἔσονται, καὶ ἕκαστον τῶν ἄλλων γενῶν.
Ὡστ' ἐπίπερο ἢ ἀστρολογία μία τούτων ἐστίν, ἔσται
τις καὶ οὐρανὸς παρὰ τὸν αἰσθητὸν οὐρανόν, καὶ ἥλιος
καὶ σελήνη, καὶ τἄλλα ὁμοίως τὰ κατὰ τὸν οὐρανόν.
Καίτοι πῶς δεῖ πιστεῦσαι τούτοις; οὐδὲ γὰρ ἀκίνητον
εὐλογον εἶναι, κινούμενον δὲ καὶ παντελῶς ἀδύνατον.
Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ὧν ἡ ὀπτική πραγματεύεται, καὶ
ἢ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς ἀρμονική. Καὶ γὰρ ταῦτα

ἀδύνατον εἶναι παρὰ τὰ αἰσθητὰ, διὰ τὰς αὐτὰς αἰ-
 τίας. Εἰ γὰρ ἔστιν αἰσθητὰ μεταξὺ καὶ αἰσθήσεις,
 δῆλον ὅτι καὶ ζῶα ἔσονται μεταξὺ αὐτῶν τε καὶ τῶν
 φθαρτῶν. Ἀπορήσειε δ' ἂν τις καὶ περὶ ποῖα τῶν
 ὄντων δεῖ ζητεῖν ταύτας τὰς ἐπιστήμας. Εἰ γὰρ τοῦ-
 το διοίσει [ἢ γεωδαισία] τῆς γεωμετρίας μόνον, ὅτι ἡ
 μὲν τούτων ἔστιν ὧν αἰσθανόμεθα, ἡ δ' οὐκ αἰσθη-
 τῶν, δῆλον ὅτι καὶ παρὰ ἰατρικὴν ἔσται τις ἐπιστήμη,
 καὶ παρ' ἐκάστην τῶν ἄλλων μεταξὺ αὐτῆς τε ἰατρι-
 κῆς, καὶ τῆσδε τῆς ἰατρικῆς· καίτοι πῶς τοῦτο δυ-
 νατόν; καὶ γὰρ ἂν ὑγιεινὰ ἄττα εἴη παρὰ τὰ αἰσθη-
 τὰ, καὶ αὐτὸ τὸ ὑγιεινόν. Ἄμα δὲ οὐδὲ τοῦτο ἀλη-
 θές, ὡς ἡ γεωδαισία τῶν αἰσθητῶν ἔστι μεγεθῶν καὶ
 φθαρτῶν. Ἐφθείρετο γὰρ ἂν φθειρομένων. Ἀλλὰ
 μὴν οὐδὲ τῶν αἰσθητῶν ἂν εἴη μεγεθῶν, οὐδὲ περὶ τὸν
 οὐρανὸν ἢ ἀστρολογία τόνδε. Οὔτε γὰρ αἱ αἰσθη-
 τὰ γραμματαί τοιαῦταί εἰσιν, οἷας λέγει ὁ γεωμέτρης·
 οὐδὲν γὰρ εὐθύ τῶν αἰσθητῶν οὕτως, οὐδὲ στρογ-
 γύλον. Ἀπτεται γὰρ τοῦ κανόνος οὐ κατὰ στιγμήν
 ὁ κύκλος, ἀλλ' ὥσπερ Πρωταγόρας ἔλεγεν ἐλέγχων
 τοὺς γεωμέτρας· οὐθ' αἱ κινήσεις καὶ αἱ ἕλικες τοῦ
 οὐρανοῦ ὅμοιαι, περὶ ὧν ἡ ἀστρολογία ποιῶ-
 ται τοὺς λόγους· οὔτε τὰ σημεῖα τοῖς ἀστροῖς τὴν
 αὐτὴν ἔχει φύσιν. Εἰσὶ δὲ τινες, οἳ φασὶ μὲν
 εἶναι τὰ μεταξὺ ταῦτα λεγόμενα τῶν τε εἰδῶν καὶ τῶν
 αἰσθητῶν· οὐ μὴν χωρὶς γε τῶν αἰσθητῶν, ἀλλ' ἐν
 τούτοις, οἷς τὰ συμβαίνοντα ἀδύνατα, πάντα μὲν
 πλείονος λόγου διελθεῖν, ἱκανὸν δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα
 θεωρῆσαι. Οὔτε γὰρ ἐπὶ τούτων εὐλογον ἔχειν οὔτω
 μόνον, ἀλλὰ δῆλον ὅτι εἶδη ἐνδέχοιτ' ἂν ἐν τοῖς αἰ-

σθητοῖς εἶναι τοῦ γὰρ αὐτοῦ λόγου ἀμφοτέρω ταῦτα
 εἶσιν. Ἐπι δὲ δύο στερεὰ ἐν τῷ αὐτῷ ἀναγκαῖον εἶναι
 τόπως, καὶ μὴ εἶναι ἀκίνητα, ἐν κινουμένοις γε ὄντα
 τοῖς αἰσθητοῖς. Ὅπως δὲ καὶ τίνος ἕνεκ' ἂν τις θελή
 εἶναι μὲν αὐτὰ, εἶναι δ' ἐν τοῖς αἰσθητοῖς; Ταῦτὰ γὰρ
 συμβήσεται ἄτοπα τοῖς προειρημένοις. Ἔσται γὰρ
 οὐρανός τις παρὰ τὸν οὐρανόν, πλὴν γε οὐ χωρὶς, ἀλλὰ
 ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ· ὅπερ ἐστὶν ἀδυνατώτερον.

CAPUT III.

Περὶ τε τούτων οὖν ἀπορία πολλή, πῶς δεῖ θέμε-
 νον τυχεῖν τῆς ἀληθείας, καὶ περὶ τῶν ἀρχῶν, πότε-
 ρον δεῖ τὰ γένη στοιχεῖα καὶ ἀρχὰς ὑπολαμβάνειν, ἢ
 μᾶλλον ἐξ ὧν ἐνυπαρχόντων ἐστὶν ἕκαστον πρῶτον·
 οἷον φωνῆς στοιχεῖα καὶ ἀρχαὶ δοκοῦσιν εἶναι ταῦτα,
 ἐξ ὧν σύγκεινται αἱ φωναὶ πᾶσαι πρῶτον, ἀλλ' οὐ τὸ
 κοινόν ἢ φωνή· καὶ τῶν διαγραμμάτων ταῦτα στοι-
 χεῖα λέγομεν, ὧν αἱ ἀποδείξεις ἐνυπάρχουσιν ἐν ταῖς
 τῶν ἄλλων ἀποδείξεσιν, ἢ πάντων, ἢ τῶν πλείστων. Ἐπι
 δὲ τῶν σωμάτων καὶ οἱ πλείω λέγοντες εἶναι στοιχεῖα,
 καὶ οἱ ἐν, ἐξ ὧν σύγκεινται, καὶ ἐξ ὧν συνέστηκεν, ἀρ-
 χὰς λέγουσιν εἶναι. Οἷον, Ἐμπεδοκλῆς πῦρ καὶ ὕδωρ,
 καὶ τὰ μετὰ τούτων στοιχεῖά φησιν εἶναι, ἐξ ὧν ἐστι
 τὰ ὄντα ἐνυπαρχόντων, ἀλλ' οὐχ ὡς γένη ταῦτα λέγει
 τῶν ὄντων. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τῶν ἄλλων εἴ τις ἐθέλει
 τὴν φύσιν ἀθρεῖν, οἷον κλίην ἐξ ὧν μορίων ἐστὶ, καὶ
 πῶς συγκεκμημένων, τότε γνωρίζει τὴν φύσιν αὐτῆς. Ἐκ
 μὲν οὖν τούτων τῶν λόγων, οὐκ ἂν εἴησαν αἱ ἀρχαὶ τὰ
 γένη τῶν ὄντων. Ἦι δὲ ἕκαστον μὲν γνωρίζομεν διὰ
 τῶν ὀρισμῶν, ἀρχαὶ δὲ τὰ γένη τῶν ὀρισμῶν εἰσιν,
 ἀνάγκη καὶ τῶν ὀριστῶν ἀρχὰς εἶναι τὰ γένη. Κῶν

εἰ ἔστι τῆν τῶν ὄντων λαβεῖν ἐπιστήμην τὸ τῶν εἰδῶν λαβεῖν, καθ' ἃ λέγονται τὰ ὄντα, τῶν γε εἰδῶν ἀρχαὶ τὰ γένη εἰσι. Φαίνονται δὲ τινες καὶ τῶν λεγόντων στοιχεῖα τῶν ὄντων τὸ ἐν ἢ τὸ ὄν, ἢ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν, ὡς γένεσιν αὐτοῖς χρῆσθαι. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἀμφοτέρως γε οἷόν τε λέγειν τὰς ἀρχάς. Ὁ μὲν γὰρ λόγος τῆς οὐσίας εἰς ἕτερος δ' ἔσται ὁ διὰ τῶν γενῶν ὁ ὀρισμός, καὶ ὁ λέγων ἐξ ὧν ἔστιν ἐνυπαρχόντων. Πρὸς δὲ τούτοις εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ἀρχαὶ τὰ γένη εἰσὶ, πό- τερα δὲ νομίζειν τὰ πρῶτα τῶν γενῶν ἀρχάς, ἢ τὰ ἔσχατα κατηγορούμενα ἐπὶ τῶν ἀτόμων. Καὶ γὰρ τοῦτο ἔχει ἀμφισβήτησιν. Εἰ μὲν γὰρ ὅτι τὰ καθό- λου μᾶλλον ἀρχαί, φανερόν ὅτι τὰ ἀνωτάτω τῶν γενῶν. Ταῦτα γὰρ λέγεται κατὰ πάντων. Τοσαῦται οὖν ἔσονται ἀρχαὶ τῶν ὄντων, ὅσα περ τὰ πρῶτα γένη· ὡστ' ἔσται το τε ὄν καὶ τὸ ἐν ἀρχαὶ καὶ οὐσῖαι. Ταῦτα γὰρ κατὰ πάντων μάλιστα λέγεται τῶν ὄντων· οὐχ οἷόν τε δὲ τῶν ὄντων ἐν εἶναι γένος, οὔτε τὸ ἐν, οὔτε τὸ ὄν. Ἀνάγκη μὲν γὰρ τὰς διαφορὰς ἐκάστου γένους καὶ εἶναι, καὶ μίαν εἶναι ἐκάστην. Ἀδύνατον δὲ κα- τηγορεῖσθαι ἢ τὰ εἶδη τοῦ γένους τῶν οικείων διαφο- ρῶν, ἢ τὸ γένος ἄνευ τῶν αὐτοῦ εἰδῶν. Ὡστε εἶπερ τὸ ἐν γένος, ἢ τὸ ὄν, οὐδεμία διαφορὰ, οὔτε τὸ ὄν, οὔτε τὸ ἐν ἔσται. Ἀλλὰ μὴν εἰ μὴ γένη, οὐδ' ἀρχαὶ ἔσονται, εἶπερ ἀρχαὶ τὰ γένη. Ἐτι καὶ τὰ μεταξὺ συλλαμβανόμενα μετὰ τῶν διαφορῶν, ἔσται γένη μέχρι τῶν ἀτόμων. Νῦν δὲ τὰ μὲν δοκεῖ, τὰ δ' οὐ δοκεῖ. Πρὸς δὲ τούτοις ἔτι μᾶλλον αἱ διαφοραὶ ἀρχαί, ἢ τὰ γένη. Εἰ δὲ καὶ αὗται ἀρχαί, ἄπειροι (ὡς εἰπεῖν) ἀρ- χαὶ γίγνονται· ἄλλως τε κἄν τις τὸ πρῶτον γένος ἀρ-

χὴν τιθῆ. Ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ μᾶλλον γε ἀρχοειδὲς τὸ
 ἐν ἔστιν, ἐν δὲ τὸ ἀδιαίρετον, ἀδιαίρετον δὲ ἅπαν, ἢ
 κατὰ τὸ ποσόν, ἢ κατὰ τὸ εἶδος, πρότερον δὲ τὸ καθ'
 εἶδος, τὰ γένη δὲ διαιρετὰ εἰς εἶδη μᾶλλον, ἐν ἂν τὸ
 ἔσχατον εἶη κατηγορούμενον. Οὐ γάρ ἐστι γένος ἄν-
 θρωπος τῶν τιῶν ἀνθρώπων. Ἐτι ἐν οἷς τὸ πρότε-
 ρον καὶ ὑστερόν ἐστιν, οὐχ οἷόν τε τὸ ἐπὶ τούτων εἶναι
 τι παρὰ ταῦτα· οἷον εἰ πρώτη τῶν ἀριθμῶν ἡ δυάς,
 οὐκ ἔσται τις ἀριθμὸς παρὰ τὰ εἶδη τῶν ἀριθμῶν·
 ὁμοίως δὲ οὐδὲ σχήματα παρὰ τὰ εἶδη τῶν σχημάτων.
 Εἰ δὲ μὴ τούτων, σχολῆ τῶν γε ἄλλων ἔσται τὰ γένη
 παρὰ τὰ εἶδη. Τούτων γὰρ δοκεῖ μάλιστα εἶναι γένη·
 ἐν δὲ τοῖς ἀτόμοις οὐκ ἔστι τὸ μὲν πρότερον, τὸ δ'
 ὑστερον. Ἐτι ὅπου τὸ μὲν βέλτιον, τὸ δὲ χεῖρον, αἰ-
 τὸ βέλτιον πρότερον. Ὡστ' οὐδὲν τούτων ἂν εἶη γέ-
 νος. Ἐκ μὲν οὖν τούτων μᾶλλον φαίνεται τὰ ἐπὶ τῶν
 ἀτόμων κατηγορούμενα, ἀρχαὶ εἶναι τῶν γενῶν. Πάλιν
 δὲ πῶς αὐτὸ δεῖ ταῦτα ὑπολαβεῖν ἀρχάς, οὐ ῥᾶδιον
 εἰπεῖν. Τὴν μὲν γὰρ ἀρχὴν δεῖ καὶ τὴν αἰτίαν εἶναι
 παρὰ τὰ πράγματα ὧν ἀρχή, καὶ δύνασθαι εἶναι χω-
 ριζομένην αὐτῶν· τοιοῦτον δὲ τι παρὰ τὸ καθ'ἕκαστον
 εἶναι, διὰ τί ἂν τις ὑπολάβοι, πλὴν ὅτι καθόλου κατη-
 γορεῖται, καὶ κατὰ πάντων; Ἀλλὰ μὴν εἰ διὰ τοῦτο τὰ
 μᾶλλον καθόλου, μᾶλλον θετέον ἀρχάς· ὥστε ἀρχαὶ
 τὰ πρῶτα ἂν εἶησαν γένη.

CAPUT IV.

Ἔστι δ' ἐχομένη τε τούτων ἀπορία, καὶ πασῶν χα-
 λεπωτάτη καὶ ἀναγκαιοτάτη θεωρῆσαι, περὶ ἧς λό-
 γος ἐφέστηκε νῦν. Εἴτε γὰρ μὴ ἔστι τι παρὰ τὰ κα-
 θέκαστα, τὰ δὲ καθ'ἕκαστα ἀπειρα, τῶν ἀπείρων πῶς

ἐνδέχεται λαβεῖν ἐπιστήμην; Ἡ γὰρ ἔν τι καὶ ταυτὸν, καὶ ἧ καθόλου τι ὑπάρχει, ταύτη πάντα γνωρίζομεν. Ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτο ἀναγκαῖόν ἐστι, καὶ δεῖ τι εἶναι παρὰ τὰ καθέκαστα, ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὰ γένη εἶναι παρὰ τὰ καθέκαστα, ἤτοι τὰ ἔσχατα, ἢ τὰ πρῶτα. Τοῦτο δ' ὅτι ἀδύνατον, ἄρτι διηπορήσαμεν. Ἐτι εἰ ὅτι μάλιστα ἐστὶ τι παρὰ τὸ σύνολον, ὅταν κατηγορηθῆ τι τῆς ὕλης, πότερον εἰ ἔστιν εἶδος τι, παρὰ πάντα δεῖ εἶναί τι, ἢ παρὰ μὲν ἕνια εἶναι, παρὰ δ' ἕνια μὴ εἶναι, ἢ παρ' οὐθέν; Εἰ μὲν οὖν μηθέν ἐστι παρὰ τὰ καθέκαστα, οὐδὲν ἂν εἴη νοητὸν, ἀλλὰ πάντα αἰσθητὰ, καὶ ἐπιστήμη οὐδενός· εἰ μὴ τις εἶναι λέγει τὴν αἴσθησιν ἐπιστήμην. Ἐτι οὐδ' αἰδιδιον οὐδὲν, οὐδὲ ἀκίνητον. Τὰ γὰρ αἰσθητὰ πάντα φθείρεται, καὶ ἐν κινήσει ἐστίν. Ἀλλὰ μὴν, εἴ γε αἰδιδιον μηθέν ἐστίν, οὐδὲ γένεσιν εἶναι δυνατόν. Ἀνάγκη γὰρ εἶναι τι τὸ γινόμενον, καὶ ἐξ οὗ γίνεται, καὶ τούτων τὸ ἔσχατον ἀγέννητον, εἴπερ ἴσταιαί τε, καὶ ἐκ μὴ ὄντος γενέσθαι ἀδύνατον. Ἐτι δὲ γενέσεως οὐσης καὶ κινήσεως, ἀνάγκη καὶ πέρας εἶναι. Οὔτε γὰρ ἄπειρός ἐστιν οὐδεμία κίνησις, ἀλλὰ καὶ πάσης ἐστὶ τέλος, γίνεσθαι τε οὐχ οἷόν τε τὸ ἀδύνατον γένεσθαι. Τὸ δὲ γεγονός, ἀνάγκη εἶναι ὅτε πρῶτον γέγονεν. Ἐτι δ' εἴπερ ὕλη ἐστὶ, διὰ τὸ ἀγέννητος εἶναι, πολὺ ἔτι μᾶλλον εὐλογον εἶναι τὴν οὐσίαν ὁπότε ἐκείνη γίνεται εἶναι. Εἰ γὰρ μήτε τοῦτο ἔσται μήτε ἐκείνη, οὐδὲν ἔσται τὸ παράπαν. Εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, ἀνάγκη τι εἶναι παρὰ τὸ σύνολον τὴν μορφήν καὶ τὸ εἶδος. Εἰ δ' αὐτίς τοῦτο θήσει, ἀπορία ἐπὶ τίνων τε θήσει τοῦτο, καὶ ἐπὶ τίνων οὐ. Ὅτι μὲν γὰρ ἐπὶ πάντων οὐχ οἷόν τε, φανε-

ρόν. Οὐ γὰρ ἂν θείημεν εἶναι τινα οἰκίαν, παρὰ τὰς
 τινὰς οἰκίας. Πρὸς δὲ τούτοις, πότερον ἢ οὐσία μία
 πάντων ἔσται, οἷον τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλ' ἄτοπον. Οὐ
 γὰρ ἐν ἅπαντα, ὧν ἡ οὐσία μία, ἀλλὰ πολλὰ καὶ διά-
 φορα. Ἄλλὰ καὶ τοῦτο ἄλογον. Ἄμα δὲ καὶ πῶς γί-
 νεται ἡ ὕλη τούτων ἐκάστον, καὶ ἔστι τὸ σύνολον ἄμφω
 ταῦτα; Ἐτι δὲ περὶ τῶν ἀρχῶν καὶ τόδε ἀπορήσειεν ἄν-
 τις· εἰ μὲν γὰρ εἶδει εἰσὶ ἐν, οὐθὲν ἔσται ἀριθμῶ ἐν,
 οὐδ' αὐτὸ τὸ ἐν, καὶ τὸ ὄν. Καὶ τὸ ἐπίστασθαι πῶς
 ἔσται, εἰ μὴ τι ἔσται ἐν ἐπὶ πάντων; Ἄλλὰ μὴν εἰ ἀρι-
 θμῶ ἐν, καὶ μία ἐκάστη τῶν ἀρχῶν, καὶ μὴ ὡσπερ τῶν
 αἰσθητῶν ἄλλαι ἄλλων, οἷον τῆσδε τῆς συλλαβῆς τῶ εἶ-
 δει τῆς αὐτῆς οὐσης, καὶ ἀρχαὶ εἶδει αἰ αὐταί. Καὶ γὰρ
 αὐταὶ ὑπάρχουσιν ἀριθμῶ ἕτεραι. Εἰ δὲ μὴ οὕτω,
 ἀλλ' αἰ τῶν ὄντων ἀριθμῶ ἐν εἰσιν, οὐκ ἔσται παρὰ
 τὰ στοιχεῖα οὐδὲν ἕτερον. Τὸ γὰρ ἀριθμῶ ἐν, ἢ τὸ
 καθ' ἕκαστον λέγειν, διαφέρει οὐθὲν. Οὕτω γὰρ λέγο-
 μεν τὸ καθ' ἕκαστον, τὸ ἀριθμῶ ἐν· καθόλου δὲ τὸ
 ἐπὶ τούτων. Ὡσπεροῦν εἰ τὰ τῆς φωνῆς ἐν ἀριθμῶ
 ἦν στοιχεῖα ὠρισμένα, ἀναγκαῖον ἦν τσαῦτα εἶναι τὰ
 πάντα γράμματα, ὅσαπερ τὰ στοιχεῖα, μὴ ὄντων γε
 δύο τῶν αὐτῶν, μηδὲ πλειόνων. Οὐθενὸς δ' ἐλάτιων
 ἀπορία παραλείπεται καὶ τοῖς νῦν καὶ τοῖς πρότερον,
 πότερον αἰ αὐταὶ τῶν φθαρτῶν καὶ τῶν ἀφθάρτων
 ἀρχαὶ εἰσιν, ἢ ἕτεραι. Εἰ μὲν γὰρ αἰ αὐταὶ εἰσι, πῶς
 τὰ μὲν ἀφθάρτα, τὰ δὲ φθαρτὰ, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν;
 Οἱ μὲν περὶ Ἡσίοδον, καὶ πάντες ὅσοι θεολόγοι, τοῦ
 μόνον ἐφρόντισαν πιθανοῦ τοῦ πρὸς αὐτούς, ἡμῶν δ'
 ὠλιγόρησαν. Θεοὺς γὰρ ποιοῦντες τὰς ἀρχάς, καὶ ἐκ
 τῶν θεῶν γεγονέναι, τὰ μὴ γεννάμενα τοῦ νέκταρος

καὶ τῆς ἀμβροσίας, θνητὰ γενέσθαι φασί. Δῆλον δὲ ὡς ταῦτα τὰ ἑνόματα γνώριμα λέγοντες αὐτοῖς, καίτοι περὶ αὐτῆς τῆς προφορᾶς τῶν αἰτίων τούτων, ὑπὲρ ἡμᾶς εἰρήκασιν. Εἰ μὲν γὰρ χάριν ἡδονῆς περὶ αὐτῶν θιγγάνουσιν, οὐθὲν αἴτια τοῦ εἶναι, τὸ νεκτιαρ καὶ ἡ ἀμβροσία. Εἰ δὲ τοῦ εἶναι, πῶς ἂν εἶεν αἰδίοι, δειόμενοι τροφῆς; Ἄλλὰ περὶ μὲν τῶν μυθικῶς σοφισζομένων, οὐκ ἄξιον μετὰ σπουδῆς σκοπεῖν. Περὶ δὲ τῶν δι' ἀποδείξεως λεγόντων, δεῖ πυνθάνεσθαι διερωτῶντας, τί δὴ ποῖ ἐκ τῶν αὐτῶν ὄντα, τὰ μὲν αἰδία τὴν φύσιν ἐστὶ, τὰ δὲ φθείρεται τῶν ὄντων. Ἐπεὶ δὲ οὔτε αἴτιαν λέγουσιν, οὔτε εὐλογον οὕτως ἔχειν, δῆλον ὡς οὐχ αἰ αὐταὶ ἀρχαί, οὐδὲ αἰτίαι ἂν αὐτῶν εἶεν. Καὶ γὰρ ὅνπερ οἴηθείη λέγειν ἂν τις μάλιστα ὁμολογουμένως αὐτῷ, Ἐμπεδοκλῆς, καὶ οὗτος ταυτὸ πέπονθε. Τίθησι μὲν γὰρ ἀρχὴν τινα αἰτίαν τῆς φθορᾶς τὸ νεῖκος. Δόξιε δ' ἂν οὐθὲν ἦτιον καὶ τοῦτο γεννᾶν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐνός. Ἄπαντα γὰρ ἐκ τούτου τᾶλλα ἐστὶ πληρὸν ὁ θεός. Λέγει γοῦν,

Ἐξ ὧν πάνθ' ὅσα τ' ἦν, ὅσα τ' ἔσθ', ὅσα τ' ἔσται
ὀπίσσω,

Δένδρεά τ' ἐβλάστησε καὶ ἀνέρες ἠδὲ γυναῖνες,
Θῆρες τ' οἰωνοὶ τε καὶ ὕδατοθρέμμοις ἰχθύες,
Κᾶν τε θεοὶ δολιχαίωρες.

Καὶ χωρὶς δὲ τούτων, δῆλον. Εἰ γὰρ μὴ ἔν ἦν τὸ νεῖκος ἐν τοῖς πράγμασιν, ἐν ἂν ἦν ἅπαντα ὡς φησιν. Ὅταν γὰρ συνέλθῃ, τότε ἔσχατον ἰστικῶς τὸ νεῖκος, διὸ καὶ συμβαίνει αὐτῷ τὸν ἐνδαιμονέστατον θεὸν ἦτιον φρόνιμον εἶναι τῶν ἄλλων. Οὐ γὰρ γνωρίζει τὰ σοι

χεῖρα πάντα. Τὸ γὰρ νεῖκος οὐκ ἔχει. Ἡ δὲ γνώσις τοῦ ὁμοίου τῷ ὁμοίῳ.

Γαῖη μὲν γάρ (φησι) γαῖαν ὀπάπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ,

Αἰθέρι δ' αἰθέρα διον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ αἴδηλον,

Στοργῇ δὲ στοργῆν, νεῖκος δὲ τε νεῖκεῖ λυγρῶ.

Ἄλλ' ὅθεν δὴ ὁ λόγος, τοῦτό γε φανερόν, ὅτι συμβαίνει αὐτῷ τὸ νεῖκος, μηθὲν μᾶλλον φθορᾶς ἢ τοῦ εἶναι αἴτιον. Ὅμοίως δὲ οὐδ' ἡ φιλότις τοῦ εἶναι. Συνάγουσα γὰρ εἰς τὸ ἓν, φθείρει τὰ ἄλλα. Καὶ ἅμα δὲ αὐτῆς τῆς μεταβολῆς αἴτιον οὐθὲν λέγει, ἀλλ' ὅτι οὕτως πέφυκεν.

Ἄλλ' ὅτε δὴ μέγα νεῖκος ἐνὶ μελέεσσιν ἐθρέφθη,

Εἰς τιμάς τ' ἀνόρους τελειομένοιο χρόνοιο,

Ὅς σφιν ἀμοιβαῖος πλατέος παρικήλατο ὄρκου·
ὡς ἀναγκαῖον μὲν ὄν μεταβάλλειν. Αἰτίαν δ' ἐξ ἀνάγκης οὐδεμίαν δηλοῖ, ἀλλ' ὅμως τοσοῦτόν γε μόνον λέγει ὁμολογουμένως. Οὐ γὰρ τὰ μὲν φθαρτὰ, τὰ δὲ ἀφθαρτα ποιεῖ τῶν ὄντων, ἀλλὰ πάντα φθαρτὰ, πλὴν τῶν στοιχείων. Ἡ δὲ νῦν λεγομένη ἀπορία ἐστὶ, διὰ τί τὰ μὲν, τὰ δ' οὐ, εἴπερ ἐκ τῶν αὐτῶν ἐστίν. Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἂν εἴησαν αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ, τοσαῦτα εἰρήσθω. Εἰ δὲ εἶναι ἀρχαὶ, μία μὲν ἀπορία, πότερον ἀφθαρτοι καὶ αὐταὶ ἔσσονται, ἢ φθαρταί. Εἰ μὲν γὰρ φθαρταί, δῆλον ὡς ἀναγκαῖον καὶ ταύτας ἐκ τινῶν εἶναι. Ἄπαντα γὰρ φθείρεται εἰς ταῦτ' ἐξ ὧν ἐστίν. Ὅστε συμβαίνει τῶν ἀρχῶν ἑτέρας ἀρχάς εἶναι προτέρας. Τοῦτο δ' ἀδύνατον, καὶ εἰ ἴσταται, καὶ εἰ βαδίζει εἰς ἄπειρον. Ἐπι δὲ πῶς ἔσται τὰ φθαρτὰ, εἰ αἱ ἀρχαὶ ἀναιρεθήσονται; εἰ δὲ ἀφθαρτοι, διὰ τί

ἐκ μὲν τούτων ἀφθάρτων οὐσῶν, φθαρτὰ ἔσται, ἐκ δὲ
 τῶν ἐτέρων ἀφθαρτα; τοῦτο γὰρ οὐκ εὐλογον, ἀλλ'
 ἢ ἀδύνατον, ἢ πολλοῦ λόγου δεῖται. Ἐτι δὲ οὐδ' ἐγ-
 κεκρίθηκεν οὐδεὶς εἰρέας, ἀλλὰ τὰς αὐτὰς ἀπάντων
 λέγουσιν ἀρχάς· ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἀπορηθὲν ἀποτρούγου-
 σιν, ὡσπερ τοῦτο μικρὸν τι λαμβάνοντες. Πάντων δὲ
 καὶ θεωρηῆσαι χαλεπώτατον, καὶ πρὸς τὸ γινῶναι τὰ-
 ληθὲς ἀναγκαιότατον, πότερόν ποιε τὸ ὄν, καὶ τὸ ἐν,
 οὐσίαι τῶν ὄντων εἰσὶ, καὶ ἐκάτερον αὐτῶν οὐχ ἕτερόν
 τι ὄν, τὸ μὲν ἐν, τὸ δὲ ὄν ἐστίν. Ἡ δὲ ζῆτεῖν, τί ποτ'
 ἔστι τὸ ὄν καὶ τὸ ἐν, ὡς ὑποκειμένης ἄλλης φύσεως.
 Οἱ μὲν γὰρ ἐκείνως, οἱ δ' οὕτως οἴονται τὴν φύσιν
 ἔχειν. Πλάτων μὲν γὰρ καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, οὐχ ἕτε-
 ρόν τι τὸ ὄν, οὐδὲ τὸ ἐν, ἀλλὰ τοῦτο αὐτῶν τὴν φύσιν
 εἶναι, ἄς οὔσης τῆς οὐσίας ταῦτό ἐν εἶναι, καὶ ὄν τι.
 Οἱ δὲ περὶ φύσεως, οἷον Ἐμπεδοκλῆς, ὡς εἰς γνωριμώ-
 τερον ἀνάγων, λέγει, ὅτι τὸ ἐν ὄν ἐστι. Δόξειε γὰρ ἂν
 λέγειν τοῦτο τὴν φιλίαν εἶναι. Αἰτία γοῦν ἐστίν αὕτη,
 τοῦ ἐν εἶναι πᾶσιν. Ἐτεροὶ δὲ πῦρ, οἱ δ' αἴρα φασὶν
 εἶναι τὸ ἐν τοῦτο καὶ τὸ ὄν, ἐξ οὗ τὰ ὄντα εἶναι τε καὶ
 γεγονέναι. Ὡς δ' αὐτως καὶ οἱ πλείω τὰ στοιχεῖα
 τιθέμενοι. Ἀνάγκη γὰρ καὶ τούτοις τοσαῦτα λέγειν
 τὸ ὄν καὶ τὸ ἐν, ὅσα περ ἀρχάς εἶναι φασί. Συμβαίνει
 δὲ, εἰ μὲν τις μὴ θήσεται εἶναι τινα οὐσίαν τὸ ἐν καὶ
 τὸ ὄν, μηδὲ τῶν ἄλλων εἶναι τῶν καθόλου μηθέν.
 Ταῦτα γὰρ ἐστὶ καθόλου μάλιστα πάντων. Εἰ δὲ μὴ
 ἔστι τι ἐν αὐτῷ, μηδ' αὐτὸ ὄν, σχολῇ τῶν γε ἄλλων
 τί ἂν εἴη παρὰ τὰ λεγόμενα καθ' ἕκαστα. Ἐτι δὲ μὴ
 ὄντος τοῦ ἐνός οὐσίας, δηλον ὅτι οὐδ' ἂν ἀριθμὸς εἴη
 ὡς κηρωρισμένη φύσις τις τῶν ὄντων. Ὁ μὲν γὰρ ἀρι-

Θμὸς μονάδες· ἢ δὲ μονὰς, ὅπερ ἔν τί ἐστίν. Εἰ δ' ἔστι τὸ αὐτὸ ἔν καὶ αὐτὸ ὄν, ἀναγκαῖον οὐσίαν εἶναι τὸ ὄν καὶ τὸ ἔν. Οὐ γὰρ ἕτερόν τι καθόλου κατηγορεῖται, ἀλλὰ ταῦτα αὐτὰ. Ἀλλὰ μὴν εἴ γ' ἔσται τὸ αὐτὸ ὄν καὶ αὐτὸ ἔν, πολλὴ ἀπορία πῶς ἔσται τὸ παρὰ ταῦτα ἕτερον. Λέγω δὲ πῶς ἔσται πλείω ἐνὸς τὰ ὄντα. Τὸ γὰρ ἕτερον τοῦ ὄντος οὐκ ἔστιν. Ὡστε κατὰ τὸν Παρμενίδου συμβαίνειν ἀνάγκη λόγον, ἐν ἅπαντα εἶναι τὰ ὄντα, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ὄν. Ἀμφοτέρως δὲ δύσκολον· ἂν τε γὰρ μὴ ἦ τὸ ἔν οὐσία, ἂν τε ἦ τὸ αὐτὸ ἔν, ἀδύνατον τὸν ἀριθμὸν οὐσίαν εἶναι. Ἐάν μιν οὖν μὴ ἦ, εἴρηται πρότερον δι' ὅ· ἐάν δὲ ἦ, ἢ αὐτὴ ἀπορία καὶ περὶ τοῦ ὄντος. Ἐκ τίνος γὰρ καὶ παρὰ τὸ ἔν ἔσται αὐτὸ ἄλλο ἔν; ἀνάγκη γὰρ μηδὲν εἶναι. Ἄπαντα δὲ τὰ ὄντα, ἢ ἔν ἢ πολλὰ, ὧν ἔν ἕκαστον. Ἐτι εἰ ἀδιαίρετον αὐτὸ τὸ ἔν, κατὰ μὲν τὸ Ζήνωνος ἀξίωμα οὐδὲν ἂν εἴη. Ὁ γὰρ μῆτε προστιθέμενον, μῆτε ἀφαιρούμενον ποιεῖ τι μείζον [ἢ ἔλαττον,] οὐ φασιν εἶναι τοῦτο τῶν ὄντων, ὡς δηλονότι ὄντος μεγέθους τοῦ ὄντος· καὶ εἰ μέγεθος, σωματικόν. Τοῦτο γὰρ πάντη ὄν. Τὰ δὲ ἄλλα πῶς μὲν προστιθέμενα ποιήσει μείζον, πῶς δ' οὐθὲν· οἷον ἐπίπεδον καὶ γραμμὴ, στιγμὴ δὲ καὶ μονὰς οὐδαμῶς. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος θεωρεῖ φορτικῶς, καὶ [οὐκ] ἐνδέχεται εἶναι ἀδιαίρετόν τι, ὥστε καὶ οὗτος καὶ πρὸς ἐκείνον τιν' ἔχει ἀπολογία· μείζον μὲν οὐ ποιήσει, πλείον δὲ προστιθέμενον τὸ τοιοῦτον. Ἀλλὰ πῶς δὴ ἐξ ἐνὸς τοιοῦτον, ἢ πλειόνων ἔσται μέγεθος; ὅμοιον γὰρ καὶ τὴν γραμμὴν ἐκ στιγμῶν εἶναι φάσκειν. Ἀλλὰ μὴν καὶ εἴ τις οὕτως ὑπολαμβάνοι, ὥστε γίνεσθαι (καθ' ἅπερ λέγουσιν οἱ τινες) ἐκ τοῦ ἐνὸς αὐτοῦ,

καὶ ἄλλον μὴ ἑνὸς τινος τὸν ἀριθμὸν, οὐθὲν ἦτιον
ζητητέον διὰ τί καὶ πῶς, ὅτι μὲν ἀριθμὸς, ὅτι δὲ μέ-
γεθος ἔσται τὸ γενόμενον, εἶπερ τὸ μὴ ἔν, ἢ ἀρισότης
καὶ ἡ αὐτὴ φύσις ἦν. Οὐτε γὰρ ὅπως ἔξ ἑνὸς καὶ ταύ-
της, οὐτε ὅπως ἔξ ἀριθμοῦ τινος καὶ ταύτης, γένοιτ'
ἂν τὰ μεγέθη, δῆλον.

CAPUT V.

Τούτων δ' ἔχομένη ἀπορία, πότερον οἱ ἀριθμοί,
καὶ τὰ σώματα, καὶ τὰ ἐπίπεδα, καὶ αἰστιγμαὶ οὐσίαι
τινὲς εἰσιν, ἢ οὐ. Εἰ γὰρ μὴ εἰσι, διαφεύγει τί τὸ ὄν,
καὶ τινες αἱ οὐσίαι τῶν ὄντων. Τὰ μὲν γὰρ πάθη,
καὶ αἱ κινήσεις, καὶ τὰ πρὸς τι, καὶ αἱ διαθέσεις, καὶ
οἱ λόγοι, οὐθενὸς δοκοῦσιν οὐσίαν σημαίνειν. Λέγον-
ται γὰρ πάντα καθ' ἑποκειμένον τινός, καὶ οὐθὲν τό-
δε τι. Ἄ δὲ ἂν μάλιστα δόξαιε σημαίνειν οὐσίαν, ὕδωρ
καὶ γῆ, καὶ πῦρ, ἔξ ὧν τὰ σύνθετα σώματα συνέστηκε
τούτων δὲ θερμότητες μὲν καὶ ψυχρότητες καὶ τὰ
τοιαῦτα, πάθη, οὐκ οὐσίαι. Τὸ δὲ σῶμα τὸ ταῦτα
πεπονθὸς, μόνον ὑπομένει ὡς ὄν τι καὶ οὐσία τις οὐσα.
Ἄλλὰ μὴν τὸ τε σῶμα ἦτιον οὐσία τῆς ἐπιφανείας,
καὶ αὐτὴ τῆς γραμμῆς, καὶ αὐτὴ τῆς μονάδος καὶ τῆς
στιγμῆς. Τούτοις γὰρ ὄρισται τὸ σῶμα· καὶ τὰ μὲν
ἄνευ σώματος ἐνδέχασθαι δοκεῖ εἶναι, τὸ δὲ σῶμα ἄνευ
τούτων εἶναι ἀδύνατον. Διόπερ οἱ μὲν πολλοὶ καὶ οἱ
πρότερον τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ὄν σῶμα εἶναι, τᾶλλα δὲ
τούτου πάθη· ὥστε καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς τῶν σωματιῶν,
τῶν ὄντων εἶναι ἀρχὰς· οἱ δ' ὕστερον καὶ σοφώτεροι
τούτων εἶναι δόξαντες, ἀριθμούς. Καθάπερ οὖν εἴ-
πομεν, εἰ μὴ ἔστιν οὐσία ταῦτα, ὅλως οὐδεμία ἔστιν
οὐσία, οὐδὲ ὄν οὐθέν. Οὐ γὰρ δὴ τὰ γε συμβεβη-

κότα τούτοις, ἄξιον ὄντα καλεῖν. Ἀλλὰ μὴν ἐν τούτῳ μὲν ὁμολογεῖται, ὅτι μᾶλλον ἐστὶν οὐσία τὰ μήκη τῶν σωμάτων καὶ αἱ στιγμαί· ταῦτα δὲ μὴ ὁρῶμεν ποίων ἂν εἶεν σωμάτων (ἐν γὰρ τοῖς αἰσθητοῖς ἀδύνατον εἶναι) οὐκ ἂν εἶη οὐσία οὐδεμίᾳ. Ἐπι φαίνεται ταῦτα πάντα διαιρέσεις ὄντα τοῦ σώματος, τὸ μὲν εἰς πλάτος, τὸ δὲ εἰς βάθος, τὸ δὲ εἰς μήκος. Πρὸς δὲ τούτοις ὁμοίως ἔν ἐστιν ἐν τῷ σιερειῶ ὁποιοοῦν σχῆμα. Ὡστ' εἰ μήτ' ἐν τῷ λίθῳ Ἐρμῆς, οὐδὲ τὸ ἥμισυ τοῦ κυβου ἐν τῷ κύβῳ οὕτως ὡς ἀφωρισμένον, οὐκ ἄρα οὐδ' ἐπιφάνεια. Εἰ γὰρ ὁποιοῦν, καὶ αὕτη ἂν ἦν ἡ ἀφορίζουσα τὸ ἥμισυ. Ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ γραμμῆς καὶ ἐπὶ στιγμῆς καὶ μονάδος. Ὡστ' εἰ μάλιστα μὲν οὐσία τὸ σῶμα, τοίτον δὲ μᾶλλον ταῦτα, μὴ ἐστὶ δὲ ταῦτα μηδὲ οὐσίαι τινές, διαφεύγει τί τὸ ὄν, καὶ τίς ἡ οὐσία τῶν ὄντων. Πρὸς γὰρ τοῖς εἰρημένοις, καὶ τὰ περὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν συμβαίνει ἄλογα. Δοκεῖ μὲν γὰρ ἡ οὐσία μὴ οὔσα πρότερον, νῦν εἶναι, ἢ πρότερον οὔσα, ὑστερον μὴ [μετὰ τοῦτο γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι ταῦτα πάσχειν.] Τὰς δὲ στιγμάς καὶ τὰς γραμμάς, καὶ τὰς ἐπιφανείας, οὐκ ἐνδέχεται οὔτε γίνεσθαι οὔτε φθείρεσθαι, ὅτε μὲν οὔσας, ὅτε δὲ οὐκ οὔσας. Ὅταν γὰρ ἀπτηται ἢ διαιρῆται τὰ σώματα ἅμα, ὅτε μὲν μία ἀπτομένων, ὅτε δὲ δύο διαιρουμένων γίνονται. Ὡστ' οὔτε συγκειμένων ἐστὶν, ἀλλ' ἔφθαρται, διηρημένων τὲ εἰσὶν αἱ πρότερον οὐκ οὔσαι. Οὐ γὰρ δὴ ἤγε ἀδιαίρετος στιγμή διηρέθη εἰς δύο· εἴ τε γίνονται καὶ φθείρονται, ἔκ τινος γίνονται. Παραπλησίως δ' ἔχει καὶ περὶ τὸ νῦν, τὸ ἐν τῷ χρόνῳ. Οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἐνδέχεται γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι. Ἀλλ' ὁμοίως εἴτερον

δοκεῖ αἰεὶ εἶναι, οὐκ οὐσία τις οὖσα. Ὅμοιος δὲ δῆλον ὅτι ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς στιγμὰς καὶ γραμμὰς, καὶ περὶ τὰ ἐπίπεδα. Ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος. Ἀπαντα γὰρ ὁμοίως, ἢ πέρατα, ἢ διαιρέσεις εἰσίν.

CAPUT VI.

Ὅλως δ' ἀπορήσειεν ἂν τις, διὰ τί καὶ δεῖ ζητεῖν ἄλλ' ἅττα παρὰ τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ μεταξὺ, οἷον, ἃ τίθεμεν εἶδη. Εἰ γὰρ [διὰ τοῦτο, ὅτι] τὰ μὲν μαθηματικὰ τῶν δεῦρο, ἄλλω μὲν τινι διαφέρει, τῷ δὲ πόλλ' ἅττα ὁμοειδῆ εἶναι, οὐδὲν διαφέρει. Ὡστ' οὐκ ἔσονται αὐτῶν αἱ ἀρχαὶ ἀριθμῶν ἀφωρισμέναι, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἐνταῦθα γραμμάτων, ἀριθμῶ μὲν πάντων οὐκ εἰσὶν αἱ ἀρχαὶ ὠρισμέναι, εἶδει δέ· εἴαν μὴ λαμβάνῃ τις τησὶ τῆς συλλαβῆς, ἢ τησὶ τῆς φωνῆς. Τούτων δ' ἔσονται καὶ ἀριθμῶ ὠρισμέναι. Ὅμοιος δὲ καὶ ἐπὶ τῶν μεταξὺ. Ἄπειρα γὰρ καὶ ἐπὶ τὰ ὁμοειδῆ. Ὡστ' εἰ μὴ ἐστὶ παρὰ τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ μαθηματικά, ἔτετρα ἅττα οἷα λέγουσι τὰ εἶδη τινές, οὐκ ἔσται μία ἀριθμῶν καὶ εἶδει οὐσία· οὐδ' αἱ ἀρχαὶ τῶν ὄντων ἀριθμῶν ἔσονται ποσαὶ τινες, ἀλλὰ εἶδει. Εἰ οὖν τοῦτο ἀναγκαῖον, καὶ τὰ εἶδη ἀναγκαῖον διὰ τοῦτο εἶναι. Καὶ γὰρ εἰ μὴ καλῶς διαρθροῦσιν οἱ λέγοντες, ἄλλ' ἔστι τοῦθ' ὃ βούλονται, καὶ ἀνάγκη ταῦτα λέγειν αὐτοῖς, ὅτι τῶν εἰδῶν οὐσία τις ἕκαστον ἐστὶ, καὶ οὐθὲν κατὰ συμβεβηκός. Ἀλλὰ μὴν εἶγε θήσομεν τὰ εἶδη εἶναι, καὶ ἐν ἀριθμῶ τὰς ἀρχάς, ἀλλὰ μὴ εἶδει, εἰρήκαμεν ἃ συμβαίνειν ἀναγκαῖον ἀδύνατα. Σύνεγγυς δὲ τούτῳ ἐστὶ τὸ διαπορῆσαι, πότερον δυνάμει ἐστὶ τὰ στοιχεῖα, ἢ τιν' ἕτερον τρόπον. Εἰ μὲν γὰρ ἄλλως πως, πρότερόν τι ἔσται τῶν ἀρχῶν ἄλλο. Πρότερον

γὰρ ἡ δύναμις ἐκείνης τῆς αἰτίας· τὸ δὲ δυνατὴν οὐκ ἀναγκαῖον ἐκείνως πᾶν ἔχειν. Εἰ δ' ἔστι δυνάμει τὰ στοιχεῖα, ἐνδέχεται μηδὲν εἶναι τῶν ὄντων. Δυνατὸν γοῦρ εἶναι καὶ τὸ μῆπω ὄν. Γίγνεται μὲν γὰρ τὸ μῆ ὄν· οὐθὲν δὲ γίγνεται τῶν εἶναι ἀδυνάτων. Ταύτως τε οὖν τὰς ἀπορίας ἀναγκαῖον ἀπορῆσαι περὶ τῶν ἀρχῶν, καὶ πότερον καθόλου εἰσὶν, ἢ ὡς λέγομεν τὰ καθέκαστα. Εἰ μὲν γὰρ καθόλου, οὐκ ἔσονται οὐσίαι. Οὐθὲν γὰρ τῶν κοινῶν τόδε τι σημαίνει, ἀλλὰ τοιόνδε· ἢ δ' οὐσία τόδε τι· εἰ δ' ἔστι τόδε τι, καὶ ἐκθῆσθαι [δύναται] τὸ κοινῆ κατηγορούμενον, πολλὰ ἔσται ζῶα, ὁ Σωκράτης αὐτός τε, καὶ ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὸ ζῶον, ἔπερ σημαίνει ἕκαστον τόδε τι καὶ ἔν. Εἰ μὲν οὖν καθόλου αἱ ἀρχαὶ, ταῦτα συμβαίνει· εἰ δὲ μὴ καθόλου, ἀλλ' ὡς τὰ καθέκαστα, οὐκ ἔσονται ἐπιστηαί. Καθόλου γὰρ αἱ ἐπιστῆμαι πάντων. Ὅστ' ἔσονται ἀρχαὶ ἕτεραι πρότεραι τῶν ἀρχῶν καθόλου κατηγορούμεναι, ἄνπερ μέλλη ἔσεσθαι αὐτῶν ἐπιστήμη.

LIBER III. (IV.)

CAPUT I.

Ἔστιν ἐπιστήμη τις, ἢ θεωρεῖ τὸ ὄν ἢ ὄν, καὶ τὰ τοιῶν ὑπάρχοντα καθ' αὐτό. Αὕτη δὲ ἐστὶν οὐδεμίᾳ τῶν ἐν μέρει λεγομένων ἢ αὐτῆ. Οὐδεμία γὰρ τῶν ἄλλων ἐπισκοπεῖ καθόλου περὶ τοῦ ὄντος ἢ ὄν· ἀλλὰ μέρος αὐτοῦ τι ἀποτεμνόμεναι, θεωροῦσι περὶ τοῦτο τὸ συμβεβηκός, οἷον αἱ μαθηματικαὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ἐπεὶ δὲ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἀκροτάτας αἰ-

τίας ζητοῦμεν, δῆλον ὡς φύσειός τις αὐτὰς ἀναγκάιον εἶναι καθ' αὐτήν. Εἰ οὖν καὶ οἱ τὰ στοιχεῖα τῶν ὄντων ζητοῦντες, ταύτας τὰς ἀρχὰς ἐζητοῦν, ἀνάγκη καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ ὄντος εἶναι μὴ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλ' ἢ ὄντα. Διὸ καὶ ἡμῖν τοῦ ὄντος ἢ ὄν, τὰς πρώτας αἰτίας ληπτέον.

CAPUT II.

Τὸ δὲ ὄν, λέγεται μὲν πολλαχῶς, ἀλλὰ πρὸς ἓν καὶ μίαν τινὰ φύσιν, καὶ οὐχ ὁμωνύμως, ἀλλ' ὥσπερ καὶ τὸ ὑγιεινὸν ἅπαν πρὸς ὑγίειαν, τὸ μὲν τῷ φυλάττειν, τὸ δὲ τῷ ποιεῖν, τὸ δὲ τῷ σημεῖον εἶναι τῆς ὑγιείας, τὸ δ' ὅτι δεικτικὸν αὐτῆς· καὶ τὸ ἰατρικὸν πρὸς ἰατρικὴν· τὸ μὲν γὰρ τῷ ἔχειν ἰατρικὴν, λέγεται ἰατρικόν, τὸ δὲ τῷ εὐφυνέει εἶναι πρὸς αὐτήν, τὸ δὲ τῷ ἔργον εἶναι τῆς ἰατρικῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ ἄλλα ληψόμεθα λεγόμενα τούτοις. Οὕτω δὲ καὶ τὸ ὄν λέγεται πολλαχῶς μὲν, ἀλλὰ πᾶν πρὸς μίαν ἀρχήν. Τὰ μὲν γὰρ, ὅτι οὐσία, ὄντα λέγεται, τὰ δ' ὅτι πάθη οὐσίας, τὰ δ' ὅτι ὁδὸς εἰς οὐσίαν, ἢ φθοραὶ, ἢ στερήσεις, ἢ ποιότητες, ἢ ποιητικὰ ἢ γεννητικὰ οὐσίας, ἢ τῶν πρὸς τὴν οὐσίαν λεγομένων, ἢ τούτων τινὸς ἀποφάσεις, ἢ οὐσίας. Διὸ καὶ τὸ μὴ ὄν, εἶναι μὴ ὄν φασμέν. Καθάπερ οὖν καὶ τῶν ὑγιεινῶν ἀπάντων μία ἐπιστήμη ἐστίν, ὁμοίως τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Οὐ γὰρ μόνον τῶν καθ' ἓν λεγομένων ἐπιστήμης ἐστὶ θεωρῆσαι μιᾶς, ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸς μίαν λεγομένων φύσιν. Καὶ γὰρ ταῦτα τρόπον τινὰ λέγεται καθ' ἓν. Δῆλον οὖν, ὅτι καὶ τὰ ὄντα μιᾶς θεωρῆσαι, ἢ ὄντα. Πανταχοῦ δὲ κυρίως τοῦ πρώτου ἢ ἐπιστήμης, καὶ ἐξ οὗ τὰ ἄλλα ἤρτηται, καὶ δι' ὃ λέγονται. Εἰ οὖν

τοῦτ' ἐστὶν ἡ οὐσία, τῶν οὐσιῶν ἂν δεῖοι τὰς ἀρχὰς
καὶ τὰς αἰτίας ἔχειν τὸν φιλόσοφον. Ἄπαντος δὲ
γένους, καὶ αἰσθησις μία ἐνός καὶ ἐπιστήμη· οἶον
γρομμυατικὴ μία οὐσα, πάσας θεωρεῖ τὰς φωνάς. Διὸ
καὶ τοῦ ὄντος ὅσα εἶδη θεωρῆσαι, μιᾶς ἐστὶν ἐπιστή-
μης τῶ γενεῖ, τὰ τε εἶδη τῶν εἰδῶν· εἰ δὴ τὸ ὄν καὶ
τὸ ἐν ταῦτόν καὶ μία φύσις, τῶ ἀκολουθεῖν ἀλλήλοις
ὡσπερ ἀρχὴ καὶ αἴτιον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐν λόγῳ δηλού-
μενα· διαφέρει δὲ οὐθέν, οὐδ' ἂν ὁμοίως ὑπολάβωμεν,
ἀλλὰ καὶ πρὸ ἔργου μᾶλλον. Ταῦτό γὰρ εἰς ἀνθρώ-
πος, καὶ ὢν ἀνθρώπος, καὶ ἀνθρώπος· καὶ οὐχ ἕτε-
ρόν τι δηλοῖ κατὰ τὴν λέξιν ἐπαναδιπλούμενον τὸ
ἐστὶν ὁ ἀνθρώπος, καὶ ἀνθρώπος, καὶ εἰς ἀνθρώπος.
Δῆλον δ' ὅτι οὐ χωρίζεται οὐτ' ἐπὶ γενέσεως, οὐτ' ἐπὶ
φθορᾶς. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνός. Ὡστε φανερόν
ὅτι ἡ πρόσθεσις ἐν τούτοις ταῦτό δηλοῖ, καὶ οὐδὲν ἕτε-
ρον τὸ ἐν παρὰ τὸ ὄν. Ἐπὶ δ' ἡ ἐκάστου οὐσία, ἐν ἐστὶν οὐ
κατὰ συμβεβηκός. Ὅμοίως δὲ καὶ ὅπερ ὄν τι. Ὡσθ'
ὅσαπερ τοῦ ἐνός εἶδη, τσαῦτα καὶ τοῦ ὄντος ἐστί·
περὶ ὧν τὸ τί ἐσσι, τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης τῶ γενεῖ
θεωρῆσαι. Λέγω δ' οἶον περὶ ταῦτοῦ καὶ τοῦ ὁμοίου
καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, καὶ τῶν τούτοις ἀντι-
κειμένων· σχεδὸν δὲ πάντα ἀνάγεται τὰναντία εἰς τὴν
ἀρχὴν ταύτην. Τεθεώρηται δ' ἡμῖν ταῦτα ἐν τῇ
ἐκλογῇ τῶν ἐναντίων. Καὶ τσαῦτα μέρη φιλοσοφίας
ἐστὶν, ὅσα περ αἱ οὐσίαι. Ὡστε ἀναγκαῖον εἶναι τινα
πρώτην καὶ ἐχομένην αὐτῶν. Ἐπάρχει γὰρ εὐθύς
γενῆ ἔχοντα τὸ ὄν, καὶ τὸ ἐν· διὸ καὶ ἐπιστῆμαι ἀκο-
λουθήσουσι τούτοις. Ἔστι γὰρ ὁ φιλόσοφος ὡσπερ
ὁ μαθηματικὸς λεγόμενος. Καὶ γὰρ αὕτη ἔχει μέρη.

Καὶ πρώτη τις καὶ δευτέρα ἐστὶν ἐπιστήμη, καὶ ἄλλη ἐφεξῆς ἐν τοῖς μαθήμασιν. Ἐπεὶ δὲ μιᾶς ἀντικείμενα θεωρῆσαι, τῷ δ' ἐνὶ ἀντίκειται πλῆθος· ἀπόφασιν δὲ καὶ στέρησιν μιᾶς ἐστὶ θεωρῆσαι, διὰ τὸ ἀμφοτέρως θεωρεῖσθαι τὸ ἐν, οὗ ἢ ἀπόφασιν, ἢ ἢ στέρησιν, ἢ ἀπλῶς λεγομένη, ὅτι οὐχ ὑπάρξει ἐκείνο, ἢ τινὶ γένει. Ἐνθα μὲν οὖν τῷ ἐνὶ ἢ διαφορὰ πρόσεστι παρὰ τὸ ἐν τῇ ἀπόφασιν (ἀπουσία γὰρ ἢ ἀπόφασιν ἐκείνου ἐστὶν) ἐν δὲ τῇ στέρησει καὶ ὑποκειμένη τις φύσις γίγνεται, καθ' ἣς λέγεται ἢ στέρησιν. Τῷ δ' ἐνὶ πλῆθος ἀντίκειται· ἄστε καὶ τὰ ὑποκείμενα τοῖς εἰρημένοις, τό, τε ἕτερον καὶ τὸ ὀνόμοιον καὶ ἄνισον, καὶ ὅσα ἄλλα λέγεται, ἢ κατ' αὐτὰ, ἢ κατὰ πλῆθος καὶ τὸ ἐν, τῆς εἰρημένης γνωρίζειν ἐπιστήμης· ὧν ἐν τι καὶ ἢ ἐναντιότης ἐστὶ· διαφορὰ γὰρ τις ἢ ἐναντιότης· ἢ δὲ διαφορὰ, ἕτερότης. Ὡστ' ἐπειδὴ πολλαχῶς τὸ ἐν λέγεται, καὶ ταῦτα πολλαχῶς μὲν λεχθήσεται, ὅμως δὲ μιᾶς ἅπαντα γνωρίζειν ἐστὶν. Οὐ γὰρ εἰ πολλαχῶς, ἕτερας· ἀλλ' εἰ μῆτε καθ' ἐν, μῆτε πρὸς ἐν οἱ λόγοι ἀναφέρονται, τότε ἕτερας. Ἐπεὶ δὲ πάντα πρὸς τὸ πρῶτον ἀναφέρεται, οἷον ὅσα ἐν, λέγεται πρὸς τὸ πρῶτον ἐν, ὡσαύτως φατέον καὶ περὶ ταυτοῦ καὶ ἕτερου καὶ τῶν ἐναντίων ἔχειν. Ὡστε διελόμενον ποσαχῶς λέγεται ἕκαστον, οὕτως ἀποδοτέον πρὸς τὸ πρῶτον ἐν ἐκάστη κατηγορίᾳ, πῶς πρὸς ἐκεῖνο λέγεται. Τὰ μὲν γὰρ τῷ ἔχειν ἐκεῖνα, τὰ δὲ τῷ ποιεῖν, τὰ δὲ κατ' ἄλλους λεχθήσεται τοιούτους τρόπους. Φανερόν οὖν, ὅπερ ἐν ταῖς ἀπορίαις ἐλέχθη, ὅτι μιᾶς περὶ τούτων καὶ τῆς οὐσίας ἐστὶ λόγον ἔχειν. Τοῦτο δ' ἦν ἐν τῶν ἐν τοῖς ἀπορήμασι. Καὶ ἔστι τοῦ φιλοσόφου περὶ

πάντων δύνασθαι θεωρεῖν. Εἰ γὰρ μὴ τοῦ φιλοσό-
 φου, τίς ἔσται ὁ ἐπισκεψόμενος, εἰ ταῦτο Σωκράτης,
 καὶ Σωκράτης καθήμενος, ἢ εἰ ἐν ἐνὶ ἐναντίον, ἢ τί
 ἐστι τὸ ἐναντίον, ἢ ποσαχῶς λέγεται; Ὁμοίως δὲ καὶ
 περὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. Ἐπεὶ οὖν τοῦ ἐνός
 ἢ ἐν, καὶ τοῦ ὄντος ἢ ὄν, ταῦτα καθ' αὐτά ἐστι
 πάθη, ἀλλ' οὐχ' ἢ ἀριθμοὶ, ἢ γραμμαὶ, ἢ πῦρ, δῆλον
 ὡς ἐκείνης τῆς ἐπιστήμης, καὶ τί ἐστι γνωρίσαι, καὶ
 τὰ συμβεβηκότα αὐτοῖς· καὶ οὐ ταύτη ἀμαρτάνουσιν οἱ
 περὶ αὐτῶν σκοπούμενοι ὡς οὐ φιλοσοφοῦντες, ἀλλ'
 ὅτι πρότερον ἢ οὐσία, περὶ ἧς οὐδὲν ἐπαύουσι· ἐπεὶ
 ὡσπερ ἐστὶ καὶ ἀριθμοῦ ἢ ἀριθμὸς ἴδια πάθη· οἶον,
 περιπτότης, ἀριότης, συμμετρία, ἰσότης, ὑπεροχὴ,
 ἔλλειψις, καὶ ταῦτα καὶ καθ' ἑαυτοὺς, καὶ πρὸς ἀλλή-
 λους ὑπάρχει τοῖς ἀριθμοῖς· ὁμοίως δὲ καὶ στερεῶ
 καὶ ἀκινήτῳ καὶ κινουμένῳ, ἀβαρεῖ τε καὶ βᾶρος ἔχον-
 τι, ἔστιν ἕτερα ἴδια· οὕτω καὶ τῶ ὄντι ἢ ὄν, ἐστὶ τινὰ
 ἴδια· καὶ ταῦτ' ἐστὶ περὶ ὧν τοῦ φιλοσόφου ἐπισκέψα-
 σθαι τὸ ἀληθές. Σημεῖον δὲ· οἱ γὰρ διαλεκτικοὶ καὶ
 σοφισταὶ, τὸ αὐτὸ μὲν ὑποδύονται σχῆμα τῶ φιλοσό-
 φῳ (ἢ γὰρ σοφιστικὴ φαινομένη μόνον σοφία ἐστὶ,
 καὶ οἱ διαλεκτικοὶ διαλέγονται περὶ ἀπάντων) κοινὸν
 δὲ πᾶσι τὸ ὄν ἐστι. Διαλέγονται δὲ περὶ τούτων δη-
 λονότι, διὰ τὸ τῆς φιλοσοφίας εἶναι αὐτὰ οἰκεία.
 Περὶ μὲν γὰρ τὸ αὐτὸ γένος στρέφεται ἡ σοφιστικὴ
 καὶ ἡ διαλεκτικὴ τῆ φιλοσοφία· ἀλλὰ διαφέρει, τῆς
 μὲν, τῶ τρόπῳ τῆς δυνάμεως· τῆς δὲ, τοῦ βίου τῆ
 προαιρέσει. Ἐστὶ δὲ ἡ διαλεκτικὴ, πειραστικὴ, περὶ
 ὧν ἡ φιλοσοφία γνωριστικὴ· ἡ δὲ σοφιστικὴ, φαινο-
 μένη, οὐσα δ' οὐ· Ἐτι τῶν ἐναντίων ἢ ἕτερα συστοι-

χία, στέρεσις· καὶ πάντα ἀνάγκη εἰς τὸ ὄν καὶ τὸ μὴ ὄν, καὶ εἰς ἓν καὶ πλῆθος, οἷον στάσις τοῦ ἑνός, κίνησις δὲ τοῦ πλῆθους. Τὰ δ' ὄντα καὶ τὴν οὐσίαν, ὁμολογοῦσιν ἐξ ἐναντίων σχεδόν. Ἀπαντες γοῦν τὰς ἀρχὰς ἐναντίας λέγουσιν· οἱ μὲν γὰρ περιττὸν καὶ ἄρτιον, οἱ δὲ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, οἱ δὲ πῆρας καὶ ἄπειρον, οἱ δὲ φιλίαν καὶ ρεῖκος· πάντα δὲ καὶ τᾶλλα ἀναγόμενα φαίνεται εἰς τὸ ἓν καὶ τὸ πλῆθος. Εἰλήφθω γὰρ ἡ ἀναγωγὴ ἡμῖν [ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ἀγαθοῦ] αἰδ' ἀρχαὶ καὶ παντελῶς, καὶ παρὰ τῶν ἄλλων, ὡς εἰς γένη ταῦτα πίπτουσι. Φανερόν οὖν καὶ ἐκ τούτων, ὅτι μιᾶς ἐπιστήμης τὸ ὄν θεωρῆσαι. Πάντα γὰρ ἢ ἐναντία, ἢ ἐξ ἐναντίων. Ἀρχαὶ δὲ καὶ τῶν ἐναντίων, τὸ ἓν καὶ τὸ πλῆθος. Ταῦτα δὲ μιᾶς ἐπιστήμης, εἴτε καθ' ἓν λέγεται, εἴτε μὴ, ὥσπερ ἴσως ἔχει τάληθές. Ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ πολλαχῶς λέγεται τὸ ἓν, πρὸς τὸ πρῶτον τᾶλλ' ἀναχθῆσεται, καὶ τὰ ἐναντία ὁμοίως. Καὶ διὰ τοῦτο, καὶ εἰ μὴ ἔστι τὸ ὄν ἢ τὸ ἓν καθόλου, καὶ ταυτὸ ἐπὶ πάντων, ἢ χωριστὸν, ὥσπερ ἴσως οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς τὸ ἓν, τὰ δὲ τῷ ἐφεξῆς· καὶ διὰ τοῦτο οὐ τοῦ γεωμέτρου θεωρῆσαι, τί τὸ ἐναντίον, ἢ τέλειον, ἢ ἓν, ἢ ὄν, ἢ ταυτὸν, ἢ ἕτερον, ἀλλ' ἢ ἐξ ὑποθέσεως. Ὅτι μὲν οὖν μιᾶς ἐπιστήμης τὸ ὄν ἢ ὄν θεωρῆσαι, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ ἢ ὄν, δῆλον· καὶ ὅτι οὐ μόνον τῶν οὐσιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἢ αὐτῇ θεωρητικῇ, τῶν τε εἰρημένων, καὶ περὶ προτέρου καὶ ὑστερου, καὶ γένους καὶ εἶδους, καὶ ὄλου καὶ μέρους, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων.

CAPUT III.

Λεκτέον δὲ, ἢ πρότερον μιᾶς ἢ ἑτέρας ἐπιστήμης.

περὶ τε τῶν ἐν τοῖς μαθήμασι καλουμένων ἀξιωματίων,
καὶ περὶ τῆς οὐσίας. Φανερόν δὴ, ὅτι μίας τε καὶ
τῆς τοῦ φιλοσόφου καὶ ἡ περὶ τούτων ἐστὶ σκέψις.
Ἄπισι γὰρ ὑπάρχει τοῖς οὐσίαι, ἀλλ' οὐ γίνετινὶ χω-
ρὶς ἰδίαι τῶν ἄλλων. Καὶ χρῶνται μὲν πάντες ὅτι
τοῦ ὄντος ἐστὶν ἢ ὄν' ἕκαστον δὲ τὸ γένος ὄν. Ἐπι-
τοσοῦτον δὲ χρῶνται, ἐφ' ὅσον αὐτοῖς ἰκανόν. Τοῦ-
το δ' ἐστίν, ὅσον ἐπέχει τὸ γένος περὶ οὗ φέρουσι τὰς
ἀποδείξεις. Ὡστ' ἐπεὶ δῆλον ὅτι ἢ ὄντα ὑπάρχει
πᾶσι· (τοῦτο γὰρ αὐτοῖς τὸ κοινόν) τοῦ περὶ τὸ ὄν
ἢ ὄν γνωρίζοντος, καὶ περὶ τούτων ἐστὶν ἡ θεωρία·
διόπερ οὐθεις τῶν κατὰ μέρος ἐπισκοπούντων ἐγχειρεῖ
λέγειν τι περὶ αὐτῶν, εἰ ἢ ἀληθῆ ἢ μὴ, οὔτε γεωμέ-
τρης, οὔτ' ἀριθμητικὸς, ἀλλὰ τῶν φυσικῶν ἔνιοι, εἰ-
κότως τοῦτο δρώντες. Μόνοι γὰρ ὦντο περὶ τε τῆς
ὄλης φύσεως σκοπεῖν, καὶ περὶ τοῦ ὄντος. Ἐπεὶ δ'
ἐστὶν ἔτι τοῦ φυσικοῦ τὴν ἀνωτέρω· (ἐν γὰρ τι γένος
τοῦ ὄντος ἢ φύσις) τοῦ καθόλου καὶ τοῦ περὶ τὴν
πρώτην οὐσίαν θεωρητικοῦ καὶ ἡ περὶ τούτων ἂν
εἶη σκέψις. Ἔστι δὲ σοφία τις καὶ ἡ φυσικὴ, ἀλλ'
οὐ πρώτη· ὅσα δ' ἐγχειροῦσι τῶν λεγόντων τινὲς περὶ
τῆς ἀληθείας, ὄν τρόπον δεῖ ἀποδέχεσθαι, δεῖ ἀπαι-
δευσίαν τῶν ἀναλυτικῶν τοῦτο δρῶσι. Δεῖ γὰρ περὶ
τούτων ἤκειν προεπισταμένους, ἀλλὰ μὴ ἀκούοντας
ζητεῖν. Ὅτι μὲν οὖν τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ περὶ
πάσης τῆς οὐσίας θεωροῦντος ἢ πέφυκε, καὶ περὶ τῶν
συλλογιστικῶν ἀρχῶν ἐστὶν ἐπισκῆασθαι, δῆ-
λον. Προσῆκει δὲ τὸν μάλιστα γνωρίζοντα περὶ ἕκα-
στον γένος, ἔχειν λέγειν τὰς βεβαιότητας ἀρχὰς τοῦ
πράγματος· ὥστε καὶ τὸν περὶ τῶν ὄντων ἢ ὄντα, τὰς

πάντων βεβαιοτάτας. Ἔστι δ' οὗτος ὁ φιλόσοφος Βεβαιοτάτη δ' ἀρχὴ πασῶν, περὶ ἣν διαφευσθῆναι ἀδύνατον· γνωριμωτάτην τε γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι τὴν τοιαύτην (περὶ γὰρ ἃ μὴ γνωρίζουσιν, ἀπατώνται πάντες) καὶ ἀνυπόθετον. Ἦν γὰρ ἀναγκαῖον ἔχειν τὸν ὁτιοῦν ξυγιέντα τῶν ὄντων, τοῦτο οὐχ ὑπόθεσις. Ὁ δὲ γνωρίζειν ἀναγκαῖον τῷ ὁτιοῦν γνωρίζοντι, καὶ ἦκειν ἔχοντα ἀναγκαῖον. Ὅτι μὲν οὖν ἡ τοιαύτη πασῶν βεβαιοτάτη ἀρχὴ, δῆλον. Τίς δ' ἔστιν αὕτη, μετὰ ταῦτα λέγωμεν. Τὸ γὰρ αὐτὸ ἅμα ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν, ἀδύνατον τῷ αὐτῷ κατὰ τὸ αὐτὸ· Καὶ ὅσα ἄλλα προσδιορισαίμεθ' ἂν, ἔστω προσδιορισμένα πρὸς τὰς λογικὰς δυσχερείας. Αὕτη δ' ἀτασῶν ἔστι βεβαιοτάτη τῶν ἀρχῶν. Ἐχει γὰρ τὸν εἰρημένον διορισμόν. Ἀδύνατον γὰρ ὄντινοῦν ταῦτο ὑπολαμβάνειν εἶναι, καὶ μὴ εἶναι, καθάπερ τινὲς οἴονται λέγειν Ἡράκλειτον. Οὐκ ἔστι γὰρ ἀναγκαῖον, ἃ τις λέγει, ταῦτα καὶ ὑπολαμβάνειν. Εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται ἅμα ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ τὰ ἐναντία, (προσδιορισθῶ δ' ἡμῖν καὶ ταῦτα τῇ προτάσει τὰ εἰωθότα) ἐναντία δ' ἐστὶ δόξα δόξη ἢ τῆς ἀντιφάσεως· φανερόν ὅτι ἀδύνατον ἅμα ὑπολαμβάνειν τὸν αὐτὸν εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὸ αὐτό. Ἄμα γὰρ ἂν ἔχοι τὰς ἐναντίας δόξας ὁ διαφευσμένος περὶ τούτου. Διὸ πάντες ἀποδεικνύντες, εἰς ταύτην ἀνάγουσιν ἐσχάτην δόξαν. Φύσει γὰρ ἀρχὴ καὶ τῶν ἄλλων ἀξιωμαίων αὕτη πάντων.

CAPUT IV.

Εἰσὶ δὲ τινες οἱ (καθάπερ εἶπομεν) αὐτοὶ τε ἐνδέχουσθαι φασὶ τὸ αὐτὸ εἶναι, καὶ μὴ εἶναι, καὶ ὑπολαμ-

βάνειν οὕτως. Χρῶνται δὲ τῷ λόγῳ τούτῳ πολλοὶ καὶ τῶν περὶ φύσεως· ἡμεῖς δὲ νῦν εἰλήφαμεν ὡς ἀδύνατον ὄντος ἅμα εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ διὰ τούτου ἐδείξαμεν ὅτι βεβαιοτάτη αὕτη τῶν ἀρχῶν πασῶν. Ἀξιούσι δὲ καὶ τοῦτο ἀποδεικνύειν τινὲς δι' ἀπαιδευσίαν. Ἔστι γὰρ ἀπαιδευσία, τὸ μὴ γινώσκειν, τίνων δὲ ἤζητεῖν ἀπόδειξιν, καὶ τίνων οὐ δεῖ. Ὅλως μὲν γὰρ ἀπάντων ἀδύνατον ἀπόδειξιν εἶναι. Εἰς ἀπειρον γὰρ ἂν βαδίζοι· ὥστε μηδ' οὕτως εἶναι ἀπόδειξιν. Εἰ δὲ τίνων μὴ δεῖ ζητεῖν ἀπόδειξιν, τίνα ἀξιούσιν εἶναι μᾶλλον τοιαύτην ἀρχήν, οὐκ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν. Ἔστι δ' ἀποδείξαι ἐλεγκτικῶς καὶ περὶ τούτου ὅτι ἀδύνατον, ἂν μόνον τι λέγῃ ὁ ἀμφισβητιῶν· ἂν δὲ μηθέν, γελοῖον τὸ ζητεῖν λόγον, πρὸς τὸν μηθενὸς ἔχοντα λόγον, ἢ μηθέν· ἔχει λόγον. Ὁμοίος γὰρ φυτῷ ὁ τοιοῦτος, ἢ τοιοῦτος. Τὸ δ' ἐλεγκτικῶς ἀποδείξαι, λέγω διαφέρειν, καὶ τὸ ἀποδείξαι· ὅτι ὁ ἀποδεικνύων μὲν ἂν δόξειεν αἰτεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ· ἄλλου δὲ τοῦ τοιούτου αἰτίου ὄντος, ἔλεγχος ἂν εἴη, καὶ οὐκ ἀπόδειξις. Ἀρχὴ δὲ πρὸς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, οὐ τὸ ἀξιούν, ἢ εἶναι τι λέγειν, ἢ μὴ εἶναι, (τοῦτο μὲν γὰρ τάχῃ ἂν τις ὑπολάβοι, τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖν) ἀλλὰ τὸ σημαίνειν γέ τι, καὶ ὡς αὐτῷ καὶ ἄλλῳ. Τοῦτο γὰρ ἀνάγκη, εἴπερ λέγει τί. Εἰ γὰρ μὴ, οὐκ ἂν εἴη τῷ τοιοῦτῳ λόγος, οὐδ' αὐτῷ πρὸς αὐτόν, οὔτε πρὸς ἄλλον. Ἄν δὲ τις τοῦτο διδῶν, ἔσται ἀποδείξις· ἤδη γὰρ τι ἔσται ὠρισμένον· ἀλλ' αἴτιος οὐχ ὁ ἀποδεικνύς, ἀλλ' ὁ ὑπομένων· ἀναίρων γὰρ λόγον, ὑπομένει λόγον. Πρῶτον μὲν οὖν δῆλον, ὡς τοῦτ' αὐτὸ ἀληθές, ὅτι σημαίνει τὸ ὄνομα τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι τοδί. Ὡστ' οὐκ ἂν πᾶν

οὕτως καὶ οὐχ οὕτως ἔχοι. Ἐτι, εἰ ἄνθρωπος σημαίνει ἔν, ἔστω τοῦτο τὸ ζῶον δίπουν. Λέγω δὲ τὸ ἔν σημαίνειν τοῦτο· εἰ τοῦτ' ἔστιν ἄνθρωπος, ἂν ἤ τι ὁ ἄνθρωπος, τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἀνθρώπων εἶναι. Διαφέρει δ' οὐθὲν, οὐδ' εἰ πλείω τις φαίη σημαίνειν, μόνον δὲ ὠρισμένα. Τεθείη γὰρ ἂν ἐφ' ἐκάστῳ λόγῳ ἕτερον ὄνομα. Λέγω δ' οἶον, εἰ μὴ φαίη τὸν ἄνθρωπον ἔν σημαίνειν, πολλὰ δὲ, ὧν ἑνὸς μὲν εἰς λόγος, τὸ ζῶον, τὸ δίπουν· εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι πλείους, ὠρισμένοι δὲ τὸν ἀριθμὸν· τεθείη γὰρ ἂν ἰδίου ὄνομα, καθ' ἕκαστον τῶν λόγων· εἰ δὲ μὴ τεθείη, ἀλλ' ἄπειρα σημαίνειν φαίη, φανερόν ὅτι οὐκ ἂν εἴη λόγος. Τὸ γὰρ μὴ ἔν τι σημαίνειν, οὐθὲν σημαίνειν ἐστί. Μὴ σημαίνοντων δὲ τῶν ὀνομάτων, ἀνήρηται τὸ διαλέγεσθαι πρὸς ἀλλήλους, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς αὐτόν. Οὐθὲν γὰρ ἐνδέχεται νοεῖν, μηθὲν νοοῦντα ἔν. Εἰ δ' ἐνδέχεται, τεθείη ἂν ὄνομα τούτῳ τῷ πράγματι ἔν. Ἔστω ἄρα δὴ (ὥσπερ ἐλέχθη καὶ κατ' ἀρχάς) σημαῖνον τι τὸ ὄνομα, καὶ σημαῖνον ἔν· οὐ δὴ ἐνδέχεται τὸ ἀνθρώπων εἶναι σημαίνειν, ὅπερ μὴ εἶναι ἀνθρώπων· εἰ τὸ ἄνθρωπος σημαίνει, μὴ μόνον καθ' ἑνός, ἀλλὰ [καὶ μίαν φύσιν] καὶ ἔν. Οὐ γὰρ τοῦτο ἀξιούμεν, τὸ ἔν σημαίνειν τὸ καθ' ἑνός· ἐπεὶ εἰ οὕτω γε, καὶ τὸ μουσικὸν καὶ λευκὸν, καὶ τὸ ἄνθρωπος ἔν ἐσήμαινεν. Ὡστε ἔν ἅπαντα ἔσται· συνώνυμα γάρ· καὶ οὐκ ἔσται εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὸ αὐτὸ, ἀλλ' ἢ καθ' ὁμωνυμίαν· ὥσπερ ἂν εἰ ὄνημιεῖς ἄνθρωπον καλοῦμεν, ἄλλοι μὴ ἄνθρωπον καλοῖεν. Τὸ δ' ἀπορούμενον, οὐ τοῦτό ἐστιν, εἰ ἐνδέχεται ἅμα τὸ αὐτὸ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι ἄνθρωπον τὸ ἄνμα ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα. Εἰ δὲ μὴ

σημαίνει ἕτερον τὸ ἄνθρωπος καὶ τὸ μὴ ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι καὶ τὸ μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ, τοῦ εἶναι ἀνθρώπῳ. Ὡστ' ἔσται τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι, τὸ μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ. Ἐν γὰρ ἔσται. Τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ εἶναι ἔν, ὡς λῶπιον καὶ ἱμάτιον, εἰ ὁ λόγος εἰς. Εἰ δὲ ἔσται ἔν, ἔν σημαίνει τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι, καὶ μὴ ἀνθρώπῳ· ἀλλ' ἐδέδεικτο ὅτι ἕτερον σημαίνει. Ἀνάγκη τοίνυν εἰ τί ἐστὶν ἀληθές εἰπεῖν, ὅτι ἄνθρωπος ζῶον εἶναι διπουν. Τοῦτο γὰρ ἦν ὁ ἐσήμαινε τὸ ἄνθρωπος. Εἰ δ' ἀνάγκη τόδε, οὐκ ἐνδέχεται μὴ εἶναι τότε αὐτὸ ζῶον διπουν. Τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ἀνάγκη εἶναι, τὸ ἀδύνατον εἶναι, μὴ εἶναι ἀνθρώπον. Οὐκ ἄρα ἐνδέχεται ἅμα ἀληθές εἶναι εἰπεῖν, τὸ αὐτὸ ἀνθρώπον εἶναι, καὶ μὴ εἶναι ἀνθρώπον. Ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ εἶναι ἀνθρώπον. Τὸ γὰρ ἀνθρώπῳ εἶναι, καὶ τὸ μὴ ἀνθρώπῳ εἶναι, ἕτερον σημαίνει· εἴπερ καὶ τὸ λευκὸν εἶναι, καὶ τὸ ἀνθρώπον εἶναι ἕτερον. Πολὺ γὰρ ἀντίκειται ἐκεῖνο μᾶλλον· ὥστε σημαίνειν ἕτερον. Εἰ δὲ καὶ τὸ λευκὸν φήσει τὸ αὐτὸ καὶ ἔν σημαίνειν, πάλιν τὸ αὐτὸ ἐροῦμεν, ὅπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, ὅτι ἔν τὰ πάντα ἐστὶ, καὶ οὐ μόνον τὰ ἀντικείμενα. Εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται τοῦτο, συμβαίνει τὸ λεχθὲν, ἂν ἀποκρίνηται τὸ ἐρωτώμενον. Ἐὰν δὲ προστιθῇ ἐρωτῶντός τινος ἀπλῶς, καὶ τὰς ἀποφάσεις, οὐκ ἀποκρίνεται τὸ ἐρωτώμενον· οὐθὲν γὰρ κωλύει εἶναι τὸ αὐτὸ, καὶ ἀνθρώπον καὶ λευκὸν, καὶ ἄλλα μυρία τὸ πληθὺς· ἀλλ' ὁμοῦ ἐρομένου, εἰ ἀληθές εἰπεῖν ἀνθρώπον τοῦτο εἶναι, ἢ οὐ, ἀποκριτέον τὸ ἔν σημαίνον, καὶ οὐ προσθετέον, ὅτι καὶ λευκὸν καὶ μέγα. Καὶ γὰρ ἀδύνατον, ἄπειρα ὄντα τὰ συμβεβηκότα διελεθεῖν. Ἡ οὖν ἀπαν-

τα διελεθῆτω, ἢ μὴ θέν. Ὅμοίως τοίνυν εἰ καὶ μυριά-
 κισ ἐστὶ τὸ αὐτὸ ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος, οὐ
 προσυποκριτέον τῷ ἐρομένῳ εἶ ἔστιν ἄνθρωπος, οὔ
 ἔστιν ἄμψ καὶ οὐκ ἄνθρωπος, εἰ καὶ μὴ τᾶλλα ὅσα συμ-
 βέβηκε προσυποκριτέον, ὅσα ἐστὶν ἢ μὴ ἐστίν. Ἐὰν δὲ
 τοῦτο ποιῇ, οὐ διαλέγεται. Ὅλως δ' ἀναιρουσὶν οἱ
 τοῦτο λέγοντες οὐσίαν, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι. Πάντα γὰρ
 ἀνάγκη συμβεβηκέναι φάσκειν αὐτοῖς· καὶ τὸ, ὅπερ
 ἀνθρώπῳ εἶναι, ἢ ζῳῆ εἶναι, μὴ εἶναι· εἰ γὰρ ἔσται τι
 ὅπερ ἀνθρώπῳ εἶναι, τοῦτο οὐκ ἔσται μὴ ἀνθρώπῳ
 εἶναι, ἢ μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ· καίτοι αὐταὶ ἀποφάσεις
 τούτου. Ἐν γὰρ ἦν ὁ ἐσήματιεν, καὶ ἦν τοῦτο τινὸς
 οὐσία. Τὸ δ' οὐσίαν σημαίνειν ἐστίν, οὔτι οὐκ ἄλλό
 τι τὸ εἶναι αὐτῷ. Εἰ δ' ἔσται αὐτῷ καὶ τὸ ὅπερ ἀν-
 θρώπῳ εἶναι, ὅπερ μὴ ἀνθρώπῳ εἶναι, ἢ ὅπερ μὴ εἶναι
 ἀνθρώπῳ, ἄλλο ἔσται. Ὡστ' ἀναγκαῖον αὐτοῖς λέγειν,
 ὅτι οὐθένος ἔσται τοιοῦτος εἰδικὸς καὶ οὐσιώδης, καὶ
 αἰεὶ τῷ ὑποκειμένῳ προσηρημοσμένος λόγος, ἀλλὰ πόν-
 τα κατὰ συμβεβηκός· τούτῳ γὰρ διώρισται οὐσία καὶ
 τὸ συμβεβηκός. Τὸ γὰρ λευκὸν τῷ ἀνθρώπῳ συμβε-
 βηκός. Τὸ γὰρ λευκὸν τῷ ἀνθρώπῳ συμβέβηκεν, ὅτι
 ἔστι μὲν λευκός, ἀλλ' οὐχ ὅπερ λευκόν. Εἰ δὲ πάντα
 κατὰ συμβεβηκός λέγεται, οὐθέν ἔσται πρῶτον τὸ κα-
 θόλου. Εἰ δ' αἰεὶ τὸ συμβεβηκός καθ' ὑποκειμένον
 τινὸς σημαίνει τὴν κατηγορίαν, ἀνάγκη ἄρα εἰς ἀπει-
 ρον ἵεναι· ἀλλ' ἀδύνατον. Οὐδὲ γὰρ πλείω συμπλέ-
 κεται δυοῖν τὸ γὰρ συμβεβηκός, ἢ συμβεβηκότη συμ-
 βεβηκός, εἰ μὴ ὅτι ἄμψ συμβέβηκε ταύτῳ. Λέγω δ'
 οἶον, τὸ λευκὸν καὶ μουσικόν, καὶ τοῦτο λευκόν, ὅτι ἄμψ
 τῷ ἀνθρώπῳ συμβέβηκεν. Ἀλλ' οὐχ ὁ Σωκράτης μουσι-

κός οὕτως, ὅτι ἄμφω συμβέβηκεν εἰς ἕνα τι. Ἐπεὶ τοίνυν τὰ μὲν οὕτως, τὰ δ' ἐκείνως λέγεται συμβεβηκότα, ὅσα οὕτως λέγεται, ὡς τὸ λευκὸν τῷ Σωκράτει, οὐκ ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ, οἷον τῷ Σωκράτει τῷ λευκῷ, καὶ ἕτερόν τι συμβεβηκός· οὐ γὰρ γίνεται τι ἐν ἕξ ἀπάντων, οὐδὲ δὴ τῷ λευκῷ ἕτερόν τι ἔσται συμβεβηκός, οἷον τὸ μουσικόν. Οὐθέν τε γὰρ μᾶλλον τοῦτο ἐκείνῳ, ἢ ἐκείνο τούτῳ συμβέβηκεν. Καὶ ἅμα διωρισται, ὅτι τὰ μὲν οὕτως συμβέβηκε, τὰ δ' ὡς τὸ μουσικόν Σωκράτει. Ὅσα δ' οὕτως, οὐ συμβεβηκότι συμβέβηκε τὸ συμβεβηκός, ἀλλ' ὅσα ἐκείνως. Ὡστ' οὐ πάντα κατὰ συμβεβηκός λεχθήσεται. Ἔσται ἄρα τι, καὶ ὡς οὐσίαν σημαῖνον. Εἰ δὲ τοῦτο, δεδεικται ὅτι ἀδύνατον ἅμα κατηγορεῖσθαι τὰς ἀντιφάσεις. Ἐπι εἰ ἀληθεῖς αἱ ἀντιφάσεις ἅμα κατὰ τοῦ αὐτοῦ παῖσαι, δῆλον ὡς ἅπαντα ἔσται ἐν. Ἔσται ἄρα τὸ αὐτὸ καὶ τριήρης καὶ τοῖχος καὶ ἄνθρωπος, εἰ κατὰ παντός τι ἢ καταφῆσαι ἢ ἀποφῆσαι ἐνδέχεται, καθάπερ ἀνάγκη τοῖς τὸν Πρωταγόρου λέγουσι λόγον. Εἰ γὰρ τῷ δοκεῖ μὴ εἶναι τριήρης ὁ ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι οὐκ ἔσται τριήρης· ὥστε καὶ ἔστιν, εἴπερ ἡ ἀντιφάσις ἀληθής. Καὶ γίνεται δὴ τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου, ὁμοῦ πάντα χρηματὰ· ὥστε μηδὲν ἀληθῶς ἐν ὑπάρχειν. Τὸ ἀόριστον οὖν εἰκότασι λέγειν, καὶ οἰόμενοι τὸ ὄν λέγειν, περὶ τοῦ μὴ ὄντος λέγουσι. Τὸ γὰρ δυνάμει ὄν καὶ μὴ ἐντελεχέα, τὸ ἀόριστόν ἐστιν. Ἀλλὰ μὴν λεκτέον γε αὐτοῖς κατὰ παντός τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν. Ἀποπον γὰρ εἰ ἐκάστῳ, ἢ μὲν αὐτοῦ ἀπόφασιν ὑπάρξει, ἢ δ' ἐτέρου ὃ μὴ ὑπάρχει αὐτῷ οὐχ ὑπάρξει. Λέγω δ' οἷον, εἰ ἀληθὲς εἶπεν τὸν ἄνθρωπον, ὅτι οὐκ ἄνθρω

πος, δῆλον ὅτι καὶ οὐ τριήρης. Εἰ μὲν οὖν ἡ κατά-
 φασις, ἀνάγκη καὶ τὴν ἀπόφασιν. Εἰ δὲ μὴ ὑπάρχει
 ἡ κατάφασις, εἶγε ἡ ἀπόφασις ὑπάρξει μᾶλλον, ἢ ἡ
 αὐτοῦ, ἢ τῆς τριήρους. Εἰ οὖν κακείνη ὑπαρξει, καὶ
 ἡ τῆς τριήρους. Εἰ δ' αὐτῆ, καὶ ἡ κατάφασις. Ταῦ-
 τά τε οὖν συμβαίνει τοῖς λέγουσι τὸν λόγον τοῦτον, καὶ
 ὅτι οὐκ ἀνάγκη ἢ φάναι ἢ ἀποφάναι. Εἰ γὰρ ἀληθές,
 ὅτι ἀνθρώπος καὶ οὐκ ἀνθρώπος, δῆλον ὅτι καὶ οὐτ' ἀν-
 θρωπος, οὔτε οὐκ ἀνθρώπος ἔσται. Τοῖν γὰρ δυοῖν,
 δύο ἀποφάσεις. Εἰ δὲ μία ἐξ ἀυφοτέρων ἐκείνη, καὶ αὐτῆ
 μία ἂν εἴη ἀντικειμένη. Ἐτι ἦτοι περὶ ἅπαντα οὕτως ἔχει,
 καὶ ἔστι καὶ λευκὸν καὶ οὐ λευκὸν, καὶ ὄν καὶ οὐκ ὄν,
 καὶ περὶ τὰς ἄλλας φάσεις καὶ ἀποφάσεις ὁμοιοτρό-
 πως· ἢ οὐ, ἀλλὰ περὶ μὲν τινος, περὶ τινος δ' οὐ. Καὶ
 εἰ μὲν μὴ περὶ πάσας, αὐταὶ ἂν εἶεν ὁμολογούμεναι·
 εἰ δὲ περὶ πάσας, πάλιν ἦτοι καθ' ὅσων τὸ φῆσαι, καὶ
 ἀποφῆσαι, καὶ καθ' ὅσων ἀποφῆσαι, καὶ φῆσαι, ἢ
 κατὰ μὲν ὄν φῆσαι καὶ ἀποφῆσαι· καθ' ὅσων δὲ ἀπο-
 φῆσαι, οὐ πάντων φῆσαι. Καὶ εἰ μὲν οὕτως, εἴη ἂν τι
 παγίως οὐκ ὄν· καὶ αὐτῆ βεβαία δόξα. Καὶ εἰ τὸ μὴ
 εἶναι βέβαιόν τι καὶ γνώριμον, βεβαιότερα ἂν εἴη φά-
 σις ἢ ἀντικειμένη. Εἰ δὲ ὁμοίως καὶ ὅσα ἀποφῆσαι
 φάναι, κατὰφασιν ἀνάγκη· ἦτοι ἀληθές διαιροῦντα
 λέγειν, οἷον, ὅτι λευκὸν, καὶ πάλιν ὅτι οὐ λευκὸν, ἢ
 οὐ· καὶ εἰ μὲν μὴ ἀληθές διαιροῦντα λέγειν, οὐ λέ-
 γει τε ταῦτα, καὶ οὐκ ἔστιν οὐδέν. Τὰ δὲ μὴ ὄντα, πῶς
 ἂν φθέγγαιτο, ἢ βραδυσίεν; καὶ πάντα δ' ἂν εἴη ἔν,
 ὥσπερ καὶ πρότερον εἴρηται· καὶ ταῦτόν ἐσται καὶ
 ἀνθρώπος καὶ θεός, καὶ τριήρης, καὶ αἱ ἀντιφάσεις
 αὐτῶν. Εἰ δ' ὁμοίως καθ' ἕκαστον, οὐδέν διοίσει

ἕτερον ἑτέρου. Εἰ γὰρ διοίσει, τοῦτ' ἔσται ἀληθὲς καὶ ἴδιον. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ διαιροῦντα ἐνδέχεται ἀληθεύειν, συμβαίνει τὸ λεχθέν. Πρὸς δὲ τούτῳ, ὅτι πάντες ἂν ἀληθεύοιεν, καὶ πάντες ἂν ψεύδοιντο, καὶ αὐτὸς αὐτὸν ὁμολογοῖ ψεύδεται. Ἄμα δὲ φανερόν ὅτι περὶ οὐδενός ἐστι πρὸς τοῦτον ἢ σκέψις. Οὐθὲν γὰρ λέγει. Οὔτε γὰρ οὕτως, οὔτ' οὐχ οὕτως λέγει, ἀλλ' οὕτως τε καὶ οὐχ οὕτως. Καὶ πάλιν γε ταῦτα ἀπόφασιν ἄμφω, ὅτι οὐθ' οὕτως, οὔτε οὐχ οὕτως λέγει, ἀλλ' οὕτως τε καὶ οὐχ οὕτως· εἰ γὰρ μὴ, ἤδη ἂν τι εἴη ὁρισμένον. Ἔτι εἰ ὅταν ἢ φάσις ἀληθὴς ἢ, ἢ ἀπόφασις ψευδὴς, καὶ αὐτὴ ἀληθὴς ἢ, ἢ κατὰφασις ψευδὴς, οὐκ ἂν εἴη ἄμα τὸ αὐτὸ φάναι καὶ ἀποφάναι ἀληθῶς· ἀλλ' ἴσως φαῖεν ἂν τοῦτ' εἶναι τὸ ἐξ ἀρχῆς κείμενον. Ἔτι ἄρα ὁ μὲν ἢ ἔχειν πῶς ὑπολαμβάνων, ἢ μὴ ἔχειν, διέψευσται· ὁ δὲ ἄμφω, ἀληθεύει; Εἰ γὰρ ἀληθεύει, τί ἂν εἴη τὸ λεγόμενον, [εἰ μὴ] ὅτι τοιαύτη τῶν ὄντων ἢ φύσις ἀληθεύει; Εἰ δὲ μὴ ἀληθεύει, ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθεύει ὁ ἐκείνως ὑπολαμβάνων, ἤδη πῶς ἔχοι ἂν τὰ ὄντα, καὶ τοῦτο ἀληθὲς ἂν εἴη, καὶ οὐχ ἄμα καὶ οὐκ ἀληθές; εἰ δὲ ὁμοίως ἅπαντες καὶ ψεύδονται καὶ ἀληθῆ λέγουσιν, οὔτε φθέγγεσθαι, οὔτε εἰπεῖν τῷ τοιούτῳ ἐστίν. Ἄμα γὰρ ταυτὰ τε καὶ οὐ ταυτὰ λέγει. Εἰ δὲ μηθὲν ὑπολαμβάνει, ἀλλ' ὁμοίως οἶεται καὶ οὐκ οἶεται, τί ἂν διαφερόντως ἔχοι τῶν πεφυκότεων; Ὅθεν καὶ μάλιστα φανερόν ἐστιν, ὅτι οὐθὲς οὕτω διάκειται, οὔτε τῶν ἄλλων, οὔτε τῶν λεγόντων τὸν λόγον τοῦτον. Διὰ τί γὰρ βαδίζει Μεγάραδε, ἀλλ' οὐχ ἡσυχάζει οἰόμενος βαδίζειν; οὐδ' εὐθὲως ἔωθεν πορεύεται εἰς φρέαρ ἢ εἰς φάραγγα, εἰ ἂν τύχη,

ἀλλὰ φαίνεται εὐλαβούμενος, ὡς οὐχ ὁμοίως οἰόμενος μὴ ἀγαθὸν εἶναι τὸ ἐμπεσεῖν καὶ ἀγαθόν; Δῆλον ἄρα, ὅτι τὸ μὲν βέλτιον ὑπολαμβάνει, τὸ δ' οὐ βέλτιον. Εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ μὲν ἀνθρώπον, τὸ δ' οὐκ ἀνθρώπον· καὶ τὸ μὲν γλυκὺ, τὸ δ' οὐ γλυκὺ ἀνάγκη ὑπολαμβάνειν. Οὐ γὰρ ἐξ ἴσου ἅπαντα ζητεῖ καὶ ὑπολαμβάνει, ὅτιαν οἰηθῆ βέλτιον εἶναι τὸ πεινῆ ὕδωρ καὶ ἰδεῖν ἀνθρώπον, εἶτα ζητεῖ αὐτά. Καίτοι ἔδει γε, εἰ ταῦτόν ἦν ὁμοίως καὶ ἀνθρώπος καὶ οὐκ ἀνθρώπος· ἀλλ' ὅπερ ἐλέχθη, οὐδεὶς ὅς οὐ φαίνεται τὰ μὲν εὐλαβούμενος, τὰ δ' οὐ. Ὡστε, ὡς ἔοικε, πάντες ὑπολαμβάνουσι εἶναι ἀπλῶς, εἰ μὴ περὶ ἅπαντα, ἀλλὰ περὶ τὸ ἄμεινον καὶ χεῖρον. Εἰ δὲ μὴ ἐπιστάμενοι, ἀλλὰ δοξάζοντες, πολὺ μᾶλλον ἐπιμελητέον ἂν εἴη τῆς ἀληθείας, ὥσπερ καὶ νοσῶδει ὄντι ἢ ὑγιεινῇ τῆς ὑγείας. Καὶ γὰρ ὁ δοξάζων πρὸς ἐπιστάμενον, οὐκ ὑγιεινῶς διάκειται πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἔτι εἰ ὅτι μάλιστα πάντα οὕτως ἔχει, καὶ οὐκ οὕτως, ἀλλὰ τό γε μᾶλλον καὶ ἥττον ἐν ἑστίν ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων. Οὐ γὰρ ἂν ὁμοίως φησαιμεν εἶναι τὰ δύο ἄγρια καὶ τὰ τρία· οὐδ' ὁμοίως διέφευσται ὁ τὰ τέτταρα πέντε οἰόμενος, καὶ ὁ χίλια· εἰ οὖν μὴ ὁμοίως, δῆλον ὅτι ἄτερος ἥττον· ὥστε μᾶλλον ἀληθεύει. Εἰ οὖν τὸ μᾶλλον ἐγγύτερον, εἴη γε ἂν τι ἀληθές, οὐ ἐγγύτερον τὸ μᾶλλον ἀληθές. Καὶ εἰ μὴ ἔστιν, ἀλλ' ἤδη γέ τι ἐστὶ βεβαιότερον καὶ ἀληθινώτερον, καὶ τοῦ λόγου ἀπηλλαγμένοι ἂν εἴημεν τοῦ ἀκράτου καὶ κωλύοντός τι τῇ διανοίᾳ δοῖσαι.

CAPUT V.

Ἔστι δ' ἀπὸ τῆς αὐτῆς δόξης καὶ ὁ Πρωταγόρου λόγος, καὶ ἀνάγκη ὁμοίως ἄμφω αὐτοὺς, ἢ εἶναι, ἢ

μὴ εἶναι. Εἴτε γὰρ τὰ δοκοῦντα πάντα ἐστὶν ἀληθῆ, καὶ τὰ φαινόμενα, ἀνάγκη πάντα ἅμα ἀληθῆ καὶ ψευδῆ εἶναι. Πολλοὶ γὰρ τὰναντία ὑπολαμβάνουσιν ἀλλήλοις, καὶ τοὺς μὴ ταῦτα δοξάζοντας ἑαυτοῖς, διεψεῦσθαι νομίζουσιν. Ὡστὶ ἀνάγκη τὸ αὐτὸ εἶναι τε καὶ μὴ εἶναι καὶ εἰ τοῦτ' ἐστὶν, ἀνάγκη τὰ δοκοῦντα εἶναι πάντα ἀληθῆ. Τὰ ἀντικείμενα γὰρ δοξάζουσιν ἀλλήλοις οἱ διεψευσμένοι καὶ ἀληθεύοντες. Εἰ οὖν ἔχει τὰ ὄντα οὕτως, ἀληθεύουσι πάντες. Ὅτι μὲν οὖν ἀπὸ τῆς αὐτῆς εἰσι διανοίας ἀμφοτέρω οἱ λόγοι, δηλον. Ἔστι δ' οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος πρὸς ἅπαντας τῆς ἐντεύξεως. Οἱ μὲν γὰρ πειθοῦς δεόνται, οἱ δὲ βίας. Ὅσοι μὲν γὰρ ἐκ τοῦ ἀπορῆσαι ὑπέλαβον οὕτως, τούτων εὐίατος ἢ ἄγνοια. Οὐ γὰρ πρὸς τὸν λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν ἢ ἀπάντησις αὐτῶν. Ὅσοι δὲ λόγου χάριν λέγουσι, τούτων δ' ἔλεγχος ἴσους, τοῦ ἴ ἐν τῇ φωνῇ λόγου, καὶ τοῦ ἐν τοῖς ὀνόμασιν. Ἐλήλυθε δὲ τοῖς διαποροῦσιν αὕτη ἡ δόξα ἐκ τῶν αἰσθητῶν· ἡ μὲν τοῦ ἅμα τὰς ἀντιφάσεις καὶ τὰναντία ὑπάρχειν, ὀρῶσιν ἐκ ταυτοῦ γινόμενα τὰναντία. Εἰ οὖν μὴ ἐνδέχεται γενέσθαι τὸ μὴ ὄν, προὔπηρχεν ὁμοίως τὸ πρᾶγμα ἄμφω ὄν, ὡσπερ καὶ Ἀναξαγόρας μεμίχθαι πᾶν ἐν παντί φησι, καὶ Δημόκριτος· καὶ γὰρ οὗτος τὸ κενὸν καὶ τὸ πλήρες ὁμοίως καθ' ὅτι οὖν ὑπάρχειν μέρος· καίτοι τὸ μὲν ὄν τούτων εἶναι, τὸ δὲ μὴ ὄν. Πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐκ τούτων ὑπολαμβάνοντας ἐροῦμεν ὅτι τρόπον μὲν τινα ὀρθῶς λέγουσι, τρόπον δὲ τινα ἄγροοῦσι. Τὸ γὰρ ὄν λέγεται διχῶς. Ὡστὶ ἔστιν ὄν τρόπον ἐνδέχεται γίγνεσθαι τι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἔστι δ' ὄν οὐ· Καὶ ἅμα τὸ αὐτὸ εἶναι ὄν, καὶ μὴ ὄν, ἀλλ'

οὐ κατὰ τὸ αὐτὸ ὄν. Δυνάμει μὲν γὰρ ἐνδέχεται ἅμα τὸ αὐτὸ εἶναι τὰ ἐναντία, ἐντελεχείᾳ δ' οὐ. Ἔτι δ' ἀξιόσομεν αὐτοὺς ὑπολαμβάνειν καὶ ἄλλην οὐσίαν εἶναι τῶν ὄντων, ἢ οὔτε κινήσεις ὑπάρχει, οὔτε φθορά, οὔτε γένεσις τὸ παράπαν. Ὅμοιως δὲ καὶ ἡ περὶ τὰ φαινόμενα ἀλήθεια, ἐνίοις ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἐλήλυθε. Τὸ μὲν γὰρ ἀληθές οὐ πλήθει κρίνεσθαι οἴονται προσήκειν, οὐδὲ ὀλιγότητι. Τὸ δ' αὐτὸ τοῖς μὲν γλυκὺ γενομένοις δοκεῖ εἶναι, τοῖς δὲ πικρόν. Ὡστ' εἰ πάντες ἔκαμνον, ἢ πάντες παρεφρόνουν, δύο δ' ἢ τρεῖς ὑγίαινον, ἢ νοῦν εἶχον, δοκεῖν ἂν τούτους κάμνειν καὶ παραφρονεῖν, τοὺς δ' ἄλλους οὐ. Ἔτι δὲ πολλοῖς τῶν ἄλλων ζώων τὰναντία φαίνεσθαι καὶ ἡμῖν· καὶ αὐτῶν δὲ ἐκάστω πρὸς αὐτὸν οὐ ταῦτα κατὰ τὴν αἰσθησιν αἰεὶ δοκεῖν. Ποῖα οὖν τούτων ἀληθῆ ἢ ψευδῆ, ἀδελον. Οὐθὲν γὰρ μᾶλλον τάδε ἢ τάδε ἀληθῆ, ἀλλ' ὁμοίως. Διὸ Δημόκριτός γέ φησιν, ἤτοι οὐθὲν εἶναι ἀληθές, ἢ ἡμῖν γ' ἀδελον. Ὅλως δὲ διὰ τὸ ὑπολαμβάνειν, φρόνησιν μὲν τὴν αἰσθησιν, ταύτην δ' εἶναι ἀλλοίωσιν, τὸ φαινόμενον κατὰ τὴν αἰσθησιν, ἐξ ἀνάγκης ἀληθές εἶναι φασιν. Ἐκ τούτων γὰρ καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Δημόκριτος, καὶ τῶν ἄλλων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἕκαστος, τοιαύταις δόξαις γεγένηται ἔνοχοι. Καὶ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς μεταβάλλοντας τὴν ἔξιν, μεταβάλλειν φησὶ τὴν φρόνησιν.

Πρὸς παρεὸν γὰρ μῆτις ἀξέεται ἀνθρώποισι.

Καὶ ἐν ἐτέροις δὲ λέγει·

— — Ὅσον ἀλλοίοις μετέην, τόσον ἄρ' ὑφίσιν αἰεὶ
Καὶ τὸ φρονεῖν ἀλλοῖα παρίστατο.

Καὶ Παρμενίδης δὲ ἀποφαίνεται τὸν αὐτὸν τρόπον·

Ὡς γὰρ ἕκαστος ἔχει κρᾶσιν μελέων πολυκάμπτων,

Τὼς νόος ἀνθρώποισι παρέστηκεν. Τὸ γὰρ αὐτὸ
 ἔστιν ὅπερ φρονέει μελέων φύσις ἀνθρώποισι,

Καὶ πᾶσιν, καὶ παντὶ τὸ γὰρ πλεον ἔστι νόημα.
 Ἀναξαγόρου δὲ καὶ ἀπόφθεγμα μνημονεύεται πρὸς τῶν
 ἐταίρων τινὰς, ὅτι τοιαῦτα αὐτοῖς τὰ ὄντα, οἷα ὄν
 ὑπολάβωσι. Φασὶ δὲ καὶ τὸν Ὅμηρον τοιαύτην ἔχοντα
 φαίνεσθαι τὴν δόξαν, ὅτι ἐποίησε τὸν Ἐκτορα, ὡς ἐξέ-
 στη ὑπὸ τῆς πληγῆς, κείσθαι ἄλλοφρονέοντα ὡς
 φρονοῦντας μὲν καὶ τοὺς παραφρονοῦντας, ἀλλ' οὐ
 ταυτά. Δῆλον οὖν, ὅτι, εἰ ἀμφοτέραι φρονήσεις, καὶ
 τὰ ὄντα ἅμα οὕτω τε καὶ οὐχ οὕτως ἔχει. Ἦι καὶ
 χαλεπώτατον τὸ συμβαῖνον ἐστίν. Εἰ γὰρ οἱ μάλιστα
 τὸ ἐνδεχόμενον ἀληθές ἔωρακότες, (οὔτοι δ' εἰσὶν οἱ
 μάλιστα ζητοῦντες αὐτὸ καὶ φιλοῦντες) οὔτοι τοιαύ-
 τας ἔχουσι τὰς δόξας, καὶ ταῦτα ἀποφαίνονται περὶ
 τῆς ἀληθείας, πῶς οὐκ ἄξιον ἀθυρῆσαι τοὺς φιλοσο-
 φεῖν ἐγχειροῦντας; Τὸ γὰρ τὰ πετόμενα διώκειν, τὸ
 ζητεῖν ἂν εἴη τὴν ἀλήθειαν. Αἴτιον δὲ τῆς δόξης τού-
 τοις, ὅτι περὶ τῶν ὄντων μὲν τὴν ἀλήθειαν ἐσκόπουν·
 τὰ δ' ὄντα ὑπέλαβον εἶναι τὰ αἰσθητὰ μόνον. Ἐν
 δὲ τούτοις, πολλὴ ἡ τοῦ ἀορίστου φύσις ἐνυπάρχει,
 καὶ ἡ τοῦ ὄντος οὕτως, ὥσπερ εἶπομεν. Δι' ὃ εἰκότως
 μὲν λέγουσιν, οὐκ ἀληθῆ δὲ λέγουσιν. Οὔτοι γὰρ ἀρ-
 μόττει μᾶλλον εἰπεῖν, ἢ ὥσπερ Ἐπίχαρμος εἰς Ξενοφά-
 νην. Ἐτι δὲ πᾶσαν ὀρῶντες ταύτην κινουμένην τὴν
 φύσιν, κατὰ δὲ τοῦ μεταβάλλοντος, οὐδὲν ἀληθεύο-
 μενον, περὶ γε τὸ πάντως πάντη μεταβάλλον, οὐκ ἐν-
 δέχεσθαι ἀληθεύειν. Ἐκ γὰρ ταύτης τῆς ὑπολήψεως
 ἐξήνθησεν ἡ ἀκροτότη δόξα τῶν εἰρημένων, ἡ τῶν
 φασκόντων ἠρακλειτίζειν, καὶ οἷον Κρατύλος εἶχεν,

ὅς τὸ τελευταῖον οὐθέν ᾤετο δεῖν λέγειν, ἀλλὰ τοῖ δάκτυλον ἐκίνει μόνον, καὶ Ἡρακλείτῳ ἐπιτίμα εἰποντι, δις τῷ αὐτῷ ποταμῷ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι. Αὐτὸς γὰρ ᾤετο οὐδ' ἄπαξ. Ἡμεῖς δὲ καὶ πρὸς τοῦτον τὸν λόγον ἐροῦμεν, ὅτι τὸ μὲν μεταβάλλον ὅτε μεταβάλλει, ἔχει τινὰ αὐτοῖς ἀληθῆ λόγον μὴ οἶεσθαι εἶναι. Καίτοι ἔστι γε ἀμφοιοβητήσιμον. Τό τε γὰρ ἀποβάλλον ἔχει τὸ τοῦ ἀποβαλλομένου, καὶ τοῦ γιγνομένου ἤδη ἀνάγκη τὶ εἶναι. Ὅπως τε εἰ φθείρεται, ἰπάροξει τὸ ὄν· καὶ εἰ γίγνεται, ἐξ οὗ γίγνεται, καὶ ὑφ' οὗ γεννᾶται, ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ τοῦτο μὴ εἶναι εἰς ἀπειρον. Ἀλλὰ ταῦτα παρέντες, ἐκείνα λέγομεν, ὅτι οὐ τὸ αὐτὸ ἐστὶ τὸ μεταβάλλειν κατὰ τὸ ποσὸν καὶ κατὰ τὸ ποιόν. Κατὰ μὲν οὖν τὸ ποσὸν ἔστω μὴ μείνον, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶδος ἅπαντα γινώσκομεν. Ἐτι δ' ἄξιον ἐπιτιμῆσαι τοῖς οὕτως ὑπολαμβάνουσιν, ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν αἰσθητῶν ἐπὶ τῶν ἐλαττόνων τὸν ἀριθμὸν εἰδότες οὕτως ἔχοντα, περὶ ὅλου τοῦ οὐρανοῦ ὁμοίως ἀπεφῆσαντο. Ὁ γὰρ περὶ ἡμᾶς τοῦ αἰσθητοῦ τόπος, ἐν φθορᾷ καὶ γενέσει διατελεῖ μόνος ὢν· ἀλλ' οὐθέν, ὡς εἰπεῖν, μόνιον τοῦ παντός ἐστίν. Ὅποτε δικαιότερον ἂν δι' ἐκείνα τούτων ἀπεψηφίσαντο, ἢ διὰ ταῦτα ἐκείνων κατεψηφίσαντο. Ἐτι δὲ δῆλον, ὅτι καὶ πρὸς τούτους ταῦτά τοῖς πάσαι λεχθεῖσιν ἐροῦμεν. Ὅτι γὰρ ἐστὶν ἀκίνητός τις φύσις, δεικτέον αὐτοῖς, καὶ πειστέον αὐτούς. Καίτοι γε συμβαίνει τοῖς ἅμα φάσκουσιν εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ἡρεμῆν μᾶλλον φάσαι πάντα, ἢ κινεῖσθαι. Οὐ γὰρ ἐστὶν εἰς ὃ, τι μεταβάλλει. Ἄπαντα γὰρ ὑπάρχει πᾶσι. Περὶ δὲ τῆς ἀληθείας, ὡς οὐ πᾶν τὸ φαινόμενον ἀληθές,

πρῶτον μὲν, ὅτι οὐδ' ἡ αἰσθήσις ψευδῆς τοῦ ἰδίου
 ἐστίν, ἀλλ' ἡ φαντασία οὐ ταῦτόν τῃ αἰσθήσει. Ἐὶ
 ἄξιον θαυμάσαι εἰ τοῦτ' ἀποροῖσι πότερον τηλικαῦ-
 τὰ ἐστὶ τὰ μεγέθη, καὶ τὰ χρώματα τοιαῦτα, οἷα τοῖς
 ἀποθεν φαίνεται, ἢ οἷα τοῖς ἐγγύθεν· καὶ πότερον
 οἷα τοῖς ὑγαινοῦσιν, ἢ οἷα τοῖς νοσοῦσι· καὶ βαρύ-
 τερα, πότερον οἷα τοῖς ἀσθενέσι, ἢ οἷα τοῖς ἰσχύουσι·
 καὶ ἀληθῆ, πότερον οἷα τοῖς καθέδουσι, ἢ οἷα τοῖς
 ἐρηγοροῦσιν. Ὅτι μὲν γὰρ οὐκ οἶονταί γε, φανερόν.
 Οὐθεὶς γοῦν, ἐὰν ὑπολάβῃ νύκτωρ Ἀθήνησιν εἶναι,
 ὣν ἐν Λιβύῃ, πορεύεται εἰς τὸ ὠδέιον. Ἔτι δὲ περὶ
 τοῦ μέλλοντος, ὡσπερ καὶ Πλάτων λέγει, οὐ δῆπου
 ὁμοίως κυρία ἡ τοῦ ἱατροῦ δόξα καὶ ἡ τοῦ ἀγνοοῦν-
 τος· οἷον περὶ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι ὑγιοῦς, ἢ μὴ
 μέλλοντος. Ἔτι δὲ ἐπ' αὐτῶν τῶν αἰσθήσεων, οὐχ
 ὁμοίως κυρία ἡ τοῦ ἄλλοτρίου καὶ ἰδίου, ἢ τοῦ
 πλησίον, καὶ τοῦ ἀυτῆς· ἀλλὰ περὶ μὲν χρώματος
 ὄψις, οὐ γεῦσις· περὶ δὲ χυμοῦ, γεῦσις, ἀλλ' οὐκ ὄψις·
 ὣν ἑκάστη ἐν τῷ αὐτῷ χροίῳ περὶ τὸ αὐτὸ, οὐδέποτε
 φησὶν ἄμα οὕτως καὶ οὐχ οὕτως ἔχειν. Ἀλλ' οὐδ' ἐν
 ἑτέρῳ χροίῳ περὶ γε τὸ πάθος ἠμφισβήτησαν,
 ἀλλὰ περὶ τὸ ᾧ συμβέβηκε τὸ πάθος. Λέγω δ' οἷον,
 ὃ μὲν αὐτὸς οἶνος δόξαιεν ἂν, ἢ μεταβαλὼν ἢ τοῦ σώ-
 ματος μεταβαλόντος, ὅτε μὲν εἶναι γλυκὺς, ἕτε δὲ οὐ
 γλυκὺς· ἀλλ' οὐ τότε γλυκὺ οἷον ἐστὶν ὅταν ἦ, οὔτε-
 πώποτε μετεβαλεν· ἀλλ' αἰεὶ ἀληθεύει περὶ αὐτοῦ·
 καὶ ἔστιν ἐξ ἀνάγκης τὸ ἐσόμενον γλυκὺ τοιοῦτον. Καί-
 τοι τοῦτο ἀναιροῦσιν οὗτοι οἱ λόγοι ἅπαντες, ὡσπερ
 καὶ οὐσίαν μὴ εἶναι καθ' ἑνός· οὕτω μηδὲ ἐξ ἀνάγ-
 κης μηθέν· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως

καὶ ἄλλως ἔχειν. Ὡστ' εἴ τι ἔστιν ἐξ ἀνάγκης, οὐχ ἔξει οὕτω τε καὶ οὐχ οὕτω. Ὅλως τ' εἰπερ ἔστι τὸ αἰσθητὸν μόνον, οὐθὲν ἂν εἴη μὴ ὄντων τῶν ἐμφύχων αἰσθησις γὰρ οὐκ ἂν εἴη. Τὸ μὲν οὖν μήτε τὰ αἰσθητὰ εἶναι, μήτε τὰ αἰσθήματα, ἴσως ἀληθές. Τοῦ γὰρ αἰσθανομένου πάθος τοῦτό ἐστι· τὸ δὲ τὰ ὑποκειμένα μὴ εἶναι ἃ ποιεῖ τὴν αἰσθησιν, καὶ ἄνευ αἰσθήσεως, ἀδύνατον. Οὐ γὰρ δὴ ἢ γ' αἰσθησις αὐτῆς ἐαυτῆς ἐστίν, ἀλλ' ἔστι τι ἕτερον παρὰ τὴν αἰσθησιν ὃ ἀνάγκη πρότερον εἶναι τῆς αἰσθήσεως. Τὸ γὰρ κινουῦν, τοῦ κινουμένου φύσει πρότερόν ἐστι· καὶ ἐὶ λέγεται πρὸς ἄλληλα ταῦτα αὐτὰ, οὐθὲν ἦτιον.

CAPUT VI.

Εἰσὶ δὲ τινες οἱ ἀποροῦσι καὶ τῶν ταῦτα πεπεισμένων, καὶ τῶν τοὺς λόγους τούτους μόνον λεγόντων. Ζητοῦσι γὰρ, τίς ὁ κρίνων τὸν ὑγιαίνοντα, καὶ ὅλως τὸν περὶ ἕκαστα κρινούντα ὀρθῶς. Τὰ δὲ τοιαῦτα ἀπορήματα ἕμοιά ἐστι τῷ ἀπορεῖν, πότερον καθ' εὐδομεν ἢ ἢ ἐρηγόραμεν. Δύναται δὲ αἱ ἀπορίαι αἰ τοιαῦται πᾶσαι τὸ αὐτό. Πάντων γὰρ λόγον ἀξιούσι οὗτοι εἶναι. Ἀρχὴν γὰρ ζητοῦσι, καὶ ταύτην δι' ἀποδείξεως λαμβάνειν· ἐπεὶ γε ὅτι οὐ πεπεισμένοι εἰσὶ, φανεροὶ εἰσὶν ἐν ταῖς πράξεσιν· ἀλλ' ὅπερ εἶπομεν, τοῦτο αὐτῶν τὸ πάθος ἐστὶ. Λόγον γὰρ ζητοῦσιν ὧν οὐκ ἔστι λόγος· ἀποδείξεως γὰρ ἀρχή, οὐκ ἀπόδειξις ἐστίν. Οὗτοι μὲν οὖν βραδίως ἂν τοῦτο πεισθεῖεν. Ἔστι γὰρ οὐ χαλεπὸν λαβεῖν. Οἱ δὲ ἐν τῷ λόγῳ τὴν βίαν μόνον ζητοῦντες, ἀδύνατον ζητοῦσιν. Ἐναντίον γὰρ εἰπεῖν ἀξιούσιν, εὐθύς ἐναντία λέγοντες. Εἰ δὲ οὐκ ἔστι πάντα πρὸς τι, ἀλλ' ἐνία ἔστι καὶ αὐτὰ καθ'

ἑαυτὰ, οὐκ ἂν εἶη πᾶν τὸ φαινόμενον ἀληθές. Τὸ
 γὰρ φαινόμενον, τινὶ ἔστι φαινόμενον. Ὡστε ὁ λέγων
 ἅπαντα τὰ φαινόμενα εἶναι ἀληθῆ, ἅπαντα ποιεῖ τὰ
 ὄντα πρὸς τι. Διὸ καὶ φυλακτέον τοῖς τὴν βίαν ἐν
 τῷ λόγῳ ζητοῦσιν· ἅμα δὲ καὶ ὑπέχειν λόγον ἀξιού-
 σιν, ὅτι οὐ τὸ φαινόμενόν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ φαινόμενον
 ὃ φαίνεται, καὶ ὅτε φαίνεται, καὶ ἦ, καὶ ὡς. Ἄν δ'
 ὑπέχωσι μὲν λόγον, μὴ οὕτω δὲ ὑπέχωσι, συμβήσεται
 αὐτοῖς τάναντία ταχὺ λέγειν. Ἐνδέχεται γὰρ τὸ αὐ-
 τὸ, κατὰ μὲν τὴν ὄψιν μέλι φαίνεσθαι, τῇ δὲ γεύσει
 μῆ· καὶ τῶν ὀφθαλμῶν δυεῖν ὄντων, μὴ ταῦτα ἑκατέρῃ
 τῇ ὄψει, εἶαν ὡσιν ἀνόμοιαι· ἐπεὶ πρὸς γε τοὺς δια-
 τάς πάσαι εἰρημέναις αἰτίας τὸ φαινόμενον φάσκον-
 τας ἀληθές εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο πάνθ' ὁμοίως εἶναι
 ψευδῆ καὶ ἀληθῆ. Οὐτε γὰρ ἅπασι ταῦτα φαίνε-
 σθαι, οὔτε ταῦτ' ἄει ταῦτα, ἀλλὰ πολλάκις τάναντία
 κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. Ἡ μὲν γὰρ ἀφή, δύο λέγει
 ἐν τῇ ὑπαλλάξει τῶν δακτύλων, ἡ δ' ὄψις ἓν. Ἄλλ'
 οὔτε τῇ αὐτῇ γε καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ αἰσθήσει, καὶ ὡσαύ-
 τως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. Ὡστε τοῦτ' ἂν εἶη ἀλη-
 θές. Ἄλλ' ἴσως διὰ τοῦτο ἀνάγκη λέγειν τοῖς μὴ δι'
 ἀπορίαν, ἀλλὰ λόγου χάριν λέγουσιν, ὅτι οὐκ ἔστιν
 ἀληθές τοῦτο, ἀλλὰ τούτῳ ἀληθές. Καὶ ὡσπερ δὴ
 πρότερον εἴρηται, ἀνάγκη καὶ πρὸς τι ποιεῖν ἅπαντα,
 καὶ πρὸς δόξαν καὶ αἴσθησιν. Ὡστ' οὔτε γέγονεν
 οὔτε ἔσται οὐθέν, μηδενὸς προδοξάσαντος. Εἰ δὲ γέ-
 γονεν ἢ ἔσται, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἶη ἅπαντα πρὸς δό-
 ξαν. Ἐτε εἰ ἐν, πρὸς ἐν, ἢ πρὸς ὀρισμένον. Καὶ εἰ τὸ αὐ-
 τὸ καὶ ἡμισιον καὶ ἴσον, ἀλλὰ οὐ πρὸς τὸ διπλάσιόν γε
 τὸ ἴσον. Πρὸς δὴ τὸ δοξάζειν εἰ ταυτὸ ἄνθρωπος

καὶ τὸ δοξαζόμενον, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος τὸ δοξάζον, ἀλλὰ τὸ δοξαζόμενον. Ἐὶ δ' ἕκαστον ἔσται πρὸς τὸ δοξάζον, ἄπειρα ἔσται τῷ εἶδει τὸ δοξάζον. Ὅτι μὲν οὖν βεβαιοτάτη δόξα πασῶν, τὸ μὴ εἶναι ἀληθεῖς ἅμα τὰς ἀντικειμένας φάσεις, καὶ τί συμβαίνει τοῖς οὕτω λέγουσι, καὶ διὰ τί οὕτω λέγουσι, τοσαῦτα εἰρήσθω. Ἐπεὶ δ' ἀδύνατον τὴν ἀντίφασιν ἀληθεύσθαι ἅμα κατὰ τοῦ αὐτοῦ, φανερόν ὅτι οὐδὲ τὰναντία ἅμα ὑπάρχειν ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ. Τῶν μὲν γὰρ ἐναντίων, θάτερον στέρησίς ἐστιν οὐχ ἥτιον. Οὐσίας δὲ στέρησις ἀπόφασίς ἐστιν ἀπὸ τινος ὀρισμένου γένους. Ἐὶ οὖν ἀδύνατον ἅμα καταφάναι καὶ ἀποφάναι ἀληθῶς, ἀδύνατον καὶ τὰναντία ὑπάρχειν ἅμα, ἀλλὰ ἢ πῆ ἄμφω, ἢ θάτερον μὲν πῆ, θάτερον δὲ ἀπλῶς.

CAPUT VII.

Ἄλλὰ μὴν οὐδὲ μεταξὺ ἀντιφάσεως ἐκδέχεται εἶναι οὐθέν· ἀλλ' ἀνάγκη ἢ φάναι ἢ ἀποφάναι ἔν καθ' ἑνὸς ὁτιοῦν. Δῆλον δὲ πρῶτον μὲν ὀρισμένοις, τί τὸ ἀληθές καὶ ψεῦδος. Τὸ μὲν γὰρ λέγειν τὸ ὄν μὴ εἶναι, ἢ τοῦτο εἶναι, ψεῦδος· τὸ δὲ τὸ ὄν εἶναι, καὶ τὸ μὴ ὄν μὴ εἶναι, ἀληθές. Ὡστε καὶ ὁ λέγων εἶναι ἢ μὴ εἶναι, ἀληθεύσει, ἢ ψεύσεται. Ἄλλ' οὔτε τὸ ὄν λέγεται μὴ εἶναι ἢ εἶναι, οὔτε τὸ μὴ ὄν. Ἐτι ἢ τι μεταξὺ ἔσται τῆς ἀντιφάσεως, ὥσπερ τὸ φαῖον μέλανος καὶ λευκοῦ, ἢ ὡς τὸ μηδέτερον ἀνθρώπου καὶ ἵππου. Ἐὶ μὲν οὖν οὕτως, οὐκ ἂν μεταβάλλοι. Ἐκ μὴ ἀγαθοῦ γὰρ εἰς ἀγαθὸν μεταβάλλει, ἢ ἐκ τούτου εἰς μὴ ἀγαθόν. Νῦν δ' αἰεὶ φαίνεται. Οὐ γάρ ἐστι μεταβολή, ἀλλ' ἢ εἰς τὰ ἀντικείμενα καὶ μεταξὺ. Ἐὶ δ' ἔστι μεταξὺ, καὶ οὕτως εἴη ὄν τις εἰς λευκόν, οὐκ ἐκ

μή οὐ λευκοῦ γένεσις. Νῦν δ' οὐχ ὁράται. Ἐτι πᾶν τὸ διανοητὸν καὶ νοητὸν ἢ διάνοια ἢ κατάφησιν ἢ ἀπόφησι· τοῦτο δ' ἐξ ὀρισμοῦ δῆλον ὅταν ἀληθεύει ἢ ψεύδεται. Ὅταν μὲν ὠδὶ συνθῆ, φᾶσα ἢ ἀποφᾶσα ἀληθεύει· ὅταν δὲ ὠδὶ, ψεύδεται. Ἐτι παρὰ πάσας δεῖ εἶναι τὰς ἀντιφάσεις, εἰ μὴ λόγον ἕνεκα λέγεται. Ὡστε καὶ οὔτε ἀληθεύσει τις, οὔτ' οὐκ ἀληθεύσει· καὶ παρὰ τὸ ὄν καὶ τὸ μὴ ὄν ἔσται. Ὡστε καὶ παρὰ γένεσιν καὶ φθορὰν μεταβολή τις ἔσται. Ἐτι ἐν ὅσοις γένεσιν ἢ ἀπόφασιν τὸ ἐναντίον ἐπιφέρει, καὶ ἐν τούτοις ἔσται. Οἷον ἐν ἀριθμοῖς οὔτε περιττός, οὔτε οὐ περιττός ἀριθμός· ἀλλ' ἀδύνατον· ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ δὲ δῆλον. Ἐτι εἰς ἄπειρον βαδιεῖται, καὶ οὐ μόνον ἡμιόλια τὰ ὄντα ἔσται, ἀλλὰ καὶ πλείω. Πάλιν γὰρ ἔσται ἀποφῆσαι τοῦτο πρὸς τὴν φᾶσιν καὶ τὴν ἀπόφασιν, καὶ τοῦτ' ἔσται τι. Ἡ γὰρ οὐσία ἔσται τις αὐτοῦ ἄλλη. Ἐτι ὅταν ἐρομένον εἰ λευκόν ἐστιν, εἶπη ὅτι οὐ, οὐθὲν ἄλλο ἀπέφηγεν ἢ τὸ εἶναι. Ἀπόφασιν δὲ, τὸ μὴ εἶναι. Ἐλήλυθε δ' ἐνίοις αὐτῆ ἢ δόξα, ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι τῶν παραδόξων. Ὅταν γὰρ λύνει μὴ δύνωνται λόγους ἐριστικούς, ἐνδόντες τῷ λόγῳ· σύμφασιν ἀληθῆς εἶναι τὸ συλλογισθέν. Οἱ μὲν οὖν διὰ τοιαύτην αἰτίαν λέγουσιν, οἱ δὲ διὰ τὸ πάντων λόγον ζητεῖν. Ἀρχὴ δὲ πρὸς ἅπαντας τούτους ἐξ ὀρισμοῦ Ὅρισμός δὲ γίνεται ἐκ τοῦ σημαίνει τι ἀναγκαῖον εἶναι αὐτούς· ὁ γὰρ λόγος, οὐ τὸ ὄνομα σημείον, ὀρισμός γίνεται τοῦ πράγματος. Ἔοικε δ' ὁ μὲν Ἡρακλείτου λόγος λέγων πάντα εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ἅπαντα ἀληθῆ ποιεῖν· ὁ δ' Ἀναξαγόρου, εἶναι τι μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως· ὥστε πάντα ψευδῆ. Ὅταν γὰρ μιχθῆ,

οὔτε ἀγαθόν, οὔτε οὐκ ἀγαθόν τὸ μίγμα· ὥστε οὐ-
δὲν εἰπεῖν ἀληθές.

CAPUT VIII.

Διωρισμένων δὲ τούτων, φανερόν, ὅτι καὶ τὰ μο-
ναχῶς λεγόμενα, καὶ τὰ κατὰ πάντων, ἀδύνατον ὑπάρ-
χειν, ὡσπερ τινες λέγουσιν· οἱ μὲν οὐθὲν φάσκοντες
ἀληθές εἶναι· οὐθὲν γὰρ κωλύειν φαῖν οὕτως ἄπαν-
τα εἶναι, ὡσπερ τὸ τὴν διάμετρον σύμμετρον εἶναι·
οἱ δὲ πάντα ἀληθῆ· σχεδὸν γὰρ αὐτοῖς οἱ λόγοι οἱ
αὐτοὶ τῷ Ἡρακλείτῳ. Ὁ γὰρ λέγων ὅτι πάντα ἀλη-
θῆ καὶ πάντα ψευδῆ, καὶ χωρὶς λέγει τῶν λόγων ἐκά-
τερον τούτων. Ὡστ' εἴπερ ἀδύνατα ἐκεῖνα, καὶ ταῦτα
ἀδύνατον εἶναι. Ἐπι δὲ φανερωῶς ἀντιφάσεις εἶσιν,
ἃς οὐχ οἷόν τε ἅμα ἀληθεῖς εἶναι· οὐδὲ δὴ ψευδεῖς
πάσας· καίτοι δόξειεν ἂν μᾶλλον ἐνδέχασθαι ἐκ τῶν
εἰρημένων. Ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας τοὺς τοιοῦτους λό-
γους αἰτεῖσθαι δεῖ, καθάπερ ἐλέχθη καὶ ἐν τοῖς ἐπά-
νω λόγοις, οὐκ εἶναι τι ἢ μὴ εἶναι, ἀλλὰ σημαίνειν τί.
Ὡστε ἐξ ὀρισμοῦ διαλεκτέον, λαβόντας τί σημαίνει τὸ
ψεῦδος ἢ τὸ ἀληθές. Εἰ δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ τὸ ἀληθές
φάναι ἢ ἀποφάναι ψεῦδός ἐστιν, ἀδύνατον πάντα
ψευδῆ εἶναι· ἀνάγκη γὰρ τῆς ἀντιφάσεως θύτερον
εἶναι μοριον ἀληθές. Ἐπι εἰ πᾶν ἢ φάναι ἢ ἀποφά-
ναι ἀναγκαῖον, ἀδύνατον ἀμφοτέρω ψευδῆ εἶναι· θά-
τερον γὰρ μέρος τῆς ἀντιφάσεως ψεῦδός ἐστιν. Συμ-
βαίνει δὴ καὶ τὸ θρυλλούμενον πᾶσι τοῖς τοιοῦτοις
λόγοις· αὐτοὺς ἑαυτοὺς ἀναιρεῖν. Ὁ μὲν γὰρ πάντα
ἀληθῆ λέγων, καὶ τὸν ἐναντίον αὐτοῦ λόγον ἀληθῆ
ποιεῖ· ὥστε τὸν ἑαυτοῦ οὐκ ἀληθῆ· ὁ γὰρ ἐναντίος,
οὐ φησιν εἶναι αὐτὸν ἀληθῆ· ὁ δὲ πάντα ψευδῆ, καί

αὐτὸς ἑαυτόν. Ἐὰν δ' ἐξαιρωῦνται, ὁ μὲν τὸν ἐναν-
τιον, ὡς οὐκ ἀληθῆς μόνος ἐστίν· ὁ δὲ τὸν αὐτὸν αὐ-
τοῦ, ὡς οὐ ψευδῆς, οὐδὲν ἥτιον ἀπείρους συμβαίνει
αὐτοῖς αἰτεῖσθαι λόγους ἀληθεῖς καὶ ψευδεῖς. Ὁ
γὰρ λέγων τὸν ἀληθῆ λόγον ἀληθῆ, προσυπακούε-
ται τὸ, ὅτι ἀληθῆς· τοῦτο δ' εἰς ἀπειρον βαδιεῖται.
Φανερόν δ', ὅτι οὐδ' οἱ πάντα ἡρεμεῖν λέγοντες, ἀλη-
θῆ λέγουσιν, οὐδ' οἱ πάντα κινεῖσθαι. Εἰ μὲν γὰρ
ἡρεμεῖ πάντα, ἀεὶ ταῦτα ἀληθῆ καὶ ψευδῆ ἔσται.
Φαίνεται δὲ τοῦτο μεταβάλλον. Ὁ γὰρ λέγων, ποτε,
αὐτὸς οὐκ ἦν, καὶ πάλιν οὐκ ἔσται. Εἰ δὲ πάντα
κινεῖται, οὐθέν ἔσται ἀληθές· πάντα ἄρα ψευδῆ·
ἀλλὰ δέδεικται ὅτι ἀδύνατον. Ἔτι ἀνάγκη τὸ ὄν με-
ταβάλλειν· ἕκ τινος γὰρ εἷς τι ἢ μεταβολή. Ἀλλὰ μὴν
οὐδὲ πάντα ἡρεμεῖ ἢ κινεῖται ποτε· ἀεὶ δ' οὐθέν·
ἔστι γὰρ τι ὃ ἀεὶ κινεῖ τὰ κινούμενα· καὶ τὸ πρῶτον
κινοῦν ἀκίνητον αὐτό.

LIBER IV. (V.)

CAPUT I.

Ἀρχὴ ἢ μὲν λέγεται, ὅθεν ἂν τι τοῦ πράγματος κι-
νηθεῖη πρῶτον· οἷον, τοῦ μήκους, καὶ ὁδοῦ· ἐντεῦ-
θεν μὲν αὕτη ἀρχή, ἐξ ἐναντίας δ' ἑτέρα. Ἡ δὲ, ὅθεν
ἂν κάλλιστα ἕκαστον γένοιτο· οἷον καὶ μαθησέως,
οὐκ ἀπὸ τοῦ πρῶτου καὶ τῆς τοῦ πράγματος ἀρχῆς
ἐνίοτε ἀρκετόν, ἀλλ' ὅθεν ῥᾶσι ἂν μάθοι. Ἡ δὲ,
ὅθεν πρῶτον γίνεται ἐνυπάρχοντος· οἷον ἄς πλοίου
τρόπις, καὶ οἰκίας θεμέλιος· καὶ τῶν ζώων οἱ μὲν

καρδίαν, οἱ δὲ ἐγκέφαλον, οἱ δ' ὅτι ἂν τύχῃσι, τοιοῦτον ὑπολαμβάνουσιν. Ἡ δὲ, ὅθεν γίγνεται πρῶτον μὴ ἐνυπάρχοντος, καὶ ὅθεν πρῶτον ἢ κίνησις πέφυκεν ἄρχεσθαι, καὶ ἡ μεταβολή· οἷον τὸ τέκνον ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς, καὶ ἡ μάχη ἐκ τῆς λοιδορίας. Ἡ δὲ, οὐ κατὰ προαίρεσιν κινεῖται τὰ κινούμενα, καὶ μεταβάλλει τὰ μεταβάλλοντα, ὥσπερ αἶτε κατὰ πόλεις ἀρχαὶ καὶ αἶ δυναστεῖαι, καὶ αἶ βασιλεῖαι, καὶ τυραννίδες. Ἀρχαὶ λέγονται καὶ αἶ τέχναι, καὶ τούτων αἶ ἀρχιτεκτονικαὶ μάλιστα. Ἐτι ὅθεν γνωστὸν τὸ πρῶτον πρῶτον, καὶ αὕτη ἀρχὴ λέγεται τοῦ πράγματος· οἷον τῶν ἀποδείξεων αἶ ὑποθέσεις. Ἰσαχῶς δὲ καὶ τὰ αἷτια λέγεται· πάντα γὰρ τὰ αἷτια ἀρχαί. Πασῶν μὲν οὖν κοινὸν τῶν ἀρχῶν, τὸ πρῶτον εἶναι, ὅθεν ἢ ἔστιν, ἢ γίνεται, ἢ γινώσκεται. Τούτων δὲ αἶ μὲν ἐνυπάρχουσαι εἰσιν, αἶ δὲ ἐκτός. Διὸ ἢ τε φύσις ἀρχή, καὶ τὸ στοιχεῖον, καὶ διάνοια, καὶ ἢ προαίρεσις, καὶ οὐσία, καὶ τὸ οὐ ἔνεκα. Πολλῶν γὰρ καὶ τοῦ γνῶναι καὶ τῆς κινήσεως ἀρχή, τὰ γὰθὸν καὶ τὸ κακόν.

CAPUT II.

Αἷτιον δὲ λέγεται ἓνα μὲν τρόπον, ἐξ οὗ γίνεται τι ἐνυπάρχοντος, οἷον ὁ χαλκὸς τοῦ ἀνδριάντος, καὶ ὁ ἄργυρος τῆς φιάλης, καὶ τὰ τούτων γένη. Ἄλλον δὲ, τὸ εἶδος, καὶ τὸ παράδειγμα· τοῦτο δ' ἔστιν ὁ λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι, καὶ τὰ τούτων γένη· οἷον τοῦ διὰ πασῶν τὰ δύο πρὸς ἓν, καὶ ὅλως ὁ ἀριθμὸς, καὶ τὰ μέρη τὰ ἐν τῷ λόγῳ. Ἐτι ὅθεν ἢ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἢ πρῶτη, ἢ τῆς ἡρεμῆσεως· οἷον ὁ βουλευσας αἷτιος, καὶ ὁ πατήρ τοῦ τέκνου, καὶ ὅλως τὸ ποιοῦν

τοῦ ποιουμένου, καὶ τὸ μεταβλητικὸν τοῦ μεταβάλλοντος. Ἐπι ὡς τὸ τέλος. Τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ οὐ ἕνεκα οἶον τοῦ περιπατεῖν ἢ ὑγίεια. Διὰ τί γὰρ περιπατεῖ; Φαμέν, ἵνα ὑγιαίνῃ· καὶ εἰπόντες οὕτως, οἰόμεθα ἀποδεδωκέναι τὸ αἷτιον. Καὶ ὅσα δὴ κινήσαντος ἄλλου μεταξύ γίνεται τοῦ τέλους· οἶον τῆς ὑγείας ἢ ἰσχυρασία, ἢ ἡ κάθαρσις, ἢ τὰ φάρμακα, ἢ τὰ ὄργανα. Πάντα γὰρ ταῦτα τοῦ τέλους ἕνεκά ἐστι. Διαφέρει δὲ ἀλλήλων ὡς ἔντα, τὰ μὲν ὡς ὄργανα, τὰ δὲ ὡς ἔργα. Τὰ μὲν οὖν αἷτια σχεδὸν τσαυταχῶς λέγεται. Καὶ συμβαίνει δὲ πολλαχῶς λεγομένων τῶν αἷτιων, καὶ πολλὰ τοῦ αὐτοῦ αἷτια εἶναι οὐ κατὸ συμβεβηκός· οἶον τοῦ ἀνδριάντος, καὶ ἡ ἀνδριαντοποιητικῆ, καὶ ὁ χαλκός, οὐ καθ' ἕτερόν τι, ἀλλ' ἢ ἀνδριάς· ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς ὕλη, τὸ δ' ὡς ὄθεν ἢ κίνησις. Καὶ ἀλλήλων αἷτια· οἶον, τὸ πονεῖν τῆς εὐεξίας, καὶ αὕτη τοῦ πονεῖν· ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς τέλος, τὸ δ' ὡς ἀρχὴ κινήσεως. Ἐπι δὲ ταῦτ' ἐνίστε τῶν ἐναντίων ἐστίν. Ὁ γὰρ παρὸν αἷτιον τουδὶ, τοῦτ' ἀπὸν αἷτιώμεθα ἐνίστε τοῦ ἐναντίου. Οἶον τὴν ἀπουσίαν τοῦ κυβερνήτου, τῆς ἀνατροπῆς τοῦ πλοίου, οὐ ἦν ἢ παρουσία αἷτια τῆς σωτηρίας. Ἄμφω δὲ, καὶ ἡ παρουσία καὶ ἡ στέρησις, αἷτια ὡς κινούντα. Ἄπαντα δὲ τὰ τῶν εἰρημένα αἷτια εἰς τέτταρας τρόπους πιπτει τοῖς φανερωτάτους. Τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖα τῶν συλλαβῶν, καὶ ἡ ὕλη τῶν σκευαστῶν· καὶ τὸ πῦρ, καὶ ἡ γῆ, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, τῶν σωμάτων· καὶ τὰ μέρη τοῦ ὅλου, καὶ αἱ ὑποθέσεις τοῦ συμπεράσματος, ὡς τὸ ἐξ οὐ αἷτια ἐστι. Τούτων δὲ τὰ μὲν ὡς τὸ ὑπο-

κείμενον, οἷον τὰ μέρη· τὰ δὲ ὡς τὸ τί ἦν εἶναι, τό-
 τε ὄλον καὶ ἡ σύνθεσις, καὶ τὸ εἶδος. Τὸ δὲ σπέρμα,
 καὶ ὁ ἰατρός, καὶ ὁ βουλευσας, καὶ ὅπως τὸ ποιοῦν,
 πάντα ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἢ στάσεως. Τὰ
 δ' ἄλλα, ὡς τὸ τέλος καὶ τὰγαθὸν τῶν ἄλλων. Τὸ
 γὰρ οὐ ἕνεκα, βέλτιστον, καὶ τέλος τῶν ἄλλων ἐθέλει
 εἶναι. Διαφερέτω δὲ μηδὲν αὐτὸ εἰπεῖν ἢ ἀγαθόν, ἢ
 φαινόμενον ἀγαθόν. Τὰ μὲν οὖν αἴτια, τισαῦτά
 ἐστι τῶ εἶδει. Τρόποι δὲ τῶν αἰτίων, ἀριθμῶ μὲν
 εἰσι πολλοί· κεφαλαιοῦμενοι δὲ καὶ οὗτοι, ἐλάττους.
 Λέγεται γὰρ αἴτια πολλαχῶς καὶ αὐτῶν τῶν ὁμοει-
 δῶν, προτέρως καὶ ὑστερώς ἄλλο ἄλλου· οἷον, ὑγιείας
 ὁ ἰατρός καὶ τεχνίτης· καὶ τοῦ διὰ πασῶν, τὸ διπλά-
 σιον καὶ ἀριθμός· καὶ ἀπὸ τὰ περιέχοντα ὁτιοῦν τῶν
 καθ' ἕκαστα. Ἔτι δ' ὡς τὸ συμβεβηκὸς καὶ τὰ τού-
 των γένη, οἷον, ἀνδριάντος, ἄλλως Πολύκλειτος, καὶ
 ἄλλως ἀνδριαντοποιός, ὅτι συμβέβηκε τῶ ἀνδριαντο-
 ποιῶ Πολυκλείτῳ εἶναι. Καὶ τὰ περιέχοντα δὲ τὸ
 συμβεβηκὸς, οἷον ἄνθρωπος αἴτιος ἀνδριάντος, ἢ καὶ
 ὅπως ζῶον, ὅτι ὁ Πολύκλειτος ἄνθρωπος, ὁ δὲ ἄν-
 θρωπος ζῶον. Ἔστι δὲ καὶ τῶν συμβεβηκόντων ἄλλο
 ἄλλων πορρόωτερον, καὶ ἐγγύτερον· οἷον, εἰ ὁ λευκὸς καὶ
 ὁ μουσικὸς αἴτιος λέγοιτο τοῦ ἀνδριάντος, ἀλλὰ μὴ
 μόνον Πολύκλειτος ἢ ἄνθρωπος. Παρὰ πάντα δὲ
 καὶ τὰ οἰκείως λεγόμενα, καὶ τὰ κατὰ συμβεβηκὸς, τὰ
 μὲν ὡς δυνάμενα λέγεται, τὰ δ' ὡς ἐνεργοῦντα οἷον
 τοῦ οἰκοδομῆσθαι οἰκοδόμος, ἢ οἰκοδομῶν οἰκοδόμος.
 Ὅμοίως δὲ λεχθήσεται καὶ ἐφ' ὧν τὰ αἴτια τοῖς εἰρη-
 μείοις· οἷον τοῦδε τοῦ ἀνδριάντος ἢ ἀνδριάντος, ἢ
 ὕλης εἰκόνας, ἢ χαλκοῦ τοῦδε ἢ χαλκοῦ, ἢ ὅπως ὕλης.

Καὶ ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων ὡσαύτως. Ἐτι δὲ συμπλεκόμενα ταῦτα καὶ κεῖνα λεχθήσεται· οἷον οὐ Πολύκλειτος οὐδὲ ἀνδριαντοποιός, ἀλλὰ Πολύκλειτος ἀνδριαντοποιός. Ἄλλ' ὅμως ἀπαντὰ γε ταῦτά ἐστι, τὸ μὲν πλῆθος ἔξ, λεγόμενα δὲ διχῶς. Ἡ γὰρ ὡς τὸ καθ' ἕκαστον, ἢ ὡς τὸ γένος αὐτοῦ, ἢ ὡς τὸ συμβεβηκός, ἢ ὡς τὸ γένος τοῦ συμβεβηκότος· ἢ ὡς συμπλεκόμενα ταῦτα, ἢ κατὰ δύναμιν, ἢ ἀπλῶς λεγόμενα, ἔτι ὡς ἐνεργοῦντα. Διαφέρει δὲ τοσοῦτον, ὅτι τὰ μὲν ἐνεργοῦντα καὶ τὰ καθ' ἕκαστον ἅμα ἔστι καὶ οὐκ ἔστιν, αὐτὰ τὲ ἔστι, καὶ ὧν αἰτία· οἷον ὄδε ὁ ἰατρούων, τῷδε τῷ ὑγιαζομένῳ· καὶ ὄδε ὁ οἰκοδόμος, τῷδε τῷ οἰκοδομουμένῳ· τὰ δὲ κατὰ δύναμιν, οὐκ αἰεὶ. Φθίρεται γὰρ οὐχ ἅμα ἡ οἰκία καὶ ὁ οἰκοδόμος.

CAPUT III.

Στοιχεῖον λέγεται, ἔξ οὗ σύγκειται πρώτου ἐνυπάρχοντος ἀδιαιρέτου τῷ εἶδει, εἰς ἕτερον εἶδος· οἷον, φωνῆς στοιχεῖα, ἔξ ὧν σύγκειται ἡ φωνή, καὶ εἰς ἅ διαιρεῖται ἔσχατα· ἐκεῖνα δὲ μηκέτ' εἰς ἄλλας φωνὰς ἑτέρας τῷ εἶδει αὐτῶν· ἀλλὰ κἄν διαιρεῖται, τὰ μόρια ὁμοειδῆ· οἷον ὕδατος τὸ μόριον, ὕδωρ, ἀλλ' οὐ τῆς συλλαβῆς συλλαβή· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τῶν σωμάτων στοιχεῖα λέγουσιν οἱ λέγοντες, εἰς ἅ διαιρεῖται τὰ σώματα ἔσχατα· ἐκεῖνα δὲ μηκέτ' εἰς ἄλλα εἶδει διαφέροντα σώματα· καὶ [εἴτε ἐν] εἴτε πλείω τὰ τοιαῦτα, ταῦτα στοιχεῖα λέγουσι. Παραπλησίως δὲ καὶ τῶν διαγραμμάτων στοιχεῖα λέγεται, καὶ ὅλως τὰ τῶν ἀποδείξεων. Δι γὰρ πρῶται ἀποδείξεις, καὶ ἐν πλείοσιν ἀποδείξεσι ἐνυπάρχουσαι, αὐταὶ στοιχεῖα τῶν ἀποδείξεων λέ-

γονται· εἰς δὲ τοιοῦτοι συλλογισμοὶ οἱ πρῶτοι ἐκ τῶν τριῶν δι' ἑνὸς μέσου. Καὶ μεταφέροντες δὲ στοιχεῖον καλοῦσιν ἐντεῦθεν, ὃ ἂν ἐν ὄν καὶ μικρὸν, ἐπὶ πολλὰ ἢ χρῆσιμον. Διὸ καὶ τὸ μικρὸν καὶ ἀπλοῦν καὶ ἀδιαίρετον, στοιχεῖον λέγεται. Ὅθεν ἐλήλυθε τὰ μάλιστα καθόλου στοιχεῖα εἶναι, ὅτι ἕκαστον αὐτῶν ἐν ὄν καὶ ἀπλοῦν, ἐν πολλοῖς ὑπάρχει, ἢ πᾶσιν, ἢ ὅτι πλείστοις. Καὶ τὸ ἐν καὶ τὴν στιγμήν, ἀρχάς τι δοκεῖ εἶναι. Ἐπεὶ οὖν τὰ καλούμενα γένη καθόλου καὶ ἀδιαίρετα (εἷς γὰρ ἐστὶ λόγος αὐτῶν) στοιχεῖα τὰ γένη λέγουσι τινες, καὶ μᾶλλον ἢ τὴν διαφορὰν, ὅτι καθόλου μᾶλλον τὸ γένος. Ὡς μὲν γὰρ ἡ διαφορὰ ὑπάρχει, καὶ τὸ γένος ἀκολουθεῖ· ὧς δὲ τὸ γένος, οὐ παντὶ ἢ διαφορὰ. Ἀπάντων δὲ κοινόν, τὸ εἶναι στοιχεῖον ἕκαστου, τὸ πρῶτον ἐνυπάρχον ἕκαστῳ.

CAPUT IV.

Φύσις δὲ λέγεται ἓνα μὲν τρόπον, ἢ τῶν φυομένων γένεσις· οἷον εἴ τις ἐπεκτείνας λέγοι τὸ Γ· ἓνα δ', ἐξ οὗ φύεται πρῶτον τὸ φυτόμενον ἐνυπάρχοντος. Ἐτι ὅθεν ἢ κίνησις ἢ πρώτη ἐν ἕκαστῳ τῶν φύσει ὄντων ἐν αὐτῷ ἢ αὐτὸ ὑπάρχει. Φύεσθαι δὲ λέγεται, ὅσα αὖξῃσιν ἔχει δι' ἑτέρου, τῷ ἄπτεσθαι καὶ συμπεφυκέναι, ἢ προσπεφυκέναι, ὡσπερ τὰ ἔμβρυα. Διαφέρει δὲ σύμφυσις ἀφῆς. Ἐνθα μὲν γὰρ οὐδὲν παρὰ τὴν ἀφῆν ἕτερον ἀνάγκη εἶναι· ἐν δὲ τοῖς συμπεφυκόσιν ἐστὶ τι ἐν τὸ αὐτὸ ἐν ἀμφοῖν, ὃ ποιεῖ ἀντὶ τοῦ ἄπτεσθαι, συμπεφυκέναι, καὶ εἶναι ἐν κατὰ τὸ συνεχές καὶ ποσόν, ἀλλὰ μὴ κατὰ τὸ ποιόν. Ἐτι δὲ φύσις λέγεται, ἐξ οὗ πρώτου ἢ κατὰ ἢ γίνεταί τι τῶν φύσει ὄντων, ἀριθμίστου ὄντος καὶ ἀμεταβλήτου ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς

ἑαυτοῦ· οἶον, ἀνδριάντος καὶ τῶν σκευῶν τῶν χαλκικῶν, ὁ χαλκός ἢ φύσις λέγεται· τῶν δὲ ξυλίνων, ξύλον. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἐκ τούτων γὰρ ἐστὶν ἕκαστον διασωζομένης τῆς πρώτης ὕλης. Τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον καὶ τῶν φύσει ὄντων τὰ στοιχεῖά φασι εἶναι φύσιν· οἱ μὲν πῦρ, οἱ δὲ γῆν, οἱ δὲ αἶρα, οἱ δ' ὕδωρ, οἱ δ' ἄλλο τι τοιοῦτον λέγοντες, οἱ δ' ἔνια τούτων, οἱ δὲ πάντα ταῦτα. Ἔτι δ' ἄλλον τρόπον λέγεται ἢ φύσις, ἢ τῶν φύσει ὄντων οὐσία· οἶον οἱ λέγοντες τὴν φύσιν εἶναι τὴν πρώτην σύνθεσιν, ὡσπερ Ἐμπεδοκλῆς λέγει, ὅτι φύσις οὐδενός ἐστὶν ὄντων,

Ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξις τε μιγέντων

Ἔστι, φύσις δ' ἐπὶ τοῖς δ' ὀνομάζεται ἀνθρώποισι. Διὸ καὶ ὅσα φύσει ἐστὶν ἢ γίνεται ἤδη, ὑπάρχοντος ἐξ οὗ πέφυκε γίνεσθαι ἢ εἶναι, οὐπω φαμὲν τὴν φύσιν ἔχειν, ἀν μὴ ἔχη τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφήν. Φύσει μὲν οὖν τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τούτων ἐστὶν, οἶον τὰ ζῶα καὶ τὰ μόρια αὐτῶν. Φύσις δὲ ἔδε πρώτη ὕλη, καὶ αὕτη διχῶς, ἢ ἢ πρὸς αὐτὸ πρώτη, [ἢ ἢ ὅλως πρώτη·] οἶον, τῶν χαλκῶν ἔργων, πρὸς αὐτὰ μὲν πρῶτος ὁ χαλκός· ὅλως δ' ἴσως ὕδωρ, εἰ πάντα τὰ τηκτὰ ὕδωρ. Καὶ τὸ εἶδος καὶ ἡ οὐσία. Τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τέλος τῆς γενέσεως. Μεταφορᾷ δ' ἤδη καὶ ὅλως πᾶσα οὐσία φύσις λέγεται διὰ ταύτην, ὅτι καὶ ἡ φύσις οὐσία τίς ἐστὶν. Ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων ἢ πρώτη φύσις καὶ κυρίως λεγομένη ἐστὶν ἢ οὐσία ἢ τῶν ἐχόντων ἀρχὴν κινήσεως ἐν αὐτοῖς ἢ αὐτά. Ἡ γὰρ ὕλη, τῷ ταύτης δεκτικῇ εἶναι λέγεται φύσις· καὶ αἱ γενέσεις, καὶ τὸ φύεσθαι τῷ ἀπὸ ταύτης εἶναι κινήσει. Καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσε-

ως τῶν φύσει ὄντων, αὕτη ἐστὶν ἐνυπάρχουσα πῶς, ἢ
δυνάμει, ἢ ἐντελεχείᾳ.

CAPUT V.

Ἀναγκαῖον λέγεται, οὐ ἄνευ οὐκ ἐνδέχεται ζῆν ὡς
συναίτιον· οἷον τὸ ἀναπνεῖν καὶ ἡ τροφή τῷ ζῳῷ
ἀναγκαῖον. Ἀδύνατον γὰρ ἄνευ τούτων εἶναι. Καὶ
ὦν ἄνευ τὸ ἀγαθὸν μὴ ἐνδέχεται ἢ εἶναι, ἢ γενέσθαι.
Ἡ τι κακὸν ἀποβαλεῖν, ἢ στερηθῆναι· οἷον, τὸ πιεῖν
τὸ φάρμακον ἀναγκαῖον, ἵνα μὴ κάμνη· καὶ τὸ πλεῦσαι
εἰς Αἴγιναν, μὴ ἀποβάλλῃ τὰ χρήματα. Ἐτι τὸ βίαιον καὶ
ἡ βία. Τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ παρὰ τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν προαι-
ρεσιν ἐμποδίζον καὶ κωλυτικόν. Τὸ γὰρ βίαιον, ἀναγ-
καῖον λέγεται διὰ καὶ λυηρόν· ὡσπερ καὶ Εὐηρόσ φησι·

Πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρῶγμ' ἀνισρόν ἐφν.

Καὶ ἡ βία ἀνάγκη τις, ὡσπερ καὶ Σοφοκλῆς λέγει·

Ἄλλ' ἡ βία με ταυτ' ἀναγκάζει ποιεῖν.

Καὶ δοκεῖ ἡ ἀνάγκη ἀμετάπειστον τι εἶναι, ὀρθῶς.
Ἐναντίον γὰρ τῇ κατὰ τὴν προαίρεσιν κινήσει καὶ κατὰ
τὸν λογισμὸν. Ἐτι τὸ μὴ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν, ἀναγ-
καῖον φαμεν ἔχειν οὕτως· καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἀναγ-
καῖον, καὶ τᾶλλα λέγεται πῶς ἅπαντα ἀναγκαῖα. Τό-
τε γὰρ βίαιον λέγεται, ἢ ποιεῖν ἢ πάσχειν τότε, ὅταν
μὴ ἐνδέχεται κατὰ τὴν ὁρμὴν, διὰ τὸ βιαζόμενον· ὡς
ταύτην ἀνάγκην οὔσαν, δι' ἣν μὴ ἐνδέχεται ἄλλως.
Καὶ ἐπὶ τῶν συναίτιων τοῦ ζῆν καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ὡς-
αὐτως. Ὅταν γὰρ μὴ ἐνδέχεται, ἔνθα μὲν τὸ ἀγα-
θόν, ἔνθα δὲ τὸ ζῆν, καὶ τὸ εἶναι ἄνευ τινῶν, ταῦτα
ἀναγκαῖα. Καὶ ἡ αἰτία, ἀνάγκη τις ἐστὶν αὕτη.
Ἐτι ἡ ἀπόδειξις τῶν ἀναγκαιῶν, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἄλ-
λιως ἔχειν, εἰ ἀποδείκεται ἀπλῶς. Τούτου δ' αἰτία

τὰ πρῶτα, ἃ ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν, ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός. Τῶν μὲν δὴ ἕτερον αἴτιον τοῦ ἀναγκαῖα εἶναι, τῶν δὲ οὐδὲν, ἀλλὰ διὰ ταῦτα ἕτερά ἐστιν ἐξ ἀνάγκης. Ὡστε τὸ πρῶτον καὶ κυρίως ἀναγκαῖον τὸ ἀπλοῦν ἐστὶ. Τοῦτο γὰρ οὐκ ἐνδέχεται πλεοναχῶς ἔχειν. Ὡστ' οὐδὲ ἄλλως καὶ ἄλλως. Ἦδη γὰρ πλεοναχῶς ἂν ἔχοι. Εἰ ἄρα ἐστὶν ἅττα αἰδία καὶ ἀκίνητα, οὐδὲν ἐκείνοις ἐστὶ βίαιον, οὐδὲ παρὰ φύσιν.

CAPUT VI.

Ἐν λέγεται τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκός, οἷον Κορίσκος καὶ τὸ μουσικόν, καὶ ὁ Κορίσκος μουσικός. Ταῦτο γὰρ εἶπεῖν Κορίσκος καὶ τὸ μουσικόν, καὶ Κορίσκος μουσικός· καὶ τὸ μουσικόν καὶ τὸ δίκαιον, καὶ μουσικός δίκαιος Κορίσκος. Πάντα γὰρ ταῦτα ἐν λέγεται κατὰ συμβεβηκός. Τὸ μὲν γὰρ δίκαιον, καὶ τὸ μουσικόν, ὅτι μιᾷ οὐσίᾳ συμβέβηκε, τὸ δὲ μουσικόν καὶ Κορίσκος, ὅτι θάτερον θατέρῳ συμβέβηκεν. Ὁμοίως δὲ τρόπον τινὰ καὶ ὁ μουσικός Κορίσκος τῷ Κορίσκῳ ἐν, ὅτι θάτερον τῶν μορίων θατέρῳ συμβέβηκε τῶν ἐν τῷ λόγῳ· οἷον, τὸ μουσικόν τῷ Κορίσκῳ, καὶ ὁ μουσικός Κορίσκος δικαίῳ Κορίσκῳ, ὅτι ἑκατέρου μέρος τῷ αὐτῷ ἐνὶ συμβέβηκεν ἐν. Οὐδὲν γὰρ διαφέρει, ἢ Κορίσκῳ τὸ μουσικόν συμβεβηκέναι, ἢ ἐκείνῳ τοῦτο. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ γένους, καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου τινὸς ὀνομάτων λέγεται τὸ συμβεβηκός· οἷον ὅτι ἄνθρωπος τὸ αὐτὸ, καὶ μουσικός ἄνθρωπος. Ἡ γὰρ ὅτι τῷ ἀνθρώπῳ μιᾷ οὐσῆ οὐσία, συμβέβηκε τὸ μουσικόν, ἢ ὅτι ἄμφω τῶν καθ' ἕκαστον τινὶ συμβέβηκεν· οἷον Κορίσκῳ. Πλὴν οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον ἄμφω ὑπάρχει, ἀλλὰ τὸ μὲν ἴσως

ὡς γένος, καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ, τὸ δὲ ὡς ἕξις ἢ πάθος τῆς οὐ-
 σίας. Ὅσα μὲν οὖν κατὰ συμβεβηκὸς λέγεται, τοῦτον τὸν
 τρόπον λέγεται ἐν. Τῶν δὲ καθ' ἑαυτὰ ἐν λεγομένων, τὰ
 μὲν λέγεται τῷ συνεχῆ εἶναι, οἷον φάκελος δεσμῶ, καὶ ξύ-
 λα κόλλη καὶ γραμμῆ, καὶ κκαμμένη ἢ, συνεχῆς δὲ, μία
 λέγεται, ὡσπερ καὶ τῶν μερῶν ἕκαστον, σκέλος καὶ βρα-
 χίων. Αὐτῶν δὲ τούτων μᾶλλον ἐν, τὰ φύσει συνεχῆ
 ἢ τέχνη. Συνεχῆς δὲ λέγεται, οὗ ἢ κίνησις μία καθ'
 αὐτὸ, καὶ μὴ οἷον τε ἄλλως. Μία δὲ, ἢ ἀδιαίρετος·
 ἀδιαίρετος δὲ κατὰ χρόνον. Καθ' αὐτὰ δὲ συνεχῆ,
 ὅσα μὴ ἀφῆ ἐν. Εἰ γὰρ θείης ἀπτόμενα ἀλλήλων
 ξύλα, οὐ φήσεις ταῦτα εἶναι ἐν, οὔτε ξύλον, οὔτε σῶ-
 μα, οὔτε ἄλλο συνεχῆς οὐδέν. Τὰ τε δὴ ὅλως συνεχῆ
 ἐν λέγεται, καὶ ἔχη κόμψιν, καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ μὴ ἔχον-
 τα κάμψιν· οἷον, κνήμη ἢ μηρὸς σκέλους, ὅτι ἐνδέχε-
 ται μὴ μίαν εἶναι τὴν κίνησιν τοῦ σκέλους. Καὶ ἢ
 εὐθείᾳ τῆς κκαμμένης μᾶλλον ἐν. Τὴν δὲ κκαμ-
 μένην καὶ ἔχουσαν γωνίαν, καὶ μίαν καὶ οὐ μίαν λέ-
 γομεν, ὅτι ἐνδέχεται καὶ μὴ ἅμα τὴν κίνησιν αὐτῆς
 εἶναι, καὶ ἅμα· τῆς δ' εὐθείας, ἀεὶ ἅμα, καὶ οὐδὲν
 μόριον ἔχον μέγεθος, τὸ μὲν ἡρεμεῖ, τὸ δὲ κινεῖται,
 ὡσπερ τῆς κκαμμένης. Ἐτι ἄλλον τρόπον ἐν λέγι-
 ται, τῷ, τὸ ὑποκείμενον τῷ εἶδει εἶναι ἀδιάφορον.
 Ἀδιάφορα δὲ, ὧν ἀδιαίρετον τὸ εἶδος κατὰ τὴν αἰσθη-
 σιν. Τὸ δὲ ὑποκείμενον, ἢ τὸ πρῶτον, ἢ τὸ τελευ-
 ταῖον πρὸς τὸ τέλος. Καὶ γὰρ οἶνος εἰς λέγεται, καὶ
 ἰδῶρ ἐν, ἢ ἀδιαίρετον κατὰ τὸ εἶδος· καὶ οἱ χυμοὶ
 πάντες λέγονται ἐν, οἷον ἔλαιον, οἶνος, καὶ τὰ τηκτά,
 ὅτι πάντων τὸ ἔσχατον ὑποκείμενον τὸ αὐτό. Ἐδῶρ
 γὰρ καὶ ἀήρ, πάντα ταῦτά ἐστι. Λέγεται δὲ ἐν, καὶ

ὧν τὸ γένος ἐν διαφέρον ταῖς ἀντικειμέναις διαφοραῖς· καὶ ταῦτα λέγεται πάντα ἐν, ὅτι τὸ γένος ἐν τὸ ὑποκειμένον ταῖς διαφοραῖς· οἶον, ἵππος, ἄνθρωπος, κύων, ἐν τι, ὅτι πάντα ζῶα· καὶ τρόπον δὴ τινα παραπλήσιον, ὥσπερ ἡ ὕλη μία. Ταῦτα δὲ ὅτε μὲν οὕτως ἐν λέγεται, ὅτε δὲ τὸ ἄνω γένος, ὃ ταῦτὸν λέγεται, ἂν ἢ τελευταῖα τοῦ γένους εἶδη τὰ ἀνωτέρω τούτων· οἶον, τὸ μὲν ἰσοσκελές, καὶ τὸ ἰσόπλευρον, ταῦτὸ καὶ ἐν σχῆμα, ὅτι ἄμφω τρίγωνα· τρίγωνα δ' οὐ ταυτά. Ἔτι δὲ ἐν λέγεται ὅσων ὁ λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι λέγων, ἀδιαίρετος πρὸς ἄλλον τὸν δηλοῦντα, τὸ τί εἶναι τὸ πρᾶγμα. Αὐτὸς γὰρ καθ' αὐτὸν πᾶς λόγος διαιρητός. Οὕτω γὰρ καὶ τὸ ἠϋξημένον καὶ φθίνον, ἐν ἔστιν, ὅτι ὁ λόγος εἰς· ὥσπερ ὁ τῶν ἐπιπέδων τῶν ἐχόντων μῆκος καὶ πλάτος ὁ τοῦ εἶδους εἰς. Ὅλως δὲ ἂν ἢ νόησις ἀδιαίρετος, ἢ νοοῦσα τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ μὴ δύναται χωρῖζεσθαι, μῆτε χρόνῳ μῆτε τόπῳ, μῆτε λόγῳ, μάλιστα ταῦτα ἐν· καὶ τούτων ὅσα οὐσίαι. Καθόλου γὰρ ὅσα μὴ ἔχει διαίρεσιν, ἢ μὴ ἔχει, ταύτη ἐν λέγεται· οἶον, εἰ ἢ ἄνθρωπος μὴ ἔχει διαίρεσιν, εἰς ἄνθρωπος· εἰ δὲ ἢ ζῶον, ἐν ζῶον· εἰ δὲ ἢ μέγεθος, ἐν μέγεθος. Τὰ μὲν οὖν πλεῖστα ἐν λέγεται, τῷ ἕτερόν τι ἐν ἢ ποιεῖν, ἢ πάσχειν, ἢ πρὸς τι ἐν εἶναι. Τὰ δὲ πρώτως λεγόμενα ἐν, ὧν ἢ οὐσία μία, μία δὲ ἢ συνεχεία, ἢ εἶδει, ἢ λόγῳ. Καὶ γὰρ ἀριθμοῦμεν ὡς πλείω, ἢ τὰ μὴ συνεχῆ, ἢ ὧν μὴ ἐν τὸ εἶδος, ἢ ὧν ὁ λόγος μὴ εἰς. Ἔτι ἐπεὶ ἔστι μὲν ὡς ὀτιοῦν ἐν, συνεχεία φαιμέν εἶναι, ἂν ἢ ποσὸν καὶ συνεχές· ἔστι δ' ὡς οὐ, ἂν μὴ τι ὅλον ἢ. Τοῦτο δὲ ἂν μὴ τὸ εἶδος ἔχη ἐν, οὐκ ἂν φαίμεν ἐν, ἰδόντες ὁμοίως ὀπωσοῦν τι

μέρη συγκείμενα τοῦ ὑποδήματος, ἐὰν μὴ διὰ τῆς συνέχειαν, ἀλλ' ἐὰν οὕτως, ὥστε ὑπόδημα εἶναι καὶ εἶδος τὸ ἔχειν, ἢ δὴ ἔν. Διὸ καὶ ἡ τοῦ κύκλου μάλιστα μία τῶν γραμμῶν, ὅτι ὅλη τέλειός ἐστι. Τὸ δὲ ἐν εἶναι, ἀρχὴ τινὶ ἐστὶν ἀριθμοῦ εἶναι· τὸ γὰρ πρῶτον μέτρον ἐκάστου γένους ἀρχή. Ὡς γὰρ πρῶτον γνωρίζομεν, τοῦτο πρῶτον μέτρον ἐκάστου γένους. Ἀρχὴ οὖν τοῦ γνωριστοῦ, περὶ ἕκαστον γένος τὸ ἔν. Οὐ ταῦτό δὲ ἐν πᾶσι τοῖς γένεσι τὸ ἔν. Ἐνθα μὲν γὰρ δίεσις, ἐνθα δὲ τὸ φωνῆεν ἢ ἄφωνον. Βάρους δ' ἕτερον, καὶ κινήσεως ἄλλο. Πανταχοῦ δὲ τὸ ἔν, ἢ τῷ εἶδει, ἢ τῷ ποσῷ ἀδιαίρετον. Τὸ μὲν οὖν κατὰ τὸ ποσὸν καὶ ἢ ποσόν, ἀδιαίρετον, τὸ μὲν πάντη καὶ ἄθετον, λέγεται μονάς· τὸ δὲ πάντη καὶ θεσίῳ ἔχον, στιγμῆ· τὸ δὲ μοναχῆ, γραμμῆ· τὸ δὲ διχῆ, ἐπίπεδον· τὸ δὲ πάντη καὶ τριχῆ διαιρετὸν κατὰ τὸ ποσόν, σῶμα. Καὶ ἀντιστρέφαντι δὲ τὸ μὲν διχῆ διαιρετὸν, ἐπίπεδον· τὸ δὲ μοναχῆ, γραμμῆ· [τὸ δὲ πάντη τριχῆ διαιρετὸν, σῶμα·] τὸ δὲ μηδαμῆ διαιρετὸν κατὰ τὸ ποσόν, στιγμῆ καὶ μονάς· ἢ μὲν ἄθετος, μονάς· ἢ δὲ θετός, στιγμῆ. Ἐτι δὲ τὰ μὲν κατ' ἀριθμὸν ἐστὶν ἔν, τὰ δὲ κατ' εἶδος, τὰ δὲ κατὰ γένος, τὰ δὲ κατὰ ἀναλογίαν. Ἀριθμῶ μὲν, ὧν ἡ ὕλη μία· εἶδει δὲ, ὧν ὁ λόγος εἰς γένει δ', ὧν τὸ αὐτὸ σχῆμα τῆς κατηγορίας. Κατὰ ἀναλογίαν δὲ, ὅσα ἔχει ὡς ἄλλο πρὸς ἄλλο. Ἄει δὲ τὰ ἕστερα τοῖς ἔμπροσθεν ἀκολουθεῖ· οἷον, ὅσα ἀριθμῶ, καὶ εἶδει ἔν· ὅσα δ' εἶδει, οὐ πάντα ἀριθμῶ· ἀλλὰ γένει πάντα ἔν, ὅσα περ καὶ εἶδει· ὅσα δὲ γένει, οὐ πάντα εἶδει, ἀλλὰ ἀναλογίᾳ· ὅσα δὲ ἔν ἀναλογίᾳ, εἰ

πάντα γένει. Φανερόν δέ, καὶ ὅτι τὰ πολλὰ ἀντικει-
 μένως λεχθήσεται τῷ ἐνί. Τὰ μὲν γὰρ, τῷ μὴ συν-
 εχῆ εἶναι, τὰ δὲ τῷ διαιρετὴν ἔχειν τὴν ὕλην κατὰ
 τὸ εἶδος, ἢ τὴν πρώτην, ἢ τὴν τελευταίαν. τὰ δὲ
 τῷ τοὺς λόγους πλείους εἶναι τοὺς τί ἦν εἶναι λέ-
 γοντας.

CAPUT VII.

Τὸ ὃν λέγεται, τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκός, τὸ δὲ
 καθ' αὐτό. Κατὰ συμβεβηκός μὲν, οἷον τὸν δίκαιον
 μουσικὸν εἶναι φάμεν, καὶ τὸν ἄνθρωπον μουσικόν,
 καὶ τὸ μουσικὸν ἄνθρωπον παραπλησίως λέγοντες·
 ὡσπερ τὸν μουσικὸν οἰκοδομεῖν, ὅτι συμβέβηκε τῷ οἰ-
 κοδόμῳ μουσικῷ εἶναι, ἢ τῷ μουσικῷ οἰκοδόμῳ. Τὸ
 γὰρ τούτ' εἶναι τότε, σημαίνει τὸ συμβεβηκέναι τότε
 τῷδε. Οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν εἰρημένων, τὸν ἄνθρω-
 πον ὅταν μουσικὸν λέγωμεν, καὶ τὸν μουσικὸν ἄν-
 θρωπον, ἢ λευκὸν τὸν μουσικόν, ἢ τοῦτον λευκόν, τὸ
 μὲν ὅτι ἄμφω τῷ αὐτῷ συμβεβήκασι, τὸ δ' ὅτι τῷ ὄντι
 συμβέβηκε. Τὸ δὲ μουσικὸν ἄνθρωπον εἶναι, ὅτι τού-
 τῳ τὸ μουσικὸν συμβέβηκεν. Οὕτω δὲ λέγεται καὶ
 τὸ λευκὸν εἶναι, ὅτι ᾧ συμβέβηκεν, ἐκεῖνό ἐστιν. Τὰ
 μὲν οὖν κατὰ συμβεβηκός εἶναι λεγόμενα οὕτω λέγε-
 ται, ἢ διότι τῷ αὐτῷ ὄντι ἄμφω ὑπάρχει, ἢ ὅτι ὄντι
 ἐκεῖνῳ ὑπάρχει, ἢ ὅτι αὐτὸ ἐστιν ᾧ ὑπάρχει, οὗ αὐτὸ
 κατηγορεῖται· καθ' αὐτὸ δὲ εἶναι λέγεται, ὡσπερ
 σημαίνει τὰ σχήματα τῆς κατηγορίας. Ὅσαυτῶς γὰρ λέ-
 γεται, ἰσοστυαχῶς τὸ εἶναι σημαίνει. Ἐπεὶ οὖν τῶν
 κατηγορουμένων, τὰ μὲν τί ἐστι σημαίνει, τὰ δὲ ποῖον,
 τὰ δὲ πούον, τὰ δὲ πρὸς τι, τὰ δὲ ποιεῖν ἢ πάσχειν,
 τὰ δὲ πού, τὰ δὲ πότε, ἐκάστῳ τούτων τὸ εἶναι ταῦτο

σημαίνει. Οὐδὲν γὰρ διαφέρει τὸ ἄνθρωπος ὑγιαίνων ἔστιν, ἢ τὸ ἄνθρωπος ὑγιαίνει· ἢ τὸ ἄνθρωπος βαδίζων ἔστιν, ἢ τέμνων, τοῦ ἄνθρωπον βαδίζειν, ἢ τέμνειν. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἐτι τὸ εἶναι σημαίνει καὶ τὸ ἔστιν, ὅτι ἀληθές· τὸ δὲ μὴ εἶναι, ὅτι οὐκ ἀληθές, ἀλλὰ ψεῦδος. Ὅμοίως καὶ ἐπὶ καταφάσεως καὶ ὀποφάσεως· οἷον ὅτι ἔστι Σωκράτης μουσικός, ὅτι ἀληθές τοῦτο· ἢ ὅτι Σωκράτης οὐ λευκός, ὅτι ἀληθές· τὸ δ' οὐκ ἔστιν ἢ διάμετρος ἀσύμμετρος, ὅτι ψεῦδος. Ἐτι τὸ εἶναι σημαίνει καὶ τὸ ὄν, τὸ μὲν δυνάμει ῥητόν, τὸ δ' ἐντελεχεία τῶν εἰρημένων τούτων. Ὁρῶν τε γὰρ εἶναι φάμεν, καὶ τὸ δυνάμει ῥητῶς ὀρῶν, καὶ τὸ ἐντελεχεία· καὶ τὸ ἐπίστασθαι ὡσαύτως, καὶ τὸ δυνάμενον χρῆσθαι τῇ ἐπιστήμῃ, καὶ τὸ χρώμενον· καὶ τὸ ἡρεμοῦν, καὶ ὃ ἤδη ὑπάρχει ἢ ἡρεμία, καὶ τὸ δυνάμενον ἡρεμεῖν. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν. Καὶ γὰρ Ἐρμῆν ἐν τῷ λίθῳ φάμεν εἶναι, καὶ τὸ ἡμῖν τῆς γραμμῆς, καὶ σίτον τὸν μήπω ἀδρόν. Πότε δὲ δυνατὸν καὶ πότε οὐπω, ἐν ἄλλοις διοριστέον.

CAPUT VIII.

Οὐσία δὲ λέγεται τὰ τε ἀπλᾶ σώματα, οἷον γῆ καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ ὅσα τοιαῦτα· καὶ ὅλως σώματα, καὶ τὰ ἐκ τούτων συνεσιῶτα ζῶα τε καὶ δαιμόνια, καὶ τὰ μόρια τούτων. Ἀπαντα δὲ ταῦτα λέγεται οὐσία, ὅτι οὐ καθ' ὑποκειμένον λέγεται, ἀλλὰ κατὰ τούτων τὰ ἄλλα. Ἄλλον δὲ τρόπον ὃ ἂν ἢ αἴτιον τοῦ εἶναι, ἐνυπάρχον ἐν τοῖς τοιούτοις, ὅσα μὴ λέγεται καθ' ὑποκειμένον· οἷον, ἢ ψυχὴ τῷ ζῳῳ. Ἐτι ὅσα μόρια ἐνυπάρχοντά ἐστιν ἐν τοῖς τοιούτοις, ὀρίζοντά τε καὶ τό-

δετι σημαίνοντα· ὧν ἀναιρουμένων ἀναιρεῖται τὸ ὅλον· οἷον ἐπιπέδον σῶμα, ὡς φασί τινες, καὶ ἐπίπεδον γραμμῆς· καὶ ὅλων ὁ ἀριθμὸς δοκεῖ τισι τοιοῦτος εἶναι (ἀναιρουμένου τε γὰρ, οὐδὲν εἶναι) καὶ ὁρίζειν πάντα. Ἐτι τὸ τί ἦν εἶναι, οὗ ὁ λόγος ἐστὶν ὁρισμὸς· καὶ τοῦτο οὐσία λέγεται ἐκάστου. Συμβαίνει δὴ κατὰ δύο τρόπους τὴν οὐσίαν λέγεσθαι, τὸ θ' ὑποκείμενον ἔσχατον, ὃ μηκέτι κατ' ἄλλου λέγεται, καὶ ὃ ἂν τότε τι ὄν, καὶ χωριστὸν ἢ τοιοῦτον δὲ ἢ ἐκάστου μορφῇ καὶ τὸ εἶδος.

CAPUT IX.

Ταῦτά δὲ λέγεται, τὰ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς, οἷον τὸ λευκὸν καὶ τὸ μουσικὸν τὸ αὐτὸ, ὅτι τῷ αὐτῷ συμβεβηκε καὶ ἄνθρωπος καὶ μουσικόν, ὅτι θάτερον θάτερω συμβεβηκε· τὸ δὲ μουσικὸς ἄνθρωπος, ὅτι τὸ μουσικόν τῷ ἀνθρώπῳ συμβεβηκε· ἐκατέρω δὲ τοῦτο, καὶ τούτῳ ἐκάτερον ἐκείνων. Καὶ γὰρ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ μουσικῷ, καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ μουσικὸν ταῦτον λέγεται, καὶ τούτοις ἐκείνο. Διὸ καὶ ταῦτα πάντα καθόλου οὐ λέγεται. Οὐ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ταῦτ' οὐ καὶ μουσικόν. Τὰ γὰρ καθόλου, καθ' αὐτὰ ὑπάρχει· τὰ δὲ συμβεβηκότα, οὐ καθ' αὐτὰ, ἀλλ' ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἀπλῶς λέγεται ταῦτ' οὐ γὰρ δοκεῖ Σωκράτης, καὶ Σωκράτης εἶναι μουσικός. Τὸ γὰρ Σωκράτης, οὐκ ἐπὶ πολλῶν· διὸ οὐ πᾶς Σωκράτης λέγεται, ὡσπερ πᾶς ἄνθρωπος. Καὶ τὰ μὲν οὕτως λέγεται ταῦτά, τὰ δὲ καθ' αὐτὰ, ὡσπερ καὶ τὸ εἶν. Καὶ γὰρ ὧν ἢ ὑλημία, ἢ εἶδει ἢ ἀριθμῷ, ἢ γένει ταῦτά λέγεται, καὶ ὧν ἢ οὐσία. Ὡστε φανερόν ὅτι, ἢ ταυτοτήτης ἐνότης τίς ἐστὶν τοῦ εἶναι, ἢ πλειόνων, ἢ ὅταν χηῆται ὡς πλείουσιν· οἷον ὅταν λέγῃ αὐτὸ ἀντὶ ταῦτόν· ὡς

δυσὶ γὰρ χρῆται αὐτῶ. Ἐτερα δὲ λέγεται, ὧν ἢ τὰ εἶδη πλείω, ἢ ἡ ὕλη, ἢ ὁ λόγος τῆς οὐσίας· καὶ ὅλοι ἀντικειμένως τῶ ταυτῶ λέγεται τὸ ἕτερον. Διάφορα δὲ λέγεται, ὅσα ἕτερα ἔστι τὸ αὐτό τι ὄντα, μὴ μόνον ἀριθμῶ, ἀλλ' ἢ εἶδει, ἢ γένει, ἢ ἀναλογίᾳ. Ἐπι ὧν ἕτερον τὸ γένος καὶ τὰ ἐναντία, καὶ ὅσα ἔχει ἐν τῇ οὐσίᾳ τὴν ἕτερότητα. Ὅμοια λέγεται τὰ τε ταυτὸ πεπονθότα, καὶ τὰ πλείω ταυτὰ πεπονθότα, ἢ ἕτερα· καὶ ὧν ἢ ποιότης μία· καὶ καθ' ὅσα ἀλλοιοῦσθαι ἐνδέχεται τῶν ἐναντίων, τούτων τὸ πλείω ἔχον ἢ κυριώτερα, ὅμοιον τούτῳ. Ἀντικειμένως δὲ τοῖς ὁμοίοις τὰ ἀνόμοια.

CAPUT X.

Ἀντικείμενα λέγεται, ἀντίφασις, καὶ τὰναντία, καὶ τὰ πρὸς τι, καὶ στέρησις, καὶ ἕξις, καὶ ἕξ ὧν, καὶ εἰς ἃ ἔσχατα· οἶον, αἱ γενέσεις καὶ αἱ φθοραὶ· καὶ ὅσα μὴ ἐνδέχεται ἅμα παρῆναι τῶ ἀμφοῖν δεκτικῶ, ταῦτα ἀντικεῖσθαι λέγεται, ἢ αὐτὰ, ἢ ἕξ ὧν ἔστι. Φαῖδον γὰρ καὶ λευκὸν ἅμα τῶ αὐτῶ οὐχ ὑπάρχει· διὸ καὶ ἕξ ὧν ἔστιν, ἀντίκειται τούτοις. Ἐναντία λέγεται, τὰ τε μὴ δυνατὰ ἅμα τῶ αὐτῶ παρῆναι τῶν διαφερόντων κατὰ γένος, καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ἐν τῶ αὐτῶ γένει, καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα ἐν τῶ αὐτῶ δεκτικῶ, καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμιν· καὶ ὧν ἢ διαφορὰ μεγίστη, ἢ ἀπλῶς, ἢ κατὰ γένος, ἢ κατ' εἶδος. Τὰ δ' ἄλλα ἐναντία λέγεται, τὰ μὲν τῶ τὰ τοιαῦτα ἔχειν, τὰ δὲ τῶ δεκτικὰ εἶναι τῶν τοιούτων, τὰ δὲ τῶ ποιητικά, ἢ παθητικά, ἢ ποιούντα, ἢ πάσχοντα, ἢ ἀποβολαὶ, ἢ λήψεις, ἢ ἕξεις, ἢ στερησεις εἶναι τούτων καὶ τῶν τοιούτων. Ἐπεὶ δὲ

τὸ ἐν καὶ τὸ ὄν πολλαχῶς λέγεται, ἀκολουθεῖν ἀνάγκη καὶ τᾶλλα ὅσα κατὰ ταῦτα λέγεται. Ὡστε καὶ τὸ ταυτὸν καὶ τὸ ἕτερον, καὶ τὸ ἐναντίον· ὥστ' εἶναι ἕτερον καὶ καθ' ἑκάστην κατηγορίαν. Ἐτερα δὲ τῶ εἶδει λέγεται, ὅσα τε ταυτοῦ γένους ὄντα, μὴ ὑπάλληλά ἐστι, καὶ ὅσα ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὄντα, διαφορὰν ἔχει, καὶ ὅσα ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐναντίως ἔχει. Καὶ τὰ ἐναντία ἕτερον τῶ εἶδει ἀλλήλων, ἢ πάντα, ἢ τὰ λεγόμενα πρώτως, καὶ ὅσων ἐν τῷ τελευταίῳ τοῦ γένους εἶδει, οἱ λόγοι ἕτεροι· οἷον ἄνθρωπος καὶ ἵππος ἄτομα τῷ γένει, οἱ δὲ λόγοι ἕτεροι αὐτῶν. Καὶ ὅσα ἐν τῇ αὐτῇ οὐσίᾳ αὐτῶν ὄντα, ἔχει διαφορὰν. Ταῦτα δὲ τῶ εἶδει, τὰ ἀντικειμένως λεγόμενα τούτοις.

CAPUT XI.

Πρότερα καὶ ὕστερα λέγεται, ἕνια μὲν ὡς ὄντος τινὸς πρώτου καὶ ἀρχῆς ἐν ἑκάστῳ γένει, τὸ ἐγγύτερον ἀρχῆς τινὸς ὠρισμένης, ἢ ἀπλῶς καὶ τῇ φύσει, ἢ πρὸς τι, ἢ πού, ἢ ὑπό τινων. Οἷον τὰ μὲν κατὰ τόπον, τῶ εἶναι ἐγγύτερον ἢ φύσει τινὸς τόπου ὠρισμένον· οἷον τοῦ μέσου, ἢ τοῦ ἐσχάτου· ἢ πρὸς τὸ τυχόν· τὸ δὲ πορρόωτερον, ὕστερον. Τὰ δὲ κατὰ χρόνον τὰ μὲν γὰρ πορρόωτέρω τοῦ νῦν, οἷον ἐπὶ τῶν γενομένων· πρότερα γὰρ τὰ Τρωϊκὰ τῶν Μηδικῶν, οἱ πορρόωτερον ἀπέχει τοῦ νῦν· τὰ δὲ τῶ ἐγγυτέρω τοῦ νῦν, οἷον ἐπὶ τῶν μελλόντων· πρότερον γὰρ Νέμεα Πυθίων, οἱ ἐγγύτερον τοῦ νῦν, τῶ νῦν ὡς ἀρχῇ καὶ πρώτῳ χρησαμένων. Τὰ δὲ κατὰ κίνησιν· τί γὰρ ἐγγύτερον τοῦ πρώτου κινήσαντος, πρότερον, οἷον πᾶς ἀνδρός· Ἀρχὴ δὲ καὶ αὕτη τίς ἀπλῶς. Τὰ δὲ κατὰ δύναμιν· τὸ γὰρ ὑπερέχον τῇ δυνάμει, πρότερον· καὶ τὸ δυνα-

τώτερον. Τοιοῦτον δ' ἐστὶν οὗ κατὰ τὴν προαίρεσιν ἀνάγκη ἀκολουθεῖν θάτερον, καὶ τὸ ὕστερον· ὥστι μὴ κινουντός τε ἐκείνου, μὴ κινεῖσθαι, καὶ κινουντος κινεῖσθαι. Ἡ δὲ προαίρεσις ἀρχή. Τὰ δὲ κατὰ τάξιν ταῦτα δ' ἐστὶν, ὅσα πρὸς τι ἐν ὀρισμένον διέστηκε κατὰ τὸν λόγον· οἷον παραστάτης τριτοστάτου πρότερον, καὶ ἡ παρανήτη νήτης. Ἐνθα μὲν γὰρ ὁ κορυφαῖος, ἔνθα δὲ ἡ μέση ἀρχή. Ταῦτα μὲν οὖν πρότερα τοῦτον λέγεται τὸν τρόπον. Ἄλλον δὲ τρόπον, τὸ τῆ γνώσει πρότερον, ὡς καὶ ἀπλῶς πρότερον. Τούτοις δὲ ἄλλως τὰ κατὰ τὸν λόγον, καὶ τὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν. Κατὰ μὲν γὰρ τὸν λόγον, τὰ καθόλου πρότερα· κατὰ δὲ τὴν αἴσθησιν, τὰ καθέκαστα. Καὶ κατὰ τὸν λόγον δὲ τὸ συμβεβηκὸς τοῦ ὅλου πρότερον, οἷον, τὸ μουσικὸν τοῦ μουσικοῦ ἀνθρώπου. Οὐ γὰρ ἔσται ὁ λόγος ἄνευ τοῦ μέρους· καίτοι οὐκ ἐνδέχεται μουσικὸν εἶναι, μὴ ὄντος μουσικοῦ τινος. Ἐπι πρότερα λέγεται τὰ τῶν προτέρων πάθη· οἷον, ἐνθύτης λειότητος. Τὸ μὲν γὰρ, γραμμῆς καθ' αὐτὴν πάθος· τὸ δὲ, ἐπιφανείας. Τὰ μὲν δὴ οὕτω πρότερα λέγεται καὶ ὕστερα· τὰ δὲ κατὰ φύσιν, ὅσα ἐνδέχεται εἶναι ἄνευ ἄλλων, ἐκείνα δὲ ἄνευ ἐκείνων μὴ· ἢ διαιρέσει ἐχορητο ὁ Πλάτων. Ἐπεὶ δὲ τὸ εἶναι πολλαχῶς, πρῶτον μὲν τὸ ὑποκείμενον πρότερον, δι' ὃ ἡ οὐσία πρότερον· ἔπειτα ἄλλως τὰ κατὰ δύναμιν, καὶ κατὰ ἐντελέχειαν. Τὰ μὲν γὰρ κατὰ δύναμιν, πρότερόν ἐστι· τὰ δὲ κατὰ ἐντελέχειαν, ὕστερον· οἷον, κατὰ δύναμιν μὲν ἡ ἡμίσεια τῆς ὅλης, καὶ τὸ μόριον τοῦ ὅλου, καὶ ἡ ὕλη τῆς οὐσίας. Κατ' ἐντελέχειαν δ' ὕστερον· διαλυθέντος γὰρ, κατ' ἐντελέχειαν ἔσται. Τρόπον δὲ τινα

πάντα τὰ πρότερον καὶ ὑστερον λεγόμενα, κατὰ τὰυτα
 λεγεται. Τὰ μὲν γὰρ κατὰ γένεσιν ἐνδέχεται ἄνευ τῶν
 ἐτέρων εἶναι· οἶον, τὸ ὅλον τῶν μορίων· τὰ δὲ κατὰ
 φθορὰν, οἶον τὸ μόριον τοῦ ὅλου. Ὅμοίως δὲ καὶ
 ἄλλα.

CAPUT XII.

Δύναμις λέγεται, ἢ μὲν ἀρχὴ κινήσεως ἢ μεταβο-
 λῆς ἐν ἐτέρῳ, ἢ ἢ ἕτερον· οἶον, ἢ οἰκοδομικὴ, δύναμις
 ἐσιν ἢ οὐχ ὑπάρχει ἐν τῷ οἰκοδομουμένῳ· ἀλλ' ἢ ἰα-
 τρικὴ δύναμις οὕσα, ὑπάρχει ἂν ἐν τῷ ἰατρονομένῳ,
 ἀλλ' οὐχ ἢ ἰατρουόμενος. Ἡ μὲν οὖν ὅλως, ἀρχὴ με-
 ταβολῆς ἢ κινήσεως, λέγεται δύναμις ἐν ἐτέρῳ, ἢ ἕτε-
 ρον· ἢ δ' ὑφ' ἕτερον, ἢ ἢ ἕτερον· καθ' ἣν γὰρ τὸ
 πάσῃν πάσχει τι. Ὅτι μὲν οὖν ἐὰν ὀτιοῦν οἶον τε ἢ
 παθεῖν, δυνατὸν φαμέν εἶναι αὐτὸ παθεῖν· ὅτι δὲ οὐ
 κατὰ πᾶν πάθος, ἀλλ' ἂν ἐπὶ τὸ βέλτιον. Ἐτι ἢ τοῦ
 καλῶς τὸδ' ἐπιτελεῖν, ἢ κατὰ προαίρεσιν. Ἐνίοτε γὰρ
 τοὺς μονον ἂν πορευθέντας ἢ εἰπόντας, μὴ καλῶς δὲ,
 ἢ μὴ ὡς προείλοντο, οὐ φαμεν δύνασθαι λέγειν ἢ βα-
 δίζειν Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ πάσχειν. Ἐτι ὅσαι ἕξεις
 καθ' ἃς ἀπαθῆ ὅλως, ἢ ἀμετάβλητα, ἢ μὴ φθιδίως
 ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐνμετακίνητα, δυνάμεις λέγονται. Κλᾶ-
 ται μὲν γὰρ καὶ συντρίβεται, καὶ κάμπτεται, καὶ ὅλως
 φθίρεται, ὑφ' τῷ δύνασθαι, ἀλλὰ τῷ μὴ δύνασθαι,
 καὶ ἐλλείπειν τινός. Ἀπαθῆ δὲ τῶν τοιούτων, ἂ μόνις
 καὶ ἡρέμα πασχει διὰ δύναμιν, καὶ τῷ δύνασθαι, καὶ
 τῷ ἔχειν πῶς. Λεγομένης δὲ τῆς δυνάμειος τοσαυ-
 ταχῶς, καὶ τὸ δυνατὸν ἓνα μὲν τρόπον λεχθήσεται τὸ
 ἔχον κινήσεως ἀρχὴν, ἢ μεταβολῆς. Καὶ γὰρ τὸ στα-
 τικόν, δυνατὸν αἰ εἶναι ἐν ἐτέρῳ, ἢ ἢ ἕτερον. Ἐνα δὲ,

εἴαν ἔχη τι αὐτοῦ ἄλλο δύναμιν τοιαύτην. Ἐνα δέ, εἴαν ἔχη μεταβάλλειν ἐφ' ὅτιοῦν δύναμιν τοιαύτην, εἴτε ἐπὶ τὸ χειρόν, εἴτε ἐπὶ τὸ βέλτιον. Καὶ γὰρ τὸ φθειρόμενον δοκεῖ δυνατόν εἶναι φθειρεσθαι, ἢ οὐκ ἂν φθαρῆναι εἰ ἦν ἀδύνατον. Νῦν δὲ ἔχει τινὰ διάθεσιν καὶ αἰτίαν καὶ ἀρχὴν τοῦ τοιοῦτου πάθους. Ὅτι μὲν γὰρ τῷ ἔχειν δοκεῖ, ὅτε δὲ τῷ ἐστερηθῆναι τοιοῦτων εἶναι. Εἰ δ' ἡ στέρησις ἐστὶν ἕξις πως, πάντα τῷ ἔχειν εἶη ἂν τι. Ὁμωνύμως δὲ καὶ λεγόμενον τὸ ὄν· ὅτι τῷ ἔχειν ἕξις τινὰ καὶ ἀρχὴν, ἔστι δυνατόν, καὶ τῷ ἔχειν τὴν τοῦ τούτου στέρησιν, εἰ ἐνδέχεται ἔχειν στέρησιν. Ἐνα δέ, τῷ μὴ ἔχειν αὐτοῦ δύναμιν, ἢ ἀρχὴν ἐν ἄλλῳ, ἢ ἢ ἄλλο, φθαρτικὴν. Ἐπι δὲ ταῦτα πάντα, ἢ τῷ μόνον ἂν συμβῆναι γενέσθαι, ἢ μὴ γενέσθαι, ἢ τῷ καλῶς· καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀψύχοις ἐν ἐστὶν ἡ τοιαύτη δύναμις, οἷον ἐν τοῖς ὀργάνοις. Τὴν μὲν γὰρ δύνασθαι φασὶ φθέγγεσθαι λύραν, τὴν δ' οὐδὲν ἂν μὴ ἢ εὐφωγός. Ἀδυναμία δὲ ἐστὶ στέρησις δυνάμεως, καὶ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ἄρσις τις, οἷα εἴρηται, ἢ ὅλως, ἢ τῷ πεφυκότι ἔχειν, ἢ καὶ ὅτε πέφυκεν ἤδη ἔχειν. Οὐδὲ γὰρ ὁμοίως ἂν φαῖεν ἀδύνατον εἶναι γενέειν, παῖδα, καὶ ἄνδρα εὐνοχίαν. Ἐπι δὲ καθ' ἑκάστην δυνάμιν ἐστὶν ἀδυναμία ἀντικειμένη τῇ τε μόνον κινήτικῃ, καὶ τῇ καλῶς κινήτικῃ. Καὶ ἀδύνατα δὲ τὰ μὲν κατὰ τὴν ἀδυναμίαν ταύτην λέγεται, τὰ δ' ἄλλον τρόπον, οἷον, δυνατόν τε καὶ ἀδύνατον. Ἀδύνατον μὲν, οὐ τὸ ἐναντίον ἐξ ἀνάγκης ἀληθές· οἷον τὸ τὴν ἀάμετρον σύμμετρον εἶναι ἀδύνατον, ὅτι ψεῦδος τὸ τοιοῦτον· καὶ οὐ τὸ ἐναντίον οὐ μόνον ἀληθές, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη, οἷον ἀσύμμετρον εἶναι. Τὸ ἄρα σύμμετρον οὐ μόνον

ψεύδος, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀνάγκης ψεύδος. Τὸ δ' ἐναντίον τούτῳ, τὸ δυνατόν, ὅταν μὴ ἀναγκαῖον ἢ τὸ ἐναντίον ψεύδος εἶναι· οἷον, τὸ καθῆσθαι ἀνθρώπου, δυνατόν. Οὐ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τὸ μὴ καθῆσθαι ψεύδος. Τὸ μὲν οὖν δυνατόν, ἓνα μὲν τρόπον, ὥσπερ εἴρηται, τὸ μὴ ἐξ ἀνάγκης ψεύδος σημαίνει, ἓνα δὲ τὸ ἀληθές εἶναι, ἓνα δὲ τὸ ἐνδεχόμενον ἀληθές εἶναι. Κατὰ μεταφορὰν δὲ, ἣ ἐν τῇ γεωμετρίᾳ λέγεται δύναμις. Ταῦτα μὲν οὖν τὰ δυνατὰ οὐ κατὰ δύναμιν· τὰ δὲ λεγόμενα κατὰ δύναμιν, πάντα λέγεται πρὸς τὴν πρώτην μίαν. Αὕτη δ' ἐστὶν ἀρχὴ μεταβολῆς ἐν ἄλλῳ ἢ ἄλλο. Τὰ γὰρ ἄλλα λέγεται δυνατὰ, τὰ μὲν τῷ ἔχειν αὐτῶν ἄλλο τι τοιαύτην δύναμιν· τὰ δὲ, τῷ μὴ ἔχειν· τὰ δὲ, τῷ ὠδὲ ἔχειν. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ ἀδύνατα· ὥστε ὁ κύριος ὅρος τῆς πρώτης δυνάμεως ἂν εἴη, ἀρχὴ μεταβλητικῆ ἐν ἄλλῳ ἢ ἄλλο.

CAPUT XIII.

Ποσὸν λέγεται τὸ διαιρετὸν εἰς ἐνυπάρχοντα, ὧν ἑκάτερον, ἢ ἕκαστον ἐν τι, καὶ τόδε τι πέφυκεν εἶναι. Πλήθος μὲν οὖν ποσὸν τι, ἂν ἀριθμητὸν ἢ μέγεθος δὲ, ἂν μετρητὸν ἢ. Λέγεται δὲ πλήθος μὲν, τὸ διαιρετὸν δυνάμει εἰς μὴ συνεχῆ· μέγεθος δὲ, τὸ εἰς συνεχῆ. Μεγέθους δὲ, τὸ μὲν ἐφ' ἐν συνεχές, μῆκος· τὸ δ' ἐπὶ δύο, πλάτος· τὸ δ' ἐπὶ τρία, βάθος. Τούτων δὲ πλήθος μὲν τὸ πεπερασμένον, ἀριθμός· μῆκος δὲ, γραμμῆ· πλάτος δὲ, ἐπιφάνεια· βάθος δὲ, σῆμα. Ἐτι τὰ μὲν λέγεται καθ' αὐτὰ ποσὰ ἅττα, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός· οἷον ἢ μὲν γραμμῆ, ποσὸν τι καθ' ἑαυτό, τὸ δὲ μουσικὸν κατὰ συμβεβηκός. Τῶν δὲ καθ' αὐτὰ, τὰ μὲν κατ' οὐσίαν ἐστὶν, οἷον ἢ γραμμῆ, ποσό·

τι. Ἐν γὰρ τῷ λόγῳ τῷ τί ἐστι λέγοντι, ποσόν τι ὑπάρχει. Τὰ δὲ πάθη καὶ ἕξεις, τῆς τοιαύτης ἐστὶν οὐσίας· οἶον, τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον, καὶ μακρὸν καὶ βραχὺ, καὶ πλατὺ καὶ στενὸν, καὶ βαθὺ καὶ ταπεινὸν, καὶ βαρὺ καὶ κοῦφον, καὶ ἄλλα τὰ τοιαῦτα. Ἔστι δὲ καὶ τὸ μέγα, καὶ τὸ μικρὸν, καὶ τὸ μείζον καὶ ἔλαττον, καὶ καθ' αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα λεγόμενα, τοῦ ποσοῦ πάθη καθ' αὐτὰ. Μεταφέρεται μέντοι ταῦτα τὰ ὀνόματα καὶ ἐπ' ἄλλα. Τῶν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς λεγομένων ποσῶν, τὰ μὲν οὕτως λέγεται, ὡσπερ ἐλέχθη, ὅτι τὸ μουσικὸν ποσόν, καὶ τὸ λευκὸν τῷ εἶναι ποσόν τι, ᾧ ὑπάρχουσι τὰ δὲ ὡς κινήσεις καὶ χρόνος. Καὶ γὰρ ταῦτα ποσὰ ἅπαντα λέγεται, καὶ συνεχῆ, τῶν ἐκείνα διαίρετὰ εἶναι, ὧν ἐστὶ ταῦτα πάθη. Λέγω δὲ οὐ τὸ κινούμενον, ἀλλ' ὃ ἐκινήθη. Τῷ γὰρ ποσόν εἶναι ἐκεῖνο, καὶ ἢ κινήσεις ποσῆ· ὃ δὲ χρόνος, τῷ ταύτην.

CAPUT XIV.

Τὸ ποῖον λέγεται ἓνα μὲν τρόπον ἢ διαφορὰ τῆς οὐσίας· οἶον ποῖόν τι ἄνθρωπος ζῶον, ὅτι δίπουν, ἵππος δὲ τετράπουν· καὶ κύκλος ποῖόν τι σχῆμα, ὅτι ἄγωνιον, ὡς τῆς διαφορᾶς τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν ποιότητος οὔσης. Ἐνα μὲν δὴ τρόπον τοῦτον λέγεται ἢ ποιότητος διαφορὰ οὐσίας· ἓνα δὲ ὡς τὰ ἀκίνητα, καὶ τὰ μαθηματικά, ὡσπερ οἱ ἀριθμοὶ ποιοὶ τινες· οἶον οἱ σύνθετοι, καὶ μὴ μόνον ἐφ' ἑν ὄντες, ἀλλ' ὧν μίμημα τὸ ἐπίπεδον καὶ τὸ στερεόν· οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ ποσάκις ποσοὶ, ἢ οἱ ποσάκις ποσοὶ ποσάκις, καὶ ὅπως ὁ παρὰ τὸ ποσόν ὑπάρχει ἐν τῇ οὐσίᾳ· οὐσία γὰρ ἐκάστων τῶν ἁπαξ· οἶον τῶν ἕξ, οὐχ ὁ δις ἢ τρίς εἰσὶν, ἀλλὰ ὁ ἁπαξ· ἕξ γὰρ ἁπαξ ἕξ. Ἐτι ὅσα πάθη τῶν κινουμένων

οὐσιῶν· οἶον, θερμότης καὶ ψυχρότης, καὶ λευκότης καὶ μελανία, καὶ βαρύτης καὶ κουφότης, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καθ' ἃ λέγονται καὶ ἀλλοιοῦσθαι τὰ σώματα μεταβαλλόντων. Ἔτι κατὰ ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ ὅλως τὸ κακὸν καὶ ἀγαθόν. Σχεδὸν δὴ κατὰ δύο τρόπους λέγοιτ' ἂν τὸ ποιόν, καὶ τούτων ἓνα τὸν κυριώτατον. Πρώτη μὲν γὰρ ποιότης, ἢ τῆς οὐσίας διαφορά. Ταύτης δέ τι καὶ ἢ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ποιότης μέρος. Διαφορὰ γάρ τις οὐσιῶν, ἀλλ' ἢ οὐ κινουμένων, ἢ οὐχ ἢ κινουμένων. Τὰ δὲ πάθη τῶν κινουμένων ἢ κινούμενα, καὶ αἱ τῶν κινήσεων διαφοραὶ ἀρετῆ δὲ καὶ κακία τῶν παθημάτων μέρος τί. Διαφορὰς γὰρ δηλοῦσι τῆς κινήσεως καὶ τῆς ἐνεργείας, καθ' ἃς ποιοῦσιν ἢ πάσχουσι καλῶς ἢ φαύλως τὰ ἐν τῇ κινήσει ὄντα. Τὸ μὲν γὰρ ὠδὶ δυνάμενον κινεῖσθαι ἢ ἐνεργεῖν, ἀγαθόν· τὸ δ' ὠδὶ καὶ ἐναντίως, μοχθηρόν. Μάλιστα δὲ τὸ ἀγαθόν καὶ τὸ κακόν, σημαίνει τὸ ποιόν ἐπὶ τῶν ἐμψύχων, καὶ τούτων μάλιστα ἐπὶ τοῖς ἔχουσι προαίρεσιν.

CAPUT XV.

Πρὸς τι λέγεται, τὰ μὲν ὡς διπλάσιον πρὸς τὸ ἡμισυ, καὶ τριπλάσιον πρὸς τὸ τριτημόριον, καὶ ὅλως πολλαπλάσιον πρὸς τὸ πολλοστημόριον, καὶ ὑπερέχον πρὸς ὑπερεχόμενον· τὰ δ' ὡς θερμομαντικὸν πρὸς θερμοαντὸν, καὶ τμητικὸν πρὸς τμητόν, καὶ ὅλως τὸ ποιητικὸν πρὸς τὸ παθητικόν· τὰ δ' ὡς τὸ μετρητόν πρὸς τὸ μέτρον, καὶ τὸ ἐπιστητόν πρὸς ἐπιστήμην, καὶ αἰσθητόν πρὸς αἰσθησιν. Λέγεται δὲ τὰ μὲν πρῶτα κατ' ἀριθμόν, ἢ ἀπλῶς, ἢ ὄψισμένως πρὸς αὐτοὺς, ἢ πρὸς ἓν· οἶον, τὸ μὲν διπλάσιον πρὸς ἓν· ἀριθμὸς

ἄρισμένος· τὸ δὲ πολλαπλάσιον, καὶ ἀριθμὸν πρὸς
 ἓν, οὐχ ἄρισμένον δέ· οἷον, τόνδε, ἢ τόνδε. Τὸ δὲ
 ἡμιόλιον, πρὸς τὸ ὑφημιόλιον καὶ ἀριθμὸν, πρὸς
 ἀριθμὸν ἄρισμένον. Τὸ ἐπιμόριον πρὸς τὸ ὑπεπι-
 μόριον κατὰ ἀόριστον, ὥσπερ τὸ πολλαπλάσιον πρὸς
 τὸ ἓν· τὸ δ' ὑπερέχον πρὸς τὸ ὑπερχόμενον ὅλως ἀό-
 ριστον καὶ ἀριθμὸν. Ὁ γὰρ ἀριθμὸς σύμμετρος
 κατὰ μὴ σύμμετρον δὲ ἀριθμὸν λέγεται. Τὸ γὰρ ὑπε-
 ἔχον πρὸς τὸ ὑπερχόμενον, τοιοῦτόν τε ἐστὶ, καὶ ἔτι.
 Τοῦτο δὲ ἀόριστον. Ὀπότερον γὰρ ἔνυχεν, ἐστὶν ἢ
 ἴσον, ἢ οὐκ ἴσον. Ταῦτά τε οὖν τὰ πρὸς τι ἅπαντα
 καὶ ἀριθμὸν λέγεται, καὶ ἀριθμοῦ πάθη· καὶ ἔτι τὸ
 ἴσον καὶ ὅμοιον καὶ ταῦτό, καὶ ἄλλον τρόπον. Κατὰ
 γὰρ τὸ ἓν λέγεται πάντα. Ταῦτά μὲν γὰρ, ὧν μία ἢ
 οὐσία· ὅμοια δ', ὧν ἢ ποιότης μία· ἴσα δὲ, ὧν τὸ
 ποσὸν ἓν. Τὸ δὲ ἓν, τοῦ ἀριθμοῦ ἀρχὴ καὶ μέτρον.
 Ὡστε ταῦτα πάντα πρὸς τι λέγεται, καὶ ἀριθμὸν μὲν,
 οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. Τὰ δὲ ποιητικὰ καὶ παθη-
 τικά, κατὰ δυνάμιν ποιητικὴν τε καὶ παθητικὴν, καὶ
 ἐνεργείας τὰς τῶν δυνάμεων· οἷον τὸ θερμαντικὸν πρὸς
 τὸ θερμαντὸν, ὅτι δύναται· καὶ πάλιν τὸ θερμαῖνον
 πρὸς τὸ θερμαινόμενον, καὶ τὸ τέμνον πρὸς τὸ τεμνό-
 μενον, ὡς ἐνεργοῦντα. Τῶν δὲ καὶ ἀριθμὸν, οὐκ
 εἰσὶν ἐνεργεῖαι, ἀλλ' ἢ ὄν τρόπον ἐν ἑτέροις εἴρηται·
 αἱ δὲ κατὰ κινήσιν ἐνεργεῖαι, οὐχ ὑπάρχουσι. Τῶν δὲ
 κατὰ δυνάμιν καὶ κατὰ χρόνους, ἤδη λέγονται τὰ πρὸς
 τι· οἷον τὸ πεποιηκὸς πρὸς τὸ πεποιημένον, καὶ τὸ
 ποιήσον πρὸς τὸ ποιησόμενον. Οὕτω γὰρ καὶ πα-
 τήρ υἱοῦ λέγεται πατήρ. Τὸ μὲν γὰρ πεποιηκὸς, τὸ
 δὲ πεπονθὸς τί ἐστιν. Ἐτι ἔνια κατὰ στήρησιν δυνά-

μειως, ὡσπερ τὸ ἀδύνατον, καὶ ὅσα οὕτω λέγεται, οἷον τὸ ἀόρατον. Τὰ μὲν οὖν κατ' ἀριθμὸν καὶ δύναμιν λεγόμενα πρὸς τι, πάντα ἐστὶ πρὸς τι, τῷ ὅπερ ἐστὶν ἄλλου λέγεσθαι αὐτὸ ὅπερ ἐστίν, ἀλλὰ μὴ τῷ ἄλλο πρὸς ἐκείνο. Τὸ δὲ μειρητὸν καὶ τὸ ἐπιστητὸν, καὶ τὸ διανοητὸν τῷ ἄλλο πρὸς αὐτὰ λέγεσθαι, πρὸς τι λέγεται. Τό, τε γὰρ διανοητὸν σημαίνει, ὅτι ἐστὶν αὐτοῦ διάνοια· οὐκ ἔστι δ' ἡ διάνοια πρὸς τοῦτο, οὗ ἔστι διάνοια. Δις γὰρ ταυτὸν εἰρημένον ἂν εἴη. Ὅμοίως δὲ καὶ τινός ἐστιν ἡ ὄψις, οὐχ οὗ ἔστι ὄψις. Καίτοι ἀληθὲς τοῦτο εἰπεῖν· ἀλλὰ πρὸς χρῶμα, ἢ πρὸς ἄλλο τι τοιοῦτον. Ἐκείνως δὲ δις τὸ αὐτὸ λεχθήσεται, ὅτι ἐστὶν ὄψις, οὗ ἔστιν ἡ ὄψις. Τὰ μὲν οὖν καθ' ἑαυτὰ λεγόμενα πρὸς τι, τὰ μὲν οὕτω λέγεται, τὰ δὲ ἂν τὰ γένη αὐτῶν ἢ τοιαῦτα· οἷον, ἡ ἰατρικὴ τῶν πρὸς τι, ὅτι τὸ γένος αὐτῆς ἢ ἐπιστήμη δοκεῖ εἶναι τῶν πρὸς τι. Ἔτι καθ' ὅσα τὰ ἔχοντα λέγεται πρὸς τι, οἷον ἰσότης, ὅτι τὸ ἴσον· καὶ ὁμοιότης, ὅτι τὸ ὅμοιον. Τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός, οἷον ἄνθρωπος πρὸς τι, ὅτι συμβέβηκεν αὐτῷ διπλασίῳ εἶναι· τοῦτο δ' ἐστὶ τῶν πρὸς τι· ἢ τὸ λευκόν, εἰ τῷ αὐτῷ συμβέβηκε διπλασίῳ καὶ λευκῷ εἶναι.

CAPUT XVI.

Τέλειον λέγεται, ἐν μὲν, οὗ μὴ ἐστὶν ἔξω τὸ λαβεῖν, μηδὲ ἐν μόριον· οἷον χρόνος τέλειος ἐκάστου οὔτος, οὗ μὴ ἐστὶν ἔξω τὸ λαβεῖν χρόνον τινὰ, ὃς τούτου μέρος ἐστὶ τοῦ χρόνου. Καὶ τὸ κατ' ἀρετὴν, καὶ τὸ τοῖ εὔ, μὴ ἔχον ὑπερβολὴν πρὸς τι γένος, οἷον τέλειος ἰατρὸς, καὶ τέλειος ἀγλητῆς, ὅταν κατὰ τὸ εἶδος τῆς οἰκείας ἀρετῆς μηδὲν ἐλλείπωσιν. Οὕτω δὲ μεταφέ-

ροντες καὶ ἐπὶ τῶν κακῶν λέγομεν αὐτοὺς, συκοφάντην τέλειον, καὶ κλέπτην τέλειον· ἐπειδὴ καὶ ἀγαθούς λέγομεν αὐτοὺς, οἷον κλέπτην ἀγαθόν, καὶ συκοφάντην ἀγαθόν. Καὶ ἡ ἀρετὴ τελειώσις τις. Ἐκαστον γὰρ τότε τέλειον, καὶ ἡ οὐσία πᾶσα τότε τελεία, ὅταν κατὰ τὸ εἶδος τῆς οἰκείας ἀρετῆς μηδὲν ἐλλείπη μέρος τοῦ κατὰ φύσιν μεγέθους. Ἐπι οἷς ὑπάρχει τὸ τέλος σπουδαῖον, ταῦτα λέγεται τέλεια. Κατὰ γὰρ τὸ ἔχειν τέλος τέλεια. Ὡς· ἐπειδὴ τὸ τέλος τῶν ἐσχάτων τί ἐστι, καὶ ἐπὶ τὰ φαῦλα μεταφέροντες, λέγομεν, τελείως ἀπολωλέναι, καὶ τελείως ἐφθάρθαι, ὅταν μηδὲν ἐλλείπη τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ κακοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἐσχάτου ἦ. Διὸ καὶ ἡ τελευτὴ κατὰ μεταφορὰν λέγεται τέλος, ὅτι ἄμφω ἔσχατα. Τέλος δὲ καὶ τὸ οὐ ἔνεκα ἔσχατον. Τὰ μὲν οὖν καθ' αὐτὰ λεγόμενα τέλεια, τοσαυταχῶς λέγεται, τὰ μὲν τῷ κατὰ τὸ εὖ μηδὲν ἐλλείπειν μηδ' ἔχειν ὑπερβολὴν ἐν ἐκάστῳ γένει, μηδ' εἶναι τι ἔξω τὰ δὲ ἄλλα, ἢ δὴ [οὐ] καθ' αὐτὰ, τῷ ἢ ποιεῖν τι τοιοῦτον, ἢ ἔχειν, ἢ ἀρμόπειν τούτῳ, ἢ ἄλλως γέ πως λέγεσθαι πρὸς τὰ πρώτως λεγόμενα τέλεια.

CAPUT XVII.

Πέρασ λέγεται τὸ ἔσχατον ἐκάστου, καὶ οὐ ἔξω μηδὲν ἐστι λαβεῖν πρώτου, καὶ οὐ εἰσω πάντα πρώτου, καὶ ὁ ἂν ἢ εἶδος μεγέθους ἢ ἔχοντος μέγεθος, καὶ τὸ τέλος ἐκάστου. Τοιοῦτον δ' ἐφ' ὃ ἡ κίνησις καὶ ἡ πρᾶξις, καὶ οὐκ ἀφ' οὗ. Ὅτι δὲ ἄμφω, καὶ ἀφ' οὗ, καὶ ἐφ' ὃ, καὶ τὸ οὐ ἔνεκα, καὶ ἡ οὐσία ἐκάστου, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἐκάστῳ. Τῆς γνώσεως γὰρ τοῦτο πέρας· εἰ δὲ τῆς γνώσεως, καὶ τοῦ πράγματος. Ὡς φανερόν ὅτι ὁσαχῶς ἴ, ἀρχὴ λέγεται, τοσαυταχῶς καὶ τὸ πέρας,

καὶ ἔτι πλεοναχῶς. Ἡ μὲν γὰρ ἀρχή, πέρας τί· τὸ δὲ πέρας, οὐ πᾶν ἀρχή.

CAPUT XVIII.

Τὸ καθ' ὃ λέγεται πολλαχῶς. Ἐνα μὲν τρόπον, τὸ εἶδος καὶ ἡ οὐσία ἐκάστου πράγματος· οἷον καθὸ ἀγαθός, αὐτὸ ἀγαθόν. Ἐνα δὲ, ἐν ᾧ πρώτῳ πέφυκε γίνεσθαι, οἷον τὸ χρῶμα ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ. Τὸ μὲν οὖν πρώτως λεγόμενον, καθὸ, τὸ εἶδος ἐστὶ· δευτέρως δὲ, ὡς ἡ ὕλη ἐκάστου καὶ τὸ ὑποκείμενον ἐκάστῳ πρώτον. Ὅλως δὲ τὸ καθὸ ἰσαχῶς, καὶ τὸ αἴτιον ὑπάρξει. Κατὰ τί γὰρ ἐλήλυθεν, ἢ οὐ ἔνεκα ἐλήλυθε, λέγεται· καὶ κατὰ τί παραλελόγισται, ἢ συλλελόγισται, ἢ ὅτι τὸ αἴτιον τοῦ συλλογισμοῦ, ἢ παραλογισμοῦ. Ἐτι τὸ καθὸ, τὸ κατὰ θεσιν λέγεται, καθὸ ἔστηκεν, ἢ καθὸ βαδίζει. Πάντα γὰρ ταῦτα θεσιν σημαίνει καὶ τόπον. Ὡστε καὶ τὸ καθ' αὐτὸ, πολλαχῶς ἀνάγκη λέγεσθαι. Ἐν μὲν γὰρ καθ' αὐτὸ, τὸ τί ἦν εἶναι ἐκάστῳ, οἷον ὁ Καλλίας, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι Καλλιαν· ἐν δὲ, ὅσα ἐν τῷ τί ἐστὶν ὑπάρχει, οἷον ζῶον ὁ Καλλίας καθ' αὐτό. Ἐν γὰρ τῷ λόγῳ ἐνυπάρχει τὸ ζῶον· ζῶον γάρ τι ὁ Καλλίας. Ἐτι δὲ, εἰ ἐν ἑαυτῷ δεδεκται πρῶτον, ἢ τῶν αὐτοῦ τινι· οἷον ἡ ἐπιφανεία λευκῆ καθ' αὐτήν, καὶ ζῶον ὁ ἄνθρωπος καθ' αὐτόν. Ἡ γὰρ ψυχὴ, μέρος τι τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ἧ πρώτῃ τὸ ἔην. Ἐτι οὐ μὴ ἐστὶν ἄλλο ἐν τι αἴτιον. Τοῦ γὰρ ἀνθρώπου πολλὰ αἴτια, τὸ ζῶον, τὸ δίπουν· ἀλλ' ὁμῶς καθ' αὐτόν ὁ ἄνθρωπος, ἄνθρωπός ἐστιν. Ἐτι ὅσα μόνῳ ὑπάρχει, καὶ ἢ μόνῳ Διὸ τὸ κειχωρισμένον, καθ' αὐτό.

CAPUT XIX.

Διάθεσις λέγεται τοῦ ἔχοντος μέρη τάξεις, ἢ κατὰ τόπον, ἢ κατὰ δύναμιν, ἢ κατ' εἶδος. Θέσιν γὰρ δεῖ τινὰ εἶναι, ὡσπερ καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ ἢ διάθεσις.

CAPUT XX.

Ἔξις δὲ λέγεται, ἓνα μὲν τρόπον, οἷον ἐνέργειά τις τοῦ ἔχοντος καὶ ἐχομένου, ὡσπερ πρᾶξις τις ἢ κίνησις. Ὅταν γὰρ τὸ μὲν ποιῆ, τὸ δὲ ποιῆται, ἔστι ποιήσις μεταξὺ. Οὕτω καὶ τοῦ ἔχοντος ἐσθῆτα καὶ τῆς ἐχομένης ἐσθῆτος, ἔστι μεταξὺ ἔξις. Ταύτην μὲν οὖν φανερόν, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἔχειν τὴν ἔξιν. Εἰς ἄπειρον γὰρ βαδιεῖται, εἰ τοῦ ἐχομένου ἔσται ἔχειν τὴν ἔξιν. Ἄλλον δὲ τρόπον ἔξις λέγεται διάθεσις, καθ' ἣν εὖ ἢ κακῶς διακείμεται τὸ διακείμενον, καὶ ἢ καθ' αὐτὸ, ἢ πρὸς ἄλλο, οἷον ἡ ὑγίεια ἔξις τις. Διάθεσις γὰρ ἔστι τοιαύτη. Ἐτι ἔξις λέγεται, ἂν ἢ μόριον διαθέσεως τοιαύτης. Διὸ καὶ ἡ τῶν μερῶν ἀρετὴ, ἔξις τίς ἐστι.

CAPUT XXI.

Πάθος δὲ λέγεται, ἓνα μὲν τρόπον ποιότης, καθ' ἣν ἀλλοιοῦσθαι ἐνδέχεται οἷον, τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, καὶ τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν, καὶ βαρύτης καὶ κουφότης, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Ἐνα δὲ αἱ τούτων ἐνέργειαι καὶ ἀλλοιώσεις ἦδη. Ἐτι τούτων μᾶλλον αἱ βλαβεραὶ ἀλλοιώσεις καὶ κινήσεις, καὶ μάλιστα αἱ λυπηραὶ, καὶ αἱ βλαβεραὶ. Ἐτι τὰ μεγέθη τῶν συμφροῶν καὶ λυπηρῶν πάθη λέγεται.

CAPUT XXII.

Στέρησις λέγεται ἓνα μὲν τρόπον, ἂν μὴ ἔχη τι τῶν μὴ πεφυκότων ἔχασθαι, καὶ μὴ αὐτὸ ἢ πεφυκός

ἔχειν· οἶον, φυτὸν ὀμμάτων ἐστερηθῆσθαι λέγεται.
 Ἔνα δὲ, ἂν πεφυκὸς ἔχειν, ἢ αὐτὸ, ἢ τὸ γένος, μὴ
 ἔχη· οἶον, ἄλλως ἄνθρωπος ὁ τυφλὸς ὄψεως ἐστε-
 ρηται, καὶ ὁ ἀσπάλαξ· τὸ μὲν κατὰ γένος, τὸ δὲ καθ'
 αὐτό. Ἔτι ἂν πεφυκὸς, καὶ ὅτε πέφυκεν ἔχειν, μὴ
 ἔχη. Ἡ γὰρ τυφλότης, στέρησις τις. Τυφλὸς δὲ οὐ
 κατὰ πᾶσαν ἡλικίαν, ἀλλ' ἐν ἣ πέφυκεν ἔχειν, ἂν μὴ
 ἔχη. Ομοίως δὲ καὶ ἐν ᾧ ἄνῃ, καὶ καθ' ὃ, καὶ πρὸς ὃ, καὶ
 ὡς ἂν εἴη πεφυκὸς, ἂν μὴ ἔχη. Ἔτι ἢ βιαιὰ ἐκάστου
 ἀφαιρέσεις, στέρησις λέγεται. Καὶ ὅσαχῶς δὲ αἱ ἀπὸ
 τοῦ Α ἀποφάσεις λέγονται, τοσανταχῶς καὶ αἱ στε-
 ρήσεις λέγονται. Ἄμισον μὲν γὰρ, τῷ μὴ ἔχειν ἰσότη-
 τα πεφυκὸς λέγεται· ἀόρατον δὲ, καὶ τῷ ὅλως μὴ ἔχειν
 χροῶμα, καὶ τῷ φαύλως· καὶ ἄπουν, καὶ τῷ μὴ ἔχει
 ὄλως πόδας, καὶ τῷ φαύλους. Ἔτι καὶ τῷ μικρὸν
 ἔχειν, οἶον τὸ ἀπύρηνον. Τοῦτο δ' ἐστὶ, τὸ φαύλως
 πῶς ἔχειν. Ἔτι τῷ μὴ ῥαδίως, ἢ τῷ μὴ καλῶς· οἶον
 τὸ ἀιμητον, οὐ μόνον τῷ μὴ τέμνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῷ
 μὴ ῥαδίως, ἢ τῷ μὴ καλῶς. Ἔτι τῷ πάντη μὴ ἔχειν.
 Τυφλὸς γὰρ οὐ λέγεται ὁ ἑτερόφθαλμος, ἀλλ' ὁ ἐν
 ἀμφοῖν μὴ ἔχων ὄψιν. Διὸ οὐ πᾶς ἀγαθὸς ἢ κακὸς,
 ἢ δίκαιος ἢ ἀδίκος· ἀλλὰ καὶ τὸ μεταξὺ.

CAPUT XXIII.

Τὸ ἔχειν λέγεται πολλαχῶς. Ἔνα μὲν τρόπον,
 τὸ ἄγειν κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν, ἢ κατὰ τὴν αὐτοῦ
 ὁρμήν. Διὸ λέγεται πυρετός τε ἔχειν τὸν ἄνθρωπον,
 καὶ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις, καὶ τὴν ἐσθῆτα οἱ ἀμπε-
 χόμενοι. Ἔνα δ', ἐν ᾧ ἂν τι ὑπάρχοι ὡς δεκτικῷ· οἶον
 ὁ χαλκὸς ἔχει τὸ εἶδος τοῦ ἀνδριάντος, καὶ τὴν νόσον
 τὸ σῶμα. Ἔνα δ', ὡς τὸ περιέχον τὰ περιεχόμενα. Ἐν ᾧ

γάρ ἐστι περιεχόμενον τι, ἔχουσθαι ὑπὸ τούτου λέγεται οἶον, τὸ ἀγγεῖον ἔχειν τὸ ὑγρὸν φαμεν, καὶ τὴν πόλιν ἀνθρώπους, καὶ τὴν γαῦν ναῦτας· οὕτω δὲ καὶ τὸ ὅλον ἔχει τὰ μέρη. Ἐπι τὸ κωλύον κατὰ τὴν αὐτοῦ ὁρμὴν τι κινεῖσθαι ἢ πράττειν, ἔχειν λέγεται τοῦτο αὐτό· οἶον καὶ οἱ κίονες τὰ ἐπικείμενα βάρη, καὶ ὡς οἱ ποιηταὶ τὸν Ἄτλαντα ποιοῦσι τὸν οὐρανὸν ἔχειν, ὡς μὴ συμπέσοιτ' ἂν ἐπὶ τὴν γῆν, ὡσπερ τῶν φυσιολόγων τινές φασι. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον καὶ τὸ συνέχον λέγεται, ἃ συνέχει, ἔχειν, ὡς διαχωρισθέντα ἂν κατὰ τὴν αὐτοῦ ὁρμὴν ἕκαστον. Καὶ τὸ ἐν τιμῇ δὲ εἶναι, ὁμοιότροπως λέγεται καὶ ἐπομένως τῷ ἔχειν.

CAPUT XXIV.

Τὸ ἕκ τινος εἶναι, λέγεται, ἕνα μὲν τρόπον, ἐξ οὗ ἐστι, ὡς ὕλης· καὶ τοῦτο διχῶς, ἢ κατὰ τὸ πρῶτον γένος, ἢ κατὰ τὸ ὑστατον εἶδος· οἶον ἔστι μὲν ὡς ἅπαντα τὰ τηκτὰ ἐξ ὕδατος· ἔστι δ' ὡς ἐκ χαλκοῦ ὁ ἀνδριάς. Ἐνα δ', ὡς ἐκ τῆς πρώτης κινήσεως ἀρχῆς· οἶον ἐκ τίνος ἢ μάχης; ἐκ λοιδορίας, ὅτι αὐτὴ ἀρχὴ τῆς μάχης. Ἐνα δ', ἐκ τοῦ συνθέτου, ἐκ τῆς ὕλης καὶ τῆς μορφῆς, ὡσπερ ἐκ τοῦ ὅλου τὰ μέρη, καὶ ἐκ τῆς Ἰλιάδος τὸ ἔπος, καὶ ἐκ τῆς οἰκίας οἱ λίθοι. Τέλος μὲν γάρ ἐστιν ἡ μορφή. Τέλειον δὲ τὸ ἔχον τέλος. Τὰ δὲ ὡς ἐκ τοῦ μέρους τὸ εἶδος· οἶον ὁ ἀνθρώπος ἐκ τοῦ δίποδος, καὶ ἡ συλλαβὴ ἐκ τοῦ στοιχείου· ἄλλως γὰρ τοῦτο, καὶ ὁ ἀνδριάς ἐκ τοῦ χαλκοῦ· ἐκ τῆς αἰσθητῆς γὰρ ὕλης ἢ σύνθετος οὐσία· ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος ἐκ τῆς τοῦ εἶδους ὕλης, τὰ μὲν οὕτω λέγεται, τὰ δὲ ἂν κατὰ μέρος τι τούτων τις ὑπάρχη τῶν τρόπων· οἶον ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς τὸ τέκνον,

καὶ ἐκ γῆς τὰ φυτὰ, ὅτι ἔκ τινος μέρους αὐτῶν. Ἐνα δὲ, μεθ' ὃ τῷ χρόνῳ· οἷον ἐξ ἡμέρας νύξ, καὶ ἐξ εὐδίας χειμῶν, ὅτι τοῦτο μετὰ τοῦτο. Τούτων δὲ τὰ μὲν τῷ ἔχειν μεταβολὴν εἰς ἄλληλα, οὕτω λέγεται, ὥσπερ καὶ τὰ νῦν εἰρημένα· τὰ δὲ τῷ κατὰ τὸν χρόνον ἐφεξῆς μόνον· οἷον ἐξ ἰσημερίας ἐγένετο ὁ πλοῦς, ὅτι μετὰ ἰσημερίαν ἐγένετο· καὶ ἐκ Διονυσίων Θραγγήλια, ὅτι μετὰ τὰ Διονύσια.

CAPUT XXV.

Μέρος λέγεται ἓνα μὲν τρόπον, εἰς ὃ διαιρεθεῖται ἂν τὸ ποσοῦν ὀπωσοῦν. Ἄει γὰρ τὸ ἀφαιρούμενο τοῦ ποσοῦ ἢ ποσοῦν, μέρος λέγεται ἐκείνου· οἷον τῶν τριῶν, τὰ δύο μέρος λέγεται πως. Ἄλλον δὲ τρόπον τὰ καταμετροῦντα τῶν τοιούτων μόνον· διὸ τὰ δύο τῶν τριῶν, ἔστι μὲν ὡς λέγεται μέρος, ἔστι δ' ὡς οὐ. Ἐτι εἰς ἃ τὸ εἶδος τοῦ ζώου διαιρεθεῖται ἂν ἄνευ τοῦ ποσοῦ, καὶ ταῦτα μόρια λέγεται τούτου. Διὸ τὰ εὐδη τοῦ γένους φασὶν εἶναι μόρια. Ἐτι εἰς ἃ διαιρεθεῖται τι, ἢ ἐξ ὧν σύγκειται τὸ ὅλον, ἢ τὸ εἶδος, ἢ τὸ ἔχον τὸ εἶδος· οἷον, τῆς σφαίρας τῆς χαλκῆς, ἢ τοῦ κύβου τοῦ χαλκοῦ, καὶ ὁ χαλκὸς μέρος. Τοῦτο δ' ἔστιν ἢ ὕλη ἐν ᾧ τὸ εἶδος. Καὶ ἡ γωνία μέρος. Ἐτι τα ἐν τῷ λόγῳ, τῷ δηλοῦντι ἕκαστον, καὶ ταῦτα μόρια τοῦ ὅλου. Διὸ τὸ γένος τοῦ εἶδους καὶ μέρος λέγεται, ἄλλως δὲ τὸ εἶδος τοῦ γένους μέρος.

CAPUT XXVI.

Ὅλον λέγεται, οὐ μὴθὲν ἄπεστι μέρος ἐξ ὧν λέγεται τὸ ὅλον φύσει· καὶ τὸ περιέχον ἓν, καὶ τὰ περιεχόμενα, ὥστε ἓν τι εἶναι ἐκεῖνα. Τοῦτο δὲ διχῶς· ἢ

γὰρ ὡς ἕκαστον ἐν, ἢ ὡς ἐκ τούτων τὸ ἐν. Τὸ μὲν γὰρ καθόλου, καὶ τὸ ὅλως λεγόμενον, ὡς ὅλον τι ὄν, οὕτως ἐστὶ καθόλου ὡς πολλὰ περιέχον τὸ κατηγορεῖσθαι καθ' ἑκάστου, καὶ ἐν ἅπαντα εἶναι ὡς ἕκαστον· οἶον, ἄνθρωπον, ἵππον, θεόν, ὅτι ἅπαντα ζῶα. Τὸ δὲ συνεχές καὶ πεπερασμένον, ὅταν ἐν τι ἐκ πλειόνων ἢ ἐνυπαρχόντων, μάλιστα μὲν δυνάμει· εἰ δὲ μὴ, ἐνεργείᾳ. Τούτων δ' αὐτῶν μᾶλλον τὰ φύσει ἢ τέχνῃ τοιαῦτα, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ἐλέγομεν, ὡς οὔσης τῆς ὁλότητος ἐνόητός τις. Ἐπι τοῦ ποσοῦ ἔχοντος ἀρχὴν καὶ μέσον καὶ ἔσχατον, ὅσων μὲν μὴ ποιῆ ἢ θεοῖς διαφορὰν, πᾶν λέγεται· ὅσων δὲ ποιῆ, ὅλον. Ὅσα δὲ ἄμφω ἐνδέχεται, καὶ ὅλα καὶ πᾶν. Ἔστι δὲ ταῦτα, ὅσων ἢ μὲν φύσις ἢ αὐτὴ μένει τῇ μεταθέσει, ἢ δὲ μορφή, οὔ· οἶον κηρὸς, καὶ ἱμάτιον. Καὶ γὰρ ὅλον καὶ πᾶν λέγεται· ἔχει γὰρ ἄμφω. Ἐὐδωρ δὲ καὶ ὅσα ὑγρὰ, καὶ ἀριθμὸς, πᾶν μὲν λέγεται· ὅλος δ' ἀριθμὸς καὶ ὅλον ὑδωρ οὐ λέγεται, ἂν μὴ μεταφορᾷ. Πάντα δὲ λέγεται, ἐφ' οἷς τὸ πᾶν ὡς ἐφ' ἐνὶ, ἐπὶ τούτοις πάντα, ὡς ἐπὶ διηρημένοις, πᾶς οὗτος ὁ ἀριθμὸς, πᾶσαι αὐταὶ αἱ μονάδες.

CAPUT XXVII.

Κολοβὸν δὲ λέγεται τῶν ποσῶν, οὐ τὸ τυχόν, ἀλλὰ μεριστόν τε αὐτὸ δεῖ εἶναι καὶ ὅλον. Τά τε γὰρ δύο, οὐ κολοβὰ θατέρον ἀφαιρουμένου ἐνὸς (καὶ γὰρ ἴσον τὸ κολοβώμα καὶ τὸ λοιπὸν οὐδέ ποτ' ἐστίν) οὐδ' ὅλως ἀριθμὸς οὐδεὶς· καὶ γὰρ τὴν οὐσίαν δεῖ μένειν· εἰ κύλιξ κολοβός, ἔτι δεῖ εἶναι κύλικα· ὁ δὲ ἀριθμὸς, οὐκ ἔτι ὁ αὐτός. Πρὸς δὲ τούτοις κἂν ἀνομοιομερῆ ἢ, οὐδὲ ταῦτα πάντα. Ὁ γὰρ ἀριθμὸς

ἔστιν, ὅς καὶ ἀνόμοια ἔχει μέρη· οἶον, δυνάδα, τριάδα ἀλλ' ὅλως ἂν μὴ ποιῆ ἢ θεῖσις διαφορὰν, οὐδὲν κολοβόν· οἶον ἰδωρ, ἢ πῦρ· ἀλλὰ δεῖ τοιαῦτα εἶναι ἢ κατὰ τὴν οὐσίαν θεῖσιν ἔχει. Ἐπι συνεχῆ. Ἡ γὰρ ἁρμονία ἐξ ἀνομοιομερῶν μὲν καὶ θεῖσιν ἔχει, κολοβός δὲ οὐ γίνεται· πρὸς δὲ τούτοις, οὐδ' ὅσα ὅλα, οὐδὲ ταῦτα ὁτιοῦν μορίου στερήσει κολοβία. Οὐ γὰρ δεῖ οὔτε τὰ κύρια τῆς οὐσίας, οὔτε τὰ ὁποιοῦν ὄντα· οἶον, ἂν τρυπηθῆ ἢ ἡ κύλιξ, οὐ κολοβός, ἀλλ' ἂν τὸ οὗς ἢ ἀκρωτήριον τι. Καὶ ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἔαν σάρκα ἢ τὸν σπλήνα, ἀλλ' ἔαν ἀκρωτήριον, καὶ τοῦτο οὐ πᾶν, ἀλλ' ὃ μὴ ἔχει γένεσιν ἀφαιρεθὲν ὅλον. Διὰ τοῦτο οἱ φαλακροὶ οὐ κολοβοί.

CAPUT XXVIII.

Γένος λέγεται τὸ μὲν, ἔαν ἢ ἢ γένεσις συνεχῆς τῶν τὸ εἶδος ἐχόντων τὸ αὐτό· οἶον λέγεται ἕως ἂν ἀνθρώπων γένος ἢ, ὅτι ἕως ἂν ἢ ἢ γένεσις, συνεχῆς αὐτῶν· τὸ δὲ ἀφ' οὗ ἂν ὡσι πρώτου κινήσαντος εἰς τὸ εἶναι. Οὕτω γὰρ λέγονται οἱ μὲν Ἕλληνες τὸ γένος, οἱ δὲ Ἰωones, τῶ οἱ μὲν ἀπὸ Ἕλληρος, οἱ δὲ ἀπὸ Ἰωνος εἶναι πρώτου γεννήσαντος· καὶ μᾶλλον οἱ ἀπὸ τοῦ γεννήσαντος, ἢ τῆς ὕλης. Λέγονται γὰρ καὶ ἀπὸ τοῦ θήλεος τὸ γένος, οἶον ἀπὸ Πύργου. Ἐπι δὲ ὡς τὸ ἐπίπεδον τῶν σχημάτων γένος τῶν ἐπιπέδων· καὶ τὸ στερεόν, τῶν στερεῶν. Ἐκαστον γὰρ τῶν σχημάτων, τὸ μὲν ἐπίπεδον τοιονδὶ, τὸ δὲ στερεόν ἐστὶ τοιονδὶ. Τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον ταῖς διαφοραῖς Ἐπι ὡς ἐν ταῖς λόγοις τὸ πρῶτον ἐνυπάρχον ὃ λέγεται ἐν τῶ τί ἐστι τοῦτο γένος, οὗ διαφοραὶ λέγονται αἱ ποιότητες. Τὸ μὲν οὖν γένος, τοσαυταχῶς λέγεται,

τὸ μὲν κατὰ γένεσιν συνεχῆ τοῦ αὐτοῦ εἶδους, τὸ δὲ κατὰ τὸ πρῶτον κινήσαν ὁμοειδές, τὸ δὲ ὡς ὕλη. Οἷ γὰρ ἢ διαφορὰ καὶ ἢ ποιότης ἐστὶ, τοῦτ' ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον ὃ λέγομεν ὕλην. Ἔτερα δὲ τῶ γένει λέγεται, ὧν ἕτερον τὸ πρῶτον ὑποκείμενον, καὶ μὴ ἀναλύεται θάτερον εἰς θάτερον, μηδ' ἄμφω εἰς ταυτόν· οἷον, τὸ εἶδος καὶ ἢ ὕλη, ἕτερον τῶ γένει. Καὶ ὅσα καθ' ἕτερον σχῆμα κατηγορίας τοῦ ὄντος λέγεται. Τὰ μὲν γὰρ τί ἐστὶ σημαίνει τῶν ὄντων, τὰ δὲ ποιόν τι, τὰ δ' ὡς διήρηται πρότερον. Οὐδὲ γὰρ ταῦτα ἀναλύεται, οὐτ' εἰς ἄλληλα, οὐτ' εἰς ἓν τι.

CAPUT XXIX.

Τὸ ψεῦδος λέγεται, ἄλλον μὲν τρόπον ὡς πράγμα ψευδές· καὶ τούτου τὸ μὲν τῶ μὴ συγκεῖσθαι, ἢ ἀδύνατον εἶναι συντεθῆναι, ὡσπερ λέγεται τὸ τὴν διάμετρον εἶναι σύμμετρον, ἢ τὸ σὲ καθῆσθαι· τούτων γὰρ ψεῦδος τὸ μὲν ἀεὶ, τὸ δὲ ποτέ. Οὕτω γὰρ οὐκ ὄντα ταῦτα. Τὰ δὲ ὅσα ἐστὶ μὲν ὄντα, πέφυκε μέντοι φαίνεσθαι ἢ μὴ οἷά ἐστιν, ἢ ἂ μὴ ἐστίν· οἷον, ἢ σκιαγραφία καὶ τὰ ἐνύπνια. Ταῦτα γὰρ ἔστι μὲν τι, ἀλλ' οὐχ ὧν ἐμποιεῖ τὴν φαντασίαν. Πράγματα μὲν οὖν ψευδῆ οὕτως λέγεται, ἢ τῶ μὴ εἶναι αὐτὰ, ἢ τῶ τὴν ἀπ' αὐτῶν φαντασίαν μὴ ὄντος εἶναι· λόγος δὲ ψευδῆς, ὃ τῶν μὴ ὄντων, ἢ ψευδῆς. Διὸ πᾶς λόγος ψευδῆς, εἰτέρον, ἢ οὐ ἐστὶν ἀληθῆς. Οἷον ὃ τοῦ κύκλου ψευδῆς τριγώνου. Ἐκάστου δὲ λόγος, ἔστι μὲν ὡς εἷς, ὃ τοῦ τί ἦν εἶναι· ἔστι δ' ὡς πολλοὶ, ἐπεὶ ταῦτό πως αὐτὸ, καὶ αὐτὸ πεπονθός. Οἷον, Σωκράτης, καὶ Σωκράτης μουσικός. Ὁ δὲ ψευδῆς λόγος, οὐδενός ἐστὶν ἀπλῶς λόγος. Διὸ Ἀντισθένης ᾗετο εὐήθως, μηδὲν

ἀξιῶν λέγεσθαι, πλὴν τῷ οἰκείῳ λόγῳ ἐν ἐφ' ἐνός. Ἐξ ὧν συνέβαινε μὴ εἶναι ἀντιλέγειν, σχεδὸν δὲ μὴδὲ ψεύδεσθαι. Ἔστι δ' ἕκαστον λέγειν, οὐ μόνον τῷ αὐτοῦ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ τοῦ ἑτέρου, ψευδῶς μὲν καὶ παντελῶς· ἔστι δ' οὖν ὡς καὶ ἀληθῶς· ὥσπερ τὰ ὀκτῶ, διπλάσια τῷ τῆς δυνάδος λόγῳ. Τὰ μὲν οὖν οὕτω λέγεται ψευδῆ. Ἀνθρώπος δὲ ψευδῆς, ὁ εὐχερῆς καὶ προαιρετικὸς τῶν τοιούτων λόγων, μὴ δι' ἑτερόν τι, ἀλλὰ δι' αὐτὸ, καὶ ὁ ἄλλοις ἐμποιοητικὸς τῶν τοιούτων λόγων. Ὡσπερ φαιμέν καὶ πράγματα ψευδῆ εἶναι, ὅσα ἐμποιεῖ φαντασίαν ψευδῆ. Διὰ ἐν τῷ Ἰππία λόγος παρακρούεται, ὡς ὁ αὐτὸς ψευδῆς καὶ ἀληθῆς. Τὸν δυνάμενον γὰρ ψεύδεσθαι, λαμβάνει ψευδῆ. Οὗτος δ' ὁ εἰδῶς καὶ ὁ φρόνιμος. Ἐπι τὸν ἐκόντα φαῦλον, βελτίω. Τοῦτο δὲ ψεῦδος λαμβάνει διὰ τῆς ἐπαγωγῆς. Ὁ γὰρ ἐκὼν χολαίνων, τοῦ ἄκοιτος κρείττων· τὸ χολαίνειν, τὸ μιμῆσθαι λέγων· ἐπεὶ εἶγε χολὸς ἐκὼν, χείρων ἴσως, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἠθους καὶ τοῦτο.

CAPUT XXX.

Συμβεβηκὸς δὲ λέγεται, ὁ ὑπάρχει μὲν τι, καὶ ἀληθῆς εἰπεῖν, οὐ μέντοι οὔτε ἐξ ἀνάγκης, οὔτε ἐπιτοπολύ· οἷον εἴ τις ὀρύττων φυτῷ βόθρον, εὔρε θησαυρόν. Τοῦτο τοίνυν συμβεβηκὸς τῷ ὀρύττοντι τὸν βόθρον, τὸ εὔρεῖν θησαυρόν· οὔτε γὰρ ἐξ ἀνάγκης τοῦτο ἐκ τούτου, ἢ μετὰ τοῦτο· οὐθ' ὡς ἐπιτοπολὺ, ἂν τις φυτεύῃ, θησαυρόν εὔρισκει. Καὶ μουσικός γ' ἂν τις εἴη λευκός· ἀλλ' ἐπεὶ οὔτε ἐξ ἀνάγκης, οὐθ' ὡς ἐπιτοπολὺ τοῦτο γίνεται, συμβεβηκὸς αὐτὸ λέγομεν. Ὡστ' ἐπεὶ ἔστιν ὑπάρχον τι καὶ τι, καὶ ἔνια τούτων, καὶ ποῦ, καὶ ποτέ, ὅ τι ἂν ὑπάρχη μὲν,

ἀλλὰ μὴ διότι τοῦτο, ἢ νῦν, ἢ ἐνταῦθα, συμβεβη-
 κός ἐσται· οὐδὲ δὴ αἰτιονώρισμένον οὐδὲν τοῦ συμ-
 βεβηκότος, ἀλλὰ τὸ τυχόν. Τοῦτο δ' ἀόριστον συν-
 ἕβη τὸ εἰς Αἴγιναν ἐλθεῖν, εἰ μὴ διὰ τοῦτο ἀφίκετο
 ὅπως ἐκεῖ ἐλθῆ, ἀλλ' ὑπὸ χειμῶνος ἐξωσθεῖς, ἢ ὑπὸ
 λησιῶν ληφθεῖς. Γέγονε μὲν δὴ καὶ ἔσται τὸ συμβε-
 βηκός· ἀλλ' οὐχ ἢ αὐτὸ, ἀλλ' ἢ ἕτερον. Ὁ γὰρ χει-
 μῶν αἴτιος τοῦ μὴ ὅπου ἔπλει ἐλθεῖν· τοῦτο δ' ἦν
 Αἴγινα. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλως συμβεβηκός. Οἷον
 ὅσα ὑπάρχει καθ' αὐτὸ ἐκάστω μὴ ἐν τῇ οὐσίᾳ ὄντα·
 οἷον τῷ τριγώνῳ τὸ δύο ὀρθὰς ἔχειν. Καὶ ταῦτα μὲν
 ἐνδέχεται αἰδία εἶναι, ἐκείνων δὲ οὐδέν. Λόγος δὲ
 τούτου ἐν ἑτέροις.

LIBER V. (VI.)

CAPUT I.

Αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἰτία ζητεῖται τῶν ὄντων· δῆλον δὲ
 ὅτι ἢ ὄντια. Ἔστι γάρ τι αἰτιον ὑγιείας καὶ εὐεξίας·
 καὶ τῶν μαθηματικῶν εἰσιν ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα καὶ
 αἰτία· καὶ ὅλως δὲ πᾶσα ἐπιστήμη διανοητικὴ, ἢ
 καὶ μετέχουσά τι διανοίας, περὶ αἰτίας καὶ ἀρχάς ἐστιν,
 ἢ ἀκριβεστέρας, ἢ ἀπλουστέρας. Ἀλλὰ πᾶσαι αὐταὶ
 περὶ ἕν τι, καὶ γένος τι περιγραφάμεναι, περὶ τού-
 του πραγματεύονται, ἀλλ' οὐχὶ περὶ ὄντος ἀπλῶς, οὐ-
 δὲ ἢ ὄν, οὐδὲ τοῦ τί ἐστιν, οὐδένα λόγον ποιοῦνται·
 ἀλλ' ἐκ τούτου αἰ μὲν αἰσθήσει ποιήσασαι αὐτὸ δῆ-
 λον, αἰ δ' ὑπόθεσιν λαβοῦσαι τὸ τί ἐστιν, οὕτω καθ'
 αὐτὰ ὑπάρχοντα τῷ γένει περὶ ὃ εἰσιν, ἀποδεικνύου-

σιν ἢ ἀναγκαϊότερον ἢ μαλακότερον. Διόπερ φανε-
 ρόν ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπέδειξις οὐσίας, οὐδὲ τοῦ τί ἐστίν
 ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπαγωγῆς, ἀλλὰ τις ἄλλος τρόπος τῆς
 δηλώσεως. Ὅμοίως δὲ οὐδ' εἰ ἔστιν ἢ μὴ ἐστὶ τὸ γέ-
 νος περὶ ὃ πραγματεύονται, οὐδὲν λέγουσι, διὰ τὸ τῆς
 αὐτῆς εἶναι διανοίας, τό, τε τί ἐστὶ δῆλον ποιεῖν, καὶ
 εἰ ἔστι τοῦτο. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη τυγ-
 χάνει οὕσα περὶ γένος τι τοῦ ὄντος, (περὶ γὰρ τὴν τοι-
 αύτην ἐστὶν οὐσίαν ἐν ἣ ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως καὶ στά-
 σεως ἐν αὐτῇ) δῆλον ὅτι οὔτε πρακτικὴ ἐστὶν οὔτε
 ποιητικὴ. Τῶν μὲν γὰρ ποιητικῶν ἐν τῷ ποιοῦντι ἡ
 ἀρχὴ, ἢ νοῦς ἐστίν, ἢ τέχνη, ἢ δυνάμις τις· τῶν δὲ
 πρακτικῶν, ἐν τῷ πράττοντι ἢ προαιρέσεις. Τὸ αὐτὸ
 γὰρ τὸ πρακτικὸν καὶ τὸ προαιρετικόν. Ὡστε εἰ ἡ ἅπασα
 διάνοια ἢ πρακτικὴ, ἢ ποιητικὴ, ἢ θεωρητικὴ, ἢ φυ-
 σικὴ θεωρητικὴ τις ἂν εἴη, ἀλλὰ θεωρητικὴ περὶ τοι-
 οὔτον ὄν, ὃ ἐστὶ δυνατὸν κινεῖσθαι, καὶ περὶ οὐσίαν
 τὴν κατὰ τὸν λόγον, ὡς ἐπιτοπολὺ, οὐ χωριστὴν μόνον.
 δεῖ δὲ τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ τὸν λόγον πῶς ἐστὶ, μὴ λαν-
 θάνειν. Ὡς ἄνευ γε τούτου τὸ ζητεῖν, μὴθὲν ποιεῖν
 ἐστι. Τῶν δὲ ὀριζομένων, καὶ τῶν τί ἐστὶ, τὰ μὲν
 οὕτως ὑπάρχει ὡς τὸ σιμὸν, τὰ δ' ὡς τὸ κοῖλον. Δια-
 φέροι δὲ ταῦτα, ὅτι τὸ μὲν σιμὸν συνειλημμένον ἐστὶ
 μετὰ τῆς ὕλης. Ἔστι γὰρ τὸ μὲν σιμὸν κοιλὴ ῥίς· ἢ
 δὲ κοιλότης ἄνευ ὕλης αἰσθητῆς. Εἰ δὲ πάντα τὰ
 φυσικὰ ὁμοίως τῷ σιμῷ λέγονται, οἷον ῥίς, ἄφθαλ-
 μος, πρόσωπον, σαρξ, ὀστοῦν, ὄλως ζῶον, φύλλον, ῥί-
 ξα, φλοῖος, ὄλως φυτὸν (οὐδενὸς γὰρ ἄνευ κινήσεως
 ὁ λόγος αὐτῶν, ἀλλ' αἰεὶ ἔχει ὕλην) δῆλον πῶς δεῖ ἐν
 τοῖς φυσικοῖς τὸ τί ἐστὶ ζητεῖν καὶ ὀριεῖσθαι· καὶ

διότι καὶ περὶ ψυχῆς ἐνίας θεωρῆσαι τοῦ φυσικοῦ,
 ὅση μὴ ἄνευ τῆς ὕλης ἐστίν. Ὅτι μὲν οὖν ἡ φυσικὴ
 θεωρητικὴ ἐστὶ φανερὸν ἐκ τούτων. Ἄλλ' ἐστὶ καὶ ἡ
 μαθηματικὴ θεωρητικὴ· ἀλλ' εἰ ἀκίνητων καὶ χωρι-
 στῶν ἐστὶ, νῦν ἄδηλον. Ὅτι μὲν οὖν ἔνια μαθήματα
 ἢ ἀκίνητα καὶ ἢ χωριστὰ θεωρεῖ, δῆλον. Εἰ δέ τι
 ἐστὶν ἀκίνητον καὶ ἀίδιον καὶ χωριστὸν, φανερὸν ὅτι
 θεωρητικῆς τὸ γινῶναι· οὐ μέντοι φυσικῆς γε, (περὶ
 κινητῶν γὰρ τινῶν ἡ φυσικὴ) οὐδὲ μαθηματικῆς, ἀλ-
 λά προτέρας ἀμφοῖν. Ἡ μὲν γὰρ φυσικὴ περὶ ἀχώ-
 ριστα μὲν, ἀλλ' οὐκ ἀκίνητα· τῆς δὲ μαθηματικῆς
 ἔνια περὶ ἀκίνητα μὲν, οὐ χωριστὰ δὲ ἴσως, ἀλλ' ὡς
 ἐν ὕλῃ· ἡ δὲ πρώτη καὶ περὶ χωριστὰ καὶ ἀκίνητα·
 ἀνάγκη δὲ πάντα μὲν τὰ αἷτια αἰδία εἶναι, μάλιστα
 δὲ ταῦτα. Ταῦτα γὰρ αἷτια τοῖς φανεροῖς τῶν θει-
 ων. Ὡστε τρεῖς ἂν εἶεν φιλοσοφίαι θεωρητικαί, μα-
 θηματικὴ, φυσικὴ, θεολογικὴ. Οὐ γὰρ ἄδηλον, ὅτι,
 εἴπου τὸ θεῖον ὑπάρχει, ἐν τῇ τοιαύτῃ φύσει ὑπάρ-
 χει· καὶ τὴν τιμιωτάτην δεῖ περὶ τὸ τιμιώτατον γένος
 εἶναι. Αἱ μὲν οὖν θεωρητικαὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν
 αἰρετιώτεραι, αὕτη δὲ τῶν θεωρητικῶν. Ἀπορήσειε
 γὰρ ἂν τις, πότερόν ποθ' ἡ πρώτη φιλοσοφία καθό-
 λου ἐστίν, ἢ περὶ γένος καὶ φύσιν μίαν. Οὐ γὰρ ὁ
 αὐτὸς τρόπος, οὐδ' ἐν ταῖς μαθηματικαῖς· ἀλλ' ἡ μὲν
 γεωμετρία καὶ ἀστρολογία, περὶ τινα φύσιν ἰδίαν εἰ-
 σὺν, ἐκείνη δὲ καθόλου πασῶν κοινή. Εἰ μὲν οὖν μὴ
 ἐστί τις ἕτέρα οὐσία παρὰ τὰς φύσει συνεστηκυίας, ἡ
 φυσικὴ ἂν εἴη πρώτη ἐπιστήμη. Εἰ δὲ ἐστί τις οὐ-
 σία ἀκίνητος, αὕτη προτέρα καὶ φιλοσοφία πρώτη·
 καὶ καθόλου οὕτως ὅτι πρώτη· καὶ περὶ τοῦ ὄντος

ἢ ὄν, ταύτης ἂν εἶη θεωρῆσαι, καὶ τί ἐστὶ, καὶ τὰ ὑπάρχοντα καθόλου, ἢ ὄν.

CAPUT II.

Ἄλλ' ἐπεὶ τὸ ὄν τὸ ἀπλῶς λεγόμενον λέγεται πολλαχῶς, ὧν ἓν μὲν ἦν τὸ κατὰ συμβεβηκός, ἕτερον δὲ τὸ ὡς ἀληθές, καὶ τὸ μὴ ὄν, ὡς τὸ ψεῦδος· παρὰ ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ σχήματα τῆς κατηγορίας, οἷον τὸ μὲν τί, τὸ δὲ ποιόν, τὸ δὲ ποσόν, τὸ δὲ ποῦ, τὸ δὲ ποτέ, καὶ εἴ τι ἄλλο σημαίνει τὸν τρόπον τοῦτον· ἔτι παρὰ ταῦτα πάντα τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ. Ἐπεὶ δὲ πολλαχῶς λέγεται τὸ ὄν, πρῶτον περὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκός λεκτέον, ὅτι οὐδεμία περὶ αὐτό ἐστὶ θεωρία· σημεῖον δὲ· οὐδεμίᾳ γὰρ ἐπιστήμῃ ἐπιμελές περὶ αὐτοῦ, οὔτε πρακτικῇ οὔτε ποιητικῇ, οὔτε θεωρητικῇ. Οὔτε γὰρ ὁ ποιῶν οἰκίαν, ποιεῖ ὅσα συμβαίνει ἅμα τῇ οἰκίᾳ γινομένη· (ἄπειρα γὰρ ἐστὶ) τοῖς μὲν γὰρ ἡδέϊαν, τοῖς δὲ βλαβεράν, τοῖς δ' ὠφέλιμον οὐδὲν εἶναι κωλύει τὴν ποιηθεῖσαν, καὶ ἕτεραν, ὡς εἰπεῖν, πάντων τῶν ὄντων ὧν οὐθενός ἐστὶν ἡ οἰκοδομικῇ ποιητικῇ. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, οὐδ' ὁ γεωμέτρης θεωρεῖ τὰ οὕτω συμβεβηκότα τοῖς σχήμασιν, οὐδ' εἰ ἕτερόν ἐστὶ τὸ τρίγωνον, καὶ τρίγωνον δύο ὀρθὰς ἔχον, καὶ τοῦτο εὐλόγως συμπίπτει. Ὡσπερ γὰρ ὀνόματι μόνον τὸ συμβεβηκός ἐστὶ. Διὸ Πλάτων τρόπον τινὰ οὐ κακῶς περὶ τὴν σοφιστικὴν τὸ μὴ ὄν ἔταξεν. Εἰσὶ γὰρ οἱ τῶν σοφιστῶν λόγοι περὶ τὸ συμβεβηκός, ὡς εἰπεῖν, μάλιστα πάντων, πότερον ἕτερον ἢ ταῦτόν μουσικὸν καὶ γραμματικὸν, καὶ μουσικὸς Κορίσκος καὶ Κορίσκος, καὶ εἰ πᾶν ὃ ἂν ἦ, μὴ αἰεὶ δὲ, γέγονεν· ὡς εἰ μουσικὸς ὧν, γραμματικὸς γέγονε, καὶ γραμματικὸς

ἂν μουσικός· καὶ ὅσοι δὴ ἄλλοι τοιοῦτοι τῶν λόγων
 εἰσί. Φαίνεται γὰρ τὸ συμβεβηκός, ἐγγύς τι τοῦ
 μὴ ὄντος. Δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶν τοιούτων λόγων. Τῶν
 μὲν γὰρ ἄλλοι τρόποι ὄντων, ἔστι γένεσις καὶ φθορά·
 τῶν δὲ κατὰ συμβεβηκός οὐκ ἔστιν. Ἄλλ' ὅμως λεκτέον
 ἔτι περὶ τοῦ συμβεβηκός ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται, τίς ἢ
 φύσις αὐτοῦ, καὶ διὰ τί τὴν αἰτίαν ἔστιν. Ἄμα γὰρ δῆ-
 λον ἔσται ἴσως, καὶ διὰ τί ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν αὐτοῦ.
 Ἐπεὶ οὖν ἔστιν ἐν τοῖς οὖσιν, τὰ μὲν αἰεὶ ὡσαύτως ἔχον-
 τα καὶ ἐξ ἀνάγκης, οὐ τῆς κατὰ τὸ βίαιον λεγομένης,
 ἀλλ' ἣν λέγομεν, τῶ μὴ ἐνδέχασθαι ἄλλως, τὰ δὲ, ἐξ
 ἀνάγκης μὲν οὐκ ἔστιν οὐτ' αἰεὶ, οὐθ' ὡς ἐπιτοπολὺν,
 αὐτὴ ἀρχὴ καὶ αὐτὴ αἰτία ἐστὶ τοῦ εἶναι τὸ συμβε-
 βηκός. Ὁ γὰρ ἂν ἢ μὴτ' αἰεὶ, μὴθ' ὡς ἐπιτοπολὺν,
 τοῦτό φαμεν συμβεβηκός εἶναι. Ὡς ἐπὶ κυνὶ ἂν χει-
 μῶν γένηται καὶ ψύχος, τοῦτο συμβεβηκός φαμεν, ἀλλ'
 οὐκ ἂν πνίγος καὶ ἀλέα, ὅτι τὸ μὲν αἰεὶ, ἢ ὡς ἐπιτο-
 πολὺν, τὸ δ' οὐ. Καὶ τὸν ἄνθρωπον λευκὸν εἶναι
 συμβεβηκέν· οὔτε γὰρ αἰεὶ, οὐθ' ὡς ἐπιτοπολὺν· ζῶον
 δ' οὐ κατὰ συμβεβηκός. Καὶ τὸ τὸν οἰκοδόμον ὑγί-
 αν ποιῆσαι συμβεβηκέν, ὅτι οὐ πέφυκε τοῦτο ποιεῖν
 οἰκοδόμος, ἀλλ' ἰατρός· ἀλλὰ συνέβη ἰατρὸν εἶναι
 τὸν οἰκοδόμον. Καὶ ὀψοποιὸς ἡδονῆς στοχαζόμε-
 νος, ποιήσειεν ἂν τι ὑγιεινόν· ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν ὀψο-
 ποιητικὴν. Διὸ συνέβη φαμεν, καὶ ἔστιν ὡς ποιεῖν,
 ἀπλῶς δ' οὐ. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλαι δυνάμεις ἐνίσταται εἰ-
 σιν αἰ ποιητικαί, τῶν δ' αὐδεμία τέχνη, οὐδὲ δύναμις
 ὠρισμένη. Τῶν γὰρ κατὰ συμβεβηκός ὄντων ἢ γινο-
 μένων, καὶ τὸ αἰτιόν ἐστὶ κατὰ συμβεβηκός· ὡστ'
 ἐπειδὴ οὐ πάντα ἐστὶν ἐξ ἀνάγκης καὶ αἰεὶ ἢ ὄντα ἢ

γινόμενα, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα ὡς ἐπιτοπολὺ, ἀνάγκη εἶναι τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ὄν· οἷον οὐτ' αἰεὶ, οὐθ' ὡς ἐπιτοπολὺ, ὃ λευκὸς μουσικὸς ἐστίν. Ἐπεὶ δὲ γίνε-
ται ποτε, κατὰ συμβεβηκὸς ἔσται· εἰ δὲ μὴ, πάν-
τα ἔσται εἰς ἀνάγκης. Ὡστε ἡ ὕλη ἔσται αἰτία ἢ ἐν-
δεχομένη παρὰ τὸ ὡς ἐπιτοπολὺ ἄλλως τοῦ συμβεβη-
κότος αἰτία. Ἀρχὴν δὲ τῆνδὶ ληπτέον, πότερον οὐ-
δὲν ἐστίν, οὐτ' αἰεὶ, οὐθ' ὡς ἐπιτοπολὺ, ἢ τοῦτο ἀδύ-
νατον. Ἔστιν ἄρα τὶ παρὰ ταῦτα τὸ ὁπότερ' ἔτιχε
καὶ κατὰ συμβεβηκὸς. Ἀλλὰ πότερον τὸ ὡς ἐπιτοπολὺ,
τὸ δ' αἰεὶ οὐθενὶ ὑπάρχει, ἢ ἐστὶν ἅττα αἰδία; Περὶ
μὲν οὖν τούτων ὕστερον σκεπτέον. Ὅτι δ' ἐπιστήμη οὐκ
ἔστι τοῦ συμβεβηκότος, φανερόν. Ἐπιστήμη μὲν γὰρ πᾶ-
σα, ἢ τοῦ αἰεὶ, ἢ τοῦ ὡς ἐπιτοπολὺ. Πῶς γὰρ ἢ μαθή-
σεται ἢ διδάξει ἄλλον; Δεῖ γὰρ ὠρίσθαι ἢ τῷ αἰεὶ, ἢ
τῷ ὡς ἐπιτοπολὺ· οἷον ὅτι ὠφέλιμον τῷ πυρέττοντι τὸ
μελίκρατον ὡς ἐπιτοπολὺ. Τὸ δὲ παρὰ τοῦτο οὐχ
ἔξει λέγειν πότε οὐ· οἷον νοσηνία. Ἡ γὰρ αἰεὶ, ἢ
ὡς ἐπιτοπολὺ, καὶ τῇ νοσηνία. Τὸ δὲ συμβεβηκὸς
ἐστὶ παρὰ ταῦτα. Τί μὲν οὖν ἐστὶ τὸ συμβεβηκὸς,
καὶ διὰ τίν' αἰτίαν, καὶ ὅτι ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν αὐτοῦ,
εἴρηται.

CAPUT III.

Ὅτι δ' εἰσὶν ἀρχαὶ καὶ αἰτία γεννητὰ καὶ φθαρτὰ
ἀνευ τοῦ γίγνεσθαι καὶ φθεῖρεσθαι, φανερόν. Εἰ γὰρ μὴ
τοῦτο, εἰς ἀνάγκης πάντ' ἔσται, εἰ τοῦ γινομένου καὶ φθει-
ρομένου μὴ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτιόν τι ἀνάγκη εἶναι.
Πότερον γὰρ ἔσται τοδὶ ἢ οὐ; Ἐάν γε τοδὶ γένηται· εἰ
δὲ μὴ, οὐ· τούτο δὲ, εἴαν ἄλλο· καὶ οὕτω δηλονότι αἰεὶ
χρόνου ἀφαιρουμένου ἀπὸ πεπερασμένου χρόνου,

ἤξει ἐπὶ τὸ νῦν. Ὅστις ὁδε ἀποθανεῖται, ἢ νόσῳ ἢ βίᾳ, εἰάν γε ἐξέλθῃ· τοῦτο δέ, εἰάν διψήσῃ· τοῦτο δέ, εἰάν ἄλλο· καὶ οὕτως ἤξει εἰς ὃ νῦν ὑπάρχει, ἢ εἰς τῶν γεγονότων τί· οἷον, εἰάν διψήσῃ· τοῦτο δέ, εἰ ἐσθίει δριμύα· τοῦτο δ', ἢτοι ὑπάρχει, ἢ οὐ. Ὅστις ἐξ ἀνάγκης ἀποθανεῖται, ἢ οὐκ ἀποθανεῖται. Ὅμοίως δέ καὶ ὑπερπηδήσῃ τις εἰς τὰ γενόμενα, ὃ αὐτὸς λόγος. Ἦδη γὰρ ὑπάρχει τοῦτο ἔν τινι. Λέγω δὲ τὸ γεγονός. Ἐξ ἀνάγκης ἄρα πάντα ἔσται τὰ ἐσόμενα, οἷον, τὸ ἀποθανεῖν τὸν ζῶντα. Ἦδη γὰρ τι γέγονεν· οἷον τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ σώματι· ἀλλ' εἰ νόσῳ, ἢ βίᾳ, οὐπω· ἀλλὰ εἰάν τοδὶ γένηται. Δῆλον ἄρα ὅτι μέχρι τινὸς βαδίζει ἀρχῆς· αὐτὴ δ' οὐκ ἔτι εἰς ἄλλο. Ἔσται οὖν ἢ τοῦ ὁπίστερ' ἔτυχεν αὐτῆ, καὶ αἴτιον τῆς γενέσεως αὐτῆς οὐθέν· ἀλλ' εἰς ἀρχὴν ποῖαν, καὶ αἴτιον ποῖον ἢ ἀναγωγὴ ἢ τοιαύτη, πότερον ὡς εἰς ὕλην, ἢ ὡς εἰς τὸ οὐ ἔνεκα, ἢ ὡς εἰς τὸ κινῆσαν, μάλιστα σκεπτέον. Περὶ μὲν οὖν τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος, ἀφείσθω· διώρισται γὰρ ἱκανῶς. Τὸ δὲ ὡς ἀληθές ἐν ὡς ψεῦδος, ἐπειδὴ παρὰ σύνθεσιν ἔστι καὶ διαίρεσιν· τὸ δὲ σύνολον, περὶ μερισμὸν ἀντιφάσεως. Τὸ μὲν γὰρ ἀληθές, τὴν κατάφασιν ἐπὶ τῶν συγκειμένων ἔχει· τὴν δ' ἀπόφασιν, ἐπὶ τῶν διηρημένων· τὸ δὲ ψεῦδος, τούτου τοῦ μερισμοῦ τὴν ἀντιφασιν. Πῶς δὲ τὸ ἅμα, ἢ τὸ χωρὶς νοεῖν συμβαίνει, ἄλλος λόγος. Λέγω δὲ τὸ ἅμα καὶ τὸ χωρὶς, ὥστε μὴ τὸ ἐφεξῆς, ἀλλ' ἔν τι γλυγεσθαι· οὐ γὰρ ἔστι τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθές ἐν τοῖς πράγμασι· οἷον τὸ μὲν ἀγαθόν, ἀληθές· τὸ δὲ κακόν, ψεῦδος· ἀλλ' ἐν διανοίᾳ. Περὶ δὲ τὰ ἀπλᾶ καὶ τὰ τί ἐστιν, οὐδ' ἐν τῇ

διανοία. Ὅσα μὲν οὖν δεῖ θεωρῆσαι περὶ τὸ οὕτως ὄν καὶ μὴ ὄν, ὑστερον ἐπισκεπτέον. Ἐπεὶ δὲ ἡ συμ-
 πλοκὴ ἐστὶν καὶ ἡ διαίρεσις ἐν διανοίᾳ, ἀλλ' οὐκ ἐν
 τοῖς πράγμασι, τὸ δ' οὕτως ὄν, ἕτερον ὄν τῶν κυρίων
 (ἢ γὰρ τὸ τί ἐστίν, ἢ ὅτι ποιόν, ἢ ὅτι ποσόν, ἢ εἴ τι
 ἄλλο συνάπτει ἢ ἀφαιρεῖ ἢ διάνοια) τὸ μὲν ὡς συμ-
 βεβηκός, καὶ τὸ ὡς ἀληθές ὄν, ἀφετέον. Τὸ γὰρ αἴ-
 τιον, τοῦ μὲν ἀόριστον, τοῦ δὲ τῆς διανοίας τὶ πάθος,
 καὶ ἀμφοτέρω παρὰ τὸ λοιπὸν γένος τοῦ ὄντος, καὶ
 οὐκ ἔξω δηλοῦσιν οὐσάν τινα φύσιν τοῦ ὄντος. Διὸ
 ταῦτα μὲν ἀφείσθω· σκεπτέον δὲ τοῦ ὄντος αὐτοῦ τὰ
 αἴτια καὶ τὰς ἀρχάς, ἢ ὄν. Φανερόν δ' ἐν οἷς διω-
 ρισάμεθα περὶ τοῦ ποσαχῶς λέγεται ἕκαστον, ὅτι πολ-
 λαχῶς λέγεται τὸ ὄν.

L I B E R VI. (VII.)

C A P U T I.

Τὸ ὄν λέγεται πολλαχῶς, καθάπερ διειλόμεθα πρό-
 τερον ἐν τοῖς περὶ τοῦ πολλαχῶς. Σημαίνει γὰρ τὸ
 μὲν τί ἐστι, καὶ τόδε τι· τὸ δὲ, ὅτι ποιόν, ἢ ποσόν,
 ἢ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν οὕτω κατηγορουμένων. Το-
 σαυταχῶς δὲ λεγομένου τοῦ ὄντος, φανερόν, ὅτι τού-
 των πρῶτον ὄν, τὸ τί ἐστίν, ὅπερ σημαίνει τὴν οὐσίαν.
 Ὅταν μὲν γὰρ εἴπωμεν ποιόν τι τόδε, ἢ ἀγαθὸν λέγο-
 μεν, ἢ κακόν, ἀλλ' οὐ τρίπηχυ, ἢ ἀνθρωπον· ὅταν δὲ
 τι ἐστίν, οὐ λευκόν οὐδὲ θερμόν, οὐδὲ τρίπηχυ, ἀλλὰ
 ἀνθρωπον ἢ θεόν. Τὰ δ' ἄλλα λέγεται ὄντα, τῶ
 τοῦ ὄντως ὄντος, τὰ μὲν ποσότητος εἶναι, τὰ δὲ ποιό-

τητας, τὰ δὲ πάθη, τὰ δὲ ἄλλό τι τοιοῦτον. Διὸ καὶ ἀπορήσειε τις πότερον τὸ βαδίζειν καὶ τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ καθῆσθαι ἕκαστον αὐτῶν ὄν, ἢ μὴ ὄν. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁτοῦσιν τῶν τοιούτων. Οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἐστίν, οὔτε καθ' αὐτὸ πεφυκός, οὔτε χωριζέσθαι δυνατόν τῆς οὐσίας, ἀλλὰ μᾶλλον εἴπερ τὸ βαδίζον τῶν ὄντων τί, καὶ τὸ καθήμενον, καὶ τὸ ὑγιαῖνον. Ταῦτα δὲ μᾶλλον φαίνεται ὄντα· διότι ἐστὶ τι ὑποκείμενον αὐτοῖς ὁρισμένον. Τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ οὐσία καὶ τὸ καθ' ἕκαστον, ὅπερ ἐμφαίνεται ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῇ τοιαύτῃ. Τὸ ἀγαθὸν γὰρ ἢ τὸ καθήμενον, οὐκ ἄνευ τούτου λέγεται. Δῆλον οὖν ὅτι διὰ ταύτην, κακείνῳ ἕκαστόν ἐστιν. Ὡστε τὸ πρῶτως ὄν, καὶ οὐ τί ὄν, ἀλλ' ὄν ἀπλῶς, ἢ οὐσία ἂν εἴη. Πολλαχῶς μὲν οὖν λέγεται τὸ πρῶτον. Ὅμως δὲ πάντων ἡ οὐσία πρῶτον καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ χρόνῳ, καὶ φύσει. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων κατηγορημάτων, οὐδὲν χωριστόν· αὕτη δὲ μόνη· καὶ τῷ λόγῳ δὲ τοῦτο πρῶτον. Ἀνάγκη γὰρ ἐν τῷ ἕκαστον λόγῳ, τὸν τῆς οὐσίας λόγον ἐνυπαρχειν. Καὶ εἰδέναι δὲ τότε οἰόμεθα ἕκαστον μάλιστα, ὅταν τί ἐστίν ὁ ἄνθρωπος γινώμεν, ἢ τὸ πῦρ, μᾶλλον ἢ τὸ ποιόν, ἢ τὸ ποσόν, ἢ τὸ ποῦ· ἐπεὶ καὶ αὐτῶν τούτων, τότε ἕκαστον ἴσμεν, ὅταν τί ἐστὶ τὸ ποσόν ἢ τὸ ποιόν, ἴδωμεν. Καὶ δὴ καὶ τὸ πάλαι τε καὶ νῦν καὶ αἰεὶ ζητούμενον καὶ αἰεὶ ἀπορούμενον, τί τὸ ὄν, τοῦτό ἐστι, τίς οὐσία τοῦτο γὰρ οἱ μὲν εἶναι φασιν, οἱ δὲ πλείω ἢ ἓν· καὶ οἱ μὲν πεπερασμένα, οἱ δὲ ἄπειρα. Διὸ καὶ ἡμῖν καὶ μάλιστα, καὶ πρῶτον καὶ μόνον, ὡς εἰπεῖν, περὶ τοῦ οὕτως ὄντος θεωρητέον τί ἐστίν.

CAPUT II.

Δοκεῖ δ' ἡ οὐσία ὑπάρχειν φανερώτατα μὲν τοῖς σώμασι. Διὸ τὰ τε ζῷα καὶ τὰ φυτὰ, καὶ τὰ μόρια αὐτῶν, οὐσίας εἶναι φαμεν, καὶ τὰ φυσικὰ σώματα, οἷον, πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆν, καὶ τῶν τοιούτων ἕκαστον, καὶ ὅσα ἢ μόρια τούτων, ἢ ἐκ τούτων ἐστίν, ἢ μόριον, ἢ πάντων· οἷον, ὃ τε οὐρανὸς καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ ἄστρα, καὶ σελήνη καὶ ἥλιος. Πότερον δὲ αὐταὶ μόναι οὐσίαι εἰσὶν, ἢ καὶ ἄλλαι, ἢ τούτων μὲν οὐδὲν, ἔτεροι δὲ τινες, σκεπτέον. Δοκεῖ δὲ τισὶ τὰ τοῦ σώματος πέρατα, οἷον ἐπιφάνεια καὶ γραμμὴ καὶ στιγμή καὶ μονάς, εἶναι οὐσίαι, καὶ μᾶλλον ἢ τὸ σῶμα καὶ τὸ στερεόν. Ἔτι παρὰ τὰ αἰσθητά, οἱ μὲν οὐκ οἴονται εἶναι οὐδὲν τοιοῦτον, οἱ δὲ πλείω, καὶ μᾶλλον ὄντα αἰδία, ὥσπερ Πλάτων τὰ τε εἶδη καὶ τὰ μαθηματικά, δύο οὐσίας, τρίτην δὲ τὴν τῶν αἰσθητῶν σωματίων οὐσίαν· Σπύσιππος δὲ καὶ πλείους οὐσίας, ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἀρξάμενος, καὶ ἀρχὰς ἐκάστης οὐσίας ἄλλην μὲν ἀριθμῶν, ἄλλην δὲ μεγεθῶν, ἔπειτα ψυχῆς· καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἐπεκτείνει τὰς οὐσίας. Ἐνιοὶ δὲ τὰ μὲν εἶδη καὶ τοὺς ἀριθμοὺς, τὴν αὐτὴν ἔχειν αἰσὶ φύσιν· τὰ δὲ ἄλλα ἐχόμενα, γραμμὰς καὶ ἐπίπεδα, μέχρι πρὸς τὴν τοῦ οὐρανοῦ οὐσίαν καὶ τὰ αἰσθητά. Περὶ δὲ τούτων, τί λέγεται καλῶς καὶ τινες εἰσὶν οὐσίαι, καὶ πότερον εἰσὶ τινες παρὰ τὰς αἰσθητάς, ἢ οὐκ εἰσὶ, καὶ αὐταὶ πῶς εἰσι, καὶ πότερον ἐστὶ τις χωριστὴ οὐσία, καὶ διὰ τί, καὶ πῶς, ἢ οὐδεμία παρὰ τὰς αἰσθητάς σκεπτέον, ὑποτηνωσαμένοις πρῶτον τὴν οὐσίαν τί ἐστὶ.

Λέγεται δὴ οὐσία, εἰ μὴ πλεοναχῶς, ἀλλ' ἐν τέ-
 ταρσί γε μάλιστα. Καὶ γὰρ τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ τὸ
 καθόλου, καὶ τὸ γένος, ἢ οὐσία δοκεῖ εἶναι ἐκάστω,
 καὶ τέταρτον τούτων τὸ ὑποκείμενον. Τὸ δ' ὑπο-
 κείμενόν ἐστι, καθ' οὗ τὰ ἄλλα λέγεται, ἐκείνο δὲ αὐ-
 τὸ μηκέτι κατ' ἄλλου. Διὸ πρῶτον περὶ τούτου διο-
 ριστέον. Μάλιστα δὲ δοκεῖ εἶναι οὐσία τὸ ὑποκείμε-
 νον πρῶτον, τοιοῦτον δὲ τρόπον μὲν τινα, ἢ ὕλη λέγε-
 ται· ἄλλον δὲ τρόπον ἢ μορφῇ· τρίτον δὲ, τὸ ἐκ τού-
 των. Λέγω δὲ τὴν μὲν ὕλην, οἷον τὸν χαλκόν· τὴν δὲ
 μορφῇν, τὸ σχῆμα τῆς ιδέας· τὸ δ' ἐκ τούτων, τὸν
 ἀνδριάντα τὸ σύνολον. Ὡστε εἰ τὸ εἶδος τῆς ὕλης
 πρότερον καὶ μᾶλλον ὄν, καὶ τοῦ ἐξ ἀμφοῖν πρότερον
 ἔσται, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Νῦν μὲν οὖν τύπῳ εἴ-
 ρηται, τί ποῦ ἐστὶν ἢ οὐσία, ὅτι τὸ μὴ καθ' ὑποκει-
 μένου, ἀλλὰ καθ' οὗ τὰ ἄλλα. Δεῖ δὲ οὐ μόνον οὐ-
 τως· οὐ γὰρ ἱκανόν. Αὐτὸ τε γὰρ τοῦτο ἄδηλον.
 Καὶ εἴη ἢ ὕλη οὐσία γίνεται· εἰ γὰρ μὴ αὐτὴ οὐσία,
 τί ἐστὶν ἄλλη, διαφεύγει. Περιαιρουμένων γὰρ τῶν
 ἄλλων, οὐ φαίνεται οὐδὲν ὑπομένον. Τὰ μὲν γὰρ
 ἄλλα, τῶν σωμάτων πάθη, καὶ ποιήματα, καὶ δυνά-
 μεις· τὸ δὲ μήκος καὶ πλάτος καὶ βάθος, ποσότητές
 τινες, ἀλλ' οὐκ οὐσίαι. Τὸ γὰρ ποσὸν οὐκ οὐσία· ἀλ-
 λά μᾶλλον ὃ ὑπάρχει ταῦτα αὐτὰ πρῶτως, ἐκείνῳ ἐστὶν
 ἢ οὐσία. Ἀλλὰ μὴν ἀφαιρουμένου μήκους καὶ πλά-
 τους καὶ βάθους, οὐδὲν ὀρωῶμεν ὑπολειπόμενον, πλήν
 εἴ τι ἐστὶ τὸ ὀριζόμενον ὑπὸ τούτων. Ὡστε τὴν ὕλην
 ἀνάγκη φαίνεσθαι μόνην οὐσίαν οὕτω σκοπομένοις.
 Λέγω δ' ὕλην ἢ καθ' αὐτὴν μήτε τί, μήτε ποσόν, μή-

τε ἄλλο μηδὲν λέγεται οἷς ὄρισται τὸ ὄν· ἔστι γὰρ τι καθ' οὗ κατηγορεῖται τούτων ἕκαστον, ᾧ τὸ εἶναι ἕτερον, καὶ τῶν κατηγοριῶν ἐκάστη. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, τῆς οὐσίας κατηγορεῖται αὕτη δέ, τῆς ὕλης. Ὡστε τὸ ἔσχατον, καθ' αὐτὸ οὔτε τί, οὔτε ποσόν, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἐστίν· οὐδὲ δὴ αἱ ἀποφάσεις. Καὶ γὰρ αὐταὶ ὑπάρξουσι κατὰ συμβεβηκός. Ἐκ μὲν οὖν τούτων θεωροῦσι συμβαίνει οὐσίαν εἶναι τὴν ὕλην· ἀδύνατον δέ. Καὶ γὰρ τὸ χωριστὸν, καὶ τὸ τόδε τι ὑπάρχειν δοκεῖ μάλιστα τῇ οὐσίᾳ. Διὸ τὸ εἶδος, καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν, οὐσία δόξειεν ἂν μᾶλλον εἶναι τῆς ὕλης. Τὴν μὲν τοίνυν ἐξ ἀμφοῖν οὐσίαν (λέγω δὲ τὴν ἐκ τῆς ὕλης καὶ τῆς μορφῆς) ἀφετέον· ὑστέρα γὰρ καὶ δῆλη· φανερά δέ πως καὶ ἡ ὕλη· περὶ δὲ τῆς τρίτης σκεπτέον. Αὕτη γὰρ ἀπροωτάτη. Ὁμολογοῦνται δ' οὐσῖαι εἶναι τῶν αἰσθητῶν τινες. Ὡστε ἐν ταύταις ζητητέον πρῶτον.

CAPUT IV.

Ἐπεὶ δ' ἐν ἀρχῇ διειλόμεθα, πόσοις ὀρίζομεν τὴν οὐσίαν, καὶ τούτων ἐν τι δοκεῖ εἶναι τὸ τί ἢ εἶναι, θεωρητέον περὶ αὐτοῦ· πρὸ ἔργου γὰρ τὸ μεταβαίνειν εἰς τὸ γνωριμώτερον. Ἡ γὰρ μάθησις οὕτω γίνεται πᾶσι, διὰ τῶν ἥτιον γνωρίμων φύσεις εἰς τὰ γνώριμα μᾶλλον. Καὶ τοῦτο ἔργον ἐστίν, ὥσπερ ἐν ταῖς πράξεσι, τὸ ποιῆσαι ἐκ τῶν ἐκάστω ἀγαθῶν, τὰ ὅλως ἀγαθὰ, ἐκάστω ἀγαθὰ· οὕτως ἐκ τῶν αὐτῶ γνωριμωτέρων, τὰ τῇ φύσει γνώριμα αὐτῶ γνώριμα· τὰ δ' ἐκάστοις γνώριμα καὶ πρῶτα, πολλάκις ἤρημα γνώριμα· καὶ μικρὸν ἢ οὐδὲν ἔχειν τοῦ ὄντος. Ἀλλ' ὅμως ἐκ τῶν φανύλως μὲν γνωριστῶν, αὐτῶ δὲ γνωστῶν, τὰ

ὅλως γνωστὰ γινῶναι πειρατέον, μεταβαίνοντας (ὡσπερ εἴρηται) διὰ τούτων αὐτῶν. Καὶ πρῶτον εἴπωμεν ἕνα περὶ αὐτοῦ λογικῶς, ὅτι ἔστι τὸ τί ἦν εἶναι ἕκαστον, ὃ λέγεται καθ' αὐτό. Οὐ γὰρ ἔστι τὸ σοὶ εἶναι, τὸ μουσικῶ εἶναι. Οὐ γὰρ κατὰ σαυτὸν εἰ μουσικός· ὁ ἄρα, κατὰ σαυτόν. Οὐδὲ δὴ τοῦτο πᾶν. Οὐ γὰρ τὸ οὕτως καθ' αὐτό, ὡς ἐπιφάνεια λευκῆ, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ ἐπιφανεῖα εἶναι, τὸ λευκῶ εἶναι. Ἀλλὰ μὲν οὐδὲ τὸ ἐξ ἄμφοῖν, τὸ ἐπιφανεῖα λευκῆ εἶναι. Διὰ τί; ὅτι πρόσ-εστιν αὕτη. Ἐν ᾧ ἄρα μὴ ἐνέσται λόγῳ αὐτὸ, λέγοντι αὐτὸ, οὗτος ὁ λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι ἕκαστου. Ὡς εἰ τὸ ἐπιφανεῖα λευκῆ εἶναι ἔστι, τὸ ἐπιφανεῖα εἶναι λεία, τὸ λευκῶ καὶ λείῳ εἶναι, τὸ αὐτὸ καὶ ἔν. Ἐπεὶ δ' ἔστι καὶ κατὰ τὰς ἄλλας κατηγορίας σύνθετα (ἔστι γὰρ τι ὑποκείμενον ἕκαστῳ, οἷον τῷ ποιῶ, καὶ τῷ ποτε, καὶ τῷ ποῦ, καὶ τῇ κινήσει) σκεπτέον, ἄρα ἔστι λόγος τοῦ τί ἦν ἕκαστῳ εἶναι, καὶ ὑπάρχει καὶ τούτοις τὸ τί ἦν εἶναι· οἷον λευκῶ ἀνθρώπῳ τί ἦν λευκῶ ἀνθρώπῳ. Ἔστω δὴ ὄνομα αὐτῷ ἱμάτιον, τί ἔστι τὸ ἱματίῳ εἶναι; ἀλλὰ μὲν οὐδὲ τῶν καθ' αὐτὸ λεγομένων, οὐδὲ τοῦτο, ἢ τὸ οὐ καθ' αὐτὸ λέγεται διχῶς, καὶ τούτου ἔστι τί, τὸ μὲν ἐκ προσθέσεως, τὸ δὲ οὐ. Τὸ μὲν γὰρ τῷ αὐτὸ ἄλλῳ προσκεῖσθαι λέγεται ὃ ὀρίζεται· οἷον εἰ τὸ λευκῶ εἶναι ὀρίζομενος, λέγει λευκοῦ ἀνθρώπου λόγον. Τὸ δὲ τῷ, ἄλλο αὐτῷ· οἷον εἰ σημαίνει τὸ ἱμάτιον, λευκὸν ἀνθρώπον, ὃ δὲ ὀρίζει τὸ ἱμάτιον ὡς λευκόν. Τ' δὲ λευκὸς ἀνθρώπος, ἔστι μὲν λευκόν, οὐ μέντοι τί ἦν εἶναι λευκῶ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ τῷ ἱματίῳ εἶναι. Ἄρα ἔστι τὸ τί ἦν εἶναι τι, ἢ ὅλως, ἢ οὐ; Ὅπερ γὰρ τι ἦν εἶναι, ἔστι τὸ

τί ἦν εἶναι. Ὅταν δ' ἄλλο κατ' ἄλλου λέγηται, οὐκ ἔστιν ὅπερ τόδε τι· οἶον, ὁ λευκὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἔστιν ὅπερ τόδε τι, εἶπερ τὸ τόδε τι ταῖς οὐσίαις ὑπάρχει μόνον. Ὡστε τὸ τί ἦν εἶναι ἔστιν, ὅσων ὁ λόγος ἐστὶν ὀρισμὸς. Ὅρισμὸς δ' ἐστὶν οὐκ ἂν ὄνομα λόγῳ ταυτὸ σημαῖνον· (πάντες γὰρ ἂν εἶεν οἱ λόγοι ὄροι. Ἔσται γὰρ ὄνομα ὁτιοῦν λόγῳ ταυτόν· ὥστε καὶ ἡ Ἰλιάς ὀρισμὸς ἔσται) ἀλλ' ἐὰν πρώτου τινὸς ἦ. Τοιαῦτα δ' ἔστιν, ὅσα λέγεται μὴ τῷ ἄλλο κατ' ἄλλου λέγεσθαι. Οὐκ ἔσται ἄρα οὐδενὶ τῶν μὴ γένους εἰδῶν ὑπάρχον τὸ τί ἦν εἶναι, ἀλλὰ τούτοις μόνον. Ταῦτα γὰρ δοκεῖ οὐ κατὰ μετοχὴν λέγεσθαι καὶ πάθος, οὐδ' ὡς συμβεβηκὸς, ἀλλὰ λόγος μὲν ἔσται ἑκάστου καὶ τῶν ἄλλων τί σημαίνει, ἐὰν ἦ ὄνομα, ὅτι τόδε τῷδε ὑπάρχει, ἢ ἀντὶ λόγου ἀπλοῦ ἀκριβέστερος. Ὅρισμὸς δ' οὐκ ἔσται, οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι. Ἡ καὶ ὁ ὀρισμὸς, ὥσπερ καὶ τὸ τί ἐστὶ πλεοναχῶς λέγεται; Καὶ γὰρ τὸ τί ἐστίν, ἓνα μὲν τρόπον σημαίνει τὴν οὐσίαν, καὶ τὸ τόδε τι· ἄλλον δὲ, ἑκάστον τῶν κατηγορουμένων, ποσὸν, ποιόν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· ὥσπερ γὰρ καὶ τὸ τί ἐστίν ὑπάρχει πᾶσιν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως, ἀλλὰ τῷ μὲν πρώτως, τοῖς δ' ἐπομένως· οἷτω καὶ τὸ τί ἐστίν, ἀπλῶς μὲν τῇ οὐσίᾳ, πῶς δὲ τοῖς ἄλλοις. Καὶ γὰρ τὸ ποιὸν ἐροῖμεθ' ἂν τί ἐστίν· ὥστε καὶ τὸ ποιόν, τῶν τί ἐστὶ μὲν, ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος λογικῶς φασὶ τινες εἶναι τὸ μὴ ὄν, οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ μὴ ὄν, οὕτω καὶ τὸ ποιόν. Δεῖ μὲν οὖν σκοπεῖν καὶ τὸ τί ἐστὶ δεῖ λέγειν περὶ ἑκάστου, οὐ μὴν μᾶλλον γε, ἢ τὸ πῶς ἔχει. Διὸ καὶ νῦν ἐπεὶ τὸ λεγόμενον φανερόν, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ὁμοίως ὑπάρξει, πρώτως μὲν καὶ ἀπλῶς τῇ οὐ-

σία, εἶτα καὶ τοῖς ἄλλοις, ὥσπερ καὶ τὸ τί ἐστίν, οὐχ ἀπλῶς τί ἦν εἶναι, ἀλλὰ ποιῶ ἢ ποσῶ τί ἦν εἶναι. Δεῖ γάρ ἢ ὁμωνύμως ταῦτα φάναι εἶναι ὄντα, ἢ προστιθέντας καὶ ἀφαιροῦντας, ὥσπερ καὶ τὸ μὴ ἐπιστητόν, ἐπιστητόν· ἐπεὶ τόγε ὀρθόν ἐστι, μήτε ὁμωνύμως φάναι, μήτε ὡσαύτως, ἀλλ' ὥσπερ τὸ ἰατρικὸν τῷ πρὸς αὐτὸ μὲν, καὶ ἔν, οὐ τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἔν. Οὐ μέντοι οὐδὲ ὁμωνύμως. Οὐδὲν γὰρ ἰατρικὸν σῶμα καὶ ἔργον καὶ σκεῦος λέγεται, οὔτε ὁμωνύμως, οὔτε καθ' ἔν, ἀλλὰ πρὸς ἔν. Ταῦτα μὲν οὖν ὁποτέρως τις θέλει λέγειν, διαφέρει οὐδέν. Ἐκεῖνο δὲ φανερόν, ὅτι ὁ πρώτως καὶ ἀπλῶς ὀρισμός, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, τῶν οὐσιῶν ἐστίν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἐστὶ, πλήν οὐ πρώτως. Οὐ γὰρ ἀνάγκη, ἂν τοῦτο τιθῶμεν, τοῦτου ὀρισμὸν εἶναι, ὃ ἐὰν λόγῳ τὸ αὐτὸ σημαίνει, ἀλλὰ τινὶ λόγῳ. Τοῦτο δ' ἐὰν ἐνὸς ἢ, μὴ τῷ συνεχεῖ ὥσπερ ἡ Γλιᾶς, ἢ ὅσα συνδέσμων, ἀλλ' ἐὰν ὅσαχῶς λέγεται τὸ ἔν· τὸ δ' ἔν λέγεται, ὥσπερ τὸ ὄν. Τὸ δὲ ὄν, τὸ μὲν τόδε τι, τὸ δὲ ποσόν, τὸ δὲ ποιόν τι σημαίνει. Διὸ καὶ λευκοῦ ἀνθρώπου ἔσται λόγος καὶ ὀρισμός· ἄλλον δὲ τρόπον, καὶ τοῦ λευκοῦ καὶ οὐσίας.

CAPUT V.

Ἐχει δ' ἀπορίαν, ἐάν τις μὴ φῆ ὀρισμὸν εἶναι τὸν ἐκ προσθέσεως λόγον, τίνος ἔσται ὀρισμός, τῶν οὐχ ἀπλῶν, ἀλλὰ συνδεδνασμένων; Ἐκ προσθέσεως γὰρ ἀνάγκη δηλοῦν. Λέγω δὲ, οἶον, ἔστι ῥίς καὶ κοιλότης, καὶ σιμότης τὸ ἐκ τῶν δυοῖν λεγόμενον, τῷ τόδε ἐν τῷδε, καὶ οὐ συμβεβηκός γε· οὐθ' ἢ κοιλότης, οὐθ' ἢ σιμότης, πάθος τῆς ῥίνος, ἀλλὰ καθ' αὐτήν. Οὐδ' ὡς τὸ λευκὸν Καλλιᾶ ἢ ἀνθρώπῳ, ὅτι Καλλιᾶς λευ-

κός, ὃ συμβέβηκεν ἀνθρώπῳ εἶναι, ἀλλ' ὡς τὸ ἀόρατον
 τῷ ζῳῷ καὶ τὸ ἴσον τῷ ποσῷ, καὶ πάντα ὅσα λέγεται
 καθ' αὐτὰ ὑπάρχειν. Ταῦτα δ' ἐστὶν ἐν ὅσοις ὑπάρ-
 χει ἢ ὁ λόγος, ἢ τὸ ὄνομα, οὐ ἐστὶ τοῦτο πάθος, καὶ
 μὴ ἐνδέχεται δηλωσαὶ χωρὶς, ὡσπερ τὸ λευκὸν ἄνευ τοῦ
 ἀνθρώπου ἐνδέχεται· ἀλλ' οὐ τὸ θῆλυ ἄνευ τοῦ ζώου.
 Ὡστε τούτων τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ὁ ὀρισμὸς, ἢ οὐκ ἔστιν
 οὐδενός, ἢ εἰ ἔστιν, ἀλλὰ καθάπερ εἰρήκαμεν. Ἔστι
 δ' ἀπορία καὶ ἕτερα περὶ αὐτῶν. Εἰ μὲν γὰρ τὸ αὐτὸ
 ἐστὶ καὶ σιμῆ ῥίς καὶ κοίλη ῥίς, τὸ αὐτὸ ἔσται τὸ σιμὸν
 καὶ τὸ κοῖλον· εἰ δὲ μὴ, διὰ τὸ ἀδύνατον εἶναι εἰπεῖν,
 τὸ σιμὸν καὶ ἄνευ τοῦ πράγματος οὐ ἐστὶ πάθος καθ'
 αὐτό· καὶ ἔσται τὸ σιμὸν κοιλότης ἐν ῥινί, τὸ ῥίνα σι-
 μὴν εἰπεῖν, ἢ οὐκ ἔστιν, ἢ δις τὸ αὐτὸ ἔσται εἰρημένον,
 ῥίς ῥίς κοίλη. Ἡ γὰρ ῥίς ἢ σιμῆ, ῥίς [ῥίς] κοίλη ἔσται.
 Διὸ ἀτοπον τὸ ὑπάρχειν τοῖς τοιούτοις τὸ τί ἦν εἶναι.
 Εἰ δὲ μὴ, εἰς ἀπειρον εἶσι. Ῥινὶ γὰρ ῥινὶ σιμῆ, εἰ
 ἄλλο ἐνέσται. Δῆλον τοίνυν, ὅτι μόνης τῆς οὐσίας ἐστὶν
 ὀρισμὸς. Εἰ γὰρ καὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν, ἀνάγκη
 ἐκ προσθέσεως εἶναι, οἷον, τοῦ ποιοῦ καὶ περιτιοῦ.
 Οὐ γὰρ ἄνευ ἀριθμοῦ· οὐδὲ ὁ τοῦ θήλεος ἄνευ ζώου.
 Τὸ δὲ ἐκ προσθέσεως λέγω, ἐν οἷς συμβαίνει δις τὸ
 αὐτὸ λέγειν, ὡσπερ ἐν τούτοις· εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές,
 οὐδὲ τῶν συνδυαζομένων ἔσται, οἷον ἀριθμοῦ περιτι-
 τοῦ· ἀλλὰ λανθάνει ὅτι οὐκ ἀκριβῶς λέγονται οἱ λό-
 γοι. Εἰ δὲ εἶσι καὶ τούτων ὄροι, ἦτοι ἄλλον τρόπον
 εἰσὶν, ἢ καθάπερ ἐλέχθη, πολλαχῶς λεκτέον εἶναι τὸν
 ὀρισμὸν, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι. Ὡστε ὡδὶ μὲν οὐδενός
 ἔσται ὀρισμὸς, οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι οὐδενὶ ὑπάρξει,
 πλην ταῖς οὐσίαις, ὡδὶ δ' ἔσται. Ὅτι μὲν οὖν ἐστὶν

ὀρισμὸς ὁ τοῦ τί ἦν εἶναι λόγος, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἢ μόνον τῶν οὐσιῶν ἐστίν, ἢ μάλιστα καὶ πρώτως καὶ ἀπλῶς, δῆλον.

CAPUT VI.

Πότερον δὲ ταυτό ἐστιν ἢ ἕτερον τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ ἕκαστον, σκεπτόμενον. Ἔστι γὰρ τι πρὸ ἔργου πρὸς τὴν περὶ τῆς οὐσίας σκέψιν. Ἐκαστόν τε γὰρ οὐκ ἄλλο δοκεῖ εἶναι τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας· καὶ τὸ τί ἦν εἶναι λέγεται εἶναι ἢ ἐκάστου οὐσία. Ἐπὶ μὲν δὴ τῶν λεγομένων κατὰ συμβεβηκός, δόξειεν ἄν ἕτερον εἶναι, οἷον λευκὸς ἄνθρωπος ἕτερον, καὶ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ εἶναι. Εἰ γὰρ τὸ αὐτὸ ἀνθρώπῳ εἶναι, καὶ λευκῷ ἀνθρώπῳ τὸ αὐτό. Τὸ αὐτὸ γὰρ ἄνθρωπος, καὶ λευκὸς ἄνθρωπος, ὡς φασιν. Ὡστε καὶ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ, καὶ τὸ ἀνθρώπῳ. Ἡ οὐκ ἀνάγκη ὅσα κατὰ συμβεβηκός, εἶναι ταῦτα; Οὐ γὰρ ὡσαύτως τὰ ἄκρα γίνεται ταῦτά· ἀλλ' ἴσως γ' ἐκεῖνο δόξειεν ἄν συμβαίνειν τὰ ἄκρα γίνεσθαι ταῦτά κατὰ συμβεβηκός· οἷον τὸ λευκῷ εἶναι, καὶ τὸ μουσικῷ εἶναι· δοκεῖ δὲ οὐ. Ἐπὶ δὲ τῶν καθ' αὐτὰ λεγομένων, αἰεὶ ἀνάγκη ταῦτα εἶναι· οἷον εἰ τινὲς εἰσιν οὐσίαι, ὧν ἕτεραι μὴ εἰσιν οὐσίαι, μηδὲ φύσεις ἕτεραι πρότεραι, οἷας φασὶ τὰς ἰδέας εἶναι τινεῖς. Εἰ γὰρ, ἔσται ἕτερον αὐτὸ τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ ἀγαθῷ εἶναι, καὶ ζῶον, καὶ τὸ ζῶῳ εἶναι, καὶ τῷ ὄντι καὶ τὸ ὄν, ἔσονται ἄλλαι τε οὐσίαι καὶ ἰδέαι παρὰ τὰς λεγομένας, καὶ πρότεραι οὐσίαι ἐκεῖναι, εἰ τὸ τί ἦν εἶναι οὐσίας ἐστι. Καὶ εἰ μὲν ἀπολελυμένοι ἀλλήλων, τῶν μὲν οὐκ ἔσται ἐπιστήμη, τὰ δ' οὐκ ἔσται ὄντα. Λέγω δὲ τὸ ἀπολελυθῆναι, εἰ μῆτε τῷ ἀγαθῷ, αὐτῷ ὑπάρχει τὸ εἶναι ἀγαθῷ, μῆτε τούτῳ τὸ εἶναι ἀγαθόν. Ἐπιστήμη

τε γὰρ ἐκάστου αὐτῆ, τὸ τί ἦν ἐκείνω εἶναι. Καὶ ἐπὶ
 ἀγαθοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἔχει. Ὡστε εἰ μὴδὲ
 τὸ ἀγαθῶ εἶναι ἀγαθόν, οὐδὲ τὸ ὄντι ὄν, οὐδὲ τῶ ἐνὶ
 ἔν. Ὅμοίως δὲ πάντα ἐστίν, ἢ οὐδέν τὰ τί ἦν εἶναι.
 Ὡστ' εἰ μὴδὲ τὸ ὄντι ὄν, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδέν. Ἐτι
 ᾧ μὴ ὑπάρχει ἀγαθῶ εἶναι, οὐκ ἀγαθόν. Ἀνάγκη
 ἅρα ἐν εἶναι τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ ἀγαθῶ εἶναι· καὶ τὸ
 καλόν, καὶ τὸ καλῶ εἶναι, ὅσα μὴ κατ' ἄλλου λέγεται,
 ἀλλὰ πρῶτα καὶ καθ' αὐτὰ· καὶ γὰρ τοῦτο ἰκανόν, ἐὰν
 ὑπάρχη, κἄν μὴ ἦ εἶδη· μῦλλον δ' ἴσως κἄν ἦ εἶδη.
 Ἄμα δὲ δῆλον, καὶ ὅτι εἴπερ εἰσὶν αἱ ἰδέαι οἷας τινὲς
 φασιν, οὐκ ἔστι τὸ ὑποκειμένον οὐσία· ταύτας γὰρ
 οὐσίας μὲν ἀναγκαῖον εἶναι, μὴ καθ' ὑποκειμένου δέ.
 Ἔσονται γὰρ κατὰ μέθεξιν. Ἐκ τε δὴ τούτων τῶν
 λόγων, ἐν καὶ ταῦτό οὐ κατὰ συμβεβηκός, αὐτὸ ἕκα-
 στον, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι· καὶ ὅτι γε τὸ ἐπίστασθαι
 ἕκαστον, τοῦτό ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι ἐπίστασθαι. Ὡστε
 κατὰ τὴν ἐκθεσιν ἀνάγκη ἐν τι εἶναι ἄμφω. Τὸ δὲ
 κατὰ συμβεβηκός λεγόμενον, οἷον, τὸ μουσικόν, ἢ
 λευκόν, διὰ τὸ διτιτὸν σημαίνειν, οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς
 τὸ αὐτὸ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ αὐτό. Καὶ γὰρ, ᾧ συμβεβηκε
 λευκῶ, [καὶ] τὸ συμβεβηκός. Ὡστε ἔστι μὲν ὡς ταύ-
 τόν, ἔστι δὲ ὡς οὐ ταῦτό τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ αὐτό.
 Τῶ μὲν γὰρ ἀνθρώπῳ καὶ τῶ λευκῶ ἀνθρώπῳ, οὐ
 τὸ αὐτό, τῶ πάθει δὲ τὸ αὐτό. Ἄτιον δ' ἂν φα-
 νεῖη, κἄν εἴ τις ἐκάστῳ ὄνομα θοῖτο τῶν τί ἦν εἶναι.
 Ἔσται γὰρ καὶ παρ' ἐκεῖνο ἄλλο, τὸ τί ἦν εἶναι ἵππου,
 ἔτερον. Καίτοι τί κωλύει καὶ νῦν εἶναι ἕνα εὐθύς τί
 ἦν εἶναι, εἴπερ οὐσία τὸ τί ἦν εἶναι; ἀλλὰ μὴν οὐ
 μόρον ἐν, ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτὸς αὐτῶν, ὡς δῆλον

ἐκ τῶν εἰρημένων. Οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκός ἐν τὸ ἐνὶ εἶναι, καὶ ἔν. Ἐπι εἰ ἄλλο ἔσται, εἰς ἄπειρον εἶσιν. Τὸ μὲν γὰρ ἔσται, τὸ τί ἦν εἶναι τὸ ἐνὶ εἶναι, τὸ δὲ τὸ ἔν. Ὡστε καὶ ἐπ' ἐκείνων ὁ αὐτὸς ἔσται λόγος. Ὅτι μὲν οὖν ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ καθ' αὐτὰ λεγομένων, τὸ ἐκάστω εἶναι καὶ ἕκαστον, τὸ αὐτὸ καὶ ἔν ἐστι, δῆλον. Οἱ δὲ σοφιστικοὶ ἔλεγχοι πρὸς τὴν θέσιν ταύτην, φανερόν ὅτι τῇ αὐτῇ λύονται λύσει, καὶ εἰ ταυτὸ Σωκράτης καὶ Σωκράτει εἶναι. Οὐδὲν γὰρ διαφέρει, οὔτε ἐξῶν ἐρωτήσειεν ἂν τις, οὔτε ἐξ ὧν λύων ἐπιτύχοι. Πῶς μὲν οὖν τὸ τί ἦν εἶναι ταυτὸ, καὶ πῶς οὐ ταυτὸ ἐκάστω, εἴρηται.

CAPUT VII.

Τῶν δὲ γινομένων, τὰ μὲν φύσει γίνεται, τὰ δὲ τέχνη, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου. Πάντα δὲ τὰ γινόμενα, ὑπὸ τέ τινος γίνεται, καὶ ἐκ τινος, καὶ τί. Τὸ δὲ τί, λέγω καθ' ἐκάστην κατηγορίαν. Ἡ γὰρ ἰόδε, ἢ ποσόν, ἢ ποιόν, ἢ ποῦ. Αἱ δὲ γενέσεις, αἰ μὲν φυσικαὶ αὐταὶ εἰσιν, ἢτοι ἐκείνων τῶν γεγονότων ὧν ἡ γένεσις ἐκ φύσεώς ἐστι. Τὸ δὲ ἐξ οὗ γίγνεται, ἢν λέγομεν ὕλην. Τὸ δὲ ὑφ' οὗ, τῶν φύσει τι ὄντων. Τὸ δὲ τί, ὁ ἄνθρωπος, ἢ φυτὸν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἃ δὴ μάλιστα λέγομεν οὐσίας εἶναι. Ἄπαντα δὲ τὰ γινόμενα, ἢ φύσει, ἢ τέχνη, ἔχει ὕλην· δυνατὸν γὰρ εἶναι καὶ μὴ εἶναι ἕκαστον αὐτῶν. Τοῦτο δ' ἐστὶν ἢ ἐν τῷ ἐκάστω ὕλη. Καθόλου δὲ, καὶ ἐξ οὗ φύσις, καὶ καθὸ φύσις. Τὸ γὰρ γινόμενον ἔχει φύσιν, οἶον, φυτὸν, ἢ ζῶον· καὶ ὑφ' οὗ ἢ κατὰ τὸ εἶδος λεγομένη φύσις ἢ ὁμοειδής· αὐτὴ δὲ ἐν ἄλλῳ· ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ. Οὕτω μὲν οὖν γίνεται τὰ γινόμενα διὰ τὴν φύσιν. Αἱ δ' ἄλλαι γενέσεις, λέγονται ποιή-

σεις. Πᾶσαι δὲ εἰσιν αἱ ποιήσεις, ἢ ἀπὸ τέχνης, ἢ ἀπὸ δυνάμειος ἢ διανοίας. Τούτων δὲ τινες γίνονται καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, καὶ ἀπὸ τύχης παραπλησίως, οἷσπερ ἐν τοῖς ὑπὸ φύσει γινομένοις. Ἐἴτα γὰρ καὶ ταῦτα καὶ ἐκ σπέρματος γίνεται, καὶ ἄνευ σπέρματος. Περὶ μὲν οὖν τούτων ὕστερον ἐπισκεπτέον. Ἀπὸ τέχνης δὲ γίνεται, ὡν τὸ εἶδος ἐν τῇ ψυχῇ. Εἶδος δὲ λέγω, τὸ τί ἦν εἶναι ἐκάστου, καὶ τὴν πρώτην οὐσίαν. Καὶ γὰρ τῶν ἐναντίων τρόπον τινὰ τὸ αὐτὸ εἶδος. Τῆς γὰρ στερεώσεως οὐσία, ἢ οὐσία ἢ ἀντικειμένη, οἷον ὑγίεια νόσου. Ἐκείνης γὰρ ἀπουσία, δηλοῦται ἢ νεσος. Ἡ δὲ ὑγίεια, ὁ ἐν τῇ ψυχῇ λόγος, καὶ ὁ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Γίνεται δὲ τὸ ὑγιές, νοήσαντος· ἐπειδὴ τὸ δι' ὑγίειαν, ἀνάγκη, εἰ ὑγιές ἔσται, τοδὶ ὑπάρξαι, οἷον, ὁμαλότητα· εἰ δὲ τοῦτο, θερμότητα. Καὶ οὕτως αἰε νοεῖ, ἕως ἂν ἀγάγῃ εἰς τοῦτο, ὃ αὐτὸς δύναται ἔσχατον ποιεῖν. Ἐἴτα ἤδη ἢ ἀπὸ τούτων κινήσεις, ποιήσεις καλεῖται, ἢ ἐπὶ τὸ ὑγιαίνειν. Ὡστε συμβαίνει τρόπον τινὰ ὑγίαν ἐξ ὑγείας γίνεσθαι, καὶ τὴν οἰκίαν ἐξ οἰκίας, τῆς ἄνευ ὕλης, τὴν ἔχουσαν ὕλην. Ἡ γὰρ ἰατρικὴ ἐστὶ καὶ οἰκοδομικὴ, τὸ εἶδος τῆς ὑγείας καὶ τῆς οἰκίας. Λέγω δὲ οὐσίαν ἄνευ ὕλης, τὸ τί ἦν εἶναι. Τῶν δὲ γενέσεων καὶ κινήσεων ἡ μὲν νόησις καλεῖται, ἢ δὲ ποιήσις· ἡ μὲν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ εἶδους, νόησις· ἡ δ' ἀπὸ τοῦ τελευταίου τῆς νοήσεως, ποιήσις. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν μετὰ τὸ ἕκαστον γίνεται. Λέγω δ' οἷον, εἰ ὑγιανθῆν, δεῖ ὁμαλυνθῆναι. Τί οὖν ἐστὶ τὸ ὁμαλυνθῆναι; τοδὶ. Τοῦτο δ' ἔσται, εἰ θερμανθήσεται. Τοῦτο δὲ τί ἐστὶ; τοδὶ. Ἐπάρχει δὲ τοδὶ δυνάμει· τοῦτο δὲ

ἤδη ἐπ' αὐτῷ. Τὸ δὴ ποιοῦν καὶ ὄθεν ἀρχεται ἢ κίνησις τοῦ ὑγιαίνειν, ἂν μὲν ἀπὸ τέχνης, τὸ εἶδος ἐστὶ τὸ ἐν τῇ ψυχῇ· ἂν δ' ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ἀπὸ τούτου δηλονότι ὁ ποτὲ τοῦ ποιεῖν ἀρχὴ τῷ ποιοῦντι ἀπὸ τέχνης· ὡσπερ καὶ ἐν τῷ ἰατρεῦειν, ἴσως ἀπὸ τοῦ θερμοαίνειν ἢ ἀρχή. Τοῦτο δὲ ποιεῖ τῇ τριψεί. Ἡ θερμοότης τοίνυν ἢ ἐν τῷ σώματι, ἢ μέρος τῆς ὑγείας, ἢ ἐπειταί τι αὐτῇ τοιοῦτον ὃ ἐστὶ μέρος τῆς ὑγείας, ἢ διὰ πλειόνων. Τοῦτο δ' ἔσχατον, τὸ ποιοῦν, καὶ τὸ οὕτως μέρος ἐστὶ τῆς ὑγείας, καὶ τῆς οἰκίας οἶον, οἰλίθοι· καὶ τῶν ἄλλων. Ὡστε καθάπερ λέγεται ἀδύνατον γενέσθαι εἰ μηδὲν προὔπαρχει. Ὅτι μὲν οὖν τὸ μέρος ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης, φανερόν. Ἡ γὰρ ὕλη μέρος. Ἐνυπάρχει γὰρ καὶ γίνεται αὕτη· ἀλλ' ἄρα καὶ τῶν ἐν τῷ λόγῳ; Ἀμφοτέρως δὲ λέγομεν τοὺς πολλοὺς κύκλους τί εἰσι· καὶ τὴν ὕλην λέγοντες ὅτι χαλκός· καὶ τὸ εἶδος, ὅτι σχῆμα τοιόνδε, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ γένος, εἰς ὃ πρῶτον τίθεται. Ὁ δὲ χαλκοῦς κύκλος ἔχει ἐν τῷ λόγῳ τὴν ὕλην. Ἐξ οὗ δὲ ὡς ὕλης γίνεται ἔνια, λέγεται ὅταν γένηται, οὐκ ἐκείνο, ἀλλ' ἐκείνιν· οἶον ὁ ἀνθρώπος οὐ λίθος, ἀλλὰ λίθινος. Ὁ δὲ ἄνθρωπος ὁ ὑγιαίνων, οὐ λέγεται ἐκείνο ἐξ οὗ. Αἴτιον δὲ, ὅτι γίνεται ἐκ τῆς στερήσεως καὶ τοῦ ὑποκειμένου, ὃ λέγομεν τὴν ὕλην· οἶον καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ κάμνων γίνεται ὑγιής. Μᾶλλον μὲντοι λέγεται ἐκ τῆς στερήσεως γενέσθαι· οἶον ἐκ κάμνοντος ὑγιής, ἢ ἐξ ἀνθρώπου. Διὸ κάμνων μὲν ὁ ὑγιής οὐ λέγεται, ἄνθρωπος δὲ, καὶ ἄνθρωπος ὑγιής. Ὡν δ' ἢ στερησις ἀδηλος καὶ ἀνώνυμος· οἶον ἐν χαλκῷ σχῆμα τὸ ὅποιον οὔν, ἢ ἐν πλίνθοις καὶ ξύλοις οἰκίας· ἐκ

τούτων δοκεῖ γίνεσθαι ὡς ἐκεῖ ἐκ κάμνοντος. Διὸ ὡσπερ οὐδ' ἐκεῖ, ἐξ οὗ τοῦτο ἐκείνο οὐ λέγεται, οὐδ' ἐντεῦθεν ὁ ἀνδριάς ξύλον, ἀλλὰ παράγεται ξύλινος, οὐ ξύλον· καὶ χαλκοῦς, ἀλλ' οὐ χαλκός· καὶ λίθινος, ἀλλ' οὐ λίθος· καὶ ἡ οἰκία πλινθίνη, ἀλλ' οὐ πλίνθοι· ἐπεὶ οὐδὲ ὡς ἐκ ξύλου γίνεται ἀνδριάς, ἢ ἐκ πλίνθων οἰκία, ἐάν τις ἐπιβλέπη σφόδρα, οὐκ ἂν ἀπλῶς εἶποιε, διὰ τὸ δεῖν μεταβάλλοντος γίνεσθαι ἐξ οὗ, ἀλλ' οὐχ ὑπομένοντος. Διὰ μὲν οὖν τοῦτο οὕτως λέγεται.

CAPUT VIII.

Ἐπεὶ δὲ ὑπὸ τινός τε γίνεται τὸ γιγνόμενον (τοῦτο δὲ λέγω ὅθεν καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεώς ἐστι) καὶ ἐκ τινος· ἔστω δὲ μὴ ἡ στέρωσις τοῦτο, ἀλλ' ἡ ὕλη (ἥδη γὰρ διώρισται ὃν τρόπον λέγομεν τοῦτο) καὶ ὁ γίνεται (τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ ἡ σφαῖρα, ἡ ὁ κύκλος, ἡ ὁ, τι ἔτυχε τῶν ἄλλων) ὡσπερ οὐδὲ τὸ ὑποκείμενον ποιεῖ τὸν χαλκόν, οὕτως οὐδὲ τὴν σφαῖραν, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός, ὅτι ἡ χαλκῆ σφαῖρα, σφαῖρά ἐστιν· ἐκείνην δὲ οὐ ποιεῖ. Τὸ γὰρ τόδε τι ποιεῖν, ἐκ τοῦ ὅλου ὑποκειμένου τόδε ποιεῖν ἐστι. Λέγω δ' ὅτι τὸν χαλκόν στρογγύλον ποιεῖν ἐστιν, οὐ τὸ στρογγύλον, ἢ τὴν σφαῖραν ποιεῖν, ἀλλὰ ἕτερόν τι, οἷον τὸ εἶδος τοῦτο ἐν ἄλλῳ. Εἰ γὰρ ποιεῖ, ἔκ τινος ἂν ποιοίη ἄλλου. Τοῦτο γὰρ ὑπέκειτο, οἷον ποιεῖν χαλκῆν σφαῖραν· τοῦτο δὲ οὕτως, ὅτι ἐκ τουδὲ, ὃ ἐστὶ χαλκός, τοδὲ ποιεῖ, ὃ ἐστὶ σφαῖρα. Εἰ οὖν καὶ τοῦτο ποιεῖ αὐτὸ, δῆλον ὅτι ὡσαύτως ποιήσει· καὶ βαδιοῦνται αἱ γενέσεις εἰς ἄπειρον. Φανερόν ἄρα, ὅτι οὔτε τὸ εἶδος, ἢ ὁ, τι δῆποτε χρὴ καλεῖν τὴν ἐν τῷ αἰσθητῷ μορφῆν, οὐ γίνεται, ἀλλ' ἐστὶν αὐτοῦ γενέσεις, οὐδὲ τὸ τί ἢν

εἶναι τοῦτο. Τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ ἐν ἄλλῳ γίγνεται, ἢ ἀπὸ τέχνης, ἢ ἀπὸ φυσικῆς, ἢ ἀπὸ δυνάμεως· τὸ δὲ χαλκῆν σφαῖραν εἶναι ποιεῖ. Ποιεῖ γὰρ ἐκ χαλκοῦ καὶ σφαίρας. Εἰς τοδὶ γὰρ τοδὶ τὸ εἶδος ποιεῖ· καὶ ἔστι τοῦτο σφαῖρα χαλκῆ· τοῦ δὲ σφαῖρα εἶναι, ὅλως εἴ ἔστι γενεαίς, ἐκ τινός τι ἔσται. Δεήσει γὰρ διαιρετὸν εἶναι αἰεὶ τὸ γιγνόμενον, καὶ εἶναι τὸ μὲν τόδε, τὸ δὲ τόδε. Λέγω δ' ὅτι τὸ μὲν ὕλην, τὸ δὲ εἶδος. Εἴ δὴ ἔστι σφαῖρα τὸ ἐκ τοῦ μέσου σχῆμα ἴσον, τοῦτου τὸ μὲν ἐν ᾧ ἔσται, ὃ ποιεῖ· τὸ δ', ἐν ἐκείνῳ· τὸ δὲ ἅπαν, τὸ γεγονός· οἶον, ἢ χαλκῆ σφαῖρα. Φανερόν δὴ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τὸ μὲν ὡς εἶδος, ἢ ὡς οὐσία λεγόμενον οὐ γίγνεται· ἢ δὲ σύνοδος ἢ κατὰ ταύτην λεγομένη γίνεται, καὶ ὅτι ἐν ἅπαντι τῷ γενομένῳ ὕλη ἔνεστι, τὸ μὲν τόδε, τὸ δὲ τόδε. Πότερον οὖν ἐστὶ τις σφαῖρα παρὰ τὰςδε, ἢ οἰκία παρὰ τὰς πλὴν θοῦς; ἢ οὐδ' ἂν ποτε ἐγίγνετο, εἰ οὕτως ἦν τόδε τι, ἀλλ' ὅτι τοιόνδε σημαίνει. Τόδε δὲ καὶ ὠρισμένον οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ ποιεῖ καὶ γεννᾷ ἐκ τοῦδε τοιόνδε· καὶ ὅταν γεννηθῇ, ἔστι τόδε τοιόνδε. Τὸ δὲ ἅπαν τόδε Καλλίας ἢ Σωκράτης ἐστίν, ὥσπερ ἢ σφαῖρα ἢ χαλκῆ ἢδὲ. Ὁ δ' ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῶον, ὥσπερ σφαῖρα χαλκῆ ὅλως. Φανερόν ἄρα, ὅτι ἢ τῶν εἰδῶν αἰτία (ὡς εἰώθασί τινες λέγειν τὰ εἶδη) εἴ ἔστιν ἅττια παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα, πρὸς τε τὰς γενεαίς καὶ οὐσίας οὐδὲν χρήσιμα, οὐδ' ἂν εἶεν διὰ γε ταῦτα οὐσίαι καθ' αὐτάς. Ἐπὶ μὲν δὴ τινῶν καὶ φανερόν, ὅτι τὸ γεννῶν τοιοῦτον μὲν, οἶον τὸ γεννώμενον, οὐ μέντοι τὸ αὐτό γε, οὐδ' ἐν τῷ ἀριθμῷ, ἀλλ' ἐν τῷ εἶδει, οἶον ἐν τοῖς φυσικοῖς. Ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρω-

πον γεννᾶ, ἐὰν μὴ τι παρὰ φύσιν γένηται· οἶον, ἵππος ἡμίονον· καὶ ταῦτα δὲ ὁμοίως· ὁ γὰρ ἂν κοινὸν εἶη ἐφ' ἵππου καὶ οἴου, οὐκ ἠνόμασται τὸ ἐγγυτάτω γένος. Εἶη δ' ἂν ἄμφω ἴσως, ἵον ἡμίονος. Ὡστε φανερόν ὅτι οὐδὲν δεῖ ὡς παράδειγμα, εἶδος κατασκευάζειν (μάλιστα γὰρ ἂν ἐν τοῦτοις ἐπεζητοῦντο. Οὐσίαι γὰρ αἱ μάλιστα αὐταὶ) ἀλλὰ ἱκανὸν τὸ γεννῶν ποιῆσαι, καὶ τοῦ εἶδους αἴτιον εἶναι ἐν τῇ ὕλῃ. Τὸ δ' ἅπαν ἤδη τὸ τοιάνδε εἶδος, ἐν ταῖς δεταῖς σαρκὶ καὶ ὀστοῖς Καλλίας καὶ Σωκράτης· καὶ ἕτερον μὲν διὰ τὴν ὕλην· ἕτερον γάρ· ταῦτο δὲ τῷ εἶδει· ἄτομον γὰρ τὸ εἶδος.

CAPUT IX.

Ἀπορήσειε δ' ἂν τις, διὰ τί τὰ μὲν γίγνεται καὶ τέχνη καὶ ἀπὸ ταυτομάτου, οἶον ὑγίεια· τὰ δ' οὐ, οἶον οἰκία. Αἴτιον δὲ, ὅτι τῶν μὲν ἡ ὕλη ἢ ἄρχουσα τῆς γενέσεως, ἐν τῷ ποιεῖν καὶ γίνεσθαι τι τῶν ἀπὸ τῆς τέχνης, ἐν ἣ ὑπάρχει τι μέρος τοῦ πράγματος, ἢ μὲν τοιαύτη ἐστὶν οἷα κινεῖσθαι ὑφ' αὐτῆς, ἢ δ' οὐ. Καὶ ταύτης ἢ μὲν ὠδὶ οἷα τε, ἢ δὲ ἀδύνατος. Πολλὰ γὰρ δύναται μὲν ὑφ' αὐτῶν κινεῖσθαι, ἀλλ' οὐκ ὠδὶ· οἶον ὀρχήσασθαι. Ὅσων οὖν τοιαύτη ἡ ὕλη, οἶον οἱ λίθοι, ἀδύνατον ὠδὶ κινηθῆναι, εἰ μὴ ὑπ' ἄλλου. Ὡδὶ μέντοι; ναί, καὶ τὸ πῦρ. Διὰ τοῦτο τὰ μὲν οὐκ ἔσται ἄνευ τοῦ ἔχοντος τὴν τέχνην, τὰ δὲ ἔσται· ὑπὸ γὰρ τούτων κινηθήσεται τῶν οὐκ ἔχοντων μὲν τὴν τέχνην, κινεῖσθαι δὲ δυναμένων αὐτῶν, ἢ ὑπ' ἄλλων οὐκ ἔχοντων τὴν τέχνην, ἢ ἐκ μέρους. Δῆλον δ' ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ ὅτι τρόπον τινα ἅπαντα γίγνεται ἐξ ὁμωνύμων, ὡσπερ τὰ φύσει, ἢ ἐκ μέρους ὁμωνύμου· οἶον, ἡ οἰκία ἐξ οἰκίας, ἢ ὑπὸ νοῦ. Ἡ γὰρ τέχνη, τὸ

εἶδος, ἢ ἐκ μέρους, ἢ ἔχοντός τι μέρος, ἐὰν μὴ κατὰ συμβεβηκῆς γίγνηται. Τὸ γὰρ αἴτιον τοῦ ποιεῖν πρῶτον καθ' αὐτὸ μέρος· θερμότης γὰρ ἢ ἐν τῇ κινήσει, θερμότητα ἐν τῷ σώματι ἐποίησεν. Αὕτη δ' ἐστὶν ἥτοι ὑγεία, ἢ μέρος, ἢ ἀκολουθεῖ αὐτῇ μέρος τι τῆς ὑγείας, ἢ αὐτὴ ἡ ὑγεία. Διὸ καὶ λέγεται ποιεῖν, ὅτι ἐκεῖνο ποιεῖ τὴν ὑγείαν, ὧς ἀκολουθεῖ καὶ συμβεβηκε θερμότης. Ὡστε ὡς περ ἐν τοῖς συλλογισμοῖς πάντων ἀρχὴ ἢ οὐσία (ἐκ γὰρ τοῦ τί ἐστὶν οἱ συλλογισμοὶ εἰσιν) ἐνταῦθα δὲ αἱ γενέσεις· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ φύσει συνιστάμενα τούτοις ἔχει. Τὸ μὲν γὰρ σπέρμα ποιεῖ ὡς περ τὰ ἀπὸ τέχνης. Ἐχει γὰρ δυνάμει τὸ εἶδος, καὶ ἀφ' οὗ τὸ σπέρμα ἐστὶ πως ὁμώνυμον· (οὐ γὰρ πάντα οὕτω δεῖ ζητεῖν, ὡς ἐξ ἀνθρώπου ἀνθρώπος· καὶ γὰρ γυνὴ ἐξ ἀνδρός. Διὸ ἡμίονος οὐκ ἐξ ἡμίονου·) ἀλλ' ἐὰν μὴ πῆρμα ἦ. Ὅσα δὲ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ὡς περ ἐκεῖ γίνεται, ὅσων ἢ ὕλη δύναται καὶ ὑφ' αὐτῆς κινεῖσθαι ταύτην τὴν κίνησιν, ἢν τὸ σπέρμα κινεῖ. Ὅσων δὲ μὴ, ταῦτα ἀδύνατα γινεσθαι ἄλλως πως ἢ ἐξ αὐτῶν. Οὐ μόνον δὲ περὶ τῆς οὐσίας ὁ λόγος δηλοῖ τὸ μὴ γίνεσθαι τὸ εἶδος, ἀλλὰ περὶ πάντων ὁμοίως τῶν πρώτων κοινὸς ὁ λόγος, οἷον ποσοῦ, ποιοῦ, καὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. Γίνεται γὰρ ὡς περ ἡ χαλκῆ σφαῖρα, ἀλλ' οὐ σφαῖρα, οὐδὲ χαλκός. Καὶ ἐπὶ χαλκοῦ γίνεται· αἰεὶ γὰρ δεῖ προϋπάρχειν τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος. Οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ τί ἐστι, καὶ ἐπὶ τοῦ ποιοῦ, καὶ ποσοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως κατηγοριῶν. Οὐ γὰρ γίνεται τὸ ποῖον, ἀλλὰ τὸ ποῖον ζύλον· οὐδὲ τὸ ποσόν, ἀλλὰ τὸ ποσόν ζύλον, ἢ ζῶον. Ἀλλ' ἴδιον τῆς οὐσίας ἐκ τούτων λα-

βεῖν ἔστιν, ὅτι ἀνάγκη προὔπαρχειν ἀεὶ ἐτέραν οὐσίαν ἐντελεχεία οὖσαν ἢ ποιῆ, οἷον ζῶον εἰ γίνεταί ζῶον· ποιὸν δὲ ἢ ποσὸν οἶκ ἀνάγκη, ἀλλ' ἢ δυνάμει μόνον.

CAPUT X.

Ἐπεὶ δὲ ὁρισμὸς λόγος ἐστὶ, πᾶς δὲ λόγος μέρη ἔχει· ὡς δὲ ὁ λόγος πρὸς τὸ πρᾶγμα, καὶ τὸ μέρος τοῦ λόγου πρὸς τὸ μέρος τοῦ πράγματος ὁμοίως ἔχει, ἀπορεῖται ἤδη, πότερον δεῖ τὸν τῶν μερῶν λόγον ἐνυπαρχεῖν ἐν τῷ τοῦ ὅλου λόγῳ, ἢ οὐ. Ἐπ' ἐνίων μὲν γὰρ φαίνονται ἐνόητα, ἐπ' ἐνίων δὲ οὐ. Τοῦ μὲν γὰρ κύκλου ὁ λόγος οὐκ ἔχει τὸν τῶν τμημάτων· ὁ δὲ τῆς συλλαβῆς, ἔχει τὸν τῶν στοιχείων· καίτοι διαιρεῖται καὶ ὁ κύκλος εἰς τὰ τμήματα, ὥσπερ καὶ ἡ συλλαβὴ εἰς τὰ στοιχεῖα. Ἔτι δὲ εἰ πρότερον τὰ μέρη τοῦ ὅλου, τῆς δὲ ὀρθῆς ἢ ἄξιᾶ μέρος, καὶ ὁ δάκτυλος τοῦ ζώου, πρότερον ἂν εἴη ἢ ὄξιᾶ τῆς ὀρθῆς, καὶ ὁ δάκτυλος τοῦ ἀνθρώπου. Δοκεῖ δ' ἐκεῖνα εἶναι πρότερα. Τῷ λόγῳ γὰρ λέγονται ἐξ ἐκείνων, καὶ τῷ εἶναι δὲ ἄνευ ἀλλήλων πρότερα. Ἡ πολλαχῶς λέγεται τὸ μέρος; ὧν εἷς μὲν τρόπος, τὸ μετροῖν κατὰ τὸ ποσόν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀφείσθω· ἐξ ὧν δὲ ἡ οὐσία ὡς μερῶν, τοῦτο σκεπτέον. Εἰ οὖν ἐστὶ τὸ μὲν ὕλη, τὸ δὲ εἶδος, τὸ δὲ ἐκ τούτων, καὶ οὐσία ἢ τε ὕλη, καὶ τὸ εἶδος, καὶ τὸ ἐκ τούτων, ἔστι μὲν ὡς καὶ ἡ ὕλη μέρος τινὸς λέγεται, ἔστι δ' ὡς οὐ, ἀλλ' ἐξ ὧν τοῦ εἶδους λόγος· οἷον τῆς μὲν κοιλότητος οὐκ ἔστιν ἡ σὰρξ μέρος, (αὕτη γὰρ ὕλη, ἀφ' ἧς γίνεται) τῆς δὲ σιμότητος μέρος τί. Καὶ τοῦ μὲν ὅλου ἀνδριαντος μέρος ὁ χαλκός, τοῦ δ' ὡς εἶδους λεγομένου ἀνδριαντος, οὐ. Δεκτέον γὰρ τὸ εἶδος καὶ ἡ εἶδος ἔχει ἕκαστον.

Τὸ δ' ὕλικόν, οὐδέποτε καθ' αὐτὸ λεκτίον. Διὸ ὁ μὲν τοῦ κύκλου λόγος οὐκ ἔχει τὸν τῶν τμημάτων· ὁ δὲ τῆς συλλαβῆς, τὸν τῶν στοιχείων. Τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖα τοῦ λόγου, μέρη τοῦ εἶδους, καὶ οὐχ ὕλη. Τὰ δὲ τμήματα τούτων οὕτω μέρη ὡς ὕλη, ἐφ' οἷς ἐπιγίνεται ἐγγυτέρω μὲν τοῦ εἶδους, ἢ ὁ χαλκός, ὅταν ἐν χαλκῷ ἢ στοργυλότης ἐγγένηται. Ἔσται δ' ὡς οὐδὲ τὰ στοιχεῖα πάντα τῆς συλλαβῆς ἐν τῷ λόγῳ ἐνέσται· οἶον, ταδὶ τὰ κήρινα, ἢ τὰ ἐν τῷ ἄερι. Ἦδη γὰρ καὶ ταῦτα μέρος τῆς συλλαβῆς, ὡς ὕλη αἰσθητή· καὶ γὰρ ἡ γραμμὴ οὐκ εἰ διακρουμένη εἰς τὰ ἡμίση φθίρειται, ὡς ἄνθρωπος εἰς τὰ ὀστά καὶ νεῦρα καὶ σάρκας. Διὰ τοῦτο καὶ εἰσὶν ἐκ τούτων οὕτως ὡς ὄντων τῆς οὐσίας μερῶν, ἀλλ' ὡς ἐξ ὕλης. Καὶ τοῦ μὲν συνόλου μέρη τοῦ εἶδους δὲ καὶ οὐ ὁ λόγος, οὐκ ἔτι. Διόπερ οὐδ' ἐν τοῖς λόγοις. Τῶν μὲν οὖν ἐνέσται ὁ τῶν τοιούτων μερῶν λόγος· τῶν δ' οὐ δεῖ ἐνεῖναι, ἂν μὴ ἢ τοῦ συνειλημμένου. Διὰ γὰρ τοῦτο, ἕνα μὲν ἐκ τούτων ὡς ἀρχῶν ἐστὶν εἰς ἃ φθίρονται, ἕνα δ' οὐκ ἔστιν. Ὅσα μὲν οὖν συνειλημμένα, τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη ἐστίν· οἶον, τὸ σιμόν, ἢ ὁ χαλκοῦς κύκλος· ταῦτα μὲν φθίρειται εἰς ταῦτα, καὶ μέρος αὐτῶν ἡ ὕλη. Ὅσα δὲ μὴ συνειληπταὶ τῇ ὕλῃ, ἀλλὰ ἄνευ τῆς ὕλης, οἶον λόγοι τοῦ εἶδους μόνον, ταῦτα δ' οὐ φθίρειται, ἢ ὅλως, ἢ ὅτι οὕτως γε. Ὡστ' ἐκείνων μὲν ἀρχαὶ καὶ μέρη τὰ ὑφ' αὐτά· τοῦ δὲ εἶδους οὔτε μέρη, οὔτε ἀρχαὶ ταῦτα. Καὶ διὰ τοῦτο φθίρειται ὁ πῆλινος ἀνδρίας εἰς πηλόν, καὶ ἡ σφαῖρα εἰς χαλκόν, καὶ ὁ Καλλίας εἰς σάρκα καὶ ὀστά. Ἔτι δὲ ὁ κύκλος εἰς τὰ τμήματα· ἔστι γὰρ τι ὃ συνειληπταὶ τῇ ὕλῃ. Ὁμωνύμως γὰρ λέγε-

ται κύκλος, ὃ, τε ἀπλῶς λεγόμενος, καὶ οἱ καθ' ἕκα-
στα, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἴδιον ὄνομα τοῖς καθ' ἕκαστον.
Εἴρηται μὲν οὖν καὶ νῦν τὸ ἀληθές· ὁμοίως δ' εἶ σα-
φέστερον εἰπωμεν ἐπαναλαβόντες. Ὅσα μὲν γὰρ τοῦ
λόγου μέρη, καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται ὁ λόγος, ταῦτα πρό-
τερα, ἢ πάντα, ἢ ἔνια. Ὁ δὲ τῆς ὀρθῆς λόγος οὐ
διαιρεῖται εἰς ὀξείας λόγον, ἀλλὰ τῆς ὀξείας εἰς
ὀρθήν. Χρηται γὰρ ὁ ὀριζόμενος τὴν ὀξείαν, τῇ
ὀρθῇ. Ἐλάττων γὰρ ὀρθῆς ἢ ὀξεία. Ὁμοίως δὲ καὶ
ὁ κύκλος καὶ τὸ ἡμικύκλιον ἔχουσι. Τὸ γὰρ ἡμικύ-
κλιον τῷ κύκλῳ ὀρίζεται, καὶ ὁ δάκτυλος τῷ ὄλῳ.
Τὸ γὰρ τοιόνδε μέρος ἀνθρώπου, δάκτυλος. Ὡσθ'
ὅσα μὲν μέρη ὡς ὕλη, καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται ὡς εἰς
ὕλην, ὕστερα· ὅσα δὲ ὡς τοῦ λόγου καὶ τῆς οὐσίας
τῆς κατὰ τὸν λόγον, πρότερα, ἢ πάντα ἢ ἔνια.
Ἐπεὶ δὲ ἡ τῶν ζώων ψυχὴ (τοῦτο γὰρ οὐσία τοῦ ἐμ-
ψύχου) ἢ κατὰ τὸν λόγον οὐσία καὶ τὸ εἶδος, καὶ τὸ
τί ἦν εἶναι τῷ τοιούτῳ σώματι· ἐκάστου γοῦν τὸ μέ-
ρος ἐὰν ὀρίζηται καλῶς, οὐκ ἄνευ τοῦ ἔργου ὀριεῖται,
ὃ οὐχ ὑπάρξει ἄνευ αἰσθήσεως· ὥστε τὰ ταύτης μέρη
πρότερα, ἢ πάντα ἢ ἔνια τοῦ συνόλου ζῶον· καὶ καθ'
ἕκαστον δι' ὁμοίως. Τὸ δὲ σῶμα καὶ τὰ τοῦτου μό-
ρια, ὕστερα ταύτης τῆς οὐσίας, καὶ διαιρεῖται εἰς
ταῦτα ὡς εἰς ὕλην, οὐχ ἡ οὐσία, ἀλλὰ τὸ σύνολον.
Τοῦ μὲν οὖν συνόλου, πρότερα ταῦτα ἔστιν ὡς, ἔστι
δ' ὡς οὐ. Οὐδέ γὰρ εἶναι δύναται χωριζόμενα. Οὐ-
δὲ γὰρ ὁ πάντως ἔχων δάκτυλος, ζῶον, ἀλλ' ὁμώνυ-
μος ὁ τεθνεώς. Ἐνια δὲ ἅμα ὅσα κύρια, καὶ ἐν ᾧ
πρώτῳ ὁ λόγος καὶ ἡ οὐσία, οἷον εἰ τοῦτο καρδία ἢ
ἐγκέφαλος. Διαφέρει γὰρ οὐδὲν, πότερον τοιαῦτον.

Ὁ δ' ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος καὶ τὰ οὕτως, ἐπὶ τῶν
 καθ' ἕκαστα. Καθόλου δὲ οὐκ ἔστιν οὐσία, ἀλλὰ
 σύνολόν τι ἐκ τουδὶ τοῦ λόγου, καὶ τῆσδὲ τῆς ὕλης,
 ὡς καθόλου. καθ' ἕκαστον δ' ἐκ τῆς ἐσχάτης ὕλης
 ὁ Σωκράτης ἤδη ἐστί· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως.
 Μέρος μὲν οὖν ἐστὶ καὶ τοῦ εἶδους (εἶδος δὲ λέγω τὸ
 τί ἦν εἶναι) καὶ τοῦ συνόλου τοῦ ἐκ τοῦ εἶδους καὶ
 τῆς ὕλης αὐτῆς· ἀλλὰ τοῦ λόγου μέρη, τὰ τοῦ εἶδους
 μόνον ἐστίν· ὁ δὲ λόγος ἐστὶ τοῦ καθόλου. Τὸ γὰρ
 κύκλω εἶναι καὶ κύκλος, καὶ ψυχῇ εἶναι καὶ ψυχῆ, τὸ
 αὐτό. Τοῦ δὲ συνόλου ἤδη, οἷον κύκλου τουδὶ τῶν
 καθ' ἕκαστά τινος, ἢ αἰσθητοῦ ἢ νοητοῦ (λέγω δὲ
 νοητοὺς μὲν, οἷον τοὺς μαθηματικούς· αἰσθητοὺς δὲ,
 οἷον τοὺς χαλκοῦς καὶ ξύλους) τούτων δὲ δὴ οὐκ
 ἔστιν ὀρισμός, ἀλλὰ μετὰ νοήσεως ἢ αἰσθήσεως γνωρι-
 ζονται. Απελθόντας δὲ ἐκ τῆς ἐντελεχείας, οὐ δῆλον, πό-
 τερόν ποτέ εἰσιν, ἢ οὐκ εἰσὶν, ἀλλ' ἀεὶ λέγονται καὶ γνωρι-
 ζονται τῷ καθόλου λόγῳ· ἢ δ' ὕλη ἄγνωστος καθ' αὐ-
 τήν. Τλη δὲ ἢ μὲν αἰσθητῆ ἐστίν, ἢ δὲ νοητῆ. Αἰσθητῆ μὲν,
 οἷον χαλκός, καὶ ξύλον, καὶ ὄση κινητῆ ἴλη· νοητῆ
 δὲ, ἢ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὑπάρχουσα, μὴ ἢ αἰσθητῆ,
 οἷον τὰ μαθηματικά. Πῶς μὲν οὖν ἔχει περὶ ὅλου
 καὶ μέρους, καὶ περὶ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου, εἴ-
 ρηται. Πρὸς δὲ τὴν ἐρώτησιν ἀνάγκη ἀπαντᾶν, οἷαν
 τις ἐρωτᾷ, πότερον ἢ ὀρθῆ καὶ ὁ κύκλος, καὶ τὸ ζῶον
 πρότερον, ἢ εἰς ἃ διαφοῦνται, τὰ ἐξ ὧν εἰσι τὰ μέρη,
 ὅτι οὐχ ἀπλῶς. Εἰ μὲν γάρ ἐστὶ καὶ ἡ ψυχῆ ζῶον,
 ἔμψυχον ἢ ἕκαστον, ἢ ἐκάστου καὶ ὁ κύκλος τῷ κύ-
 κλω εἶναι, καὶ ἡ ὀρθῆ τῇ ὀρθῇ εἶναι, καὶ ἡ οὐσία τῆς
 ὀρθῆς, τὸ μὲν, καὶ τινὸς ὑστέρον φατέον· οἷον τῶν ἐν τῷ

λογῷ, καὶ τίνος ὀρθῆς. Καὶ γὰρ ἡ μετὰ τῆς ὕλης ἡ χαλκῆ ὀρθῆ, καὶ ἡ ἐν ταῖς γραμμαῖς ταῖς καθ' ἕκαστα. Ἡ δ' ἀνευ ὕλης, τῶν μὲν ἐν τῷ λόγῳ ἑστέρα, τῶν δ' ἐν τῷ καθ' ἕκαστα μορίῳ προτέρα. Ἀπλῶς δ' οὐ φατέον. Εἰ δ' ἑτέρα καὶ μὴ ἐστὶν ἡ ψυχὴ ζῶον· καὶ οὕτω τὰ μὲν φατέον, τὰ δ' οὐ φατέον, ὡσπερ εἴρηται.

CAPUT XI.

Ἀπορεῖται δὲ εἰκότως, καὶ ποῖα τοῦ εἶδους μέρη, καὶ ποῖα οὐ, ἀλλὰ τοῦ συνειλημμένου· καίτοι τούτου μὴ δήλου ὄντος, οὐκ ἔστιν ὀρίσασθαι ἕκαστον. Τοῦ γὰρ καθόλου καὶ τοῦ εἶδους ὁ ὀρισμός. Ποῖα οὖν ἐστὶ τῶν μερῶν ὡς ὕλη, καὶ ποῖα οὐ, ἐὰν μὴ ἡ φανερά, οὐδὲ ὁ λόγος ἔσται φανερός ὁ τοῦ πράγματος. Ὅσα μὲν οὖν φαίνεται ἐπιγιγνώμενα ἐφ' ἑτέρων τῷ εἶδει, οἷον κύκλος ἐν χαλκῷ καὶ λίθῳ καὶ ξύλῳ· ταῦτα μὲν οὖν δῆλα εἶναι δοκεῖ, ὅτι οὐδὲν τῆς τοῦ κύκλου οὐσίας ὁ χαλκός, οὐδ' ὁ λίθος, διὰ τὸ χωρίζεσθαι αὐτῶν. Ὅσα δὲ μὴ ὀράται χωριζόμενα, οὐδὲν μὲν κωλύει ὁμοίως ἔχειν τούτοις, ὡσπερ κἂν εἰ οἱ κύκλοι πάντες ἐωρῶντο χαλκοῖ. Οὐδὲν γὰρ ἦττον ἦν ὁ χαλκός τοῦ εἶδους. Χαλεπὸν δὲ ἀφελεῖν τοῦτο τῆ διανοίᾳ· οἷον, τὸ τοῦ ἀνθρώπου εἶδος ἀεὶ ἐν σαρκὶ φαίνεται καὶ ὅστοις, καὶ τοῖς τοιοῦτοις μέρεσιν. Ἄφ' οὖν καὶ ἐστὶ μέρη ταῦτα τοῦ εἶδους καὶ τοῦ λόγου, ἢ οὐ, ἀλλ' ὕλη; Ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ καὶ ἐπ' ἄλλῳ ἐπιγεσθαι, ἀδυνατοῦμεν χωρίσαι. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο δοκεῖ ἐνδέχεσθαι, ἀδηλον δὲ πότε, ἀποροῦσί τινες ἥδη καὶ ἐπὶ τοῦ κύκλου καὶ ἐπὶ τοῦ τριγώνου, ὡς οὐ προσῆκον γραμμαῖς ὀρίζεσθαι καὶ τῷ συνεχεῖ, ἀλλὰ ταῦτα

πάντα ὁμοίως λεγεσθαι, ὡσανεὶ σάρκες ἢ ὄστᾶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ χαλκὸς καὶ λίθος κύκλου· καὶ ἀνάγουσι πάντα εἰς τοὺς ἀριθμούς, καὶ γραμμῆς τὸν λόγον, τὸν τῶν δύο εἶναι φασί. Καὶ τῶν τὰς ιδέας λεγόντων, οἱ μὲν αὐτογραμμῆν τὴν δυάδα, οἱ δὲ τὸ εἶδος τῆς γραμμῆς. Ἐνια μὲν γὰρ εἶναι τὰ αὐτὰ τὸ εἶδος, καὶ οὐ τὸ εἶδος οἶον, δυάδα καὶ τὸ εἶδος δυάδος Ἐπι γραμμῆς δὲ οὐκ ἔστι. Συμβαίνει δὲ ἕν τε πολλῶν εἶδος εἶναι, ὃν τὸ εἶδος φαίνεται ἕτερον· ὅπερ καὶ τοῖς Πυθαγορείοις συνέβαινε· καὶ ἐνδέχεται ἕν πάντων ποιεῖν αὐτὸ εἶδος, τὰ δ' ἄλλα μὴ εἶδη. Καίτοι οὕτως ἕν πάντα ἔσται. Ὅτι μὲν οὖν ἔχει ἀπορίαν τινὰ, τὰ περὶ τοὺς ὁρισμούς, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν, εἴρηται. Διὸ καὶ τὸ πάντα ἀνάγειν οὕτω, καὶ ἀφαιρεῖν τὴν ὕλην, περιέρχον. Ἐνια γὰρ ἴσως, τόδ' ἐν τῷδ' ἔστιν, ἢ ἂν τοῦδ' ἔχοντα. Καὶ ἡ παραβολὴ ἢ ἐπὶ τοῦ ζώου, ἢν εἰσθεὶ λέγειν Σωκράτης ὁ νεώτερος, οὐ καλῶς ἔχει. Ἀπάγει γὰρ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς, καὶ ποιεῖ ὑπολαμβάνειν ὡς ἐνδεχόμενον εἶναι τὸν ἀνθρώπον ἄνευ τῶν μερῶν, ὡσπερ ἄνευ τοῦ χαλκοῦ τὸν κύκλον, τὸ δ' οὐχ ὁμοιον. Αἰσθητὸν γὰρ τι ἴσως τὸ ζῷον, καὶ ἄνευ κινήσεως οὐκ ἔστιν ὀρίσασθαι. Διὸ οὐδ' ἄνευ τῶν μερῶν ἐχόντων πῶς. Οὐ γὰρ πάντως τοῦ ἀνθρώπου μέρος ἡ χεὶρ, ἀλλ' ἡ δυναμένη τὸ ἔργον ἀποτελεῖν, ὥστε ἔμψυχος οὕσα· μὴ ἔμψυχος δὲ οὐ μέρος. Περὶ δὲ τὰ μαθηματικά, διὰ τί οὐκ εἰσὶ μέρη οἱ λόγοι τῶν λόγων; οἶον κύκλου τὰ ἡμικύκλια. Οὐ γὰρ ἔστιν αἰσθητὰ ταῦτα. Ἡ οὐδὲν διαφέρει; ἔσται γὰρ ὕλη ἐνίων, καὶ μὴ αἰσθητῶν καὶ πάντος, ὃ μὴ ἔστι τί ἢν εἶναι. Κύκλον μὲν οὖν οὐκ ἔσται τοῦ καθόλου· τῶν

δὲ καθ' ἕκαστα, ἔσται μέρη ταῦτα, ὥσπερ εἴρηται πρότερον. Ἔστι γὰρ ἡ ὕλη, ἡ μὲν αἰσθητή, ἡ δὲ νοητή. Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ οὐσία ἡ πρώτη, τὸ δὲ σῶμα ὕλη· ὁ δ' ἀνθρώπος, ἡ τὸ ζῶον τὸ ἐξ ἀμφοῖν, ὡς καθόλου. Σωκράτης δὲ καὶ Κορίσκος, εἰ μὲν ἡ ψυχὴ, διπλόν· οἱ μὲν γὰρ ὡς ψυχὴν, οἱ δ' ὡς τὸ σύνολον· εἰ δ' ἀπλῶς ἡ ψυχὴ ἦδε, καὶ τὸ σῶμα τόδε, ὥσπερ τὸ καθόλου, καὶ τὸ καθ' ἕκαστον. Πότερον δὲ ἔστι παρὰ τὴν ὕλην τῶν τοιούτων τις οὐσιῶν ἄλλη, καὶ δεῖ ζητεῖν οὐσίαν αὐτῶν ἑτέραν τινα, οἷον ἀριθμούς ἢ τι τοιοῦτον, σκεπτεῖον ὕστερον. Τούτου γὰρ χάριν καὶ περὶ τῶν αἰσθητῶν οὐσιῶν πειρώμεθα διορίζειν, ἐπεὶ τρόπον τινα τῆς φυσικῆς καὶ δευτέρας φιλοσοφίας ἔργον ἢ περὶ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας θεωρία. Οὐ γὰρ μόνον περὶ τῆς ὕλης δεῖ γνωρίζειν τὸν φυσικόν, ἀλλὰ καὶ τῆς κατὰ τὸν λόγον, καὶ μᾶλλον. Ἐπὶ δὲ τῶν ὀρισμῶν, πῶς μέρη τὰ ἐν τῷ λόγῳ, καὶ διὰ τί εἰς λόγος ὁ ὀρισμός. Δῆλον γὰρ ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐν τῷ πρᾶγμα τίτι ἐν, μέρη γε ἔχον, σκεπτεῖον ὕστερον. Τί μὲν οὖν ἔστι τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ πῶς αὐτὸ καθ' αὐτὸ, καθόλου περὶ παντὸς εἴρηται· καὶ διὰ τί τῶν μὲν ὁ λόγος ὁ τοῦ τί ἦν εἶναι, ἔχει τὰ μόρια τοῦ ὀριζομένου, τῶν δ' οὐ· καὶ ὅτι ἐν μὲν τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ τὰ οὕτω μόρια, ὡς ὕλη οὐκ ἔνεσι. Οὐ γὰρ ἔστιν ἐκείνης μόρια τῆς οὐσίας, ἀλλὰ τῆς συνόλου. Ταύτης δὲ γ' ἐστὶ πῶς λόγος, καὶ οὐκ ἔστι. Μετὰ μὲν γὰρ τῆς ὕλης, οὐκ ἔστιν, (ἀόριστον γὰρ) κατὰ τὴν πρώτην δ' οὐσίαν ἐστὶν οἷον, ἀνθρώπου ὁ τῆς ψυχῆς λόγος. Ἡ γὰρ οὐσία ἐστὶ τὸ εἶδος τὸ ἐνόν, ἐξ οὗ καὶ τῆς ὕλης ἡ σύνολος λέγεται οὐσία, οἷον ἡ κοιλότης.

Ἐκ γὰρ ταύτης καὶ τῆς ὁμότης, σιμῆ ὁμοίης, καὶ ἡ σιμότης ἐστὶ. Δις γὰρ ἐν τούτοις ὑπάρχει ἡ ὁμοίη. Ἐν δὲ τῇ συνόλῳ οὐσίᾳ, οἷον ὁμοίᾳ σιμῆ, ἢ Καλλιᾳ, ἔνεστι καὶ ἡ ὑλή· καὶ ὅτι τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἕκαστον, ἐπὶ τινῶν μὲν ταῦτο, ὡς περὶ ἐπὶ τῶν πρώτων οὐσιῶν· οἷον, καμπυλότης καὶ καμπυλότητι εἶναι, εἰ πρώτη ἐστὶ. Λέγω δὲ πρώτην, ἢ μὴ λέγεται τῷ ἄλλο ἐν ἄλλῳ εἶναι καὶ ὑποκειμένῳ ὡς ὑλή. Ὅσα δ' ὡς ὑλή, ἢ ὡς συνειλημμένα τῇ ὑλή, οὐ ταῦτο, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἐν, οἷον ὁ Σωκράτης καὶ τὸ μουσικόν. Ταῦτα γὰρ ταῦτα κατὰ συμβεβηκὸς.

CAPUT XII.

Νῦν δὲ λέγωμεν πρῶτον, ἐφ' ὅσον ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς περὶ ὁρισμοῦ μὴ εἴρηται. Ἡ γὰρ ἐν ἐκείνοις ἀπορία λεχθεῖσα, πρὸ ἔργου τοῖς περὶ τῆς οὐσίας ἐστὶ λόγοις. Λέγω δὲ ταύτην τὴν ἀπορίαν, διὰ τί ποτε ἐν ἐστὶ τὸ ὁριστὸν, οἷον τὸν λόγον ὁρισμὸν εἶναι φαιμέν· οἷον, ὁ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῶον δίπουν. Ἔστω γὰρ οὗτος αὐτοῦ λόγος. Διὰ τί δὲ τοῦτο ἐν ἐστὶν, ἀλλ' οὐ πολλά, ζῶον καὶ δίπουν; Ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου καὶ λευκόν, πολλά μὲν ἐστὶν, ὅταν μὴ ὑπάρχη θατέρῳ θάτερον· ἐν δὲ, ὅταν ὑπάρχη καὶ πάθῃ τι τὸ ὑποκείμενον ὁ ἀνθρώπος. Τότε γὰρ ἐν γίνεται, καὶ ἐστὶν ὁ λευκὸς ἀνθρώπος. Ἐνιαῦθα δ' οὐ μετέχει θατέρου θάτερον. Τὸ γὰρ γένος, οὐ δοκεῖ μετέχειν τῶν διαφορῶν· ἅμα γὰρ ἂν τῶν ἐναντιῶν τὸ αὐτὸ μετέχειν. Αἱ γὰρ διαφοραὶ ἐναντίαι, αἷς διαφέρει τὸ γένος. Εἰ δὲ καὶ μετέχει, ὁ αὐτὸς λόγος, εἴπερ εἰσὶν αἱ διαφοραὶ πλείους, οἷον πεζόν, δίπουν, ἄπτερον. Διὰ τί γὰρ ταῦτα ἐν, ἀλλ' οὐ πολλά; Οὕτω μὲν γὰρ

ἐξ ἀπάντων ἔσται τὸ ἐν. Δεῖ δὲ γε ἐν εἶναι ὅσα ἐν τῷ ὀρισμῷ· ὁ γὰρ ὀρισμὸς λόγος τίς ἐστιν εἰς καὶ οὐσία· ὥστε ἐνός τινος δεῖ αὐτὸν εἶναι λόγον. Καὶ γὰρ ἡ οὐσία ἐν τι καὶ τόδε τι σημαίνει, ὡς φημέν. Δεῖ δ' ἐπισκοπεῖν πρῶτον περὶ τῶν κατὰ τὰς διαιρέσεις ὀρισμῶν. Οὐδὲν γὰρ ἕτερόν ἐστιν ἐν τῷ ὀρισμῷ, πλή· τό, τε πρῶτον λεγόμενον γένος, καὶ αἱ διαφοραί· τὰ δ' ἄλλα γένη ἐστὶ, τό, τε πρῶτον καὶ μετὰ τούτου αἱ συλλαμβανόμεναι διαφοραί· οἷον τὸ πρῶτον, ζῶον· τὸ δὲ ἐχόμενον, ζῶον δίπουν, καὶ πάλιν ζῶον δίπουν, ἄπτερον. Ὁμοίως δὲ καὶ διὰ πλειόνων λέγεται. Ὅλος δ' οὐδὲν διαφέρει διὰ πολλῶν, ἢ δι' ὀλίγων, ἢ διὰ δυοῖν. Τοῖν δυοῖν δὲ, τὸ μὲν διαφορὰ, τὸ δὲ γένος, οἷον τὸ ζῶον δίπουν, τὸ μὲν ζῶον, γένος· διαφορὰ δὲ, θάτερον. Εἰ οὖν τὸ γένος ἀπλῶς μὴ ἐστὶ παρὰ τὰ ὡς γένους εἶδη, ἢ εἰ ἐστὶ μὲν, ὡς ὕλη δ' ἐστὶν· (ἢ μὲν γὰρ φωνή, γένος καὶ ὕλη· αἱ δὲ διαφοραί, τὰ εἶδη καὶ τὰ στοιχεῖα ἐκ ταύτης ποιοῦσιν·) φανερόν ἐστι ὀρισμὸς ἐστὶν ὁ ἐκ τῶν διαφορῶν λόγος. Ἀλλὰ μὴν, καὶ δεῖ γε διαιρεῖσθαι τὴν τῆς διαφορᾶς διαφορὰν. Οἷον ζῶου διαφορὰ, τὸ ὑπόπουν. Πάλιν τοῦ ζῶου τοῦ ὑπόποδος τὴν διαφορὰν δεῖ εἶδναι ἢ ὑπόπουν. Ὡστε οὐ λεκτέον τοῦ ὑπόποδος τὸ μὲν πτερωτὸν, τὸ δὲ ἄπτερον, καὶ πτερ λέγεται καλῶς· ἀλλὰ διὰ τὸ ἀδυνατεῖν ποιήσει τοῦτο· ἀλλ' εἰ τὸ μὲν σχιζόπουν, τὸ δ' ἄσχιστον. Αὗται γὰρ διαφοραὶ ποδός. Ἡ γὰρ σχιζοποδία, ποδότης τίς ἐστιν. Καὶ οὕτως αἰ βούλεται βαδίξειν, ἕως ἂν ἔλθῃ εἰς τὰ ἀδιάφορα. Τότε δ' ἔσσονται τσσαῦτα εἶδη ποδός, ὅσα πτερ αἱ διαφοραί· καὶ τὰ ὑπόποδα ζῶα ἴσα ταῖς διαφοραῖς. Εἰ δὲ ταῦ-

τα οὕτως ἔχει, φανερόν ὅτι ἡ τελευταῖα διαφορὰ, ἡ οὐσία τοῦ πράγματος ἔσται· καὶ ὁ ὀρισμὸς εἴπερ μὴ δεῖ πολλάκις ταυτὰ λέγειν ἐν τοῖς ὅροις· περιέργον γάρ· συμβαίνει δέ γε τοῦτο. Ὅταν γὰρ εἴλη ζῶον ὑπόπουν δίπουν, οὐδὲν ἄλλο εἶρηκεν ἢ ζῶον πόδας ἔχον, δύο πόδας ἔχον· καὶ τοῦτο διαιρῆ τῇ οἰκείᾳ διαιρέσει, πλεονάκις ἐρεῖ καὶ ἰσάκις ταῖς διαφοραῖς. Ἐὰν μὲν δὴ διαφορᾶς διαφορὰ γένηται, μία ἔσται ἡ τελευταῖα τὸ εἶδος καὶ ἡ οὐσία· ἐὰν δὲ κατὰ συμβεβηκός, οἷον εἰ διαιροῖη τοῦ ὑπόποδος τὸ μὲν λευκόν, τὸ δὲ μέλαν, τσαυταὶ ὅσαι ἂν αἱ τομαὶ ὦσιν. Ὡστε φανερόν ὅτι ὁ ὀρισμὸς λόγος ἐστὶν ὁ ἐκ τῶν διαφορῶν, καὶ τούτων τῆς τελευταίας κατὰ γε τὸ ὀρθόν. Δῆλον δ' ἂν εἴη, εἴ τις μετατάξει τοὺς τοιούτους ὀρισμοὺς, οἷον τὸν τοῦ ἀνθρώπου, λέγων ζῶον δίπουν, ὑπόπουν. Περιέργον γάρ τὸ ὑπόπουν, εἰρημένου τοῦ δίποδος· τάξις δὲ οὐκ ἔστιν ἐν τῇ οὐσίᾳ. Πῶς γὰρ δεῖ νοῆσαι τὸ μὲν ὑστερον, τὸ δὲ πρότερον; Περὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ τὰς διαιρέσεις ὀρισμῶν τσαυτα εἰρησθῶ, τὴν πρώτην ποῖοί τινές εἰσιν.

CAPUT XIII.

Ἐπεὶ δὲ περὶ τῆς οὐσίας ἡ σκέψις ἐστὶ, πάλιν ἐπανέλθωμεν. Λέγεται δ' ὡσπερ τὸ ὑποκειμένον οὐσία εἶναι, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ τὸ ἐκ τούτων, καὶ τὸ καθόλου. Περὶ μὲν οὖν τοῖν δυοῖν εἴρηται· καὶ γὰρ περὶ τοῦ τί ἦν εἶναι, καὶ τοῦ ὑποκειμένου, ὅτι διχῶς ὑπόκειται, ἢ ὡς τόδε τι ὄν, ὡσπερ τὸ ζῶον τοῖς πάθεσιν, ἢ ὡς ὕλη τῇ ἐντελεχείᾳ. Δοκεῖ δὲ καὶ τὸ καθόλου αἰτιόν τισιν εἶναι μάλιστα, καὶ εἶναι καὶ ἀρχὴν τὸ καθόλου. Διὸ ἐπέλθωμεν καὶ περὶ τούτου. Ἐοικε

γὰρ ἀδύνατον εἶναι, οὐσίαν εἶναι ὅτιοῦν, τῶν καθόλου λεγομένων. Πρώτη μὲν γὰρ οὐσία ἢ ἐκάστου, ἢ οὐχ ὑπάρχει ἄλλω· τὸ δὲ καθόλου, κοινόν. Τοῦτο γὰρ λέγεται καθόλου, ὃ πλείοσιν ὑπάρχειν πέφυκε. Τίνος οὖν οὐσία τοῦτ' ἔσται; Ἡ γὰρ πάντων, ἢ οὐδενός. Πάντων δὲ οὐχ οἷόν τε· ἐνός δ' εἰ ἔσται, καὶ τὰλλα τοῦτ' ἔσται. Ὡν γὰρ μία ἢ οὐσία, καὶ τὸ τ. ἦν εἶναι ἓν, καὶ αὐτὰ ἓν. Ἐτι οὐσία μὲν λέγεται, τὸ μὴ καθ' ὑποκειμένου. Τὸ δὲ καθόλου, καθ' ὑποκειμένου τινός λέγεται ἀεί. Ἀλλ' ἄρα οὕτω μὲν οὐκ ἐνδέχεται, ὡς τὸ τί ἦν εἶναι· ἐν αὐτῷ δὲ ἐνυπάρχειν οἷον τὸ ζῶον, ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ. Οὐκοῦν δῆλον, ὅτι ἔσται τις αὐτοῦ λόγος. Διαφέρει δ' οὐδέν, οὐδ' εἰ μὴ πάντων λόγος ἐστὶ τῶν ἐν τῇ οὐσίᾳ. Οὐδὲν γὰρ ἦτιον οὐσία τοῦτ' ἔσται τινός, ὡς ὁ ἀνθρώπος τοῦ ἀνθρώπου ἐν ᾧ ὑπάρχει. Ὡστε τὸ αὐτὸ συμβήσεται πάλιν. Ἐσται γὰρ οὐσία, ἐκείνου οὐσία, οἷον τὸ ζῶον ἐν ᾧ εἶδει ὡς ἴδιον ὑπάρχει. Ἐτι δὲ καὶ ἀδύνατον καὶ ἄτοπον τὸ τόδε καὶ οὐσίαν, εἰ ἔστιν ἐκ τινων, μὴ ἐξ οὐσιῶν εἶναι, μηδ' ἐκ τοῦ τόδε τι, ἀλλ' ἐκ τοῦ ποιοῦ. Πρώτερον γὰρ ἔσται, μὴ οὐσία τε καὶ τὸ ποιοῦν, οὐσίας τε καὶ τοῦ τόδε· ὅπερ ἀδύνατον. Οὐ τε λόγῳ γὰρ, οὔτε χρόνῳ οὔτε γενέσει οἷόν τε τὰ πάθη τῆς οὐσίας εἶναι πρότερα. Ἐσται γὰρ χωριστά. Ἐτι, τῷ Σωκράτῃ, οὐσία, ἐνυπάρξει οὐσία· ὥστε δυοῖν ἔσται οὐσία. Ὅπως δὲ συμβαίνει εἰ ἔστιν οὐσία ὁ ἀνθρώπος, καὶ ὅσα οὕτω λέγεται, μηθὲν τῶν ἐν τῷ λόγῳ εἶναι μηδενός οὐσίαν, μηδὲ χωρὶς ὑπάρχειν αὐτῶν, μηδ' ἐν ἄλλῳ. Λέγω δ' οἷον, οὐκ εἶναι τι ζῶον παρὰ τὰ τινὰ, οὐδ' ἄλλο τῶν ἐν τοῖς λόγοις οὐδέν. Ἐκ τε δὴ τούτων

θεωροῦσι φανερόν, ὅτι οὐδέν τῶν καθόλου ὑπαρχόντων οὐσία ἐστὶ, καὶ ὅτι οὐδέν σημαίνει τῶν κοινῆ κατηγορουμένων τόδε τι, ἀλλὰ τοιόνδε. Εἰ δὲ μὴ, ἄλλα τε πολλὰ συμβαίνει, καὶ ὁ τρίτος ἀνθρώπος. Ἔτι δὲ καὶ ὡς δῆλον. Ἄδύνατον γὰρ οὐσίαν ἐξ οὐσιῶν εἶναι, ἐνυπαρχουσῶν οὕτως ὡς ἐντελεχεία. Τὰ γὰρ δύο οὕτως ἐντελεχεία, οὐδέποτε ἐν ἐντελεχεία. Ἀλλ' εἰάν δύναμι ἐν δύο ἢ, ἐστὶ ἐν· οἷον ἢ διπλασία ἐκ δύο ἡμίσεων δύναμι γε. Ἡ γὰρ ἐντελέχεια ἐν ἄλλοις χωρίζεται. Ὡστε εἰ οὐσία ἐν, οὐκ ἔσται ἐξ οὐσιῶν ἐνυπαρχουσῶν, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ὃν λέγει Δημόκριτος ὀρθῶς ἄδύνατον γὰρ εἶναί φησιν ἐκ δύο ἐν, ἢ ἐξ ἐνὸς δύο γενέσθαι· τὰ γὰρ μεγέθη τὰ ἅτομα, τὰς οὐσίας ποιῶ. Ὁμοίως τοίνυν δῆλον ὅτι καὶ ἐπ' ἀριθμοῦ ἔξει, εἴπερ ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς σύνθεσις μονάδων, ὡς περ λέγεται ὑπὸ τινων. Ἡ γὰρ οὐκ ἐν, ἢ δυὰς, ἢ οὐκ ἔνεστι μονὰς ἐν αὐτῇ ἐντελεχεία. Ἐχει δὲ τὸ συμβαῖνον ἀπορίαν. Εἰ γὰρ μήτε ἐκ τῶν καθόλου οἷόν τ' εἶναι μηδεμίαν οὐσίαν διὰ τὸ τοιόνδε, ἀλλὰ μὴ τόδε τι σημαίνειν, μήτ' ἐξ οὐσιῶν ἐνδέχεται ἐντελεχεία εἶναι μηδεμίαν οὐσίαν σύνθετον, ἀσύνθετον ἢ εἴη οὐσία πᾶσα· ὥστε οὐδὲ λόγος ἂν εἴη οὐδεμιᾶς οὐσίας. Ἀλλὰ μὴν δονεῖ γε πᾶσι καὶ ἐλέχθη πάσαι, ἢ μόνον εἶναι οὐσίας ὄρον, ἢ μάλιστα. Νῦν δ' οὐδὲ ταύτης. Οὐδ' ἐνὸς ἂν ἔσται ὄρισμός. Ἡ τρόπον μὲν τινα ἔσται, τρόπον δὲ τινα οὐ; Δῆλον δ' ἔσται τὸ λεγόμενον ἐκ τῶν ὑστερον μαλλον.

CAPUT XIV.

Φανερόν δ' ἐξ αὐτῶν τούτων τὸ συμβαῖνον καὶ τοῖς τὰς ἰδέας λέγουσιν οὐσίας τε καὶ χωριστὰς εἶναι

ἄμα, καὶ ἄμα τὸ εἶδος ἐκ τοῦ γένους ποιούσι, καὶ τῶν διαφορῶν. Εἰ γὰρ ἐστὶ τὰ εἶδη καὶ τὸ ζῶον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ, ἤτοι ἐν καὶ ταῦτον τῷ ἀριθμῶ ἐστὶν, ἢ ἕτερον· τῷ μὲν γὰρ λόγῳ δῆλον ὅτι ἐν. Τὸν γὰρ αὐτὸν δι᾽ ἕξεισι λόγον ὁ λέγων ἐν ἑκατέρῳ. Εἰ οὖν ἐστὶ τις ἀνθρώπος αὐτὸ καθ' αὐτὸ, τότε τι καὶ κχωρισμένον, ἀνάγκη καὶ ἐξ ὧν, οἶον, τὸ ζῶον, καὶ τὸ δίπουν, τότε τι σημαίνειν, καὶ εἶναι χωριστὰ καὶ οὐσίας· ὥστε καὶ τὸ ζῶον. Εἰ μὲν οὖν τὸ αὐτὸ καὶ ἐν τῷ ἵππῳ, ὡσπερ σὺ σαυτῷ, πῶς ἐν χωρὶς οὖσιν ἐν ἔσται, καὶ δια τί οὐ καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἔσται τὸ ζῶον τοῦτο; Ἐπειτα εἰ μὲν μεθέξει τοῦ δίποδος καὶ τοῦ πολίποδος, ἀδύνατόν τι συμβαίνει. Τάναντία γὰρ ἄμα ὑπάρξει αὐτῷ, ἐνὶ καὶ τῷδε ὄντι. Εἰ δὲ μὴ, τίς ὁ τρόπος, ὅταν εἴπῃ τις τὸ ζῶον εἶναι δίπουν ἢ πεζόν; Ἄλλ' ἴσως σύγκειται καὶ ἀπτεται, ἢ μέμικται. Ἄλλα πάντα ἄτοπα· ἀλλ' ἕτερον ἐν ἑκάστῳ. Οὐκοῦν ἄπειρα, ὡς ἔπος εἶπεν, ἔσται, ὧν ἡ οὐσία ζῶον. Οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς ἐκ ζῶου ὁ ἀνθρώπος. Ἐτι πολλὰ ἔσται αὐτὸ τὸ ζῶον. Οὐτοια τε γὰρ τὸ ἐν ἑκάστῳ ζῶον. Οὐ γὰρ κατ' ἄλλου λέγεται· εἰ δὲ μὴ, ἐξ ἐκείνου ἔσται ὁ ἀνθρώπος, καὶ γένος αὐτοῦ ἐκείνο. Καὶ εἰ ἰδέαι ἅπαντα ἐξ ὧν ὁ ἀνθρώπος· οὐκοῦν οὐκ ἄλλου μὲν ἰδέα ἔσται, ἄλλου δ' οὐσία. Ἀδύνατον γάρ. Αὐτὸ ἄρα ζῶον ἔσται ἕκαστον τῶν ἐν τοῖς ζώοις. Ἐτι ἐκ τίνος τούτου, καὶ πῶς ἐξ αὐτοῦ ζῶου; ἢ πῶς οἶόν τε εἶναι τὸ ζῶον ὁ οὐσία τοῦτο αὐτὸ παρ' αὐτὸ τὸ ζῶον; Ἐτι δ' ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν ταῦτά τε συμβαίνει, καὶ τούτων ἀποπώτερα. Εἰ δὴ ἀδύνατον οὕτως ἔχειν, δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν ἰδέα αὐτῶν οὕτως, ὡς τινὲς φασιν.

Ἐπεὶ δ' οὐσία ἑτέρα, τό, τε σύνολον καὶ ὁ λόγος·
 (λέγω δ' ὅτι ἡ μὲν οὕτως ἐστὶν οὐσία σὺν τῇ ὕλῃ συν-
 ειλημμένος ὁ λόγος, ἡ δὲ ὁ λόγος ὅλως) ὅσα μὲν οὖν οὕτω
 λέγεται, τούτων μὲν ἐστὶ φθορά· καὶ γὰρ γένεσις· τοῦ
 δὲ λόγου οὐκ ἐστὶν οὕτως, ὥστε φθίρεισθαι. Οὐδὲ
 γὰρ γένεσις. Οὐ γὰρ γίνεται τὸ οἰκία εἶναι, ἀλλὰ τὸ
 τῆδε τῆ οἰκία. Ἀλλ' ἄνευ γενέσεως καὶ φθορᾶς εἰσι
 καὶ οὐκ εἰσί. Δέδεικται γὰρ ὅτι οὐδεὶς ταῦτα γενεᾶ
 οὐδὲ ποιεῖ. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τῶν οὐσιῶν τῶν αἰσθη-
 τῶν τῶν καθ' ἕκαστα, οὔτε ὄρισμός οὔτε ἀπόδειξις
 ἐστὶν, ὅτι ἔχουσι ὕλην, ἧς ἡ φύσις τοιαύτη, ὥστ' ἐνδέ-
 χεσθαι καὶ εἶναι καὶ μῆ. Διὸ φθαγῆα πάντα τὰ καθ'
 ἕκαστα αὐτῶν. Εἰ οὖν ἡ τε ἀπόδειξις τῶν ἀναγκαίων,
 καὶ ὁ ὄρισμός ἐπιστημονικός, καὶ οὐκ ἐνδέχεται, ὥσπερ
 οὐδ' ἐπιστήμην, ὅτε μὲν ἐπιστήμην, ὅτε δ' ἄγνωιαν
 εἶναι, ἀλλὰ δόξα τὸ τοιοῦτόν ἐστιν, οὕτως οὐδ' ἀπό-
 δεῖξιν οὐδ' ὄρισμόν, ἀλλὰ δόξα ἐστὶ τοῦ ἐνδεχομένου
 ἄλλως ἔχειν, δηλον ὅτι οὐκ ἂν εἶη αὐτῶν, οὔτε ὄρι-
 σμός οὔτε ἀπόδειξις. Ἀδελᾶ τε γὰρ τὰ φθειρόμενα τοῖς
 ἔχουσι τὴν ἐπιστήμην, ὅταν ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἀπέλθῃ.
 Καὶ σωζομένων τῶν λόγων ἐν τῇ ψυχῇ τῶν αὐτῶν, οὐκ
 ἔσται οὔτε ὄρισμός ἔτι, οὔτε ἀπόδειξις. Διὸ δεῖ τῶν
 πρὸς ὄρον, ὅταν τις ὀρίζηται τι τῶν καθ' ἕκαστα, μῆ
 ἄγνωεῖν, ὅτι ἀεὶ ἀναιρεῖν ἐστὶν. Οὐ γὰρ ἐνδέχεται
 ὀρίσασθαι· οὐδὲ δὴ ἰδέαν οὐδεμίαν ἐστὶν ὀρίσασθαι.
 Τῶν γὰρ καθ' ἕκαστον ἡ ἰδέα, ὡς φασί, καὶ χωριστή.
 Ἀναγκαῖον δὲ καὶ ἐξ ὀνομάτων εἶναι τὸν λόγον· ὄνομα
 δ' οὐ ποιήσει ὁ ὀριζόμενος· ἄγνωστον γὰρ ἐστὶν. Τὰ
 δὲ κείμενα, κοινὰ πᾶσιν. Ἀνάγκη ἄρα ὑπάρχειν καὶ

ἄλλοις ταῦτα· καὶ εἴ τις σε ὀρίσαιο ζῶον, ἐρεῖ ἰσχνόν,
ἢ λευκόν, ἢ ἕτερόν τι, ὃ καὶ ἄλλω ὑπάρξει. Εἰ δέ τις
φαίη μηδὲν κωλύειν, χωρὶς μὲν πάντα πολλοῖς, ἅμα δὲ
μόνῳ τούτῳ ὑπάρχειν, πρῶτον μὲν ὅτι καὶ ἀμφοῖν·
οἶον, τὸ ζῶον δίπουν, τῷ ζῳῷ καὶ τῷ δίποδι. Καὶ
τοῦτο ἐπὶ μὲν τῶν αἰδίων, καὶ ἀνάγκη γε εἶναι, πρό-
τερά γ' ὄντα καὶ μέρη τοῦ συνθέτου. Ἀλλὰ μὴν καὶ
χωριστὰ, εἴπερ τὸ ἄνθρωπος χωριστόν· ἢ γὰρ οὐδὲν,
ἢ ἄμφω. Εἰ μὲν οὖν μηδὲν, οὐκ ἔσται τὸ γένος πα-
ρὰ τὰ εἶδη. Εἰ δ' ἔσται, καὶ ἡ διαφορά. Εἰθ' ὅτι
πρότερα τῷ εἶναι· ταῦτα δὲ οὐκ ἀνταναιρεῖται.
Ἐπειτα δὲ εἰ ἐξ ἰδεῶν αἱ ἰδέαι, (ἀσυνθετώτερα γὰρ τὰ
ἐξ ὧν) ἔτι ἐπὶ πολλῶν δεήσει κάκεινα κατηγορεῖσθαι
ἐξ ὧν ἡ ἰδέα· οἶον, τὸ ζῶον, καὶ τὸ δίπουν. Εἰ δὲ
μὴ, πῶς γνωρισθήσεται; ἔσται γὰρ ἡ ἰδέα τις, ἢ ἀδύ-
νατον ἐπὶ πλειόνων κατηγορεῖσθαι ἢ ἐνός. Οὐ δοκεῖ
δὲ, ἀλλὰ πᾶσα ἰδέα εἶναι μεθεκτική. Ὡσπερ οὖν εἴρη-
ται, λανθάνει ὅτι ἀδύνατον ὀρίσασθαι ἐν τοῖς αἰδίοις,
υἰάλιστα δὲ ὅσα μοναχά· οἶον, ἡλῖος καὶ ἡ σελήνη.
Οὐ μόνον γὰρ διαμαρτάνουσι τῷ προστιθῆναι τοι-
αῦτα, ὧν ἀφαιρουμένων, ἔτι ἔσται ἡλῖος, ὡσπερ τὸ πε-
ρὶ γῆν ἰὸν ἢ νυκτικρυφές. Ἄν γὰρ σιῆ ἢ φανῆ, οὐκ
ἔτι ἔσται ἡλῖος· ἀλλ' ἀτοπον εἰ μὴ. Ὁ γὰρ ἡλῖος
οὐσίαν τινὰ σημαίνει. Ἐπὶ ὅσα ἐπ' ἄλλου ἐνδέχεται·
οἶον ἂν ἕτερος γένηται τοιοῦτος, δῆλον ὅτι ἡλῖος ἔσται.
Κοινὸς ἄρα ὁ λόγος· ἀλλ' ἦν τῶν καθ' ἕκαστα ὁ ἡλῖος,
ὡσπερ Κλέων, ἢ Σωκράτης· ἐπεὶ διὰ τί οὐδεὶς ὄρον
ἐκφέρει αὐτῶν ἰδέας; Γένοιτο γὰρ ἂν δῆλον πειρωμέ-
νων, ὅτι ἀληθές τὸ νῦν εἰρημένον.

Φανερόν δὲ ὅτι καὶ τῶν δοκουσῶν οὐσιῶν εἶναι, αἱ πλείσται δυνάμεις εἰσὶ, τὰ τε μόρια τῶν ζώων. Οὐδὲν γὰρ κεχωρισμένον αὐτῶν ἐστίν. Ὅταν δὲ χωρισθῇ, καὶ τότε ὄντα ὡς ὕλη πάντα, καὶ γῆ, καὶ πῦρ, καὶ ἀήρ. Οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἓν ἐστίν, ἀλλ' οἷον σωρὸς, πρὶν πεφθῆναι καὶ γεννηταί τι ἐξ αὐτῶν ἓν. Μάλιστα δ' ἄν τις τὰ τῶν ἐμφύχων ὑπολάβοι μόρια, καὶ τὰ τῆς ψυχῆς πάρεγγυς ἄμφω γίνεσθαι, ὄντα καὶ ἐντελεχεία καὶ δυνάμει, τῷ ἀρχᾶς ἔχειν κινήσεως ἀπὸ τινος ἐν ταῖς καμπαῖς. Διὸ ἓνα ζῶα διαιρούμενα ζῆ. Ἄλλ' ὁμοίως δυνάμει πάντα ἔσται, ὅταν ἢ ἓν καὶ συνεχὲς φύσει, ἀλλὰ μὴ βία ἢ συμφύσει. Τὸ γὰρ τοιοῦτον πῆρωσις. Ἐπεὶ δὲ τὸ ἓν λέγεται ὡσπερ καὶ τὸ ὄν, καὶ ἡ οὐσία ἢ τοῦ ἐνός μία, καὶ ὧν μία ἀριθμῶ, ἐν ἀριθμῶ, φανερόν ὅτι οὔτε τὸ ἓν, οὔτε τὸ ὄν ἐνδέχεται οὐσίαν εἶναι τῶν πραγμάτων, ὡσπερ οὐδὲ τῶν στοιχείων εἶναι, ἢ ἀρχῆ. Ἀλλὰ ζητοῦμεν, τίς οὖν ἡ ἀρχή; ἵνα εἰς γνωριμώτεραν ἀνάγωμεν. Μᾶλλον μὲν οὖν τούτων οὐσία τὸ ὄν καὶ ἓν, ἢ ἡ τε ἀρχὴ καὶ τὸ στοιχεῖον, καὶ τὸ αἴτιον. Οὐπω δὲ οὐδὲ ταῦτα, εἴπερ μὴδ' ἄλλο κοινὸν μὴδὲν οὐσία. Οὐδενὲ γὰρ ὑπάρχει ἢ οὐσία, ἀλλ' αὐτὴ γε καὶ τῶν ἔχοντι αὐτήν, οὐ ἐστίν οὐσία. Ἐπιεὶ τὸ ἓν πολλαχῆ, οὐκ ἂν εἴη ἅμα· τὸ δὲ κοινὸν ἅμα πᾶσι πολλαχῆ ὑπάρχει. Ὡστε δῆλον ὅτι οὐδὲν τῶν καθόλου ὑπάρχει παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα χωρὶς, ἀλλ' οἱ τὰ εἶδη λέγοντες, τῆ μὲν ὀρθῶς λέγουσι χωρίζοντες αὐτὰ, εἴπερ οὐσίαι εἰσὶ· τῆ δ' οὐκ ὀρθῶς, ὅτι τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν εἶδος λέγουσιν. Αἴτιον δ' ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀποδοῦναι, τίνας αἱ τοιαῦται οὐσίαι αἱ ἀφθαρτοὶ παρὰ τὰς καθ' ἕκα-

στα καὶ αἰσθητάς. Ποιοῖσιν οὖν τὰς αὐτὰς τῷ εἶδει τοῖς φθαστοῖς, (ταύτας γὰρ ἴσμεν,) αὐτοάνθρωπον, καὶ αὐτοῖππον, προστιθέντες τοῖς αἰσθητοῖς τὸ ὄψημα τὸ αὐτό. Καίτοι κἄν εἰ μὴ ἐωράκειμεν τὰ ἄστρα, οὐδὲν ἂν ἤττον οἶμαι ἦσαν οὐσαὶ αἰδιοὶ, παρ' ἃς ἡμεῖς ἤδειμεν. Ὡστε καὶ νῦν, εἰ μὴ ἔχομεν τίνες εἰσὶν, ἀλλ' εἶναι γε τινὰς ἴσως ἀναγκαῖον. Ὅτι μὲν οὖν οὔτε τῶν καθόλου λεγομένων οὐδὲν οὐσία, οὔτ' ἐστὶν οὐσία οὐδ' μία ἐξ οὐσιῶν, δῆλον.

CAPUT XVII.

Τί δὲ χρὴ λέγειν καὶ ὁποῖόν τι τὴν οὐσίαν, πάλιν ἄλλην οἶον ἀρχὴν ποιησάμενοι λέγωμεν. Ἴσως γὰρ ἐκ τούτων ἔσται δῆλον καὶ περὶ ἐκείνης τῆς οὐσίας, ἣτις ἐστὶ κεχωρισμένη τῶν αἰσθητῶν οὐσιῶν. Ἐπεὶ οὖν ἡ οὐσία ἀρχὴ καὶ αἰτία τις ἐστὶν, ἐντεῦθεν μετιτίον. Ζητεῖται δὲ τὸ διὰ τί αἰεὶ οὕτως, διὰ τί ἄλλο ἄλλω τινὶ ὑπάρχει. Τὸ γὰρ ζητεῖν διὰ τί ὁ μουσικὸς ἄνθρωπος, μουσικὸς ἐστὶν ἄνθρωπος, ἤτοι ἔστι τὸ εἰρημένον ζητεῖν, διὰ τί ὁ ἄνθρωπος μουσικὸς ἐστὶν, ἢ ἄλλο. Τὸ μὲν οἶν διὰ τί αὐτὸ ἐστὶν αὐτὸ, οὐδὲν ἐστὶ ζητεῖν. Δεῖ γὰρ τὸ ὄν τι καὶ τὸ εἶναι ὑπάρχειν δῆλα ὄντα. Λέγω δ' οἶον, ὅτι ἡ σελήνη ἐκλείπει· αὐτοῦ δὲ, ὅτι αὐτὸ εἰς λόγος καὶ μία αἰτία ἐπὶ πάντων· διὰ τί ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπος, ἢ ὁ μουσικὸς μουσικὸς· πλήν εἴ τις λέγοι ὅτι ἀδιαιρέιον πρὸς αὐτὸ ἕκαστον· τοῦτο δ' ἔν, τὸ ἔν εἶναι. Ἀλλὰ τοῦτο κοινόν τε κατὰ πάντων καὶ τὸ σύντομον. Ζητήσῃε δ' ἂν τις διὰ τί ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον τοιονδί; Τοῦτο μὲν οὖν δῆλον, ὅτι οὐ ζητεῖ, διὰ τί ὅς ἐστιν ἄνθρωπος, ἄνθρωπός ἐστι. Τὴν ἄρα κατὰ τινος ζητεῖ, διὰ τί ὑπάρχει. Ὅτι δ'

ὑπάρχει, δεῖ δῆλον εἶναι. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως, οὐδὲν
 ζητεῖ· οἷον διὰ τί βροντᾷ; διότι φόφος γίνεται ἐν τοῖς
 νέφεσιν. Ἄλλο γὰρ οὕτως καὶ ἄλλον ἐστὶ τὸ ζητού-
 μενον. Καὶ διὰ τί ταδί, οἷον πλίνθοι καὶ λίθοι, οἰ-
 κία ἐστὶ. Φανερόν τοίνυν, ὅτι ζητεῖ τὸ αἷτιον. Τοῦ-
 το δὲ ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι, ὡς εἰπεῖν λογικῶς. Ὁ ἐπὶ
 ἐνίων μὲν ἐστὶ τίνος ἕνεκα, οἷον ἕως ἐπὶ οἰκίας ἢ κλι-
 νης· ἐπὶ ἐνίων δὲ τί ἐκίνησε πρῶτον. Αἷτιον γὰρ καὶ
 τοῦτο. Ἀλλὰ τὸ μὲν τοιοῦτον αἷτιον, ἐπὶ τοῦ γίνε-
 σθαι ζητεῖται καὶ φθείρεσθαι, θάτερον δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ
 εἶναι. Λανθάνει δὲ μάλιστα τὸ ζητούμενον ἐν τοῖς μὴ
 κατ' ἀλλήλων λεγομένοις. Οἷον ἄνθρωπος τί ἐστὶ ζητεῖ-
 ται, διὰ τὸ ἀπλῶς λέγεσθαι, ὁλὰ μὴ διορίζειν, ὅτι τάδε
 ἢ τόδε. Ἀλλὰ δεῖ διορθώσαντας ζητεῖν· εἰ δὲ μὴ κοινὸν τοῦ
 μηδὲν ζητεῖν, καὶ τοῦ ζητεῖν τι γίγνεται. Ἐπεὶ δὲ δεῖ ἔχειν
 τε καὶ ὑπάρχειν τὸ εἶναι, δῆλον δὲ ὅτι τὴν ὕλην ζητεῖ
 διὰ τί ἐστίν· οἷον, οἰκία ταδί. Διὰ τί; οὐ ταδί ὑπάρχει,
 ὃ ἦν οἰκία εἶναι. Καὶ ἄνθρωπος ὁδὶ, ἢ τὸ σῶμα τοῦτο
 τοδί ἔχον. Ὡστε τὸ αἷτιον ζητεῖται τῆς ὕλης. Τοῦτο
 δ' ἐστὶ τὸ εἶδος ᾧ τί ἐστὶ· τοῦτο δ' ἡ οὐσία. Φανερόν
 τοίνυν, ὅτι ἐπὶ τῶν ἀπλῶν οὐκ ἐστὶ τις ζήτησις, οὐδὲ
 δίδαξις, ἀλλ' ἕτερος τρόπος τῆς ζητήσεως τῶν τοιού-
 των. Ἐπεὶ δὲ τὸ ἕκ τίνος σύνθετον οὕτως, ὥστε ἐν
 εἶναι τὸ πᾶν, ἀλλὰ μὴ ὡς σωρὸς, ἀλλ' ὡς ἡ συλλαβὴ·
 ἢ δὲ συλλαβὴ οὐκ ἐστὶ τὰ στοιχεῖα· οὐδὲ ταυτὸ τὸ Β
 καὶ Α' οὐδ' ἡ σὰρξ, καὶ πῦρ καὶ γῆ. Διαλυθέντων
 γὰρ, τὰ μὲν οὐκ ἔτι ἐστὶ, οἷον ἡ σὰρξ καὶ ἡ συλλαβὴ·
 τὰ δὲ στοιχεῖά ἐστι, τὸ πῦρ καὶ ἡ γῆ. Ἔστιν ἄρα τι
 ἢ συλλαβὴ, οὐ μόνον τὰ στοιχεῖα, τὸ φωνῆεν καὶ ἄφω-
 νον, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι· καὶ ἡ σὰρξ οὐ μόνον πῦρ καὶ

γῆ, ἢ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι. Εἰ τοίνυν ἀνάγκη κακῆϊνο ἢ στοιχείον ἢ ἐκ στοιχείων εἶναι, εἰ μὲν στοιχείον, πάλιν ὁ αὐτὸς λόγος ἔσται. Ἐκ τούτου γὰρ καὶ πυρὸς καὶ γῆς, ἔσται ἢ σὰρξ, καὶ ἔτι ἄλλον· ὡς εἰς ἄπειρον βαδιῶται. Εἰ δὲ ἐκ στοιχείου, δῆλον ὅτι οὐχ ἐνός, ἀλλὰ πλειόνων, ἢ ἐκείνο αὐτὸ ἔσται. Ὡστε πάλιν ἐπὶ τούτου τὸν αὐτὸν ἐροῦμεν λόγον, καὶ ἐπὶ τῆς σαρκός, ἢ συλλαβῆς. Δόξειε δ' ἂν εἶναι τι τοιοῦτο καὶ οὐ στοιχείον, καὶ αἰτιὸν γε τοῦ εἶναι, τοδὶ μὲν σάρκα, τοδὶ δὲ συλλαβήν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Οὐσία δὲ ἐκάστου μὲν τοῦτο. Τοῦτο γὰρ αἰτιὸν πρῶτον τοῦ εἶναι. Ἐπεὶ δ' ἔνια οὐκ οὐσίαι τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ὅσαι οὐσίαι κατὰ φύσιν καὶ φύσει συνεστήκασι, φανεῖται ἂν τισιν καὶ αὕτη ἢ φύσις οὐσία, ἢ ἔστιν οὐ στοιχείον, ἀλλ' ἀρχή. Στοιχείον δ' ἔστιν, εἰς ὃ διαιρεῖται ἐνπάρχορον ὡς ὕλην, οἷον τῆς συλλαβῆς τὸ Α καὶ τὸ Β.

LIBER VII. (VIII.)

CAPUT I.

Ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων συλλογίζεσθαι δεῖ, καὶ συναγαγόντας τὸ κεφάλαιον, τέλος ἐπιθεῖναι. Εἴρηται δὴ ὅτι τῶν οὐσιῶν ζητεῖται τὰ αἴτια, καὶ αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ στοιχεῖα. Οὐσίαι δὲ, αἱ μὲν ὁμολογούμεναι εἰσιν ὑπὸ πάντων· περὶ δὲ ἐνίων ἰδίᾳ τινὲς ἀπεφῆναντο. Ὁμολογούμεναι μὲν αἱ φυσικαί· οἷον, πῦρ, γῆ, ὕδωρ, καὶ τἄλλα τὰ ἀπλᾶ σώματα· ἔπειτα τὰ φυτὰ καὶ τὰ μόρια αὐτῶν· καὶ τὰ ζῶα, καὶ τὰ μόρια

τῶν ζώων· καὶ τέλος ὁ οὐρανός, καὶ τὰ μόρια τοῦ οὐρανοῦ. Ἴδιαι δὲ τινες οὐσίας λέγουσιν εἶναι, τὰ τ' εἶδη καὶ τὰ μαθηματικά. Ἄλλας δὲ δὴ συμβαίνει ἐκ τῶν λόγων οὐσίας εἶναι, τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ τὸ ὑποκείμενον. Ἐπι ἄλλως τὸ γένος μᾶλλον τῶν εἰδῶν, καὶ τὸ καθόλου τῶν καθ' ἕκαστα. Τῷ δὲ καθόλου καὶ τῷ γένει, καὶ αἱ ἰδέαι συνάπτουσι. Κατὰ τὸν αὐτὸν γὰρ λόγον οὐσίαι δοκοῦσιν εἶναι. Ἐπεὶ δὲ τὸ τί ἦν εἶναι οὐσία, τούτου δὲ λόγος ὁ ὀρισμὸς, διὰ τοῦτο περὶ ὀρισμοῦ καὶ περὶ τοῦ καθ' αὐτὸ διώριται. Ἐπεὶ δὲ ὁ ὀρισμὸς λόγος, ὁ δὲ λόγος μέρη ἔχει, ἀναγκαῖον καὶ περὶ μέρους ἦν ἰδεῖν, ποῖα τῆς οὐσίας μέρη, καὶ ποῖα οὐ· καὶ εἰ ταῦτα, καὶ τοῦ ὀρισμοῦ δεῖ. Ἐπι τοίνυν οὔτε τὸ καθόλου οὐσία, οὔτε τὸ γένος. Περὶ δὲ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν μαθηματικῶν, ὕστερον σκεπτόμεν. Περὶ γὰρ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας ταυτίας, λέγουσί τινες εἶναι. Νῦν δὲ περὶ τῶν ὁμολογουμένων οὐσιῶν ἐπέλθωμεν. Αὗται δ' εἰσὶν αἱ αἰσθηταί. Αἱ δ' αἰσθηταὶ οὐσίαι πᾶσαι ἕλην ἔχουσιν. Ἔστι δ' οὐσία τὰ ὑποκείμενα, ἄλλως μὲν ἢ ἕλη, ἄλλως δὲ ὁ λόγος. Ἐλην δὲ λέγω, ἢ μὴ τόδε τι οὐσα ἐνεργεῖα, δυνάμει ἐστὶ τόδε τι. Ἄλλως δὲ ὁ λόγος καὶ ἡ μορφή. Ὁ τοδε τι ὄν, τῷ λόγῳ χωριστόν ἐστι. Τρίτον δὲ τὸ ἐκ τούτων, οὗ γένεσις μόνου καὶ φθορά ἐστὶ, καὶ χωριστόν ἀπλῶς. Τῶν γὰρ κατὰ τὸν λόγον οὐσιῶν, αἱ μὲν, αἱ δ' οὐ. Ὅτι δ' ἐστὶν οὐσία ἢ ἕλη, δηλον. Ἐν πάσαις γὰρ ταῖς ἀντικειμέναις μεταβολαῖς, ἐστὶ τι τὸ ὑποκείμενον ταῖς μεταβολαῖς· οἷον, κατὰ τόπον, τὸ νῦν μὲν ἐνταῦθα, πάλιν δ' ἄλλοθι. Καὶ κατ' αὐξήσιν, ὁ νῦν μὲν πληλίκον, πάλιν δ' ἔλαττον ἢ μείζον.

Καὶ κατ' ἀλλοίωσιν, ὃ νῦν μὲν ὑγιές, πάλιν δὲ κάμνον. Ὅμοίως δὲ καὶ κατ' οὐσίαν, ὃ νῦν μὲν ἐν γενέσει, πάλιν δ' ἐν φθορᾷ. Καὶ νῦν ὑποκείμενον ὡς τόδε τι· πάλιν δ' ὑποκείμενον ὡς κατὰ στέρησιν. Καὶ ἀκολουθοῦσι δὴ ταύτη αἱ ἄλλαι μεταβολαί. Τῶν δ' ἄλλων ἢ μιᾶ, ἢ δυοῖν αὐτῆ οὐκ ἀκολουθεῖ. Οὐ γὰρ ἀνάγκη, εἴ τι ἔχει ἕλην τοπικὴν, τοῦτο καὶ γεννητὴν καὶ φθαρετὴν ἔχειν. Τίς μὲν οὖν διαφορὰ τοῦ ἀπλῶς γίγνεσθαι καὶ μὴ ἀπλῶς, ἐν τοῖς φυοικοῖς εἴρηται.

CAPUT II.

Ἐπεὶ δ' ἡ μὲν ὡς ὑποκειμένη καὶ ὡς ἕλη οὐσία ὁμολογεῖται, αὕτη δ' ἐστὶν ἡ δυνάμει, λοιπὸν, τὴν ὡς ἐνέργειαν οὐσίαν τῶν αἰσθητῶν εἰπεῖν τίς ἐστι. Δημόκριτος μὲν οὖν τρεῖς διαφορὰς εἰκεν οἰομένῳ εἶναι. Τὸ μὲν γὰρ ὑποκείμενον σῶμα τὴν ἕλην, ἐν καὶ τὸ αὐτό· διαφέρειν δὲ ἡ ὄυσμῶν, ὃ ἐστὶ σχῆμα· ἡ τροπῆ, ὃ ἐστὶ θέσις· ἡ διαθιγῆ, ὃ ἐστὶ τάξις. Φαίνονται δὲ πολλαὶ διαφοραὶ οὐσαι· οἶον, τὰ μὲν συνθέσει λέγεται τῆς ἕλης, ὡσπερ ὕσα κράσει, καθάπερ μελίκρατον· τὰ δὲ γόμφῳ, οἶον κιβώτιον· τὰ δὲ δισημῶν, οἶον φάκελος· τὰ δὲ κόλλῃ, οἶον βιβλίον· τὰ δὲ πλείοσι τούτων· τὰ δὲ θέσει, οἶον οὐδὸς καὶ ὑπέρθυρον· ταῦτα γὰρ τῷ κῆσθαι πως διαφέρει· τὰ δὲ χρόνῳ, οἶον δεῖπνον καὶ ἄριστον. Τὰ δὲ τόπῳ, οἶον τὰ πνεύματα. Τὰ δὲ τοῖς τῶν αἰσθητῶν πάθεισιν, οἶον σκληρότητι, καὶ μαλακότητι, καὶ πυκνότητι καὶ μανότητι, καὶ ξηρότητι καὶ ὑγρότητι. Καὶ τὰ μὲν ἐπίοις τούτων, τὰ δὲ πᾶσι τούτοις. Καὶ ὅπως τὰ μὲν ὑπεροχῆ, τὰ δὲ ἐλλείψει. Ὥστε δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἔστι, τοσαυταχῶς λέγεται. Οὐδὸς γὰρ ἐστὶν, ὅτι οὕτως

κείται· καὶ τὸ εἶναι, τὸ οὕτως αὐτὸ κεῖσθαι σημαί-
 νει. Καὶ τὸ κρῦσταλλον εἶναι, τὸ οὕτως πεπυ-
 κνώσθαι. Ἐνίων δὲ τὸ εἶναι καὶ πᾶσι τούτοις
 ὀρισθήσεται, τῷ τὰ μὲν μεμιχθαι, τὰ δὲ κεκρῆσθαι,
 τὰ δὲ δεδέσθαι, τὰ δὲ πεπυκνώσθαι, τὰ δὲ ταῖς ἄλ-
 λαις διαφοραῖς κεκρῆσθαι, ὡσπερ ἡ χεῖρ, ἢ ποῦς.
 Ἀητιέα οὖν τὰ γένη τῶν διαφορῶν. Αὗται γὰρ ἄρ-
 χαὶ εἰσονται τοῦ εἶναι· οἷον τὰ τῷ μᾶλλον καὶ ἥτιον,
 ἢ πυκνῷ καὶ μακρῷ, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις.
 Πάντα γὰρ ταῦτα ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις ἐστίν. Εἰ δὲ
 τι σχήματι ἢ λειότητι καὶ τραχύτητι, πάντα εὐθεῖ καὶ
 καμπύλῳ. Τοῖς δὲ τὸ εἶναι τὸ μεμιχθαι ἔσται·
 ἀντικειμένως δὲ, τὸ μὴ εἶναι. Φανερόν δὲ ἐκ τούτων,
 ὅτι εἴπερ ἡ οὐσία αἰτία τοῦ εἶναι ἕκαστον, ὅτι ἐν τού-
 τοις ζητητέον, τι τὸ αἷτιον τοῦ εἶναι τούτων ἕκαστον.
 Οὐσία μὲν οὖν οὐδὲν τούτων, οὐδὲ συνδυαζόμενον·
 ὅμως δὲ τὸ ἀνάλογον ἐν ἑκάστῳ. Καὶ ὡς ἐν ταῖς
 οὐσίαις τὸ τῆς ὕλης κατηγορούμενον, αὐτῇ ἢ ἐνέργεια
 καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὀρισμοῖς μάλιστα· οἷον εἰ οὐδὸν
 δεοὶ ὀρίσασθαι, ξύλον ἢ λίθον ὡδὶ κείμενον, ἐροῦμεν·
 καὶ οἰκίαν, πλίνθους καὶ ξύλα ὡδὶ κείμενα. (Ἡ ἔτι
 καὶ τὸ οὐ ἔνεκα ἐπ' ἐνίων ἐστίν.) Εἰ δὲ κρῦσταλλον,
 ὕδωρ πεπηγὸς ἢ πεπυκνωμένον ὡδί. Συμφωνία δὲ
 ὀξέος καὶ βαρέος μίξις τοιαδί. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον
 καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Φανερόν δὲ ἐκ τούτων, ὅτι ἢ
 ἐνέργεια ἄλλη ἄλλης ὕλης, καὶ ὁ λόγος. Τῶν μὲν γὰρ
 ἢ σύνθεσις, τῶν δ' ἢ μίξις, τῶν δὲ ἄλλό τι τῶν εἰρη-
 μένων. Διὸ τῶν ὀριζομένων, οἳ μὲν λέγοντες τί ἐστίν
 οἰκία, ὅτι λίθοι, πλίνθοι, ξύλα, τὴν δυνάμει οἰκίαν
 λέγουσιν· ὕλη γὰρ ταῦτα· οἳ δὲ ἀγγεῖον σκεπαστι-

κόν χρημάτων καὶ σωματίων, ἢ τι καὶ ἄλλο τοιοῦτο προσθέντες, τὴν ἐνέργειαν λέγουσιν· οἱ δ' ἄμφω ταῦτα τιθέντες, τὴν τρίτην, καὶ τὴν ἐκ τούτων οὐσίαν. Ἔοικε γὰρ ὁ μὲν διὰ τῶν διαφορῶν λόγος, τοῦ εἶδους, καὶ τῆς ἐνεργείας εἶναι· ὁ δ' ἐκ τῶν ἐνυπαρχόντων, τῆς ὕλης μᾶλλον. Ὁμοίως δὲ καὶ οὖς Ἀρχίτις ἀπεδέχεται ὄρους· τοῦ συνάμφω γὰρ εἶσιν. Οἷον, τί ἐστι νηνεμία; ἡρεμία ἐν πλήθει ἀέρος. Τλη μὲν ὁ ἀήρ, ἐνέργεια δὲ καὶ οὐσία ἡ ἡρεμία. Τί ἐστι γαλήνη; ὁμαλότης θαλάττης. Τὸ μὲν ὑποκείμενον ὡς ὕλη, ἢ θάλαττα· ἡ δὲ ἐνέργεια καὶ ἡ μορφή, ἡ ὁμαλότης. Φανερόν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων, τίς ἡ αἰσθητὴ οὐσία ἐστὶ, καὶ πῶς. Ἡ μὲν γὰρ ὡς ὕλη, ἡ δ' ὡς μορφή, ὅταν ἐνέργεια· ἡ δὲ τρίτη, ἐκ τούτων.

CAPUT III.

Δεῖ δὲ μὴ ἀγνοεῖν, ὅτι ἐνίοτε λανθάνει, πότερον σημαίνει τὸ ὄνομα τὴν σύνθετον οὐσίαν, ἢ τὴν ἐνέργειαν, καὶ τὴν μορφήν· οἷον ἡ οἰκία πότερον σημεῖον τοῦ κοινοῦ, ὅτι σκέπασμα ἐκ πλίνθων καὶ ξύλων καὶ λίθων ὠδὶ κειμένων· ἢ τῆς ἐνεργείας καὶ τοῦ εἶδους, ὅτι σκέπασμα. Καὶ γραμμὴ, πότερον δυὰς ἐν μήκει, ἢ ὅτι δυὰς. Καὶ ζῶον, πότερον ψυχὴ ἐν σώματι, ἢ ψυχὴ. Αὕτη γὰρ οὐσία, καὶ ἐνέργεια σώματός τινος. Εἴη δ' ἂν καὶ ἐπ' ἀμφοτέροις τὸ ζῶον, οὐχ ὡς ἐν λόγῳ λεγόμενον, ἀλλ' ὡς πρὸς ἕν. Ἀλλὰ ταῦτα πρὸς μὲν τι ἄλλο διαφέρει· πρὸς δὲ τὴν ζήτησιν τῆς οὐσίας τῆς αἰσθητῆς, οὐδέν. Τὸ γὰρ τί ἦν εἶναι τῶν εἶδει καὶ τῇ ἐνεργείᾳ ὑπάρχει. Ψυχὴ μὲν γὰρ καὶ ψυχῇ εἶναι, ταῦτον· ἀνθρώπῳ δὲ καὶ ἀνθρώπως, οὐ ταῦτον, εἰ μὴ καὶ ἡ ψυχὴ ἀνθρώπος λεχθήσεται. Οἷ-

τω δὲ τινὲ μὲν, τινὲ δ' οὐ. Οὐ φαίνεται δὴ ζητοῦ-
 σιν, ἢ συλλαβὴ ἐκ τῶν στοιχείων οὐσα καὶ συνθέσε-
 ως· οὐδ' ἢ οἰκία, πλίνθοι τε καὶ σύνθεσις. Καὶ
 τοῦτο ὀρθῶς· οὐ γάρ ἐστιν ἡ σύνθεσις, καὶ ἡ μίξις
 ἐκ τούτων, ὧν ἐστι συνθεσις ἢ μίξις. Ὁμοίως δὲ οὐ-
 δὲ τῶν ἄλλων οὐθέν· οἷον οὐδὸς θέσει, οὐκ ἐκ τοῦ οὐ-
 δοῦ ἢ θέσις, ἀλλὰ μᾶλλον οὗτος ἐξ ἐκείνης. Οὐδὲ
 δὴ ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ τὸ ζῶον καὶ δίπουν· ἀλλὰ τι δεῖ
 εἶναι ὃ παρὰ ταῦτά ἐστιν, εἰ ταῦθ' ὕλη. Οὔτε δὲ
 στοιχεῖον, οὔτ' ἐκ στοιχείου· ἀλλ' ἡ οὐσία· ὃ ἐξαιροῦντες
 τὴν ὕλην λέγουσιν. Εἰ οὖν τοῦτ' αἴτιον τοῦ εἶναι, καὶ
 οὐσία τοῦτο, αὐτὴν ἀντὶ τὴν οὐσίαν οὐ λέγοιεν. Ἀναγκη δὲ
 ταίτην ἢ αἰδιον εἶναι. ἢ φθαρτὴν ἄνευ τοῦ φθίρεισθαι,
 καὶ γεγενῆσθαι ἄνευ τοῦ γίγενεσθαι. Δέδεικται δὲ καὶ
 δεδηλωται ἐν ἄλλαις ὅτι τὸ εἶδος οὐθεὶς ποιῶ· οὐδὲ
 γεννᾶται, ἀλλὰ ποιῶται τόδε. Γίγνεται δὲ τὸ ἐκ τού-
 των. Εἰ δ' εἰσὶ τῶν φθαρτῶν αἱ οὐσίαι χωρισταί, οὐ-
 θέν πω δῆλον. Πλὴν ὅτι γε ἐνίων οὐκ ἐνδέχεται,
 δῆλον, ὅσα μὴ οἷόν τε παρὰ τὰ τινὰ εἶναι, οἷον οἰκία
 ἢ σκεῦος. Ἴσως μὲν οὖν οὐδ' οὐσίαι εἰσὶν, οὐδὲ τι
 αὐτὰ ταῦτα, οὔτε τι τῶν ἄλλων, ὅσα μὴ φύσει συνέ-
 σιτηκε. Τὴν γὰρ φύσιν μόνην ἂν τις θεῖη τὴν ἐν τοῖς
 φθαρτοῖς οὐσίαν. Ὡστε ἢ ἀπορία, ἢ οἱ Ἀντιοθέ-
 νειοι καὶ οἱ οὕτως ἀπαίδευτοι ἠπόρουν, ἔχει τινὰ και-
 ρὸν λυθῆναι, ὅτι οὐκ ἐστὶ τὸ τί ἐστὶν ὀρίσασθαι. Τὸν
 γὰρ ὄρον εἶναι λόγον μακρόν. Ἀλλὰ ποῖον μὲν τί
 ἐστὶν, ἐνδέχεται καὶ διδάξαι, ὡσπερ ἄργυρον, τί μὲν
 ἐστὶν οὐ· ὅτι δὲ οἷον καιτίτερος. Ὡστ' οὐσίας ἐστὶ
 μὲν ἧς ἐνδέχεται εἶναι ὄρον καὶ λόγον, οἷον τῆς συν-
 θέτου, εἰ τε αἰσθητὴ, εἰ τε νοητὴ ἢ. Ἐξ ὧν δ'

αὕτη πρώτων, οὐκ ἔστιν, εἴπερ τι κατὰ τινος σημαίνει ὁ λόγος ὁ ὀριστικός. Καὶ δεῖ τὸ μὲν ὡσπερ ὕλην εἶναι, τὸ δὲ ὡς μορφήν. Φανερόν δὲ καὶ διότι εἴπερ εἰσὶ πῶς ἀριθμοὶ αἱ οὐσίαι, οὕτως εἰσὶ, καὶ οὐχ ὡς τινες λέγουσι μονάδων. Ὁ, τε γὰρ ὀρισμὸς ἀριθμὸς τις (διαμετρός τε γὰρ καὶ εἰς ἀδιαίρετα. Οὐ γὰρ ἀπειροὶ οἱ λόγοι) καὶ ὁ ἀριθμὸς δὲ τοιοῦτος. Καὶ ὡσπερ οὐδ' ἀπ' ἀριθμοῦ ἀφαιρεθέντος τινὸς ἢ προστεθέντος, ἐξ ὧν ὁ ἀριθμὸς ἔστιν, οὐκ ἔτι ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς ἔστιν, ἀλλ' ἕτερος, κἄν τοῦλάχιστον ἀφαιρεθῇ ἢ προστεθῇ· οὕτως οὐδὲ ὁ ὀρισμὸς, οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι οὐκ ἔτι ἔσται, ἀφαιρεθέντος τινὸς, ἢ προστεθέντος. Καὶ τὸν ἀριθμὸν δεῖ εἶναι τι ὃ εἷς, ὃ νῦν οὐκ ἔχουσι λέγειν τίτις εἷς, εἴπερ ἔστιν εἷς. Ἡ γὰρ οὐκ ἔστιν, ἀλλ' οἷον σωρὸς, ἢ εἴπερ ἔστι, λεκτέον τί το ποιοῦν ἔν ἐκ πολλῶν, καὶ ὁ ὀρισμὸς εἷς ἔστιν. Ὁμοίως δὲ οὐδὲ τοῦτον ἔχουσι λέγειν, καὶ τοῦτο εἰκότως συμβαίνει. Τοῦ αὐτοῦ γὰρ λόγου, καὶ ἡ οὐσία ἔν οὕτως, ἀλλ' οὐχ ὡς λέγουσὶ τινες, οἷον μονάς τις οὐσα ἢ στιγμή, ἀλλ' ἐντελέχεια, καὶ φύσις τις ἐκάστη. Καὶ ὡσπερ οὐδὲ ὁ ἀριθμὸς ἔχει τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον, οὐδ' ἢ κατὰ τὸ εἶδος οὐσία· ἀλλ' εἴπερ, ἢ μετὰ ὕλης. Περὶ μὲν οὖν γενέσεως καὶ φθορᾶς τῶν λεγομένων οὐσιῶν, πῶς ἐνδέχεται, καὶ πῶς ἀδύνατον γίνεσθαι, καὶ περὶ τῆς εἰς τὸν ἀριθμὸν ἀναγωγῆς, ἔστω μέχρι τούτων διωρισμένον.

CAPUT IV.

Περὶ δὲ τῆς ἡλικῆς οὐσίας, δεῖ μὴ λανθάνειν, ὅτι εἰ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ παντα πρώτου, ἢ τῶν αὐτῶν ὡς πρώτων, καὶ ἡ αὐτὴ ὕλη ὡς ἀρχὴ τοῖς γιγνομένοις,

ὁμως ἔστι τις οἰκεία ἐκάστου· οἷον φλέγματός ἐστι
 πρώτη ὕλη τὰ γλυκία, ἢ λιπαρά· χολῆς δὲ τὰ πικρά,
 ἢ ἄλλ' ἄττα. Ἴσως δὲ καὶ ταῦτα ἐκ τοῦ αὐτοῦ· γί-
 νοῦνται δὲ πλείους ὕλαι τοῦ αὐτοῦ, ὅταν θαιέρου ἢ
 ἐτέρα ἢ· οἷον φλέγμα ἐκ λιπαροῦ καὶ γλυκίος, εἰ τὸ
 λιπαρὸν ἐκ τοῦ γλυκίος. Ἐκ δὲ χολῆς εἶναι, τῷ ἀνα-
 λύεσθαι εἰς τὴν πρώτην ὕλην τὴν χολήν. Διχῶς γὰρ
 τόδ' ἐκ τοῦδε, ἢ ὅτι πρὸ ὁδοῦ ἔσται, ἢ ὅτι ἀναλυθέν-
 τος εἰς τὴν ἀρχήν. Ἐνδέχεται δὲ μιῶς τῆς ὕλης οὐ-
 σης, ἕτερα γίνεσθαι διὰ τὴν κινουσαν αἰτίαν· οἷον,
 ἐκ ξύλου καὶ κιβωτὸς καὶ κλίνη. Ἐπίων δ' ἐτέρα
 ἢ ὕλη ἐξ ἀνάγκης, ἐτέρων ὄντων· οἷον πρίων οὐκ ἂν
 γένοιτο ἐκ ξύλου, οὐδ' ἐπὶ τῇ κινόισῃ αἰτία τοῦτο.
 Οὐ γὰρ ποιήσει πρόνα ἐξ ἐρίου ἢ ξύλου. Εἰ δ' ἄρα
 τὸ αὐτὸ ἐνδέχεται ἐξ ἄλλης ὕλης ποιῆσαι, δῆλον ὅτι
 ἢ τέχνη καὶ ἢ ἀρχὴ ὡς κινουσα, ἢ αὐτῇ. Εἰ γὰρ ἢ
 ὕλη ἐτέρα, καὶ τὸ κινουῖν καὶ τὸ γεγονός. Ὅταν δὴ
 τις ζητῇ τί τὸ αἴτιον (ἐπεὶ πλεοναχῶς τὰ αἴτια λέγε-
 ται) πᾶσας δεῖ λέγειν τὰς ἐνδεχομένας αἰτίας· οἷον,
 ἀνθρώπου τίς αἰτία ὡς ὕλη; ἄρα τὰ καταμήνια; τί δ'
 ὡς κινουῖν; ἄρα τὸ σπέρμα; τί δ' ὡς τὸ εἶδος; τὸ τί ἦν εἶ-
 ναι· τί δ' ὡς οὐχ ἕνεκα; τὸ τέλος. Ἴσως δὲ ταῦτα ἄμφω, τὸ
 αὐτό. Δεῖ δὲ καὶ τὰ ἐγγύτατα αἴτια λέγειν. Τίς ἢ ὕλη; μὴ
 πῦρ ἢ γῆν, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν. Περὶ μὲν οὖν τὰς φυσικὰς οὐ-
 σίας καὶ γεννητίας, ἀνάγκη οὕτως μετεῖναι, εἴ τις μὲ-
 τεισιν ὀρθῶς, εἴπερ ἄρα αἰτία τε ταῦτα καὶ τοσαῦτα,
 καὶ δεῖ τὰ αἴτια γνωρίζειν. Ἐπὶ δὲ τῶν φυσικῶν μὲν,
 αἰθίων δὲ οὐσιῶν, ἄλλος λόγος. Ἴσως γὰρ ἕνια οὐκ
 ἔχει ὕλην, ἢ οὐ τοιαύτην, ἀλλὰ μόνον κατὰ τόπον κί-
 νητήν. Οὐδ' ὅσα δὴ φύσει μὲν μὴ οὐσία δὲ, οὐκ

ἔστι τούτοις ὕλη, ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενον ἢ οὐσία· οἶον τί αἴτιον ἐκλείψεως, τίς ὕλη; οὐ γὰρ ἐστίν, ἀλλ' ἢ σελήνη τὸ πάσχον. Τὸ δ' αἴτιον ὡς κινήσαν καὶ φθείρον τὸ φῶς ἢ γῆ· τὸ δ' οὐ ἔνεκα, ἴσως οὐκ ἔστι. Τὸ δ' ὡς εἶδος, ὁ λόγος, ἀλλὰ ἄδηλος, εἴαν μὴ μετὰ τῆς αἰτίας ὁ λόγος ἦ. Οἶον τί ἐκλείψης; σιέρησις φωτός. Ἐάν δὲ προστεθῇ ὑπὸ γῆς ἐν μέσῳ γιγνομένης, ὁ σὺν τῷ αἰτίῳ λόγος οὗτος. Ἐπρου δ' ἄδηλον τί τὸ πρῶτον πάσχον. Ἄλλ' οἷ τὸ ζῶον; ναί, ἀλλὰ τοῦτο κατὰ τι. Καὶ τί πρῶτον; καρδία, ἢ ἄλλό τι. Εἶτα ὑπό τινος. Εἶτα τί τὸ πάθος τὸ ἐκείνου, καὶ μὴ τὸ τοῦ ὅλου; οἷ ἀκίνησία τοιαδί; ναί. Ἄλλ' αὕτη τῷ τι πάσχειν τὸ πρῶτον.

CAPUT V.

Ἐπεὶ δ' ἔνια ἄνευ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἐστί, καὶ οὐκ ἔστιν, οἶον αἱ στιγμαί, εἴπερ εἰσὶ, καὶ ὅλως τὰ εἶδη καὶ αἱ μορφαί· (οὐ γὰρ τὸ λευκὸν γίνεται, ἀλλὰ τὸ ξύλον λευκόν· ἢ ἐκ τινος, καὶ τὸ πᾶν τὸ γιγνόμενον γίγνεται) οὐ πάντα ἂν τὰναντία γίγνοιτο[ἀλλ'] ἐξ ἁλλήλων· ἀλλ' εἰσὼς λευκὸς ἄνθρωπος ἐκ μέλανος ἀνθρώπου, καὶ λευκὸν ἐκ μέλανος· οὐδὲ παντὸς ὕλη ἐστίν, ἀλλ' ὄσων γενεαίς ἐστί, καὶ μεταβολὴ εἰς ἄλληλα. Ὅσα δ' ἄνευ τοῦ μεταβάλλειν ἐστίν, ἢ μὴ, οὐκ ἔστι τούτων ὕλη. Ἐχει δ' ἀπορίαν πῶς πρὸς τὰναντία ἢ ὕλη ἢ ἐκάστου ἔχει· αἶον, εἰ τὸ σῶμα δυνάμει ὑγιαίνει, ἐναντίον δὲ νόσος ὑγείῃ, ἄρα ἄμφω δυνάμει; καὶ τὸ ὕδωρ δυνάμει ὄξος καὶ οἶνος; ἢ τοῦ μὲν καθ' ἕξιν καὶ κατὰ τὸ εἶδος ὕλη, τοῦ δὲ κατὰ σιέρησιν καὶ κατὰ φθορὰν τὴν παρὰ φύσιν; Ἀπορία δὲ τίς ἐστί, καὶ διὰ τί ὁ οἶνος οὐχ ὕλη τοῦ ὄξους, οὐδὲ δυνά-

μει ὄξος, καίτοι γίγνεται ἐξ αὐτοῦ ὄξος· καὶ ὁ ζῶν
δυνάμει νεκρός, ἢ οὐ, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός αἰ
φθοραί. Ἡ δὲ τοῦ ζῶου ὕλη αὐτὴ κατὰ φθορὰν
νεκροῦ δύναμις καὶ ὕλη, καὶ τὸ ὕδωρ ὄξους. Γίγνε-
ται γὰρ ἐκ τούτων, ὡσπερ ἐξ ἡμέρας νύξ. Καὶ ὅσα
δὴ οὕτω μεταβάλλει εἰς ἄλληλα, εἰς τὴν ὕλην δεῖ ἐπα-
νελεθεῖν· οἷον εἰ ἐκ νεκροῦ ζῶον, εἰς τὴν ὕλην πρῶτον,
εἰθ' οὕτως ζῶον· καὶ τὸ ὄξος εἰς ὕδωρ, εἰθ' οὕτως
οἶνος.

CAPUT VI.

Περὶ δὲ τῆς ἀπορίας τῆς εἰρημένης περὶ τε τοὺς
ὀρισμούς, καὶ περὶ τοὺς ἀριθμούς, τί ἐστὶν αἴτιον τοῦ
ἔν εἶναι; Πάντων γὰρ ὅσα πλείω μέρος ἔχει καὶ μὴ ἐστὶν
οἷον σωρὸς τὸ πᾶν, ἀλλ' ἐστὶ τι τὸ ὅλον παρὰ τὰ μό-
ρια, ἐστὶ τι αἴτιον· ἐπεὶ καὶ ὁ ἐν τοῖς σώμασι, τοῖς μὲν
ἀφή· αἰτία τοῦ ἔν εἶναι, τοῖς δὲ γλιωχροῦτης, ἢ τι πά-
θος ἕτερον τοιοῦτον. Ὁ δ' ὀρισμὸς, λόγος ἐστὶν
εἷς οὐ συνδέσμων, καθάπερ ἡ Γλιῦς, ἀλλὰ τῷ ἐνός εἶ-
ναι. Τί οὖν ἐστὶν ὁ ποιεῖ ἐν τὸν ἄνθρωπον, καὶ διὰ
τί ἐν, ἀλλ' οὐ πολλά; οἷον τό, τε ζῶον καὶ τὸ δίπουν·
ἄλλως τε καὶ εἰ ἐστὶν ὡσπερ φασί τινες αὐτό τι ζῶον
καὶ αὐτὸ δίπουν. Διὰ τί γὰρ οὐκ ἐκέῖνα αὐτὰ ὁ ἄν-
θρωπος ἐστὶ, καὶ ἔσονται κατὰ μέθεξιν οἱ ἄνθρωποι,
οὐκ ἄνθρωπος οὐδενός, ἀλλὰ δυοῖν καὶ ζῶου καὶ δί-
ποδος; Ὅλως δὴ οὐκ ἂν εἴη ἄνθρωπος ἐν, ἀλλὰ πλείω,
ζῶον καὶ δίπουν. Φανερόν δὴ, ὅτι οὕτω μὲν μετιοῦ-
σιν ὡς εἰώθασιν ὀρίζεσθαι καὶ λέγειν, οὐκ ἐνδέχεται
ἀποδοῦναι καὶ λῦσαι τὴν ἀπορίαν. Εἰ δὲ ἐστὶν, ὡσπερ
λέγομεν, τὸ μὲν ὕλη, τὸ δὲ μορφή, καὶ τὸ μὲν δυνάμει,
τὸ δὲ ἐνεργείᾳ, οὐκ ἐτι ἀπορία δόξειεν ἂν εἶναι τὸ ζη-

τούμενον. Ἔστι γὰρ αὕτη ἡ ἀπορία ἢ αὕτη, καὶ ἐν εἰ
 ὁ ὄφρος εἰρήματιον ὁ στρογγύλος χαλκός. Εἴη γὰρ
 ἂν σημείον τοῦνομα τοῦτο τοῦ λόγου. Ὡστε τὸ ζη-
 τούμενον ἐστὶ τι αἴτιον τοῦ ἔν εἶναι τὸ στρογγύλον
 καὶ τὸν χαλκόν. Οὐκ ἔτι δ' ἡ ἀπορία φαίνεται, ὅτι
 τὸ μὲν ὕλη, τὸ δὲ μορφή. Τί οὖν τούτου τὸ αἴτιον,
 τοῦ, τὸ δυνάμει ὄν, ἐνεργεία εἶναι, παρὰ τὸ ποιῆσαν
 ἐν ὅσοις ἐστὶ γενέσεις; Οὐδὲν γὰρ ἐστὶν αἴτιον ἕτερον
 τοῦ τὴν δυνάμει σφαῖραν, ἐνεργεία εἶναι σφαῖραν,
 ἀλλὰ τοῦτ' ἦν τὸ τί ἦν εἶναι ἑκατέρω. Ἔστι δὲ τῆς
 ὕλης ἢ μὲν νοητῆ, ἢ δὲ αἰσθητῆ· καὶ ἀεὶ τοῦ λόγου
 τὸ μὲν ὕλη, τὸ δὲ ἐνεργεία ἐστὶν, οἷον ὁ κύκλος σχῆμα
 ἐπίπεδον. Ὅσα δὲ μὴ ἔχει ὕλην, μήτε νοητὴν, μήτε
 αἰσθητὴν, εὐθύς ὅπερ ἔν τι εἶναι ἐστὶν ἕκαστον, ὡσπερ
 καὶ ὅπερ ὄν τι, τὸ τόδε, τὸ ποῖον, τὸ ποσόν. Διὸ καὶ οὐκ
 ἔνεστιν ἐν τοῖς ὀρισμοῖς, οὔτε τὸ ὄν, οὔτε τὸ ἔν· καὶ τὸ
 τί ἦν εἶναι εὐθύς, ἐν τί ἐστὶν ὡσπερ καὶ ὄν τι. Διὸ
 οὐκ ἐστὶν ἕτερόν τι αἴτιον τοῦ ἔν εἶναι οὐθενὶ τούτων,
 οὐδὲ τοῦ ὄν τι εἶναι. Εὐθύς γὰρ ἕκαστόν ἐστιν ὄν
 τι καὶ ἔν τι, οὐχ ὡς ἐν γενέσει τῷ ὄντι καὶ τῷ ἐνί,
 οὐδ' ὡς χωριστῶν ὄντων παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα. Διὰ
 ταύτην δὲ τὴν ἀπορίαν, οἱ μὲν μεθέξιν λέγουσι, καὶ
 αἰτίον τι τῆς μεθέξεως, καὶ τί τὸ μετέχειν ἀποροῦσιν·
 οἱ δὲ συνοουσίαν ψυχῆς, ὡσπερ Ἀνκόφρων φησὶν εἶ-
 ναι τὴν ἐπιστήμην τοῦ ἐπίστασθαι, καὶ ψυχῆς, οἱ δὲ
 σύνθεσιν ἢ σύνδεσμον ψυχῆς σώματι, τὸ ζῆν. Καί-
 τοι ὁ αὐτὸς λόγος ἐπὶ πάντων. Καὶ γὰρ τὸ ὑγιαίνειν
 ἔσται ἢ συνοουσία, ἢ σύνδεσμος, ἢ σύνθεσις ψυχῆς καὶ
 ὑγείας. Καὶ τὸ τὸν χαλκόν εἶναι τρίγωνον, σύνθε-
 σις χαλκοῦ καὶ τριγώνου. Καὶ τὸ λευκὸν ἔν εἶναι,

σύνθεσις ἐπιφανείας καὶ λευκότητος· αἴτιον δ' ὅτι
 δυνάμεως καὶ ἐντελεχείας ζητοῦσι λόγον ἐνοποιόν καὶ
 διαφοράν. Ἔστι δ', ὡσπερ εἴρηται, καὶ ἡ ἐσχάτη
 ὕλη καὶ ἡ μορφή ταυτίο· καὶ τὸ μὲν δυνάμει, τὸ δὲ ἐνεργείᾳ.
 Ὡστε ὁμοιον τὸ ζητεῖν τοῦ ἐνὸς τί αἴτιον, καὶ
 τοῦ ἐν εἶναι. Ἐν γάρ τι ἕκαστον, καὶ τὸ δυνάμει καὶ
 τὸ ἐνεργείᾳ ἐν πως ἐστίν. Ὡστε αἴτιον οὐθὲν ἄλλο
 πλὴν εἰ τι ὡς κινήσαν ἐκ δυνάμεως εἰς ἐνέργειαν.
 Ὅσα δὲ μὴ ἔχει ὕλην, πάντα ἀπλῶς ὅπερ ὄντα τί.

LIBER VIII. (IX.)

CAPUT I.

Περὶ μὲν οὖν τοῦ πρώτως ὄντος, καὶ πρὸς ὃ πᾶσαι
 αἱ ἄλλαι κατηγορίαι τοῦ ὄντος ἀναφέρονται, εἴρηται,
 περὶ τῆς οὐσίας. Κατὰ γὰρ τὸν τῆς οὐσίας λόγον
 λέγεται τᾶλλα ὄντα, τό, τε ποσὸν καὶ τὸ ποιόν, καὶ
 τᾶλλα τὰ οὕτως λεγόμενα. Πάντα γὰρ ἔξει τὸν τῆς
 οὐσίας λόγον, ὡσπερ εἶπομεν ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις.
 Ἐπεὶ δὲ λέγεται τὸ ὄν, τὸ μὲν τό τί, ἢ ποῖον, ἢ ποσόν, τὸ
 δὲ κατὰ δύνάμιν καὶ ἐντελέχειαν καὶ κατὰ τὸ ἔργον,
 διορίσωμεν καὶ περὶ δυνάμεως καὶ ἐντελεχείας· καὶ
 πρῶτον περὶ δυνάμεως, ἣ λέγεται μὲν μάλιστα κυρίως,
 οὐ μὴν χρησίμη ἐστίν πρὸς ὃ βουλόμεθα νῦν· ἐπι-
 πλέον γὰρ ἐστίν ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν μόνον
 λεγομένων κατὰ κινήσιν· ἀλλ' εἰπόντες περὶ ταύτης
 ἐν τοῖς περὶ τῆς ἐνεργείας διορισμοῖς, δηλώσωμεν καὶ
 περὶ τῶν ἄλλων. Ὅτι μὲν οὖν λέγεται πολλαχῶς ἡ
 δύναμις, καὶ τὸ δύνασθαι, διώριωται ἡμῖν ἐν ἄλλοις.

Τούτων δ' ὅσαι μὲν ὁμωνύμως λέγονται δυνάμεις, ἀφείσθωσαν. Ἐναι γὰρ ὁμοιότητι τινα λέγονται, καθάπερ ἐν γεωμετρίᾳ· καὶ δυνατὰ καὶ ἀδύνατα λέγομεν τῷ εἶναι πᾶς, ἢ μὴ εἶναι. Ὅσαι δὲ πρὸς τὸ αὐτὸ εἶδος, πᾶσαι ἀρχαὶ τινὲς εἶσι, καὶ πρὸς πρώτην μίαν λέγονται, ἢ ἐστὶν ἀρχὴ μεταβολῆς ἐν ἄλλῳ ἢ ἄλλο. Ἡ μὲν γὰρ τοῦ παθεῖν ἐστὶ δύναμις, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ πάσχοντι ἀρχὴ μεταβολῆς παθητικῆς ὑπ' ἄλλου ἢ ἄλλο. Ἡ δὲ, ἕξις ἀπαθείας τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον, καὶ φθορᾶς τῆς ὑπ' ἄλλου ἢ ἄλλο, ἀρχῆς μεταβλητικῆς. Ἐν γὰρ τούτοις ἔνεστι πᾶσι τοῖς ὅροις ὁ τῆς πρώτης δυνάμεως λόγος. Πάλιν δ' αὐταὶ αἱ δυνάμεις λέγονται, ἢ τοῦ μόνον ποιῆσαι, ἢ τοῦ παθεῖν, ἢ τοῦ καλῶς. Ὡστε καὶ ἐν τοῖς τούτων λόγοις, ἐνυπάρχουσι πῶς οἱ τῶν προτέρων λόγοι δυνάμεων. Φανερόν οὖν ὅτι ἔστι μὲν ὡς μία δύναμις τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν (δυνατὸν γὰρ ἔστι καὶ τῷ ἔχειν αὐτὸ δύναμιν τοῦ παθεῖν, καὶ τῷ ἄλλο ὑπ' αὐτοῦ) ἔστι δὲ ὡς ἄλλη. Ἡ γὰρ ἐν τῷ πάσχοντι. Διὰ γὰρ τὸ ἔχειν τινὰ ἀρχὴν, καὶ εἶναι καὶ τὴν ὅλην ἀρχὴν τινα, πάσχει τὸ πάσχον, καὶ ἄλλο ὑπ' ἄλλου. Τὸ λιπαρόν μὲν γὰρ καὶ κινητόν· τὸ δ' ὑπεῖκον ὡδὶ θλαστόν. Ὅμοιως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἡ δ' ἐν τῷ ποιῶντι, οἷον τὸ θερμόν, καὶ ἢ οἰκοδομικὴ ἢ μὲν ἐν τῷ θερμοκρατικῷ ἢ δ' ἐν τῷ οἰκοδομικῷ. Διὸ ἢ συμπέφυκεν, οὐθεν πάσχει αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ. Ἐν γὰρ καὶ οὐκ ἄλλο, καὶ ἢ ἀδυναμία καὶ τὸ ἀδύνατον· καὶ ἢ τοιαύτη δύναμις ἐναντία, στέρησις ἐστίν. Ὡστε τοῦ αὐτοῦ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ πᾶσα δύναμις, ἀδυναμίᾳ ἢ δὲ στέρησις λέγεται· πολλαχῶς. Καὶ γὰρ τὸ μὴ ἔχον καὶ τὸ πεφυκὸς

ἂν μὴ ἔχη, ἢ ὅλως, ἢ ὅτε πέφυκε, καὶ ἢ ὠδὶ, οἷον παν-
τελῶς, ἢ καὶ ὀπωσοῦν. Ἐπ' ἐνίων δὲ, ἂν πεφυκότα
ἔχειν μὴ ἔχη βλα, ἐστερηθῆσθαι ταῦτα λέγομεν.

CAPUT II.

Ἐπεὶ δ' αἱ μὲν ἐν τοῖς ἀψύχοις ἐνυπόρχουσιν ἀρ-
χαὶ τοιαῦται, αἱ δ' ἐν τοῖς ἐμψύχοις καὶ ἐν ψυχῇ, καὶ τῆς
ψυχῆς ἐν τῷ λόγον ἔχοντι, δῆλον ὅτι καὶ τῶν δυνάμεων,
αἱ μὲν ἔσσονται ἄλογοι, αἱ δὲ μετὰ λόγον. Διὸ πᾶσαι
αἱ τέχναι καὶ ποιητικαὶ καὶ αἱ ἐπιστήμαι, δυνάμεις
εἰσιν. Ἀρχαὶ γὰρ μεταβλητικαὶ εἰσιν ἐν ἄλλῳ ἢ ἄλ-
λο. Καὶ αἱ μὲν μετὰ λόγον πᾶσαι τῶν ἐναντίων αἱ
αὐταί· αἱ δ' ἄλογοι, μιὰ ἐνός· οἷον, τὸ θερμόν τοῦ
θερμαίνειν μόνον· ἢ δὲ ἰατρικὴ, νόσον καὶ ὑγείας.
Αἴτιον δὲ, ὅτι λόγος ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη. Ὁ δὲ λόγος
ὁ αὐτὸς δηλοῖ τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν στέρησιν, πλὴν οὐχ
ὡσαύτως· καὶ ἔστιν ὡς ἀμφοῖν, ἔστι δὲ ὡς τοῦ ὑπάρ-
χοντος μᾶλλον. Ὡστ' ἀνάγκη καὶ τὰς τοιαύτας ἐπι-
στήμας εἶναι μὲν τῶν ἐναντίων, εἶναι δὲ τοῦ μὲν
καθ' αὐτάς, τοῦ δὲ μὴ καθ' αὐτάς. Καὶ γὰρ ὁ λό-
γος τοῦ μὲν καθ' αὐτὸ, τοῦ δὲ τρόπον τινα κατὰ συμ-
βεβηκός. Ἀποφάσει γὰρ καὶ ἀποφορᾷ δηλοῖ τὸ ἐναν-
τίον. Ἡ γὰρ στέρησις ἡ πρώτη, τὸ ἐναντίον· αὕτη
δὲ ἀποφορὰ θατέρον. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐναντία οὐκ ἐγγί-
νεται ἐν τῷ αὐτῷ· (ἢ δ' ἐπιστήμη δύνναμις τῷ λόγον
ἔχειν· καὶ ἡ ψυχὴ κινήσεως ἔχει ἀρχήν·) τὸ μὲν ὑγι-
εινὸν ὑγείαν μόνον περιποιεῖ, καὶ τὸ θερμαντικὸν
θερμότητα, καὶ τὸ ψυκτικὸν ψυχρότητα· ὁ δ' ἐπι-
στήμων ἄμφω. Λόγος γὰρ ἐστὶν ἀμφοῖν μὲν, οὐχ
ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ, ἢ ἔχει κινήσεως ἀρχήν.
Ἡσπερ ἄμφω ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς κινήσει πρὸς τὰ

αὐτὸ συνάψασα. Διὸ τὰ κατὰ λόγον δυνατὰ, τοῖς ἄνευ λόγου δυνατοῖς, ποιῆι τὰναντία. Μία γὰρ ἀρχὴ περιέχεται τῷ λόγῳ. Φανερόν δὲ, καὶ ὅτι τῇ μὲν τοῦ εὐδυναμει ἀκολουθεῖ, ἢ τοῦ μόνον ποιῆσαι ἢ παθεῖν δύναμις· ταύτη δ' ἐκείνη οὐκ ἀεί. Ἀνάγκη γὰρ τὸν εὐδυναμει ποιοῦντα, καὶ ποιεῖν· τὸν δὲ μόνον ποιοῦντα, οὐκ ἀνάγκη καὶ εὐδυναμει ποιεῖν.

CAPUT III.

Εἰσὶ δὲ τινες οἱ φασιν εἶναι, οἷον Μεγαρικὸν, ὅταν ἐνεργῇ, μόνον δύνασθαι· ὅταν δὲ μὴ ἐνεργῇ, μὴ δύνασθαι· οἷον, τὸν μὴ οἰκοδομοῦντα, μὴ δύνασθαι οἰκοδομεῖν, ἀλλὰ τὸν οἰκοδομοῦντα ὅταν οἰκοδομῇ· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Οἷς τὰ συμβαίοντα ἄτοπα οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν. Δῆλον γὰρ ὅτι οὔτε οἰκοδόμος ἔσται ἂν μὴ οἰκοδομῇ. Τὸ γὰρ οἰκοδόμῳ εἶναι, τῷ δυνατῷ εἶναι ἔστιν οἰκοδομεῖν. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν. Εἰ οὖν ἀδύνατον τὰς τοιαύτας ἔχειν τέχνας, μὴ μανθάνοντά ποτε καὶ λαμβάνοντα, καὶ μὴ ἔχειν μὴ ἀποβάλλοντά ποτε (ἢ γὰρ λήθῃ, ἢ πάθει τινὶ, ἢ χρόνῳ· οὐ γὰρ δὴ τοῦ γε πράγματος φθαρέντος· ἀεὶ γὰρ ἔστιν) ὅταν παύσῃται, οὐχ ἔξει τὴν τέχνην. Πάλιν δ' εὐθύς οἰκοδομήσει πῶς λαβῶν· καὶ τὰ ἄψυχα δὲ ὁμοίως. Οὔτε γὰρ ψυχρὸν, οὔτε θερμὸν, οὔτε γλυκὺ, οὔτε ἕλωσ αἰσθητὸν οὐδὲν ἔσται μὴ αἰσθανομένων. Ὡστε τ' ἂν Πρωταγόρου λόγον συμβῆσεται λέγειν αὐτοῖς. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' αἰσθησὶν ἔξει οὐδὲν, ἂν μὴ αἰσθάνηται, μὴδ' ἐνεργῇ. Εἰ οὖν τυφλὸν τὸ μὴ ἔχον ὄψιν, πεφυκὸς δὲ καὶ ὅτε πέφυκε, καὶ ἔτι ὡς οἱ αὐτοὶ τυφλοὶ ἔσονται πολλάκις τῆς ἡμέρας καὶ κωφοί. Ἔτι εἰ ἀδύνατοι

τὸ ἐστειρημένον δυνάμει τὸ μὴ γενόμενον, ἀδύνατον, ἔσται γενέσθαι· τὸ δ' ἀδύνατον γενέσθαι, ὁ λέγων ἢ εἶναι, ἢ ἔσεσθαι, ψεύσεται. Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦτο ἐσήμενεν. Ὡστε οὗτοι οἱ λόγοι ἐξαίρουσι καὶ κίνησιν καὶ γένεσιν. Ἄει γὰρ τό, τε ἐστηκός ἐστήξεται, καὶ τὸ καθήμενον καθιδεῖται. Οὐ γὰρ ἀναστήσεται, ἂν καθέξεται. Ἀδύνατον γὰρ ἔσται ἀναστήναι, ὃ γὰρ μὴ δύναται ἀναστήναι. Εἰ οὖν μὴ ἐνδέχεται ταῦτα λέγειν, φανερόν ὅτι δύνამις καὶ ἐνέργεια ἕτερόν ἐστιν. Ἐκεῖνοι δ' οἱ λόγοι, δύναιμι καὶ ἐνέργειαν ταῦτο ποιοῦσι. Καὶ οὐ μικρόν τι ζητοῦσιν ἀναιρεῖν. Ὡστε ἐνδέχεται δυνατόν μὲν τι εἶναι, μὴ εἶναι δέ· καὶ δυνατόν μὴ εἶναι, εἶναι δέ. Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν δυνατόν βαδίζειν ὄν, μὴ βαδίζειν δέ· καὶ μὴ βαδίζειν, δυνατόν εἶναι βαδίζειν. Ἔστι δὲ δυνατόν τοῦτο, ὃ, εἰ ἂν ὑπάρξῃ ἢ ἐνέργεια οὗ λέγεται ἔχειν τὴν δύναιμι, οὐθὲν ἔσται ἀδύνατον. Λέγω δὲ οἶον, εἰ δυνατόν καθῆσθαι, καὶ ἐνδέχεται καθῆσθαι τοῦτο, εἰ ἂν ὑπάρξῃ τὸ καθῆσθαι, οὐδὲν ἔσται ἀδύνατον. Καὶ εἰ κινήθηναί τι, ἢ κινήσῃ, ἢ στήνῃ, ἢ στήσῃ, ἢ εἶναι, ἢ γενέσθαι, ἢ μὴ εἶναι, ἢ μὴ γενέσθαι ὁμοίως. Ἐλήλυθε δ' ἡ ἐνέργεια τούνομα ἢ πρὸς τὴν ἐντελέχειαν συντιθεμένη, καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα ἐκ τῶν κινήσεων μάλιστα. Δοκεῖ γὰρ ἐνέργεια μάλιστα ἢ κινήσις εἶναι. Διὸ καὶ τοῖς μὴ οὖσιν, οὐκ ἀποδιδόασιν τὸ κινεῖσθαι, ἄλλας δὲ τινὰς κατηγορίας· οἶον διανοητὰ καὶ ἐπιθυμητὰ εἶναι τὰ μὴ ὄντα, κινούμενα δὲ οὐ. Τοῦτο δὲ ὅτι οὐκ ὄντα ἐνεργεῖα, ἔσσονται ἐνεργεῖα. Τῶν γὰρ μὴ ὄντων, ἕνα δυνάμει ἐστίν. Οὐκ ἔστι δὲ, ὅτι οὐκ ἐντελεχέα ἐστίν.

CAPUT IV.

Εἰ δ' ἔστι τὸ εἰρημένον δυνατόν ἢ ἀκολουθεῖ, φανερόν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἀληθές εἶναι τὸ εἰπεῖν, ὅτι δυνατόν μὲν τοδὶ, οὐκ ἔσται δέ. Ὡστε τὰ ἀδύνατα εἶναι ταύτη διαφεύγει. Λέγω δὲ οἶον, εἴ τις φαίη δυνατόν τῆν διάμετρον μετρηθῆναι, οὐ μέντοι μετρηθήσεται, μὴ λογιζόμενος τὸ ἀδύνατον εἶναι, ὅτι οὐθὲν κωλύει δυνατόν τι ὄν εἶναι, ἢ γενέσθαι, μὴ εἶναι δέ, μηδὲ ἔσεσθαι· ἀλλ' ἐκεῖνο ἀνάγκη ἐκ τῶν κειμένων, εἰ καὶ ὑποθοίμεθα εἶναι ἢ γεγονέναι, ὃ οὐκ ἔστι μὲν, δυνατόν δέ, ὅτι οὐθὲν ἔσται ἀδύνατον· συμβήσεται δέ γε. Τὸ γὰρ μειρεῖσθαι, ἀδύνατον. Οὐ γάρ ἐστι ταυτό, τό, τε ψεῦδος καὶ τὸ ἀδύνατον. Τὸ γὰρ σε ἐστάναι νῦν, ψεῦδος μὲν, οὐκ ἀδύνατον δέ. Ἄμα δὲ δῆλον, καὶ ὅτι, εἰ τοῦ *A* ὄντος, ἀνάγκη τὸ *B* εἶναι, καὶ δυνατοῦ ὄντος τοῦ *A* εἶναι καὶ τὸ *B* ἀνάγκη εἶναι δυνατόν. Εἰ γὰρ μὴ ἀνάγκη δυνατόν εἶναι, οὐθὲν κωλύει μὴ εἶναι, δυνατόν εἶναι. Ἔστω δὴ τὸ *A* δυνατόν. Οὐκοῦν ὅτι τὸ *A* δυνατόν εἶη εἶναι, εἴτε θείη τὸ *A*, οὐδὲν ἀδύνατον εἶναι συνέβαινε. Τὸ δέ γε *B* ἀνάγκη εἶναι· ἀλλ' ἦν ἀδύνατον. Ἔστω δὴ ἀδύνατον. Εἰ δὴ ἀδύνατον, ἀνάγκη εἶναι τὸ *A*, ἀνάγκη καὶ τὸ *B* εἶναι. Ἀλλ' ἦν ἄρα τὸ *A* δυνατόν· καὶ τὸ *B* ἄρα ἄν ἄρα ἢ τὸ *A* δυνατόν, καὶ τὸ *B* ἔσται δυνατόν, εἴπερ οὕτως εἶχον, ὥστε τοῦ *A* ὄντος, ἀνάγκη εἶναι τὸ *B*. Ἐὰν δὴ οὕτως ἐχόντων τῶν *AB* μὴ ἢ δυνατόν τὸ *B* οὕτως, οὐδὲ τὸ *AB* ἔξει ὡς ἐτέθη· καὶ εἰ τοῦ *A* δυνατοῦ ὄντος, ἀνάγκη τὸ *B* δυνατόν εἶναι, εἰ ἔστι τὸ *A*, ἀνάγκη εἶναι καὶ τὸ *B*. Τὸ γὰρ δυνατόν εἶναι ἐξ ἀνάγκης τὸ *B* εἶναι, εἰ τὸ *A* δυνατον, τοῦτο σημαίνει.

ἐὰν ἢ τὸ Α, καὶ ὅτε, καὶ ὡς ἦν δυνατὸν εἶναι, κἀκεῖνο
τότε, καὶ οὕτως εἶναι ἀναγκαῖον.

CAPUT V.

Ἀπασῶν δὲ τῶν δυνάμεων οὐσῶν, τῶν μὲν συ-
γενῶν, οἷον τῶν αἰσθήσεων· τῶν δὲ ἔθει, οἷον τῆς τοῦ
αὐλεῖν· τῶν δὲ μαθήσει, οἷον τῆς τῶν τεχνῶν, τὰς μὲν
ἀνάγκη προενεργήσαντας ἔχειν ὅσαι ἔθει, καὶ λόγῳ·
τὰς δὲ μὴ τοιαύτας, καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ πάσχειν, οὐκ ἀνάγκη.
Ἐπεὶ δὲ τὸ δυνατὸν, τὸ δυνατὸν καὶ ποτέ, καὶ
πῶς, καὶ ὅσα ἄλλα ἀνάγκη προσεῖναι ἐν τῷ διορισμῷ·
καὶ τὰ μὲν κατὰ λόγον δύναται κινεῖν, καὶ αἱ δυνά-
μεις αὐτῶν μετὰ λόγον, τὰ δὲ ἄλογα καὶ αἱ δυνάμεις
ἄλογοι, κἀκεῖνας μὲν ἀνάγκη ἐν ἐμφύχῳ εἶναι, ταύ-
τας δὲ ἐν ἀμφοῖν· τὰς μὲν τοιαύτας δυνάμεις ἀνάγκη,
ὅταν ὡς δύναται τὸ παθητικὸν καὶ τὸ ποιητικὸν
πλησιάζωσι, τὸ μὲν ποιεῖν, τὸ δὲ πάσχειν· ἐκείνας δ'
οὐκ ἀνάγκη. Αὗται γὰρ πᾶσαι, μία ἐνὸς ποιητικῆ
ἐκεῖναι δὲ, τῶν ἐναντίων. Ὡστε ἅμα ποιήσει τὰ ἐναν-
τία. Τοῦτο δὲ ἀδύνατον. Ἀνάγκη ἄρα ἕτερόν τι
εἶναι τὸ κύριον. Λέγω δὲ τοῦτο ὀρεξιν ἢ προαίρεσιν.
Ἐποτέρου γὰρ ἂν ὀρέγηται, κυρίως τοῦτο ποιήσει,
ὅταν ὡς δύναται ὑπάρχη καὶ πλησιάζῃ τῷ παθητικῷ.
Ὡστε τὸ δυνατὸν κατὰ λόγον ἅπαν ἀνάγκη, ὅταν ὀρέ-
γηται, οὐτε ἔχει τὴν δύναμιν, καὶ ὡς ἔχει, τοῦτο ποι-
εῖν. ἔχει δὲ παρόντος τοῦ παθητικοῦ καὶ ὠδὶ ἔχον-
τος ποιεῖν. Εἰ δὲ μὴ, ποιεῖν οὐ δυνατός. Τὸ γὰρ
μηθενὸς τῶν ἔξω κωλύοντος προσδιορίζεσθαι, οὐθέν
εἶτι δεῖ. Τὴν γὰρ δύναμιν ἔχει, ὡς ἐστὶ τοῦ δυνάμει
ποιεῖν. Ἔστι δ' οὐ πάντως, ἀλλ' ἐχόντων πῶς, ἐν οἷς
ἀφορισθήσεται καὶ τὰ ἔξω κωλύοντα. Ἀφαιρεῖται γὰρ

ταῦτα τῶν ἐν τῷ διορισμῷ προσόντων ἕνια. Διὸ οὐ-
δὲ ἐὰν ἅμα βούληται, ἢ ἐπιθυμῇ ποιεῖν, δύο ἢ τὰ
ἐναντία οὐ ποιήσει. Οὐ γὰρ οὕτως ἔχει αὐτῶν ἅμα
τὴν δύναμιν, οὐδ' ἔστι τοῦ ἅμα ποιεῖν ἡ δύναμις· ἐπεὶ
ὢν ἔστιν, οὕτως ποιήσει.

CAPUT VI.

Ἐπεὶ δὲ περὶ τῆς κατὰ κίνησιν λεγομένης δυνά-
μεως εἶρηται, περὶ ἐνεργείας διορίσωμεν, τί ἐστὶν ἡ
ἐνέργεια, καὶ ποῖόν τι. Καὶ γὰρ τὸ δυνατὸν, ἅμα
δῆλον ἔσται διαιρουσιν, ὅτι οὐ μόνον τοῦτο λέγομεν
δυνατὸν, ὃ πέφυκε κινεῖν ἄλλο, ἢ κινεῖσθαι ὑπ' ἄλ-
λου, ἢ ἀπλῶς, ἢ τρόπον τινὰ, ἀλλὰ καὶ ἐτέρας. Διὸ
ζητοῦντες καὶ περὶ τούτων διήλθομεν. Ἔστι δ' ἡ
ἐνέργεια τὸ ὑπάρχειν τὸ πρᾶγμα, μὴ οὕτως ὥσπερ
λέγομεν δυνάμει. Λέγομεν δὲ δυνάμει, οἷον, ἐν τῷ
ξύλῳ Ἐρμῆν, καὶ ἐν τῇ ὄλῃ τὴν ἡμίσειαν, ὅτε ἀφαιρε-
θεῖη ἄν· καὶ ἐπιστήμονα καὶ τὸν μὴ θεωροῦντα, ἐὰν
δυνατὸς ἢ θεωρῆσαι· τὸ δὲ ἐνεργεῖα (δῆλον δ' ἐπὶ
τῶν καθ' ἕκαστα τῇ ἐπαγωγῇ, ὃ βουλόμεθα λέγειν,
καὶ οἱ δεῖ παντὸς ὅμον ζητεῖν, ἀλλὰ τὸ ἀνάλογον συν-
ορᾶν·) ὅτι ὡς τὸ οἰκοδομοῦν πρὸς τὸ οἰκοδομικόν·
καὶ τὸ ἐργηγορὸς πρὸς τὸ καθεῦδον· καὶ τὸ ὄρων
πρὸς τὸ μύον μὲν, ὅσιν δὲ ἔχον· καὶ τὸ ἀποκεκριμέ-
νον ἐκ τῆς ὕλης πρὸς τὴν ὕλην· καὶ τὸ ἀπειργασμέ-
νον πρὸς τὸ ἀνέργαστον. Ταύτης δὲ τῆς διαφορᾶς
θατέρον μόνιον, ἔστω ἡ ἐνέργεια ἀφωρισμένη, θατέ-
ρω δὲ τὸ δυνατὸν. Λέγεται δὲ ἐνεργεῖα οὐ πάντα
ὁμοίως, ἀλλ' ἢ τὸ ἀνάλογον, ὡς τοῦτο ἐν τούτῳ, ἢ
πρὸς τοῦτο. Τὸ δ' ἐν τῷδε, ἢ πρὸς τὸδε. Τὰ μὲν
γὰρ ὡς κίνησις πρὸς δύναμιν, τὰ δ' ὡς οὐσία πρὸς

τινα ὕλην. Ἄλλως δὲ τὸ ἀπειρον καὶ κενὸν, καὶ ὅσα τοιαῦτα λέγεται καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ πολλοῖς τῶν ὄντων, οἷον τῷ ὀρῶντι καὶ βυδίζοντι, καὶ ὀρωμένῳ. Ταῦτα μὲν γὰρ ἐνδέχεται καὶ ἄλλῳς, καὶ ἀληθεύεσθαί ποτε. Τὸ μὲν γὰρ ὀρωμένον, ὅτι ὀρᾷται· τὸ δ' ὅτι ὀρᾷσθαι δυνατόν. Τὸ δὲ ἀπειρον οὐχ οὕτω δυνάμει ἐστίν, ὡς ἐνεργείᾳ ἐσόμενον χωριστόν, ἀλλὰ γνώσει. Τῷ γὰρ μὴ ὑπολιπεῖν τὴν διαίρεσιν, ἀποδίδωσι τὸ εἶναι δυνάμει ταύτην τὴν ἐνέργειαν, τῷ δὲ χωρίζεσθαι οὐ. [Ἐπεὶ δὲ τῶν πράξεων ὧν ἐστὶν πέρας, οὐδεμὶα τέλος, ἀλλὰ τῶν περὶ τὸ τέλος· οἷον τοῦ ἰσχυαίνειν, ἢ ἰσχυασία αὐτό· αὐτὰ δὲ ὅταν ἰσχυαίνῃ, οὕτω ἐστὶν ἐν κινήσει, μὴ ὑπάρχοντα ὧν ἕνεκα ἢ κινήσεις, οὐκ ἔστι ταῦτα πράξεις, ἢ οὐ τελεία γε. Οὐ γὰρ τέλος, ἀλλ' ἐκείνη ἐνυπάρχει τὸ τέλος καὶ ἡ πράξις· οἷον ὀρᾷ, ἀλλὰ καὶ φρονεῖ καὶ νοεῖ, καὶ νενόηκεν, ἀλλ' οὐ μανθάνει, καὶ μεμάθηκεν· οὐδ' ὑγιάζεται, καὶ ὑγιάσται· εἰ ζῆ, καὶ εὖ ἔζηκεν· ἀλλὰ καὶ εὐδαιμονεῖ καὶ εὐδαιμόνηκεν. Εἰ δὲ μὴ, ἔδει ἂν ποτε παύεσθαι, ὡσπερ ὅταν ἰσχυαίνῃ· Νῦν δ' οὐ, ἄλλω ζῆ καὶ ἔζηκε. Τούτων δὴ τὰς μὲν κινήσεις λέγειν, τὰς δ' ἐνεργείας. Πᾶσα γὰρ κινήσεις ἀτελής, ἰσχυασία, μάθησις, βᾶδισις, οἰκοδόμησις. Αὗται δὲ κινήσεις, καὶ ἀτελεῖς γε. Οὐ γὰρ ἅμα βυδίζει καὶ βεβύδικεν, οὐδ' οἰκοδομεῖ καὶ ὠκοδόμηκεν, οὐδὲ γίγνεται καὶ γέγονεν, ἢ κινεῖται καὶ κεκίνηκεν· ἀλλ' ἕτερον καὶ κινεῖ καὶ κινεῖται. Ἐώρακε δὲ καὶ ὀρᾷ ἅμα τὸ αὐτὸ, καὶ νοεῖ καὶ νενόηκε. Τὴν μὲν οὖν τοιαύτην ἐνέργειαν λέγω, ἐκείνην δὲ κινήσιν.] Τὸ μὲν οὖν ἐνεργείᾳ

τί τέ ἐστι καὶ ποῖον, ἐκ τούτων καὶ τῶν τοιούτων δῆ-
λον ἡμῖν ἔστω.

CAPUT VII.

Πότε δὲ δυνάμει ἐστὶν ἕκαστον, καὶ πότε οὐ, διο-
ριστέον. Οὐ γὰρ ὁποτεοῦν. Οἶον ἢ γῆ, ἃρ' ἐστὶ δυ-
νάμει ἄνθρωπος ἢ οὐ; ἀλλὰ μᾶλλον ὅταν ἤδη γένη-
ται σπέρμα, καὶ οὐδὲ τοῦτό που ἕως. Ὡσπερ οὖν
οὐδὲ ὑπὸ ἰατρικῆς ἄπαν ἂν ὑγιασθεῖη, οὐδ' ἀπὸ τύ-
χης, ἀλλ' ἐστὶ τι ὁ δυνατὸν ἐστὶ, καὶ τοῦτό ἐστὶν ὑγιαῖ-
νον δυνάμει. Ὅρος δὲ τοῦ μὲν ὑπὸ διανοίας ἐντελε-
χεῖα γιγνομένου, ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος, ὅταν βουλη-
θέντος γίγνηται μηθενὸς κωλύοντος τῶν ἐκτός. Ἐκεῖ
δ' ἐν τῷ ὑγιαζομένῳ, ὅταν μηθὲν κωλύῃ τῶν ἐν αὐτῷ.
Ὁμοίως δὲ δυνάμει καὶ οἰκία, εἰ μηθὲν κωλύει τῶν ἐν
τούτῳ καὶ τῇ ὕλῃ τοῦ γίνεσθαι οἰκίαν, οὐδ' ἐστὶν ὁ
δεῖ προσγενέσθαι ἢ ἀπογενέσθαι, ἢ μεταβαλεῖν, τοῦ-
το δυνάμει οἰκία. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως, ὅσων
ἔξωθεν ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως, καὶ ὅσων δὲ ἐν αὐτῷ τῷ
ἔχοντι, ὅσα μηθενὸς τῶν ἔξωθεν ἐμποδίζοντος ἐστὶ
δι' αὐτοῦ· οἶον, τὸ σπέρμα οὐπω. Δεῖ γὰρ ἐν ἄλλῳ
καὶ μεταβάλλειν. Ὅταν δ' ἤδη διὰ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς
ἢ τοιοῦτον, ἤδη τοῦτο δυνάμει. Ἐκεῖνο δὲ ἐτέρας
ἀρχῆς δεῖται. Ὡσπερ ἡ γῆ, οὐπω ἀνδρίας δυνάμει·
μεταβάλλουσα γὰρ ἐστὶ χαλκός. Ἔοικε δὲ ὁ λέγομεν
εἶναι οὐ τίδε, ἀλλ' ἐκείνινον· οἶον τὸ κιβώτιον, οὐ
ξύλον, ἀλλὰ ξύλινον· οὐδὲ τὸ ξύλον γῆ, ἀλλὰ γῆ-
νον. Πάλιν ἡ γῆ, εἰ οὕτως μὴ ἄλλο, ἀλλὰ ἐκείνινον,
ἀεὶ ἐκεῖνο δυνάμει ἀπλῶς, τὸ ὑστερόν ἐστὶν· οἶον, τὸ
κιβώτιον, οὐ γῆνον, οὐδὲ γῆ, ἀλλὰ ξύλινον. Τοῦτο
γὰρ δυνάμει κιβώτιον· καὶ ὕλη κιβωτίου αὐτῆ, ἀπλῶς

μὲν τοῦ ἀπλῶς, τοῦδὲ δὲ τοῦδὲ ξύλον. Εἰ δὲ τι ἐστὶ τὸ
 πρῶτον, ὃ μηκέτι κατ' ἄλλο λέγεται ἐκείνινον, τοῦτο
 πρώτη ὕλη· οἷον εἴ ἢ γῆ ἀερίνη, ὃ δ' ἀήρ μὴ πῦρ, ἀλ-
 λά πῦρινος, τὸ πῦρ ὕλη πρώτη, ὡς τόδε τι καὶ οὐσία.
 Τούτῳ γὰρ διαφέρει τὸ καθόλου, καὶ τὸ ὑποκείμενον,
 τῷ εἶναι τόδε τι, ἢ μὴ εἶναι· οἷον τοῖς πάθει τὸ ὑπο-
 κείμενον ἄνθρωπος καὶ σῶμα καὶ ψυχὴ· πάθος δὲ τὸ
 μουσικόν, καὶ λευκόν. Λέγεται δὲ τῆς μουσικῆς ἐγγε-
 νομένης ἐκεῖνο οὐ μουσικῆ, ἀλλὰ μουσικόν· καὶ οὐ
 λευκότης ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ λευκόν· οὐδὲ βᾶδιαις ἢ
 κίνησις, ἀλλὰ βαδίζον ἢ κινούμενον, ὡς τὸ ἐκείνινον.
 Ὅσα μὲν οὖν οὕτω, τὸ ἔσχατον οὐσία· ὅσα δὲ μὴ οὕ-
 τω ἀλλ' εἶδος τι, καὶ τόδε τι τὸ κατηγορούμενον, τὸ
 ἔσχατον ὕλη καὶ οὐσία ὕλική. Καὶ ὁρθῶς δὴ συμβ-
 βαίνει τὸ ἐκείνινον, οὐ λέγεσθαι κατὰ τὴν ὕλην καὶ τὰ
 πάθη· ἀμφὶ γὰρ ἀόριστα. Πότε μὲν οὖν λεκτέον
 δυνάμει, καὶ πότε οὐ, εἴρηται.

CAPUT VIII.

Ἐπεὶ δὲ τὸ πρότερον διώριστα ὁσαυχὸς λέγεται,
 φανερόν ὅτι πρότερον ἐνέργεια δυνάμεώς ἐστι. Λέγεται
 δὲ δυνάμει, οὐ μόνον τῆς ὀρισμένης ἢ λέγεται ἀρχὴ
 μεταβλητικὴ ἐν ἄλλῳ ἢ ἄλλο, ἀλλ' ὅπως πάσης ἀρχῆς
 κινητικῆς ἢ στατικῆς. Καὶ γὰρ ἡ φύσις ἐν ταύτῳ
 γίγνεται. Ἐν τῷ αὐτῷ γὰρ γένηται τῆ δυνάμει. Ἀρχὴ γὰρ
 κινητικὴ, ἀλλ' οὐκ ἐν ἄλλῳ, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ἢ αὐτό.
 Πάσης δὲ τῆς τοιαύτης προτέρα ἐστὶν ἢ ἐνέργεια, καὶ
 λόγῳ καὶ τῆ οὐσία. Χρόνῳ δ' ἐστὶ μὲν ὡς, ἐστὶ δ'
 ὡς οὐ. Τῷ λόγῳ μὲν οὖν ὅτι προτέρα, δηλον. Τὸ
 γὰρ τῷ ἐνδέχεσθαι ἐνεργῆσαι δυνατόν, ἐστὶ τὸ πρῶτως
 δυνατόν· οἷον λέγει οἰκοδομικόν, τὸ δυνάμενον οἰκο-

δομεῖν· καὶ ὄρατικόν, τὸ δυνάμενον ὄρα· καὶ ὄρατὸν, τὸ δυνατὸν ὄρασθαι· ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ὡστε ἀνάγκη τὸν λόγον προϋπάρχειν, καὶ τὴν γνῶσιν τῆς γνώσεως. Τῷ δὲ χρόνῳ πρότερον ὧδε, τὸ τῷ εἶδει τὸ αὐτὸ ἐνεργουν πρότερον, ἀριθμῷ δ' οὐ. Λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι τοῦδε μὲν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἤδη ὄντος καὶ ἐνεργεῖαν, καὶ τοῦ σίτου καὶ τοῦ ἵππου καὶ τοῦ ὄρωτος, πρότερον τῷ χρόνῳ ἢ ὕλῃ, καὶ τὸ σπέρμα καὶ τὸ ὄρατικόν· ἃ δυνάμει μὲν ἐστὶν ἀνθρώπος, καὶ αἶτος, καὶ ὄρωτ, ἐνεργεῖα δὲ οὐπω. Ἀλλὰ τούτων τῷ χρόνῳ πρότερα ἕτερα ὄντα ἐνεργεῖα, ἐξ ὧν ταῦτα ἐγένετο. Αἰεὶ γὰρ ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος, γίνεται τὸ ἐνεργεῖα ὄν, ὑπὸ ἐνεργεῖα ὄντος· οἷον ἀνθρώπος ἐξ ἀνθρώπου, μουσικὸς ὑπὸ μουσικοῦ, αἰεὶ κινουντός τινος πρώτου. Τὸ δὲ κινουὺν ἐνεργεῖα ἤδη ἐστίν. Εἴρηται δὲ ἐν τοῖς περὶ τῆς οὐσίας λόγοις, ὅτι ἅπαν τὸ γινόμενον γίνεται ἐκ τινός τε, καὶ ὑπὸ τινός· καὶ τοῦτο τῷ εἶδει τὸ αὐτό. Διὸ καὶ δοκεῖ ἀδύνατον εἶναι οἰκοδόμον εἶναι, μὴ οἰκοδομήσαντα μηδὲν, ἢ καθαριστὴν μηδὲν καθαρίσαντα. Ὁ γὰρ μαθάνων καθαρίζειν, καθαρίζων μαθάνει καθαρίζειν. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι. Ὅθεν ὁ σοφιστικὸς ἔλεγχος ἐγίνετο, ὅτι οὐκ ἔχων τις τὴν ἐπιστήμην, ποιήσει οὐ ἢ ἐπιστήμη· ὁ γὰρ μαθάνων οὐκ ἔχει. Ἀλλὰ διὰ τὸ τοῦ γιγνομένου γεγενῆσθαι τι, καὶ τοῦ ὅλως κινουμένου κεινησθαι τι, (διῆλον δὲ ἐν τοῖς περὶ κινήσεως τοῦτο) καὶ τὸν μαθάνοντα ἀνάγκη ἔχειν τι τῆς ἐπιστήμης ἴσως. Ἀλλ' οὐν καὶ ταύτη γε δῆλον, ὅτι ἡ ἐνεργεῖα καὶ οὕτως πρότερα τῆς δυνάμεως κατὰ γένεσιν καὶ χρόνον. Ἀλλὰ μὴν καὶ οὐσία γε· πρώτον μὲν οὐν, ὅτι τὰ τῆς γενέσεως

ὑστερα, τῷ εἶδει καὶ τῇ οὐσίᾳ πρότερα · οἶον, ἀνὴρ
 παιδός, καὶ ἄνθρωπος σπέρματος · (τὸ μὲν γὰρ ἤδη
 ἔχει τὸ εἶδος, τὸ δ' οὐ)· καὶ ὅτι ἅπαν ἐπ' ἀρχὴν βα-
 δίζει τὸ γινόμενον, καὶ τέλος. Ἀρχὴ γὰρ τὸ οὐ ἕνεκα ·
 τοῦ τέλους δὲ ἕνεκα ἢ γένεσις. Τέλος δ' ἢ ἐνέργεια,
 καὶ τούτου χάριν ἢ δύναμις λαμβάνεται. Οὐ γὰρ ἵνα
 ὄψιν ἔχωσιν ὀρώσι τὰ ζῶα, ἀλλ' ὅπως ὀρώσιν ὄψιν
 ἔχουσιν. Ὁμοίως δὲ καὶ οἰκοδομικὴν, ἵνα οἰκοδομῶσι·
 καὶ τὴν θεωρητικὴν, ἵνα θεωρῶσιν· ἀλλ' οὐ θεωροῦ-
 σιν, ἵνα θεωρητικὴν ἔχωσιν, εἰ μὴ οἱ μελετῶντες. Οὐ-
 τοι δ' οὐχὶ θεωροῦσιν, ἀλλ' ἢ ἀδί, ἢ ὅτι οὐδὲν δεόνται
 θεωρεῖν. Ἐτι ἢ ὕλη ἔστι δυνάμει, οὐ ἔλθοι ἂν εἰς
 τὸ εἶδος. Ὅταν δὲ γε ἐνεργεῖα ᾖ, τότε ἐν τῷ εἶδει ἐστίν.
 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, καὶ ὧν κίνησις τὸ τέλος.
 Διὸ ὡσπερ οἱ διδάσκοντες, ἐνεργοῦντα ἐπιδιδίξαντες,
 οἴονται τὸ τέλος ἀποδεδωκέναι, καὶ ἡ φύσις ὁμοίως.
 Εἰ γὰρ μὴ οὕτω γίνεται, ὁ Πάσσωνος ἔρμῃς ἔσται.
 Ἀδηλος γὰρ ἢ ἐπιστήμη, εἰ ἔσω ἢ ἔξω, ὡσπερ κἀκείνος.
 Τὸ γὰρ ἔργον, τέλος · ἢ δὲ ἐνέργεια, τὸ ἔργον. Διὸ
 καὶ τούτομα λέγεται ἐνέργεια κατὰ τὸ ἔργον, καὶ συν-
 τίνει πρὸς τὴν ἐντελέχειαν. Ἐπεὶ δ' ἐστὶ τῶν μὲν
 ἔσχατον ἢ χρῆσις, οἶον ὄψεως ἢ ὄρωσις, καὶ οὐδὲν
 γίνεται παρὰ ταύτην ἕτερον ἀπὸ τῆς ὄψεως ἔργον· ἐπ'
 ἐνίων δὲ γίνεται τι, οἶον ἀπὸ τῆς οἰκοδομικῆς οἰκία
 παρὰ τὴν οἰκοδόμησιν· ὅμως οὐδὲν ἥττον, ἔνθα μὲν
 τέλος, ἔνθα δὲ μᾶλλον τέλος τῆς δυνάμεώς ἐστιν. Ἡ
 γὰρ οἰκοδομησις ἐν τῷ οἰκοδομουμένῳ, καὶ ἅμα γί-
 νεται καὶ ἔστι τῆς οἰκίας ὅσων μὲν οὖν ἕτερόν τι ἐστὶν
 παρὰ τὴν χρῆσιν τὸ γινόμενον, τούτων μὲν ἢ ἐνέργεια
 ἐν τῷ ποιουμένῳ ἐστίν, οἶον ἢ τε οἰκοδόμησις ἐν τῷ

οικοδομουμένῳ, καὶ ἡ ὕφανσις ἐν τῷ ὑφαινομένῳ· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, καὶ ὅλως ἡ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ. Ὅσων δὲ μὴ ἔστιν ἄλλο τι ἔργον παρὰ τὴν ἐνέργειαν, ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει ἡ ἐνέργεια· οἷον ἡ ὄρασις ἐν τῷ ὄρῳντι, καὶ ἡ θεωρία ἐν τῷ θεωροῦντι, καὶ ἡ ζωὴ ἐν τῇ ψυχῇ. Διὸ καὶ ἡ εὐδαιμονία· ζωὴ γὰρ καὶ ποιὰ τις ἐστίν. Ὡστε φανερόν ὅτι ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶδος ἐνέργειά τις ἐστὶ. Κατὰ τε δὴ τοῦτον τὸν λόγον φανερόν, ὅτι πρότερον τῇ οὐσίᾳ ἐνέργεια δυνάμει· καὶ ὡσπερ εἶπομεν τοῦ χρόνου αἰεὶ προλαμβάνει ἐνέργεια ἐτέρα πρὸ ἐτέρας, ἕως τῆς τοῦ αἰεὶ κινουήτος πρώτης. Ἀλλὰ μὴν καὶ κυριωτέρως. Τὰ μὲν γὰρ αἰδία, πρότερα τῇ οὐσίᾳ τῶν φθαρτῶν. Ἔστι δ' οὐθέν δυνάμει αἰδίων. Λόγος δὲ ὅδε· πᾶσα δύναμις ἅμα τῆς ἀντιφάσεώς ἐστι· τὸ μὲν γὰρ μὴ δυνατόν ὑπάρχειν, οὐκ ἂν ὑπάρξειεν οὐθενί· τὸ δυνατόν δὲ πᾶν ἐνδέχεται μὴ ἐνεργεῖν. Τὸ ἄρα δυνατόν εἶναι, ἐνδέχεται καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. Τὸ αὐτὸ ἄρα δυνατόν καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. Τὸ δὲ δυνατόν μὴ εἶναι, ἐνδέχεται μὴ εἶναι. Τὸ δὲ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι, φθαρτόν, ἢ ἀπλῶς, ἢ τοῦτο αὐτὸ ὃ λέγεται ἐνδέχεσθαι, μὴ εἶναι, ἢ κατὰ τόπον, ἢ κατὰ ποσόν, ἢ κατὰ τὸ ποιόν· ἀπλῶς δὲ τὸ κατ' οὐσίαν. Οὐθέν ἄρα τῶν ἀφθάρτων ἀπλῶς, δυνάμει ἐστὶν ὃν ἀπλῶς· κατὰ τι δὲ οὐδὲν κωλύει, οἷον, ποιόν, ἢ ποῦ. Ἐνεργεῖα ἄρα πάντα· οὐδὲ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων, καιτοὶ ταῦτα πρώτα. Εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἦν, οὐθέν ἂν ἦν. Οὐδὲ δὴ κίνησις, εἴ τις ἐστὶν αἰδίων· οὐδ' εἴ τι κινούμενον αἰδίων, οὐκ ἐστὶ κατὰ δύνναμιν κινούμενον, ἀλλ' ἢ πόθεν, ἢ πῇ. Τοῦτου δ' ὕλην οὐθέν κωλύει ὑπάρχειν, διὸ αἰεὶ ἐνεργεῖ

ὁ ἥλιος καὶ ἄστρα, καὶ ὅλος ὁ οὐρανός, καὶ οὐ φοβε-
 ρόν μὴ ποτε στῆ, ὃ φοβούνται οἱ περὶ φύσεως. Οὐδε
 κάμνει τοῦτο δρωῖντα· οὐ γὰρ εἶναι περὶ τὴν δύναμιν
 τῆς ἀντιφάσεως αὐτοῖς, οἷον τοῖς φθαρτοῖς, ἢ κίνη-
 σις. Ὡστε ἐπίπονον εἶναι τὴν συνέχειαν τῆς κινή-
 σεως. Ἡ γὰρ οὐσία, ὕλη καὶ δυνάμεις οὐσα, οὐκ
 ἐνεργεῖα αἰτία τούτου. Μιμῆται δὲ τὰ ἀφθαρτα καὶ τὰ
 ἐν μεταβολῇ ὄντα, οἷον γῆ καὶ πῦρ. Καὶ γὰρ ταῦτα ἀεὶ
 ἐνεργεῖ. Καθ' αὐτὰ γὰρ καὶ ἐν αὐτοῖς ἔχει τὴν κίνη-
 σιν. Αἱ δ' ἄλλαι δυνάμεις, ἐξ ὧν διαίριται, πᾶσαι
 τῆς ἀντιφάσεώς εἰσι. Τὸ γὰρ δυνάμενον ὠδὶ κινεῖν,
 δύναται καὶ μὴ ὠδὶ, ἕσα γε κατὰ λόγον. Αἱ δὲ ἄλλοι
 τῷ παρεῖναι καὶ μὴ, τῆς ἀντιφάσεως ἔσονται αἱ αὐταί.
 Εἰ ἄρα τινὲς εἰσι φύσεις τοιαῦται, ἢ οὐσίαι, οἷας λέ-
 γουσι οἱ ἐν τοῖς λόγοις τὰς ιδέας, πολὺ μᾶλλον ἐπι-
 στήμον ἢ τι εἶη, ἢ αὐτὴ ἐπιστήμη· καὶ κινούμενον, ἢ
 κίνησις. Ταῦτα γὰρ ἐνεργεῖαι μᾶλλον, ἐκείναι δὲ ду-
 νάμεις τούτων. Ὅτι μὲν οὖν πρότερον ἢ ἐνεργεῖα
 καὶ δυνάμεως καὶ πάσης ἀρχῆς μεταβλητικῆς, φα-
 νερόν.

CAPUT IX.

Ὅτι δὲ καὶ βελτίων καὶ σπουδαιοτέρα τῆς σπου-
 δαίας δυνάμεως ἢ ἐνεργεῖα, ἐκ τῶνδε δῆλον. Ὅσα
 γὰρ κατὰ τὸ δύνασθαι λέγεται, ταῦτόν ἐστι δυνατὸν
 τὰναντία· οἷον, τὸ δύνασθαι τὸ λεγόμενον ὑγιαίνειν,
 ταῦτόν ἐστι, καὶ τὸ νοσοῦν, καὶ ἄμα. Ἡ αὐτὴ γὰρ
 δύναμις τοῦ ὑγιαίνειν καὶ κάμνειν, καὶ ἡρεεῖν καὶ
 κινεῖσθαι, καὶ οἰκοδομεῖν καὶ καταβάλλειν· καὶ οἰκο-
 δομεῖσθαι καὶ καταπέπτειν. Τὸ μὲν οὖν δύνασθαι τὰ-
 νατία, ἄμα ὑπάρχει εἶναι δὲ τὰ ἐναντία, ἄμα, ἀδύνα-

τον· [καὶ τὰς ἐνεργείας δὲ ἅμα ἀδύνατον ὑπάρχειν·]
οἶον, ὑγιαίνειν καὶ κάμνειν. Ὡστ' ἀνάγκη τούτων
θάτερον εἶναι τὸ γαθόν· τὸ δὲ δύνασθαι ὁμοίως
ἀμφοτέρων, ἢ οὐδέτερον. Ἡ ἄρα ἐνέργεια, βέλτιον.
Ἀνάγκη δὲ καὶ ἐπὶ τῶν κακῶν τὸ τέλος καὶ τὴν ἐνέρ-
γειαν εἶναι χεῖρον τῆς δυνάμεως. Τὸ γὰρ δυνάμενον,
ταὐτὸ ἄμφω τὰναντία. Δῆλον ἄρα ὅτι οὐκ ἔστι τὸ
κακὸν παρὰ τὰ πράγματα. Ὡς γὰρ τῆ φύσει
τὸ κακὸν τῆς δυνάμεως. Οὐκ ἄρα οὐδ' ἐν τοῖς ἐξ
ἀρχῆς καὶ τοῖς αἰδίοις οὐθέν ἐστιν, οὔτε κακὸν, οὔτε
ἀμαρτήμα, οὔτε διεφθαρμένον. Καὶ γὰρ ἡ διαφθορὰ
τῶν κακῶν ἐστιν. Εὐρίσκεται δὲ καὶ τὰ διαγοράματα
ἐνεργεῖα. Διαιροῦντες γὰρ εὐρίσκουσιν. Εἰ δ' ἦν
διηρημένα, φανερά ἂν ἦν. Νῦν δ' ἐνυπάρχει δυνάμει.
Διὰ τί δύο ὄρθαι τὸ τρίγωνον; ὅτι αἱ περὶ μίαν στιγ-
μὴν γωνίαι, ἴσαι δύο ὄρθαις. Εἰ οὖν ἀνήκτο ἡ περὶ
τὴν πλευρᾶν, ἰδόντι ἂν ἦν εὐθύς δῆλον Διὰ τί ἐν ἡμι-
κυκλίῳ ὄρθῃ καθόλου; διότι ἔαν ἴσαι αἱ τρεῖς, ἢ τε
βάσεις δύο, καὶ ἡ ἐκ μέσου ἐπισταθεῖσα ὄρθῃ, ἰδόντι
δῆλον τῷ ἐκείνῳ εἰδοῖται. Ὡστε φανερὸν ὅτι τὰ δυνά-
μει ὄντα, εἰς ἐνέργειαν ἀναγόμενα εὐρίσκεται.
Αἷτιον δὲ, ὅτι νόησις ἢ ἐνέργεια. Ὡστ' ἐξ ἐνεργείας
ἢ δυνάμεις· καὶ διὰ τοῦτο ποιοῦντες γινώσκου-
σιν. Ὡστε φανερὸν ὅτι τὰ δυνάμει ὄντα, εἰς ἐνέργειαν
ἀναγόμενα εὐρίσκεται.

CAPUT X.

Ἐπεὶ δὲ τὸ ὄν λέγεται καὶ τὸ μὴ ὄν. τὸ μὲν κατὰ
τὰ σχήματα τῶν κατηγοριῶν, τὸ δὲ κατὰ δυνάμιν ἢ
ἐνέργειαν τούτων, ἢ τὰναντία, τὸ δὲ κυριώτατον ὄν,
ἀληθές ἢ ψεῦδος· τούτων δ' ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἔστι
τὸ συγκεῖσθαι ἢ διαιρεῖσθαι· ὥστε ἀληθεύει μὲν ὁ τὸ

διηρημενον οϊόμενος διαιρεῖσθαι, καὶ τὸ συγκείμενον συγκείσθαι· ἐφυσται δὲ ὁ ἐναντίας ἔχων, ἢ τὰ πράγματα ποῖ ἔστιν, ἢ οὐκ ἔστιν. Ὡστε τὸ ἀληθές λεγόμενον, ἢ ψεῦδος· τοῦτο γὰρ σκεπτιέον τί λεγόμενον. Οὐ γὰρ, διὰ τὸ ἡμᾶς οἶεσθαι ἀληθῶς σε λευκὸν εἶναι, εἰ σὺ λευκός· ἀλλὰ διὰ τὸ σε λευκὸν εἶναι, ἡμεῖς οἱ φάντες τοῦτο ἀληθεύομεν. Εἰ δὴ τὰ μὲν αἰεὶ σύγκειται, καὶ ἀδύνατα διαιρεθῆναι, τὰ δ' αἰεὶ διήρηται, καὶ ἀδύνατα συντεθῆναι, τὰ δ' ἐνδέχεται τἀναντία· τὸ μὲν εἶναι ἔστι τὸ συγκείσθαι καὶ ἔν εἶναι τὸ δὲ μὴ εἶναι, τὸ μὴ συγκείσθαι, ἀλλὰ πλείω εἶναι. Περὶ μὲν οὖν τὰ ἐνδεχόμενα, ἢ αὐτῇ γίνεται ψευδῆς καὶ ἀληθῆς δόξα, καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός· καὶ ἐνδέχεται ὅτε μὲν ἀληθεύειν, ὅτε δὲ ψεύδεσθαι. Περὶ δὲ τὰ ἀδύνατα ἄλλως ἔχειν, οὐ γίνεται ὅτε μὲν ἀληθές, ὅτε δὲ ψεῦδος, ἀλλ' αἰεὶ ταῦτα ἀληθῆ καὶ ψευδῆ. Περὶ δὲ δη τὰ ἀσυνθέτα, τί τὸ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι, καὶ τὸ ἀληθές καὶ τὸ ψεῦδος; οὐ γὰρ ἔστι σύνθετον. Ὡστε εἶναι μὲν, ὅταν σύγκηται· μὴ εἶναι δὲ, ἐὰν διηρημένον ἢ (ὡσπερ τὸ λευκὸν ξύλον, ἢ τὸ ἀσύμμετρον τὴν διάμετρον·) οὐδὲ τὸ ἀληθές καὶ τὸ ψεῦδος ὁμοίως εἶναι ὑπάρξει καὶ ἐπ' ἐκείνων. Ἡ ὡσπερ οὐδὲ τὸ ἀληθές ἐπὶ τούτων τὸ αὐτὸ, οὕτως οὐδὲ τὸ εἶναι; ἀλλ' ἔστι τὸ μὲν ἀληθές, τὸ δὲ ψεῦδος. Τὸ μὲν θίγειν καὶ φάναι ἀληθές. Οὐ γὰρ ταῦτο κατάφασις καὶ φάσις. Τὸ δ' ἄγνοεῖν μὴ θιγγάνειν. Ἀπατηθῆναι γὰρ περὶ τὸ τί ἔστιν, οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς ἀσυνθέτους οὐσίας. Οὐ γὰρ ἔστιν ἀπατηθῆναι· καὶ πᾶσαι εἰσιν ἐνεργεῖα, οὐ δυνάμει. Ἐγίνοντο γὰρ ἂν, καὶ ἐφθείροντο νῦν δὲ

τὸ ὄν αὐτὸ οὐ γίνεταί, οὐδὲ φθείρεται. Ἐκ τινος γὰρ ἂν ἐγίγνετο. Ὅσα δὴ ἐστὶν ὅπερ εἶναι τι καὶ ἐνεργεῖν, περὶ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἀπατηθῆναι, ἀλλ' ἢ νοεῖν, ἢ μὴ. Ἀλλὰ τὸ τί ἐστὶ ζητεῖται περὶ αὐτῶν, εἰ τοιαυτὰ ἐστὶν, ἢ μὴ. Τὸ δὲ εἶναι ὡς τὸ ἀληθές, καὶ τὸ μὴ εἶναι, ὡς τὸ ψεῦδος, ἐν μὲν ἐστὶν εἰ σύγκριται, ἀληθές τὸ δ' εἰ μὴ σύγκριται, ψεῦδος. Τὸ δὲ ἐν, εἶπερ ὄν, οὕτως ἐστὶν· εἰ δὲ μὴ οὕτως, οὐκ ἔστι. Τὸ δὲ ἀληθές, τὸ νοεῖν αὐτὰ· τὸ δὲ ψεῦδος, οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ἀπάτη, ἀλλὰ ἀγνοία, οὐχ οἷα ἡ τυφλότης ἐστίν. Ἡ μὲν γὰρ τυφλότης ἐστὶν, ὡς ἂν εἰ τὸ νοητικὸν ὅλως μὴ ἔχοι τις. Φανερόν δὲ καὶ ὅτι περὶ τῶν ἀκινήτων οὐκ ἔστιν ἀπάτη κατὰ τὸ ποτέ, εἴ τις ὑπολαμβάνοι ἀκίνητα· οἷον, τὸ τρίγωνον, εἰ μὴ μεταβάλλειν, οὐκ οἰήσεται ποτέ μὲν δύο ὀρθὰς ἔχειν, ποτέ δὲ οὐ. Μεταβάλλοι γὰρ ἂν· ἀλλὰ τὸ μὲν, τὸ δ' οὐ. Οἷον ἄρτιον ἀριθμὸν πρῶτον μὲν εἶναι μηθένα, ἢ τινας μὲν, τινὰς δ' οὐ. Αἰριθμῶ δὲ περὶ ἕνα οὐδὲ τοῦτο. Οὐ γὰρ ἔτι τίνα μὲν, τίνα δὲ οὐκ οἰήσεται, ἀλλ' ἀληθεύσει ἢ ψεύσεται, ὡς αἰεὶ οὕτως ἔχοντος.

LIBER IX. (X.)

CAPUT I.

Τὸ ἐν ὅτι μὲν λέγεται πολλαχῶς. ἐν τοῖς περὶ τοῦ ποσαχῶς διηρημένοις εἴρηται πρότερον. Πλεοναχῶς δὲ λεγομένου, οἱ συγκεφαλαιούμενοι τρόποι εἰσὶ τέσσαρες τῶν πρώτως καὶ καθ' αὐτὰ λεγομένων ἐν, ἀλλὰ μὴ κατὰ συμβεβηκός. Τό, τε γὰρ συνεχές, ἢ ἀπλῶς.

ἢ μάλιστα γὰρ τὸ φύσει καὶ μὴ ἀφ᾽ ἡ, μηδὲ δεσμῶ· καὶ τούτων μᾶλλον ἔν καὶ πρότερον, ὡς ἀδιαίρετωτέρα ἢ κινήσεις καὶ μᾶλλον ἀπλή. Ἔτι τοιοῦτον, καὶ μᾶλλον τὸ ὅλον καὶ ἔχον τινὰ μορφήν καὶ εἶδος· μάλιστα δ' εἴ τι φύσει τοιοῦτον καὶ μὴ βία, ὡς περὶ ὅσα κόλλη, ἢ γόμφῳ, ἢ συνδέσμῳ· ἀλλὰ ἔχει ἐν αὐτῷ τὸ αἴτιον τοῦ συνεχῆς εἶναι. Τοιοῦτον δὲ τῷ μίαν τὴν κινήσειν εἶναι, καὶ ἀδιαίρετον τόπῳ καὶ χρόνῳ. Ὡς φανερόν εἰ τι φύσει κινήσεως ἀρχὴν ἔχει τῆς πρώτης, τὴν πρώτην· οἷον λέγω φορᾶς κυκλοφορίαν, ὅτι τοῦτο πρῶτον μέγεθος ἔν. Τὰ μὲν δὴ οὕτως ἔν, ἢ συνεχῆς, ἢ ὅλον· τὰ δὲ ὧν ἂν ὁ λόγος εἰς ἡ. Τοιαῦτα δὲ ὧν ἡ νόησις μία· τοιαῦτα δὲ ὧν ἀδιαίρετος· ἀδιαίρετος δὲ τοῦ ἀδιαίρετου εἶδει, ἢ ἀριθμῶ. Ἀριθμῶ μὲν οὖν, τὸ καθ' ἕκαστον ἀδιαίρετον· εἶδει δὲ, τῷ γνωστῷ, καὶ τῇ ἐπιστήμῃ. Ὡς δ' ἔν ἂν εἴη πρῶτον τὸ ταῖς οὐσίαις αἴτιον τοῦ ἑνός. Λέγεται μὲν οὖν τὸ ἔν τσσαυταχῶς, το, τε συνεχῆς φύσει καὶ τὸ ὅλον, καὶ τὸ καθ' ἕκαστον, καὶ τὸ καθ' ὅλου. Πάντα δὲ ταῦτα ἔν, τῷ ἀδιαίρετοι εἶναι, τῶν μὲν τὴν κινήσειν, τῶν δὲ τὴν νόησειν, ἢ τὸν λόγον. Δεῖ δὲ κατανοεῖν ὅτι οὐχ ὡσαύτως ληπτέον λέγεσθαι ποῖά τε ἔν λέγεται, καὶ τί ἐστὶ τὸ ἐν εἶναι, καὶ τίς αἰ τοῦ λόγος. Λέγεται μὲν γὰρ τὸ ἔν τσσαυταχῶς, καὶ ἕκαστον ἔσται ἔν τούτων, ὧν ἂν ὑπάρχοι τις τούτων τῶν τρόπων. Τὸ δὲ ἐν εἶναι, εἰτέ μὲν τούτων τινὲ ἔσται, ὅτε δὲ ἄλλῳ, ὃ καὶ μᾶλλον ἐγγὺς τῷ ὀνόματί ἐστι, τῇ δυνάμει δ' ἐκείνα· ὡς περὶ καὶ περὶ στοιχείου καὶ αἰτίας, εἰ θεοὶ λέγειν, ἐπὶ τε τοῖς πραγμασι διορίζοντα, καὶ τοῦ ὀνόματος τὸν ὄρον ἀποδιδόντα. Ἔστι μὲν γὰρ ὡς στοιχεῖον, τὸ πῦρ (ἔστι δ'

ἴσως καθ' αὐτὸ καὶ τὸ ἄπειρον, ἢ τι ἄλλο τοιοῦτον) ἔστι δ' ὡς οὐ. Οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ πυρὶ καὶ στοιχείῳ εἶναι, ἀλλ' ὡς μὲν πρᾶγμα τι καὶ φύσις τὸ πῦρ στοιχεῖον. Τὸ δὲ ὄνομα σημαίνει, τῷ τοδὶ συμβεβηκέναι αὐτῷ, ὅτι ἐστὶ τι ἐκ τούτου ὡς πρώτου ἐνυπάρχοντος. Οὕτως καὶ ἐπὶ αἰτίου καὶ ἐνὸς τῶν τοιούτων ἀπάντων. Διὸ καὶ τὸ ἐνὶ εἶναι, τὸ ἀδιαίρετῳ ἐστὶν εἶναι, ὅπερ τοῖδε ὄντι καὶ ἀχωρίστῳ, ἢ τόπῳ, ἢ εἴδει, ἢ διανοίᾳ, ἢ τῷ ὅλῳ καὶ διωρισμένῳ. Μάλιστα δὲ τὸ μέτρῳ εἶναι πρῶτον ἐκάστου γένους, καὶ κυριώτατα τοῦ ποσοῦ. Ἐντεῦθεν γὰρ καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα ἐλήλυθε. Μέτρον γὰρ ἐστὶν ὃ τὸ ποσὸν γινώσκεται. Γινώσκεται δὲ, ἢ ἐνί, ἢ ἀριθμῷ τὸ ποσὸν ἢ ποσόν. Ὁ γὰρ ἀριθμὸς ἅπας, ἐνί. Ὡστε πᾶν τὸ ποσὸν γινώσκεται ἢ ποσόν, τῷ ἐνί, καὶ ὃ πρώτῳ γινώσκεται, τοῦτο αὐτὸ ἐν. Διότι τὸ ἐν ἀριθμοῦ ἀρχή, ἢ ἀριθμὸς. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις λέγεται μέτρον, ὃ πρώτῳ τε ἕκαστον γινώσκεται, καὶ τὸ μέτρον ἐκάστου ἐν, ἐν μήκει, ἐν πλάτει, ἐν βάθει, ἐν βάρει, ἐν τάχει. Τὸ γὰρ βάρος καὶ τάχος, κοινὸν ἐν τοῖς ἐναντίοις. Διτιὸν γὰρ ἕκαστον αὐτῶν. Οἷον βάρος τό, τε ὀποστηνοῦν ἔχον ὄσπην, καὶ τὸ ἔχον ὑπεροχὴν ὄσπης. Καὶ τάχος, τό, τε ὀποστηνοῦν κίνησιν ἔχον, καὶ τὸ ὑπεροχὴν κινήσεως. Ἔστι γὰρ τι τάχος καὶ τοῦ βραδέος, καὶ βάρους τοῦ κουφοτέρου. Ἐν πᾶσι δὲ τούτοις, μέτρον καὶ ἀρχὴ ἐν τι καὶ ἀδιαίρετον· ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς γραμμαῖς χρῶνται ὡς ἀτόμῳ τῇ ποδιαίᾳ. Πανταχοῦ γὰρ τὸ μέτρον ἐν τι ζητοῦσι καὶ ἀδιαίρετον. Τοῦτο δὲ τὸ ἀπλοῦν, ἢ τῷ ποιῷ, ἢ τῷ ποσῷ. Ὅπου μὲν οὖν δοκεῖ μὴ εἶναι ἀφελεῖν ἢ προστιθέναι, τοῦτο ἀκριβὲς τὸ μέτρον. Διὸ τὸ τοῦ

10526
18.

ἀριθμοῦ ἀκριβέστατον. Τὴν γὰρ μονάδα τιθεῖσι πάντη ἀδιαίρετον· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις μιμοῦνται τὸ τοιοῦτον. Ἀπὸ γὰρ σταδίου καὶ ταλάντου, καὶ αἰ τοῦ μέζονος, λάθοι ἂν καὶ προστεθὲν τι καὶ ἀφαιρεθὲν μᾶλλον, ἢ αἰ τοῦ ἐλάττιονος. Ὅστε ἀφ' οὗ πρώτου κατὰ τὴν αἰσθησὶν μὴ ἐνδέχεται, τοῦτο πάντες ποιοῦνται μέτρον, καὶ ὕψων καὶ ξηρῶν, καὶ βάρους καὶ μεγέθους. Καὶ τούτ' οἴονται εἰδέναι τὸ ποσόν, ὅταν εἰδῶσι διὰ τοῦτον τοῦ μέτρον· καὶ δὴ καὶ κίνησιν τῆ ἀπλῆ κινήσει καὶ τῆ ταχίστη. Ὀλιγοστὸν γὰρ αὐτὴ ἔχει χρόνον. Διὸ ἐν τῇ ἀστρολογίᾳ τὸ τοιοῦτον ἐν ἀρχῇ καὶ μέτρον (τὴν κίνησιν γὰρ ὀμαλὴν ὑποτίθενται, καὶ ταχίστην τὴν τοῦ οὐρανοῦ, πρὸς ἣν κρῖνουσι τὰς ἄλλας) καὶ ἐν μουσικῇ δέσις, ὅτι ἐλάχιστον· καὶ ἐν φωνῇ στοιχεῖον· καὶ ταῦτα πάντα ἐν τι οὕτως, οὐχ ὡς κρινόν τι τὸ ἐν, ἀλλ' ὡσπερ εἴρηται. Οὐκ αἰ δὲ τῷ ἀριθμῷ ἐν τὸ μέτρον, ἀλλ' ἐνίοτε πλείω· οἷον αἰ διέσεις δύο, αἰ μὴ κατὰ τὴν ἀκοήν, ἀλλ' ἐν τοῖς λόγοις· καὶ αἰ φωναὶ πλείους αἰς μετροῦμεν, καὶ ἡ διάμετρος δυσὶ μετροῖται, καὶ ἡ πλευρά, καὶ τὰ μεγέθη πάντα. Οὕτω δὲ πάντων μέτρον τὸ ἐν, ὅτι γνωρίζομεν ἐξ ὧν ἐστὶν ἡ οὐσία, διαιροῦντες ἢ κατὰ τὸ ποσόν, ἢ κατὰ τὸ εἶδος. Καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἐν ἀδιαίρετον, ὅτι τὸ πρῶτον ἐκάστων ἀδιαίρετον. Οὐχ ὁμοίως δὲ πᾶν ἀδιαίρετον, οἷον πους καὶ μονάς· ἀλλὰ τὸ μὲν πάντη, τὸ δ' εἰς ἀδιαίρετα πρὸς τὴν αἰσθησὶν ἐθέλει, ὡσπερ εἴρηται ἥδη. ἴσως γὰρ πᾶν συνεχὲς διαιρετόν. Ἀεὶ δὲ συγγενὲς τὸ μέτρον. Μεγεθῶν μὲν γὰρ μέγεθος, καὶ καθ' ἕκαστον, μήκος μῆκος, πλάτους πλάτος, φωνῶν φωνή, βάρους βάρος, μονάδων μονάς. Οὕτω γὰρ δεῖ λαμβάνειν, ἀλλ'

οὐχ ὅτι ἀριθμῶν ἀριθμός. Καίτοι ἔδει, εἰ ὁμοίως ἄλλ' οὐχ ὁμοίως ἀξιοῖ, ἀλλ' ὥσπερ εἰ μονάδων μονάδας ἀξιῶσει μέτρον, ἀλλὰ μὴ μονάδα. Ὁ δ' ἀριθμός πλήθος μονάδων· καὶ τὴν ἐπιστήμην μέτρον τῶν πραγμάτων λέγομεν, καὶ τὴν αἴσθησιν διὰ τὸ αὐτὸ, ὅτι γνωρίζομεν τι αὐταῖς, ἐπεὶ μειροῦνται μᾶλλον, ἢ μειροῦσιν. Ἀλλὰ συμβαίνει ἡμῖν, ὥσπερ ἂν εἰ ἄλλου ἡμᾶς μειροῦντος, ἐγνωρίσαμεν πηλίκου ἐσμέν, τῷ τὸν πῆχυν ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν ἐπιβάλλειν. Πρωταγόρας δ' ἀνθρώπον φησι πάντων εἶναι μέτρον, ὥσπερ ἂν εἰ τὸν ἐπιστήμονα εἰπὼν, ἢ τὸν αἰσθανόμενον. Τούτους δ' ὅτι ἔχουσιν ὁ μὲν αἴσθησιν, ὁ δὲ ἐπιστήμην, ἃ φαμέν εἶναι μέτρα τῶν ὑποκειμένων. Οὐδὲν δὲ λέγοντες περιττὸν φαίνονται τι λέγειν. Ὅτι μὲν οὖν τῷ ἐνὶ εἶναι, μάλιστα ἐστὶ κατὰ τὸ ὄνομα ὁ ἀφορίζουσι, μέτρον τὲ καὶ κυριώτατον τοῦ ποσοῦ, εἶτα τοῦ ποιοῦ, φανερόν. Ἔσται δὲ τοιοῦτον· τὸ μὲν, ἂν ἢ ἀδιαίρετον κατὰ τὸ ποσόν· τὸ δὲ, ἂν κατὰ τὸ ποιόν. Διόπερ ἀδιαίρετον τὸ ἐν, ἢ ἀπλῶς, ἢ ἢ ἐν.

CAPUT II.

Κατὰ δὲ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν ζητητέον πότεως ἔχει, καθάπερ ἐν τοῖς διαφορήμασιν ἐπήλθομεν, τί τὸ ἐν ἐστὶ, καὶ πῶς δεῖ περὶ τοῦ αὐτοῦ λαβεῖν πότερον ὡς οὐσίας τινὸς οὐσης αὐτοῦ τοῦ ἐνός, καθάπερ οἱ τε Πυθαγόρειοί φασι πρότερον, καὶ Πλάτων ὑστερον· ἢ μᾶλλον ὑπόκειται τις φύσις· καὶ πῶς δεῖ γνωριμοτέρας λεχθῆναι, καὶ μᾶλλον, ὥσπερ οἱ περὶ φύσεως. Ἐκείνων μὲν γάρ, ὁ μὲν τις φύσιν εἶναι φησι τὸ ἐν, ὁ δ' ἄερα, ὁ δὲ τὸ ἄπειρον. Εἰ δὲ μηδὲν τῷ καθόλου δυνατὸν οὐσίαν εἶναι, καθάπερ ἐν τοῖς περὶ

οὐσίας, καὶ τοῖς περὶ τοῦ ὄντος εἴρηται λόγοις, οὐδ'
 αὐτὸ τοῦτο οὐσία, ὡς ἔν τι παρὰ τὰ πολλὰ δυνατὸν
 εἶναι (κοινὸν γὰρ) ἀλλ' ἢ κατηγορημα μόνον, δηλονὸς
 οὐδὲ τὸ ἔν. Τὸ γὰρ ὄν, καὶ τὸ ἔν καθόλου κατηγο-
 ρεῖται μάλιστα πάντων. Ὡστε οὔτε τὰ γενεὴ φύσεις
 τινὲς καὶ οὐσῖαι χωρισταὶ τῶν ἄλλων εἰσὶν· οὔτε τὸ
 ἔν γενὸς ἐνδέχεται εἶναι διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας, δι'
 ἄσπερ οὐδὲ τὸ ὄν, οὐδὲ τὴν οὐσίαν. Ἐτι δ' ὁμοίως
 ἐπὶ πάντων ἀναγκαῖον ἔχειν. Λέγεται δὲ ἰσαχῶς τὸ
 ὄν καὶ τὸ ἔν. Ὡστ' ἐπέπερ ἐν τοῖς ποιοῖς ἐστὶ τι τὸ
 ἔν καὶ τις φύσις, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς ποσοῖς, δηλον
 ὅτι καὶ ὅλως ζητητέον τί τὸ ἔν, ὡσπερ καὶ τί τὸ ὄν· ὡς
 οὐχ ἰκανὸν ὅτι τοῦτο αὐτὸ ἢ φύσις αὐτοῦ. Ἀλλὰ
 μὴν ἔν γε χρώμασιν ἐστὶ τὸ ἔν χρῶμα, οἷον τὸ λευκόν·
 εἶτα τὰ ἄλλα ἐκ τούτου καὶ τοῦ μέλανος φαίνεται γι-
 γνόμενα. Τὸ δὲ μέλαν, στέρησις λευκοῦ, ὡσπερ καὶ
 φωτὸς σκότος. Τοῦτο δ' ἐστὶ στέρησις φωτός. Ὡστε
 εἰ τὰ ὄντα ἦν χρώματα, ἦν ἂν ἀριθμὸς τις τὰ ὄντα.
 Ἀλλὰ τίνων; δηλον δὴ ὅτι χρωμάτων· καὶ τὸ ἔν ἦν
 ἂν τι ἔν, οἷον τὸ λευκόν. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μέλη τὰ
 ὄντα ἦν, ἀριθμὸς ἂν ἦν, διέσεως μέντοι· ἀλλ' οὐκ ἀρι-
 θμὸς ἢ οὐσία αὐτῶν· καὶ τὸ ἔν ἦν ἂν τι οὐ ἢ οὐσία,
 οὐ τὸ ἔν, ἀλλὰ διέσεις. Ὁμοίως δὲ ἐπὶ τῶν φθόγγων
 στοιχείων ἦν ἂν τὰ ὄντα ἀριθμὸς, καὶ τὸ ἔν στοιχεῖον
 φωνῆν. Καὶ εἰ σχήματα εὐθύγραμμα, σχημάτων
 ἂν ἦν ἀριθμὸς, καὶ τὸ ἔν, τὸ τρίγωνον. Ὁ δ' αὐτὸς
 λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γενῶν. Ὡστ' εἶπερ καὶ ἐν
 τοῖς πάθεισι, καὶ ἐν τοῖς ποιοῖς, καὶ ἐν τοῖς ποσοῖς,
 καὶ ἐν κινήσει ἀριθμῶν ὄντων, καὶ ἐνός τινος ἐν ἀπα-
 σιν, ὅ, τε ἀριθμὸς τινῶν, καὶ τὸ ἔν τι ὄν· ἀλλ' οὐχί

τουτο αὐτοῦ ἢ οὐσία· καὶ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν ἀνάγκη ὡσαύτως ἔχειν. Ὅμοίως γὰρ ἔχει ἐπὶ πάντων. Ὅτι μὲν οὖν τὸ ἓν ἐν παντὶ γένει ἐστὶ τις φύσις, καὶ οὐδενός τοῦτο γ' αὐτὸ ἢ φύσις τὸ ἓν, φανερόν. Ἀλλ' ὡσπερ ἐν χρώμασι χρῶμα ἐν ζητητέον αὐτὸ τὸ ἓν, οὕτω καὶ ἐν οὐσίᾳ οὐσίαν μίαν, αὐτὸ τε τὸ ἓν. Ὅτι δὲ τὸ αὐτὸ σημαίνει πως τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν, δῆλον, τῷ τε παρακολουθεῖν ἰσαχῶς ταῖς κατηγορίαις, καὶ μὴ εἶναι ἐν μηδεμιᾷ· οἷον οὔτε ἐν τῇ τί ἐστίν, οὔτ' ἐν τῇ ποῖον, ἀλλ' ὁμοίως ἔχει, ὡσπερ τὸ ὄν. Καὶ τῷ μὴ προσκατηγορεῖσθαι ἕτερόν τι τὸ εἰς ἄνθρωπος τοῦ ἀνθρώπου, ὡσπερ οὐδὲ τὸ εἶναι, περὶ τὸ τί, ἢ ποιόν, ἢ ποσόν· καὶ τῷ ἐν εἶναι, τὸ ἐκάστω εἶναι.

CAPUT III.

Ἀντίκειται δὲ τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ κατὰ πλείους τρόπους, ὧν ἓνα τὸ ἓν καὶ τὸ πληθός ὡς ἀδιαίρετον καὶ διαιρετόν. Τὸ μὲν γὰρ ἢ διηρημένον, ἢ διαιρετόν, πληθός τι λέγεται· τὸ δὲ ἀδιαίρετον ἢ μὴ διηρημένον, ἓν. Ἐπεὶ γοῦν αἱ ἀντιθέσεις τετραχῶς, καὶ τούτων κατὰ στέρησιν λεγεται θάτερον, ἐναντίον ἂν εἶη, καὶ οὔτε ὡς ἀντίφασις, οὔτε ὡς τὰ πρὸς τι λεγόμενα. Λέγεται δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου, καὶ δηλοῦται τὸ ἓν, ἐκ τοῦ διαιρετοῦ τὸ ἀδιαίρετον, διὰ τὸ μᾶλλον αἰσθητὸν τὸ πληθός εἶναι, καὶ τὸ διαιρετόν [ἢ τὸ ἀδιαίρετον.] Ὡστε τῷ λόγῳ πρότερον τὸ πληθός τοῦ ἀδιαίρετου διὰ τὴν αἴσθησιν. Ἔστι δὲ τοῦ μὲν ἑνός, ὡσπερ καὶ ἐν τῇ διαιρέσει τῶν ἐναντίων διεγράψαμεν, τὸ αὐτὸ, καὶ ὅμοιον, καὶ ἴσον· τοῦ δὲ πληθούς τὸ ἕτερον, καὶ ἀνόμοιον, καὶ ἄνισον. Λεγομένου δὲ ταύτου πολλαχῶς, καὶ ἓνα μὲν τρόπον κατ' ἀριθμὸν

ὁ λέγομεν ἐνότιε αὐτό· τοῦτο δέ, ἂν καὶ λόγῳ καὶ ἀριθμῶ ἔν ἡ, οἷον, σὺ σαυτῶ, καὶ τῶ εἶδει καὶ τῆ ὕλη ἔν. Ἐτι δέ ἂν ὁ λόγος ὁ τῆς πρώτης οὐσίας εἰς ἡ, οἷον αἱ ἴσαι γραμμαὶ εὐθεῖαι αἱ αὐταί, καὶ τὰ ἴσα καὶ τὰ ἰσογώνια τετράγωνα, καίτοι πλείω· ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ ἰσότης, ἐνότις. Ὁμοια δέ, ἐὰν μὴ ταῦτα ἀπλῶς ὄντα, μηδὲ κατὰ τὴν οὐσίαν ἀδιάφορα τὴν ὑποκειμένην, κατὰ τὸ εἶδος ταῦτα ἡ· οἷον τὸ μείζον τετράγωνον, τῶ μικρῶ ὁμοιον, καὶ αἱ ἄνισοι εὐθεῖαι. Αὐταὶ γὰρ ὁμοιαὶ μὲν, αἱ αὐταὶ δὲ ἀπλῶς, οὐ. Τὰ δέ, ἐὰν τὸ αὐτὸ εἶδος ἔχοντα, ἐν οἷς τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐγγίνεται, μῆτε μᾶλλον ἢ, μῆτε ἥττον. Τὰ δέ, ἐὰν ἡ τὸ αὐτὸ πάθος καὶ ἐν τῶ εἶδει, οἷον τὸ λευκὸν σφόδρα καὶ ἥττον, ὁμοιά φασιν εἶναι, ὅτι ἐν τὸ εἶδος αὐτῶν. Τὰ δέ, ἂν πλείω ἔχη ταῦτα ἡ ἕτερα, ἢ ἀπλῶς, ἢ τὰ πρόχειρα· οἷον, κατῆτερος ἀργύρῳ, ἢ χρυσοῦ· χρυσὸς δὲ πυρὶ, ἢ ξανθὸν καὶ πυρρόν. Ὡστε δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἕτερον καὶ τὸ ἀνόμοιον πολλαχῶς λέγεται· καὶ τὸ μὲν ἄλλο ἀντικειμένως καὶ τὸ ταῦτό. Διὸ πᾶν πρὸς ἅπαν, ἢ ταῦτό, ἢ ἄλλο. Τὸ δέ, ἐὰν μὴ καὶ ἡ ὕλη καὶ ὁ λόγος εἰς. Διὸ σὺν καὶ ὁ πλησίον ἕτερον. Τὸ δὲ τρίτον, ὡς τὰ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς. Τὸ μὲν οὖν ἕτερον, ἢ ταῦτό, διὰ τοῦτο πᾶν πρὸς πᾶν λέγεται, ὅσα λέγεται ἐν καὶ ὄν. Οὐδὲ γὰρ ἀντίφασίς ἐστι τοῦ ταῦτου· διὸ οὐ λέγεται ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων (τὸ δὲ μὴ ταῦτό λέγεται) ἐπὶ δὲ τῶν ὄντων πάντων. Ἡ γὰρ ἐν, ἢ οὐχ ἐν πεφυκὸς ὄν καὶ ἐν. Τὸ μὲν οὖν ἕτερον καὶ ταῦτον, οὕτως ἀντίκειται. Διαφορὰ δὲ καὶ ἕτερότης, ἄλλο. Τὸ μὲν γὰρ ἕτερον, καὶ οὐ ἕτερον, οὐκ ἀνάγκη εἶναι τιμὴ ἕτερον. Πᾶν γὰρ ἢ ἕτερον, ἢ ταῦτό, ὅτι

ἂν ἢ ὄν. Τὸ δὲ διάφορον τινὸς, τινὲ διάφορον.
 Ὡστε ἀνάγκη ταυτὸ τι εἶναι ᾧ διαφέρουσι. Τοῦτο
 δὲ τὸ αὐτὸ γένος ἢ εἶδος. Πᾶν γὰρ τὸ διαφέρον δια-
 φέρει, ἢ γένει, ἢ εἶδει· γένει μὲν, ὡν μὴ ἔστι κοινή ἢ
 ὕλη, μηδὲ γένεσις εἰς ἄλληλα· οἷον ὕσων ἄλλο σχῆμα
 τῆς κατηγορίας· εἶδει δὲ, ὡν τὸ αὐτὸ γένος· λέγεται
 δὲ γένος, ὃ ἄμφω τὸ αὐτὸ λέγονται κατὰ τὴν οὐσίαν
 τὰ διάφορα. Τα δ' ἐναντία, καὶ ἡ ἐναντιώσις, δια-
 φορὰ τις. Ὅτι δὲ καλῶς τοῦτο ὑποτιθέμεθα, δῆλον ἐκ
 τῆς ἐπαγωγῆς. Πάντα γὰρ διαφερόντά τε φαίνεται,
 καὶ οὐ μόνον ἕτερα ὄντα, ἀλλὰ τὰ μὲν τὸ γένος ἕτερα·
 τὰ δ' ἐν τῇ αὐτῇ συστοιχίᾳ τῆς κατηγορίας. Ὡστ'
 ἐν ταυτῷ γένει καὶ ταῦτά τῷ εἶδει. Διῶρισται δ' ἐν
 ἄλλοις, ποῖα τῷ γένει ταυτὰ ἢ ἕτερα.

CAPUT IV.

Ἐπεὶ δὲ διαφέρειν ἐνδέχεται ἀλλήλων τὰ διαφερόν-
 τα πλεῖον καὶ ἕλαιτον, ἐστὶ τις καὶ μέγιστη διαφορὰ,
 καὶ ταύτην λέγω ἐναντιώσιν. Ὅτι δ' ἡ μέγιστη δια-
 φορὰ, δῆλον ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. Τὰ μὲν γὰρ γένει
 διαφερόντα, οὐκ ἔχει ὁδὸν εἰς ἄλληλα, ἀλλὰ ἀπέχει
 πλεόν, καὶ ἀσύμβλητα. Τοῖς δ' εἶδει διαφέρουσιν
 αἱ γενέσεις ἐκ τῶν ἐναντίων εἰσὶν ὡς ἐσχάτων. Τὸ δὲ
 ἕσχατον διάστημα, μέγιστον. Ὡστε καὶ τὸ τῶν ἐναν-
 τιῶν. Ἀλλὰ μὴν τόγε μέγιστον ἐν ἐκάστῳ γένει τέλει-
 ον. Μέγιστον μὲν γὰρ, οὐ μὴ ἔστιν ὑπερβολή· καὶ
 τέλειον, οὐ μὴ ἔστιν ἕξω τέλειον λαβεῖν τι δυνατόν·
 τέλος γὰρ ἔχει ἢ τελεία διαφορὰ, ὡσπερ καὶ τὰλλα τῷ
 τέλος ἔχειν λέγεται τέλεια. Τοῦ δὲ τέλους, οὐδὲν ἕξω.
 Ἐσχατον γὰρ ἐν παντὶ, καὶ περιέχει. Διὸ οὐδὲν ἕξω
 τοῦ τέλους· οὐδὲ προσδεῖται οὐδενὸς τὸ τέλειον. Ὅτι

μὲν οὖν ἡ ἐναντιότης ἐστὶ διαφορὰ τέλειος, ἐκ τούτου
 δῆλον. Πολλαχῶς δὲ λεγομένων τῶν ἐναντίων, ἀκο-
 λουθήσει τὸ τελειως οὕτως, ὡς ἂν καὶ τὸ ἐναντίοις εἶ-
 ναι ὑπάρχοι αὐτοῖς. Τούτων δὲ ὄντων, φανερόν ὅτι
 οὐκ ἐνδέχεται ἐνὶ πλείω ἐναντία εἶναι. Οὔτε γὰρ
 τοῦ ἐσχάτου ἐσχατώτερον εἶη ἄν τι, οὔτε τοῦ ἐνός δια-
 στήματος πλείω δυοῖν ἔσχατα. Ὅλως τε εἰ ἔστιν ἡ
 ἐναντιότης διαφορὰ, ἡ δὲ διαφορὰ δυοῖν· ὥστε καὶ ἡ
 τέλειος. Ἀνάγκη δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ὄρους ἀληθεῖς
 εἶναι τῶν ἐναντίων. Καὶ γὰρ πλεῖστον διαφέρει ἡ τέ-
 λειος διαφορὰ. Τῶν τε γὰρ γένει διαφερόντων, οὐκ
 ἔστιν ἐξωτέρω λαβεῖν, καὶ τῶν εἶδει, δεδεικται, ὅτι
 πρὸς τὰ ἐξω τοῦ γένους, οὐκ ἔστι διαφορὰ. Τούτων
 δ' αὕτη μεγίστη καὶ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει πλεῖστον
 διαφέροντα τὰναντία. Μεγίστη γὰρ διαφορὰ τού-
 των ἡ τέλειος. Καὶ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ δεκτικῷ πλεῖστον
 διαφέροντα ἐναντία. Ἡ γὰρ ὕλη ἡ αὐτὴ τοῖς ἐναν-
 τίοις· καὶ τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμιν πλεῖστον διαφε-
 ροντα. Καὶ γὰρ ἡ ἐπιστήμη περὶ ἓν γένος ἢ μία, ἐν
 οἷς ἡ τελεια διαφορὰ μεγίστη. Πρώτη δὲ ἐναντιώσις,
 ἕξις καὶ στέρησις ἐστίν· οὐ πᾶσα δὲ στέρησις (πολλα-
 χῶς γὰρ λέγεται ἡ στέρησις) ἀλλ' ἥτις ἂν τελεία ᾖ.
 Τὰ δ' ἄλλα ἐναντία, κατὰ ταῦτα λεχθήσεται, τὰ μὲν
 τῷ ἔχειν, τὰ δὲ τῷ ποιεῖν ἢ ποιητικὰ εἶναι, τὰ δὲ τῷ
 λείπειν εἶναι καὶ ἀποβολαῖ τούτων, ἢ ἄλλων ἐναντίων.
 Εἰ δὴ ἀντίκειται μὲν ἀντίφασις καὶ στέρησις καὶ ἐναντιό-
 της, καὶ τὰ πρὸς τι· τούτων δὲ πρῶτον ἀντίφασις·
 ἀντιφάσεως δὲ μηδὲν ἐστὶ μεταξὺ· τῶν δὲ ἐναντίων
 ἐνδέχεται· ὅτι μὲν οὖν οὐ ταῦτόν ἀντίφασις καὶ τὰ
 ἐναντία, δῆλον· ἡ δὲ στέρησις ἀντίφασίς τίς ἐστίν. Ἡ

γὰρ τὸ ἀδύνατον ὅλως ἔχειν, ἢ ὁ ἂν πεφυκὸς ἔχειν
 μὴ ἔχη, ἐστερηται, ἢ ὅλως, ἢ πῶς ἀφορισθέν. Πολλα-
 χῶς γὰρ ἤδη τοῦτο λέγομεν, ὡσπερ διήρηται ἡμῖν ἐν
 ἄλλοις. Ὡστε ἔστιν ἡ στέρησις ἀντίφασίς τις, ἢ ἀδυ-
 ναμία διορισθεῖσα, ἢ συνειλημμένη τῷ δεκτικῷ· διὸ
 ἀντιφασεως μὲν οὐκ ἔστι μεταξὺ, στερήσεως δὲ τινός
 ἐστιν. Ἴσον μὲν γὰρ ἢ οὐκ ἴσον, πᾶν ἴσον δὲ ἢ ἀνί-
 σον, οὐ πᾶν, ἀλλ' εἴπερ μόνον ἐν τῷ δεκτικῷ τοῦ ἴσου.
 Εἰ δὲ αἱ γενέσεις τῆ ὕλη ἐκ τῶν ἐναντίων· γίνονται
 δὲ, ἢ ἐκ τοῦ εἶδους καὶ τῆς τοῦ εἶδους ἕξεως, ἢ ἐκ στε-
 ρήσεως τινος τοῦ εἶδους καὶ τῆς μορφῆς· δηλον ὅτι
 ἢ μὲν ἐναντίωσις, στέρησις ἂν τις εἴη πᾶσα, ἢ δὲ στέ-
 ρησις ἴσως οὐ πᾶσα ἐναντιότης. Αἴτιον δ' ὅτι πολ-
 λαχῶς ἐνδέχεται ἐστερηῆσθαι τὸ ἐστερημένον. Ἐξ ὧν
 γὰρ αἱ μεταβολαὶ ἐσχάτων, ἐναντία ταῦτα. Φανερόν
 δὲ καὶ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς. Πᾶσα γὰρ ἐναντίωσις ἔχει
 στέρησιν θατέρον τῶν ἐναντίων, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως
 πάντα. Ἀνισότης μὲν γὰρ ἰσότητος, ἀνομοιότης
 δὲ ὁμοιότητος, κακία δὲ ἀρετῆς. Διαφέρει δὲ
 ὡσπερ εἴρηται. Τὸ μὲν γὰρ εἶναι μόνον ἢ ἐστερη-
 μένον, τὸ δὲ ἂν ἢ ποτε, ἢ ἐν τιμ· οἷον ἂν ἐν ἡλικίᾳ
 τινὶ, ἢ τῷ κυρίῳ, ἢ πάντῃ. Διὸ τῶν μὲν ἐστι μετα-
 ξὺ, καὶ ἔστιν οὔτε ἀγαθὸς ἄνθρωπος οὔτε κακός, τῶν
 δὲ οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἀνάγκη εἶναι ἢ περιττόν, ἢ ἄρτιον.
 Ἔτι τὰ μὲν ἔχει τὸ ὑποκείμενον ὠρισμένον, τὰ δ' οὐ.
 Ὡστε φανερόν ὅτι αἰεὶ θάτερον τῶν ἐναντίων λέγεται
 κατὰ στέρησιν. Ἀπόχρη δὲ καὶ τὰ πρῶτα καὶ τὰ γέ-
 νη τῶν ἐναντίων, οἷον τὸ ὄν καὶ τὰ πολλὰ. Τὰ γὰρ
 ἄλλα εἰς ταῦτα ἀνάγεται.

CAPUT V.

Ἐπεὶ δὲ ἓν ἐνὶ ἑστίν ἐναντίον, ἀπορήσειεν ἂν τις πῶς ἀντίκειται τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ (τὰ γὰρ ἄλλα εἰς ταῦτα ἀνάγεται) καὶ τὸ ἴσον τῷ μεγάλῳ καὶ τῷ μικρῷ. Τὸ γὰρ πότερον ἐν ἀντιθέσει ἀεὶ λέγομεν, οἷον πότερον λευκόν, ἢ μέλαν· καὶ πότερον λευκόν, ἢ οὐ λευκόν· πότερον δὲ ἀνθρώπος ἢ λευκόν, οὐ λέγομεν, ἐὰν μὴ ἐξ ὑποθέσεως, καὶ ζητοῦντες, οἷον πότερον ἦλθε Κλέων ἢ Σωκράτης· ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη ἐν οὐδενὶ γένει τοῦτο. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐκείθεν ἐλήλυθε. Τὰ γὰρ ἀντικείμενα μόνον οὐκ ἐνδέχεται ἅμα ὑπάρχειν· ὧ καὶ ἐνταῦθα χρῆται, ἐν τῷ πότερος ἐλθεῖν. Εἰ γὰρ ἅμα ἐνδέχεται, γελοῖον τὸ ἐρωτήμα. Εἰ δὲ καὶ οὕτως, ὁμοίως ἐκπίπτει εἰς ἀντίθεσιν, εἰς τὸ ἓν ἢ πολλὰ· οἷον πότερον ἀμφοτέροι ἦλθον, ἢ ἄτερος. Εἰ δὲ ἐν τοῖς ἀντικειμένοις ἀεὶ τοῦ ποτέρου ἢ ζήτησις (λέγεται δὲ πότερον μῆζον ἢ ἔλαττον, ἢ ἴσον) τίς ἐστίν ἢ ἀντιθεσις πρὸς ταῦτα τοῦ ἴσου; Οὔτε γὰρ θατέρῳ μόνῳ ἐναντίον, οὔτε ἀμφοῖν. Τί γὰρ μᾶλλον, ἢ τῷ μῆζονι, ἢ τῷ ἐλάττονι; Ἐτι τῷ ἀνίσῳ ἐναντίον τὸ ἴσον. Ὡστ' ἐν πλείοσιν ἔσται, ἢ ἐνὶ. Εἰ δὲ τὸ ἀνίσον σημαίνει τὸ αὐτὸ ἅμα ἀμφοῖν, εἴη μὲν ἀντικείμενον ἀμφοῖν· καὶ ἡ ἀπορία βοηθεῖ τοῖς φάσκουσι τὸ ἀνίσον δυάδα εἶναι. Ἀλλὰ συμβαίνει ἐν δυοῖν ἐναντίον· ὅπερ ἀδύνατον. Ἐτι τὸ μὲν ἴσον μεταξὺ φαίνεται μεγάλου καὶ μικροῦ· ἐναντίωσις δὲ οὐδεμία μεταξὺ οὔτε φαίνεται, οὔτε ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ δυνατόν. Οὐ γὰρ ἂν εἴη τελεία μεταξὺ τιος οὔσα, ἀλλὰ μᾶλλον ἔχει ἀεὶ ἑαυτῆς τι μεταξὺ. Λαίπεται δὲ, ἢ ὡς ἀπόφασιν ἀντικεῖσθαι, ἢ ὡς στέρησιν. Θατέρου μὲν

δὴ οὐκ ἐνδέχεται. Τί γὰρ μᾶλλον τοῦ μεγάλου ἢ μικροῦ; Ἄμφοιν ἄρα ἀπόφασις στερητικῆ. Διὸ καὶ πρὸς ἀμφοτέτερα τὸ πότερον λέγεται· πρὸς δὲ θύτερον οὐ τοῖον πότερον μείζον, ἢ ἴσον· ἢ πότερον ἴσον, ἢ ἔλλιπτον· ἀλλ' αἰετρία. Οὐ στέρησις δὲ ἐξ ἀνάγκης. Οὐ γὰρ πᾶν ἴσον, ὃ μὴ μείζον ἢ ἔλλιπτον· ἀλλ' ἐν οἷς πέφυκει ἐκεῖνα. Ἔστι δὴ τὸ ἴσον, τὸ μῆτε μέγα, μῆτε μικρὸν, πεφυκὸς δὲ μέγα ἢ μικρὸν εἶναι· καὶ ἀντίκειται ἀμφοῖν ὡς ἀπόφασις στερητικῆ. Διὸ καὶ μεταξὺ ἐστὶ, καὶ τὸ μῆτε κακὸν μῆτ' ἀγαθὸν, ἀντίκειται ἀμφοῖν, ἀλλ' αἰώνιον. Πολλαχῶς γὰρ λέγεται ἐκάτερον, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ δεκτικόν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ μῆτε λευκόν, μῆτε μέλαν. Ἐν δὲ οὐδὲ τοῦτο λέγεται, ἀλλ' ὠρισμένα πως τὰ χρώματα, ἐφ' ὧν λέγεται στερητικῶς ἢ ἀπόφασις αὕτη. Ἀνάγκη γὰρ, ἢ φαῖον ἢ ὠχρὸν εἶναι, ἢ τοιοῦτόν τι ἄλλο ὠρισμένον. Ὡστε οὐκ ὀρθῶς ἐπιτιμῶσιν οἱ νομίζοντες ὁμοίως λέγεσθαι πάντα· ὥστε ἔσεσθαι ὑποδήματος καὶ χειρὸς μεταξὺ, τὸ μῆτε ὑπόδημα, μῆτε χεῖρα· ἐπεὶπερ καὶ τὸ μῆτε ἀγαθὸν μῆτε κακόν, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ· ὡς πάντων ἐσομένου τινὸς μεταξὺ. Οὐκ ἀνάγκη δὲ τοῦτο συμβαίνει. Ἡ μὲν γὰρ ἀντικειμένων συναπόφασις ἐστὶν, ὧν ἐστὶ μεταξὺ τι, καὶ διάστημα τι πέφυκεν εἶναι· τῶν δ' οὐκ ἔστι διαφορά. Ἐν ἄλλῳ γὰρ γένει, ὧν αἱ συναποφάσεις. Ὡστ' οὐκ ἐν τῷ ὑποκείμενον.

CAPUT VI.

Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ ἐνὸς καὶ τῶν πολλῶν ἀπορήσειν ἂν τις. Εἰ γὰρ τὰ πολλὰ τῷ ἐνὶ ἀπλῶς ἀντίκειται, συμβαίνει ἕνα ἀδύνατα. Τὸ γὰρ ἐν, ὀλίγον, ἢ ὀλίγα ἔσται. Τὰ γὰρ πολλὰ, καὶ τοῖς ὀλίγοις

ἀντίκειται. Ἔτι τὰ δύο πολλά, εἶπερ τὸ διπλάσιον
 πολλαπλάσιον· καὶ οὕτω λέγεται δὲ καὶ τὰ δύο δι-
 πλάσια. Ὡστε τὸ ἓν, ὀλίγον. Πρὸς τί γὰρ πολλά
 τὰ δύο, εἰ μὴ πρὸς ἓν τε καὶ πρὸς τὸ ὀλίγον; οὐδὲν
 γὰρ ἐστὶν ἕλατιον. Ἔτι εἰ ὡς ἐν μήκει τὸ μακρὸν καὶ
 βραχὺ, οὕτως ἐν πλήθει τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον, καὶ
 ὁ ἄν ἢ πολὺ, καὶ πολλά, καὶ τὰ πολλά πολὺ· εἰ μὴ τι
 ἄρα διαφέρει ἐν συνεχεῖ ἀορίστῳ, τὸ ὀλίγον, πληθός
 τι ἔσται. Ὡστε τὸ ἓν πληθός τι ἐστὶν, εἶπερ καὶ ὀλί-
 γον. Τοῦτο δὲ ἀνάγκη, εἰ τὰ δύο πολλά. Ἄλλ' ἴσως
 τὰ πολλά λέγεται μὲν ὡς καὶ τὸ πολὺ, ἀλλ' ὡς διαφέ-
 ρον, οἶον ὕδωρ πολὺ, πολλά δ' οὐ. Ἄλλ' ὅσα διαιρε-
 τὰ ἐν τούτοις, λέγεται ἓνα μὲν τρόπον, ἐὰν ἢ πληθός
 ἔχον ὑπεροχὴν, ἢ ἀπλῶς, ἢ πρὸς τι· καὶ τὸ ὀλίγον
 ὡσαύτως πληθός ἔχον ἔλλειψιν. Τὸ δὲ ὡς ἀριθμὸς,
 ὃ καὶ ἀντίκειται τῷ ἐνὶ μόνον. Οὕτως γὰρ λέγομεν
 ἓν, ἢ πολλά, ὡςπερ εἴ τις εἴποι ἓν καὶ ἓνα, ἢ λευκὸν καὶ
 λευκά, καὶ τὰ μεμετρημένα πρὸς τὸ μέτρον καὶ τὸ με-
 τρητόν. Οὕτως καὶ τὰ πολλαπλάσια λέγεται πολλά.
 Πολλὰ γὰρ ἕκαστος ἀριθμὸς, ὅτι ἐνός, καὶ ὅτι μετρη-
 τὸς ἐνὶ ἕκαστος, καὶ ὡς τὸ ἀντικείμενον τῷ ἐνὶ, οὐ τῷ
 ὀλίγῳ. Οὕτως μὲν οὖν ἐστὶ πολλά καὶ τὰ δύο. Ὡς
 δὲ πληθός ἔχον ὑπεροχὴν, ἢ πρὸς τι, ἢ ἀπλῶς, οὐκ
 ἐστὶν, ἀλλὰ πρῶτον. Ὀλίγα δὲ ἀπλῶς τὰ δύο. Πλη-
 θός γὰρ ἐστὶν ἔλλειψιν ἔχον πρῶτον. Διὸ καὶ οὐκ ὀρ-
 θῶς ἀπέστη Ἀναξαγόρας εἰπὼν, ὅτι ὁμοῦ πάντα χρή-
 ματα ἦν, ἄπειρα καὶ πλήθει καὶ μικρότητι. Ἔδει δ'
 εἰπεῖν, ἀντὶ τοῦ, καὶ μικρότητι, καὶ ὀλιγότητι. Οὐ
 γὰρ ἄπειρα, ἐπεὶ τὸ ὀλίγον, οὐ διὰ τὸ ἓν, ὡςπερ τινὲς
 φασιν, ἀλλὰ διὰ τὰ δύο. [Ἀντίκειται δὲ καὶ οὕτως.]

Ἀντίκειται δὴ τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ τὰ ἐν ἀριθμοῖς, ἐν τὸ τοῖς πολλοῖς, ὡς μέτρον μετρητῶ. Ταῦτα δὲ ὡς τὰ πρὸς τι, ὅσα μὴ καθ' αὐτὰ τῶν πρὸς τι. Διήρηται δ' ἡμῖν ἐν ἄλλοις, ὅτι διχῶς λέγεται τὰ πρὸς τι, τὰ μὲν ὡς ἐναντία, τὰ δ' ὡς ἐπιστήμη πρὸς ἐπιστητὸν, τῶ λέγεσθαι τι ἄλλο πρὸς αὐτά. Τὸ δὲ ἓν, ἔλαιτον εἶναι τινός, οἷον τοῖν δυοῖν, οὐδὲν κωλύει. Οὐ γὰρ εἰ ἔλαιτον, καὶ ὀλίγον. Τὸ δὲ πλήθος, ὡς γένος ἐστὶ τοῦ ἀριθμοῦ. Ἔστι γὰρ ἀριθμὸς πλήθος ἐνὶ μετρητῶν. Καὶ ἀντίκειται πῶς τὸ ἓν καὶ ὁ ἀριθμὸς, οὐχ ὡς ἐναντίον, ἀλλ' ὡσπερ εἴρηται τῶν πρὸς τι ἓνια. Ἡ γὰρ μέτρον, τὸ δὲ μετρητὸν, ταύτη ἀντίκειται. Διὸ οὐ πᾶν ὁ ἂν ἦ ἓν, ἀριθμὸς ἐστίν, οἷον, εἴ τι ἀδιαίρετόν ἐστιν. Ὁμοίως δὲ λεγομένη ἢ ἐπιστήμη πρὸς τὸ ἐπιστητὸν, οὐχ ὁμοίως ἀποδίδωσι. Δόξειε μὲν γὰρ ἂν μέτρον ἢ ἐπιστήμη εἶναι, τὸ δὲ ἐπιστητὸν τὸ μετρούμενον. Συμβαίνει δὲ ἐπιστήμην μὲν πᾶσαν ἐπιστητὸν εἶναι· τὸ δὲ ἐπιστητὸν μὴ πᾶν ἐπιστήμην, ὅτι τρόπον τινὰ ἢ ἐπιστήμη μετρεῖται τῶ ἐπιστητῶ. Τὸ δὲ πλήθος, οὔτε τῶ ὀλίγῳ ἐναντίον, ἀλλὰ τούτῳ μὲν τὸ πολὺ, ὡς ὑπάρχον πλήθος ὑπερρεχόμενῳ πλήθει· οὔτε τῶ ἐνὶ πάντως· ἀλλὰ τὸ μὲν ὡσπερ εἴρηται, ὅτι διαίρετόν, τὸ δ' ἀδιαίρετον, τὸ δ' ὡς πρὸς τι, ὡσπερ ἢ ἐπιστήμη ἐπιστητῶ, ἐὰν ἦ ἀριθμὸς· τὸ δ' ἓν, μέτρον.

CAPUT VII.

Ἐπεὶ δὲ τῶν ἐναντίων ἐνδέχεται εἶναι τι μεταξὺ, καὶ νίων ἐστίν, ἀνάγκη ἐκ τῶν ἐναντίων εἶναι τὰ μεταξὺ. Πάντα γὰρ τὰ μεταξὺ, ἐν τῶ αὐτῶ γένει ἐστὶ, καὶ ὧν ἐστὶ μεταξὺ. Μεταξὺ μὲν γὰρ ταῦτα λέγομεν, εἰς ὅσα

μεταβάλλειν πρότερον ἀνάγκη τὸ μεταβάλλον· οἷον ἀπὸ τῆς ὑπέρτης ἐπὶ τὴν νήτην, εἰ μεταβαίνοι τῷ ὀλίγῳ χρόνῳ, ἤξει πρότερον εἰς τοὺς μεταξὺ φθόγγους· καὶ ἐν χρώμασιν, εἰ ἤξει ἐκ τοῦ λευκοῦ εἰς τὸ μέλαν, πρότερον ἤξει εἰς τὸ φοινικοῦν καὶ φαιόν, ἢ εἰς τὸ μέλαν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Μεταβάλλειν δ' ἐξ ἄλλου γένους εἰς ἄλλο γένος οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός· οἷον ἐκ χρώματος εἰς σχῆμα. Ἀνάγκη ἄρα τὰ μεταξὺ καὶ αὐτοῖς, καὶ ὧν μεταξὺ εἰσὶν, ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι. Ἀλλὰ μὴν πάντα γε τὰ μεταξὺ, ἐστὶν ἀντικειμένων τινῶν. Ἐκ τούτων γὰρ μόνων καθ' αὐτό ἐστι μεταβαλλειν. Διὸ ἀδύνατον εἶναι μεταξὺ, μὴ ἀντικειμένων. Εἴη γὰρ ἂν μεταβολή, καὶ μὴ ἐξ ἀντικειμένων. Τῶν δ' ἀντικειμένων ἀντιφάσεως μὲν, οὐκ ἔστι μεταξὺ. Τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἀντίφασις, ἀντίθεσις, καὶ ἧς ὄψου ἴσος μέρη ἑκατέρωθεν παρέστιν, ἐχούσης οὐδὲν μεταξὺ ἧς ὄψου ἴσος μέρη ὅν τὸ καὶ ἢ τὸ οὐ παρέστιν, οὐκ ἐχούσης οὐδὲν μεταξὺ. Τῶν δὲ λοιπῶν, τὰ μὲν πρὸς τι, τὰ δὲ στέρησις, τὰ δὲ ἐναντία ἐστί. Τῶν δὲ πρὸς τι ὅσα μὴ ἐναντία, οὐκ ἔχει μεταξὺ. Αἴτιον δ' οὐ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐστί. Τί γὰρ ἐτιωτήμης καὶ ἐπιστητοῦ μεταξὺ; ἀλλὰ μεγάλου καὶ μικροῦ. Εἰ δ' ἔστιν ἐν αὐτῷ γένει τὰ μεταξὺ, ὡσπερ δέδεικται, καὶ μεταξὺ ἐναντίων, ἀνάγκη καὶ αὐτὰ συγκεῖσθαι ἐκ τούτων τῶν ἐναντίων. Ἡ γὰρ ἔσται τὸ γένος αὐτῶν, ἢ οὐδέν. Καὶ εἰ μὲν γένος ἔσται οὕτως ὥστ' εἶναι πρότερόν τι τῶν ἐναντίων, αἱ διαφοραὶ πρότεραι ἐναντία ἔσονται αἱ ποιήσασαι τὰ ἐναντία, ὡς εἶδη γένους. Ἐκ γὰρ τοῦ γένους καὶ τῶν διαφορῶν τὰ εἶδη· οἷον εἰ τὸ λευ-

κόν και μέλαν ἐναντία, ἔστι δὲ τὸ μὲν διακριτικόν
 χρώμα, τὸ δὲ συγκριτικόν χρώμα, αὐται αἱ διαφοραὶ
 τὸ διακριτικόν και συγκριτικόν πρότερα. Ὡστε
 ταῦτα τὰ ἐναντία ἀλλήλοις πρότερα. Ἀλλὰ μὴν τὰ
 γε ἐναντία διαφέροντα, μᾶλλον ἐναντία. Καὶ τὰ λοι-
 πὰ και τὰ μεταξὺ ἐκ τοῦ γένους ἔσται, και τῶν διαφο-
 ρῶν· οἷον ὅσα χρώματα τοῦ λευκοῦ και μέλανός ἐστι
 μεταξὺ, ταῦτα δεῖ ἐκ τε τοῦ γένους λέγεσθαι (ἔστι δὲ
 γένος τὸ χρώμα) και ἐκ διαφορῶν τινῶν. Αὐται δὲ
 οὐκ ἔσονται τὰ πρώτα ἐναντία. Εἰ δὲ μὴ ἔσται ἕκα-
 στον, ἢ λευκόν ἢ μέλαν, εἴρηαι ἄρα. Μεταξὺ ἄρα
 τῶν πρώτων ἐναντίων αὐται ἔσονται. Αἱ πρώται δὲ
 διαφοραὶ τὸ διακριτικόν και συγκριτικόν· ὥστε ταῦ-
 τα πρώτα ζητητέον, ὅσα ἐναντία μὴ ἐν γένει, ἐκ τί-
 νος τὰ μεταξὺ αὐτῶν. Ἀνάγκη γάρ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ
 γένει, ἐκ τῶν ἀσυνθέτων τῷ γένει συγκεῖσθαι, ἢ ἀσύν-
 θετα εἶναι. Τὰ μὲν οὖν ἐναντία, ἀσύνθετα ἐξ ἀλλή-
 λων, ὥστε ἀρχαί· τὰ δὲ μεταξὺ, ἢ πάντα, ἢ οὐδέν.
 Ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων γίγνεται τι. Ὡστε ἔσται μεταβο-
 λή εἰς τοῦτο, πρὶν ἢ εἰς αὐτά· ἑκατέρον γάρ και ἦτ-
 τον ἔσται και μᾶλλον. Μεταξὺ ἄρα ἔσται και τοῦτο
 τῶν ἐναντίων. Καὶ τὰ ἄλλα ἄρα πάντα σύνθετα τὰ
 μεταξὺ. Τὸ γάρ τοῦ μὲν μᾶλλον, τοῦ δ' ἦτιον, σύν-
 θετόν πως ἐξ ἐκείνων ὧν λέγεται εἶναι, τοῦ μὲν μᾶλλον,
 τοῦ δ' ἦτιον. Ἐπεὶ δ' οὐκ ἔστιν εἴρηαι πρότερα
 ὁμογενῆ τῶν ἐναντίων, ἅπαντ' ἂν ἐκ τῶν ἐναντίων εἴη
 τα μεταξὺ. Ὡστε και τὰ κάτω πάντα, και τὰναντία και
 τὰ μεταξὺ ἐκ τῶν πρώτων ἐναντίων ἔσονται. Οἱ μὲν οὖν
 τὰ μεταξὺ ἐν τε ταυτῷ γένει πάντα, και μεταξὺ ἐναν-
 τίων, και σύγκεται ἐκ τῶν ἐναντίων ἅπαντα, δῆλον.

Τὸ δ' ἕτερον τῷ εἶδει τινός τι ἕτερόν ἐστι, καὶ δεῖ
τοῦτο ἀμφοῖν ὑπάρχειν· οἷον, εἰ ζῶον ἕτερον τῷ εἶ-
δει, ἀμφω ζῶα. Ἀνάγκη ἄρα ἐν γένει τῷ αὐτῷ εἶναι
τὰ ἕτερα τῷ εἶδει. Τὸ γὰρ τοιοῦτον γένος καλῶ, ὃ
ἀμφω ἐν ταῦτο λέγεται, μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἔχον
διαφορὰν, εἴθ' ὡς ὕλη ὄν, εἴθ' ὡς ἄλλως. Οὐ μόνον
γὰρ δεῖ τὸ κοινὸν ὑπάρχειν, οἷον, ἀμφω ζῶα, ἀλλὰ καὶ
ἕτερον ἐκατέρω, τοῦτο αὐτὸ τὸ ζῶον, οἷον, τὸ μὲν ἵπ-
πον, τὸ δὲ ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο τὸ κοινόν, ἕτερα
ἀλλήλων ἐστὶ τῷ εἶδει. Ἔσται δὴ καθ' αὐτὸ, τὸ μὲν
τοιονδί ζῶον, τὸ δὲ τοιονδί· οἷον τὸ μὲν ἵππος, τὸ δ'
ἄνθρωπος. Ἀνάγκη ἄρα τὴν διαφορὰν ταύτην ἕτε-
ρότητα τοῦ γένους εἶναι. Λέγω γὰρ γένους διαφο-
ρὰν ἕτερότητα, ἢ ἕτερον ποιῆ τοῦτο αὐτό. Ἐναντίω-
σις τοίνυν ἔσται αὕτη. Δῆλον δὲ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς.
Πάντα γὰρ διαιρεῖται τοῖς ἀντικειμένοις· καὶ ὅτι ἐν-
αντία ἐν ταύτῳ γένει, δίδικται. Ἡ γὰρ ἐναντιότης
ἢ διαφορὰ τελεία. Ἡ δὲ διαφορὰ ἢ εἶδει, πᾶσα τι-
νός τι. Ὡστε τοῦτο τὸ αὐτὸ τε καὶ γένος ἐπ' ἀμφοῖν.
Διὸ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ συστοιχίᾳ πάντα τὰ ἐναντία τῆς
κατηγορίας, ὅσα εἶδει διάφορα καὶ μὴ γένει, ἕτερα τέ
ἀλλήλων μάλιστα. Τελεία γὰρ ἢ διαφορὰ, καὶ ἅμα
ἀλλήλοις οὐ γίνεται. Ἡ ἄρα διαφορὰ, ἐναντιώσις
ἐστὶ. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ ἕτερον εἶναι τῷ εἶδει, τὸ
ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὄντα ἐναντίωσιν ἔχειν, ἄτομα ὄντα
τὰ αὐτὰ δὲ τῷ εἶδει, ὅσα μὴ ἔχει ἐναντίωσιν ἄτομα
ὄντα. Ἐν γὰρ τῇ διαιρέσει καὶ ἐν τοῖς μεταξὺ γί-
νονται ἐναντιώσεις, πρὶν εἰς τὰ ἄτομα εἰσεῖν. Ὡστε
φανερὸν ὅτι πρὸς τὸ καλούμενον ὄν γένος, οὔτε ταύ-

τόν, οὔτε ἕτερον τῷ εἶδει οὐδέν ἐστι τῶν ὡς γένους εἰ-
δῶν προσηκόντων. Ἡ γὰρ ὕλη ἀποφάσει δηλοῦται
τὸ δὲ γένος ὕλη [ὄ] οὗ λέγεται γένος, μὴ ὡς τὸ τῶν
Ἡρακλειδῶν, ἀλλ' ἢ ὡς τὸ ἐν τῇ φύσει. Οὐδὲ πρὸς
τὰ μὲν ἐν ταυτῷ γένει, ἀλλὰ διοίσει τῷ γένει ἐκείνων·
εἶδει δὲ, τὰ ἐν ταυτῷ γένει. Ἐναντίωσιν γὰρ ἀνάγκη
εἶναι τὴν διαφορὰν, οὐ διαφέρει εἶδει. Αὕτη δ' ὑπάρ-
χει τοῖς ἐν ταυτῷ τῷ γένει οὖσι μόνοις.

CAPUT IX.

Ἀπορήσειε δ' ἂν τις, διὰ τί ἀνθρώος γυνή οὐκ εἶδει
διαφέρει, ἐναντίου τοῦ θήλεος καὶ τοῦ ἀρρέενος ὄντος,
τῆς δὲ διαφορᾶς ἐναντιώσεως· οὐδὲ ζῶον θῆλυ καὶ
ἀρρέν, ἕτερον τῷ εἶδει· καίτοι καθ' αὐτὸ τοῦ ζώου
αὕτη ἡ διαφορὰ, καὶ οὐχ ὡς ἡ λευκότης ἢ μελανία,
ἀλλ' ἢ ζῶον καὶ τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἀρρέν ὑπάρχει. Ἔστι
δ' ἢ ἀπορία αὕτη σχεδὸν ἢ αὕτη, καὶ διὰ τί ἢ μὲν
ποιεῖ τῷ εἶδει ἕτερα ἐναντιώσεις, ἢ δ' οὐ· οἷον, τὸ πε-
ζὸν καὶ τὸ πτερωτόν· λευκότης δὲ καὶ μελανία οὐ.
Ἡ ὅτι τὰ μὲν οἰκεία πάθη τοῦ γένους, τὰ δ' ἤτιον·
Καὶ ἐπειδὴ τὸ μὲν λόγος, τὸ δ' ὕλη, ὅσαι μὲν ἐν τῷ
λόγῳ εἶσιν ἐναντιότητες, εἶδει ποιοῦσαι διαφορὰν· ὅσαι
δ' ἐν τῷ συνειλημμένῳ τῇ ὕλῃ, οὐ ποιοῦσαι. Διὸ ἀν-
θρώπου λευκότης οὐ ποιεῖ, οὐδὲ μελανία, οὐδὲ τοῦ
λευκοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ διαφορὰ καὶ εἶδος πρὸς μέ-
λανα ἀνθρώπου, οὐδ' ἂν ὄνομα ἐν τεθῆ. Ὡς ὕλη
γὰρ ὁ ἀνθρώπος. Οὐ ποιεῖ δὲ διαφορὰν ἢ ὕλη. Οὐκ
ἀνθρώπου γὰρ ἢ ὕλη, εἶσιν οἱ ἀνθρώποι. Διὰ τοῦτο,
καίτοι ἕτεραι αἱ σάρκες καὶ τὰ ὅστια, ἐξ ὧν ὁδε καὶ
ὁδε, ἀλλὰ τὸ σύνολον, ἕτερον μὲν, εἶδει δ' οὐκ ἕτερον,
ὅτι ἐν τῷ λόγῳ οὐκ ἔστιν ἐναντιώσεις. Τοῦτο δὲ ἐστι

ἄτομον. Ὁ δὲ Καλλίας ἐστὶν ὁ λόγος κατὰ τῆς ὕλης καὶ ὁ λευκὸς δὴ ἄνθρωπος, ὅτι Καλλίας λευκός. Κατὰ συμβεβηκὸς οὖν ὁ ἄνθρωπος λευκός. Οὐδὲ ὁ χαλκοῦς δὴ κύκλος, καὶ ὁ ξύλινος, οὐδὲ τρίγωνον χαλκοῦν, καὶ κύκλος ξύλινος, οὐ διὰ τὴν ὕλην εἶδει διαφέρουσιν, ἀλλ' ὅτι ἐν τῷ λόγῳ ἔνεστιν ἐναντιότης. Πότερον δ' ἡ ὕλη οὐ ποιεῖ ἕτερα τῷ εἶδει οὐσά πως ἕτερα, ἢ ἐστὶν ὡς ποιεῖ; Διὰ τί γὰρ ὅδε ὁ ἵππος τουδὲ ἀνθρώπου ἕτερος τῷ εἶδει; καίτοι σὺν τῇ ὕλῃ οἱ λόγοι αὐτῶν. Ἡ ὅτι ἔνεστιν ἐν τῷ λόγῳ ἐναντιώσεις; καὶ γὰρ τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου καὶ μέλανος ἵππου. Καὶ ἔστι γε εἶδει, ἀλλ' οὐχ ἡ ὁ μὲν λευκός, ὁ δὲ μέλας· ἐπεὶ καὶ ἐὶ ἄμφω λευκά ἦν, ὁμοίως ἂν ἦν εἶδει ἕτερα. Τὸ δὲ ἄρρην καὶ θῆλυ, τοῦ ζώου οἰκεῖα μὲν πάθη, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ἐν τῇ ὕλῃ καὶ τῷ σώματι. Διὸ τὸ αὐτὸ σπέρμα, ἢ θῆλυ ἢ ἄρρην γίνεται παθόν τι πάθος. Τί μὲν οὖν ἐστὶ τὸ τῷ εἶδει ἕτερον εἶναι, καὶ διὰ τί τὰ μὲν διαφέρει εἶδει, τὰ δ' οὐ, εἴρηται.

CAPUT X.

Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐναντία ἕτερα τῷ εἶδει, τὸ δὲ φθαρτὸν καὶ τὸ ἄφθαρτον ἐναντία (στέρησις γὰρ ἀδυναμία διωρισμένη) ἀνάγκη ἕτερον εἶναι τῷ γένει τὸ φθαρτὸν καὶ τὸ ἄφθαρτον. Νῦν μὲν οὖν ἐπ' αὐτῶν εἰρήκαμεν τῶν καθόλου ὀνομάτων. Ὡστε δόξειεν ἂν οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι ὅτιοῦν ἄφθαρτον καὶ φθαρτὸν ἕτερα εἶναι τῷ εἶδει, ὥσπερ οὐδὲ λευκὸν καὶ μέλαν. Τὸ γὰρ αὐτὸ ἐνδέχεται εἶναι καὶ ἄμα, εἴη ἢ τῶν καθόλου ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος εἴη ἂν καὶ λευκός καὶ μέλας· καὶ τῶν καθ' ἕκαστα· εἴη γὰρ ἂν μὴ ἄμα ὁ αὐτὸς λευκός καὶ μέλας. Καίτοι ἐναντίον τὸ λευκὸν τῷ μέ-

λανι. Ἄλλὰ τῶν ἐναντίων, τὰ μὲν κατὰ συμβε-
 βηκὸς ὑπάρχει ἐνίοις, οἷον καὶ τὰ νῦν εἰρημένα
 καὶ ἄλλα πολλά· τὰ δὲ ἀδύνατον, ὧν ἔστι καὶ
 τὸ φθαρτὸν καὶ τὸ ἀφθαρτον. Οὐδὲν γὰρ ἔστι
 φθαρτὸν κατὰ συμβεβηκός. Τὸ μὲν γὰρ συμβε-
 βηκὸς ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· τὸ δὲ φθαρτὸν,
 τῶν ἐξ ἀνάγκης ὑπαρχόντων ἔστιν οἷς ὑπάρχει·
 ἢ ἔσται ταῦτ' ἐν φθαρτὸν καὶ ἀφθαρτον, εἰ ἐν-
 δέχεται αὐτὸ μὴ ὑπάρχειν τὸ φθαρτὸν. Ἡ τὴν
 οὐσίαν ἄρα, ἢ ἐν τῇ οὐσίᾳ ἀνάγκη ὑπάρχειν τὸ
 φθαρτὸν ἐκάστῳ τῶν φθαρτῶν. Ὁ αὐτὸς δὲ λό-
 γος καὶ περὶ τοῦ ἀφθάρτου. Τῶν γὰρ ἐξ ἀνάγκης
 ὑπαρχόντων ἄμφω· ἢ ἄρα καὶ καθ' ὁ πρῶτον, τὸ
 μὲν φθαρτὸν τὸ δ' ἀφθαρτον ἔχει ἀντίθεσιν. Ὡστε
 ἀνάγκη γένοι' ἕτερα εἶναι. Φανερόν τοίνυν ὅτι οὐκ
 ἐνδέχεται εἶναι εἶδη τοιαῦτα οἷα λέγουσί τινες.
 Ἔσται γὰρ ἄνθρωπος, ὁ μὲν φθαρτός, ὁ δ' ἀφθαρ-
 τος. Καίτοι τῷ εἶδει ταῦτ' ἀλέγεται εἶναι τὰ εἶδη τοῖς
 τισὶ, καὶ οὐκ ὁμώνυμα. Τὰ δὲ γένοι' ἕτερα, πλεῖον
 διέσθηκεν ἢ τὰ εἶδει.

LIBER X. (XI.)

CAPUT I.

Ἦτι μὲν ἡ σοφία περὶ ἀρχῆς ἐπιστήμη τις ἔστι, δηλον
 ἐκ τῶν πρώτων ἐν οἷς διηπόρηται πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν
 ἄλλων εἰρημένα περὶ τῶν ἀρχῶν. Ἀπορήσειε δ' ἄν-
 τις, πότερον μίαν ὑπολαβεῖν εἶναι δεῖ τὴν σοφίαν ἐπι-
 στήμην, ἢ πολλὰς. Εἰ μὲν γὰρ μίαν, μία ἔστιν αἰεὶ

τῶν ἐναντίων· αἱ δ' ἀρχαὶ οὐκ ἐναντία. Εἰ δὲ μὴ
 μία, ποίας δεῖ θεῖναι ταύτας; Ἐτι τὰς ἀποδεικτικὰς
 ἀρχὰς θεωρῆσαι, μίας ἢ πλειόνων; Εἰ μὲν γὰρ μίας,
 τί μᾶλλον ταύτης, ἢ ὁποιασοῦν; εἰ δὲ πλειόνων, ποίας
 δεῖ ταύτας θεῖναι; Ἐτι πότερον πασῶν τῶν οὐσιῶν, ἢ
 οὐ. Εἰ μὲν γὰρ μὴ πασῶν, ποίων χαλεπὸν ἀποδοῦναι
 εἰ δὲ πασῶν μία, ἄδηλον πῶς ἐνδέχεται πλειόνων τὴν
 αὐτὴν ἐπιστήμην εἶναι. Ἐτι πότερον περὶ τὰς οὐσίας
 μόνον, ἢ καὶ τὰ συμβεβηκότα. Εἰ γὰρ περὶ γε τὰ συμ-
 βεβηκότα ἀπόδειξις ἐστὶ, περὶ τὰς οὐσίας οὐκ ἔστιν.
 Εἰ δὲ ἕτερα, τις ἑκατέρω, καὶ ποτέρω σοφία; Ἡ μὲν
 γὰρ ἀποδεικτικὴ σοφία, ἡ περὶ τὰ συμβεβηκότα· ἡ δὲ
 περὶ τὰ πρῶτα, ἢ τῶν οὐσιῶν. Ἄλλ' οὐδὲ περὶ τὰς ἐν
 τοῖς φυσικοῖς εἰρημένας αἰτίας τὴν ἐπιζητουμένην ἐπι-
 στήμην θετέον. Οὐτε γὰρ περὶ τὸ οὐ ἔνεκεν. Τοιοῦ-
 τον γὰρ τὸ ἀγαθόν· τοῦτο δ' ἐν τοῖς πρακτικοῖς
 ὑπάρχει, καὶ τοῖς οὐσιν ἐν κινήσει· καὶ τοῦτο πρῶτον
 κινεῖ. Τοιοῦτον γὰρ τὸ τέλος. Τὸ δὲ πρῶτον κινήσαν
 οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς ἀκινήτοις. Ὅλως δ' ἀπορίαν ἔχει,
 πότερόν ποτε περὶ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας ἐστὶν ἡ ζη-
 τουμένη νῦν ἐπιστήμη, ἢ οὐ, περὶ δὲ τινος ἑτέρας.
 Εἰ γὰρ περὶ ἄλλας, ἢ περὶ τὰ εἶδη εἴη ἂν, ἢ περὶ τὰ
 μαθηματικά. Τὰ μὲν γὰρ εἶδη οὐκ ἔστι, δῆλον.
 Ὅμως δὲ ἀπορίαν ἔχει, καὶ εἶναι τις αὐτὰ θῆ, διὰ τί
 ποῦ οὐκ ὄπισθε ἐπὶ τῶν μαθηματικῶν, οὕτως ἔχει καὶ
 ἐπὶ τῶν ἄλλων ὧν ἐστὶν εἶδη. Λέγω δ' ὅτι τὰ μαθη-
 ματικά μὲν μεταξὺ τε τῶν εἰδῶν τιθέασιν, καὶ τῶν αἰ-
 σθητῶν, οἷον τρίτα τινὰ, παρὰ τὰ εἶδη τε καὶ τὰ
 δεῦρο· τρίτος δ' ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν, οἷδ' ἵππος
 παρ' αὐτόν τε καὶ τοὺς καθ' ἕκαστον. Εἰ δ' αὖ μί

ἔστιν ὡς λέγουσι, περὶ ποῖα θετέον πραγματεύεσθαι
 τὸν μαθηματικόν; Οὐ γὰρ δὴ περὶ τὰ δεῦρο· τοιῶν
 γὰρ οὐθέν ἐστιν, οἷον αἱ μαθηματικαὶ ζητοῦσιν τῶν
 ἐπιστημῶν. Οὐδὲ μὴν περὶ τὰ μαθηματικά ἡ ζητουμένη
 νῦν ἐστὶν ἐπιστήμη· χωριστὸν γὰρ αἰτῶν οὐθέν.
 Ἄλλ' οὐδὲ τῶν αἰσθητῶν οὐσιῶν· φθαρταὶ γάρ. Ὅλως
 δ' ἀπορήσειε τις ἂν, ποίας ἐστὶν ἐπιστήμης τὸ διαπο-
 ρῆσαι περὶ τῆς τῶν μαθηματικῶν ὕλης. Οὔτε γὰρ
 τῆς φυσικῆς, διὰ τὸ περὶ τὰ ἔχοντα ἐν αὐτοῖς ἀρχὴν
 κινήσεως καὶ στάσεως τὴν τοῦ φυσικοῦ πᾶσαν εἶναι
 πραγματιάν· οὔτε μὴν τῆς σκοπούσης περὶ ἀποδεί-
 ξιῶς τε καὶ ἐπιστήμης. Περὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ γέ-
 νος τὴν ζήτησιν ποιεῖται. Λείπεται τοίνυν τὴν προ-
 κειμένην φιλοσοφίαν περὶ αὐτῶν τὴν σκέψιν ποιεῖσθαι.
 Διαπορήσειε δ' ἂν τις, εἰ δεῖ θεῖναι τὴν ζητουμένην
 ἐπιστήμην περὶ τὰς ἀρχὰς τὰ καλούμενα ὑπὸ τινῶν
 στοιχείᾳ. Ταῦτα δὲ πάντες ἐν ἔχοντα τοῖς συν-
 θετοῖς τιθέασιν. Μᾶλλον δ' ἂν δόξειε τῶν καθόλου
 δεῖν εἶναι τὴν ζητουμένην ἐπιστήμην. Πᾶς γὰρ λόγος,
 καὶ πᾶσα ἐπιστήμη τῶν καθόλου, καὶ οὐ τῶν ἐσχά-
 των. Ὡστ' εἴη ἂν οὕτω τῶν πρώτων γενῶν. Ταῦτα
 δὲ γίγνοιντο ἂν, τό, τε ὄν καὶ τὸ ἐν. Ταῦτα γὰρ μάλιστ'
 ἂν ὑποληφθεῖη περιέχειν τὰ ὄντα πάντα, καὶ μάλι-
 στα ἀρχαῖς εἰκέναι, διὰ τὸ εἶναι πρώτα τῇ φύσει.
 Φθαρέντων γὰρ αὐτῶν, συναναιρεῖται καὶ τὰ λοιπά.
 Πᾶν γὰρ ὄν καὶ ἐν. Ἡ δὲ τὰς διαφορὰς αὐτῶν ἀνάγκη
 μετέχειν, εἰ θήσει τις αὐτὰ γένη· διαφορὰ δ' οὐ-
 δεμία τοῦ γένους μετέχει· ταύτη δ' οὐκ ἂν δόξειε δεῖν
 αὐτὰ τιθέναι γένη, οὐδ' ἀρχὰς. Ἐτι δ' εἰ μᾶλλον
 ἀρχὴ τὸ ἀπλούστερον τοῦ ἥτιον τοιούτου· τὰ δὲ

ἔσχατα τῶν ἐκ τοῦ γένους ἀπλούστερα τῶν γενῶν· (ἄτομα γάρ· τὰ γένη δ' εἰς εἶδη πλείω καὶ διαφέροντα διαιρεῖται) μᾶλλον ἢ ἀρχὴ δόξειεν εἶναι τὰ εἶδη τῶν γενῶν· ἢ δὲ συναναιρεῖται τοῖς γένεσι τὰ εἶδη, τὰ γένη ταῖς ἀρχαῖς ἔοικε μᾶλλον· ἀρχὴ γὰρ τὸ συναναιροῦν. Τὰ μὲν οὖν τὴν ἀπορίαν ἔχοντα, ταῦτα καὶ τοιαῦτ' ἐστὶν ἕτερα.

CAPUT II

Ἔτι πότερον δεῖ τιθέναι τὴν παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα, ἢ οὐ, ἀλλὰ τούτων ἢ ζητουμένη νῦν ἐπιστήμη. Ἀλλὰ ταῦτα ἄπειρα. Τὰ γε μὴν παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα, γένη ἢ εἶδη ἐστίν. Ἀλλ' οὐδέτερον τούτων ἢ ζητουμένη ἐπιστήμη. Διότι γὰρ ἀδύνατον τοῦτο, εἴρηται. Καὶ γὰρ ὅλως ἀπορίαν ἔχει, πότερον δεῖ τινα ὑπολαμβάνειν οὐσίαν εἶναι χωριστὴν παρὰ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας καὶ τὰς δεῦρο, ἢ οὐ· ἀλλὰ ταῦτ' εἶναι τὰ ὄντα, καὶ περὶ ταῦτα τὴν σοφίαν ὑπάρχειν. Ζητεῖν μὲν γὰρ εὐόκαμεν ἄλλην τινά. Καὶ τὸ προκείμενον τοῦτ' ἐστὶν ἡμῖν. Λέγω δὲ τὸ ἰδεῖν, εἴ τι χωριστὸν καθ' αὐτὸ, καὶ μηδενὶ τῶν αἰσθητῶν ὑπάρχον. Ἔτι δ' εἰ παρὰ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας ἔστι τις ἕτερα οὐσία, παρὰ ποίας τῶν αἰσθητῶν δεῖ τιθέναι ταύτην εἶναι. Τί γὰρ μᾶλλον παρὰ τοὺς ἀνθρώπους ἢ τοὺς ἵππους, ἢ τῶν ἄλλων ζώων θήσει τις αὐτὴν εἶναι, ἢ καὶ τῶν ἀψύχων ὅλως; Τὸ γε μὴν ἴσας ταῖς αἰσθηταῖς καὶ φθαρταῖς οὐσίαις ἀϊδλους ἕτερας κατασκευάζειν, ἐκτὸς τῶν ἐυλόγων δόξειεν ἢ πίπτειν. Εἰ δὲ μὴ χωριστὴ τῶν σωμάτων ἢ ζητουμένη νῦν ἐστὶν ἀρχή, τίνα ἢ τις ἄλλην θείη μᾶλλον τῆς ὕλης; Αὕτη γε μὴν ἐνεργεία μὲν οὐκ ἔστι, δυνάμει δ' ἐστὶ. Μᾶλλον τ' ἢ ἀρχὴ κυριωτέ-

ρα ταύτης δόξειεν εἶναι τὸ εἶδος καὶ ἡ μορφή. Τοῦτο δὲ φθαρόν. "Ὡθ' ὅλως οὐκ ἔστιν αἰδίδιος οὐσία χωριστὴ καὶ καθ' αὐτήν· ἀλλ' ἄτοπον. "Ἔοικε γάρ, καὶ ζητεῖται σχεδὸν ὑπὸ τῶν χαριστάτων, ὡς οὐσά τις ἀρχὴ καὶ οὐσία τοιαύτη. Πῶς γὰρ ἔσται τάξις, μή τινος ὄντος αἰδίδιος καὶ χωριστοῦ καὶ μένοντος; "Ἐτι δ' εἶπερ ἐστί τις οὐσία καὶ ἀρχὴ τοιαύτη τὴν φύσιν οἶαν νῦν ζητοῦμεν, καὶ αὕτη μία πάντων, καὶ ἡ αὐτὴ τῶν αἰδίδιον τε καὶ φθαρῶν, ἀπορίαν ἔχει διὰ τί ποτε τῆς αὐτῆς ἀρχῆς οὐσης, τὰ μὲν ἔστιν αἰδία τῶν ὑπὸ τὴν ἀρχὴν, τὰ δ' οὐκ αἰδία. Τοῦτο γὰρ τὸ ἄτοπον. Εἰ δ' ἄλλη μὲν ἔστιν ἀρχὴ τῶν φθαρῶν, ἄλλη δὲ τῶν αἰδίδιον, εἰ μὲν αἰδίδιος καὶ ἡ τῶν φθαριῶν, ὁμοίως ἀπορήσομεν. Διὰ τί γὰρ οὐκ αἰδίδιος τῆς ἀρχῆς οὐσης, καὶ τὰ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν αἰδία; Φθαριτῆς δ' οὐσης, ἄλλη τις ἀρχὴ γίνεται ταύτης, κακείνης ἑτέρα· καὶ τοῦτ' εἰς ἄπειρον πρόεισιν. Εἰ δ' αὖ τις τὰς δοκούσας μάλιστα ἀρχὰς ἀκινήτους εἶναι, τό, τε ὄν καὶ τὸ ἐν θῆσει, πρῶτον μὲν εἰ μὴ τοδε τι καὶ οὐσίαν ἐκάτερον αὐτῶν σημαίνει, πῶς ἔσονται χωρισταὶ καὶ καθ' αὐτάς; Τοιαύτας δὲ ζητοῦμεν τὰς αἰδίδιους τε καὶ πρώτας ἀρχάς. Εἴ γε μὴν τόδε τι καὶ οὐσίαν ἐκάτερον αὐτῶν δηλοῖ, πάντ' ἔστιν οὐσία τὰ ὄντα. Κατὰ πάντων γὰρ τὸ ὄν κατηγορεῖται, κατ' ἐνίων δὲ τὸ ἐν. Οὐσίαν δ' εἶναι πάντα τὰ ὄντα, ψεῦδος. "Ἐτι δὲ τοῖς τὴν πρώτην ἀρχὴν τὸ ἐν λέγουσι, καὶ τοῦτο οὐσίαν, ἐκ δὲ τοῦ ἐνὸς καὶ τῆς ὕλης τὸν ἀριθμὸν γεννώσι πρῶτον, καὶ τούτων οὐσίαν φάσκουσιν εἶναι, πῶς ἐνδέχεται τὸ λεγόμενον ἀληθές εἶναι; Τὴν γὰρ δυάδα, καὶ τῶν λοιπῶν ἕκαστον ἀριθμὸν τῶν συνθέτων πῶς ἐν

δεῖ νοῆσαι; περὶ τούτου γὰρ οὔτε λέγουσιν οὐδέν, οὔτε ῥάδιον εἰπεῖν. Ἐἴ γε μὴν γραμμᾶς, ἢ τὰ τούτων ἐχόμενα (λέγω δὲ ἐπιφανείας τὰς πρώτας) θήσει τις ἀρχάς, ταῦτα δ' οὐκ εἰσὶν οὐσίαι χωρισταί, τομαὶ δὲ καὶ διαιρέσεις, αἱ μὲν ἐπιφανειῶν, αἱ δὲ σωμάτων, αἱ δὲ στιγμῶν γραμμῶν· ἔτι δὲ πέρατα τῶν αὐτῶν τούτων· πάντα δὲ ταῦτα ἐν ἄλλοις ὑπάρχει, καὶ χωριστὸν οὐδὲν ἔστιν. Ἔτι πῶς οὐσίαν ὑπολαβεῖν εἶναι δεῖ τοῦ ἐνός καὶ στιγμῆς; Οὐσίας μὲν γὰρ πάσης γενεαίς ἐστι στιγμῆς δ' οὐκ ἔστι· διαίρεσις γὰρ ἢ στιγμῆ. Παρέχει δ' ἀπορίαν καὶ τὸ, πᾶσαν μὲν ἐπιστήμην εἶναι τῶν καθόλου καὶ τοῦ ποιουδι, τὴν δ' οὐσίαν μὴ τῶν καθόλου εἶναι, μᾶλλον δὲ τόδε τι καὶ χωριστόν. Ὡστ' εἰ περὶ τὰς ἀρχάς ἐστὶν ἐπιστήμη, πῶς δεῖ τὴν ἀρχὴν ὑπολαβεῖν οὐσίαν εἶναι; Ἔτι πότερον ἔστι τι παρὰ τὸ σύνολον, ἢ οὐ; λέγω δὲ τὴν ὕλην, καὶ τὸ μετὰ ταύτης. Ἐἴ μὲν γὰρ μὴ, τὰ γε ἐν ὕλῃ φθασιὰ πάντα. Ἐἴ δ' ἔστι τι, τὸ εἶδος ἂν εἴη καὶ ἡ μορφή. Τοῦτο οὖν ἐπὶ τίνων ἔστι, καὶ ἐπὶ τίνων οὐ, χαλεπὸν ἀφορίσαι· ἐπ' ἐνίων γὰρ δῆλον οὐκ ὄν χωριστὸν τὸ εἶδος, οἷον οἰκίας. Ἔτι πότερον αἱ ἀρχαὶ εἶδει ἢ ἀριθμῶ αἱ αὐταί; Ἐἴ γὰρ ἀριθμῶ ἔν, πάντ' ἔσται ταῦτα.

CAPUT III.

Ἐπεὶ δ' ἔστι ἡ τοῦ φιλοσόφου ἐπιστήμη τοῦ ὄντος, ἢ ὄν, καθόλου, καὶ οὐ κατὰ μέρος· τὸ δ' ὄν πολλαχῶς, καὶ οὐ καθ' ἓνα λέγεται τρόπον· εἰ μὲν ὁμωνύμως, κατὰ δὲ κοινὸν μηδὲν, οὐκ ἔστιν ὑπὸ μίαν ἐπιστήμην· οὐ γὰρ ἂν ἔν γένος τῶν τοιούτων· εἰ δὲ κατὰ τι κοινόν, εἴη ἂν ὑπὸ μίαν ἐπιστήμην. Ἔοικε δὲ τὸν εἰρημῖνον λέγεσθαι τρόπον, καθ' ἕπερ τό, τε ἰατρικόν καὶ

τὸ ὑγιεινόν. Καὶ γὰρ τούτων ἐκάτερον πολλαχῶς λε-
γόμενον. Λέγεται δὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἕκαστον, τῷ
τὸ μὲν πρὸς ἰατρικὴν ἀνάγεσθαι πῶς, τὸ δὲ πρὸς
ὑγίειαν, τὸ δ' ἄλλως, πρὸς ταῦτο δ' ἕκαστον. Ἰα-
τρικὸς γὰρ λόγος καὶ μαχαίριον λέγεται, τῷ τὸ μὲν
ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης εἶναι, τὸ δὲ ταύτη χρῆσι-
μον ὁμοίως δὲ καὶ ὑγιεινόν. Τὸ μὲν γὰρ ὅτι σημαν-
τικὸν ὑγείας, τὸ δ' ὅτι ποιητικόν. Ὁ δ' αὐτὸς τρόπος καὶ
ἐπὶ τῶν λοιπῶν. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὸ ὄν ὅπαν
λέγεται. Τῷ γὰρ τοῦ ὄντος ἢ ὄν, πάθος ἢ ἕξις, ἢ
διάθεσις, ἢ κίνησις, ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιοῦτων εἶ-
ναι, λέγεται ἕκαστον αὐτῶν ὄν. Ἐπεὶ δὲ παντὸς τοῦ
ὄντος πρὸς ἓν τι καὶ κοινόν, ἢ ἀναγωγὴ γίγνεται· καὶ
τῶν ἐναντιώσεων ἕκαστη πρὸς τὰς πρώτας διαφορὰς,
καὶ τὰς ἐναντιώσεις ἀναχθῆσεται τοῦ ὄντος, εἴτε πῆ-
θος καὶ ἓν, εἴθ' ὁμοιότης καὶ ἀνομοιότης, αἱ πρώται
τοῦ ὄντος εἰσὶ διαφοραὶ, εἴτ' ἄλλαι τινες. Ἔστισαν
γὰρ αὐταὶ τε θεωρημέναι. Διαφέρει δ' οὐδὲν, τὴν τοῦ
ὄντος ἀναγωγὴν πρὸς τὸ ὄν ἢ πρὸς τὸ ἓν γίνεσθαι.
Καὶ γὰρ, εἰ μὴ ταῦτόν, ἄλλο δ' ἐστίν, ἀντιστρέφει γε.
Τό, τε γὰρ ἓν καὶ ὄν πῶς· τό, τε ὄν, ἓν. Ἐπεὶ δ'
ἔστι τὰ ἐναντία πάντα τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς ἐπιστήμης
θεωρῆσαι, λέγεται δ' ἕκαστον αὐτῶν κατὰ στέρησιν,
καίτοι γ' ἔνια, ἀπορῆσειέ τις ἂν, πῶς λέγεται κατὰ
στέρησιν, ὧν ἔστιν ἀνὰ μέσον τί, καθάπερ ἀδίκου καὶ
δικαίου. Περὶ πάντα δὴ τὰ τοιαῦτα τὴν στέρησιν
δεῖ τιθέναι, μὴ τοῦ ὅλου λόγου, τοῦ τελευταίου δὲ εἰ-
δους· οἷον εἰ ἔστιν ὁ δίκαιος καθ' ἕξιν τινὰ πειθαρχ-
κὸς τοῖς νόμοις, οὐ πάντως ὁ ἀδίκος ἔσται τοῦ ὅλου
στερούμενος λόγου· περὶ δὲ τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις

ἐκλείπων πῆ, καὶ ταύτῃ ἢ στέρησις ὑπάρξει αὐτῷ. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Καθ' ἅπερ δ' ὁ μαθηματικὸς περὶ τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως τὴν θεωρίαν ποιεῖται· περιελὼν γὰρ πάντα τὰ αἰσθητὰ, θεωρεῖ· οἷον βῆρος καὶ κουφότητα, καὶ σκληρότητα, καὶ τούναντιον· ἔτι δὲ καὶ θερμότητα, καὶ ψυχρότητα, καὶ τὰς ἄλλας αἰσθητὰς ἐναντιώσεις· μόνον δὲ καταλείπει τὸ ποσὸν καὶ συνεχές, τῶν μὲν ἐφ' ἓν, τῶν δὲ ἐπὶ δύο, τῶν δ' ἐπὶ τρία, καὶ τὰ πάθη τὰ τούτων ἢ ποσά ἐστι καὶ συνεχῆ, καὶ οὐ καθ' ἕτερόν τι θεωρεῖ· καὶ τῶν μὲν τὰς πρὸς ἄλληλα φύσεις καὶ θέσεις σκοπεῖ, καὶ τὰ ταύταις ὑπάρχοντα, τῶν δὲ τὰς συμμετρίας καὶ ἀσυμμετρίας, τῶν δὲ τοὺς λόγους· ἀλλ' ὁμως μίαν πάντων καὶ τὴν αὐτὴν τίθεμεν ἐπιστήμην τὴν γεωμετρικὴν· τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχει καὶ περὶ τὸ ὄν. Τὰ γὰρ τούτω συμβεβηκότα, καθ' ὅσον ἐστὶν ὄν, καὶ τὰς ἐναντιώσεις αὐτοῦ ἢ ὄν, οὐκ ἄλλης ἐπιστήμης ἢ φιλοσοφίας θεωρῆσαι. Τῇ φυσικῇ μὲν γὰρ οὐχ ἢ ὄντα, μᾶλλον δ' ἢ κινήσεως μετέχει, τὴν θεωρίαν τὴν ἀπονεύμεν ἄν. Ἡ γε μὴν διαλεκτικὴ καὶ ἡ σοφιστικὴ, τῶν συμβεβηκότων μὲν εἰσι τοῖς οὖσι, οὐχ ἢ δ' ὄντα, οὐδὲ περὶ τὸ ὄν αὐτὸ, καθ' ὅσον ὄν ἐστίν. Ὡστε λείπεται τὸν φιλόσοφον, καθ' ὅσον ὄντα ἐστίν, εἶναι περὶ τὰ λεχθέντα θεωρητικόν. Ἐπεὶ δὲ τό, τε ὄν ἅπαν καθ' ἓν τι καὶ κοινὸν λέγεται πολλαχῶς λεγόμενον, καὶ τὰ ἐναντία τὸν αὐτὸν τρόπον (εἰς τὰς πρώτας γὰρ ἐναντιώσεις καὶ διαφορὰς τοῦ ὄντος ἀνάγεται) τὰ δὲ τοιαῦτα δυνατόν ὑπὸ μίαν ἐπιστήμην εἶναι, διαλύοιτ' ἂν ἢ κατ' ἀρχὰς ἀπορία λεχθεῖσα. Λέγω

δ' ἐν ἡ̄ διηπορεῖτο , πῶς ἔσται πολλῶν καὶ διαφορῶν ὄντων τῷ γένει, μία τις ἐπιστήμη.

CAPUT IV.

Ἐπεὶ δὲ ὁ μαθηματικὸς χρῆται τοῖς κοινοῖς ἰδίως, καὶ τὰς τούτων ἀρχὰς ἂν εἴη θεωρῆσαι τῆς πρώτης φιλοσοφίας. Ὅτι γὰρ ἀπὸ τῶν ἴσων ἀφαιρεθέντων ἴσα τὰ λειπόμενα, κοινὸν μὲν ἔστιν ἐπὶ πάντων τῶν ποσῶν. Ἡ μαθηματικὴ δ', ὑπολαβοῦσα περὶ τι μέρος τῆς οἰκείας ὕλης, ποιῆται τὴν θεωρίαν· οἷον περὶ γραμμίας, ἢ γωνίας, ἢ ἀριθμοὺς, ἢ τῶν λοιπῶν τι ποσῶν· οὐχ ἡ̄ δ' ὄντα, ἀλλ' ἡ̄ συνεχῆς αὐτῶν ἕκαστον ἐφ' ἐν ἡ̄ δύο, ἢ τρία. Ἡ δὲ φιλοσοφία περὶ τῶν ἐν μέρει μὲν, ἢ τούτων ἑκάστῳ τί συμβέβηκεν, οὐ σκοπεῖ· περὶ τὸ ὄν δὲ ἡ̄ ὄν, τῶν τοιοῦτων ἕκαστον θεωρεῖ. Τὸν αὐτὸν δ' ἔχει τρόπον καὶ περὶ τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην τῇ μαθηματικῇ. Τὰ συμβεβηκότα γὰρ ἢ φυσικῇ καὶ τὰς ἀρχὰς θεωρεῖ, τὰς τῶν ὄντων ἢ κινούμενα, καὶ οὐχ ἡ̄ ὄντα. Τὴν δὲ πρώτην εἰρήκαμεν ἐπιστήμην τούτων εἶναι, καθ' ὅσον ὄντα τὰ ὑποκείμενά ἐστιν, ἀλλ' οὐχ ἡ̄ ἕτερόν τι. Διὸ καὶ ταύτην καὶ τὴν μαθηματικὴν ἐπιστήμην μέρη τῆς σοφίας εἶναι θετέον.

CAPUT V.

Ἔστι δὲ τις ἐν τοῖς οὖσιν ἀρχή, περὶ ἣν οὐκ ἔσται διεφεῦσθαι, τὸναντίον δὲ ἀναγκαῖον ἀεὶ ποιεῖν· λέγω δὲ ἀληθεύειν, οἷον ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ καθ' ἓνα τὸν αὐτὸν χρόνον εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ τᾶλλα τὰ τοῦτον αὐτοῖς ἀντικείμενα τὸν τρόπον. Καὶ περὶ τῶν τοιούτων, ἀπλῶς μὲν οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, πρὸς τόνδε δ' ἔστιν. Οὐ γὰρ ἔστιν ἐκ πιστοτέρας ἀρχῆς αὐτοῦ τούτου

ποιήσασθαι τὸν συλλογισμόν. Δεῖ δέ γε, εἴπερ ἔστι τὸ ἀπλῶς ἀποδειχθαι. Πρὸς δὲ τὸν λέγοντα τὰς ἀντικειμένας φάσεις, τῷ δεικνύντι διότι ψεῦδος, λεπτόν τι τοιοῦτον, ὃ ταυτὸ μὲν ἔσται τῷ μὴ ἐνδέχεσθαι ταυτὸ εἶναι, καὶ μὴ εἶναι κατ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, μὴ δόξει δ' εἶναι ταυτόν. Οὗτοι γὰρ μόνως ἂν ἀποδειχθείη πρὸς τὸν φάσκοντα ἐνδέχεσθαι τὰς ἀντικειμένας φάσεις ἀληθεύειν, κατὰ τοῦ αὐτοῦ· τοὺς δὲ μέλλοντας ἀλλήλοις λόγου κοινωνήσειν, δεῖ τι συνέναι αὐτῶν· μὴ γιγνομένου γὰρ τούτου, πῶς ἔστι κοινωνία τούτοις πρὸς ἀλλήλους λόγου; Δεῖ τοίνυν τῶν ὀνομάτων ἕκαστον εἶναι γνωρίμον, καὶ δηλοῦν ἐν τι, καὶ μὴ πολλὰ, μόνον δὲ ἓν· καὶ πλείονα σημαίνει, φανερόν ποιεῖν ἐφ' ᾧ φέροι τοῦνομα τούτων. Ὁ δὲ λέγων εἶναι τοῦτο, καὶ μὴ εἶναι, τοῦτο ὁ ὅλως εἶναι φησιν, οὐ φησιν. Ὡστ' ὃ σημαίνει τοῦνομα, τοῦτο οὐ φησιν σημαίνει· τοῦτο δ' ἀδύνατον. Ὡστ' εἴπερ σημαίνει τι τὸ εἶναι τόδε, τὴν ἀντίφασιν ἀληθεύειν ἀδύνατον κατὰ τοῦ αὐτοῦ. Ἐτι δ' εἴ τι σημαίνει τοῦνομα, καὶ τοῦτ' ἀληθεύεται, δεῖ καὶ τοῦτ' ἐξ ἀνάγκης εἶναι· τὸ δ' ἐξ ἀνάγκης ὄν, οὐκ ἐνδέχεται τότε μὴ εἶναι. Τὰς ἀντικειμένας ἄρα οὐκ ἐνδέχεται φάσεις καὶ ἀποφάσεις ἀληθεύειν κατὰ τοῦ αὐτοῦ. Ἐτι δ' εἰ μηθὲν μᾶλλον ἢ φάσις ἢ ἀπόφασις ἀληθεύεται, ὁ λέγων ἄνθρωπον ἢ οὐκ ἄνθρωπον, οὐδὲν μᾶλλον ἀληθεύσει. Δόξει δὲ καὶ οὐκ ἵππον εἶναι φάσκων τὸν ἄνθρωπον, ἢ μᾶλλον ἢ οὐκ ἦτιον ἀληθεύειν, ἢ οὐκ ἄνθρωπον. Ὡστε καὶ ἵππον φάσκων εἶναι τὸν αὐτὸν ἀληθεύσει. Τὰς γὰρ ἀντικειμένας ὁμοίως ἢν ἀληθεύειν. Συμβαίνει τοίνυν τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον εἶναι

καὶ ἔππον, ἢ τῶν ἄλλων τι ζῶων. Ἀπόδειξις μὲν οὖν οὐδεμία τούτων ἐστὶν ἀπλῶς· πρὸς μέντοι τὸν ταῦτα τιθέμενον ἀπόδειξις. Ταχέως δ' ἂν τις καὶ αὐτὸν τὸν Ἡράκλειτον τοῦτο ἐρωτήσας τὸν τρόπον, ἠγάγκασεν ὁμολογεῖν μηδέ ποτε τὰς ἀντικειμένας φάσεις δυνατὸν εἶναι κατὰ τῶν αὐτῶν ἀληθεύεσθαι· νῦν δ' οὐ συνείδεις ἑαυτὸν τί ποτε λέγει, ταύτην ἔλαβε τὴν δόξαν. Ὅλως δ' εἰ τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ ἐστὶν ἀληθές, οὐδ' ἂν αὐτὸ τοῦτο ἀληθές εἶη· λέγω δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι τὸ αὐτὸ καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον εἶναι τε, καὶ μὴ εἶναι. Καθάπερ γὰρ καὶ διηρημένων αὐτῶν, οὐδὲν μᾶλλον ἢ κατάφασις ἢ ἀπόφασις ἀληθεύεται· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοῦ συναμφοτέρου, καὶ τοῦ συμπεπλεγμένου, καθάπερ μιᾶς τινος καταφάσεως οὔσης, οὐδὲν μᾶλλον ἢ ἀπόφασις, ἢ τὸ ὅλον ἐν καταφάσει τιθέμενον ἀληθές ἐσται. Ἐτι δ' εἰ μηθὲν ἐστὶν ἀληθές καταφῆσαι, κἂν αὐτὸ τοῦτο ψεῦδος εἶη, τὸ φάναι μηδεμίαν ἀληθῆ κατάφασιν ὑπάρχειν· εἰ δὲ ἐστὶ τι, λύοιτ' ἂν τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν τοιαῦτα ἐνισταμένων, καὶ παντελῶς ἀναιρούντων τὸ διαλέγεσθαι.

CAPUT VI.

Παραπλήσιον δὲ τοῖς εἰρημένοις ἐστὶ καὶ τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Πρωταγόρου. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔφη πάντων εἶναι χρημάτων μέτρον τὸν ἄνθρωπον· οὐδὲν ἔτιρον λέγων, ἢ τὸ δοκοῦν ἐκάσιω, τοῦτο καὶ εἶναι παγίως. Τούτου δὲ γινομένου, τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ κακὸν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ ἄλλα τὰ κατὰ τὰς ἀντικειμένας φάσεις λεγόμενα, διὰ τὸ πολλάκις τοιςδὲ μὲν φαίνεσθαι τόδε εἶναι καλόν, τοιςδὲ δὲ τούναντίον· μέτρον δ' εἶναι τὸ φαινο-

μενον ἐκάστω. Λύοιτο δ' ἂν αὐτὴ ἡ ἀπορία, θεω-
 ρήσασι πόθεν ἐλήλυθεν ἡ ἀρχὴ τῆς ἰπολήψεως ταύ-
 τῆς. Ἔοικε γὰρ ἐνίοις μὲν ἐκ τῆς τῶν φυσιολόγων δόξης
 γεγενῆσθαι, τοῖς δ' ἐκ τοῦ μὴ ταῦτ' ἀπερὶ τῶν αὐτῶν
 ἀπαντας γινώσκειν, ἀλλὰ τοῖς δὲ μὲν ἡδὴ τόδε φαίνεσθαι,
 τοῖς δὲ τὸναντίον. Τὸ γὰρ μηδὲν ἐκ μὴ ὄντος γίνε-
 σθαι, πᾶν δ' ἐξ ὄντος, σχεδὸν πάντων ἐστὶ κοινὸν δόγ-
 μα τῶν περὶ φύσεως. Ἐπεὶ οὖν οὐ λευκὸν γίγνεται ἐκ λευ-
 κοῦ τελείως ὄντος, καὶ οὐδ' αὖ μὴ λευκοῦ· οὐδὲ γεγενη-
 μένον μὴ λευκὸν γίγνοιτ' ἂν ἐκ μὴ ὄντος λευκοῦ τὸ γι-
 γνόμενον μὴ λευκόν. Ὡστε ἐκ μὴ ὄντος γίγνοιτ' ἂν καὶ
 ἐκείνους, εἰ μὴ ὑπῆρχε μὴ λευκὸν τὸ αὐτὸ καὶ λευκόν. Οὐ
 χαλεπὸν δὲ διαλύειν τὴν ἀπορίαν ταύτην. Ἐῖρηται γὰρ
 ἐν τοῖς φυσικοῖς, πῶς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίγνεται τὰ γι-
 γνόμενα, καὶ πῶς ἐξ ὄντος. Τὸ γε μὴν ὁμοίως προσ-
 ἔχειν ἀμφοτέραις ταῖς δόξαις καὶ ταῖς φαντασίαις τῶν
 πρὸς αὐτοὺς διαμφισβητούντων, εὖηθες. Δῆλον
 γὰρ ὅτι τοὺς ἑτέρους αὐτῶν ἀνάγκη διεψεῦσθαι. Φα-
 νερόν δὲ τοῦτ' ἐκ τῶν γιγνομένων κατὰ τὴν αἰσθησιν.
 Οὐδέποτε γὰρ τὸ αὐτὸ φαίνεται τοῖς μὲν γλυκὺν, τοῖς
 δὲ τὸναντίον, μὴ ἐφθαρμένων καὶ λελωβημένων τῶν
 ἑτέρων τὸ αἰσθητήριον καὶ κριτήριο τῶν λεχθέντων
 χυμῶν. Τούτου δ' ὄντος τοιοῦτου, τοὺς ἑτέρους μὲν
 ὑποληπτίον μέτρον εἶναι, τοὺς δ' ἑτέρους οὐχ ὑπολη-
 πτίον. Ὅμοίως δὲ τοῦτο λέγω καὶ ἐπὶ ἀγαθοῦ καὶ
 κακοῦ, καὶ καλοῦ καὶ μισχροῦ, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοι-
 οῦτων. Οὐδὲν γὰρ διαφέρει τοῦτ' ἀξιοῦν, ἢ τὰ φαι-
 νόμενα ταῖς ὑπὸ τὴν ὄψιν ὑποβάλλουσι τὸν δάκτυλον,
 καὶ ποιῶσιν ἐκ τοῦ ἑνός φαίνεσθαι δύο. Λύο δὲ εἶ-
 ναι, διὰ τὸ φαίνεσθαι τοσαῦτα, καὶ πάλιν ἔν. Τοῖς

γὰρ μὴ κινουσί τὴν ὄψιν, ἐν φαίνεται τὸ ἐν. Ὅλως
 δὲ ἄτοπον ἐκ τοῦ φαίνεσθαι τὰ δεῦρο μεταβάλλοντα,
 καὶ μηδέποτε διαμένοντα ἐν τοῖς αὐτοῖς, ἐκ τούτου
 περὶ τῆς ἀληθείας τὴν κρίσιν ποιῆσθαι. Δεῖ γὰρ ἐκ
 τῶν αἰεὶ κατὰ ταῦτα ἐχόντων, καὶ μηδέποτε μεταβο-
 λὴν ποιουμένων, τὸ ἀληθές θηρεῦν. Τοιαῦτα δ'
 ἔστι τὰ κατὰ τὸν κόσμον. Ταῦτα γὰρ οὐχ ὅτε μὲν
 τοιαδὲ, πάλιν δ' ἄλλοῖα φαίνεται· ταῦτ' αἰεὶ, καὶ
 μεταβολῆς οὐδεμιᾶς κοινωνοῦντα. Ἐτι δ' εἰ κινήσις
 ἔστι, καὶ κινούμενόν τι, κινεῖται δὲ πᾶν ἕκ τινος καὶ
 εἰς τι, δεῖ ἄρα τὸ κινούμενον εἶναι ἔτι ἐν ἐκείνῳ ἐξ οὗ
 κινήσεται, καὶ οὐκ εἶναι ἐν αὐτῷ, καὶ εἰς τοδὶ κινεῖσθαι
 καὶ γίγνεσθαι ἐν τούτῳ· τὸ δὲ κατὰ τὴν ἀντίφασιν
 μὴ συναληθεύεσθαι κατ' αὐτούς, καὶ εἰ κατὰ τὸ πο-
 σὸν συνεχῶς τὰ δεῦρο ῥεῖ καὶ κινεῖται, καὶ τις τοῦτο
 θειη, καίπερ οὐκ ἀληθές ὄν, διὰ τί κατὰ τὸ ποιὸν οὐ
 μένει; Φαίνονται γὰρ οὐχ ἥκιστα κατὰ τὰς ἀντιφάσεις
 ταυτοῦ κατηγορεῖν, ἐκ τοῦ τὸ ποσὸν ὑπεληφέναι μὴ
 μέναι ἐπὶ τῶν σωμάτων, διὰ τὸ εἶναι τετράπηχον τὸ
 αὐτὸ, καὶ οὐκ εἶναι. Ἡ δ' οὐσία κατὰ τὸ ποιόν. Τοῦ-
 το γὰρ τῆς ὠρισμένης φύσεως· τὸ δὲ ποσόν, τῆς ἀο-
 ρίστου. Ἐτι διὰ τί, προστάτιοντος τοῦ ἱατροῦ τοδὶ
 τὸ σιπλον προσενέγκασθαι, προσφέρονται; τί γὰρ
 μᾶλλον τοῦτο ἄριστος ἐστίν, ἢ οὐκ ἔστιν; ὥστε οὐδὲν
 ἄντι ἔχοι φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. Νῦν δ' ὡς ἀληθεύ-
 οντος περὶ αὐτὸ, καὶ ὄντος τοῦ προσταθθέντος σιπλου
 τούτου, προσφέρονται τοῦτο. Καίτοι γ' οὐκ ἔδει μὴ
 διαμενούσης παγίως μηδεμιᾶς φύσεως ἐν τοῖς αἰσθη-
 τοῖς, ἀλλ' αἰεὶ πασῶν κινουμένων καὶ ὄντων. Ἐτι
 δ' εἰ μὲν ἀλλοιοῦμεθα αἰεὶ, καὶ μηδέποτε διαμένο-

μεν οἱ αὐτοὶ, τί θαυμασιὸν εἰ μηδέποθ' ἡμῖν τὰ αὐ-
 τὰ φαίνεται, καθάπερ τοῖς κάμνουσι; Καὶ γὰρ τού-
 τοις διὰ τὸ μὴ ὁμοίως διακείσθαι τὴν ἔξιν, καὶ τὸ ὑγι-
 αῖνον, οὐχ ὁμοίως φαίνεται τὰ κατὰ τὰς αἰσθήσεις·
 αὐτὰ μὲν οὐδευιᾶς διὰ γε τοῦτο μεταβολῆς κοινω-
 νοῦντα αἰσθητὰ· αἰσθητὰ δ' ἕτερα ποιοῦντα τοῖς
 κάμνουσι, καὶ μὴ τὰ αὐτά. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον
 ἔχειν καὶ τῆς γινομένης μεταβολῆς εἰρημένης, ἴσως
 ἀναγκαῖόν ἐστιν. Εἰ δὲ μὴ μεταβάλλομεν, ἀλλ' οἱ
 αὐτοὶ διατελοῦμεν ὄντες, εἴη τι ἂν μένον. Πρὸς μὲν
 οὖν τοὺς ἐκ λόγου τὰς εἰρημένας ἀπορίας ἔχοντας,
 οὐ ῥάδιον διαλύσαι μὴ τιθέντων τι, καὶ τούτων μηκέ-
 τι λόγον ἀπαιτοῦντων. Οὕτω γὰρ πᾶς λόγος, καὶ πᾶ-
 σα ἀπόδειξις γίγνεται. Μηδὲν γὰρ τιθέντες, ἀναι-
 ροῦσι τὸ διαλέγεσθαι, καὶ ὅλως λόγον. Ὡστε πρὸς
 μὲν τοὺς τοιοῦτους οὐκ ἔστι λόγος· πρὸς δὲ τοὺς
 διαποροῦντας, ἐκ τῶν παραδεδομένων ἀποριῶν ῥάδιον
 ἀπαντᾶν, καὶ διαλύειν τὰ ποιοῦντα τὴν ἀπορίαν ἐν
 αὐτοῖς. Δῆλον δ' ἐκ τῶν εἰρημένων. Ὡστε φανερόν
 ἐκ τούτων, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὰς ἀντικειμένας φάσεις
 περὶ ταύτου καθ' ἓνα χρόνον ἀληθεύειν, οὐδὲ τὰ
 ἐναντία, διὰ τὸ λέγεσθαι κατὰ στέρησιν τὰ ἐναντία.
 Δῆλον δὲ τοῦτ', ἐπ' ἀρχὴν τοὺς λόγους ἀναλύουσι τοὺς
 τῶν ἐναντίων. Ὅμοίως δὲ οὐδὲ τῶν ἀνά μέσον οὐδὲν
 οἶόν τε κατηγορεῖσθαι καθ' ἓνός καὶ τοῦ αὐτοῦ. Λευ-
 κοῦ γὰρ ὄντος τοῦ ὑποκειμένου, λέγοντες αὐτὸ εἶναι
 οὔτε λευκὸν οὔτε μέλαν, ψευσόμεθα. Συμβαίνει γὰρ
 εἶναι λευκὸν αὐτὸ, καὶ μὴ εἶναι. Θάτερον γὰρ τῶν
 συμπεπλεγμένων ἀληθεύεται κατ' αὐτοῦ. Τοῦτο δ'
 ἐστὶν ἀντίφασις τοῦ λευκοῦ. Οὔτε δὴ κατ' Ἡράκλει-

τον ἐνδέχεται λέγοντα ἀληθεύειν, οὔτε καὶ Ἀναξαγόραν. Εἰ δὲ μὴ, συμβήσεται τάναντία τοῦ αὐτοῦ κατηγορεῖν. Ὅταν γὰρ ἐν παντὶ φῆ παντός εἶναι μοῖραν, οὐδὲν μᾶλλον εἶναί φησι γλυκὴ ἢ πικρὸν, ἢ τῶν λοιπῶν ὁποιαοῦν ἐναντιώσεων· εἶπερ ἐν ἅπαντι πάντα ὑπάρχει μὴ δυνάμει μόνον, ἀλλ' ἐνεργείᾳ, καὶ ἀποκκριμένως. Ὅμοίως δὲ οὐδὲ πάσας ψευδεῖς, οὐδὲ ἀληθεῖς τὰς φάσεις δυνατόν εἶναι δι' ἄλλὰ τε πολλὰ τῶν λεχθέντων ἂν δυσχερῶν διὰ ταύτην τὴν θέσιν· καὶ διότι ψευδῶν μὲν οὐσῶν πασῶν, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο τις φάσκων ἀληθεύσει· ἀληθῶν δὲ, ψευδεῖς εἶναι πάσας λέγων, οὐ ψεύσεται.

CAPUT VII.

Πᾶσα δ' ἐπιστήμη ζητεῖ τινὰς ἀρχὰς καὶ αἰτίαις περὶ ἕκαστον τῶν ὑφ' αὐτὴν ἐπιστητῶν, οἷον ἰατρικὴ καὶ γυμναστικὴ, καὶ τῶν λοιπῶν ἐκάστη τῶν ποιητικῶν ἢ μαθηματικῶν. Ἐκάστη γὰρ τοῦτων περιγραφὰ μὲν τι γένος αὐτῆς, περὶ τοῦτο πραγματεύεται ὡς ὑπάρχον καὶ ὄν, οὐχ ἢ δὲ ὄν, ἀλλ' ἕτερά τις αὐτῆ παρὰ ταύτης τὰς ἐπιστήμας ἐστὶν ἐπιστήμη· τῶν δὲ λεχθεισῶν ἐπιστημῶν, ἐκάστη λαβοῦσα πῶς τὸ τί ἐστὶν ἐν ἐκάστῳ γένει, πειρᾶται δεικνύναι τὰ λοιπὰ μαλακώτερον ἢ σκληρότερον. Λαμβάνουσι δὲ τὸ τί ἐστὶν, αἱ μὲν διὰ τῆς αἰσθήσεως· αἱ δ' ὑποτιθέμεναι. Διὸ καὶ δῆλον ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπαγωγῆς, ὅτι τῆς οὐσίας καὶ τοῦ τί ἐστὶν οὐκ ἐστὶν ἀπόδειξις. Ἐπεὶ δ' ἐστὶ τις ἢ περὶ φύσεως ἐπιστήμη, δῆλον ὅτι καὶ πρακτικῆς ἕτερα καὶ ποιητικῆς ἐστὶν. Ποιητικῆς μὲν γὰρ ἐν τῷ ποιοῦντι, καὶ οὐ τῷ ποιουμένῳ τῆς κινήσεως ἢ ἀρχῆς, καὶ τοῦτ' ἐστὶν εἴτε τέχνη τις, εἴτ' ἄλλη τις δύναμις.

Ὅμοιως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς πρακτικῆς, οὐκ ἐν τῷ πρακτῷ, μᾶλλον δ' ἐν τοῖς πράττουσιν ἢ κινήσει. Ἡ δὲ τοῦ φυσικοῦ περὶ τὰ ἔχοντα ἐν ἑαυτοῖς κινήσεις ἀρχὴν ἔστιν. Ὅτι μὲν τοίνυν οὔτε πρακτικὴν οὔτε ποιητικὴν ἀλλὰ θεωρητικὴν ἀναγκαῖον εἶναι τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην, δῆλον ἐκ τούτων. Εἰς ἐν γάρ τι τούτων τῶν γενῶν ἀνάγκη πίπτειν αὐτήν. Ἐπεὶ δὲ τὸ τί ἐστὶν ἀναγκαῖον ἐκάστη πως τῶν ἐπιστημῶν εἰδέναι, καὶ τούτω χρῆσθαι ἀρχῇ, δεῖ μὴ λανθάνειν πῶς ὀριστιέον τῷ φυσικῷ, καὶ πῶς ὁ τῆς οὐσίας λόγος ληπτέος, πότερον ὡς τὸ σιμὸν, ἢ μᾶλλον ὡς τὸ κοῖλον. Τούτων γὰρ ὁ μὲν τοῦ σιμοῦ λόγος μετὰ τῆς ὕλης λέγεται τῆς τοῦ πράγματος · ὁ δὲ τοῦ κοίλου, χωρὶς τῆς ὕλης. Ἡ γὰρ σιμότης ἐν ἑνὶ γίγνεται. Διὸ καὶ ὁ λόγος αὐτῆς μετὰ ταύτης θεωρεῖται · τὸ σιμὸν γὰρ ἐστὶ ἕξ κοίλη. Φανερόν οὖν ὅτι καὶ σαρκὸς καὶ ὄφθαλμοῦ, καὶ τῶν λοιπῶν μορίων μετὰ τῆς ὕλης αἰὶ τὸν λόγον ἀποδοτέον. Ἐπεὶ δ' ἐστὶ τις ἐπιστήμη τοῦ ὄντος, ἢ ὄν καὶ χωριστὸν, σκεπτέον πότερον ποτετῆ φυσικῇ τὴν αὐτὴν θετέον εἶναι ταύτην, ἢ μᾶλλον ἑτέραν. Ἡ μὲν οὖν φυσικὴ περὶ τὰ κινήσεως ἔχοντ' ἀρχὴν ἐν αὐτοῖς ἔστιν · ἢ δὲ μαθηματικὴ, θεωρητικὴ μὲν, καὶ περὶ μένοντά τις αὐτῆ, ἀλλ' οὐ χωριστά. Περὶ τὸ χωριστὸν ἄρα ὄν καὶ ἀκίνητον, ἑτέρα τούτων ἀμφοτέρων τῶν ἐπιστημῶν ἐστί τις, εἴπερ ὑπάρχει τις οὐσία τοιαύτη. Λέγω δὲ χωριστὴ καὶ ἀκίνητος · ὅπερ πειρασόμεθα δεικνύειν · καὶ εἴπερ ἐστὶ τις τοιαύτη φύσις ἐν τοῖς οὖσιν, ἐνταῦθα ἂν εἴη που καὶ τὸ θεῖον · καὶ αὕτη ἂν εἴη πρώτη καὶ κυριωτάτη ἀρχή. Δῆλον τοίνυν ὅτι τρία γένη τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν ἐστὶ,

φυσική, μαθηματική, θεολογική. Βέλτιστον μὲν οὖν τὸ τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν γένος· τούτων δ' αὐτῶν ἡ τελευταία λεχθεῖσα· περὶ τὸ τιμιώτερον γὰρ ἔστι τῶν ὄντων. Βελτίων δὲ καὶ χείρων ἐκάστη λέγεται κατὰ τὸ οἰκεῖον ἐπιστητόν. Ἀπορήσεις δ' ἂν τις, πότερόν ποτε τὴν τοῦ ὄντος ἢ ὃν ἐπιστήμην καθόλου θείναι δεῖ, ἢ οὐ. Τῶν μὲν γὰρ μαθηματικῶν ἐκάστη περὶ ἓν τι γένος ἀφωρισμένον ἔστιν· ἡ καθόλου, κοινὴ περὶ πάντων. Εἰ μὲν οὖν αἱ φυσικαὶ οὐσίαι πρῶται τῶν ὄντων εἰσὶ, καὶ ἡ φυσικὴ πρώτη τῶν ἐπιστημῶν εἴη· εἰ δ' ἔστιν ἑτέρα φύσις καὶ οὐσία χωριστὴ καὶ ἀκίνητος, ἑτέραν ἀνάγκη καὶ τὴν ἐπιστήμην αὐτῆς εἶναι, καὶ προτέραν τῆς φυσικῆς, καὶ καθόλου προτέραν.

CAPUT VIII.

Ἐπεὶ δὲ τὸ ἀπλῶς ὃν κατὰ πλείους λέγεται τρόπους, ὧν εἷς κατὰ συμβεβηκὸς εἶναι λεγόμενος, σκεπτόν πρῶτον περὶ τοῦ οὕτως ὄντος. Ὅτι μὲν οὖν οὐδεμία τῶν παραδεδωμένων ἐπιστημῶν πραγματεύεται περὶ τὸ συμβεβηκὸς, δῆλον. Οὔτε γὰρ οἰκοδομικὴ σκοπεῖ τὸ συμβησόμενον τοῖς τῆ οἰκίᾳ χρησομένοις, οἷον εἰ λυπηρῶς ἢ τούναντίον οἰκήσουσιν, οὐθ' ὑφαντικὴ, οὔτε σκυτοτομικὴ, [οὔτε ὀψοποιητικὴ]. Τὸ δὲ καθ' αὐτὴν ἴδιον ἐκάστη τούτων σκοπεῖ τῶν ἐπιστημῶν μόνον· τοῦτο δ' ἔστι τὸ οἰκεῖον τέλος· οὐδὲ ἢ μουσικὸν καὶ γραμματικόν. Οὐδὲ τὸν ὄντα μουσικόν, ὅτι γενόμενος γραμματικός, ἅμα ἔεται τὰ ἀμφοτέρω, πρότερον οὐκ ὧν· ὃ δὲ μὴ αἰεὶ ὃν ἔστιν, ἐγγίγνεται τοῦτο· ὡςθ' ἅμα μουσικὸς ἐγγίγνεται καὶ γραμματικός. Τοῦτο δὲ οὐδεμία ζητεῖ τῶν ὁμολογουμένως οὐσῶν ἐπιστημῶν, πλὴν ἡ σοφιστικὴ. Περὶ τὸ

συμβεβηκός γὰρ αὐτημόνη πραγματεύεται. Διὸ Πλό-
 των οὐ κακῶς εἴρηκε, φήσας τὸν σοφιστὴν περὶ τὸ μὴ ὄν
 διατρίβειν. Ὅτι δ' οὐδ' ἐνδεχόμενόν ἐστιν εἶναι τοῦ συμ-
 βεβηκῆτος ἐπιστήμην, φανερόν ἐστι, πειραθῆ εἶσιν ἰδίῃν,
 τί ποτ' ἐστὶ τὸ συμβεβηκός. Πᾶν φαμέν εἶναι, τὸ μὲν αἰεὶ
 καὶ ἐξ ἀνάγκης (ἀνάγκης δ' οἱ τῆς κατὰ βίαιον λεγομένης,
 ἀλλ' ἢ χρώμεθα ἐν τοῖς κατὰ τὰς ἀποδείξεις) τὸ δ' ὡς
 ἐπιτοπολὺ, τὸ δ' οὐθ' ὡς ἐπιτοπολὺ, οὐτ' αἰεὶ καὶ ἐξ
 ἀνάγκης, ἀλλ' ὅπως ἔτυχεν· οἷον ἐπὶ κυνὶ γένοιτ' ἂν
 ψύχος, ἀλλὰ τοῦτο οὐθ' ὡς αἰεὶ ἐξ ἀνάγκης, οὔτε ὡς
 ἐπιτοπολὺ γίγνεται· συμβαίη δέ ποτ' ἂν. Ἔστι δὴ τὸ
 συμβεβηκός, ὃ γίγνεται μὲν οὐκ αἰεὶ, οὐδ' ἐξ ἀνάγκης,
 οὐδ' ὡς ἐπιτοπολὺ. Τί μὲν οὖν ἐστὶ τὸ συμβεβηκός,
 εἴρηται· διότι δ' οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη τοῦ τοιοῦτου,
 δῆλον. Ἐπιστήμη μὲν γὰρ πᾶσα τοῦ ἀεὶ ὄντος, ἢ ὡς
 ἐπιτοπολὺ. Τὸ δὲ συμβεβηκός ἐν οὐδετέρῳ τούτων
 ἐστίν. Ὅτι δὲ τοῦ κατὰ συμβεβηκός ὄντος οὐκ εἰσὶν
 αἰτίαι καὶ ἀρχαὶ τοιαῦται, οἷαι περ τοῦ καθ' αὐτὸ
 ὄντος, δῆλον. Ἔσται γὰρ ἅπαντ' ἐξ ἀνάγκης. Εἰ
 γὰρ τόδε μὲν ἐστὶν τοῦδε ὄντος, τόδε δὲ τοῦδε, τοῦτο
 δὲ μὴ ὅπως ἔτυχεν, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης, ἐξ ἀνάγκης ἔσται καὶ
 οὐ τοῦτ' ἦν αἴτιον, ἕως τοῦ λεγομένου τελευταίου αἰτια-
 τοῦ. Τοῦτο δ' ἦν κατὰ συμβεβηκός. Ὡστε ἐξ ἀνάγκης
 ἅπαντ' ἔσται καὶ τὸ ὁποτέρως ἔτυχε, καὶ τὸ ἐνδέχασθαι
 καὶ γίνεσθαι, καὶ μὴ παντελῶς, ἐκ τῶν γινομένων ἀναιρεθ-
 ται. Καὶ μὴ ὄν δὲ, ἀλλὰ καὶ γιγνόμενον τὸ αἴτιον ὑποτε-
 θῆ, ταῦτα συμβησεται. Πᾶν γὰρ τὸ ἐξ ἀνάγκης γενήσε-
 ται. Καὶ γὰρ αὐριον ἔκλειψις γενήσεται, ἂν τόδε γένηται
 τοῦτο δ', ἂν ἕτερόν τι· καὶ τοῦτ', ἂν ἄλλο· καὶ τοῦτον
 δὴ τὸν τρόπον ἀπο πεπερασμένου χρόνου τοῦ ἀπὸ νῦν

μέχρις αὔριον ἀφαιρουμένου χρόνου, ἤξει ποτὲ εἰς τὸ ὑπάρχον. Ὡστ' ἐπεὶ τοῦτ' ἐστίν, ἀπαντ' ἐξ ἀνάγκης τὰ μετὰ τοῦτο γενήσεται· ὥστε πάντα ἐξ ἀνάγκης γίγνεσθαι. Τὸ δ' ὡς ἀληθῶς ὄν, καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός, τὸ μὲν ἐστὶν ἐν συμπλοκῇ τῆς διανοίας, καὶ πάθος ἐν ταύτῃ· διὸ περὶ μὲν τὸ οὕτως ὄν, οὐ ζητοῦνται αἱ ἀρχαί· περὶ δὲ τὸ ἔξω ὄν καὶ χωριστόν· τὸ δ' οὐκ ἀναγκάσιον, ἀλλ' ἀόριστον. Λέγω δὲ τὸ κατὰ ὡς ἐπ' ἔλαττον συμβεβηκός. Τοῦ τοιούτου δ' ἄτακτα καὶ ἄπειρα τὰ αἷτια. Τὸ δὲ ἕνεκά του, ἐν τοῖς φύσει γιγνομένοις, ἢ ἀπὸ διανοίας ἐστί. Τύχη δ' ἐστίν, ὅταν τι τούτων γένηται κατὰ συμβεβηκός. Ὡσπερ γὰρ καὶ ὄν ἐστίν, τὸ μὲν καθ' αὐτὸ, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός, οὕτως καὶ αἷτιον. Ἡ τύχη δ' αἷτιον κατὰ συμβεβηκός, ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσιν τῶν ἕνεκά του γιγνομένοις. Διὸ περὶ ταῦτ' οὐ τύχη καὶ διάνοια· προαίρεσις γὰρ οὐ χωρὶς διανοίας. Τὰ δ' αἷτια ἀόριστα, ἀφ' ὧν ἂν γένοιτο τὸ ἀπὸ τύχης. Διὸ ἄδηλος ἀνθρωπίνῳ λογισμῶ, καὶ αἷτιον κατὰ συμβεβηκός· ἀπλῶς δὲ οὐδενός· ἀγαθὴ δὲ τύχη καὶ κακὴ, ὅταν ἀγαθὸν ἢ φαῦλον ἀποβῇ· ἀτυχία δὲ καὶ δυστυχία, περὶ μέγεθος τούτων. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲν κατὰ συμβεβηκός πρότερον τῶν καθ' αὐτὸ, οὐδ' ἄφ' αἷτια. Εἰ ἄρα τύχη, ἢ καὶ τὸ αὐτόματον αἷτιον τοῦ οὐρανοῦ, πρότερον νοῦς αἷτιον καὶ φύσις.

CAPUT IX.

Ἔστι δὲ τὸ μὲν ἐνεργεῖα μόνον, τὸ δὲ δυνάμει, τὸ δὲ δυνάμει καὶ ἐνεργεῖα, τὸ μὲν ὄν, τὸ δὲ ποσόν, τὸ δὲ τῶν λοιπῶν. Οὐκ ἔστι δὲ κινήσις παρὰ τὰ πράγματα. Μεταβάλλει γὰρ ἀεὶ κατὰ τὰς τοῦ ὄντος

κατηγορίας. Κοινὸν δ' ἐπὶ τούτων οὐδέν ἐστιν, οὐδέ ἐν μιᾷ κατηγορίᾳ. Ἐκαστον δὲ διχῶς ὑπάρχει πᾶσιν, οἷον τόδε. Τὸ μὲν γὰρ μορφή αὐτοῦ, τὸ δὲ στέρσις· καὶ κατὰ τὸ ποιόν, τὸ μὲν λευκόν, τὸ δὲ μέλαν· καὶ κατὰ τὸ ποσόν, τὸ μὲν τέλειον, τὸ δὲ ἀτελές· καὶ κατὰ φοράν, τὸ μὲν ἄνω, τὸ δὲ κάτω, ἢ τὸ μὲν κοῦφον, τὸ δὲ βαρύ. Ὡστε κινήσεως καὶ μεταβολῆς τοσαῦτ' εἶδη, ὅσα τοῦ ὄντος. Διηρημένον δὲ καθ' ἕκαστον γένος, τὸ μὲν δυνάμει, τὸ δ' ἐντελεχείᾳ, τὴν τοῦ δυνάμει ἢ τοιοῦτόν ἐστι, ἐνεργεῖαν λέγω κίνησιν. Ὅτι δ' ἀληθῆ λέγομεν, ἐνθ' ἐνδε δῆλον. Ὅταν γὰρ τὸ οἰκοδομητὸν ἢ τοιοῦτόν, αὐτὸ λέγομεν εἶναι ἐνεργεῖα ἢ οἰκοδομεῖται. Καὶ ἔστι τοῦτο οἰκοδόμησις. Ὁμοίως μάθησις, ἰατρικαί, καὶ κύλισις, βᾶδισις, ἄλσις, γήρασις, ἀδρηνσις. Συμβαίνει δὲ κινεῖσθαι, ὅταν ἢ ἐντελέχεια ἢ αὐτῇ, καὶ οὔτε πρότερον, οὔθ' ὕστερον. Ἡ δὲ τοῦ δυνάμει ὄντος ἐντελέχεια, ὅταν ἐντελεχεία ὦν ἐνεργῇ, ἢ αὐτὸ, ἢ ἄλλο ἢ κινήτὸν, κινήσις ἐστι. Λέγω δὲ τὸ ἢ ὧδε. Ἔστι γὰρ ὁ χαλκὸς δυνάμει ἀνδρίας· ἀλλ' ὁμοίως οὐχ ἢ τοῦ χαλκοῦ ἐντελέχεια, ἢ χαλκὸς, κινήσις ἐστιν. Οὐ γὰρ ταῦτο χαλκῶ εἶναι καὶ δυνάμει τινί· ἐπεὶ εἰ ταῦτο ἦν ἀπλῶς, κατὰ τὸν λόγον, ἦν ἂν ἢ τοῦ χαλκοῦ ἐντελέχεια κινήσις τις. Οὐκ ἔστι δὲ ταῦτόν· δῆλον δ' ἐπὶ τῶν ἐναντίων. Τὸ μὲν γὰρ δύνασθαι ὑγιαίνειν, καὶ δύνασθαι κάμνειν, οὐ ταῦτόν ἦν. Καὶ γὰρ ἂν τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ κάμνειν, ταῦτόν ἦν. Τὸ δ' ὑποκείμενον καὶ ὑγιαῖνον, καὶ νοσοῦν, εἴθ' ὑγρότης, εἴθ' αἷμα, ταῦτο καὶ ἐν. Ἐπεὶ δὲ οὐ τὸ αὐτόν, ὡσπερ οὐδὲ χροῶμα ταῦτο καὶ ὄρατόν, ἢ τοῦ δυνατοῦ ἢ δυνατόν ἐντελέχεια κινήσις ἐστιν. Ὅτι μὲν γὰρ ἐστιν αὕτη,

καὶ ὅτι συμβαίνει τότε κινεῖσθαι, ὅταν ἡ ἐντελέχεια ἢ αὐτή, καὶ οὐτε πρότερον οὐδ' ὕστερον, δηλόν. Ἐνδέχεται γὰρ ἕκαστον ὅτε μὲν ἐνεργεῖν, ὅτε δὲ μὴ οἶον, τὸ οἰκοδομητὸν ἢ οἰκοδομητὸν, καὶ ἡ τοῦ οἰκοδομητοῦ ἐνεργεῖα ἢ οἰκοδομητὸν, οἰκοδόμησις ἐστίν. Ἡ γὰρ τοῦτο ἐστίν ἡ οἰκοδόμησις, ἢ ἐνεργεῖα, ἢ οἰκία· ἀλλ' ὅταν ἡ οἰκία ἢ, οὐκ ἔτι οἰκοδομητὸν ἔσται· οἰκοδομεῖται δὲ τὸ οἰκοδομητὸν. Ἀνάγκη ἄρα οἰκοδόμηοι τὴν ἐνεργεῖαν εἶναι. Ἡ δ' οἰκοδόμησις, κίνησις τις. Ὅδ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπιτῶν ἄλλων κινήσεων. Ὅτι δὲ καλῶς εἴρηται, δηλόν ἐξ ὧν οἱ ἄλλοι λέγουσι περὶ αὐτῆς, καὶ ἐκ τοῦ μὴ ῥάδιον εἶναι διορίσαι ἄλλως αὐτήν. Οὔτε γὰρ ἐν ἄλλῳ τις γένει δύναται ἂν θεῖναι αὐτήν. Δηλόν δ' ἐξ ὧν λέγουσιν. Οἱ μὲν γὰρ ἐτερότητα καὶ ἀνισότητα καὶ τὸ μὴ ὄν ὧν οὐδὲν ἀνάγκη κινεῖσθαι. Ἀλλ' οὐδ' ἡ μεταβολή, οὐτ' εἰς ταῦτα, οὐτ' ἐκ τοιούτων μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν ἀντικειμένων. Αἴτιον δὲ τοῦ εἰς ταῦτα τιθῆναι, ὅτι ἀόριστόν τι δοκεῖ εἶναι ἡ κίνησις. Τῆς δ' ἐτέρας συστοιχίας αἱ ἀρχαὶ, διὰ τὸ στερητικαὶ εἶναι, ἀόριστοι. Οὔτε γὰρ τόδε, οὔτε τοιόνδε οὐδεμία αὐτῶν, οὔτε τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν. Τοῦ δὲ δοκεῖν ἀόριστον εἶναι τὴν κίνησιν, αἴτιον, ὅτι οὐτ' εἰς δύναμιν τῶν ὄντων, οὐτ' εἰς ἐνεργεῖαν ἐστὶ τιθῆναι αὐτήν. Οὔτε γὰρ τὸ δυνατόν ποσόν εἶναι, κινεῖται ἐξ ἀνάγκης, οὔτε τὸ ἐνεργεῖα ποσόν. Ἡ τε κίνησις ἐνεργεῖα μὲν εἶναι δοκεῖ τις, ἀτελής δέ. Αἴτιον δ', ὅτι ἀτελής τὸ δυνατόν οὐδ' ἐστὶν ἐνεργεῖα· καὶ διὰ τοῦτο χαλεπὸν αὐτήν λαβεῖν, τί ἐστίν. Ἡ γὰρ εἰς στέρησιν ἀνάγκη θεῖναι, ἢ εἰς δύναμιν, ἢ εἰς ἐνεργεῖαν ἀπλήν. Τούτων δ' οὐδὲν φαίνεται ἐνδεχόμενον. Ὡστε λείπεται τὸ λε-

χθὲν εἶναι καὶ ἐνέργειαν, καὶ μὴ ἐνέργειαν τὴν εἰρημέ-
νην, ἰδεῖν μὲν χαλεπὴν, ἐνδεχομένην δ' εἶναι. Καὶ
ὅτι ἐστὶν ἡ κίνησις ἐν τῷ κινήτῳ, δηλον. Ἐντελέχ. α
γὰρ ἐστὶ τούτου ὑπὸ τοῦ κινήτικου· καὶ ἡ τοῦ κινήτι-
κου ἐνέργεια οὐκ ἄλλη ἐστὶ. Δεῖ μὲν γὰρ εἶναι ἐντε-
λέχειαν ἀμφοῖν. Κινήτικόν μὲν γὰρ ἐστὶ, τὸ δύνα-
σθαι· κινεῖν δὲ, τὸ ἐνεργεῖν· ἀλλ' ἐστὶν ἐνεργητικόν
τοῦ κινήτου. Ὡσθ' ὁμοίως μία ἀμφοῖν ἐνέργεια, ὡσ-
περ τὸ αὐτὸ διάστημα ἐν πρὸς δύο, καὶ δύο πρὸς ἐν,
καὶ τὸ ἄναντες, καὶ τὸ κάταντες, ἀλλὰ τὸ εἶναι οὐχ ἐν
Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ κινεῦντος καὶ κινουμένου.

CAPUT X.

Τὸ δ' ἄπειρον, ἢ τὸ ἀδύνατον διελθεῖν τῷ μὴ πε-
φυκέναι διίεναι, καθάπερ ἡ φωνὴ ἀόρατος· ἢ τὸ διεξ-
οδον ἔχον ἀτελεύτητον, ἢ ὁ μόλις, ἢ ὁ πεφυκὸς ἔχειν,
μὴ ἔχη διεξοδον ἢ πύρας· εἴτι προσθήσει ἢ ἀφαιρέσει, ἢ
ἀμφο. Χωριστὸν μὲν δὴ αὐτὸ τὸ ὄν, αἰσθητὸν δὲ οὐχ
οἰόντ' εἶναι. Εἰ γὰρ μήτε μέγεθος ἐστὶ μήτε πλῆθος,
οὐσία δ' αὐτοῦ τὸ ἄπειρον, καὶ μὴ συμβεβηκὸς, ἀδι-
αίρετον ἐστὶ. Τὸ γὰρ διαιρετὸν, ἢ μέγεθος, ἢ πλῆ-
θος. Εἰ δὲ ἀδιαίρετον, οὐκ ἄπειρον, εἰ μὴ καθάπερ
ἡ φωνὴ ἀόρατος. Ἀλλ' οὐχ οὕτω λέγουσιν, οὐθ' ἡμεῖς
ζητοῦμεν, ἀλλ' ὡς ἀδιεξοδον. Ἐτι πῶς ἐνδέχεται καθ'
αὐτὸ εἶναι ἄπειρον, εἰ μὴ εἴη ἀριθμὸς καὶ μέγεθος,
ὣν πάθος τὸ ἄπειρον; Ἐτι εἰ κατὰ συμβεβηκὸς, οὐκ
ἂν εἴη στοιχεῖον τῶν ὄντων ἢ ἄπειρον, ὡσπερ οὐδὲ τὸ
ἀόρατον τῆς διαλέκτου, καίτοι ἡ φωνὴ ἀόρατος. Καὶ
ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐνεργεῖα εἶναι τὸ ἄπειρον, δηλον. Ἐστὶ
γὰρ ὁτιοῦν ἑαυτοῦ ἄπειρον μέρος τὸ λαμβανόμενον.
Τὸ γὰρ ἀπείρω εἶναι καὶ ἄπειρον, τὸ αὐτὸ· εἴπερ οὐ-

σία, τὸ ἄπειρον, καὶ μὴ καθ' ὑποκειμένον. Ὡστε ἢ ἀδιαίρετον, ἢ εἰς ἄπειρα διαιρετὸν ἢ μεριστόν. Πολλὰ δ' εἶναι τὸ αὐτὸ, ἀδύνατον ἄπειρα. Ὡσπερ γὰρ μέρος ἄῤῥος, οὕτως ἄπειρον ἀείρου, εἰ ἔστιν οὐσία καὶ ἀρχή. Ἀμεριστον ἄρα καὶ ἀδιαίρετον. Ἀλλὰ ἀδύνατον, τὸ ἐντελεχεία ὄν, ἄπειρον. Ποσὸν γὰρ εἶναι ἀνάγκη. Κατὰ συμβεβηκὸς ἄρα ὑπάρχει· ἀλλ' οὕτως εἴρηται ὅτι οὐκ ἐνδέχεται εἶναι ἀρχὴν, ἀλλ' ἐκείνο ὃ συμβέβηκε τὸν ἀριθμὸν, ἢ τὸ ἄρτιον. Αὐτὴ μὲν οὖν ἢ ζήτησις καθόλου. Ὅτι δ' ἐν τοῖς αἰσθητοῖς οὐκ ἔστιν, ἐνθ' ἐνδε δῆλον. Εἰ γὰρ σώματος λόγος, τὸ ἐπιπέδοις ὠρισμένον, οὐκ εἴη ἂν ἄπειρον σῶμα, οὐτ' αἰσθητὸν, οὐτε νοητὸν, οὐτ' ἀριθμὸς ὡς κειχωρισμένος καὶ ἄπειρος. Ἀριθμητὸν γὰρ ὁ ἀριθμὸς, ἢ τὸ ἔχον ἀριθμὸν. Φυσικῶς δὲ ἐκ τῶνδε δῆλον. Οὐτε γὰρ σύνθετον οἶόν τε ξῖναι, οὐθ' ἀπλοῦν. Σύνθετον μὲν γὰρ οὐκ ἔστι σῶμα, [ἐπεὶ] εἰ πεπέρανται τῷ πλήθει τὰ στοιχεῖα. Δεῖ γὰρ ἰσάζειν τὰναντία, καὶ μὴ εἶναι ἐν αὐτῶν ἄπειρον. Εἰ γὰρ ὅπως οὖν λείπεται ἢ θάτερον σώματος δύναμις, φθαρήσεται ὑπὸ τοῦ ἀείρου τὸ πεπερασμένον. Ἐκαστον δ' ἄπειρον εἶναι ἀδύνατον. Σῶμα γὰρ ἔστι τὸ πάντῃ ἔχον διάστασιν· ἄπειρον δὲ, τὸ ἀπεράντως διεστηκός. Ὡσὶ εἰ τὸ ἄπειρον σῶμα, πάντῃ ἔστιν ἄπειρον. Οὐδὲ ἐν δὲ ἀπλοῦν ἐνδέχεται τὸ ἄπειρον εἶναι σῶμα, οὐθ' ὡς λέγουσιν τινες, παρὰ τὰ στοιχεῖα ἐξ οὗ γεννηῶσι ταῦτα. Οὐκ ἔστι γὰρ τὸ τοιοῦτον σῶμα παρὰ τὰ στοιχεῖα· ἅπαντα γὰρ ἐξ οὗ ἔστι καὶ ὢν, διαλύεται εἰς ταῦτα. Οὐ φαίνεται δὲ τοῦτο παρὰ τὰ ἀπλᾶ σώματα, οὐδὲ πῦρ, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν στοιχείων οὐδέν· χωρὶς γὰρ τοῦ ἄπειρον εἶναι τι

αὐτῶν, ἀδύνατον τὸ ἅπαν, κἄν ἢ πεπερασμένον, ἢ εἶναι, ἢ γίγνεσθαι τι αὐτῶν, ὡςπερ Ἡράκλειτός φησιν, ἅπαντα γίγνεσθαι ποτὶ πῦρ. Ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνός, ὃ ποιοῦσι παρὰ τὰ στοιχεῖα οἱ φυσικοί. Πᾶν γὰρ μεταβάλλει ἐξ ἐναντίου, οἷον ἐκ θερμοῦ εἰς ψυχρόν. Ἔτι τὸ αἰσθητὸν σῶμα ποῦ· καὶ ὁ αὐτὸς τόπος ὅλου καὶ μορίου, οἷον τῆς γῆς. Ὡστ' εἰ μὲν ὁμοειδές, ἀκίνητον ἔσται, ἢ ἀεὶ ὠσθήσεται. Τοῦτο δὲ ἀδύνατον. Τί γὰρ μᾶλλον κάτω ἢ ἄνω, ἢ ὀπουοῦν; Οἷον εἰ βῶλος εἶη, ποῦ αὕτη κινήθήσεται ἢ μενεῖ; Ὁ γὰρ τόπος αὐτῆς τοῦ συγγενοῦς σώματος ἄπειρος. Καθ' ἕξει οὖν τὸν ὅλον τόπον. Καὶ πῶς; Τίς οὖν ἡ μονή καὶ ἡ κίνησις; ἢ πανταχοῦ μενεῖ; οὐ κινήθήσεται ἄρα· ἢ πανταχοῦ κινήθήσεται; οὐκ ἄρα στήσεται. Εἰ δ' ἀνόμοιον τὸ πᾶν, ἀνόμοιοι καὶ οἱ τόποι. Καὶ πρῶτον μὲν οὐχ ἓν τὸ σῶμα τοῦ παντός, ἀλλ' ἢ τὸ ἄπεισθαι. Εἶτα ἢ πεπερασμένα ταῦτα ἔσται, ἢ ἄπειρα εἶδει. Πεπερασμένα μὲν οὖν οὐχ οἷόν τε. Ἔσται γὰρ τὰ μὲν ἄπειρα, τὰ δ' οὐ, ἢ τὸ πᾶν ἄπειρον· οἷον πῦρ, ἢ ὕδωρ. Φθορά δὲ τὸ τοιοῦτον τοῖς ἐναντίοις. Εἰ δ' ἄπειρα καὶ ἀπλᾶ, καὶ οἱ τόποι ἄπειροι, καὶ ἔσται ἄπειρα τὰ στοιχεῖα. Εἰ δὲ τοῦτ' ἀδύνατον, καὶ οἱ τόποι πεπερασμένοι, καὶ τὸ πᾶν ἀνάγκη πεπεράνθαι. Ὅλως δ' ἀδύνατον ἄπειρον εἶναι σῶμα, καὶ τόπον τοῖς σώμασιν, εἰ πᾶν σῶμα αἰσθητὸν βάρος ἔχει, ἢ κουφότητα. Ἡ γὰρ ἐπὶ τὸ μέσον, ἢ ἄνω ὠσθήσεται. Ἀδύνατον δὲ τὸ ἄπειρον, ἢ πᾶν, ἢ τὸ ἥμισυ, ἢ ὀποτερονοῦν πεπονθῆναι. Πῶς γὰρ διέλθῃ; ἢ πῶς τοῦ ἄπειρου ἔσται τὸ μὲν κάτω, τὸ δ' ἄνω, ἢ ἔσχατον καὶ μέσον; Ἔτι πᾶν αἰσθητὸν σῶμα ἐν τόπῳ. Τόπον δὲ εἶδη ἐξ

Ἀδύνατον δ' ἐν τῷ ἀπείρῳ σώματι ταῦτ' εἶναι· ὅπως δ' εἰ ἀδύνατον τόπον ἀπείρον εἶναι, καὶ σῶμα ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἐν τόπῳ, πού. Τοῦτο δὲ σημαίνει ἢ ἄνω, ἢ κάτω ἢ τῶν λοιπῶν τι· τούτων δ' ἕκαστον πέρασ τι. Τὸ δ' ἀπείρον, οὐ ταῦτόν ἐν μερέθει καὶ κινήσει, καὶ χρόνῳ, ὡς μία τις φύσις· ἀλλὰ τὸ ὕστερον λέγεται κατὰ τὸ πρότερον· οἷον, κινήσις κατὰ τὸ μέγεθος, ἐφ' οὗ κινεῖται, ἢ ἀλλοιοῦται, ἢ αὔξεται· χρόνος δὲ, διὰ τὴν κίνησιν.

CAPUT XI.

Μεταβάλλει δὲ τὸ μεταβάλλον, τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκός, ὡς τὸ μουσικὸν βιαδίξειν τὸ δὲ τῷ τούτου τι μεταβάλλειν, ἀπλῶς λέγεται μεταβάλλειν, οἷον ὅσα κατὰ μέρη. Γυιάζεται γὰρ τὸ σῶμα, ὅτι ὁ ὀφθαλμός. Ἔστι δὲ τι ὁ καθ' αὐτὸ πρῶτον κινεῖται· καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ καθ' αὐτὸ κινήτόν. Ἔστι δὲ τι καὶ ἐπὶ τοῦ κινουῦντος ὡσαύτως. Κινεῖ γὰρ τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκός, τὸ δὲ κατὰ μέρος, τὸ δὲ καθ' αὐτό. Ἔστι δὲ τι τὸ κινουῦν πρῶτον· ἐστὶ δὲ τι τὸ κινούμενον· ἔτι ἐν ᾧ χρόνῳ, καὶ ἐς οὗ, καὶ εἰς ὅ. Τὰ δ' εἶδη καὶ τὰ πάθη, καὶ ὁ τόπος, εἰς ἃ κινουῦνται τὰ κινούμενα, ἀκίνητά ἐστιν, οἷον, ἐπιστήμη, καὶ θερμότης. Ἔστι δ' οὐχ ἢ θερμότης κινήσις, ἀλλ' ἢ θερμοασις. Ἡ δὲ μὴ κατὰ συμβεβηκός μεταβολὴ οὐκ ἐν ἅπασιν ὑπάρχει, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐναντίοις καὶ μετιξὺν, καὶ ἐν ἀντιφάσει. Τούτου δὲ πίστις ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. Μεταβάλλει δὲ τὸ μεταβάλλον, ἢ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκειμένου, ἢ ἐκ μὴ ὑποκειμένου εἰς ὑποκειμένου, ἢ ἐξ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκειμένου. Λέγω δὲ ὑποκειμένου, τὸ καταφάσει δηλούμενον. Ὡστ' ἀνάγκη τρεῖς εἶναι μεταβολάς. Ἡ γὰρ

ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκειμενον, οὐκ ἔστι μεταβολή· οὔτε γὰρ ἐναντία, οὔτε ἀντίφασίς ἐστίν, ὅτι οὐκ ἀντίθεσις. Ἡ μὲν οὖν ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς ὑποκειμενον, καὶ ἀντίφασιν, γένεσις ἐστίν, ἢ μὲν ἀπλῶς, ἀπλῆ, ἢ δὲ τίς, τινός· ἢ δ' ἐξ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκειμενον φθορά, ἢ μὲν ἀπλῶς, ἀπλῆ, ἢ δὲ τίς, τινός· εἰ τὸ μὴ ὄν λέγεται πλεοναχῶς, καὶ μήτε τὸ κατὰ σύνθεσιν ἢ διαίρεσιν ἐνδέχεται κινεῖσθαι, μήτε τὸ κατὰ δύναμιν, τὸ τῷ ἀπλῶς ὄντι ἀντικείμενον· τὸ γὰρ μὴ λευκὸν ἢ μὴ ἀγαθὸν ὅμως ἐνδέχεται κινεῖσθαι κατὰ συμβεβηκός. Εἴη γὰρ ἂν ἄνθρωπος τὸ μὴ λευκόν· τὸ δ' ἀπλῶς μὴ τότε, οὐδαμῶς. Ἀδύνατον γὰρ τὸ μὴ ὄν κινεῖσθαι· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὴν γένεσιν κινήσιν εἶναι. Γίγνεται γὰρ τὸ μὴ ὄν. Εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα κατὰ συμβεβηκός γίγνεται, ἀλλ' ὅμως ἀληθές εἶπεῖν, ὅτι ὑπάρχει τὸ μὴ ὄν κατὰ τοῦ γιγνομένου ἀπλῶς. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἡρεμεῖν. Ταῦτά τε δὴ συμβαίνει δυσχερῆ, καὶ εἰ πᾶν τὸ κινούμενον ἐν τόπῳ· τὸ δὲ μὴ ὄν, οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ. Εἴη γὰρ ἂν ποῦ. Οὐδὲ δὴ ἢ φθορὰ κινήσεις. Ἐναντίον γὰρ κινήσει κινήσεις ἢ ἡρεμία, φθορὰ δὲ γενέσει· Ἐπεὶ δὲ πᾶσα κινήσεις μεταβολή τις, μεταβολαὶ δὲ τρεῖς αἰ εἰρημέται, τούτων δ' αἰ μὲν κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν οὐ κινήσεις, αὗται δ' εἰσὶν αἰ κατ' ἀντίφασιν, ἀνάγκη τὴν ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκειμενον κινήσιν εἶναι μόνην. Τὰ δ' ὑποκειμενα, ἢ ἐναντία, ἢ μεταξύ. Καὶ ἢ στέρησις κείσθω ἐναντίον, καὶ δηλοῦται καταφάσει, οἶον, τὸ γυμνὸν καὶ κωδόν, καὶ τὸ μέλαν.

CAPUT XII.

Εἰ οὖν αἰ κατηγορίαι διήρηνται οὐσίᾳ, ποιότητι,

τόπω, ποιῆν, ἢ πάσχειν, τῷ πρὸς τι, ποσῶ, ἀνάγκη
 τρεῖς εἶναι κινήσεις, ποιουῦ, ποσοῦ, τόπου· καὶ οὐσίαν
 δ' οὐ, διὰ τὸ μηδὲν εἶναι οὐσίᾳ ἐναντίον, οὐδὲ τοῦ
 πρὸς τι. Ἔστι γὰρ θατέρον μηδὲν μεταβάλλοντος,
 ἀληθεύεσθαι θατέρον μηδὲν μεταβάλλον. Ὡστε κατὰ
 συμβεβηκὸς ἢ κινήσις αὐτῶν. Οὐδὲ ποιουῦντος καὶ
 πάσχοντος, ἢ κινουῦντος καὶ κινουμένου, ὅτι οὐκ ἔστι
 κινήσεως κινήσις, οὐδὲ γενέσεως γένεσις, οὐδ' ὄλως με-
 ταβολὴ μεταβολῆς. Διχῶς γὰρ ἐνδέχεται κινήσεως εἶναι
 κίνησιν· ἢ ὡς ὑποκειμένου, οἷον ὁ ἄνθρωπος κινεῖται,
 ὅτι ἐκ λευκοῦ εἰς μέλαν μεταβάλλει· ὥστε οὕτω καὶ ἡ
 κίνησις, ἢ θερμαίνεται, ἢ ψύχεται, ἢ τόπον ἀλλάττει,
 ἢ αὖξεται. Τοῦτο δὲ ἀδύνατον. Οὐ γὰρ τῶν ὑποκει-
 μένων τι ἢ μεταβολή. Ἡ τῷ ἕτερόν τι ὑποκείμενον
 ἐκ μεταβολῆς μεταβάλλειν εἰς ἄλλο εἶδος· οἷον, ἄν-
 θρωπον ἐκ νόσου εἰς ὑγίαν. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δυ-
 νατὸν, πλὴν κατὰ συμβεβηκός. Πᾶσα γὰρ κίνησις ἐξ
 ἄλλου εἰς ἄλλο ἐστὶ μεταβολή, καὶ γένεσις καὶ φθορά
 ὡσαύτως· πλὴν αἱ μὲν ἐξ ἀντικειμένων ἀδὶ ἢ ὠδὶ, οὐ
 κινήσεις. Ἄμα οὖν μεταβάλλει ἐξ ὑγείας εἰς νόσον,
 καὶ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς μεταβολῆς εἰς ἄλλην. Ἀπὸν
 δ' ὅτι, ἂν νοσήσῃ, μεταβεβηκῶς ἔσται εἰς ὅποιον οὐ
 ἐνδέχεται γὰρ ἠρεμεῖν· καὶ ἔτι εἰς μὴ τὴν τυ-
 χοῦσαν αἰεὶ κακείνη ἐκ τινος εἰς τι ἄλλο ἔσται ὡσθ'
 ἢ ἀντικειμένη ἔσται ὑγιανσις, ἀλλὰ τῷ συμβεβηκέναι·
 οἷον ἐξ ἀναμνήσεως εἰς λήθην μεταβάλλει, ὅτι τῷ
 ὑπάρχει, ἐκεῖνο μεταβάλλει, ὅτε μὲν εἰς ἐπιστήμην, ὅτε
 δὲ εἰς ὑγίαν. Ἔτι εἰς ἀπειρον βαδιεῖται, εἰ ἔστι με-
 ταβολῆς μεταβολή, καὶ γενέσεως γένεσις. Ἀνάγκη δὲ
 καὶ τὴν προτέραν, εἰ ἢ ὑστέρα· οἷον, εἰ ἢ ἀπλῆ γένε-

σις ἐγένετό ποτε, καὶ τὸ γιγνόμενον ἀπλῶς ἐγένετο·
 ὥστε οὐπω ἦν τὸ γιγνόμενον ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸ γιγνόμε-
 νόν τι, ἢ γενόμενον ἤδη. Εἰ δὴ καὶ τοῦτ' ἐγένετό
 ποτε, διὰ τί οὐκ ἦν πω τότε γιγνόμενον; Ἐπεὶ δὲ τῶν
 ἀπείρων οὐκ ἐστὶ τι πρῶτον, οὐκ ἔσται τὸ πρῶτον· ὡστ'
 οὐδὲ τὸ ἐχόμενον. Οὔτε γίγνεσθαι οὐν, οὔτε κινεῖ-
 σθαι οἶόν τε, οὔτε μεταβάλλειν οὐδέν. Ἔτι τοῦ αὐτοῦ
 κινήσεις ἢ ἐναντία, καὶ ἡρεμῆσις καὶ γένεσις, καὶ φθο-
 ρά. Ὡστε τὸ γιγνόμενον, ὅταν γένηται γιγνόμενον,
 τότε φθείρεται· οὔτε γὰρ ἐνθὺς γιγνόμενον, οὐθ'
 ὑστερον. εἶναι γὰρ δεῖ τὸ φθειρόμενον. Ἔτι δεῖ
 εἶλην ὑπεῖναι τῷ γιγνομένῳ, καὶ μεταβάλλοντι. Τίς
 οὐν ἔσται ὡσπερ τὸ ἀλλοιωτὸν σῶμα, ἢ ψυχὴ, οὔτω
 τί καὶ τὸ γιγνόμενον, ἢ κινήσις, ἢ γένεσις; Καὶ εἴ τι
 εἰς ὃ κινεῖται; Δεῖ γὰρ εἶναί τι τὴν τοῦδε ἐκ τοῦδε εἰς
 τόδε κίνησιν, μὴ κίνησιν. Πῶς οὐν; οὐ γὰρ ἔσται μάθη-
 σις τῆς μαθήσεως ὡστ' οὐδὲ γένεσις γενέσεως. Ἐπεὶ δ'
 οὔτ' οὐσίαις, οὔτε τοῦ πρὸς τι, οὔτε τοῦ ποιῆν καὶ πά-
 σχειν, λείπεται κατὰ τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν, καὶ τὸ ποῦ, κί-
 νηοιν εἶναι. Τούτων γὰρ ἐκάστῳ ἐναντίωσίς ἐστι. Λέγω
 δὲ τὸ ποιὸν, οὐ τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ τῇ διαφορᾷ ποιὸν,
 ἀλλὰ τὸ παθητικόν, καθὸ λέγεται πάσχειν, ἢ ἀλαθίς
 εἶναι· τὸ δὲ ἀκίνητον, τό, τε ὅλως ἀδύνατον κινήθη-
 ναι, καὶ τὸ μόλις ἐν χρόνῳ πολλῷ ἢ βραδείως ἀρχόμε-
 νον, καὶ τὸ πεφυκὸς μὲν κινεῖσθαι, μὴ δυνάμενον δὲ
 ὅτε πέφυκε, καὶ οὐ καὶ ὡς· ὃ καλῶ ἡρεμεῖν τῶν ἀκι-
 νητῶν μόνον. Ἐναντίον γὰρ ἡρεμία κινήσει· ὥστε
 στέρησις ἂν εἴη τοῦ δεκτικοῦ. Ἄμα δὲ κατὰ τόπον,
 ὅσα ἐν ἐνὶ τόπῳ πρώτῳ, καὶ χωρὶς, ὅσα ἐν ἄλλῳ.
 Ἄπτεσθαι δὲ, ὧν τὰ ἄκρα ἄμα. Μεταξὺ δ', εἰς ὃ πέφυκε

πρότερον ἀφικνεῖσθαι τὸ μεταβάλλον, ἢ εἰς ὃ ἔσχατον μεταβάλλει κατὰ φύσιν τὸ συνεχῶς μεταβάλλον. Ἐναντίον κατὰ τόπον, τὸ κατ' εὐθείαν ἀπέχον πλεῖστον. Ἐξῆς δέ, οὗ μετὰ τὴν ἀρχὴν ὄντος θύσει, ἢ εἶδει, ἢ ἄλλως πως ἀφορισθέντος, μηθὲν μεταξὺ ἐστὶ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει· καὶ ὁ ἐφεξῆς ἐστίν· οἶον, γραμμαὶ γραμμῆς, ἢ μονάδες μονάδος, ἢ οἰκίας οἰκία· ἄλλο δ' οὐθὲν κωλύει μεταξὺ εἶναι· τὸ γὰρ ἐξῆς, τινὸς ἐφεξῆς, καὶ ὑστερόν τι. Οὐ γὰρ τὸ ἐν ἐξῆς τῶν δύο, οὐδ' ἢ νοσητήρια τῆς δευτέρας. Ἐχόμενον δέ, ὃ ἐὰν ἐξῆς ὦν ἀπίηται. Ἐπεὶ δὲ πᾶσα μεταβολὴ ἐν τοῖς ἀντικειμένοις· ταῦτα δὲ ἐναντία καὶ ἀντίφασις, ἀντιφάσεις δὲ οὐδὲν ἀνά μέσον, δῆλον ὡς ἐν τοῖς ἐναντίοις τὸ μεταξὺ τὸ συνεχές δὲ ὅπερ ἐχόμενόν τι, ἢ ἀπτόμενον. Λέγεται δὲ συνεχές, ὅταν ταυτὸ γένηται καὶ ἐν, τὸ ἑκατέρου πέρασ οἷς ἀπτονται καὶ συνέχονται. Ὡστε δῆλον ὅτι τὸ συνεχές ἐν τούτοις ἐξ ὧν ἐν τι πέφυκε γίνεσθαι κατὰ τὴν σύναψιν, καὶ ὅτι πρῶτον τὸ ἐφεξῆς δῆλον. Τὸ γὰρ ἐξῆς οὐχ ἀπτεται. Τοῦτο δὲ ἐφεξῆς καὶ εἰ συνεχές ἀπτεται. Εἰ δ' ἀπτεται, οὐπω συνεχές. Ἐν οἷς δὲ μὴ ἐστὶν ἀφή, οὐκ ἔστι σύμφυσις ἐν τούτοις. Ὡστ' οὐκ ἔστι στιγμή μονάδι ταυτόν. Ταῖς μὲν ὑπάρχει τὸ ἀπτεσθαι, ταῖς δ' οὐ· ἀλλὰ τὸ ἐφεξῆς· καὶ τῶν μεταξὺ τι, τῶν δ' οὐ.

LIBER XI. (XII.)

CAPUT I.

Περὶ δὲ τῆς οὐσίας ἢ θεωρίας· τῶν γὰρ οὐσιῶν αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἷτια ζητοῦνται. Καὶ γὰρ εἰ ὡς ὅλον τι

τὸ πᾶν, ἢ οὐσία πρῶτον μέρος· καὶ εἰ τὸ ἐφεξῆς, καὶ ἂν οὕτω πρῶτον ἢ οὐσία. Ἐἶτα τὸ ποιὸν ἢ ποσόν· Ἄμα δ' οὐδ' ὄντα, ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν, ταῦτα, ἀλλοποιότητες καὶ κινήσεις, ἢ καὶ τὸ οὐ λευκόν, καὶ τὸ οὐκ εὐθύ. Λέγομεν οὖν εἶναι καὶ ταῦτα, οἶον, ἔστιν οὐ λευκόν. Ἔτι οὐδὲν τῶν ἄλλων χωριστόν. Μαρτυροῦσι δὲ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἔργῳ. Τῆς γὰρ οὐσίας ἐξήτουν ἀρχάς, καὶ στοιχεῖα καὶ αἷτια. Οἱ μὲν οὖν νῦν, τὰ καθόλου οὐσίας μᾶλλον τιθέασιν. Τὰ γὰρ γένη καθόλου, ἃ φασιν ἀρχάς καὶ οὐσίας εἶναι, μᾶλλον διὰ τὸ λογικῶς ζητεῖν. Οἱ δὲ πάλαι, τὰ καθ' ἕκαστα· οἶον πῦρ, καὶ γῆν, ἀλλ' οὐ τὸ κοινὸν σῶμα. Οὐσίαι δὲ τρεῖς· μία μὲν, αἰσθητή· ἧς ἢ μὲν ἀίδιος, ἢ δὲ φθαστή, ἣν πάντες ὁμολογοῦσιν, οἶον τὰ φυτὰ, καὶ τὰ ζῶα· ἢ δ' ἀίδιος, ἧς ἀναγκὴ τὰ στοιχεῖα λαβεῖν, εἴτε ἓν, εἴτε πολλά. Ἄλλη δὲ ἀκίνητος. Ταύτην φασί τινες εἶναι χωριστήν· οἱ μὲν εἰς δύο διαιροῦντες, οἱ δὲ εἰς μίαν φύσιν τιθέντες τὰ εἶδη καὶ τὰ μαθηματικά· οἱ δὲ τὰ μαθηματικά μόνον τούτων. Ἐκεῖναι μὲν δὴ φυσικῆς· (μετὰ κινήσεως γάρ) αὕτη δ' ἐτέρας, εἰ μηδεμία αὐτῆς ἀρχὴ κοινή.

CAPUT II.

Ἡ δ' αἰσθητὴ οὐσία μεταβλητὴ. Εἰ δὲ ἢ μεταβολῇ, ἐκ τῶν ἀντικειμένων, ἢ τῶν μεταξὺ· ἀντικειμένων δὲ μὴ πάντων (οὐ λευκόν γὰρ ἢ φωνή) ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἀνάγκη εἶναι καὶ τι τὸ μεταβάλλον εἰς τὴν ἐναντίωσιν. Οὐ γὰρ τὰ ἐναντία μεταβάλλει. Ἔτι τὸ μὲν ὑπομένει, τὸ δ' ἐναντίον οὐχ ὑπομένει. Ἔστιν ἄρα τὸ τὲ τρίτον παρὰ τὰ ἐναντία, ἢ ὕλη. Εἰ δὲ αἱ μεταβολαὶ τέταρες, ἢ κατὰ τὸ τί. ἢ κατὰ τὸ ποιὸν ἢ

ποσόν, ἢ ποῦ· καὶ γένεσις μὲν ἢ ἀπλῆ καὶ φθορὰ, ἢ κατὰ τόδε· αὐξήσις δὲ φθίσις, ἢ κατὰ τὸ ποσόν· ἀλλοιώσις δὲ, ἢ κατὰ τὸ πάθος· φθορὰ δὲ, ἢ κατὰ τόπον, εἰς ἐναντιώσεις ἂν εἶεν τὰς καθ' ἕκαστον αἰ μεταβολαί. Ἀνάγκη δὴ μεταβάλλειν τὴν ὕλην δυναμένην ἄμφω. Ἐπεὶ δὲ διπλὸν τὸ ὄν, μεταβάλλειν πᾶν ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος, εἰς τὸ ἐνεργεῖα ὄν· οἶον, ἐκ λευκοῦ δυνάμει, εἰς τὸ ἐνεργεῖα λευκόν. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπ' αὐξήσεως καὶ φθίσεως. Ὡστε οὐ μόνον κατὰ συμβεβηκὸς ἐνδέχεται γίνεσθαι ἐκ μὴ ὄντος, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὄντος γίνεται πάντα· δυνάμει μέντοι ὄντος, ἐκ μὴ ὄντος δὲ ἐνεργεῖα· καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ Ἀναξαγόρου ἐν (βέλτιον γὰρ ἢν ὁμοῦ πάντα) καὶ Ἐμπεδοκλέους τὸ μίγμα καὶ Ἀναξιμάνδρου· καὶ ὡς Δημόκριτός φησιν, ἢν ὁμοῦ πάντα δυνάμει, ἐνεργεῖα δ' οὐ. Ὡστε τῆς ὕλης ἂν εἶεν ἡμέμενοι. Πάντα δ' ὕλην ἔχει ὅσα μεταβάλλει· ἀλλ' ἕτερον καὶ τῶν αἰδίων, ὅσα μὴ γεννητὰ, κινητὰ δὲ φθορᾷ· ἀλλ' οὐ γεννητὴν, ἀλλὰ πόθεν ποῖ. Ἀπορήσειε δ' ἂν τις, ἐκ ποίου μὴ ὄντος ἢ γένεσις. Τριχῶς γὰρ τὸ μὴ ὄν. Εἰ δὴ τί ἐστὶν δυνάμει, ἀλλ' ὁμοίως οὐ τοῦ τυχόντος· ἀλλ' ἕτερον ἐξ ἕτερου. Οὐδ' ἰκανόν, ὅτι ὁμοῦ πάντα χρήματα. Διαφέρει γὰρ τῆ ὕλη· ἐπεὶ διὰ τί ἄπειρα ἐγένετο, ἀλλ' οὐχ ἓν; ὁ γὰρ νοῦς, εἰς. Ὡστε εἰ ὕλη μία, ἐκείνο ἐγένετο καὶ ἐνεργεῖα, οὐ καὶ ἡ ὕλη ἢν δυνάμει. Τρία δὴ τὰ αἴτια, καὶ τρεῖς αἰ ἀρχαί· δύο μὲν ἢ ἐναντιώσεις, ἧς τὸ μὲν λόγος καὶ εἶδος, τὸ δὲ στέρησις· τὸ δὲ τρίτον, ἡ ὕλη.

CAPUT III.

Μετὰ ταῦτα ὅτι οὐ γίνεται, οὔτε ἡ ὕλη, οὔτε τὸ εἶδος. Λέγω δὲ τὰ ἕσχατα. Πᾶν γὰρ μεταβάλλει τι,
ARIST. METAPH. Q

καὶ ὑπό τινος, καὶ εἰς τι. Ἐφ' οὗ μὲν, τοῦ πρώτου
κινουῦντος· οὗ δὲ, ἡ ὕλη· εἰς ὃ δὲ, τὸ εἶδος. Εἰς ἀπει-
ρον οὖν εἰσιν, εἰ μὴ μόνον ὁ χαλκὸς γίνεται στρογγύ-
λος, ἀλλὰ καὶ τὸ στρογγύλον, ἢ ὁ χαλκός. Ἀνάγκη
δὲ στήναι. Μετὰ ταῦτα, ὅτι ἐκάστη ἐκ συνωνύμου γί-
νεται οὐσία. Τὰ γὰρ φύσει οὐσίαι, καὶ τὰ ἄλλα.
Ἡ γὰρ τέχνη, ἢ φύσει γίγνεται, ἢ τύχῃ, ἢ τῇ αὐτο-
μάτῳ. Ἡ μὲν οὖν τέχνη ἀρχὴ ἐν ἄλλῳ· ἢ δὲ φθοίς, ἀρ-
χὴ ἐν αὐτῷ. Ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ. Αἱ
δὲ λοιπαὶ αἰτίαι στερήσεις τούτων. Οὐσίαι δὲ τρεῖς·
ἡ μὲν ὕλη, τόδε τι οὐσα τῷ φαίνεσθαι. Ὅσα γὰρ
ἐστὶν ἀφῆ καὶ μὴ συμφύσει, ὕλη καὶ ὑποκείμενον. Ἡ
δὲ φύσις, καὶ τόδε τι, εἰς ἣν καὶ ἕξις τις. Ἐπι τρίτη
ἢ ἐκ τούτων ἢ καθ' ἕκαστα· οἷον Σωκράτης ἢ Καλ-
λίας. Ἐπὶ μὲν οὖν τινῶν, τόδε τι οὐκ ἔστι παρὰ τὴν
σύνθετον οὐσίαν· οἷον, οἰκίας τὸ εἶδος, εἰ μὴ ἢ τέχνη.
Οὐδ' ἔστι γένεσις καὶ φθορὰ τούτων· ἀλλ' ἄλλον
τρόπον εἰσὶ καὶ οὐκ εἰσὶν, οἰκία τε ἢ ἀνευ ὕλης, καὶ
ὑγίεια, καὶ πᾶν τὸ κατὰ τέχνην· ἀλλ' εἶπερ, ἐπὶ τῶν
φύσει. Διὸ δὲ οὐ κακῶς ὁ Πλάτων ἔφη, ὅτι εἶδη
ἐστὶν ὅποσα φύσει, εἶπερ ἐστὶν εἶδη ἄλλα τούτων,
οἷον πῦρ, σὰρξ, κεφαλὴ. Ἄπαντα γὰρ ὕλη ἐστὶ, καὶ
τῆς μάλιστα οὐσίας ἢ τελευταία. Τὰ μὲν οὖν κινουῦντα
αἰτία, ὡς προγεγεννημένα ὄντα· τὰ δ' ὡς ὁ λόγος, ἅμα.
Ὅτε γὰρ ὑγιαίνει ὁ ἄνθρωπος, τότε καὶ ὑγίεια ἐστὶ· καὶ
τὸ σχῆμα τῆς χαλκῆς σφαιρας ἅμα, καὶ ἡ χαλκῆ σφαῖρα.
Εἰ δὲ καὶ ὑστερόν τι ὑπομένει, σκεπτόεν. Ἐπ' ἐνίων γὰρ
οὐδὲν κωλύει· οἷον, εἰ ἡ ψυχὴ τοιοῦτον, μὴ πᾶσα, ἀλλ' ὁ
νοῦς. Πᾶσαν γὰρ ἀδύνατον ἴσως. Φανερόν δὲ, ὅτι
οὐδὲν δεῖ διὰ γε ταῦτ' εἶναι τὰς ἰδέας. Ἄνθρωπος

γὰρ ἀνθρώπων γεννᾶ, ὁ καθ' ἕκαστον τὸν τινά. Ὀμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν. Ἡ γὰρ ἰατρικὴ τέχνη, ὁ λόγος τῆς ὑγείας ἐστί.

CAPUT IV.

Τὰ δὲ αἷτια καὶ αἱ ἀρχαὶ ἄλλα ἄλλων ἐστὶν ὡς, ἐστὶ δ' ὡς οὐ, ἂν καθόλου λέγη τις, καὶ κατ' ἀναλογίαν τὰ αὐτὰ πάντων. Ἀπορήσεις γὰρ ἂν τις, πότερον ἕτεροι, ἢ αἱ αὐταὶ ἀρχαί, καὶ στοιχεῖα τῶν οὐσιῶν, καὶ τῶν πρὸς τι· καὶ καθ' ἑκάστην δὴ τῶν κατηγοριῶν ὁμοίως. Ἄλλ' ἄτοπον, εἰ τὰ αὐτὰ πάντων· ἐκ τῶν αὐτῶν γὰρ ἐστὶ τὰ πρὸς τι, καὶ ἡ οὐσία. Τί οὖν τοῦτ' ἐστὶ; Παρὰ γὰρ τὴν οὐσίαν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ κατηγορούμενα, οὐδὲν ἐστὶ κοινόν· πρότερον δὲ τὸ στοιχεῖον, ἢ ὧν στοιχεῖον. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἡ οὐσία στοιχεῖον τῶν πρὸς τι, οὐδὲ τούτων οὐδὲν τῆς οὐσίας. Ἐτι πῶς ἐνδέχεται πάντων εἶναι τὰ στοιχεῖα ταῦτά; οὐδὲν γὰρ οἶόν τ' εἶναι τῶν στοιχείων, τῶ ἐκ τῶν στοιχείων συγκειμένῳ τὸ αὐτό· οἶον τῶ BA , τὸ B ἢ A . Οὐδὲ δὴ τῶν νοητῶν στοιχεῖόν ἐστιν· οἶον τὸ ἐν, ἢ τὸ ὄν. Πάρχει γὰρ ταῦτα ἐκάστῳ τῶν συνθέτων. Οὐδὲν ἄρα ἐστὶ αὐτῶν, οὔτ' οὐσία, οὔτε πρὸς τι· ἀλλ' ἀναγκαῖον. Οὐκ ἐστὶν ἄρα πάντων ταῦτα στοιχεῖα. Ἡ ὡσπερ λέγομεν, ἐστὶ μὲν ὡς, ἐστὶ δ' ὡς οὐ· οἶον ἴσως τῶν αἰσθητῶν σωμάτων, ὡς μὲν εἶδος τὸ θερμόν, καὶ ἄλλον τρόπον τὸ ψυχρόν, ἢ στέρησις. Ἡ ὕλη δὲ τὸ δυνάμει ταῦτα πρῶτον καθ' αὐτόν. Οὐσίαι δὲ ταῦτά τε καὶ τὰ ἐκ τούτων, ὧν αἱ ἀρχαὶ ταῦτα. Ἡ εἶ τι ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ γίνεται ἐν οἶον, σὰρξ, ἢ ὄστουν· ἕτερον ἀνάγκη ἐκείνων εἶναι τὸ γενόμενον. Τούτων μὲν οὖν ταῦτα στοιχεῖα καὶ ἀρχαί.

ἄλλων δ' ἄλλα. Πάντων δ' οὕτως μὲν εἰπεῖν, οὐκ ἔστι· τὸ ἀνάλογον δέ· ὡσπερ εἴ τις εἴποι, ὅτι ἀρχαὶ εἰσι τρεῖς, τὸ εἶδος, καὶ ἡ στέρησις, καὶ ἡ ὕλη. Ἀλλὰ τούτων ἕκαστον, ἕτερον περὶ ἕκαστον γένος ἐστίν· οἷον ἐν χρώματι λευκὸν, μέλαν, ἐπιφάνεια· φῶς, σκότος, ἀήρ· ἐκ δὲ τούτων, ἡμέρα καὶ νύξ. Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον τὰ ἐνυπάχοντα αἰτία, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκτός, οἷον τὸ κινεῖν, δῆλον ὅτι ἕτερον ἀρχὴ καὶ στοιχεῖον. Αἰτία δ' ἄμφω· καὶ εἰς ταῦτα διαιρεῖται ἡ ἀρχή. Τὸ δ' ὡς κινεῖν ἢ ἰσῶν, ἀρχὴ τις καὶ οὐσία. Ὡστε στοιχεῖα μὲν κατὰ ἀναλογίαν, τρία· αἰτίαι δὲ καὶ ἀρχαί, τέσσαρες· ἄλλο δ' ἐν ἄλλῳ· καὶ τὸ πρῶτον αἰτιον, ὡς κινεῖν, ἄλλο ἄλλῳ. Γυγία, νόσος, σῶμα· τὸ κινεῖν, ἰατρικὴ· εἶδος, ἀταξία τοιαυτή· πλίνθοι· τὸ κινεῖν, οἰκοδομική. Καὶ δὴ εἰς ταῦτα διαιρεῖται ἡ ἀρχή. Ἐπεὶ δὲ τὸ κινεῖν, ἐν μὲν τοῖς φυσικοῖς ἀνθρώπος, ἐν δὲ τοῖς ἀπὸ διανοίας τὸ εἶδος, ἢ τὸ ἐναντίον, τρόπον τινὰ τρία αἰτία ἀνείη, ὡδὲ δὲ τέτταρα. Γυγία γάρ πως ἢ ἰατρικὴ· καὶ οἰκίαις εἶδος, ἢ οἰκοδομική· καὶ ἀνθρώπος ἀνθρώπον γεννᾷ. Ἐτι παρὰ ταῦτα, ὡς τὸ πρῶτον πάντων κινεῖν πάντα.

CAPUT V.

Ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὰ μὲν χωριστὰ, τὰ δ' οὐ χωριστὰ, οὐσαὶ ἐκείνα· καὶ διὰ τοῦτο πάντων αἰτία ταῦτα, ὅτι τῶν οὐσιῶν ἀνευ, οὐκ ἔστι τὰ πάθη καὶ αἱ κινήσεις. Ἐπειτα ἔσται ταῦτα ψυχὴ ἴσως καὶ σῶμα, ἢ νοῦς, καὶ ὄρεξις, καὶ σῶμα. Ἐτι δ' ἄλλον τρόπον τῶ ἀνάλογον ἀρχαὶ αἱ αὐταί· οἷον ἐνέργεια καὶ δύναμις· ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἄλλα τε ἄλλοις, καὶ ἄλλως.

Ἐν ἐπίοις μὲν γὰρ τὸ αὐτὸ, ὅτε μὲν ἐνεργεῖα ἐστὶν, ὅτε δὲ δυνάμει· οἶον, οἶνος, ἢ σὰρξ, ἢ ἄνθρωπος. Πίπτει δὲ καὶ ταῦτα εἰς τὰ εἰρημμένα αἴτια. Ἐνεργεῖα μὲν γὰρ τὸ εἶδος, ἐὰν ᾖ τὸ χωριστόν, καὶ τὸ ἐξ ἄμφοιν· στέρησις δὲ, οἶον σκότος ἢ κάμνον δυνάμει δὲ ἢ ὕλη. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ δυνάμενον γίγνεσθαι ἄμφοι. Ἄλλως δὲ ἐνεργεῖα καὶ δυνάμει διαφέρει, ὧν μὴ ἐστὶν ἡ αὐτὴ ὕλη ὧν οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ εἶδος, ἀλλ' ἕτερον· ὡσπερ ἀνθρώπου αἴτιον τὰ τε στοιχεῖα, πῦρ καὶ γῆ, ὡς ὕλη· καὶ τὸ ἴδιον εἶδος, καὶ εἴ τι ἄλλο ἕξω, οἶον ὁ πατήρ· καὶ παρὰ ταῦτα ὁ ἥλιος, καὶ ὁ λοξὸς κυκλος, οὔτε ὕλη ὄντα, οὔτ' εἶδος, οὔτε στέρησις, οὔτε ὁμοειδές, ἀλλὰ κινουῦντα. Ἐπι δὲ ὁρᾶν δεῖ, ὅτι τὰ μὲν καθόλου ἐστὶν εἰπεῖν, τὰ δ' οὐ. Πάντων δὴ πρῶται ἀρχαὶ, τὸ ἐνεργεῖα πρῶτον, τὸ εἶδει, καὶ ἄλλο τὸ ὁ δυνάμει. Ἐκείνα μὲν οὖν τὰ καθόλου οὐκ ἔστιν. Ἀρχὴ γὰρ τὸ καθ' ἕκαστον τῶν καθ' ἕκαστον. Ἀνθρώπος μὲν γὰρ ἀνθρώπου καθόλου, ἀλλ' οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ἀλλὰ Πηλεὺς Ἀχιλλέως· σοῦ δὲ, ὁ πατήρ· καὶ τοδὶ τὸ Β τοῦ δὶ τοῦ Β Α. Ὅλως δὲ τὸ Β, τοῦ ἀπλῶς Β Α. Ἐπειτα εἶδη τὰ τῶν οὐσιῶν· ἄλλα δὲ ἄλλων αἴτια καὶ στοιχεῖα, ὡσπερ ἐλέχθη, τῶν μὴ ἐν ταῦτῳ γένει, χρωμάτων, φώφων, οὐσιῶν, ποσότητος, πλὴν τῶ ἀνάλογον, καὶ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ εἶδει ἕτερα, οὐκ εἶδει, ἀλλ' ὅτι ἡ τῶν καθ' ἕκαστον ἄλλο, ἢ τε σὴ ὕλη καὶ τὸ εἶδος, καὶ τὸ κινήσαν, [καὶ τὸ εἶδος] καὶ ἡ ἐμῆ· τῷ καθόλου δὲ λόγῳ τὰ αὐτά. Τὸ δὲ ζητεῖν, τίνες ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα τῶν οὐσιῶν, καὶ πρ' ἑς τι, καὶ ποιῶν, πότερον αἱ αὐταὶ, ἢ ἕτερα, δηλον ὅτι πολλαχῶς τε λεγομένηται ἐστὶν ἐκάστου, διαιρεθέντων δὲ οὐ ταυτῶν, ἀλλ' ἕτερα·

πλήν ὡδὶ καὶ πάντων· ὡδὶ δὲ ταῦτά· ἢ τῷ ἀνάλογον, ὅτι ἢ ὕλη, εἶδος, σιέθησις, τὸ κινουῖν. Καὶ ὡδὶ τὰ τῶν οὐσιῶν αἴτια, ὡς αἴτια πάντων, ὅτι ἀναιρεῖται ἀναιρουμένων. Ἔτι τὸ πρῶτον, ἐντελεχεία. Ὡδὶ δὲ ἕτερα πρῶτα ὅσα τὰ ἐναντία, ἃ μῆτε ὡς γένη λέγεται, μῆτε πολλαχῶς λέγεται. Καὶ ἔτι αἱ ὕλαι. Τίνες μὲν οὖν ἀρχαὶ τῶν αἰσθητῶν, καὶ πόσαι, καὶ πῶς αἱ αὐταὶ, καὶ πῶς ἕτεροι, εἴρηται.

CAPUT VI.

Ἐπεὶ δ' ἦσαν τρεῖς οὐσίαι, δύο μὲν αἱ φυσικαί, μία δὲ ἢ ἀκίνητος, περὶ ταύτης λεκτέον, ὅτι ἀνάγκη εἶναι αἰδίον τινὰ οὐσίαν, ἀκίνητον. Αἴ τε γὰρ οὐσίαι πρῶται τῶν ὄντων· καὶ εἰ πᾶσαι φθαρταὶ, πάντα φθαρτά. Ἄλλ' ἀδύνατον κίνησιν ἢ γενέσθαι ἢ φθαρῆναι· αἰεὶ γὰρ ἦν· οὐδὲ χρόνον· οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ πρότερον καὶ ὕστερον εἶναι μὴ ὄντος χρόνου. Καὶ ἡ κίνησις ἄρα οὐτω συνεχῆς, ὡσπερ καὶ ὁ χρόνος. Ἡ γὰρ τὸ αὐτὸ, ἢ κινήσεως τι πάθος. Κίνησις δ' οὐκ ἔστι συνεχῆς, ἀλλ' ἢ κατὰ τόπον· καὶ ταύτης ἡ κύκλω. Ἄλλα μὴν εἰ ἔστι κινητικὸν ἢ ποιητικὸν, μὴ ἐνεργοῦν δὲ τί, οὐκ ἔστι κίνησις. Ἐνδέχεται γὰρ τὸ δύναμιν ἔχον μὴ ἐνεργεῖν. Οὐδὲν ἄρα ὄφελος, οὐδὲ ἂν οὐσίας ποιήσωμεν αἰδίους, ὡσπερ οἱ τὰ εἶδη, εἰ μὴ τις δυναμένη ἐνέσται ἀρχὴ μεταβάλλειν. Οὐ τοίνυν οὐδ' αὐτὴ ἱκανή, οὐδ' ἄλλη οὐσία παρὰ τὰ εἶδη. Εἰ γὰρ μὴ ἐνεργήσει, οὐκ ἔσται κίνησις. Ἔτι οὐδ' εἰ ἐνεργήσει, ἢ δ' οὐσία αὐτῆς δύναμις. Οὐ γὰρ ἔσται κίνησις αἰδίος· ἐνδέχεται γὰρ τὸ δυνάμει ὄν, μὴ εἶναι. Δεῖ ἄρα εἶναι ἀρχὴν τοιαύτην, ἣς ἢ οὐσία ἐνεργεια. Ἔτι τοίνυν ταύτας δεῖ οὐσίας εἶναι ἄνευ ὕλης. Αἰδίους

γὰρ δεῖ, εἶπερ γε καὶ ἄλλο τι αἰδίον. Ἐνεργεῖα ἄρα.
 Καίτοι ἀπορία· δοκεῖ γὰρ τὸ μὲν ἐνεργοῦν πᾶν δύ-
 νασθαι· τὸ δὲ δυνάμενον, οὐ πᾶν ἐνεργεῖν· ὥστε πρό-
 τερον εἶναι τὴν δύναμιν. Ἄλλὰ μὴν εἰ τοῦτο, οὐδὲν
 ἔσται τῶν ὄντων. Ἐνδέχεται γὰρ δύνασθαι μὲν εἶναι,
 μήπω δ' εἶναι. Καίτοι εἰ, ὡς λέγουσιν οἱ θεολόγοι,
 οἱ ἐκ νυκτὸς γεννῶντες, ἢ ὡς οἱ φυσικοὶ, ἦν ὁμοῦ
 πάντα χρήματα, [φασὶ,] τὸ αὐτὸ ἀδύνατον. Πῶς γὰρ
 κινηθήσεται, εἰ μὴθὲν ἔσται ἐνεργεῖα αἴτιον; Οὐ γὰρ
 ἦ γε ὕλη κινήσει αὐτὴ ἑαυτήν, ἀλλὰ τεκτονική· οὐδε
 τὰ ἐπιμήνια, οὐδὲ ἦ γῆ, ἀλλὰ τὰ σπέρματα, καὶ ἦ γο-
 ρή. Διὸ ἔτιοι ποιοῦσιν αἰεὶ ἐνεργεῖαν, οἷον Λεύκιπ-
 πος καὶ Πλάτων. Αἰεὶ γὰρ εἶναι φασὶ κίνησιν· ἀλλὰ
 διὰ τί, καὶ τίνα, οὐ λέγουσιν· οὐδὲ ὠδί, οὐδὲ τὴν αἰτί-
 αν· οὐδὲν γὰρ ὡς ἔτυχε κινεῖσθαι, ἀλλὰ δεῖ τι αἰεὶ
 ὑπάρχειν, ὡσερ νῦν φύσει μὲν ὠδί, βία δὲ, ἢ ὑπο-
 νοῦ, ἢ ἄλλου ὠδί. Εἶτα ποῖα πρώτη. Διαφέρει γὰρ
 ἀμήχανον ὅσον. Ἄλλὰ μὴν οὐδὲ Πλάτωνί γε οἷόν τε
 λέγειν, ἦν οἶεται ἀρχὴν εἶναι ἐνίοτε τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ κινοῦν.
 Ἐπιτερον γὰρ καὶ ἅμα τῷ οὐρανῷ ἢ ψυχῇ, ὡς φησι.
 Τὸ μὲν δὴ δύναμιν οἶεσθαι ἐνεργείας πρότερον εἶναι,
 ἔστι μὲν ὡς καλῶς, ἔστι δ' ὡς οὐ. Εἴρηται δὲ πῶς.
 Ὅτι δ' ἐνεργεῖα πρότερον, μαρτυρεῖ Ἀναξαγόρας (ὅ
 γὰρ νοῦς, ἐνεργεῖα) καὶ Ἐμπεδοκλῆς τὴν φιλίαν καὶ
 τὸ νεῖκος· καὶ οἱ αἰεὶ λέγοντες κίνησιν εἶναι, ὡσερ
 Λεύκιππος. Ὅτε οὖν ἦν ἀπειρον χρόνον χάος ἢ
 νῦς, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ αἰεὶ, ἢ περιόδῳ, ἢ ἄλλως, εἶπερ
 πρότερον ἐνεργεῖα δυνάμεως. Εἰ δὲ τὸ αὐτὸ αἰεὶ πε-
 ριόδῳ, δεῖ τι αἰεὶ μένειν ὡσαύτως ἐνεργοῦν. Εἰ δὲ
 μέλλει γέσεις καὶ φθορὰ εἶναι, ἄλλο δεῖ ἐνεργοῦν

εἶναι αἰεὶ, ἄλλως καὶ ἄλλως. Ἀνάγκη ἄρα ὥδι μὲν καθ' αὐτὸ ἐνεργεῖν, ὥδι δὲ κατ' ἄλλο. Ἥτοι ἄρα καθ' ἕτερον, ἢ κατὰ τὸ πρῶτον. Ἀνάγκη δὴ κατὰ τοῦτο. Πάλιν γὰρ ἐκείνο αὐτῷ τε αἴτιον καὶ κίνησι. Οὐκοῦν βέλτιον τὸ πρῶτον. Καὶ γὰρ αἴτιον ἦν ἐκείνο τοῦ αἰεὶ ὡσαύτως· τοῦ δ' ἄλλως, ἕτερον· τοῦ δ' αἰεὶ ἄλλως, ἄμφω δηλονότι. Οὐκοῦν οὕτως καὶ ἔχουσιν αἰ κινήσεις. Τί οὖν ἄλλας δεῖ ζητεῖν ἀρχάς;

CAPUT VII.

Ἐπεὶ δ' οὕτως τ' ἐνδέχεται, (καὶ εἰ μὴ οὕτως, ἐκ νυκτὸς ἔσται, καὶ ὁμοῦ πάντων, καὶ ἐκ μὴ ὄντος,) λύοιτ' ἂν ταῦτα· καί[εἰ] ἔστι τι αἰεὶ κινούμενον κινήσει ἀπαστον· αὕτη δ' ἡ κύκλω· καὶ τοῦτο οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλ' ἔργῳ δῆλον· ὥστε αἰεὶ αἰεὶ εἶναι ὁ πρῶτος οὐρανός. Ἔστι τοίνυν τι, καὶ ὃ κινεῖ. Ἐπεὶ δὲ τὸ κινούμενον καὶ κινουῦν, μέσον [τοίνυν] ἔστι τι, ὃ οὐ κινούμενον κινεῖ, αἰεὶ αἰεὶ, καὶ οὐσία καὶ ἐνέργεια οὐσα. Κινεῖ δὲ ὥδε· τὸ ὀρεκτὸν καὶ τὸ νοητὸν κινεῖ οὐ κινούμενον. Τούτων δὲ τὰ πρῶτα τὰ αὐτά. Ἐπιθυμητὸν μὲν γὰρ τὸ φαινόμενον καλόν· βουλευτὸν δὲ πρῶτον, τὸ ὄν καλόν. Ὀρεγόμεθα δὲ ὅτι δοκεῖ· μᾶλλον ἢ δοκεῖ, διότι ὀρεγόμεθα ἀρχὴ γὰρ ἢ νόησις. Νοῦς δὲ ὑπὸ τοῦ νοητοῦ κινεῖται. Νοητὸν δὲ ἢ ἑτέρα συστοιχία καθ' αὐτήν· καὶ ταύτης ἢ οὐσία πρώτη, καὶ ταύτης ἢ ἀπλῶς, καὶ κατ' ἐνέργειαν. Ἔστι δὲ τὸ ἐν, καὶ τὸ ἀπλοῦν, οὐ τὸ αὐτό. Τὸ μὲν γὰρ ἐν, μέτρον σημαίνει· τὸ δὲ ἀπλοῦν, πῶς ἔχον αὐτό. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ καλόν, καὶ τὸ δι' αὐτὸ αἰρετὸν, ἐν τῇ αὐτῇ συστοιχίᾳ καὶ ἔστιν ἀριστον αἰεὶ, ἢ ἀνάλογον, τὸ πρῶτον. Ὅτι δ' ἔστι τὸ οὐ ἕνεκα ἐν τοῖς ἀκινήτοις, ἢ διαίσεις δη-

λοῖ. Ἔστι γάρ τι τὸ οὐ ἔνεκα, ὧν τὸ μὲν ἐστι, τὸ δ' οὐκ ἔστι. Κινεῖ δὲ ὡς ἐρώμενον· κινούμενον δὲ, τᾶλλα κινεῖ. Εἰ μὲν οὖν τι κινεῖται, ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν. Ὡστ' εἴ ἡ φορὰ πρώτη, καὶ ἐνεργεῖά ἐστιν ἢ κινεῖται, ταύτην δὲ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, καὶ κατὰ τόπον, καὶ εἰ μὴ κατ' οὐσίαν. Ἐπεὶ δ' ἐστὶ τι κινουῦν, αὐτὸ ἀκίνητον ὄν, ἐνεργεῖα ὄν, τοῦτο οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν οὐδαμῶς. Φορὰ γὰρ ἡ πρώτη τῶν μεταβολῶν· ταύτης δὲ, ἡ κύκλω. Ταύτην δὲ τοῦτο κινεῖ. Ἐξ ἀνάγκης ἄρα ἐστὶν ὄν· καὶ ἡ ἀνάγκη, καλῶς· καὶ οὕτως ἀρχή. Τὸ γὰρ ἀναγκαιῶν, τοσαυταχῶς· τὸ μὲν βία, ὅτι παρὰ τὴν ὁρμήν· τὸ δὲ, οὐ οὐκ ἄνευ τὸ εὖ· τὸ δὲ, μὴ ἐνδεχόμενον ἄλλως, ἀλλ' ἀπλῶς Ἐκ τοιαύτης ἄρα ἀρχῆς ἤρτηται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ φύσις. Διαγωγὴ δὲ ἐστίν, οἷα τε ἡ ἀρίστη, μικρὸν χρόνον ἡμῖν. Οὕτω γὰρ αἰεὶ ἐκείνὸ ἐστίν. Ἡμῖν μὲν γὰρ ἀδύνατον· ἐπεὶ καὶ ἡδονὴ ἢ ἐνεργεῖα τούτου· καὶ διὰ τοῦτο ἐγρήγορσις, αἰσθησις, νόησις, ἡδιστον. Ἐλπίδες δὲ καὶ μνήμαι διὰ ταῦτα. Ἡ δὲ νόησις ἢ καθ' αὐτήν, τοῦ καθ' αὐτὸ ἀρίστου· καὶ ἡ μάλιστα, τοῦ μάλιστα. Αὐτὸν δὲ νοεῖ ὁ νοῦς κατὰ μετάληψιν τοῦ νοητοῦ. Νοητὸς γὰρ γίνεται θιγγάνων καὶ νοῶν. Ὡστε ταῦτὸν νοῦς καὶ νοητόν. Τὸ γὰρ δεκτικὸν τοῦ νοητοῦ καὶ τῆς οὐσίας, νοῦς. Ἐνεργεῖ δὲ ἔχων. Ὡστε ἐκείνο μᾶλλον τούτου, ὃ δοκεῖ ὁ νοῦς θεῖον ἔχειν· καὶ ἡ θεωρία τὸ ἡδιστον καὶ ἀριστον. Εἰ οὖν οὕτως εὖ ἔχει, ὡς ἡμεῖς ποτε, ὃ θεὸς αἰεὶ θανμαστόν. Εἰ δὲ μᾶλλον, εἶθι θανμασιώτερον. Ἐχει δὲ ὧδε· καὶ ζωὴ δὲ γε ὑπάρχει. Ἡ γὰρ νοῦ ἐνεργεῖα, ζωὴ· ἐκείνος δὲ ἢ ἐνεργεῖα. Ἐνεργεῖα δὲ ἢ καθ' αὐτήν, ἐκείνου ζωὴ ἀρίστη καὶ αἰδῖος. Φαμὲν δὲ

τὸν θεὸν εἶναι ζῶον αἰδίου, ἄριστον. Ὡστε ζῶη καὶ αἰὼν συνεχῆς καὶ αἰδίου ὑπάρχει τῷ θεῷ. Τοῦτο γὰρ ὁ θεός. Ὅσοι δὲ ὑπολαμβάνουσιν, ὡσπερ οἱ Πυθαγόρειοι καὶ Σπεύσιππος, τὸ ἄριστον καὶ κάλλιστον μὴ ἐν ἀρχῇ εἶναι, διὰ τὸ καὶ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων τὰς ἀρχὰς αἴτια μὲν εἶναι, τὸ δὲ καλὸν καὶ τὸ τέλειον ἐν τοῖς ἐκ τούτων, οὐκ ὀρθῶς οἴονται. Τὸ γὰρ σπέρμα, ἐξ ἐτέρων ἐστὶ προτέρων τελείων· καὶ τὸ πρῶτον οὐ σπέρμα ἐστίν, ἀλλὰ τὸ τέλειον· οἷον πρότερον ἀνθρώπου ἀν φαίη τις εἶναι τοῦ σπέρματος, οὐ τὸν ἐκ τούτου γεννώμενον, ἀλλ' ἕτερον ἐξ οὗ τὸ σπέρμα. Ὅτι μὲν οὖν ἐστὶν οὐσία τις αἰδίου, καὶ ἀκίνητος, καὶ χωρισμένη τῶν αἰσθητῶν, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. Δέδεικται δὲ, καὶ ὅτι μέγεθος οὐδὲν ἐνδέχεται ἔχειν ταύτην τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ ἀμερῆς καὶ ἀδιαίρετός ἐστι κινῆ γὰρ τὸν ἄπειρον χρόνον. Οὐδὲν δ' ἔχει δύναμιν ἄπειρον πεπερασμένον. Ἐπεὶ δὲ πᾶν μέγεθος ἢ ἄπειρον ἢ πεπερασμένον, πεπερασμένον μὲν διὰ τοῦτο οὐκ ἂν ἔχοι μέγεθος· ἄπειρον δ', ὅτι ὅλως οὐκ ἐστὶν οὐδὲν ἄπειρον μέγεθος. Ἀλλὰ μὴν καὶ ὅτι ἀπαθὲς καὶ ἀναλλοίωτον. Πᾶσαι γὰρ αἱ ἄλλαι κινήσεις ὑστεραὶ τῆς κατὰ τόπον. Ταῦτα μὲν οὖν δῆλα, διότι τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.

CAPUT VIII.

Πότερον δὲ μίαν θετεῖον τὴν τοιαύτην οὐσίαν, ἢ πλείους, καὶ πόσας, δεῖ μὴ λανθάνειν, ἀλλὰ μεμνηθῆναι καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἀποφάσεις, ὅτι περὶ πλήθους οὐδὲν εἰρήκασιν, ὅ, τι καὶ σαφές εἴπῃν. Ἡ μὲν γὰρ περὶ τὰς ἰδέας ὑπόληψις, οὐδεμίαν ἔχει ἀκρίβειαν ἰδίαν. Ἀριθμοὺς γὰρ λέγουσι τὰς ἰδέας, οἱ λέγοντες τὰς ἰδέας.

Περὶ δὲ τῶν ἀριθμῶν, ὅτι μὲν ὡς περὶ ἀπείρων λέγουσιν, ὅτι δὲ ὡς μέχρι τῆς δεκάδος ὠρισμένων. Διὴν δ' αἰτίαν τοσοῦτον τὸ πλῆθος τῶν ἀριθμῶν, οὐδὲν λέγεται μετὰ σπουδῆς ἀποδεικτικῆς. Ἡμῖν δ' ἐκ τῶν ὑποκειμένων καὶ διωρισμένων λεκτέον. Ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ καὶ τὸ πρῶτον τῶν ὄντων, ἀκίνητον καὶ καθ' αὐτὸ, καὶ κατὰ συμβεβηκός· κινουῦν δὲ τὴν πρώτην καὶ αἰδίον, καὶ μίαν κίνησιν. Ἐπεὶ δὲ τὸ κινούμενον ἀνάγκη ὑπὸ τινος κινεῖσθαι, καὶ τὸ πρῶτον κινουῦν ἀκίνητον εἶναι καθ' αὐτὸ, καὶ τὴν αἰδίον κίνησιν ὑπὸ αἰδίου κινεῖσθαι, καὶ τὴν μίαν ἰφ' ενός· ὁρῶμεν δὲ παρὰ τὴν τοῦ παντός τὴν ἀπλήν φορᾶν, ἣν κινεῖν φαμέν τὴν πρώτην οὐσίαν, καὶ ἀκίνητον, ἄλλας φορᾶς οὐσας τὰς τῶν πλανήτων αἰδίους· (αἰδίον γὰρ καὶ ἄστατον τὸ κύκλω σῶμα· δέδεικται δὲ ἐν τοῖς φυσικοῖς περὶ τούτων·) ἀνάγκη καὶ τούτων ἐκάστην τῶν φορῶν ὑπ' ἀκινήτου τε κινεῖσθαι καθ' αὐτὸ, καὶ αἰδίου οὐσίας. Ἡ τε γὰρ τῶν ἄστρον φύσις, αἰδίος οὐσία τις οὔσα· καὶ τὸ κινουῦν, αἰδίον, καὶ πρότερον τοῦ κινουμένου· καὶ τὸ πρότερον οὐσίας, οὐσίαν ἀναγκαῖον εἶναι. Φανερόν τοίνυν, ὅτι τοσαύτας οὐσίας ἀναγκαῖον εἶναι, τὴν τε φύσιν αἰδίους καὶ ἀκινήτους καθ' αὐτὰς, καὶ ἄνευ μεγέθους, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν πρότερον. Ὅτι μὲν οὖν εἰσι οὐσῖαι, καὶ τούτων τις πρώτη καὶ δευτέρα, κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν ταῖς φορᾶς τῶν ἄστρον, φανερόν. Τὸ δὲ πλῆθος ἤδη τῶν φορῶν ἐκ τῆς οικειοτάτης φιλοσοφίας τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν δεῖ σκοπεῖν, ἐκ τῆς ἀστρολογίας. Αὕτη γὰρ περὶ οὐσίας αἰσθητῆς μὲν, αἰδίου δὲ, ποιεῖται τὴν θεωρίαν· αἱ δ' ἄλλαι περὶ οὐδεμιᾶς οὐσίας, οἶον, ἣ τε περὶ τοὺς ἀρι-

θμούς καὶ τὴν γεωμετρίαν. Ὅτι μὲν οὖν πλείους τῶν
 φερομένων αἱ φοραὶ, φανερόν τοῖς καὶ μετρίοις ἡμέ-
 ροις. Πλείους γὰρ ἕκαστον φέρεται μιᾶς τῶν πλα-
 νωμένων ἄστρον. Πόσαι δ' αὐταὶ τυγχάνουσιν οὐ-
 σαι, νῦν μὲν καὶ ἡμεῖς, ἃ λέγουσι τῶν μαθηματικῶν
 τινες, ἐννοίας χάριν λέγωμεν, ὅπως ἢ τι τῆς διανοίης
 πλήθος ὀρισμένον ὑπολαβεῖν. Τὸ δὲ λοιπόν, τὰ μὲν
 ζητοῦντας αὐτοὺς δεῖ, τὰ δὲ πυνθανομένους παρὰ τῶν
 ζητούντων, ἂν τι φαίνεται παρὰ τὰ νῦν εἰρημένα τοῖς
 ταῦτα πραγματευομένοις, φιλεῖν μὲν ἀμφοτέροισ, πεί-
 θεσθαι δὲ τοῖς ἀκριβεστέροισ. Εὐδόξος μὲν οὖν ἡλίου
 καὶ σελήνης, ἑκατέρου τὴν φορὰν ἐν τρισὶν ἐτίθετο
 εἶναι σφαιραῖς· ὧν τὴν μὲν πρώτην, τὴν τῶν ἀπλανῶν
 ἄστρον εἶναι· τὴν δὲ δευτέραν, κατὰ τὸ διὰ μέσων τῶν
 ζωδίων· τὴν δὲ τρίτην, κατὰ τὸ λελοξωμένον ἐν τῷ
 πλάτει τῶν ζωδίων. Ἐν μείζονι δὲ πλάτει λελοξῶσθαι,
 καθ' ὃν ἡ σελήνη φέρεται, ἢ καθ' ὃν ὁ ἥλιος. Τῶν δὲ
 πλανωμένων ἄστρον ἐν τέταρσι ἐκάστου σφαιραῖς·
 καὶ τούτων δὲ τὴν μὲν πρώτην καὶ δευτέραν τὴν αὐτὴν
 εἶναι ἐκείναις. Τὴν τε γὰρ τῶν ἀπλανῶν τὴν ἀπάσας
 φέρουσιν εἶναι· καὶ τὴν ὑπὸ ταύτην τεταγμένην, καὶ
 κατὰ τὸ διὰ μέσων τῶν ζωδίων τὴν φορὰν ἔχουσαν,
 κοινήν ἀπασῶν εἶναι. Τῆς δὲ τρίτης ἀπάντων τοὺς
 πόλους ἐν τῷ διὰ μέσων τῶν ζωδίων εἶναι. Τῆς δὲ
 τετάρτης τὴν φορὰν, καὶ τὰ τῶν λελοξωμένων πρὸς
 τὸ μέσον ταύτης. Εἶναι δὲ τῆς τρίτης σφαιραῖς τοὺς
 πόλους, τῶν μὲν ἄλλων ἰδίους· τοὺς δὲ τῆς Ἀφροδίτης
 καὶ τοῦ Ἑρμοῦ, τοὺς αὐτούς. Κάλλιππος δὲ τὴν μὲν
 Θέσιν τῶν σφαιρῶν, τὴν αὐτὴν ἐτίθετο Εὐδόξω, του-
 τέστι τῶν ἀποστημάτων τὴν τάξιν· τὸ δὲ πλήθος, τῷ

μὲν τοῦ Διὸς καὶ τὸ τοῦ Κρόνου, ἰὸ αὐτὸ ἐκείνῳ ἀπε-
 δίδου· τῷ δὲ ἡλίου καὶ τῷ σελήνης δύο ᾤετο εἶτι προσ-
 θετίας εἶναι σφαιράς, τὰ φαινόμενα εἰ μέλλει τις
 ἀποδώσειν· τοῖς δὲ λοιποῖς τῶν πλανητῶν, ἐκάστῳ
 μίαν. Ἀναγκαῖον δὲ, εἰ μέλλουσι συντεθεῖσαι πᾶσαι,
 τὰ φαινόμενα ἀποδώσειν, καθ' ἕκαστον τῶν πλανω-
 μένων, ἑτέρας σφαιράς μιᾷ ἐλάττονας εἶναι τὰς ἀνε-
 λιπτούσας, καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ἀποκαθιστώσας τῇ θέσει
 τὴν πρώτην σφαῖραν, ἀεὶ τοῦ ὑποκάτω τεταγμένου
 ἄστρου. Οὕτω γὰρ μόνως ἐνδέχεται τὴν τῶν πλανητῶν
 φορὰν ἅπαντα ποιεῖσθαι. Ἐπεὶ οὖν ἐν αἷς μὲν αὐτὰ
 φέρεται σφαιραῖς, αἱ μὲν ὀκτώ, αἱ δὲ πέντε καὶ εἴκοσιν
 εἰσιν· τούτων δὲ μόνας οὐ δεῖ ἀνελιχθῆναι, ἐν αἷς
 τὸ κατωτάτω τεταγμένον φέρεται, αἱ μὲν τὰς τῶν δύο
 πρώτων ἀνελιπτούσας, ἕξ ἔσονται· αἱ δὲ τὰς τῶν ὕστε-
 ρον τεττάρων, ἑκκαίδεκα· ὁ δὲ ἀπασῶν ἀριθμὸς, τῶν
 τε φερουσῶν καὶ τῶν ἀνελιπτουσῶν ταύτας, πενήτηκον-
 τὰ τε καὶ πέντε. Εἰ δὲ τῆς σελήνης καὶ τῷ ἡλίῳ μὴ
 προσθεῖη τις ἄς εἴπομεν κινήσεις, αἱ πᾶσαι σφαῖραι
 ἔσονται ἐπτά τε καὶ τεσσαράκοντα. Τὸ μὲν οὖν πλῆ-
 θος τῶν σφαιρῶν ἔστω τοσοῦτον· ὥστε καὶ τὰς οὐσίας
 καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς ἀκινήτους καὶ τὰς αἰσθητὰς, το-
 σαύτας εὐλογον ὑπολαβεῖν. Τὸ γὰρ ἀναγκαῖον, ἀφεί-
 σθω τοῖς ἰσχυροτέροις λέγειν. Εἰ δὲ μηδεμίαν οἶον τε
 εἶναι φορὰν συντείνουσαν πρὸς ἄστρου φορὰν· ἔτι δὲ
 πᾶσαν φύσιν καὶ πᾶσαν οὐσίαν ἀπαθῆ, καὶ καθ' αὐ-
 τήν, τοῦ ἀρίστου τετυχηκυῖαν τέλος εἶναι δεῖ νομί-
 ζειν, οὐδεμίαν ἂν εἴη παρὰ ταύτας ἑτέρα φύσις, ἀλλὰ
 τοῦτον ἀνάγκη τὸν ἀριθμὸν εἶναι τῶν οὐσιῶν. Ἐἴτε
 γὰρ εἰσιν ἕτεραι, κινοῖεν ἢν οἷς τέλος οὔσαι φορᾶς.

Ἄλλ' εἶναι γε ἄλλας φορὰς ἀδύνατον παρὰ τὰς εἰρη-
 μένας. Τοῦτο δὲ εὐλογον ἐκ τῶν φερομένων ὑπολα-
 βεῖν. Εἰ γὰρ πᾶν τὸ φέρον τοῦ φερομένου χάριν πέ-
 φυκε, καὶ φορὰ πᾶσα φερομένου τινός ἐστιν, οὐδεμία
 φορὰ αὐτῆς ἂν εἴη ἕνεκα, οὐδ' ἄλλης φορᾶς, ἀλλὰ
 τῶν ἀστρῶν ἕνεκα. Εἰ γὰρ εἶναι ἔσται φορὰ φορᾶς ἕνεκα,
 καὶ ἐκείνην ἐτέρων δεήσει χάριν εἶναι. Ὡστε ἐπειδὴ
 οὐχ οἷόν τε ἵεναι εἰς ἄπειρον, τέλος ἔσται πάσης φορᾶς
 τῶν φερομένων τι θείων σωμάτων κατὰ τὸν οὐρανόν.
 Ὅτι δὲ εἰς οὐρανός, φανερόν. Εἰ γὰρ πλείους οἱ οὐ-
 ρανοὶ ὡσπερ οἱ ἄνθρωποι, ἔσται εἶδει μία ἢ περὶ ἕκα-
 στον ἀρχή, ἀριθμῶ δέ γε πολλὰ. Ἄλλ' ὅσα ἀριθμῶ
 πολλὰ, ὕλην ἔχει. Εἰς γὰρ λόγος καὶ ὁ αὐτὸς πολλῶν,
 οἷον ἀνθρώπου. Σωκράτης δὲ εἷς. Τὸ δὲ τί ἦν εἶναι,
 οὐκ ἔχει ὕλην τὸ πρῶτον· ἐντελέχεια γάρ. Ἐν μὲν
 ἄρα καὶ λόγῳ καὶ ἀριθμῶ, τὸ πρῶτον κινεῖν ἀκίνητον
 ὄν· καὶ τὸ κινούμενον ἄρα αἰεὶ καὶ συνεχῶς ἐν μόνον.
 Εἰς ἄρα οὐρανός μόνος. Παραδέδοται δὲ ὑπὸ τῶν
 ἀρχαίων καὶ παλαιῶν, ἐν μύθῳ σχήματι καταλειμ-
 μένα τοῖς ὕστερον, οἱ θεοὶ τὲ εἰσιν οὗτοι, καὶ περιέ-
 χει τὸ θεῖον τὴν ὅλην φύσιν. Τὰ δὲ λοιπὰ μυθικῶς
 ἤδη προσήχθη πρὸς τὴν πειθῶ τῶν πολλῶν, καὶ
 πρὸς τὴν εἰς τοὺς νόμους καὶ τὸ συμφέρον χρῆσιν.
 Ἀνθρωποειδῆς τε γὰρ τούτους, καὶ τῶν ἄλλων ζῴων
 ὁμοίους τισὶ λέγουσι, καὶ τούτοις ἕτερα ἀκόλουθα καὶ
 παραπλήσια τοῖς εἰρημένοις· ὧν εἴ τις χωρῖσας αὐτὸ
 λάβοι μόνον τὸ πρῶτον, ὅτι θεοὺς ὄντο τὰς πρώτας
 οὐσίας εἶναι, θείως ἂν εἰρησθαι νομίσειε, καὶ κατὰ τὸ
 εἰκὸς πολλάκις εὐρημένης εἰς τὸ δυνατὸν ἐκάστης καὶ
 τέχνης καὶ φιλοσοφίας, καὶ πάλιν φθειρομένων,

καὶ ταύτας τὰς δόξας ἐκείνων, οἷον λείψανα περισε-
σῶσθαι μέχρι τοῦ νῦν. Ἡ μὲν οὖν πάτριος δόξα,
καὶ ἡ παρά τῶν πρώτων, ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν φανερά
μόνον.

CAPUT IX.

Τὰ δὲ περὶ τὸν νοῦν ἔχει τινὰς ἀπορίας. Δοκεῖ
μὲν γὰρ εἶναι τῶν φαινομένων θειότατον. Πῶς δ'
ἔχων τοιοῦτος ἂν εἴη. ἔχει τινὰς δυσκολίας. Εἴτε γὰρ
μηδὲν νοεῖ, ἀλλ' ἔχει ὡσπερ ἂν εἴη ὁ καθεύδων, τί ἂν
εἴη τὸ σεμνόν; Εἴτε νοεῖ, τούτου δ' ἄλλο κίριον (οὐ
γὰρ ἐστὶ τοῦτο, ὃ ἐστὶν αὐτοῦ ἡ οὐσία, νόησις, ἀλλὰ
δύναμις) οὐκ ἂν ἡ ἀρίστη οὐσία εἴη. Διὰ γὰρ τοῦ
νοεῖν, τὸ τίμιον αὐτῷ ὑπάρχει. Ἐτι δὲ εἴτε νοῦς ἡ
οὐσία αὐτοῦ, εἴτε νόησις ἐστὶ, τί νοεῖ; Ἡ γὰρ αὐτὸς
αὐτὸν, ἢ ἕτερόν τι. Καὶ εἰ ἕτερόν τι, ἢ τὸ αὐτὸ αἰεὶ,
ἢ ἄλλο. Πότερον οὖν διαφέρει τι, ἢ οὐδὲν, τὸ νοεῖν
τὸ καλόν, ἢ τὸ τυχόν; Ἡ καὶ ἄτοπον τὸ διανοεῖσθαι
περὶ ἐνίων; Ἀἴθλον τολύβν, ὅτι τὸ θειότατον τὸ τιμιώ-
τατον νοεῖ, καὶ οὐ μεταβάλλει. Εἰς χεῖρον γὰρ ἢ με-
ταβολῇ, καὶ ἡ κίνησις τις ἦδη τὸ τοιοῦτον. Πρωτίων
μὲν οὖν εἰ μὴ νόησις ἐστὶν ἀλλὰ δύναμις, εὐλογον ἐπί-
πονον εἶναι τὸ συνεχὲς αὐτῷ τῆς νοήσεως. Ἐπειτα
δῆλον ὅτι ἄλλο τι ἂν εἴη τιμιώτερον ἢ νοῦς, τὸ νοού-
μενον. Καὶ γὰρ τὸ νοεῖν καὶ ἡ νόησις ὑπάρξει, καὶ
τὸ χεῖριστον νοοῦντι. Ὡστε φευκτὸν τοῦτο. Καὶ γὰρ
μὴ ὄραν ἔνια, κρεῖττον ἢ ὄραν. [Ὡστ'] οὐκ ἂν εἴη τὸ ἀρι-
στον ἢ νόησις. Αὐτὸν ἄρα νοεῖ, εἴπερ ἐστὶ τὸ κράτιστον.
Καὶ ἔστιν ἡ νόησις, νοήσεως νόησις. Φαίνεται δ' αἰεὶ ἡ
ἐπιστήμη καὶ ἡ αἰσθησις καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ διάνοια [ἄλλου
εἶναι.] αὐτῆς δ' ἐν παρέργῳ. Ἐτι εἰ ἄλλο τὸ νοεῖν καὶ τὸ

νοεῖσθαι, κατὰ πότερον αὐτῷ τὸ εὖ ὑπάρχει; Οὐδὲ γὰρ τὸ αὐτὸ εἶναι νοήσει καὶ νοουμένῳ· ἢ ἐπ' ἐνίων ἢ ἐπιστήμη, τὸ πρᾶγμα; Ἐπὶ μὲν τῶν ποιητικῶν ἀνευ ὑλης ἢ οὐσία, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι· ἐπὶ δὲ τῶν θεωρητικῶν, ὁ λόγος τὸ πρᾶγμα, καὶ ἡ νόησις. Οὐχ ἑτέρου οὖν ὄντος τοῦ νοουμένου καὶ τοῦ νοῦ, ὅσα μὴ ὑλην ἔχει, τί αὐτὸ ἔσται· καὶ ἡ νόησις τοῦ νοουμένου μία. Ἐτι δὴ λείπεται ἀπορία, εἰ σύνθετον τὸ νοούμενον. Μειαβᾶλλοι γὰρ ἂν ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ ὅλου· ἢ ἀδιαιρέτων πᾶν τὸ μὴ ἔχον ὑλην, ὥσπερ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς· ἢ ὄγε τῶν συνθετῶν ἔχει ἐν τινι χρόνῳ. Οὐ γὰρ ἀλλ' τὸ εὖ ἐν τῷδὲ, ἢ ἐν τῷδὲ, ἀλλ' ἐν ὅλῳ τινὶ τὸ ἀριστον, ὄν ἄλλο τι. Οὕτως δ' ἔχει αὐτὴ αὐτῆς ἡ νόησις τὸν ἅπαντα αἰῶνα.

CAPUT X.

Ἐπισκεπτιέον δὲ καὶ, ποτέρως ἔχει ἡ τοῦ ὅλου φύσις τὸ ἀγαθόν καὶ τὸ ἀριστον· πότερον κεχωρισμένον τι, καὶ αὐτὸ καθ' αὐτὸ, ἢ τὴν τάξιν, ἢ ἀμφοτέρως, ὥσπερ στρατεύμα. Καὶ γὰρ ἐν τῇ τάξει τὸ εὖ· καὶ ὁ στρατηγός, καὶ μᾶλλον οὗτος. Οὐ γὰρ οὗτος διὰ τὴν τάξιν, ἀλλ' ἐκείνη διὰ τοῦτόν ἐστιν. Πάντα δὲ συντέτακταί πως, ἀλλ' οἷχ ἰμοίως, καὶ πλωτὰ καὶ πτηνὰ, καὶ φυτὰ. Καὶ οὐχ οὕτως ἔχει, ὥστε μὴ εἶναι θατέρω πρὸς θάτερον μηδὲν ἀλλ' ἐοῖτὶ πρὸς τι. Πρὸς μὲν γὰρ ἐν ἅπαντα συντέτακται. Ἄλλ' ὥσπερ ἐν οἰκίᾳ τοῖς ἐλευθέροις ἠκιστα ἔξεστιν ὄ, τι ἔτυχε ποιεῖν, ἀλλὰ τὰ πάντα ἢ τὰ πλεῖστα τέτακται· τοῖς δὲ ἀνδραπόδοις καὶ τοῖς θηρίοις μικρὸν τὸ εἰς τὸ κοινόν, τὸ δὲ πολὺ ὄ, τι ἔτυχε. Τοιαύτη γὰρ ἐκάστου ἀρχή, αὐτῶν ἡ φύσις ἐοῖτὶ. Λέγω δ' οἷον, εἰς τε τὸ διακριθῆναι ἀνά-

κη ἅπασιν ἐλθεῖν, καὶ ἄλλα οὕτως ἔστιν ὧν κοινωεῖ
 ἅπαντα εἰς τὸ ὅλον. Ὅσα δὲ ἀδύνατα συμβαίνει ἢ
 ἄτοπα τοῖς ἄλλως λέγουσι, καὶ ποῖα οἱ χαριστιέρος
 λέγοντες, καὶ ἐπὶ ποίων ἐλάχισται ἄπορῖαι, δεῖ μὴ λαν-
 θάνειν. Πάντες γὰρ ἐξ ἐναντίων ποιοῦσι πάντα. Οὐ-
 τε δὲ τὸ πάντα, οὔτε τὸ ἐξ ἐναντίων ὀρθῶς, οὔτε ἐν
 ὅσοις τὰ ἐναντία ὑπάρχει, πῶς ἐκ τῶν ἐναντίων ἔσται
 οὐ λέγουσιν. Ἀπαθῆ γὰρ τὰ ἐναντία ὑπ' ἀλλήλων.
 Ἡμῖν δὲ λύεται τοῦτο ἐυλόγως, τῷ τρίτον τι εἶναι.
 Οἱ δὲ τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων, ὕλην ποιοῦσιν, ὡςπερ
 οἱ τὸ ἄνισον τῷ ἴσῳ, ἢ τῷ ἐνὶ τὰ πολλά. Λύεται δὲ
 καὶ τοῦτο τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἡ γὰρ ὕλη ἢ μία οὐ-
 δενὶ ἐναντίον. Ἐπι ἅπαντα τοῦ φαύλου μεθέξει ἕξω
 τοῦ ἐνός. Τὸ γὰρ κακὸν αὐτὸ, θάτερον τῶν στοι-
 χείων. Οἱ δ' ἄλλοι οὐδ' ἀρχὰς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ
 κακόν. Καίτοι ἐν ἅπασιν τὸ ἀγαθὸν μάλιστα ἀρχή.
 Οἱ δὲ τοῦτο μὲν ὀρθῶς, ὅτι ἀρχήν· ἀλλὰ πῶς τὸ ἀγα-
 θὸν ἀρχή, οὐ λέγουσιν, πότερον ὡς τέλος, ἢ ὡς κινή-
 σαν, ἢ ὡς εἶδος. Ἀτόπως δὲ καὶ Ἐμπειδοκλῆς· τὴν
 γὰρ φιλίαν ποιεῖ τὸ ἀγαθόν. Αὕτη δ' ἀρχή καὶ ὡς
 κινούσα· συνάγει γὰρ· καὶ ὡς ὕλη· μόριον γὰρ τοῦ
 αἵματος· εἰ δὴ καὶ τῷ αὐτῷ συμβέβηκεν ὡς ὕλη καὶ ἀρ-
 χῇ εἶναι, καὶ ὡς κινοῦντι. Ἀλλὰ τότε εἶναι οὐ ταυτό·
 κατὰ πότερον οὐν φιλία; Ἀτοπον δὲ καὶ τὸ ἀφθαρτον
 εἶναι τὸ νέικος. Τοῦτο δ' ἐστὶν αὐτὸ ἢ τοῦ κακοῦ
 φύσις. Ἀναξαγόρας δὲ ὡς κινοῦν τὸ ἀγαθὸν ἀρχήν.
 Ὁ γὰρ νοῦς κινεῖ, ὁλλὰ κινεῖ ἐνεκά τινος. Ὡστε ἕτε-
 ρον· πλὴν ὡς ἡμεῖς λέγομεν. Ἡ γὰρ ἱατρικὴ ἐστὶ
 πῶς ὕλεια. Ἀτοπον δὲ καὶ τὸ ἐναντίον μὴ ποιῆσαι
 τῷ ἀγαθῷ, καὶ τῷ νῷ. Πάντες δ' οἱ τὰ ἐναντία

λέγοντες, οὐ χρῶνται τοῖς ἐναντίοις, ἐὰν μὴ θαυμάσι-
 τες. Καὶ διὰ τί τὰ μὲν φθαρτὰ, τὰ δ' ἀφθαρτα, οὐ-
 δεῖς λέγει. Πάντα γὰρ τὰ ὄντα ποιοῦσιν ἐκ τῶν αὐ-
 τῶν ἀρχῶν. Ἐπι οἱ μὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ποιοῦσι τὰ
 ὄντα· οἱ δ', ἵνα μὴ τοῦτο ἀναγκασθῶσιν, ἐν πάντα
 ποιοῦσιν. Ἐπι διὰ τί αἰεὶ ἔσται γενέσεις, καὶ τί αἴτιον
 γενέσεως, οὐδεῖς λέγει. Καὶ τοῖς δύο ἀρχὰς ποιοῦσιν,
 ἄλλην ἀνάγκη ἀρχὴν κυριωτέραν εἶναι· καὶ τοῖς τὰ
 εἶδη· ὅτι ἄλλη ἀρχὴ κυριωτέρα. Διὰ τί γὰρ μετέσχεν
 ἢ μετέχει; Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀνάγκη τῆ σοφία καὶ
 τῆ τιμιωτάτῃ ἐπιστήμῃ εἶναι τι ἐναντίον, ἡμῖν δ' οὐ.
 Οὐ γὰρ ἔστιν ἐναντίον τῷ πρώτῳ οὐδέν. Πάντα γὰρ
 τὰ ἐναντία ὑλὴν ἔχει, καὶ δυνάμει ταῦτά ἐστιν. Ἡ δὲ
 ἐναντία ἄγνοια, εἰς τὸ ἐναντίον. Τῷ δὲ πρώτῳ ἐναν-
 τίον οὐδέν. Ἐπι εἰ μὴ ἔσται παρὰ τὰ αἰσθητὰ ἄλλα,
 οὐκ ἔσται ἀρχὴ καὶ τάξις καὶ γενέσεις, καὶ τὰ οὐ-
 ράνια, ἀλλ' αἰεὶ τῆς ἀρχῆς ἀρχὴ, ὥσπερ τοῖς θεο-
 λόγοις καὶ τοῖς φυοικοῖς ἅπασιν. Εἰ δ' ἔσται τὰ
 εἶδη ἢ ἀριθμοὶ, οὐδενὸς αἴτια· εἰ δὲ μὴ, οὔτε κι-
 νήσεώς γε. Ἐπι πῶς ἔσται ἐξ ἀμεγέθων μέγεθος
 καὶ συνεχές; ὁ γὰρ ἀριθμὸς οὐ ποιήσει συνεχές, οὔτε
 ὡς κινεῖν, οὔτε ὡς εἶδος. Ἀλλὰ μὴν οὐδέν γ' ἔσται
 τῶν ἐναντίων, ὅπερ καὶ ποιητικὸν καὶ κινητικόν. Ἐν-
 δέχοιτο γὰρ ἂν μὴ εἶναι, ἀλλὰ μὴν ὑστερόν γε τὸ ποι-
 εῖν δυνάμειως. Οὐκ ἄρα αἰδία τὰ ὄντα· ἀλλ' ἔστιν.
 Ἀναρτερόν ἄρα τούτων τί· τοῦτο δ' εἴρηται ὡς. Ἐπι
 τοίνυν ἢ οἱ ἀριθμοὶ ἐν, ἢ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα, καὶ
 ὅλως τὸ εἶδος, καὶ τὸ πρᾶγμα, οὐδέν λέγει οὐδεὶς· οὐδ'
 ἐνδέχεται εἰπεῖν, ἐὰν μὴ ὡς ἡμεῖς εἶπη, ὡς τὸ κινεῖν
 ποιῆ. Οἱ δὲ λέγοντες τὸν ἀριθμὸν πρῶτον τὸν μα-

θηματικόν, καὶ οὕτως ἀεὶ ἄλλην ἐχομένην οὐσίαν, καὶ ἀρχὰς ἐκάστης ἄλλας, ἐπεισοδιώδη τὴν τοῦ παντός οὐσίαν ποιοῦσιν (οὐδὲν γὰρ ἢ ἑτέρα τῇ ἑτέρῃ συμβάλλεται οὔσα ἢ μὴ οὔσα) καὶ ἀρχὰς πολλὰς· τὰ δὲ ὄντα, οὐ βούλεται πολιτεύεσθαι κακῶς. Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίῃ· εἰς κοίρανος.

LIBER XII. (XIII.)

CAPUT I.

Περὶ μὲν οὖν τῆς τῶν αἰσθητῶν οὐσίας εἴρηται τι ἔστιν, ἐν μὲν τῇ μεθ' ὄψω τῇ τῶν φυσικῶν περὶ τῆς ὕλης, ὕστερον δὲ περὶ τῆς κατ' ἐνέργειαν. Ἐπεὶ δ' ἡ ἀκρίβης αὕτη ἐστὶ, πότερόν ἐστί τις παρὰ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας ἀκίνητος καὶ αἰδίος, ἢ οὐκ ἔστι· καὶ εἰ ἔστι, τίς ἐστι, πρῶτον τὰ παρὰ τῶν ἄλλων λεγόμενα θεωρητέον, ὅπως εἴτε τι μὴ καλῶς λέγουσι, μὴ τοῖς αὐτοῖς ἔνοχοι ὦμεν· καὶ εἴ τι δόγμα κοινὸν ἡμῖν κἀκείνοις, τοῦτ' ἰδίᾳ μὴ καθ' ἡμῶν δυσχεραίνωμεν. Ἀγαπητὸν γὰρ, εἴ τις τὰ μὲν κάλλιον λέγει, τὰ δὲ οὐ χεῖρον. Δύο δ' εἰσὶ δόξαι περὶ τούτων. Τὰ τε γὰρ μαθηματικά φασιν οὐσίας εἶναι τινὰς, οἷον ἀριθμούς καὶ γραμμάς, καὶ τὰ συγγενῆ τούτοις, καὶ πάλιν τὰς ἰδέας. Ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν δύο γένη ταῦτα ποιοῦσι, τὰς τε ἰδέας, καὶ τοὺς μαθηματικούς ἀριθμούς, οἱ δὲ μίαν φύσιν ἀμφοτέρων, ἕτεροι δὲ τινες τὰς μαθηματικὰς μάγον οὐσίας εἶναι φασί, σκεπτέον, πρῶτον μὲν περὶ τῶν μαθηματικῶν, μηδεμίαν προστιθέντας φύσιν ἄλλην αὐτοῖς· οἷον, πότερον ἰδέαι τυγχάνουσιν οὔσαι,

ἢ οὐ· καὶ πότερον ἀρχαὶ καὶ οὐσίαι τῶν ὄντων, ἢ οὐ· ἀλλ' ὡς περὶ μαθηματικῶν μόνον, εἴτ' εἰσὶν, εἴτε μὴ εἰσι· καὶ εἴ εἰσι, πῶς εἰσιν. Ἐπειτα μετὰ ταῦτα χωρὶς περὶ τῶν ἰδεῶν αὐτῶν ἀπλῶς, καὶ ὅσον νόμου χάριν. Τεθρύλληται γὰρ τὰ πολλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἐξωτερικῶν λόγων. Ἐτι δὲ πρὸς ἐκείνην δεῖ τὴν σκέψιν ἀπαντᾶν τὸν πλείω λόγον, ὅταν ἐπισκοπῶμεν, εἰ αἱ οὐσίαι καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν ὄντων ἀριθμοὶ καὶ ἰδέαι εἰσὶ. Μετὰ γὰρ τὰς ἰδέας αὕτη λείπεται τρίτη σκέψις. Ἀνάγκη δ', εἴπερ ἔστι τὰ μαθηματικά, ἢ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶναι αὐτὰ, καθάπερ λέγουσιν τινες, ἢ κεχωρισμένα τῶν αἰσθητῶν· λέγουσι δὲ καὶ οὕτω τινές· ἢ εἰ μηδετέρως, ἢ οὐκ εἰσὶν, ἢ ἄλλον τρόπον εἰσὶν. Ὡσθ' ἢ ἀμφισβήτησις ἡμῖν ἔσται, οὐ περὶ τοῦ εἶναι, ἀλλὰ περὶ τοῦ τρόπου.

CAPUT II.

Ὅτι μὲν τοίνυν ἔν γε τοῖς αἰσθητοῖς ἀδύνατον εἶναι, καὶ ἅμα πλασματίας ὁ λόγος, εἴρηται μὲν καὶ ἐν τοῖς διαπορήμασιν, ὅτι ἅμα δύο στερεὰ εἶναι ἀδύνατον. Ἐτι δὲ καὶ ὅτι τοῦ αὐτοῦ λόγου, καὶ τὰς ἄλλας δυνάμεις καὶ φύσεις ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶναι, καὶ μηδεμίαν κεχωρισμένην. Ταῦτα μὲν οὖν εἴρηται πρότερον. Ἀλλὰ πρὸς τούτοις φανερὰν, ὅτι ἀδύνατον διαιρεθῆναι ὅτιοῦν σῶμα. Κατ' ἐπίπεδον γὰρ διαιρεθήσεται καὶ τοῦτο κατὰ γραμμὴν· καὶ αὕτη κατὰ στιγμήν. Ὡστε εἰ τὴν στιγμήν διελεῖν ἀδύνατον, καὶ τὴν γραμμὴν· εἰ δὲ ταύτην, καὶ τᾶλλα· τί οὖν διαφέρει, ἢ ταύτας εἶναι τοιαύτας φύσεις, ἢ μὴ, εἶναι δὲ ἐν αὐτοῖς τοιαύτας φύσεις; Τὸ αἰτὸ γὰρ συμβήσεται. Διαιρουμένων γὰρ τῶν αἰσθητῶν, διαιρε-

θήσονται· ἢ οὐδὲ αἰ αἰσθηταί. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κεχωρισμένας γ' εἶναι φύσεις τοιαύτας δυνατόν. Εἰ γὰρ ἔσται στερεὰ παρὰ τὰ αἰσθητὰ κεχωρισμένα τούτων ἕτερα, καὶ πρότερα τῶν αἰσθητῶν, δῆλον ὅτι καὶ παρὰ τὰ ἐπίπεδα ἕτερα ἀναγκαῖον εἶναι ἐπίπεδα κεχωρισμένα, καὶ στιγμὰς καὶ γραμμὰς. Τοῦ γὰρ αὐτοῦ λόγου. Εἰ δὲ ταῦτα πάλιν παρὰ τοῦ στερεοῦ μαθηματικοῦ ἐπίπεδα καὶ γραμμὰς καὶ στιγμὰς, ἕτερα κεχωρισμένα. Πρότερα γὰρ τῶν συγκεκριμένων ἐστὶ τὰ ἀσύνθετα. Καὶ εἴπερ τῶν αἰσθητῶν πρότερον σώματα μὴ αἰσθητὰ, τῶ αὐτῷ λόγῳ καὶ τῶν ἐπιπέδων τῶν ἐν τοῖς ἀκινήτοις στερεοῖς τὰ αὐτὰ κατὰ τὰ αὐτὰ. Ὡστε ἕτερα ταῦτα ἐπίπεδα καὶ γραμμὰι τῶν ἅμα ἐν τοῖς στερεοῖς τοῖς κεχωρισμένοις. Τὰ μὲν γὰρ ἅμα τοῖς μαθηματικοῖς στερεοῖς, τὰ δὲ πρότερα τῶν μαθηματικῶν στερεῶν. Πάλιν τοίνυν τούτων τῶν ἐπιπέδων ἔσονται γραμμὰι· ὧν πρότερον δεήσει ἕτερας γραμμὰς καὶ στιγμὰς εἶναι, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Καὶ τούτων ἐν ταῖς προτέραις γραμμαῖς, ἕτερας προτέρας στιγμὰς· ὧν οὐκ ἔτι πρότεροι ἕτεροι. Ἀποπὸς τε δὴ γίνεται ἡ σώρευσις. Συμβαίνει γὰρ στερεὰ μὲν μοναχὰ παρὰ τὰ αἰσθητὰ, ἐπίπεδα δὲ τριτὰ παρὰ τὰ αἰσθητὰ, τὰ τε παρὰ τὰ αἰσθητὰ, καὶ τὰ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς στερεοῖς, καὶ παρὰ τὰ ἐν τούτοις· γραμμὰι δὲ τετραξαι, στιγμὰι δὲ πενταξαι. Ὡστε περὶ ποῖα αἰ ἐπιστῆμαι ἔσονται αἰ μαθηματικαὶ τούτων; Οὐ γὰρ δὴ περὶ τὰ ἐν τῷ στερεῷ τῷ ἀκινήτῳ ἐπίπεδα καὶ γραμμὰς καὶ στιγμὰς· αἰ γὰρ περὶ τὰ πρότερα ἢ ἐπιστήμη. Ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν ἀριθμῶν. Καὶ παρ' ἐκάστας γὰρ τὰς στιγμὰς, ἕτε-

ραι ἔσονται μονάδες, καὶ παρ' ἕκαστα τὰ ὄντα αἰ-
 σθητά· εἶτα τὰ νοητά. Ὡστε ἔσται γένη ἄπειρα τῶν
 μαθηματικῶν ἀριθμῶν. Ἐτι ἄπερ ἐν τοῖς ἀπορή-
 μαισιν ἐπήλθομεν, πῶς ἐνδέχεται λύειν; Περὶ ἃ γὰρ ἡ
 ἀστρολογία ἐστίν, ὁμοίως ἔστι περὶ τὰ αἰσθητά, καὶ
 περὶ ἃ ἡ γεωμετρία. Εἶναι δ' οὐρανὸν καὶ τὰ μόρια
 αὐτοῦ, πῶς δυνατόν, ἢ ἄλλο ὅτιοῦν ἔχον κίνησιν;
 Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ ὀπτικά, καὶ τὰ ἁρμονικά. Ἔσται
 γὰρ φωνὴ τε καὶ ὄψις παρὰ τὰ αἰσθητά, καὶ τὰ καθ'
 ἕκαστα. Ὡστε δῆλον ὅτι καὶ αἱ ἄλλαι αἰσθήσεις,
 καὶ τὰ ἄλλα αἰσθητά. Τί γὰρ μᾶλλον τάδε ἢ τάδε;
 Ἐὶ δὲ ταῦτα, καὶ ζῶα ἔσονται, εἶπερ καὶ αἰσθήσεις.
 Ἐτι γράφεται ἕνα καθόλον ὑπὸ τῶν μαθηματικῶν
 παρὰ ταύτας τὰς οὐσίας. Ἔσται οὖν καὶ αὕτη τις
 ἄλλη οὐσία μεταξὺ κεχωρισμένη τῶν τ' ἰδεῶν καὶ τῶν
 μεταξὺ, ἧτις οὔτε ἀριθμὸς ἐστίν, οὔτε στιγμαί, οὔτε
 μέγεθος, οὔτε χρόνος. Εἶ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, δῆλον
 ὅτι κακῆϊνα ἀδύνατον εἶναι κεχωρισμένα τῶν αἰσθη-
 τῶν. Ὅπως δὲ τοῦναντίον συμβαίνει καὶ τοῦ εἰωθό-
 τος ὑπολαμβάνεσθαι, εἴ τις θήσει οὕτως εἶναι τὰ
 μαθηματικά, ὡς κεχωρισμένας τινὰς φύσεις. Ἀνάγκη
 γὰρ, διὰ τὸ μὲν οὕτως εἶναι αὐτὰς, πρότερας εἶναι
 τῶν αἰσθητῶν μεγεθῶν, κατὰ τὸ ἀληθές δὲ ὑστέρας.
 Τὸ γὰρ ἀτελὲς μέγεθος, γενέσει μὲν πρότερόν ἐστι,
 τῇ οὐσίᾳ δ' ὑστέρον, οἷον ἄψυχον ἐμψύχου. Ἐτι
 τίμη καὶ πότε ἔσται ἐν τὰ μαθηματικά μεγέθη; Τὰ μὲν
 γὰρ ἐνταῦθα, ψυχῇ ἢ μέρει ψυχῆς, ἢ ἄλλω τινὶ εὐλό-
 γω. Εἶ δὲ μὴ, πολλὰ διαλύεται. Ἐκείνοις δὲ διαιρε-
 τοῖς καὶ ποσοῖς οὔσι, τί αἴτιον τοῦ εἶναι ἐν καὶ συμ-
 μένειν; Ἐτι αἱ γενέσεις δηλοῦσι· πρῶτον μὲν γὰρ ἐπὶ

μῆκος γίγνεται, εἶτα ἐπὶ πλάτος, τελευταῖον δὲ εἰς
 βάθος, καὶ τέλος ἔσχεν. Εἰ οὖν τὸ τῆ γενέσει ὑστε-
 ρον, τῆ οὐσία πρότερον, τὸ σῶμα πρότερον ἂν εἴη
 ἐπιπέδου καὶ μήκους· καὶ ταύτη καὶ τέλειον, καὶ ὅλον
 μᾶλλον, ὅτι ἔμψυχον γίγνεται. Γραμμὴ δὲ ἔμψυχος
 ἢ ἐπίπεδον, πῶς ἂν εἴη; Πλεον γὰρ τὰς αἰσθήσεις τὰς
 ἡμετέρας ἂν εἴη τὸ ἀξίωμα. Ἔτι τὸ μὲν σῶμα οὐσία
 τις· ἤδη γὰρ ἔχει πῶς τὸ τέλειον· αἱ δὲ γραμμαὶ,
 πῶς οὐσίαι; οὔτε γὰρ ὡς εἶδος καὶ μορφὴ τις, οἷον
 εἰ ἄρα ἡ ψυχὴ τοιοῦτο· οὔτε ὡς ἡ ὕλη, οἷον τὸ σῶμα.
 Οὐθέν γὰρ ἐκ γραμμῶν, οὔτε ἐπιπέδων, οὐδὲ στιγμῶν
 φαίνεται συνίστασθαι δυνάμενον. Εἰ δ' ἦν οὐσία
 τις ὕληκῃ, τοῦτ' ἂν ἐφαίνετο δυνάμενα πάσχειν. Τῷ
 μὲν οὖν λόγῳ ἔσται πρότερα· ἀλλ' οὐ πάντα ὅσα τῷ
 λόγῳ πρότερα, καὶ τῆ οὐσίᾳ πρότερα. Τῆ μὲν γὰρ
 οὐσίᾳ πρότερα, ὅσα χωριζόμενα τῷ εἶναι ὑπερβάλλει·
 τῷ λόγῳ δὲ, ὅσων οἱ λόγοι ἐκ τῶν λόγων. Ταῦτα δὲ
 οὐχ ἅμα ὑπάρχει. Εἰ γὰρ μὴ ἔστι τὰ πάθη παρὰ
 τὰς οὐσίας, οἷον κινούμενόν τι ἢ λευκόν, τοῦ λευκοῦ
 ἀνθρώπου τὸ λευκόν πρότερον κατὰ τὸν λόγον, ἀλλ'
 οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν· οὐ γὰρ ἐνδέχεται εἶναι κεχωρι-
 σμένον, ἀλλ' αἰεὶ ἅμα τῷ συνόλω ἐστί. Σύνολον δὲ λέγω,
 τὸν ἀνθρώπον τὸν λευκόν. Ὡστε φανερόν, ὅτι οὔτε τὸ
 ἐξ ἀφαιρέσεως πρότερον, οὔτε τὸ ἐκ προσθέσεως ὑστε-
 ρον. Ἐκ προσθέσεως γὰρ, τῷ λευκῷ ὁ λευκὸς ἀνθρώπος
 λέγεται. Ὅτι μὲν οὖν οὔτε οὐσίαι μᾶλλον τῶν σωμάτων
 εἰσὶν, οὔτε πρότερα τῷ εἶναι τῶν αἰσθητῶν, ἀλλὰ τῷ λό-
 γῳ μόνον, οὔτε κεχωρισμένα ποῦ εἶναι δυνατόν, εἴρηται
 ἱκανῶς. Ἐπεὶ δ' οὐδ' ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐνδέχεται αὐτὰ
 εἶναι, φανερόν ὅτι ἡ ὅλως οὐκ ἔστιν, ἢ τρόπον πινάεστι,

καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ἀπλῶς ἐστὶ. Πολλαχῶς γὰρ τὸ εἶναι λέγομεν.

CAPUT III.

Ὡσπερ γὰρ τὰ καθόλου ἐν τοῖς μαθήμασιν, οὐ περὶ κεχαρισμένων ἐστὶ, παρὰ τὰ μεγέθη καὶ τοὺς ἀριθμούς, ἀλλὰ περὶ τούτων μὲν, οὐχ ἢ δὲ τοιαῦτα οἷα ἔχειν μέγεθος, ἢ εἶναι διαιρετὰ, δῆλον ὅτι ἐνδέχεται καὶ περὶ τῶν αἰσθητῶν μεγεθῶν εἶναι καὶ λόγους καὶ ἀποδείξεις, μὴ ἢ δὲ αἰσθητὰ, ἀλλ' ἢ τοιαδί. Ὡσπερ γὰρ καὶ ἢ κινούμενα μόνον πολλοὶ λόγοι εἰσὶ, χωρὶς τοῦ τί ἕκαστόν ἐστι τῶν τοιούτων, καὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς· καὶ οὐκ ἀνάγκη διὰ ταῦτα, ἢ κεχωρισμένον τι εἶναι κινούμενον τῶν αἰσθητῶν, ἢ ἐν τούτοις τινὰ φύσιν εἶναι ἀφωρισμένην· οὕτω τοῖνυν καὶ ἐπὶ τῶν κινουμένων ἔσονται λόγοι καὶ ἐπιστήμαι, οὐχ ἢ κινούμενα δὲ, ἀλλ' ἢ σώματα μόνον· καὶ πάλιν ἢ ἐπίπεδα μόνον, καὶ ἢ μήκη μόνον, καὶ ἢ διαιρετὰ, καὶ ἢ ἀδιαίρετα ἔχοντα φύσιν, καὶ ἢ ἀδιαίρετα μόνον. Ὡστε ἐπεὶ ἀπλῶς λέγειν ἀληθές, μὴ μόνον τὰ χωριστὰ εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ χωριστὰ, οἷον κινούμενα, εἶναι, καὶ τὰ μαθηματικὰ, ὅτι ἐστὶν ἀπλῶς ἀληθές εἰπεῖν, καὶ τοιαῦτά γε οἷα λέγουσι· καὶ ὡσπερ καὶ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας ἀπλῶς ἀληθές εἰπεῖν, τούτου εἶναι, οὐχὶ τοῦ συμβεβηκότος· οἷον, ὅτι λευκοῦ, εἰ τὸ ὑγιεινὸν τὸ λευκόν, ἢ δ' ἐστὶν ὑγιεινόν· ἀλλ' ἐκείνου οὐδ' ἐστὶν ἕκαστη, εἰ ὑγιεινόν, ὑγιεινοῦ, εἰ δ' ἢ αἰθρωπος, ἀνθρώπου· οὕτω καὶ τὴν γεωμετρίαν, οὐκ εἰ συμβεβηκεν αἰσθητὰ εἶναι ὧν ἐστὶ, μὴ ἐστὶ δὲ ἢ αἰσθητὰ, οὐ τῶν αἰσθητῶν ἔσονται αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστήμαι. Οὐ μέντοι οὐδὲ περὶ ταῦτα, ἄλλων κεχωρισμένων. Πολλὰ

δὲ συμβέβηκε καθ' αὐτὰ τοῖς πράγμασιν, ἢ ἕκαστον ὑπάρχει τῶν τοιούτων· ἐπεὶ καὶ ἢ θῆλυ τὸ ζῶον καὶ ἢ ἄρσεν, ἴδια πάθη ἐστί. Καίτοι οὐκ ἔστι τι θῆλυ οὐδ' ἄρσεν κειχωρισμένων τῶν ζώων. Ὡστε καὶ ἢ μή- κη μόνον, καὶ ἢ ἐπίπεδα· καὶ ὅσω δὴ ἂν περὶ προτέ- ρων τῷ λόγῳ καὶ ἀπλουστέρων, τοσοῦτω μᾶλλον ἔχει τὸ ἀκριβές. Τοῦτο δὲ τὸ ἀπλοῦν ἐστίν· ὥστε ἄνευ τοῦ μεγέθους μᾶλλον, ἢ μετὰ μεγέθους, καὶ μάλιστα ἄνευ κινήσεως. Ἐὰν δὲ κίνησιν, μάλιστα τὴν πρώτην· ἀπλουσιότη γὰρ, καὶ ταύτης ἢ ὁμαλή. Ὁ δ' αὐτοῖς λόγος καὶ περὶ ἁρμονικῆς, καὶ ὀπτικῆς. Οὐδ' ἔτιρα γὰρ ἢ ὄψις, ἢ ἢ φωνή, θεωρεῖ, ἀλλ' ἢ γραμμαὶ καὶ ἀριθμοί. Οἰκεία μέντοι ταῦτα πάθη ἐκείνων. Καὶ ἢ μηχανικῆ δὲ ὡσαύτως. Ὡστε εἴ τις θέμενος κει- χωρισμένα τῶν συμβεβηκότων, σκοπεῖ τι περὶ τούτων ἢ τοιαῦτα, οὐθὲν διὰ τοῦτο ψεῦδος ψεύσεται, ὥσπερ οὐδ' ὅταν ἐν τῇ γῆ γραφή, καὶ τὴν ποδιαίαν φῆ μὴ ποδιαίαν. Οὐ γὰρ ἐν ταῖς προτάσει τὸ ψεῦδος. Ἄριστα δ' ἂν οὕτως θεωρηθεῖ ἕκαστον, εἴ τις τὸ μὴ κειχωρισμένον θεῖη χωρίσας, ὥσπερ ὁ ἀριθμητικὸς ποιῆ, καὶ ὁ γεωμέτρης. Ἐν μὲν γὰρ καὶ ἀδιαίρετον ὁ ἄνθρωπος, ἢ ἄνθρωπος. Ὁ δὲ θεὸς ἐν ἀδιαίρετον εἴτ' ἐθεώρησεν, εἴ τι τῷ ἀνθρώπῳ συμβέβηκεν ἢ ἀδιαί- ρετος· ὁ δὲ γεωμέτρης, οὐθ' ἢ ἄνθρωπος, οὐθ' ἢ ἀδιαίρετος, ἀλλ' ἢ στερεά. Ἄ γὰρ, κἂν εἰ μὴ που ἦν ἀδιαίρετος, ὑπῆρχεν αὐτῷ, δῆλον ὅτι καὶ ἄνευ τούτων ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν τὸ δυνατόν. Ὡστε διὰ τοῦτο ὀρθῶς λέγουσιν οἱ γεωμέτραι, καὶ περὶ ὄντων διαλέγονται, καὶ ὄντα ἐστί. Διττὸν γὰρ τὸ ὄν, τὸ μὲν ἐντελεχεῖα, τὸ δ' ὑλικῶς. Ἐπεὶ δὲ τὸ ἀγαθόν

καὶ τὸ καλὸν ἕτερον (τὸ μὲν γὰρ αἰεὶ ἐν πράξει, τὸ δὲ καλὸν καὶ ἐν τοῖς ἀκινήτοις) οἱ φάσκοντες οὐθὲν λέγειν τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας περὶ καλοῦ, ἢ ἀγαθοῦ, ψεύδονται. Λέγουσι γὰρ καὶ δεικνύουσι μάλιστα. Οὐ γὰρ, εἰ μὴ ὀνομάζουσι, τὰ δ' ἔργα καὶ τοὺς λόγους δεικνύουσαι, οὐ λέγουσι περὶ αὐτῶν. Τοῦ δὲ καλοῦ μέγιστα εἶδη, τάξις καὶ συμμετρία, καὶ τὸ ὠρισμένον· ἃ μάλιστα δεικνύουσιν αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστήμαι. Καὶ ἐπεὶ γε πολλῶν αἴτια φαίνεται ταῦτα (λέγω δ' οἷον ἢ τάξις καὶ τὸ ὠρισμένον) δῆλον ὅτι λέγουσιν ἂν καὶ τὴν τοιαύτην αἰτίαν, τὴν ὡς τὸ καλὸν, αἴτιον τρόπον τινά. Μᾶλλον δὲ γνωρίμως ἐν ἄλλοις περὶ αὐτῶν ἐροῦμεν. Περὶ μὲν οὖν τῶν μαθηματικῶν, ὅτι τε ὄντα ἐστὶ, καὶ πῶς ὄντα, καὶ πῶς οὐ πρότερον, καὶ πῶς πρότερον, τσαυτὰ εἰρήσθω.

CAPUT IV.

Περὶ δὲ τῶν ιδεῶν, πρῶτον αὐτὴν τὴν κατὰ τὴν ιδεάν δόξαν ἐπισκεπτέον, μηθὲν συνάπτουσαν πρὸς τὴν τῶν ἀριθμῶν φύσιν, ἀλλ' ὡς ὑπέλαβον ἐξ ἀρχῆς οἱ πρῶτοι τὰς ιδέας φήσαντες εἶναι. Συνέβη δ' ἢ περὶ τῶν εἰδῶν δόξα τοῖς εἰποῦσι, διὰ τὸ πεισθῆναι περὶ τῆς ἀληθείας τοῖς Ἡρακλειταίοις λόγοις, ὡς πάντων τῶν αἰσθητῶν αἰεὶ ῥεόντων. "Ἦστ' εἴπερ ἐπιστήμη τινὸς ἔσται καὶ φρόνησις, ἕτερας δεῖν αἰνὰς φύσεις εἶναι παρὰ τὰς αἰσθητὰς μενούσας. Οὐ γὰρ εἶναι τῶν ῥεόντων ἐπιστήμην. Σωκράτους δὲ περὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς πραγματευομένου, καὶ περὶ τούτων ὀρίξεσθαι καθόλου ζητοῦντος πρώτου (τῶν μὲν γὰρ φυσικῶν ἐπὶ μικρὸν Δημόκριτος ἤψατο μόνον, καὶ ὠρίσατό πως τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν· οἱ δὲ Πυ-

Θαγόρειοι πρότερον περί τινων ἀλίγων, ὧν τοὺς λόγους
 εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἀκῆπτον, οἷον, τί ἐστι καιρὸς, ἢ τὸ
 δίκαιον, ἢ γάμος) ἐκεῖνος εὐλόγως ἐξήτει, τὸ τί ἐστι.
 Συλλογίζεσθαι γὰρ ἐξήτει. Ἀρχὴ δὲ τῶν συλλογι-
 σμῶν, τὸ τί ἐστι. Διαλεκτικὴ γὰρ ἰσχὺς οὐπω τότ' ἦν,
 ὥστε δύνασθαι καὶ χωρὶς τοῦ τί ἐστι τὰναντία ἐπι-
 σκοπεῖν, καὶ τῶν ἐναντίων εἰ ἢ αὐτῇ ἐπιστήμη. Δύο
 γάρ ἐστιν, ἃ τις ἂν ἀποδῆ Σωκράτει δικαίως, τοὺς
 ἰ' ἐπακτικούς λόγους, καὶ τὸ ἐρίεσθαι καθόλου.
 Ταῦτα γὰρ ἐστὶν ἄμφω περὶ ἀρχὴν ἐπιστήμης. Ἀλλ'
 ὁ μὲν Σωκράτης τὰ καθόλου, οὐ χωριστὰ ἐποίησε, οὐδὲ
 τοὺς ὀρισμοὺς· οἱ δ' ἐχώρισαν, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν
 ὄντων ἰδέας προσηγόρευσαν. Ὡστε συνέβαινεν αὐτοῖς
 σχεδὸν τῷ αὐτῷ λόγῳ, πάντων ἰδέας εἶναι τῶν
 καθόλου λεγομένων· καὶ παραπλήσιον, ὥσπερ ἂν
 εἴ τις ἀριθμῆσαι βουλόμενος, ἐλατιόνων μὲν ὄν-
 των οἷοιτο μὴ δύνασθαι, πλείω δὲ ποιήσας, ἀρι-
 θμοῖη. Πλείω γὰρ ἐστὶ τῶν καθ' ἕκαστα αἰσθητῶν
 ὡς εἰπεῖν τὰ εἶδη, περὶ ὧν ζητοῦντες τὰς αἰτίας, ἐκ
 τούτων ἐκεῖ προήλθον. Καθ' ἕκαστόν τε γὰρ ὁμώ-
 νυμόν ἐστὶ καὶ παρὰ τὰς οὐσίας, τῶν τε ἄλλων ἔνεστιν
 ἐπὶ πολλῶν, καὶ ἐπὶ τοῖσδε, καὶ ἐπὶ τοῖς αἰδίσις. Ἐτι καθ'
 οὓς τρόπους δεικνύται ὅτι ἐστὶ τὰ εἶδη, καὶ οὐδένα
 φαίνεται τούτων. Ἐξ ἐνίων μὲν γὰρ οὐκ ἀνάγκη γί-
 νεσθαι συλλογισμόν· ἐξ ἐνίων δὲ καὶ οὐχ ὧν οἴονται,
 τούτων εἶδη γίνεται. Κατὰ τε γὰρ τοὺς λόγους τοὺς ἐκ
 τῶν ἐπιστημῶν, ἐστὶ εἶδη πάντων ὄσων ἐπιστῆμαι
 εἰσιν· καὶ κατὰ τὸ ἓν, ἐπὶ πολλῶν, καὶ τῶν ἀποφάσεων·
 κατὰ δὲ τὸ νοεῖν τι φθαρέντος, ἰῶν φθαρτῶν. Πάν-
 τασμα γὰρ τι τούτων ἐστίν. Ἐτι δὲ οἱ ἀκριβέστατοι

τῶν λόγων, οἱ μὲν τῶν πρὸς τι ποιούσιν ἰδέας, ὧν οὐ φασιν εἶναι καθ' αὐτὸ γένος· οἱ δὲ τὸν τρίτον ἀνθρώπον λέγουσιν. Ὅλωσ τε ἀναιροῦσιν οἱ περὶ τῶν εἰδῶν λόγοι, ἃ μᾶλλον βούλονται εἶναι οἱ λέγοντες εἶδη, τοῦ τὰς ἰδέας εἶναι. Συμβαίνει γὰρ μὴ εἶναι πρῶτον τὴν δυάδα, ἀλλὰ τὸν ὄρισμόν, καὶ τούτου τὸ πρὸς τι, καὶ τὸ καθ' αὐτό· καὶ πάνθ' ὅσα τινὲς ἀκολουθήσαντες ταῖς περὶ τῶν εἰδῶν δόξαις, ἤναντιώθησαν ταῖς ἀρχαῖς. Ἐτι κατὰ μὲν τὴν ὑπόληψιν, καθ' ἣν φασιν εἶναι τὰς ἰδέας, οὐ μόνον τῶν οὐσιῶν ἔσονται εἶδη, ἀλλὰ καὶ ἄλλων πολλῶν. Τὸ γὰρ νόημα ἓν, οὐ μόνον περὶ τὰς οὐσίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ μὴ οὐσιῶν ἔστι· καὶ αἱ ἐπιστῆμαι οὐ μόνον τῆς οὐσίας ἔσονται. Συμβαίνει δὲ καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα. Κατὰ δὲ τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὰς δόξας τὰς περὶ αὐτῶν, εἰ ἔστι μεθεκτὰ τὰ εἶδη, τῶν οὐσιῶν ἀναγκαῖον ἰδέας εἶναι μόνον. Οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς μετέχονται, ἀλλὰ δεῖ ταύτη ἐκάστου μετέχειν, ἢ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεται. Λέγω δ' οἶον, εἴ τι αὐτοῦ διπλασίου μετέχει, τοῦτο καὶ αἰδίου μετέχει, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς. Συμβέβηκε γὰρ τῷ διπλασίῳ τὸ αἰδίον εἶναι. Ὡστε ἔσται οὐσία τὰ εἶδη. Ταῦτα δ' ἐνταῦθα οὐσίαν σημαίνει, κακῆ· ἢ τί ἐστι τὸ εἶναι φάναι τι παρὰ ταῦτα τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν; Καὶ εἰ μὲν ταυτό εἶδος τῶν ἰδεῶν, καὶ τῶν μετεχόντων ἔσται τὸ κοινόν· τί γὰρ μᾶλλον ἐπὶ τῶν φθαρτῶν δυάδων, καὶ τῶν δυάδων πολλῶν μὲν, ὀιδίων δὲ, τὸ δυὰς ἓν καὶ ταυτόν, ἢ ἐπ' αὐτῆς καὶ τῆς τινός; Εἰ δὲ μὴ τὸ αὐτὸ εἶδος, ὁμώνυμα ἂν εἴη, καὶ ὁμοιον ὥσπερ ἂν εἴ τις καλοῖη ἀνθρώπον τὸν τε Καλλίαν καὶ τὸ ξύλον, μηδεμίαν κοινωνίαν ἐπιβλέψας αὐτῶν. Εἰ δὲ τὰ μὲν

ἄλλα τοὺς κοινούς λόγους ἐφαρμότιεν θήσομεν τοῖς εἶδεσιν, οἷον ἐπ' αὐτὸν τὸν κύκλον σχῆμα ἐπίπεδον, καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ λόγου, τὸ δ' οὐ̄ ἐστι προστεθήσεται, σκοπεῖν δεῖ μὴ κενὸν ἢ τοῦτο παντελῶς. Τίνι τε γὰρ προστεθήσεται; τῶ μέσῳ, ἢ τῶ ἐπιπέδῳ, ἢ πᾶσι; πάντα γὰρ τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ, ἰδέαι, οἷον, τὸ ζῶον, καὶ τὸ δίπουν. Ἐπι δῆλον ὅτι ἀνάγκη αὐτὸ εἶναι τι ὡσπερ τὸ ἐπίπεδον φύσιν τινὰ, ἢ πᾶσιν ἐνυπάρξει τοῖς εἶδεσιν, ὡς γένος.

CAPUT V.

Πάντων δὲ μάλιστα διαπορήσειεν ἂν τις, τί ποτε συμβάλλονται τὰ εἶδη, ἢ τοῖς αἰδιόις τῶν αἰσθητῶν, ἢ τοῖς γινομένοις, καὶ τοῖς φθειρομένοις. Οὔτε γὰρ κινήσεώς ἐστιν, οὔτε μεταβολῆς οὐδεμιᾶς αἷτια αὐτοῖς. Ἄλλὰ μὴν οὐδὲ πρὸς τὴν ἐπιστήμην οὐδὲν βοήθει τὴν τῶν ἄλλων. Οὔτε γὰρ οὐσία ἐκεῖνα τούτων (ἐν τούτοις γὰρ ἂν ἦν) οὐτ' εἰς τὸ εἶναι, μὴ ἐνυπάρχοντά γε τοῖς μετέχουσιν· οὕτω μὲν γὰρ ἴσως αἷτια δόξειεν ἂν εἶναι, ὡς τὸ λευκὸν μεμιγμένον τῶ λευκῶ. Ἄλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος λίαν ἐκίνητος, ὃν Ἀναξαγόρας μὲν πρότερος, Εὐδόξος δ' ὕστερος ἔλεγε, διαπορῶν, καὶ ἕτεροί τινες. Ῥᾶδιον γὰρ πολλὰ συναγαγεῖν καὶ ἀδύνατα πρὸς τὴν τοιαύτην δόξαν. Ἄλλὰ μὴν οὐδὲ ἐκ τῶν εἰδῶν ἐστι τὰ ἄλλα κατ' οὐθένα τρόπον τῶν εἰωθότων λέγεσθαι. Τὸ δὲ λέγειν παραδείγματα εἶναι καὶ μετέχειν αὐτῶν τὰ ἄλλα, κενολογεῖν ἐστι, καὶ μεταφορᾶς λέγειν ποιητικᾶς. Τί γάρ ἐστι τὸ ἐργαζόμενον πρὸς τὰς ἰδέας ἀποβλέπειν; Ἐνδέχεται τε εἶναι καὶ γίγνεσθαι ὀτιοῦν, καὶ μὴ εἰκαζόμενον. Ὡστε καὶ ὄντος Σωκράτους, καὶ μὴ ὄντος, γένοιτ' ἂν οἷον Σω-

κράτης. Ὅμοίως δὲ δῆλον ὅτι κἄν εἴη ὁ Σωκράτης αἰδῖος, ἔσται τε πλείω παραδείγματα τοῦ αὐτοῦ· ὥσπερ καὶ εἶδη· οἷον τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῶον, καὶ τὸ δίπουν, ἅμα δὲ καὶ αὐτοάνθρωπος. Ἐπι οὖν μόνον τῶν αἰσθητῶν παραδείγματα τὰ εἶδη, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν, οἷον τὸ γένος τῶν ὡς γένους εἰδῶν. Ὡστε τὸ αὐτὸ ἔσται παράδειγμα, καὶ εἰκῶν. Ἐπι δόξειεν ἂν ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τὴν οὐσίαν, καὶ οὐ ἢ οὐσία. Ὡστε πῶς ἂν αἰδέαι οὐσίαι τῶν πραγμάτων οὐσαι χωρὶς εἶεν; Ἐν δὲ τῷ Φαίδωνι τοῦτον λέγεται τὸν τρόπον, ὡς καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ γίνεσθαι αἷτια τὰ εἶδη ἐστὶ. Καίτοι τῶν εἰδῶν ὄντων, ὅμως οὐ γίνεται, ἂν μὴ ἢ τὸ κινήσον. Καὶ πολλὰ γίνεται ἕτερα· οἷον οἰκία καὶ δακτύλιος, ὧν οὐ φασιν εἶναι εἶδη. Ὡστε δῆλον ὅτι ἐνδέχεται κακεῖνα ὧν φασιν εἶναι ιδέας, καὶ εἶναι καὶ γίνεσθαι διὰ τοιαύτας αἰτίας, οἷας καὶ τὰ ἄφθέρτα νῦν, ἀλλ' οὐ διὰ τὰ εἶδη. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ιδεῶν, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ διὰ λογικωτέρων καὶ ἀκριβεστερῶν λόγων ἔστι πολλὰ συναγαγεῖν ὅμοια τοῖς θεωρημένοις.

CAPUT VI.

Ἐπεὶ δὲ διώρισται περὶ τούτων, καλῶς ἔχει πάλιν θεωρῆσαι τὰ περὶ τοὺς ἀριθμούς συμβαίοντα τοῖς λέγουσιν οὐσίας αὐτοὺς εἶναι χωριστάς, καὶ τῶν ὄντων αἰτίας πρώτας. Ἀνάγκη δ', εἴπερ ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς φύσις τις, καὶ μὴ ἄλλη τις αὐτοῦ ἐστὶν ἢ οὐσία, ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ, ὡσπερ φασι τινες, ἦτοι εἶναι τὸ μὲν πρῶτον τι αὐτοῦ, τὸ δ' ἐχόμενον ἕτερον ὃν τῷ εἶδει ἕκαστον. Καὶ τοῦτο ἢ ἐπὶ τῶν μονάδων ἐνθὺς ὑπάρχει, καὶ ἔστιν ἀσύμβλητος ὅποιασὺν μονὰς ὅποιασὺν μο-

νάδι· ἢ εὐθύς ἐφεξῆς πᾶσαι καὶ συμβληταὶ ὅποια ὀποιαισοῦν, οἷον λέγουσιν εἶναι τὸν μαθηματικὸν ἀριθμὸν. Ἐν γὰρ τῷ μαθηματικῷ οὐδὲν διαφέρει οὐδεμία μονὰς ἐτέρα ἐτέρας. Ἡ τὰς μὲν συμβλητίας, τὰς δὲ μή· οἷον εἰ ἔστι μετὰ τὸ ἐν πρώτῃ ἢ δυὰς, ἔπειτα ἢ τριάς, καὶ οὕτω δὴ ὁ ἄλλος ἀριθμὸς. Εἰσὶ δὲ συμβληταὶ ἐν ἐκάστῳ ἀριθμῷ αἱ μονάδες, οἷον αἱ ἐν τῇ δυάδι τῇ πρώτῃ αὐτῆς, καὶ ἐν τῇ τριάδι τῇ πρώτῃ αὐτῆς· καὶ οὕτω δὴ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν. Αἱ δ' ἐν τῇ δυάδι αὐτῇ, πρὸς τὰς ἐν τῇ τριάδι αὐτῇ, ἀσύμβλητοι. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐφεξῆς ἀριθμῶν. Διὸ καὶ ὁ μὲν μαθηματικὸς ἀριθμεῖται μετὰ τὸ ἐν, δύο, πρὸς τῷ ἔμπροσθεν ἐνί, ἄλλο ἐν· καὶ τὰ τρία πρὸς τοῖς δυοῖς τούτοις ἄλλο ἐν· καὶ ὁ λοιπὸς δὲ ὡσαύτως. Οὗτος δὲ μετὰ τὸ ἐν δύο ἔτερα, ἄνευ τοῦ ἐνὸς τοῦ πρώτου, καὶ ἡ τριάς ἄνευ τῆς δυάδος. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἄλλος ἀριθμὸς· ἢ τὸν μὲν εἶναι τῶν ἀριθμῶν, οἷον ὁ πρῶτος ἐλέχθη, τὸν δ' οἷον οἱ μαθηματικοὶ λέγουσι, τρίτον δὲ τὸν ἠηθέντα τελευταῖον. Ἐπι τούτους ἢ χωριστοὺς εἶναι τοὺς ἀριθμοὺς τῶν πραγμάτων, ἢ οὐ χωριστοὺς, ἀλλ' ἐν τοῖς αἰσθητοῖς. Οὐχ οὕτως δ' ὡς τὸ πρῶτον ἐπεσκοποῦμεν, ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν ἀριθμῶν ἐνυπαρχόντων τοῖς αἰσθητοῖς· ἢ τὸν μὲν αὐτῶν εἶναι, τὸν δὲ μή, ἢ πάντας εἶναι. Οἱ μὲν οὖν τρόποι καθ' οὓς ἐνδέχεται αὐτοὺς εἶναι, οὗτοι εἰσιν ἐξ ἀνάγκης μόνοι. Σχεδὸν δὲ καὶ οἱ λέγοντες τὸ ἐν ἀρχὴν εἶναι, καὶ οὐσίαν καὶ στοιχεῖον πάντων, καὶ ἐκ τούτου ἄλλου τινὸς εἶναι τὸν ἀριθμὸν, ἕκαστος τούτων τινὰ τῶν τρόπων εἴρηκε, πλὴν τοῦ πάσας τὰς μονάδας εἶναι ἀσυμβλήτους. Καὶ τοῦτο συμβέβηκεν εὐ-

λόγως. Οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἔτι ἄλλον τρόπον εἶναι παρὰ τοὺς εἰρημένους. Οἱ μὲν οὖν ἀμφοτέρους φασὶν εἶναι τοὺς ἀριθμούς, τὸν μὲν ἔχοντα πρότερον καὶ ὕστερον, τὰς ἰδέας· τὸν δὲ μαθηματικόν, παρὰ τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθητὰ, καὶ χωριστοὺς ἀμφοτέρους τῶν αἰσθητῶν· οἱ δὲ τὸν μαθηματικόν μόνον ἀριθμὸν εἶναι τὸν πρῶτον τῶν ὄντων, κεχωρισμένον τῶν αἰσθητῶν. Καὶ οἱ Πυθαγόρειοι δὲ ἓνα τὸν μαθηματικόν, πλὴν οὐ κεχωρισμένον, ἀλλ' ἐκ τούτου τὰς αἰσθητὰς οὐσίας συνεστάναι φασί. Τὸν γὰρ ὅλον οὐρανὸν κατασκευάζουσιν ἐξ ἀριθμῶν, πλὴν οὐ μοναδικῶν· ἀλλὰ τὰς μονάδας ὑπολαμβάνουσιν ἔχειν μέγεθος. Ὅπως δὲ τὸ πρῶτον ἐν συνέστη ἔχον μέγεθος, ἀπορεῖν εἰκόασιν. Ἄλλος δὲ τις τὸν πρῶτον ἀριθμὸν τὸν τῶν εἰδῶν ἓνα εἶναι· ἔνιοι δὲ καὶ τὸν μαθηματικόν τὸν αὐτὸν τοῦτον εἶναι. Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰ μήκη καὶ τὰ ἐπίπεδα, καὶ περὶ τὰ στερεά. Οἱ μὲν γὰρ ἕτερα τὰ μαθηματικά, καὶ τὰ μετὰ τὰς ἰδέας. Τῶν δ' ἄλλως λεγόντων, οἱ μὲν τὰ μαθηματικά, καὶ μαθηματικῶς λέγουσιν, ὅσοι μὴ ποιοῦσι τὰς ἰδέας ἀριθμούς, μηδὲ εἶναι φασὶν ἰδέας. Οἱ δὲ τὰ μαθηματικά, οὐ μαθηματικῶς δέ. Οὐ γὰρ τέμνεσθαι οὔτε μέγεθος πᾶν εἰς μεγέθη· οὔθ' ὀποιασοῦν μονάδας, δυνάδα εἶναι. Μοναδικούς δὲ τοὺς ἀριθμούς πάντες εἶναι τιθέασιν, πλὴν τῶν Πυθαγορείων, ὅσοι τὸ ἐν, στοιχεῖον καὶ ἀρχὴν φασὶν εἶναι τῶν ὄντων. Ἐκεῖνοι δ' ἔχοντα μέγεθος, καθάπερ εἴρηται πρότερον. Ὅσαχῶς μὲν οὖν ἐνδέχεται λεχθῆναι περὶ αὐτῶν, καὶ ὅτι πάντες εἰσὶν εἰρημένοι οἱ τρόποι, φανεροὶ ἐκ τούτων.

"Ἐστι δὲ πάντα μὲν ἀδύνατα, μᾶλλον δ' ἴσως θάτερα τῶν ἐτέρων.

CAPUT VII.

Πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον, εἰ συμβληταὶ αἱ μονάδες ἢ ἀσύμβλητοι· καὶ εἰ ἀσύμβλητοι, ποτέρως ὡσπερ διειλομεν. Ἐστι μὲν γὰρ ὁποιαοῦν εἶναι ὁποιοῦν μονάδα ἀσύμβλητον· ἔστι δὲ τὰς ἐν αὐτῇ τῇ δυνάδι πρὸς τὰς ἐν αὐτῇ τῇ τριάδι. Καὶ οὕτως δὴ ἀσυμβλήτους εἶναι τὰς ἐν ἐκάστῳ τῷ πρώτῳ ἀριθμῷ πρὸς ἀλλήλας. Εἰ μὲν οὖν πᾶσαι συμβληταὶ καὶ ἀδιάφοροι αἱ μονάδες, ὁ μαθηματικὸς γίνεται ἀριθμὸς, καὶ εἰς μόνος· καὶ τὰς ιδέας οὐκ ἐνδέχεται εἶναι τοὺς ἀριθμοῦς. Ποῖος γὰρ ἔσται ἀριθμὸς ἀντοάνθρωπος, ἢ ζῶων, ἢ ἄλλο ὀτιοῦν τῶν εἰδῶν; Ἰδέα μὲν γὰρ μία ἐκάστου, οἷον αὐτοῦ ἀνθρώπου μία, καὶ αὐτοῦ ζῶον ἄλλη μία. Οἱ δ' ὅμοιοι καὶ ἀδιάφοροι, ἄπειροι. Ὡστ' οὐθὲν μᾶλλον ἢδε ἢ τριάς ἀντοάνθρωπος, ἢ ὁποιοῦν. Εἰ δὲ μὴ εἰσιν ἀριθμοὶ αἱ ιδέαι, οὐδ' ὅλως οἷόν τε αὐτὰς εἶναι. Ἐκ τίνων γὰρ ἔσονται ἀρχῶν αἱ ιδέαι; Ὁ γὰρ ἀριθμὸς ἐστίν ἐκ τοῦ ἐνός καὶ τῆς δυνάδος τῆς ἀορίστου· καὶ αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ στοιχεῖα λέγονται τοῦ ἀριθμοῦ εἶναι· τάξει τε οὐτε προτέρας ἐνδέχεται τῶν ἀριθμῶν αὐτὰς, οὐθ' ὑστερας. Εἰ δὲ ἀσύμβλητοι αἱ μονάδες, καὶ οὕτως ἀσύμβλητοι, ὥστε ἠτιςοῦν ἠτινιοῦν, οὐτε τὸν μαθηματικὸν ἐνδέχεται εἶναι τοῦτον τὸν ἀριθμὸν (ὁ μὲν γὰρ μαθηματικὸς, ἐξ ἀδιαφόρων, καὶ τὰ δεικνύμενα κατ' αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ τοιοῦτοις ἀρμόττει) οὐτε τὸν τῶν εἰδῶν· οὐ γὰρ ἔσται ἡ δυνὰς πρώτη ἐκ τοῦ ἐνός, καὶ τῆς ἀορίστου δυνάδος. Ἐπειτα οἱ ἐξῆς ἀριθμοὶ ὡς λέγεται, δυνὰς, τριάς, τετράς. Ἄμα

γὰρ αἱ ἐν τῇ δυνάδει τῇ πρώτῃ μονάδες γεννῶνται, εἴτε
 ὡς περὶ ὁ πρῶτος εἰπὼν ἐξ ἀρίστων (ἰσασθέντων γὰρ ἐγένε-
 νετο) εἴτε ἄλλως. Ἐπειτα εἰ ἔσται ἡ ἑτέρα μονὰς τῆς
 προτέρας, καὶ τῆς δυνάδος τῆς ἐκ τούτων ἔσται προτέρα.
 Ὅταν γὰρ ἦ τι, τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον· καὶ
 τὸ ἐκ τούτων, τοῦ μὲν ἔσται πρότερον, τοῦ δ' ὕστερον.
 Ἔτι ἐπειδὴ ἐστὶ πρῶτον μὲν αὐτὸ τὸ ἐν, ἔπειτα τῶν
 ἄλλων ἐστὶ τι πρῶτον ἐν· δεύτερον δὲ μετ' ἐκεῖνο, καὶ
 πάλιν τρίτον· τὸ δεύτερον μὲν μετὰ τὸ δεύτερον, τρίτον
 δὲ μετὰ τὸ πρῶτον ἐν· ὥστε πρότεραι ἂν εἶεν αἱ μο-
 νάδες, ἢ οἱ ἀριθμοὶ ἐξ ὧν πλέκονται· οἷον ἐν τῇ δυνάδι
 τρίτῃ μονὰς ἔσται, πρὶν τὰ τρία εἶναι, καὶ ἐν τῇ τριάδι
 τετάρτῃ, καὶ ἡ πέμπτῃ, πρὶν τοὺς ἀριθμοὺς τούτους.
 Οὐδεὶς μὲν οὖν τὸν τρόπον τοῦτον εἴρηκεν αὐτῶν τὰς
 μονάδας ἀσυμβλήτους εἶναι. Ἔστι δὲ κατὰ μὲν τὰς
 ἐκείνων ἀρχὰς, εὐλογον καὶ οὕτως, κατὰ μέντοι τὴν
 ἀλήθειαν ἀδύνατον. Τὰς τε γὰρ μονάδας προτέρας
 εἶναι εὐλογον, εἴπερ καὶ πρώτη τις ἐστὶ μονὰς, καὶ ἐν
 πρῶτον. Ὁμοίως δὲ καὶ δυνάδες, εἴπερ καὶ δυνὰς πρώτη
 ἐστὶ. Μετὰ γὰρ τὸ πρῶτον, εὐλογον καὶ ἀναγκαῖον
 δευτέρον τι εἶναι· καὶ εἰ δεύτερον, τρίτον· καὶ οὕτω
 διὰ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς. Ἀμα δ' ἀμφοτέρω λέγειν, μονάδα
 τε μετὰ τὸ ἐν πρώτην εἶναι, καὶ δευτέραν, καὶ δυνάδα
 πρώτην, ἀδύνατον. Οἱ δὲ ποιοῦσι μονάδα μὲν καὶ ἐν
 πρῶτον, δεύτερον δὲ καὶ τρίτον οὐκ ἔτι· καὶ δυνάδα
 πρώτην, δευτέραν δὲ καὶ τρίτην οὐκ ἔτι. Φανερόν δὲ
 καὶ ὅτι οὐκ ἐνδέχεται, εἰ ἀσύμβλητοι πᾶσαι αἱ μονά-
 δες, δυνάδα εἶναι αὐτὴν καὶ τριάδα, καὶ οὕτως τοὺς
 ἄλλους ἀριθμούς. Ἄν τε γὰρ ὡς ἰσὶν ἀδιάφοροι αἱ μο-
 νάδες, ἂν τε διαφέρουσαι ἐκάστη ἐκάστης, ἀνάγκη

ἀριθμῆσθαι τὸν ἀριθμὸν κατὰ τὴν πρόσθεσιν· οἷον, τὴν δυάδα πρὸς τῷ ἐνὶ, ἄλλου ἐνὸς προστεθέντος· καὶ τὴν τριάδα, ἄλλου ἐνὸς πρὸς τοῖς δυοῖ προστεθέντος· καὶ τὴν τετράδα ὡσαύτως. Τούτων δὲ ὄντων, ἀδύνατον τὴν γένεσιν εἶναι τῶν ἀριθμῶν, ὡς γεννώσιν ἐκ τῆς δυάδος καὶ τοῦ ἐνός. Μόριον γὰρ γίνεται ἡ δυὰς τῆς τριάδος, καὶ αὕτη τῆς τετράδος. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ἐχομένων· ἀλλ' ἐκ τῆς δυάδος τῆς πρώτης καὶ τῆς ἀόριστου δυάδος, ἐγένετο ἡ τετράς, δύο δυάδες, παρ' αὐτὴν τὴν δυάδα. Εἰ δὲ μὴ μόριόν ἐστιν αὕτη ἡ δυὰς, ἕτερα δὲ προσέσται μία δυὰς, καὶ ἡ δυὰς ἔσται ἐκ τοῦ ἐνός αὐτοῦ καὶ ἄλλου ἐνός. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐχ οἷόν τε εἶναι τὸ ἕτερον στοιχεῖον δυάδα ἀόριστον. Μονάδα γὰρ μίαν γεννᾷ, ἀλλ' οὐ δυάδα ὠρισμένην. Ἐτι παρ' αὐτὴν τὴν τριάδα, καὶ αὐτὴν τὴν δυάδα, πῶς ἔσσονται ἄλλαι τριάδες καὶ δυάδες· καὶ τίνα τρόπον ἐκ προτέρων μονάδων καὶ ὑστέρων σύγκεινται; πάντα γὰρ ταῦτ' ἐστὶ καὶ πλασματώδη, καὶ ἀδύνατον εἶναι πρώτην δυάδα, εἰθ' αὐτὴν τριάδα· ἀνάγκη δ' ἐπέπερ ἔσται τὸ ἐν καὶ ἡ ἀόριστος δυὰς στοιχεῖα. Εἰ δ' ἀδύνατα τὰ συμβαινόντα, καὶ τὰς ἀρχὰς ταύτας εἶναι ἀδύνατον. Εἰ μὲν οὖν διάφοροι αἱ μονάδες ὁποιοῦν ὁποιασοῦν, ταῦτα καὶ τοιαῦθ' ἕτερα συμβαίνει ἐξ ἀνάγκης. Εἰ δ' αἱ μὲν ἐν ἄλλῳ διάφοροι, αἱ δ' ἐν τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ ἀδιάφοροι ἀλλήλαις μόναι, καὶ οὕτως συμβαίνει τὰ δυσχερῆ. Οἷον γὰρ ἐντῇ δεκάδι αὐτῇ, ἔνεσι δέκα μονάδες. Σύγκειται δὲ καὶ ἐκ τούτων, καὶ ἐκ δύο πενιάδων, ἡ δεκάς. Ἐπεὶ δ' οὐχ ἔτυχον ἀριθμὸς αὕτη ἡ δεκάς (οὐδὲ γὰρ σύγκειται ἐκ τῶν τυχουσῶν

πεντάδων, ὡσπερ οὐδὲ μονάδων) ἀνάγκη διαφέρειν
 τὰς μονάδας τὰς ἐν τῇ δεκάδι ταύτῃ. Ἄν γὰρ μὴ δια-
 φέρωσιν, οὐδ' αἱ πεντάδες διοίσουσιν, ἐξ ὧν ἐστὶν ἡ δε-
 κάς· ἐπεὶ δὲ διαφέρουσι, καὶ αἱ μονάδες διοίσουσιν·
 εἰ δὲ διαφέρουσι, πρότερον οὐκ ἐνέσονται πεντάδες ἄλ-
 λαι, ἀλλὰ μόνον αὐταὶ αἱ δύο, ἧ ἔσονται; εἴτε δὲ μὴ
 ἐνέσονται, ἄτοπον· εἴτ' ἐνέσονται, ποία ἔσται δεκάς
 ἐξ ἐκείνων; Οὐ γὰρ ἐστὶν ἕτερα δεκάς ἐν τῇ δεκάδι παρ'
 αὐτῆν. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἀνάγκη γε μὴ ἐκ τῶν τυχουσῶν
 δυάδων τὴν τετράδα συγκεῖσθαι. Ἡ γὰρ ἀόριστος
 δυάς, ὡς φασὶ, λαβοῦσα τὴν ὠρισμένην δυάδα, δύο δυά-
 δας ἐποίησε. Τοῦ γὰρ ληφθέντος ἦν δυοποιός. Ἐτι τὸ
 εἶναι παρὰ τὰς δύο μονάδας, τὴν δυάδα φέσιν τινὰ, καὶ
 τὴν τριάδα παρὰ τὰς τρεῖς μονάδας, πῶς ἐνδέχεται; Ἡ γὰρ
 μεθἕξει θάτερον θάτερον, ὡσπερ λευκὸς ἄνθρωπος, πα-
 ρὰ λευκὸν καὶ ἄνθρωπον (μετέχει γὰρ τούτων) ἢ ὅταν ἡ
 θάτερον θάτερον διαφορὰ τις, ὡσπερ ἄνθρωπος παρὰ
 τὸ ζῶον καὶ δίπουν. Ἐτι τὰ μὲν ἀφ᾽ ἧ ἐστὶν ἔν, τὰ δὲ
 μίξει, τὰ δὲ θέσει· ὧν οὐδὲν ἐνδέχεται ὑπάρχειν ταῖς
 μονάσιν, ἐξ ὧν ἡ δυάς, καὶ ἡ τριάς· ἀλλ' ὡσπερ οἱ
 δύο ἄνθρωποι οὐχ ἔν τι παρὰ ἀμφοτέρους, οὕτως
 ἀνάγκη καὶ ἰὰς μονάδας· καὶ οὐχ ὅτι ἀδιαίρητοι, διοί-
 σουσιν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ αἱ στιγμαὶ ἀδιαίρητοι.
 Ἀλλ' ὅμως παρὰ τὰς δύο οὐδὲν ἕτερον ἢ δυάς αὐτῶν.
 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦτο δεῖ λανθάνειν, ὅτι συμβαίνει
 προτέρας καὶ ὑστέρας εἶναι δυάδας· ὁμοίως δὲ καὶ
 τοὺς ἄλλους ἀριθμούς. Αἱ μὲν γὰρ ἐν τῇ τετράδι
 δυάδες, ἔστωσαν ἀλλήλαις ἅμα· ἀλλ' αὐταὶ τῶν ἐν τῇ
 ὀκτάδι πρότερα εἰσι, καὶ ἐγέννησαν, ὡσπερ ἡ δυάς
 ταύτας, αὐταὶ τὰς τετράδας τὰς ἐν τῇ ὀκτάδι αὐτῇ.

Ὡστε εἰ καὶ ἡ πρώτη δυνὰς ἰδέα, καὶ αὐταὶ ἰδέαι τινὲς
 ἔσονται. Ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν μονάδων. Αἱ
 γὰρ ἐν τῇ δυνάδι τῇ πρώτῃ μονάδες, γεννώσι τὰς τετ-
 ταρας τὰς ἐν τῇ τριάδι. Ὡστε πᾶσαι αἱ μονάδες
 ἰδέαι γίνονται, καὶ συγκρίσεται ἰδέα ἐξ ἰδεῶν. Ὡστε
 δῆλον ὅτι κακῆνα ὧν ἰδέαι αὐταὶ τυγχάνουσι οὐσαι,
 συγκείμενα ἔσται, οἷον, εἰ τὰ ζῶα φαίη τις συγκεῖσθαι
 ἐκ ζώων, εἰ τούτων ἰδέαι εἰσὶν, ἐκ ζώων ἰδέαι ἔσονται.
 Ὅλως δὲ τὸ ποιεῖν τὰς μονάδας διαφόρους ὁπωσοῦν,
 ἄτοπον καὶ πλασματώδες· λέγω δὲ πλασματώδες, τὸ
 πρὸς ὑπόθεσιν βεβιασμένον. Οὔτε γὰρ κατὰ τὸ πο-
 σὸν, οὔτε κατὰ τὸ ποῖον ὀρῶμεν διαφέρονσαν μονάδα
 μονάδος· ἀνάγκη τε ἢ ἴσον ἢ ἄνισον εἶναι ἀριθμὸν,
 πάντα μὲν, ἀλλὰ μάλιστα τὸν μοναδικόν. Ὡστε εἰ
 μήτε πλείων μήτε ἐλάττων, ἴσος. Τὰ δὲ ἴσα καὶ ὅλως
 ἀδιάφορα, ταῦτ' ὑπολαμβάνομεν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς.
 Εἰ δὲ μὴ, οὐδ' αἰ ἐν ταύτῃ τῇ δεκάδι δυνάδες ἀδιάφο-
 ροὶ ἔσονται, ἴσαι οὐσαι. Τίνα γὰρ αἰτίαν ἔξει λέγειν,
 ὃ φάσκων ἀδιαφόρους εἶναι; Ἐτι εἰ ἅπασα μονὰς καὶ
 μονὰς ἄλλη, δύο· ἢ δ' ἐκ τῆς δυνάδος αὐτῆς μονὰς,
 καὶ ἢ ἐκ τῆς τριάδος αὐτῆς δυνάς, ἔσται ἐκ διαφορου-
 σῶν τε, καὶ πότερον προτέρα τῆς τριάδος ἢ ὑστέρα,
 Μᾶλλον δὲ ἔοικεν ἀναγκαῖον προτέρα εἶναι· ἢ μὲν γὰρ
 ἅμα τῇ τριάδι, ἢ δ' ἅμα τῇ δυνάδι τῶν μονάδων· καὶ
 ἢ μῆτις μὲν ὑπολαμβάνομεν ὅλως ἓν, καὶ ἓν· καὶ ἔαν ἢ
 ἴσα ἢ ἄνισα, δύο εἶναι· οἷον τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ κα-
 κόν, καὶ ἄνθρωπον καὶ ἵππον. Οἱ δ' οὕτω λέγοντες,
 οὐδὲ τὰς μονάδας. Εἰ τε μὴ ἔστι πλείων ἀριθμὸς ὁ
 τῆς τριάδος αὐτῆς, ἢ ὁ τῆς δυάδος, θαυμαστόν· εἰ τε
 ἐστὶ πλείων, δῆλον ὅτι καὶ ἴσος ἔνεστι τῇ δυνάδι. Ὡστε

οὗτος ἀδιάφορος αὐτῇ τῇ δυάδι· ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται, εἰ
 πρῶτός τις ἐστὶν ἀριθμὸς, καὶ δεύτερος, οὐδὲ ἔσονται
 αἱ ἰδέαι ἀριθμοί. Τοῦτο μὲν γὰρ αὐτὸ ὀρθῶς λέγου-
 σιν, οἱ διαφόρους τὰς μονάδας ἀξιοῦντες εἶναι, εἴπερ
 ἰδέαι ἔσονται, ὥσπερ εἴρηται πρότερον. Ἐν γὰρ τὸ
 εἶδος. Αἱ δὲ μονάδες εἰ ἀδιάφοροι, καὶ αἱ δυάδες καὶ
 αἱ τριάδες ἀδιάφοροι ἔσονται· διὸ καὶ τὸ ἀριθμῆσθαι
 οὕτως ἔν, δύο, μὴ προσλαμβάνομένου πρὸς τῷ ὑπάρ-
 χοντι, ἀναγκαῖον αὐτοῖς λέγειν. Οὔτε γὰρ ἡ γένεσις
 ἔσται ἐκ τῆς ἀορίστου δυάδος, οὔτ' ἰδέαν ἐνδέχεται
 εἶναι. Ἐνυπάρξει γὰρ ἕτερα ἰδέα ἐν ἕτερά· καὶ πάντα
 τὰ εἶδη, ἐνὸς μέρη. Διὸ πρὸς μὲν τὴν ὑπόθεσιν, ὀρ-
 θῶς λέγουσιν, ὅλως δ' οὐκ ὀρθῶς. Πολλὰ γὰρ ἀναι-
 ροῦσιν· ἐπεὶ τοῦτο γ' αὐτὸ ἔχειν τινὰ φήσουσιν ἀπο-
 ρίαν, πότερον ὅταν ἀριθμῶμεν καὶ εἴπωμεν ἔν, δύο,
 τρία, προσλαμβάνοντες ἀριθμοῦμεν, ἢ κατὰ μερίδας·
 ποιοῦμεν δὲ ἀμφοτέρως. Διὸ γελοῖον, ταύτην εἰς τη-
 λικαυτήν τῆς οὐσίας ἀνάγειν διαφορὰν.

CAPUT VIII.

Πάντων δὲ πρῶτον καλῶς ἔχει διορίσασθαι, τίς
 ἀριθμοῦ διαφορὰ, καὶ μονάδας, εἰ ἔστιν. Ἀνάγκη δὴ
 ἢ κατὰ τὸ ποσόν, ἢ κατὰ τὸ ποιὸν διαφέρειν. Τούτων
 δ' οὐδέτερον φαίνεται ἐνδέχεσθαι ὑπάρχον, ἀλλ' ἢ
 ἀριθμὸς κατὰ τὸ ποσόν. Εἰ δὲ δὴ καὶ αἱ μονάδες τῷ πο-
 σῷ διαφέρουν, καὶ ἀριθμὸς ἀριθμοῦ διαφέρουν, ὁ ἴσος τῷ
 πλήθει τῶν μονάδων. Ἐτι πότερον αἱ πρῶται μελίζουσιν ἢ
 ἐλάττους, καὶ ὕστερον ἐπιδιδόουσιν, ἢ τούναντίον. Πάντα
 γὰρ ταῦτα ἄλογα. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κατὰ τὸ ποιὸν διαφέ-
 ρειν ἐνδέχεται. Οὐθὲν γὰρ αὐταῖς οἷόν τε ὑπάρχειν πά-
 θος ὕστερον· καὶ τοῖς ἀριθμοῖς φασὶν ὑπάρχειν τὸ ποιόν

τοῦ ποσοῦ. Ἐπιούτ' ἂν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς τοῦτ' αὐταῖς γένοι-
 το, οὔτ' ἂν ἀπὸ τῆς δυνάδος. Τὸ μὲν γὰρ οὐ ποιοῦν ἢ δὲ
 ποσοῦν, ποιοῦν. Τοῦ γὰρ πολλὰ τὰ ὄντα εἶναι, αἰτία αὐτῆ
 ἢ φύσις. Εἰ δ' ἄρα ἔχει πῶς ἄλλως, λεκτέον ἐν ἀρχῇ
 μάλιστα τοῦτο· καὶ διοριστέον περὶ μονάδος διαφο-
 ρᾶς, μάλιστα μὲν καὶ διότι ἀνάγκη ὑπάρχειν. Εἰ δὲ
 μὴ, τίνα λέγουσιν; Ὅτι μὲν οὖν εἰπὲρ εἰσὶν ἀριθμοὶ αἰ-
 ιδεαί, οὔτε συμβλητάς τὰς μονάδας ἀπάσας ἐνδέχεται
 εἶναι φανερόν, οὔτε ἀσυμβλήτους ἀλλήλαις οὐδέτερον
 τῶν τρόπων. Ἀλλὰ μὴν, οὐδ' ὡς ἕτεροὶ τινες λέγουσι
 περὶ τῶν ἀριθμῶν, λέγεται καλῶς. Εἰσὶ δ' οἷτοι ὅσοι
 ιδεᾶς μὲν οὐκ οἶονται εἶναι, οὔτε ἀπλῶς, οὔτε ὡς ἀρι-
 θμούς τινας οὔσας· τὰ δὲ μαθηματικὰ εἶναι, καὶ τοὺς
 ἀριθμούς πρώτους τῶν ὄντων, καὶ ἀρχὴν αὐτῶν εἶναι
 αὐτὸ τὸ ἐν. Αἰοποῦν γὰρ, τὸ ἐν μὲν εἶναι τι πρῶτον τῶν
 ἐνῶν, ὡς περὲς οἱ φασὶ δυνάδα δὲ τῶν δυνάδων μὴ, μηδὲ
 τριάδα τῶν τριάδων. Τοῦ γὰρ αὐτοῦ λόγου πάντα ἐστίν.
 Εἰ μὲν οὖν οὕτως ἔχει τὰ περὶ τὸν ἀριθμὸν, καὶ θήσει
 τις εἶναι τὸν μαθηματικὸν μόνον, οὐκ ἔστι τὸ ἐν ἀρχῇ.
 Ἀνάγκη γὰρ διαφέρειν τὸ ἐν τὸ τοιοῦτο τῶν ἄλλων
 μονάδων. Εἰ δὲ τοῦτο, καὶ δυνάδα τινὰ πρῶτην τῶν
 δυνάδων. Ὅμοιος δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀριθμούς τοὺς
 ἐφεξῆς. Εἰ δὲ ἐστὶ τὸ ἐν ἀρχῇ, ἀνάγκη μᾶλλον, ὡς περ
 Πλάτων ἔλεγεν ἔχειν τὰ περὶ τοὺς ἀριθμούς, καὶ εἶναι
 τίνα πρῶτην δυνάδα καὶ τριάδα, καὶ οὐ συμβλητοὺς
 εἶναι τοὺς ἀριθμούς πρὸς ἀλλήλους. Ἄν δ' αὖ πάλιν
 τις τιθῇ ταῦτα, εἴρηται ὅτι ἀδύνατα πολλὰ συμβ-
 βαίνει. Ἀλλὰ μὴν ἀνάγκη γε, ἢ ἐκείνως, ἢ οὕτως ἔχειν.
 Ὡστ' εἰ μηδετέρως, οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο εἶναι τὸν ἀρι-
 θμὸν χωριστόν. Φανερόν δ' ἐκ τούτων, καὶ ὅτι χεῖρισται

λέγεται ὁ τρίτος τρόπος, τὸ εἶναι τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν, τὸν τῶν εἰδῶν, καὶ τὸν μαθηματικόν. Ἀνάγκη γὰρ εἰς μίαν δόξαν συμβαίνει δύο ἁμαρτίας. Οὔτε γὰρ μαθηματικὸν ἀριθμὸν ἐνδέχεται ταῦτα εἶναι τὸν τρόπον, ἀλλ' ἰδίας ὑποθέσεις ὑποθέμενον, ἀνάγκη μηκύνειν, ὅσα τε τοῖς ὡς εἶδη τὸν ἀριθμὸν λέγοναι συμβαίνει, καὶ ταῦτα ἀναγκαῖον λέγειν. Ὁ δὲ τῶν Πυθαγορείων τρόπος, τῇ μὲν ἐλάττους δυαχειρίας ἔχει τῶν πρότερον εἰρημένων, τῇ δὲ ἰδίας ἐτέρας. Τὸ μὲν γὰρ μὴ χωριστὸν ποιῆν τὸν ἀριθμὸν, ἀφαιρεῖται πολλὰ τῶν ἀδυνάτων· τὸ δὲ τὰ σώματα ἐξ ἀριθμῶν εἶναι συγκείμενα, καὶ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον εἶναι μαθηματικόν, ἀδυνάτον ἐστίν. Οὔτε γὰρ ἄτομα μεγέθη λέγειν ἀληθές. Εἰδ' ὅτι μάλιστα ταῦτα ἔχει τὸν τρόπον, οὐκ αἶ γε μονάδες μέγεθος ἔχουσι. Μέγεθος δ' ἐξ ἀδιαίρετων συγκείσθαι πῶς δυνατόν; Ἀλλὰ μὲν, ὁ γὰρ ἀριθμητικὸς ἀριθμὸς, μοναδικός ἐστιν· ἐκεῖνοι δὲ τὸν ἀριθμὸν, τὰ ὄντα λέγουσι. Τὰ γοῦν θεωρήματα προσάπτουσι τοῖς σώμασιν, ὡς ἐξ ἐκείνων ὄντων τῶν ἀριθμῶν. Ἐτι τοίνυν ἀνάγκη μὲν, εἴπερ ἐστὶν ἀριθμὸς τῶν ὄντων τι καθ' αὐτὸ, τούτων εἶναι τινα τῶν εἰρημένων τρόπων. Οὐθέντι δὲ τούτων ἐνδέχεται. Φανερόν οὖν ὡς οὐκ ἔστιν ἀριθμοῦ τις τοιαύτη φύσις, οἷαν κατασκευάζουσιν οἱ χωριστὸν ποιοῦντες αὐτόν. Ἐτι πότερον ἐκάστη μονάς ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ ἰσασθέντων ἐστίν, ἢ ἢ μὲν ἐκ τοῦ μικροῦ, ἢ δ' ἐκ τοῦ μεγάλου; Εἰ μὲν δὴ οὕτως, οὔτε ἐκ πάντων τῶν στοιχείων ἕκαστον, οὔτε ἀδιάφοροι αἱ μονάδες. Ἐν τῇ μὲν γὰρ τὸ μέγα, ἐν τῇ δὲ τὸ μικρὸν ὑπάρχει, ἐναντίον τῇ φύσει ὄν. Ἐτι αἶ ἐν τῇ τριάδι αὐτῇ πῶς; Μία γὰρ

περιτή. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἕως αὐτὸ τὸ ἐν ποιῶσαι ἐν τῶ περιτῶ μέσον. Εἰ δ' ἑκατέρα τῶν μονάδων ἐξ ἀμφοτέρων ἐστὶν ἰσασθέντων, ἢ δυὰς πῶς ἔσται μία τις οὐσα φύσις ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ; ἢ τί διοίσει τῆς μονάδος; Ἐτι προτέρα ἢ μονὰς τῆς δυάδος. Ἀναιρουμένης γὰρ, ἀναιρεῖται ἢ δυὰς. Ἰδέαν οὖν ιδέας ἀναγκαῖον αὐτὴν εἶναι, προτέραν οὐσαν ιδέας, καὶ γεγονέναι προτέραν ἐκ τινσοῦν. Ἡ γὰρ ἀόριστος δυὰς, δυοποιός ἦν. Ἐτι ἀνάγκη, ἥτοι ἄπειρον εἶναι τὸν ἀριθμὸν, ἢ πεπερασμένον. Χωριστὸν γὰρ ποιῶσι τὸν ἀριθμὸν. Ὡστε οὐχ οἷόν τε μὴ οὐχὶ τούτων θάτερον ὑπάρχειν. Ὅτι μὲν τοίνυν ὄπειρον οὐκ ἐνδέχεται, δῆλον. Οὔτε γὰρ περιττός ὁ ἄπειρός ἐστιν, οὔτε ἄρτιος· ἢ δὲ γένεσις τῶν ἀριθμῶν, ἢ περιττοῦ ἀριθμοῦ, ἢ ἀρτίου ἐστὶν αἰεὶ· ὥδι μὲν τοῦ ἐνός εἰς τὸν ἀρτιον πίπτοντος, περιττός· ὥδι δὲ τῆς μὲν δυάδος ἐμπιπτούσης, ὁ ἀφ' ἐνός διπλασιαζόμενος· ὥδι δὲ τῶν περιττῶν, ὁ ἄλλος ἄρτιος. Ἐτι εἰ πᾶσα ιδέα τινός, οἱ δὲ ἀριθμοὶ ιδέαι, καὶ ὁ ἄπειρος ἔσται ιδέα τινός, ἢ τῶν αἰσθητῶν, ἢ ἄλλου τινός. Καίτοι οὔτε κατὰ τὴν θέσιν ἐνδέχεται, οὔτε κατὰ τὸν λόγον. Τάττουσι δ' οὕτω τὰς ιδέας. Εἰ δὲ πεπερασμένους, μέχρι πόσου; Τοῦτο γὰρ δεῖ λέγεσθαι, οὐ μόνον ὅτι, ἀλλὰ καὶ διότι. Ἀλλὰ μὴν εἰ μέχρι τῆς δεκάδος ὁ ἀριθμὸς, ὡσπερ τινὲς φασί, πρῶτον μὲν ταχὺ ἐπιλείπει τὰ εἶδη· οἷον εἰ ἔστιν ἢ τριάς αὐτοάνθρωπος, τίς ἔσται ἀριθμὸς αὐτόιππος; αὐτὸ γὰρ ἕκαστος ἀριθμὸς, μέχρι δεκάδος. Ἀνάγκη δὲ τῶν ἐν τούτοις ἀριθμῶν τινὰς εἶναι. Οὐσίαι γὰρ καὶ ιδέαι οὔτοι. Ἀλλ' ὅμως ἐκλείπει· τὰ τοῦ ζώου γὰρ ἤδη ὑπάρξει. Ἀμα δὲ δῆλον,

ὅτι εἰ οὕτως ἡ τριάς αὐτοάνθρωπος, καὶ αἱ ἄλλαι τριάδες. Ὅμοιοι γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀριθμοῖς. Ὡστε ἄπειροι ἔσονται ἄνθρωποι. Εἰ μὲν ἰδέα ἐκάστη τριάς, αὐτοέκαστος ἄν ἄνθρωπος· εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἄνθρωποι γε. Καὶ εἰ μέρος ὁ ἐλάττων τοῦ μείζονος, ὁ ἐκ τῶν συμβλητῶν μονάδων, τῶν ἐν τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ. Εἰ δ' ἡ τετράς αὕτη ἰδέα τινός ἐστιν, οἷον ἵππου ἢ λευκοῦ, ὁ ἄνθρωπος ἔσται μέρος ἵππου, εἰ δὴ δύο ὁ ἄνθρωπος. Ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τῆς μὲν δεκάδος εἶναι ἰδέαν, ἐνδεκάδος δὲ μὴ, μηδὲ τῶν ἐχομένων ἀριθμῶν. Ἐτι δὲ καὶ ἔστι καὶ γίνεται ἕνια καὶ ὧν εἶδη οὐκ ἔστιν. Ὡστε διὰ τί οὐ κἄκείνων εἶδη ἐστίν; Οὐκ ἄρα αἴτια τὸ εἶδη ἐστίν. Ἐτι ἄτοπον εἰ ὁ ἀριθμὸς ὁ μέχρι τῆς δεκάδος μᾶλλον τι ὄν, καὶ εἶδος αὐτῆς τῆς δεκάδος, καίτοι τοῦ μὲν οὐκ ἔστι γένεσις ὡς ἐνός, τῆς δ' ἐστί. Πειρῶνται δ', ὡς τοῦ μέχρι τῆς δεκάδος τελείου ὄντος ἀριθμοῦ. Γεννῶσι γοῦν τὰ ἐπόμενα, οἷον τὸ κενόν, ἀναλογίαν, τὸ περιττόν, τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα ἐντὸς τῆς δεκάδος. Τὰ μὲν γὰρ ταῖς ὑρχαῖς ἀποδιδόασιν, οἷον κίνησιν, στάσιν, ἀγαθόν, κακόν· τὰ δ' ἄλλα τοῖς ἀριθμοῖς. Διὸ τὸ ἐν τὸ περιττόν. Εἰ γὰρ ἐν τῇ τριάδι, πῶς ἢ πεντάς περιττόν; Ἐτι τὰ μεγέθη καὶ ὅσα τοιαῦτα, μέχρι πόσου· οἷον ἡ πρώτη γραμμὴ ἄτομος, εἶτα δύο, εἶτα καὶ ταῦτα μέχρι δεκάδος. Ἐτι εἰ ἔστι χωριστός ὁ ἀριθμὸς, ἀπορήσειεν ἄν τις, πότερον πρότερον τὸ ἐν, ἢ ἡ τριάς καὶ ἡ δύο. Ἦι μὲν δὴ σύνθετος ὁ ἀριθμὸς, τὸ ἐν· ἢ δὲ τὸ καθόλου πρότερον καὶ τὸ εἶδος, ὁ ἀριθμὸς. Ἐκάστη γὰρ τῶν μονάδων μέρος τοῦ ἀριθμοῦ ὡς ὕλη, ὁ δ' ὡς εἶδος. Καὶ ἔστι μὲν ὡς ἡ ὀρθὴ προτέρα τῆς ὀξείας, ὅτι ὠρισταὶ καὶ τῷ

λόγω· ἔστι δ' ὡς ἡ ὀξεῖα, ὅτι μέρος, καὶ εἰς ταύτην
 διαιρεῖται. Ὡς μὲν δὴ ὕλη ἢ ὀξεῖα, καὶ τὸ στοιχεῖον,
 καὶ ἡ μονάς, πρότερον· ὡς δὲ κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν
 οὐσίαν τὴν κατὰ τὸν λόγον, ἢ ὀρθή καὶ τὸ ὅλον τὸ ἐκ
 τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἶδους. Ἐγγύτερον γὰρ τοῦ εἶδους
 καὶ οὐ ὁ λόγος, ἄμφω γενέσει δ' ὕστερον. Πῶς οὖν
 ἀρχὴ τὸ ἐν; οὐ οὐ διαιρετόν φασιν, ἀλλὰ ἀδιαίρετον,
 καὶ τὸ καθόλου καὶ τὸ ἐπὶ μέρους, καὶ τὸ στοιχεῖον·
 ἀλλὰ τρόπον ἄλλον τὸ μὲν κατὰ λόγον, τὸ δὲ κατὰ
 χρόνον. Ποτέρως οὖν τὸ ἐν ἀρχή; Ὡς περ γὰρ εἴρη-
 ται, καὶ ἡ ὀρθὴ τῆς ὀξεῖας, καὶ αὕτη ἐκείνης δοκεῖ προ-
 τέρα εἶναι, καὶ ἑκατέρα μία. Ἀμφοτέρως δὴ ποιούσι
 τὸ ἐν ἀρχήν. Ἔτι δὲ ἀδύνατον. Τὸ μὲν γὰρ ὡς εἶδος
 καὶ ἡ οὐσία, τὸ δ' ὡς μέρος καὶ ὡς ὕλη. Ἔστι γὰρ
 πως ἐν ἑκάτερον, τῇ μὲν ἀληθείᾳ, δυνάμει· εἴ γε ὁ
 ἀριθμὸς ἐν τι, καὶ μὴ ὡς σωρὸς, ἀλλ' ἕτερον ἐξ ἑτέ-
 ρων μονάδων, ὡς περ φασίν· ἐντελεχεία δ' οὐκ ἔστι
 μονάς ἑκατέρα. Αἴτιον δὲ τῆς συμβαινούσης ἀμαρ-
 τίας, ὅτι ἅμα ἐκ τῶν μαθημάτων ἐθήρενον, καὶ ἐκ τῶν
 λόγων τῶν καθόλου Ὡς ἐξ ἐκείνων μὲν ὡς στιγμαὴν
 τὸ ἐν καὶ τὴν ἀρχὴν ἔθηκαν. Ἡ γὰρ μονάς στιγμαὴ
 ἀθετός ἐστι. Καθ' ἅπερ οὖν καὶ ἕτεροὶ τινες, ἐκ τοῦ
 ἐλαχίστου τὰ ὄντα συνετίθεσαν καὶ οὗτοι. Ὡς τε γί-
 γνεται ἡ μονάς ὕλη τῶν ἀριθμῶν, καὶ ἅμα πρότερα
 τῆς δυάδος, πάλιν δὲ ὑστέρα, ὡς ὅλον τινὸς καὶ ἐνός,
 καὶ εἶδους τῆς δυάδος οὐσης. Διὰ δὲ τὸ καθόλου
 ζητεῖν τὸ κατηγορούμενον ἐν, καὶ οὕτως ὡς μέρος ἕλε-
 γον, ταῦτα δὲ ἅμα τῷ αὐτῷ ἀδύνατον ὑπάρχειν. Εἰ
 δὲ τὸ ἐν αὐτὸ δεῖ μόνον ἀθετον εἶναι (οὐθενὶ γὰρ
 διαφέρει, ἢ ὅτι ἀρχή, καὶ ἡ μὲν δυάς διαιρετή, ἢ δὲ

μονάς οὐ) ὁμοιοτέρα ἂν εἴη τῷ ἐνὶ αὐτῷ ἢ μονάς. Εἰ δ' ἢ μονάς, κἀκείνο τῇ μονάδι ἢ τῇ δυνάδι. Ὡστε προτέρα ἂν εἴη ἑκατέρα ἢ μονας τῆς δυνάδος. Οὐ φασιδε. Γεννώσι γοῦν τὴν δεκάδα πρῶτον. Ἐτι εἰ ἔστιν ἢ δυνάς ἐν τι αὐτῇ καὶ ἡ τριάς αὐτῇ, ἄμφω δυνάς. Ἐκ τίνος οὖν αὐτῇ ἢ δυνάς;

CAPUT IX.

Ἀπορήσεις δ' ἂν τις, καὶ ἐπεὶ ἀφή μὲν οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς, τὸ δ' ἐφεξῆς, ὅσων μὴ ἔστι μεταξὺ μονάδων, οἷον τῶν ἐν τῇ δυνάδι, ἢ τῇ τριάδι, πότερον ἐφεξῆς τῷ ἐνὶ αὐτῷ, ἢ οὐ· καὶ πότερον ἢ δυνάς προτέρα τῶν ἐφεξῆς, ἢ τῶν μονάδων ὁποτέρω. Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ὑστέρων γενῶν τοῦ ἀριθμοῦ συμβαίνει τὰ δυσχερῆ, γραμμῆς τε καὶ ἐπίπεδου καὶ σώματος. Οἱ μὲν γὰρ ἐκ τῶν εἰδῶν τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ μικροῦ ποιοῦσιν· οἷον ἐκ μακροῦ μὲν καὶ βραχείος, τὰ μήκη· πλατέος δὲ καὶ στενοῦ, τὰ ἐπίπεδα· ἐκ βυθίου δὲ καὶ ταπεινοῦ, τοὺς ὄγκους. Ταῦτα δὲ ἔστιν εἶδη τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ. Τὴν δὲ κατὰ τὸ ἐν ἀρχῇ, ἄλλοι ἄλλως τιθέασιν τῶν τοιούτων. Καὶ ἐν τούτοις δὲ μυρία φαίνεται τὰ τε ἀδύνατα καὶ τὰ πλασματώδη, καὶ τὰ ὑπερναντία πᾶσι τοῖς ἐνλόγοις. Ἀπολελυμένα τε γὰρ ἀλήλων συμβαίνει, εἰ μὴ συνακολουθοῦσι καὶ αἱ ἀρχαί· ὥστε εἶναι τὸ πλατὺ καὶ στενόν, καὶ μακρόν καὶ βραχύ. Εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται τὸ ἐπίπεδον γραμμῆ, καὶ τὸ στερεόν, ἐπίπεδον. Ἐτι δὲ γωνίαι καὶ σχήματα καὶ τὰ τοιαῦτα, πῶς ἀποδοθήσεται; ταῦτό τε συμβαίνει τοῖς περὶ τὸν ἀριθμόν. Ταῦτα γὰρ πάθη μεγέθους ἔστιν· ἀλλ' οὐκ ἐκ τούτων τὸ μέγεθος, ὥσπερ οὐδ' ἐξ εὐθείας καὶ καμπύλου τὸ μήκος, οὐδ' ἐκ λείου καὶ τραχείος τὰ

στερεά. Πάντων δὲ κοινὸν τούτων, ὅπερ ἐστὶ τῶν εἰ-
 δῶν τῶν ὡς γένους συμβαίνει διαπορεῖν, ὅταν τις θῆ
 τὰ καθόλου, πότερον τὸ ζῶον αὐτὸ ἐν τῷ ζῳῳ, ἢ ἕτε-
 ρον αὐτοῦ ζῳίου. Τούτου γὰρ μὴ χωριστοῦ μὲν ὄντος,
 οὐδεμίαν ποιήσει ἀπορίαν· χωριστοῦ δὲ, ὥσπερ οἱ
 ταῦτα λέγοντές φασι, τοῦ ἐνὸς καὶ τῶν ἀριθμῶν, οὐ
 ῥάδιον διαλυῖσαι· εἰ μὴ ῥάδιον δεῖ λέγειν τὸ ἀδύνατον.
 Ὅταν γὰρ νοῆι τις ἐν τῇ δυάδι τὸ ἐν, καὶ ὅλως ἐν ἀρι-
 θμῷ, πότερον αὐτὸ νοεῖ τι, ἢ ἕτερον; Οἱ μὲν οὖν τὰ
 μεγέθη γεννῶσιν ἐκ τῆς τοιαύτης ὕλης, ἕτεροι δὲ ἐκ
 τῆν στιγμῆς· ἢ δὲ στιγμή αὐτοῖς δοκεῖ εἶναι οὐχ ἐν,
 ἀλλ' οἷον τὸ ἐν, καὶ ἄλλης ὕλης, οἷας τὸ πλήθος, ἀλλ'
 οὐ πλήθους· περὶ ὧν οὐδὲν ἤτιον συμβαίνει τὰ αὐτὰ
 ἀπορεῖν. Εἰ μὲν γὰρ μία ἡ ὕλη, ταῦτ' ἡ γραμμῆ, καὶ
 ἐπίπεδον, καὶ στερεόν. Ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν τὸ αὐτὸ
 καὶ ἐν ἔσται. Εἰ δὲ πλείους αἱ ὕλαι, καὶ ἑτέρα μὲν
 γραμμῆς, ἑτέρα δὲ τοῦ ἐπιπέδου, καὶ ἄλλη τοῦ στε-
 ρεοῦ, ἤτοι ἀκολουθοῦσιν ἀλλήλαις, ἢ οὐ. Ὡστε ταῦτ'
 συμβήσεται καὶ οὕτως. Ἡ γὰρ οὐχ ἔξει τὸ ἐπίπεδον
 γραμμῆν, ἢ ἔσται γραμμῆ. Ἔτι πῶς μὲν ἐνδέχεται
 εἶναι ἐκ τοῦ ἐνὸς καὶ πλήθους τὸν ἀριθμὸν, οὐδὲν
 ἐπιχειρεῖται. Ὅπως δ' οὖν λέγουσι, ταῦτ' ἀπορῶσιν
 ἐκ τῆς ἀπορίας, ὡς εἰπείν· ἀλλ' αἱ ἀπορίαι αὗται ἀκολουθήσου-
 σι, μίξις, ἢ θάσις, ἢ κράσις, ἢ γένεσις, καὶ ὅσα ἄλλα
 τοιαῦτα. Μάλιστα δ' ἂν τις ἐπιζητήσῃ, εἰ μία

ἐκάστη μονάς, ἐκ τίνος ἐστίν. Οὐ γὰρ δὴ αὐτό γε τὸ
 ἓν, ἐκάστη. Ἀνάγκη δὴ, ἐκ τοῦ ἑνὸς αὐτοῦ εἶναι καὶ
 πλήθους, ἢ μορίου τοῦ πλήθους. Τὸ μὲν οὖν πλη-
 θός τι εἶναι φάναι τὴν μονάδα, ἀδύνατον, ἀδιαίρετόν
 γ' οὖσαν· τὸ δ' ἐκ μορίου, ἄλλας ἔχει πολλὰς δυσχε-
 ρείας. Ἀδιαίρετόν τε γὰρ ἕκαστον ἀναγκαῖον εἶναι
 τῶν μορίων, ἢ πλήθος εἶναι, καὶ τὴν μονάδα διαιρε-
 τὴν, καὶ μὴ στοιχεῖον εἶναι τὸ ἓν καὶ τὸ πλήθος· ἢ
 γὰρ μονάς ἐκάστη οὐκ ἐκ πλήθους καὶ ἑνός. Ἐτι οὐ-
 θὲν ἄλλο ποιεῖ ὁ λέγων τοῦτο, ἀλλ' ἢ ἀριθμὸν ἕτερον.
 Τὸ γὰρ πλήθος ἀδιαίρετον ἐστὶν ἀριθμός· ἔτι ζητη-
 τέον καὶ περὶ τοὺς οὕτω λέγοντας, πότερον ἀπειρος
 ὁ ἀριθμός, ἢ πεπερασμένος. Ἐπῆρχε γὰρ, ὡς ἔοικε,
 καὶ πεπερασμένον πλήθος, ἐξ οὗ αἱ πεπερασμένοι μο-
 νάδες· καὶ τοῦ ἑνός ἐστὶ τε ἕτερον αὐτὸ πλήθος καὶ πλη-
 θος ἀπειρον. Ποῖον οὖν πλήθος καὶ στοιχεῖόν ἐστι τὸ ἓν,
 Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ στιγμῆς ἂν τις ζητήσῃ, καὶ τοῦ
 στοιχείου, ἐξ οὗ ποιούσι τὰ μεγέθη. Οὐ γὰρ μία γε
 μόνον στιγμή ἐστὶν αὕτη. Τῶν γοῦν ἄλλων στιγμῶν
 ἐκάστη ἐκ τίνος; Οὐ γὰρ δὴ ἓκ γε διαστήματός τινος,
 καὶ αὐτῆς στιγμῆς. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ μόρια ἀδιαίρετα
 ἐνδέχεται τὰ τοῦ διαστήματος εἶναι μόρια, ὡσπερ τοῦ
 πλήθους ἐξ ὧν αἱ μονάδες. Ὁ μὲν γὰρ ἀρι-
 θμός, ἐξ ἀδιαίρετων σύγκειται· τὰ δὲ μεγέθη, οὐ.
 Πάντα δὴ ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα φανερόν ποι-
 εῖ, ὅτι ἀδύνατον, εἶναι τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰ με-
 γέθη χωριστά. Ἐτι δὲ τὸ διαφωνεῖν τοὺς πρῶ-
 τούς περὶ τῶν ἀριθμῶν, σημεῖον, ὅτι τὰ πράγ-
 ματα ταῦτα οὐκ ὄντα ἀληθῆ, παρέχει τὴν ταρα-
 χὴν αὐτοῖς. Οἱ μὲν γὰρ τὰ μαθηματικὰ μόνον ποι-

οὔντες παρὰ τὰ αἰσθητὰ, ὀρῶντες τὴν περὶ τὰ εἶδη
 δυσχέρειαν καὶ πλάσιν, ἀπέστησαν ἀπὸ τοῦ εἰδητικοῦ
 ἀριθμοῦ, καὶ τὸν μαθηματικὸν ἐποίησαν· οἱ δὲ τὰ
 εἶδη βουλόμενοι ἅμα καὶ ἀριθμοὺς ποιεῖν, οὐχ ὀρῶν-
 τες δὲ εἰ τὰς ἀρχὰς τις ταύτας θήσεται, πῶς ἔσται ὁ
 μαθηματικὸς ἀριθμὸς παρὰ τὸν εἰδητικόν, τὸν αὐτὸν
 εἰδητικὸν καὶ μαθηματικὸν ἐποίησαν ἀριθμὸν τῷ λό-
 γῳ· ἐπεὶ ἔργῳ γε ἀνήρηται ὁ μαθηματικός· ἰδίᾳ γὰρ
 καὶ οὐ μαθηματικὰς ὑποθέσεις λέγουσιν. Ὁ δὲ πρῶ-
 τος θέμενος τὰ εἶδη εἶναι, καὶ ἀριθμοὺς, τὰ εἶδη καὶ
 τὰ μαθηματικὰ εἶναι εὐλόγως ἐχώρησεν. Ὡστε πάν-
 τας συμβαίνει κατὰ μὲν τι λέγειν ὀρθῶς, ὅλως δ' οὐκ
 ὀρθῶς. Καὶ αὐτοὶ δὲ ὁμολογοῦσιν οὐ ταῦτ' ἀλέγον-
 τες, ἀλλὰ τὰ ἐναντία. Αἴτιον δὲ, ὅτι αἱ ὑποθέσεις
 καὶ αἱ ἀρχαὶ ψευδεῖς. Χαλεπὸν δ' ἐκ μὴ καλῶς ἐχόν-
 των λέγειν καλῶς, κατ' Ἐπίχαρμον. Ἀριτίως τε γὰρ
 λέγεται, καὶ εὐθέως φαίνεται οὐ καλῶς ἔχον. Ἀλλὰ
 περὶ μὲν τῶν ἀριθμῶν, ἰκανὰ τὰ διηπορημένα καὶ διω-
 ρισμένα. Μᾶλλον γὰρ ἂν ἐκ πλειόνων ἔτι πεισθεῖη
 τις πεπεισμένος· περὶ δὲ τὸ πεισθῆναι μὴ πεπεισμέ-
 νος, οὐθὲν μᾶλλον. Περὶ δὲ τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ
 τῶν πρώτων αἰτίων καὶ στοιχείων, ὅσα μὲν λέγουσιν οἱ
 περὶ μόνης τῆς αἰσθητῆς οὐσίας διορίζοντες, τὰ μὲν
 ἐν τοῖς περὶ φύσεως εἴρηται, τὰ δ' οὐκ ἔστι τῆς μέ-
 θόδου τῆς νῦν. Ὅσα δὲ οἱ φάσκοιτες εἶναι παρὰ τὰς
 αἰσθητὰς, ἐτέρας οὐσίας, ἐχόμενόν ἐστι θεωρῆσαι τῶν
 εἰρημένων. Ἐπεὶ οὖν λέγουσιν ἰνες τοιαύτας εἶναι
 τὰς ἰδέας καὶ τοὺς ἀριθμοὺς, καὶ τὰ τούτων στοιχεῖα
 τῶν ὄντων εἶναι στοιχεῖα καὶ ἀρχὰς, σκεπτέον περὶ
 τούτων, τί λέγουσι· καὶ πῶς λέγουσιν. Οἱ μὲν οὖν

ἀριθμούς ποιούντες μόνον, καὶ τούτους μαθηματικούς, ὑστερον ἐπισκεπτέοι. Τῶν δὲ τὰς ἰδέας λεγόντων, ἅμα τὸν τε τρόπον θεάσασθαι ἄν τις, καὶ τὴν ἀπορίαν τὴν περὶ αὐτῶν. Ἄμα γὰρ καθόλου τίως οὐσίας ποιῶσι τὰς ἰδέας, καὶ πάλιν ὡς χωριστὰς καὶ τῶν καθ' ἕκαστον. Ταῦτα δ' ὅτι οὐκ ἐνδέχεται, διηπόρηται πρότερον. Αἴτιον δὲ τοῦ συνάψαι ταῦτα εἰς ταῦτον τοῖς λέγουσι τὰς ἰδέας καθόλου, ὅτι τοῖς αἰσθητοῖς οὐ τὰς αὐτὰς οὐσίας ἐποιοῦν. Τὰ μὲν οὖν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς καθέκαστα εἶναι ἐνόμιζον, καὶ μένειν οὐδὲν αὐτῶν· τὸ δὲ καθόλου παρὰ ταῦτα εἶναι τε, καὶ ἕτερόν τι εἶναι. Τοῦτο δὲ ὥσπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ἐκίνησε μὲν Σωκράτης διὰ τοὺς ὀρισμούς· οὐ μὴν ἐχώρισέ γε τῶν καθ' ἕκαστον· καὶ τοῦτο ὀρθῶς ἐνόησεν οὐ χωρίσας. Δηλοῖ δὲ ἐκ τῶν ἔργων. Ἄνευ μὲν γὰρ τῶν καθόλου, οὐκ ἔστιν ἐπιστήμην λαβεῖν. Τὸ δὲ χωρίζειν, αἴτιον τῶν συμβαινόντων δυσχερῶν περὶ τὰς ἰδέας ἐστίν. Οἱ δ' ὡς ἀναγκαῖον, εἴπερ ἔσονται τινες οὐσίαι παρὰ τὰς αἰσθητὰς καὶ ἰερούσας, χωριστὰς εἶναι· ἄλλας μὲν οὐκ εἶχον, ταύτας δὲ τὰς καθόλου λεγομένας ἐξέθεσαν. Ὡστε συμβαίνει σχεδὸν τὰς αὐτὰς φύσεις εἶναι τὰς καθόλου καὶ τὰς καθέκαστον. Αἴτη μὲν οὖν αὐτὴ καθ' αὐτὴν εἴη τις ἂν δυσχέρεια τῶν εἰρημένων.

CAPUT X.

Ὁ δὲ καὶ τοῖς λέγουσι τὰς ἰδέας ἔχει τινὰ ἀπορίαν καὶ τοῖς μὴ λέγουσιν, καὶ κατ' ἀρχὰς ἐν τοῖς διαπορήμασιν ἐλέχθη πρότερον, λέγωμεν νῦν. Εἰ μὲν γὰρ τις μὴ θήσῃ τὰς οὐσίας εἶναι κεχωρισμένας, καὶ τὸν τρόπον τοῦτον ὡς λέγεται τὰ καθέκαστα τῶν ὄντων,

ἀναιρήσει τὴν οὐσίαν ὡς βουλόμεθα λέγειν. Ἄν δὲ τις θῆ τὰς οὐσίας χωριστάς, πῶς θήσεται τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν; Εἰ μὲν γὰρ καθέκαστον, καὶ μὴ καθόλου, τοσαῦτα ἔσται τὰ ὄντα, ὅσαπερ τὰ στοιχεῖα, καὶ οὐκ ἐπιστητὰ τὰ στοιχεῖα. Ἔστισαν γὰρ αἱ μὲν ἐν τῇ φωνῇ συλλαβαί, οὐσίαι, τὰ δὲ στοιχεῖα αὐτῶν, στοιχεῖα τῶν οὐσιῶν· ἀνάγκη δὴ τὸ Β Α εἶναι, καὶ ἐκάστην τῶν συλλαβῶν μίαν, εἴπερ μὴ καθόλου, καὶ τῶ εἶδει αἱ αὐταί, ἀλλὰ μίᾳ ἐκάστη τῶ ἀριθμῶ, καὶ τόδε τι, καὶ μὴ ὁμώνυμον. Ἐτι δ' αὐτῶ ὅ ἐστιν, ἐν ἑκάστον τιθέασιν. Ἐάν δ' αἱ συλλαβαί, οὕτω καὶ ἐξ ὧν εἰσιν. Οὐκ ἔσται ἄρα πλεῖω ἄλφα ἐνός· οὐδὲ τῶν ἄλλων στοιχείων οὐθὲν κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὄνπερ οἰδέ τῶν ἄλλων συλλαβῶν ἢ αὐτῇ ἄλλη καὶ ἄλλη. Ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτο, οὐκ ἔσται παρὰ τὰ στοιχεῖα ἕτερα ὄντα, ἀλλὰ μόνον τὰ στοιχεῖα. Ἐτι οὐδ' ἐπιστητὰ τὰ στοιχεῖα. Οὐ γὰρ καθόλου· ἢ δ' ἐπιστήμη τῶν καθόλου. Δῆλον δ' ἐκ τῶν ἀποδείξεων καὶ τῶν ὀρισμῶν. Οὐ γὰρ γίνεται συλλογισμὸς, ὅτι τόδε τὸ τρίγωνον δύο ὀρθαῖς, εἰ μὴ πᾶν δύο ὀρθαί· οὐδ' ὅτι ὀδὶ ὁ ἄνθρωπος ζῶον, εἰ μὴ πᾶς ἄνθρωπος ζῶον. Ἀλλὰ μὴν εἴ γε καθόλου αἱ ἀρχαί, ἢ καὶ αἱ ἐκ τούτων οὐσίαι αἱ καθόλου, ἔσται μὴ οὐσία πρότερον οὐσίας. Τὸ μὲν γὰρ καθόλου, οὐκ οὐσία· τὸ δὲ στοιχεῖον καὶ ἢ ἀρχή, καθόλου. Πρότερον δὲ τὸ στοιχεῖον καὶ ἢ ἀρχή, ὧν ἀρχή καὶ στοιχεῖόν ἐστιν. Ταῦτά τε δὴ πάντα συμβαίνει εὐλόγως, ὅταν ἐκ στοιχείων τε ποιῶσι τὰς ἰδέας, καὶ παρὰ τὰς τὸ αὐτὸ εἶδος ἐχούσας ἰδέας καὶ οὐσίας, ἐν τι ἀξιώσιν εἶναι κεχωρισμένον. Εἰ δὲ μὴθὲν κωλύει ὡσπερ ἐπὶ τῶν τῆς φωνῆς στοιχείων,

πολλὰ εἶναι τὰ *A* καὶ τὰ *B*, καὶ μηθὲν εἶναι παρὰ τὰ
πολλὰ αὐτόαλφα, καὶ αὐτοβήτα, ἔσονται ἕνεκά γε τοῦ-
του ἄπειροι αἱ ὅμοιαι συλλαβαί. Τὸ δὲ τὴν ἐπιστή-
μην εἶναι καθόλου πᾶσαν, ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι καὶ
τὰς τῶν ὄντων ἀρχὰς καθόλου εἶναι, καὶ μὴ οὐσίας
κεχωρισμένας, ἔχει μάλιστα ἀπορίαν τῶν λεχθέντων.
Οὐ μὴν ἀλλὰ ἔστι μὲν ὡς ἀληθές τὸ λεγόμενον, ἔστι
δ' ὡς οὐκ ἀληθές. Ἡ γὰρ ἐπιστήμη, ὡσπερ καὶ τὸ
ἐπίστασθαι, διτιόν· ὣν τὸ μὲν δύναμις, τὸ δὲ ἐνέρ-
γεια. Ἡ μὲν οὖν δύναμις ὡς ὕλη τοῦ καθόλου οὐσα
καὶ ἀόριστος, τοῦ καθόλου καὶ ἀορίστου ἔστιν. Ἡ δ'
ἐνέργεια ὠρισμένη, καὶ ὠρισμένου τόδε τι οὐσα τοῦδε
τινος. Ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός ἢ ὄψις τὸ καθόλου
χρῶμα ὄρα, ὅτι τόδε τὸ χρῶμα ὃ ὄρα, χρῶμά ἐστι·
καὶ ὃ θεωρεῖ ὃ γραμματικός, τόδε τὸ ἄλφα, ἄλφα·
ἐπεὶ εἰ ἀνάγκη τὰς ἀρχὰς καθόλου εἶναι, ἀνάγκη καὶ
τὰ ἐκ τούτων καθόλου, ὡσπερ ἐπὶ τῶν ἀποδείξεων. Εἰ
δὲ τοῦτο, οὐκ ἔσται χωριστὸν οὐθέν, οὐδ' οὐσία.
Ἀλλὰ δῆλον ὅτι ἔστι μὲν ὡς ἐπιστήμη καθόλου, ἔστι
δ' ὡς οὐ.

L I B E R XIII. (XIV.)

CAPUT I.

*Π*ερὶ μὲν οὖν τῆς οὐσίας ταύτης εἰρήσθω τοσαῦτα.
Πάντες δὲ ποιούσι τὰς ἀρχὰς ἐναντίας, ὡσπερ ἐν τοῖς
φυσικοῖς· καὶ περὶ τὰς ἀκινήτους οὐσίας ὁμοίως. Εἰ
δὲ τῆς τῶν πάντων ἀρχῆς μὴ ἐνδέχεται πρότερόν τι
εἶναι, ἀδύνατον ἂν εἴη τὴν ἀρχὴν ἕτερόν τι οὐσαν.

εἶναι ἀρχὴν· οἷον εἴ τις λέγοι λευκὸν ἀρχὴν εἶναι, οὐχ ἢ ἕτερον, ἀλλ' ἢ λευκόν· εἶναι μέντοι καθ' ὑποκειμένου, καὶ ἕτερόν τι ὄν, λευκὸν εἶναι. Ἐκεῖνο γὰρ πρότερον ἔσται. Ἀλλὰ μὴν γίγνεται πάντα ἐξ ἐναντίων ὡς ὑποκειμένου τινός. Ἀνάγκη ἄρα μάλιστα ἐν τοῖς ἐναντίοις τοῦθ' ὑπάρχειν. Αἰεὶ ἄρα πάντα τὰ ἐναντία καθ' ὑποκειμένου, καὶ οὐθὲν χωριστόν· ἀλλ' αὐπερ καὶ φαίνεται, οὐθὲν οὐσίᾳ ἐναντίον, καὶ ὁ λόγος μαρτυρεῖ. Οὐθὲν ἄρα τῶν ἐναντίων κυρίως ἀρχὴ πάντων, ἀλλ' ἑτέρα. Οἱ δὲ τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ποιούσιν ὕλην, οἱ μὲν τῷ ἐνὶ, τῷ ἴσῳ τὸ ἀνίσσον, ὡς τοῦτο τὴν τοῦ πλήθους οὐσαν φύσιν· οἱ δὲ τῷ ἐνὶ τὸ πλήθος. Γεννῶνται γὰρ οἱ ἀριθμοὶ τοῖς μὲν ἐκ τῆς τοῦ ἀνίσσου δυάδος τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ, τῷ δ' ἐκ τοῦ πλήθους ὑπὸ τῆς τοῦ ἐνός δὲ οὐσίας ἀμφοῖν. Καὶ γὰρ ὁ τὸ ἀνίσσον καὶ ἐν λέγων τὰ στοιχεῖα, τὸ δ' ἀνίσσον ἐκ μεγάλου καὶ μικροῦ δυάδα, ὡς ἐν ὄντα τὸ ἀνίσσον καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν λέγει, καὶ οὐ διορίζει ὅτι λόγῳ, ἀριθμῷ δ' οὐ. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς ἀρχὰς αἱ στοιχεῖα καλοῦσιν, οὐ καλῶς ἀποδιδόασιν· οἱ μὲν τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν λέγοντες μετὰ τοῦ ἐνός, τρία ταῦτα στοιχεῖα τῶν ἀριθμῶν, τὰ μὲν δύο, ὕλην, τὸ δ' ἐν, τὴν μορφήν· οἱ δὲ τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον, ὅτι τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν, μεγέθους οἰκειότερα τὴν φύσιν· οἱ δὲ τὸ καθόλου μᾶλλον ἐπὶ τούτων τὸ ὑπερέχον καὶ τὸ ὑπερεχόμενον. Διαφέρει τούτων οὐθὲν ὡς εἶπεν, πρὸς ἕνια τῶν συμβαινόντων, ἀλλὰ πρὸς τὰς λογικὰς μόνον δυσχερείας ἃς φυλάττονται, διὰ τὸ καὶ αὐτοὶ λογικὰς φέρειν τὰς ἀποδείξεις. Πλὴν τοῦ αὐτοῦ γε λόγου ἐστὶ, τὸ ὑπερέχον καὶ τὸ ὑπερεχόμενον εἶναι ἀρχὰς,

ἀλλὰ μὴ τὸ μεγα καὶ τὸ μικρὸν, καὶ τὸν ἀριθμὸν πρό-
 τερον τῆς δυάδος, ἐκ τῶν στοιχείων. Καθόλου γὰρ
 ἀμφοτέρω μᾶλλον ἐστὶ· νῦν δὲ τὸ μὲν λέγουσιν, τὸ δ'
 οὐ λέγουσιν. Οἱ δὲ τὸ ἕτερον καὶ τὸ ἄλλο πρὸς τὸ
 ἐν ἀντιτιθέασιν, οἱ δὲ τὸ πλήθος καὶ τὸ ἐν. Εἰ δὲ ἐστὶν
 (ὡσπερ βούλονται) τὰ ὄντα ἐξ ἐναντίων, τῷ δὲ ἐνὶ ἧ
 οὐθέν ἐναντίον, ἢ εἴπερ ἄρα μέλλει, τὸ πλήθος· τὸ
 δ' ἄριστον, τῷ ἴσῳ· καὶ τὸ ἕτερον, τῷ ταυτῷ, καὶ τὸ
 ἄλλο ταυτῷ, μάλιστα μὲν οἱ τὸ ἐν τῷ πλήθει ἀντιτι-
 θέντες, ἔχονται τινος δόξης· οὐ μὴν οὐδ' οὔτοι ἰκα-
 νῶς. Ἔσται γὰρ τὸ ἐν ὀλίγον. Πλήθος μὲν γὰρ ὀλι-
 γότητι, τὸ δὲ πολὺ τῷ ὀλίγῳ ἀντίκειται. Τὸ δὲ ἐν,
 ὅτι μέτρον σημαίνει, φανερόν. Καὶ ἐν παντί ἐστὶ τι
 ἕτερον ὑποκείμενον· οἷον ἐν ἀρμονίᾳ διέσις, ἐν δὲ με-
 γέθει δάκτυλος, ἢ πούς, ἢ τι τοιοῦτον· ἐν δὲ ζυθμοῖς
 βάσις, ἢ συλλαβή. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐν βάρει, σταθμός
 τις ὠρισμένος ἐστὶ· καὶ κατὰ πάντων δὲ τὸν αὐτὸν
 τρόπον, ἐν μὲν τοῖς ποιοῖς ποίον τι, ἐν δὲ τοῖς ποσοῖς
 ποσόν τι ἀδιαίρετον. Τὸ γὰρ μέτρον, τὸ μὲν κατὰ τὸ εἶδος,
 τὸ δὲ πρὸς τὴν αἴσθησιν, ὡς οὐκ ὄντος τινὸς καθ' ἑαυτὸ
 οὐσίας· καὶ τοῦτο κατὰ λόγον. Σημαίνει γὰρ τὸ ἐν, ὅτι μέ-
 τρον πλήθους τινός· καὶ ὁ ἀριθμὸς, ὅτι πλήθος μεμετρη-
 μένον, καὶ πλήθος μέτρων· διὸ καὶ εὐλόγως οὐκ ἐστὶ τὸ ἐν
 ἀριθμός· οὐδὲ γὰρ τὸ μέτρον μέτρα, ἀλλ' ἀρχὴ καὶ τὸ μέ-
 τρον, καὶ τὸ ἐν. Δεῖ δὲ αἰεὶ τὸ αὐτὸ τι ὑπάρχειν πᾶσι, τὸ μέ-
 τρον· οἷον εἰ ἵππος τὸ μέτρον, ἵππους καὶ εἰ ἄνθρω-
 πος, ἀνθρώπους. Εἰ δ' ἄνθρωπος, καὶ ἵππος, καὶ
 θεός, καὶ ζῶον, ἴσως καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἔσται ζῶα.
 Εἰ δ' ἄνθρωπος καὶ λευκός, καὶ βαδίζων, ἥκιστα μὲν
 ἀριθμὸς τούτων, διὰ τὸ ταυτῷ πάντα ὑπάρχειν καὶ

ἐνὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν. Ὅμως δὲ γενῶν ἔσται ὁ ἀριθμὸς ὁ τούτων, ἢ τινος ἄλλης τοιαύτης προσηγορίας. Οἱ δὲ τὸ ἄνισον ὡς ἔν τι, τὴν δυνάδα δὲ ἀόριστον ποιῶντες μέγαλον καὶ μικροῦ, πόρρω λίαν τῶν δοκούντων καὶ δυνατῶν λέγουσι· πάθη τε γὰρ ταῦτα, καὶ συμβεβηκότα μᾶλλον, ἢ ὑποκείμενα τοῖς ἀριθμοῖς καὶ τοῖς μεγέθεσιν ἔστι. Τὸ γὰρ πολὺ καὶ ὀλίγον, ἀριθμοῦ· καὶ μέγα καὶ μικρὸν, μεγέθους, ὡς περ ἄρτιον καὶ περιττὸν, καὶ λεῖον καὶ τραχὺ, καὶ εὐθύ, καὶ καμπύλον. Ἐτι δὲ πρὸς ταύτη τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ πρὸς τι ἀνάγκη εἶναι τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Τὸ δὲ πρὸς τι, πάντων ἤκιστα φύσις τις ἢ οὐσία τῶν κατηγοριῶν ἔστι· καὶ ὑστέρα τοῦ ποιοῦ, καὶ τοῦ ποσοῦ. Καὶ πάθος τι τοῦ ποσοῦ τὸ πρὸς τι ὡς προελέχθη, ἀλλ' οὐχ ὕλη ἢ τι ἕτερον· καὶ τῷ ὅλως κοινῷ πρὸς τι, καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ καὶ εἰδεσιν. Οὐθέν γὰρ ἔστιν, οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν, οὔτε πολὺ οὔτε ὀλίγον, οὔτε ὅλως πρὸς τι, ὁ οὐχ ἕτερόν τι ὄν, πολὺ ἢ ὀλίγον, ἢ μέγα ἢ μικρὸν, ἢ πρὸς τι ἔστί. Σημεῖον δ', ὅτι ἤκιστα οὐσία τις καὶ ὄν τι τὸ πρὸς τι, τὸ μόνον μὴ εἶναι γένεσιν αὐτοῦ, μηδὲ φθορὰν, μηδὲ κίνησιν, ὡς περ κατὰ ποσὸν αὐξήσις καὶ φθίσις, κατὰ τὸ ποῖον ἀλλοιώσις, κατὰ τόπον φορὰ, κατὰ τὴν οὐσίαν ἢ ἀπλῶς γένεσις καὶ φθορὰ, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ πρὸς τι. Ἄνευ γὰρ τοῦ κινηθῆναι, ὅτε μὲν μεῖζον, ὅτε δὲ ἔλασσον ἢ ἴσον ἔσται θατέρου κινηθέντος κατὰ τὸ ποσόν. Ἀνάγκη τε ἐκάστου ὕλην εἶναι, τὸ δυνάμει τοιοῦτον· ὡς τε καὶ οὐσίας. Τὸ δὲ πρὸς τι, οὔτε δυνάμει οὐσία, οὔτε ἐνεργεία. Ἄτοπον οὖν, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον, τὸ οὐσίας μὴ οὐσίαν ποιεῖν στοιχείον καὶ πρότερον. Ὅτιτε-

ρον γὰρ πᾶσαι αἱ κατηγορίαι. Ἐτι δὲ τὰ στοιχεῖα, οὐ κατηγορεῖται καθ' ὧν στοιχεῖα. Τὸ δὲ πολὺ καὶ ὀλίγον, καὶ χωρὶς καὶ ἅμα κατηγορεῖται τοῦ ἀριθμοῦ· καὶ τὸ μακρὸν καὶ τὸ βραχὺ γραμμῆς· καὶ ἐπίπεδόν ἐστι καὶ πλατὺ καὶ στενόν. Εἰ δὲ δὴ καὶ ἔστι τι πλῆθος, ὧν τὸ μὲν αἰὲ ὀλίγον, οἷον ἡ δυάς· εἰ γὰρ πολὺ, τὸ ἐν ἅν ὀλίγον εἴη· κἄν πολὺ ἀπλωῖς εἴη, οἷον ἡ δεκάς πολὺ· καὶ εἰ ταύτης μὴ ἔστι πλεῖον ἢ τὰ μύρια, πῶς οὖν ἔσται οὗτος ἐξ ὀλίγου καὶ πολλοῦ ὁ ἀριθμὸς; Ἡ γὰρ ἄμφω ἔδει κατηγορεῖσθαι, ἢ μηδέτερον· νῦν δὲ ἕτερον μόνον κατηγορεῖται.

CAPUT II.

Ἀπλωῖς δὲ δεῖ σκοπεῖν, ἄρα ἔστι δυνατόν τὰ αἰδία ἐκ στοιχείων συγκείσθαι· ὕλην γὰρ ἔξει. Σύνθετον γὰρ πᾶν τὸ ἐκ στοιχείων. Εἰ τοίνυν ἀνάγκη ἐξ οὗ ἔστιν (εἰ καὶ αἰεὶ ἐστὶ, καὶ εἰ ἐγένετο) ἐκ τούτου γίνεσθαι· γίνεται δὲ πᾶν ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος τοῦτο ὃ γίνεται (οὐ γὰρ ἂν ἐγένετο ἐκ τοῦ ἀδυνάτου, οὐδὲ ἦν) τὸ δὲ δυνατόν ἐνδέχεται καὶ ἐνεργεῖν καὶ μὴ, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα αἰεὶ ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς, ἢ ὅτιοῦν ἄλλο ὕλην ἔχον, ἐνδέχοιτ' ἂν μὴ εἶναι, ὥσπερ καὶ τὸ μίαν ἡμέραν ἔχον, καὶ τὸ ὀποσαοῦν ἔτη. Εἰ δ' οὕτω, καὶ τοσοῦτον χρόνον οὐ μὴ ἐστὶ πέρας. Οὐκ ἂν τοίνυν εἴη αἰδία, εἴπερ μὴ αἰδίων τὸ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι, καθάπερ ἐν ἄλλοις λόγοις συνέβη πραγματευθῆναι. Εἰ δὲ ἐστὶ τὸ λεγόμενον νῦν ἀληθές καθόλου, ὅτι οὐδεμία ἐστὶν αἰδίας οὐσία, εἴαν μὴ ἦ ἐνεργεία, τὰ δὲ στοιχεῖα ὕλη τῆς οὐσίας, οὐδεμιᾶς ἂν εἴη αἰδίου οὐσίας στοιχεῖα ἐξ ὧν ἐστὶν ἐνυπαρχόντων. Εἰσὶ δὲ τινες, οἱ δυνάδα μὲν ἀόριστον ποιοῦσι τὸ μετὰ τοῦ ἐνός στοιχείου, τὸ δ'

ἀνισον δυοσχεραίνουσιν εὐλόγως, διὰ τὰ συμβαίνοντα
 ἀδύνατα· οἷς τοσαῦτα μονον ἀφῆρηται τῶν δυοσχερῶν,
 ὅσα διατὸ ποιεῖν τὸ ἀνισον καὶ τὸ πρὸς τι στοιχεῖον, ἀναγκ-
 αῖα συμβαίνουσι τοῖς λέγουσιν. Ὅσα δὲ χωρὶς ταύτης
 τῆς δόξης, ταῦτα καὶ κείνοις ὑπάρχειν ἀναγκαῖον, ἐάν τε
 τὸν εἰδικὸν ἀριθμὸν ἐξ αὐτῶν ποιῶσιν, ἐάν τε τὸν μα-
 θηματικόν. Πολλὰ μὲν οὖν τὰ αἴτια τῆς ἐπὶ ταύτας
 τὰς αἰτίας ἐκτροπῆς, μάλιστα δὲ τὸ ἀπορηῆσαι ἀρχαί-
 κως. Ἔδοξε γὰρ αὐτοῖς πάντ' ἔσσεσθαι ἐν τὰ ὄντα,
 αὐτὸ τὸ ὄν· εἰ μὴ τις λύσει, καὶ ὁμοσε βραδιεῖται τῷ
 Παρμενίδου λόγῳ. Οὐ γὰρ μήποτε τοῦτο οὐδαμῆ
 εἶναι μὴ ἔοντα· ἀλλὰ ἀνάγκη εἶναι τὸ μὴ ὄν δεῖξαι
 ὅτι ἐστίν. Οὕτω γὰρ ἐκ τοῦ ὄντος καὶ ἄλλου τινὸς,
 τὰ ὄντα ἔσσεσθαι, εἰ πολλά ἐστι· καίτοι πρῶτον μὲν, εἰ
 τὸ ὄν πολλαχῶς. Τὸ μὲν γὰρ ὅτι οὐσίαν σημαίνει,
 τὸ δ' ὅτι ποῖον, τὸ δ' ὅτι ποσόν, καὶ τὰς ἄλλας δὴ
 κατηγορίας. Ποῖον οὖν τὰ ὄντα πάντα ἐν, εἰ μὴ τὸ
 μὴ ὄν ἐσται; πότερον αἰ οὐσίαι, ἢ τὰ πάθη; καὶ τὰ
 ἄλλα δὴ ὁμοίως, ἢ ἅπαντα· καὶ ἐσται ἐν τὸ τότε καὶ
 τὸ τοιόνδε, καὶ τοσόνδε, καὶ τἄλλα ὅσα ἐν τι σημαί-
 νει. Ἄλλ' ἄτοπον, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον, τὸ μίαν φύσιν
 τινὰ γενομένην αἰτίαν εἶναι, καὶ τούτου καὶ ὄντος
 εἶναι αὐτοῦ ὄντος, τὸ μὲν τότε εἶναι, τὸ δὲ τοιόνδε,
 τὸ δὲ τοσόνδε, τὸ δὲ ποῦ. Ἐπειτα ἐκ ποίου μὴ ὄν-
 τος, καὶ ὄντος τὰ ὄντα; Πολλαχῶς γὰρ καὶ τὸ μὴ ὄν,
 ἐπειδὴ καὶ τὸ ὄν. Καὶ τὸ μὲν μὴ ἀνθρώπων, σημαί-
 νει τὸ μὴ εἶναι τοδί. Τὸ δὲ μὴ εὐθύ, τὸ μὴ εἶναι τοι-
 ονδί. Τὸ δὲ μὴ τρίπηχυ, τὸ μὴ εἶναι τοσονδί. Ἐκ
 ποίου οὖν ὄντος καὶ μὴ ὄντος, πολλὰ τὰ ὄντα; Βού-
 λεται μὲν δὴ τὸ ψεῦδος καὶ ταύτην τὴν φύσιν λέγειν

τὸ οὐκ ὄν, ἐξ οὗ, καὶ τοῦ ὄντος πολλὰ τὰ ὄντα. Διὸ
 καὶ ἐλέγξτο, ὅτι δεῖ ψεῦδος τι ὑποθέσθαι, ὥσπερ καὶ
 οἱ γεωμέτραι, τὸ, ποδιαίαν εἶναι τὴν μὴ ποδιαίαν.
 Ἀδύνατον δὲ ταυθ' οὕτως ἔχειν. Οὔτε γὰρ οἱ γεω-
 μέτραι ψεῦδος οὐθέν ὑποτίθενται (οὐ γὰρ ἐν τῷ συλ-
 λογισμῷ ἢ πρότασις) οὔτε ἐκ τοῦ οὕτω μὴ ὄντος τὰ
 ὄντα γίνεται, οὐδὲ φθείρεται. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ μὲν
 κατὰ τὰς πτώσεις μὴ ὄν, ἰσαχῶς ταῖς κατηγορίαις λέ-
 γεται, παρὰ τοῦτο δὲ τόδε, ὡς ψεῦδος λέγεται τὸ μὴ
 ὄν, καὶ τὸ κατὰ δύναν, ἐκ τούτου ἢ γένεσις ἐστίν,
 ἐκ τοῦ μὴ ἀνθρώπου, δυνάμει δὲ ἀνθρώπου, ἀνθρω-
 πος· καὶ ἐκ τοῦ μὴ λευκοῦ, δυνάμει δὲ λευκοῦ, λευκόν.
 Ὅμοιός ἐάν τε ἐν γίγνηται, ἐάν τε πολλὰ. Φαίνεται
 δὲ ἢ ζήτησις, πῶς πολλὰ τὸ ὄν, τὸ κατὰ τὰς οὐσίας
 λεγόμενον. Ἀριθμοὶ γὰρ καὶ μήκη καὶ σώματα τὰ γεν-
 νώμενά ἐστιν. Ἀτοπον δὲ τὸ ὅπως μὲν πολλὰ τὸ ὄν,
 τὸ τί ἐστι ζητῆσαι, πῶς δὲ, ἢ ποιὰ, ἢ ποσὰ, μὴ. Οὐ
 γὰρ δὴ ἢ δυάς ἢ ἀόριστος αἰτία, οὐδὲ τὸ μέγα καὶ τὸ
 μικρὸν, τοῦ δύο λευκὰ ἢ πολλὰ εἶναι χρώματα, ἢ χυ-
 μούς, ἢ σχήματα. Ἀριθμοὶ γὰρ ἂν καὶ ταῦτα ἦσαν
 καὶ μονάδες. Ἄλλὰ μὴν εἴ γε ταυτ' ἐπῆλθον, εἶδον
 ἂν τὸ αἴτιον καὶ τὸ ἐν ἐκείνοις. Τὸ γὰρ αὐτὸ καὶ τὸ
 ἀνάλογον αἴτιον. Αὕτη γὰρ ἢ παρέκβασις αἰτία καὶ
 τοῦ τὸ ἀντικείμενον ζητοῦντας, τῷ ὄντι καὶ τῷ ἐνί, ἐξ
 οὗ καὶ τούτων τὸ ὄντα, τὸ πρὸς τι, καὶ τὸ ἄνισον ὑπο-
 θεῖναι, ὃ οὔτε ἐναντίον, οὔτ' ἀπόφασις ἐκείνων, μία
 τε φύσις τῶν ὄντων, ὥσπερ καὶ τὸ τί, καὶ τὸ ποιόν.
 Καὶ ζητεῖν ἔδει καὶ τοῦτο, πῶς πολλὰ τὰ πρὸς τι,
 ἀλλ' οὐχ ἔν. Νῦν δὲ πῶς μὲν πολλαὶ μονάδες παρὰ
 τὸ πρῶτον ἔν, ζητεῖται. Πῶς δὲ πολλὰ ἄνισα παρὰ

τὸ ἄνισον, οὐκ ἔτι. Καίτοι χροῶνται καὶ λέγουσι μέγα, μικρόν· πολὺν, ὀλίγον, ἔξ ὧν οἱ ἀριθμοί· μακρόν, βραχὺ, ἔξ ὧν τὸ μῆκος· πλατὺν, στενόν, ἔξ ὧν τὸ ἐπίπεδον· βαθὺν, ταπεινόν, ἔξ ὧν οἱ ὄγκοι· καὶ ἔτι εἰεῖδη πλείω λέγουσι τοῦ πρὸς τι. Τοῦτοις δὴ τί αἴτιον τοῦ πολλὰ εἶναι; Ἀνάγκη μὲν οὖν (ὥσπερ λέγομεν) ὑποθεῖναι τὸ δυνάμει ὄν ἐκάστω. Τοῦτο δὲ προσαπεφήνατο ὁ ταῦτα λέγων, τί τὸ δυνάμει ὄν τότε καὶ οὐσία, μὴ ὄν δὲ καθ' αὐτὸ, ὅτι τὸ πρὸς τι. Ὡσπερ εἰ εἴπερ τὸ ποιόν, ὃ οὔτε δυνάμει ἐστὶ τὸ ἐν, ἢ τὸ ὄν, οὔτε ἀπόφασις τοῦ ἐνός, οὔτε τοῦ ὄντος, ἀλλ' ἐν τι τῶν ὄντων· πολὺ τε μᾶλλον (ὥσπερ ἐλέχθη) εἰ ἐξήτει πῶς πολλὰ τὰ ὄντα, μὴ τὰ ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ ζητεῖν, πῶς πολλαὶ οὐσίαι, ἢ πολλαὶ ποιᾶ, ἀλλὰ πῶς πολλὰ τὰ ὄντα. Τὰ μὲν γὰρ οὐσίαι, τὰ δὲ πάθη, τὰ δὲ πρὸς τι. Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων κατηγοριῶν, ἔχει τινὰ καὶ ἄλλην ἐπίστασιν, πῶς πολλὰ. Διὰ γὰρ τὸ μὴ χωριστὰ εἶναι, τῷ τὸ ὑποκείμενον πολλὰ γίνεσθαι καὶ εἶναι, ποιᾶ τε πολλὰ εἶναι καὶ ποσά. Καίτοι δεῖ γέ τινα εἶναι ὕλην ἐκάστω γένει· πλὴν χωριστὴν ἀδύνατον τῶν οὐσιῶν. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν τότε τι, ἔχει τινὰ λόγον, πῶς πολλὰ τὸ τότε τι, εἰ μὴ τι ἔσται, καὶ τότε τι καὶ φύσις τις τοιαύτη. Αὕτη δὲ ἐστὶν ἐκείθεν μᾶλλον ἢ ἀπορία, πῶς πολλαὶ ἐνεργεῖαι οὐσίαι, ἀλλ' οὐ μία. Ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ μὴ ταῦτόν ἐστι, τὸ τότε καὶ τὸ ποσόν, οὐ λέγεται πῶς καὶ διὰ τί πολλὰ τὰ ὄντα, ἀλλὰ πῶς καὶ διὰ τί ποσὰ πολλὰ. Ὁ γὰρ ἀριθμὸς πᾶς, ποσόν τι σημαίνει· καὶ ἡ μονάς, εἰ μὴ μέτρον, ὅτι τὸ κατὰ τὸ ποσόν ἀδιαίρετον. Εἰ μὲν οὖν ἕτερον τὸ ποσόν, καὶ τὸ τί ἐστίν, ὅτι οὐ λέγεται τὸ τί ἐστίν ἐκ τινος,

οὐδὲ πῶς πολλά. Ἐὶ δὲ ταῦτα, πολλὰς ὑπομένει ὁ λέγων ἐναντιώσεις. Ἐπιστήσῃε δ' ἂν τις τὴν σκέψιν καὶ περὶ τῶν ἀριθμῶν, πόθεν δεῖ λαβεῖν τὴν λίστιν ὡς εἶσι. Τῷ μὲν γὰρ ἰδέας τιθεμένων, παρέχονται τινες αἰτίαν τοῖς οὖσι, εἴπερ ἕκαστος τῶν ἀριθμῶν ἰδέα τις· ἢ δ' ἰδέα τοῖς ἄλλοις αἰτία τοῦ εἶναι ὄν δὴ ποτε τρόπον. Ἔστω γὰρ αὐτοῖς ὑποκείμενον τοῦτο. Τῷ δὲ τοῦτον μὲν τὸν τρόπον οὐκ οἰομένῳ, διὰ τὸ τὰς ἐνούσας δυσχερείας ὀρᾶν παρὰ τὰς ἰδέας, ὥστε διὰ γε ταῦτα μὴ ποιεῖν ἀριθμούς. Ποιοῦντι δὲ ἀριθμὸν τὸν μαθηματικόν, πόθεν τε χρῆ πιστεῦσαι ὡς ἐστὶ τοιοῦτος ἀριθμὸς, καὶ τί τοῖς ἄλλοις χρήσιμος; Οὐθενὸς γὰρ οὔτε φησὶν ὁ λέγων αὐτὸν εἶναι, ἀλλ' αὐτὴν τινα λέγει καθ' αὐτὴν φύσιν οὔσαν, οὔτε φαίνεται ὢν αἰτιος. Τὰ γὰρ θεωρήματα τῶν ἀριθμητικῶν πάντα, καὶ κατὰ τῶν αἰσθητῶν ὑπάρξει, καθ' ἅπερ ἐλέχθη.

CAPUT III.

Οἱ μὲν οὖν τιθέμενοι τὰς ἰδέας εἶναι, καὶ ἀριθμούς αὐτὰς εἶναι τιθέμενοι, κατὰ τὴν ἐκθεσιν ἐκάστου, περὶ τὰ πολλὰ λαμβάνειν, τὸ ἐν τι ἕκαστον πειρῶνται λέγειν, πῶς, καὶ διὰ τί ἐστίν. Οὐ μὲν, ἀλλ' ἐπεὶ οὔτε ἀναγκαῖα, οὔτε δυνατὰ ταῦτα, οὐδὲ τὸν ἀριθμὸν διὰ γε ταῦτα εἶναι λεκτέον. Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι διὰ τὸ ὀρᾶν πολλὰ τῶν ἀριθμῶν πάθη ὑπάρχοντα τοῖς αἰσθητοῖς σώμασιν, εἶναι μὲν ἀριθμούς ἐποίησαν τὰ ὄντα, οὐ χωριστοὺς δὲ, ἀλλ' ἐξ ἀριθμῶν τὰ ὄντα. Διὰ τί δέ; ὅτι τὰ πάθη τὰ τῶν ἀριθμῶν ἐν ἀρμονίᾳ ὑπάρχει, καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις. Τοῖς δὲ τὸν μαθηματικόν μόνον λέγουσιν ἀριθμὸν, οὐδὲν τοιοῦτον ἐνδέχεται λέγειν κατὰ τὰς

ὑποθέσεις· ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔσονται αὐτῶν αἱ ἐπιστῆμαι, ἐλέγετο. Ἡμεῖς δὲ φαμέν εἶναι, καθάπερ εἶπομεν καὶ πρότερον· καὶ δῆλον ὅτι οὐ κεχώρισται τὰ μαθηματικά. Οὐ γὰρ ἂν κεχωρισμένων τὰ πάθη ὑπῆρχεν ἐν τοῖς σώμασιν. Οἱ μὲν οὖν Πυθαγόρειοι, κατὰ μὲν τὸ τοιοῦτον οὐθενὶ ἔνοχοί εἰσι· κατὰ μὲντοι τὸ ποιεῖν ἐξ ἀριθμῶν τὰ φυσικὰ σώματα, ἐκ μὴ ἐχόντων βάρος μηδὲ κουφότητα, ἔχοντα κουφότητα καὶ βάρος, εἰκασί περὶ ἄλλου οὐρανοῦ λέγειν καὶ σωμάτων, ἀλλ' οὐ τῶν αἰσθητῶν. Οἱ δὲ χωριστὸν ποιοῦντες, ὅτι ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν οὐκ ἔσται τὰ ἀξιώματα, ἀληθῆ δὲ τὰ λεγόμενα· καὶ σαίνει τὴν ψυχὴν, εἶναι τε ὑπολαμβάνουσι, καὶ χωριστὰ εἶναι. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ μεγέθη τῶν μαθηματικῶν. Καὶ δῆλον οὖν ὅτι καὶ ὁ ἐναντιούμενος λόγος, τὰ ἐναντία ἐρεῖ· καὶ ὁ ἄριτ ἠπορήθη, λύεται τοῖς οὕτω λέγουσι, διὰ τί οὐδαμῶς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὑπαρχόντων, τὰ πάθη ὑπάρχει αὐτῶν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς. Εἰσὶ δὲ τινες οἱ ἐκ τοῦ πέρατα εἶναι καὶ ἔσχατα, τὴν μὲν στιγμὴν γραμμῆς, ταύτην δ' ἐπιπέδου, τοῦτο δὲ τοῦ στερεοῦ, οἶοντα εἶναι ἀνάγκη τοιαύταις φύσεις εἶναι. Δεῖ δὴ καὶ τοῦτον ὄραν τὸν λόγον, μὴ λίαν ἢ μαλακός. Οὔτε γὰρ οὐσίαι εἰσὶ τὰ ἔσχατα, ἀλλὰ μᾶλλον ταῦτα πάντα πέρατα, ἐπεὶ καὶ τῆς βαδίσσεως, καὶ ὅλως κινήσεώς ἐστὶ τι πέρασ. Ταῦτ' οὖν ἐστὶ τόδε καὶ οὐσία τις. Ἀλλ' ἄτοπον. Οὐ μὴν ἀλλὰ εἰ καὶ εἰσὶ τῶνδε τῶν αἰσθητῶν ἔσονται πάντα. Ἐπὶ τούτων γὰρ ὁ λόγος εἶρηκε. Διὰ τί οὖν χωριστὰ ἔσται; Ἐπὶ δὲ ἐπιζητήσεεν ἂν τις μὴ λίαν εὐχερῆς ᾖν· περὶ μὲν οὖν τοῦ ἀριθμοῦ παντός καὶ τῶν μαθηματικῶν, τὸ μῆθ' ἐν συμβάλλεσθαι ἀλλήλοις τὰ πρότερα τοῖς ὕστερον.

Μὴ ὄντος γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ, οὐθὲν ἦτιον τὰ μεγέθη ἴσται τοῖς μαθηματικὰ μόνον εἶναι φαινομένοις. Καὶ τούτων μὴ ὄντων, ἢ ψυχὴ καὶ τὰ σώματα τὰ αἰσθητὰ Οὐκ ἔοικε δ' ἡ φύσις ἐπεισοδιώδης οὕσα ἐκ τῶν φαινομένων, ὥσπερ μοχθηρὰ τραγωδία. Τοῖς δὲ τὰς ιδέας τιθεμένοις, τοῦτο μὲν ἐκφεύγει. Ποιοῦσι γὰρ τὰ μεγέθη ἐκ τῆς ὕλης καὶ ἀριθμοῦ· ἐκ μὲν τῆς δυάδος τὰ μήκη, ἐκ τριάδος δ' ἴσως τὰ ἐπίπεδα, ἐκ δὲ τῆς τετράδος τὰ στερεὰ, ἢ καὶ ἐξ ἄλλων ἀριθμῶν. Διαφέρει γὰρ οὐθὲν. Ἀλλὰ ταῦτά γε πότερον ιδεῖαι ἔσονται, ἢ τίς ὁ τόπος αὐτῶν, καὶ τί συμβάλλονται τοῖς οὐσιν; Οὐθὲν γὰρ, ὥσπερ οὐδὲ τὰ μαθηματικὰ, οὐδὲ ταῦτα συμβάλλεται. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὑπάρχει γε τούτων οὐθὲν θεώρημα, ἐὰν μὴ τις βούληται κινεῖν τὰ μαθηματικὰ, καὶ ποιεῖν ἰδίας τινὰς δόξας. Ἔστι δ' οὐ χαλεπὸν ὁποιασοῦν ὑποθέσεις λαμβάνοντας μακροποιεῖν καὶ συνείρειν. Οὗτοι μὲν οὖν ταύτη προσγλισχόμενοι ταῖς ιδεαῖς τὰ μαθηματικὰ, διαμαρτάνουσιν. Οἱ δὲ πρῶτοι δύο τοὺς ἀριθμοὺς ποιήσαντες, τὸν τε τῶν εἰδῶν, καὶ τὸν μαθηματικόν, ἄλλον οὐδαμῶς, οὔτ' εἰρήκασιν, οὔτ' ἔχοιεν ἂν εἰπεῖν, πῶς καὶ ἐκ τίνος ἔσται ὁ μαθηματικός. Ποιοῦσι γὰρ αὐτὸν μεταξὺ τοῦ εἰδικοῦ καὶ τοῦ αἰσθητοῦ. Εἰ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ μικροῦ, ὁ αὐτὸς ἐκείνῳ ἴσται τῶν ιδεῶν, ἐξ ἄλλου δὲ τίνος μικροῦ καὶ μεγάλου· τὰ γὰρ μεγέθη ποιεῖ· εἰ δ' ἕτερόν τι ἐρεῖ, πλείω τὰ στοιχεῖα ἐρεῖ· καὶ εἰ ἐν τι ἑκατέρου ἢ ἀρχῇ, κοινόν τι ἐπὶ τούτων ἔσται τὸ ἔν. Ζητητέον, πῶς καὶ ταῦτα πολλὰ τὸ ἔν, καὶ ἅμα τὸν ἀριθμὸν γίνεσθαι ἄλλως, ἢ ἐξ ἐνός καὶ δυάδος ἀορίστου, ἀδύνατον κατ' ἐκείνον. Πάντα

δή ταῦτα ἄλογα, καὶ μάχεται καὶ αὐτὰ ἑαυτοῖς, καὶ τοῖς
 εὐλόγοις· καὶ ἔοικεν ἐν αὐτοῖς εἶναι ὁ Σιμωνίδου μακρὸς
 λόγος. Γίνεται γὰρ ὁ μακρὸς λόγος, ὡς περὶ ὁ τῶν δούλων,
 ὅταν μῆθ' ἐν ὑγίαι λέγωσι. Φαίνεται δὲ καὶ αὐτὰ τὰ
 στοιχεῖα τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν βοῶν ὡς ἐλκόμενα. Οὐ
 δύναται γὰρ οὐδαμῶς γεννῆσαι τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' ἢ
 τὸν ἀφ' ἐνὸς διπλασιαζόμενον. Ἄτοπον δὲ καὶ γένεσιν
 ποιεῖν αἰθίων ὄντων, μᾶλλον δ' ἔν τι τῶν ἀδυνάτων.
 Οἱ μὲν οὖν Πυθαγόρειοι, πότερον οὐ ποιοῦσιν ἢ ποι-
 οῦσι γένεσιν, οὐδὲν δεῖ διστιάξιν. Φανερῶς γὰρ λέ-
 γουσιν ὡς τοῦ ἐνὸς συσταθέντος, εἴτ' ἐξ ἐπιπέδων, εἴτ'
 ἐκ χροαῖς, εἴτ' ἐκ σπέρματος, εἴτ' ἐξ ὧν ἀποροῦσιν εἰ-
 πειν, εὐθύς τὸ ἔγγιστα τοῦ ἀπείρου, ὅτι εἰλκετο καὶ
 ἐπεραίνετο ὑπὸ τοῦ πέρατος. Ἄλλ' ἐπειδὴ κοσμοποιοῦσι
 καὶ φυσικῶς βούλονται λέγειν, δίκαιον αὐτοὺς ἐξετά-
 ξειν τι περὶ φύσεως, ἐκ δὲ τῆς νῦν ἀφεῖναι μεθό-
 δου. Τὰς γὰρ ἐν τοῖς ἀκινήτοις ζητοῦμεν ἀρχάς.
 Ὡστε καὶ τῶν ἀριθμῶν τῶν τοιούτων ἐπισκεπτόν τὴν
 γένεσιν.

CAPUT IV.

Τοῦ μὲν οὖν περιττοῦ γένεσιν, οὐ φασιν, ὡς δὴ-
 λον ὅτι τοῦ ἀρτίου οὐσης γενέσεως. Τὸν δ' ἄρτιον,
 πρῶτον ἐξ ἀνίσων τινὲς κατασκευάζουσι τοῦ μεγάλου
 καὶ μικροῦ ἰσασθέντων. Ἀνάγκη οὖν πρότερον ὑπάρ-
 χειν τὴν ἀνισότητα αὐτοῖς τοῦ ἰσασθῆναι. Εἰ δ' αἰεὶ
 ἦσαν ἰσασμένα, οὐκ ἂν ἦσαν ἄνισα πρότερον. Τοῦ
 γὰρ αἰεὶ οὐκ ἔστι πρότερον οὐθέν. Ὡστε φανερόν ὅτι
 οὐ τοῦ θεωρῆσαι ἔνεκεν ποιοῦσι τὴν γένεσιν τῶν ἀρι-
 θμῶν. Ἐχει δ' ἀπορίαν καὶ εὐπορήσαντι ἐπιτίμησιν,
 πῶς ἔχει πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλόν, τὰ στοιχεῖα

καὶ αἱ ἀρχαί· ἀπορίαν μὲν ταύτην, πότερόν ἐστὶ τὴν ἐκείνων, οἷον βουλόμεθα λέγειν αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον, ἢ οὐ, ἀλλ' ὑστερογενῆ. Παρὰ μὲν τῶν θεολόγων ἔοικεν ὁμολογεῖσθαι τῶν νῦν τισιν, οἱ οὐ φασιν, ἀλλὰ προελθούσης τῆς τῶν ὄντων φύσεως, καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν ἐμφαίνεσθαι. Τοῦτο δὲ ποιοῦσιν εὐλαβούμενοι ἀληθινὴν δυσχέριαν, ἢ συμβαίνει τοῖς λέγουσιν, ὥσπερ ἔτιοι τὸ ἐν, ἀρχήν. Ἔστι δ' ἢ δυσχέρεια, οὐ διὰ τὸ τῆ ἀρχῆ τὸ εὖ ἀποδιδόναι ὡς ὑπάρχον, ἀλλὰ διὰ τὸ τὸ ἐν ἀρχήν, καὶ ἀρχὴν ὡς στοιχεῖον, καὶ τὸν ἀριθμὸν ἐκ τοῦ ἐνός. Οἱ δὲ ποιηταὶ οἱ ἀρχαῖοι ταύτῃ ὁμοίως ἢ βασιλεύειν καὶ ἀρχεῖν φασίν, οὐ τοῖς πρώτους, οἷον Νύκτα, καὶ Οὐρανὸν, ἢ Χάος, ἢ καὶ Ὀκεανὸν, ἀλλὰ τὸν Δία. Οὐ μὲν ἀλλὰ τοῦτοις μὲν διὰ τὸ μεταβάλλειν τοὺς ἀρχοντας συμβαίνει τοιαῦτα λέγειν· ἐπεὶ οἱ γε μεμιγμένοι αὐτῶν, καὶ τὸ μὴ μυθικὸς ταῦτα λέγειν, οἷον Φερεκύδης καὶ ἔτεροί τινες, τὸ γεννήσαν πρώτον ἄριστον τιθέασιν, καὶ οἱ μάγοι· καὶ τῶν ὑστέρων δὲ σοφῶν, οἷον Ἐμπεδοκλῆς τε καὶ Ἀναξαγόρας, ὁ μὲν τὴν φιλίαν στοιχεῖον, ὁ δὲ τὸν νοῦν ἀρχὴν ποιήσας. Τῶν δὲ τὰς ἀκινήτους οὐσίας λεγόντων, οἱ μὲν φασιν αὐτὸ τὸ ἐν, τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι. Οὐσίαν μέντοι τὸ ἐν αὐτοῦ ὄντο εἶναι μάλιστα. Ἡ μὲν οὖν ἀπορία αὕτη, ποτέρως δεῖ λέγειν. Θαυμασιὸν δ', εἰ τῶ πρώτῳ καὶ αἰδίῳ καὶ αὐταρκεστάτῳ τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον, οὐχ ὡς ἀγαθὸν ὑπάρχει τὸ αὐταρκες καὶ ἡ σωτηρία. Ἀλλὰ μὲν οὐ δι' ἄλλο τι ἄφθαρτον, ἢ διότι εὖ ἔχει, οὐδ' αὐταρκες. Ὡστε τὸ μὲν φάναι τὴν ἀρχὴν τοιαύτην εἶναι, εὐλογον ἀληθές εἶναι. Τὸ μέντοι ταύτην εἶναι τὸ ἐν, ἢ

εἰ μὴ τοῦτο, στοιχεῖόν τε καὶ στοιχεῖον ἀριθμῶν, ἀδύνατον. Συμβαίνει γὰρ πολλή δυσχέρεια, ἣν ἐνιοι φεύγοντες ἀπειρήκασιν, οἱ τὸ ἐν μὲν ὁμολογοῦντες ἀρχὴν εἶναι πρῶτην καὶ στοιχεῖον, τοῦ ἀριθμοῦ δὲ τοῦ μαθηματικοῦ. Ἀπασαι γὰρ αἱ μονάδες γίνονται ὅπερ ἀγαθόν τι, καὶ πολλή τις ἀπορία ἀγαθῶν. Ἐπι εἰ τὰ εἶδη ἀριθμοῖ, τὰ εἶδη πάντα ὅπερ ἀγαθόν τι. Ἀλλὰ μὴν ὅτι οὐ βούλεται τιθεῖται τις εἶναι ἰδέας. Εἰ μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν μόνον, οὐκ ἔσονται αἱ οὐσίαι ἰδέαι· εἰ δὲ καὶ τῶν οὐσιῶν, πάντα τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ ἀγαθὰ, καὶ τὰ μετέχοντα. Ταῦτά τε δὴ συμβαίνει ἀτοπα, καὶ τὸ ἐναντίον στοιχεῖον, εἴτε πλήθος ὄν, εἴτε τὸ ἄνισον, καὶ μέγα καὶ μικρόν, τὸ κακὸν αὐτό. Διόπερ ὁ μὲν ἔφυγε τὸ ἀγαθὸν προσάπτειν τῷ ἐνί, ὡς ἐναντίον ὄν, ἐπειδὴ ἐξ ἐναντίων ἢ γένεσις, τὸ κακὸν τὴν τοῦ πλήθους φύσιν εἶναι· οἱ δὲ λέγουσι τὸ ἄνισον τοῦ κακοῦ φύσιν. Συμβαίνει δὲ πάντα τὰ ὄντα μετέχειν τοῦ κακοῦ, ἔξω ἐνός αὐτοῦ τοῦ ἐνός, καὶ μᾶλλον ἀκράτου μετέχειν τοὺς ἀριθμούς, ἢ τὰ μεγέθη, καὶ τὸ κακὸν τοῦ ἀγαθοῦ χώραν εἶναι, καὶ μετέχειν καὶ ὀρέγεσθαι τοῦ φθαρτικοῦ. Φθαρτικὸν γὰρ τοῦ ἐναντίου, τὸ ἐναντίον. Καὶ εἰ ὡς περ ἐλέγομεν, ὅτι ἡ ὕλη ἐστὶ τὸ δυνάμει ἕκαστον, οἷον πυρὸς τοῦ ἐνεργεία τὸ δυνάμει πῦρ, τὸ κακὸν ἐστὶ αὐτὸ τὸ δυνάμει ἀγαθόν. Ταῦτα δὲ πάντα συμβαίνει, τὸ μὲν ἵτι ἀρχὴν πᾶσαν στοιχεῖον ποιοῦσι, τὸ δ' ὅτι τὰναντία ἀρχάς, τὸ δ' ὅτι τὸ ἐν ἀρχὴν, τὸ δ' ὅτι τοὺς ἀριθμούς τὰς πρῶτας οὐσίας, καὶ χωριστάς, καὶ εἶδη.

CAPUT V.

Εἰ οὖν καὶ τὸ μὴ τιθέναι τὸ ἀγαθὸν ἐν ταῖς ἀρχαῖς, καὶ τὸ τιθέναι οὕτως ἀδύνατον, δῆλον ὅτι αἱ

ἀρχαὶ οὐκ ὀρθῶς ἀποδίδονται, οὐδὲ αἱ πρῶται οὐ-
 σίαι. Οὐκ ὀρθῶς δ' ὑπολαμβάνει, οὐδ' εἴ τις πα-
 ρεικάζει τὰς τοῦ ὄλου ἀρχὰς τῇ τῶν ζώων καὶ φυτῶν
 ὅτι ἐξ ἀορίστων δέ, αἰεὶ τὰ τελειότερα. Διὸ καὶ ἐπὶ
 τῶν πρῶτων οὕτως ἔχειν φασίν, ὥστε μὴδὲ ὄν τι εἶναι
 τὸ ἔν αὐτό. Εἰσὶ δὲ καὶ ἐνταῦθα τελειαὶ αἱ ἀρχαὶ
 ἐξ ὧν ταῦτα. Ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ, καὶ
 οὐκ ἔστι τὸ σπέρμα πρῶτον. Ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τόπον
 ἅμα τοῖς στερεοῖς τοῖς μαθηματικοῖς ποιῆσαι. Ὁ
 μὲν γὰρ τόπος, τῶν καθ' ἕκαστον ἴδιος· διὸ χωριστὰ
 τόπων, τὰ δὲ μαθηματικά, οὐ ποῦ. Καὶ τὸ εἰπεῖν μὲν,
 οὐ ποῦ ἔσται, τί δὲ ἔστιν ὁ τόπος, μὴ, ἄτοπον. Ἐδει
 δὲ τοὺς λέγοντας ἐκ στοιχείων εἶναι τὰ ὄντα, καὶ τῶν
 ὄντων τὰ πρῶτα τοὺς ἀριθμούς, διελομένους πῶς
 ἄλλο ἐξ ἄλλου ἔστιν, οὕτω λέγειν, τίνα τρόπον ὁ ἀριθμὸς
 ἔστιν ἐκ τῶν ἀρχῶν, πότερον μίξει. Ἀλλ' οὔτε πᾶν μικτόν,
 τό, τε γινόμενον, ἕτερον οὐκ ἔσται χωριστὸν τὸ ἔν,
 οὐδ' ἕτερα φύσις· οὐδὲ βούλονται. Ἀλλὰ συνθέσει,
 ὥσπερ συλλαβὴν. Ἀλλὰ θέσιν τε ἀνάγκη ὑπάρχειν,
 καὶ χωρὶς ὁ νοῶν νοήσει τὸ ἔν καὶ τὸ πλῆθος. Τοῦτ'
 ἔσται οὖν ἀριθμὸς, μονὰς καὶ πλῆθος, ἢ τὸ ἔν καὶ
 ἄρισον. Καὶ ἐπεὶ τὸ ἐκ τινῶν εἶναι, ἔστι μὲν ὡς ἐν-
 παρχόντων, ἔστι δὲ ὡς οὐ, ποτέρως ὁ ἀριθμὸς; Οὕτω
 γὰρ ὡς ἐνυπαρχόντων οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἢ ὧν γένεσις
 ἔστιν, ἀλλ' ὡς ἀπὸ σπέρματος. Ἀλλ' οἷχ οἶόν τε τοῦ
 ἀδιαφερόντι ἀπελθεῖν, ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ ἐναντίου μὴ
 ὑπομένουτος. Ἀλλ' ὅσα οὕτως ἔστι, καὶ ἐξ ἄλλου τι-
 νόσ ἔστιν ὑπομένουτος. Ἐπεὶ τοίνυν τὸ ἔν, ὃ μὲν τῶ
 πλῆθει ὡς ἐναντίον τίθησιν, ὃ δὲ τῶ ἀνίσφ, ὡς ἴσφ
 τῶ ἐνὶ χωρῶμενος, ὡς ἐξ ἐναντίων ἂν εἴη ὁ ἀριθμὸς.

Ἔστιν ἄρα τὸ ἕτερον, ἐξ οὗ ὑπομένουτος, καὶ θατέρου, ἔστιν ἢ γέγονεν. Ἐτι τί δὲ ποτε, τὰ μὲν ἄλλ' ὅσα ἐξ ἐναντίων, ἢ οἷς ἐστὶν ἐναντία, φθίρειται, κἂν ἐκ παντὸς ἢ, ὁ δὲ ἀριθμὸς οὐ; Περὶ τούτου γὰρ οὐδὲν λέγεται, καίτοι καὶ ἐνυπάρχον καὶ μὴ ἐνυπάρχον, φθίρει τὸ ἐναντίον· οἷον τὸ νεῖκος, τὸ μέγμα. Καίτοι οὐκ ἔδει· οὐ γὰρ ἐκεῖνό γε ἐναντίον. Οὐθὲν δὲ διόρισται, οὐδὲ ὀπιτέρωσ οἱ ἀριθμοὶ αἴτιοι τῶν οὐσιῶν καὶ τοῦ εἶναι, πότερον ὡς ὄροι, οἷον στιγμαὶ τῶν μεγεθῶν· καὶ ὡς Εὐρυτος ἔταττε τις, ἀριθμὸς τινος, οἷον, ὅδι μὲν ἀνθρώπου, ὅδι δὲ ἵππου· ὡσπερ οἱ τοὺς ἀριθμοὺς ἄγοντες εἰς τὰ σχήματα τρίγωνον καὶ τετράγωνον, οὕτως ἀφομοιοῦνται ψήφοις τὰς ἀφορμὰς τῶν φυτῶν. Ἡ ὅτι ὁ λόγος, ἢ συμφωνία ἀριθμῶν; ὁμοίως δὲ καὶ ἀνθρώπος, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. Τὰ δὲ δὴ πάθη, πῶς ἀριθμοὶ, τὸ λευκὸν καὶ γλυκὺ καὶ θερμὸν; Ὅτι δὲ οὐκ οἱ ἀριθμοὶ οὐσίαι, οὐδὲ τῆς μορφῆς αἴτιοι, δηλον. Ὁ γὰρ λόγος, οὐσία· ὁ δ' ἀριθμὸς ὕλη· οἷον σαρκὸς ἢ ὀστοῦ ἀριθμὸς, ἢ οὐσία. Οὕτω τρία πυρὸς, γῆς δὲ δύο· καὶ αἰεὶ ὁ ἀριθμὸς ὅς ἂν ἢ, τινῶν ἐστὶν, ἢ πύρινος, ἢ γῆϊνος, ἢ μοναδικός. Ἀλλ' ἢ οὐσία τὸ τοσόνδε εἶναι πρὸς τὸ τοσόνδε κατὰ τὴν μίξιν. Τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, ἀλλὰ λόγος μίξεως ἀριθμῶν σωματικῶν, ἢ ὀποιωνοῦν. Οὐτε οὖν τῶ ποιῆσαι αἴτιος ὁ ἀριθμὸς, οὔτε ὅλως ἀριθμὸς, οὔτε ὁ μοναδικός, οὔτε ἢ ὕλη. οὔτε λόγος, καὶ εἶδος τῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ μὴν, οὐδ' ὡς τὸ οὗ ἕνεκα.

CAPUT VI.

Ἀπορήσκει δ' ἂν τις καὶ τί τὸ εὖ ἐστὶ, τὸ ἀπὸ τῶν ἀριθμῶν, τὸ ἐν ἀριθμῶ εἶναι τὴν μίξιν, ἢ ἐν εὐ-

λογίστῳ, ἢ ἐν περιττῷ. Νυνὶ γὰρ οὐθὲν ὑγιεινότερον, τρεῖς τρία ἂν ἢ τὸ μελίκρατον κεκραμένον· ἀλλὰ μάλλον ὠφελήσειεν ἂν οὐδενὶ λόγῳ ὄν· ὕδαρες δὲ, ἢ ἐν ἀριθμῷ ἄκρατον ὄν. Ἔτι οἱ λόγοι ἐν προσθέσει ἀριθμῶν εἰσιν, οἱ τῶν μίξεων οὐκ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς· οἷον, τρία πρὸς δύο, ἀλλ' οὐ τρεῖς δύο. Τὸ γὰρ αὐτὸ δεῖ γένος εἶναι ἐν ταῖς πολλαπλασιάσει. Ὡστε δεῖ μετρεῖσθαι τῷ τε A τὸ στοιχεῖον, ἐφ' οὗ $A B \Gamma$, καὶ τῷ Δ , τῶν $\Delta E Z$. Ὡστε τῶν αὐτῶν πάντα. Οὐκοῦν ἔσται πυρὸς $B E \Gamma Z$, καὶ ὕδατος ἀριθμὸς δις τρία. Εἰ δ' ἀνάγκη πάντα ἀριθμοῦ κοινωνεῖν, ἀνάγκη πολλὰ συμβαίνειν τὰ αὐτά. Καὶ ἀριθμὸν τὸν αὐτὸν τῷδε, καὶ ἄλλῳ. Ἄρ' οἷν τοῦτ' αἴτιον, καὶ διὰ τοῦτό ἐστι τὸ πρᾶγμα; ἢ ἄδηλον, οἷον ἐστὶ τις τῶν τοῦ ἡλίου φορῶν ἀριθμὸς, καὶ πάλιν τῶν τῆς σελήνης, καὶ τῶν ζώων γε ἐκάστου τοῦ βίου καὶ ἡλικίας; Τί οὖν κωλύει ἐπίους μὲν τούτων τετραγώνους εἶναι, ἐπίους δὲ κύβους καὶ ὕους, τοὺς δὲ διπλασίους; Οὐθὲν γὰρ κωλύει· ἀλλὰ ἀνάγκη ἐν τούτοις στρέφεισθαι, εἰ ἀριθμοῦ πάντα ἐκωώνει, ἐνεδέχεται τε τὰ διαφέροντα ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν πίπτειν. Ὡστ' εἰ τισὶν ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς συνεβεβήκει, ταῦτα ἂν ἦν ἀλλήλοις ἐκεῖνα, τὸ αὐτὸ εἶδος ἀριθμοῦ ἔχοντα· οἷον, ἡλίος καὶ σελήνη, τὰ αὐτά. Ἀλλὰ διὰ τί αἴτια ταῦτα; Ἐπὶ μὲν φωνήεντα, ἐπὶ δὲ χορδαὶ ἢ ἁρμονίαι, ἐπὶ δὲ αἱ Πλειάδες, ἐν ἐπὶ δὲ ὀδόντας βάλλει ἕνιά γε, ἕνια δ' οὐ· ἐπὶ δὲ οἱ ἐπὶ Θήβας. Ἄρ' οὖν ὅτι τοιοσδι ὁ ἀριθμὸς πέφυκε, διὰ τοῦτο, ἢ ἐκεῖνοι ἐγένοντο ἐπὶ, ἢ ἡ Πλειὰς ἐπὶ ἀστέρων ἐστίν; ἢ οἱ μὲν διὰ τὰς πύλας, ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν; Εἰ δὲ ἡμεῖς οὕτως ἀρι-

Θμοῦμεν, τὴν δὲ ἄρκτον γε δώδεκα, οἱ δὲ πλείους,
 ἐπεὶ καὶ τὸ X Ψ Z, συμφωνίας φασὶν εἶναι, καὶ ὅτι
 ἐκείναι τρεῖς, καὶ ταῦτα τρία. Ὅτι δὲ μυρία ἂν εἴη
 τοιαῦτα, οὐθὲν μέλει. Τὸ γὰρ Γ καὶ Ρ, εἴη ἂν εἰ
 σημεῖον. Εἰ δ' ὅτι διπλάσιον τῶν ἄλλων ἕκαστον,
 ἄλλο δ' οὐ. Αἴτιον δ', ὅτι τριῶν ὄντων τόπων, ἐν
 ἐφ' ἑκάστου ἐπιφέρεται τῷ σίγμα. Διὰ τοῦτο τρία
 μόνον ἐστὶν, ἀλλ' οὐχ ὅθ' αἱ συμφωνίαι τρεῖς· ἐπεὶ
 πλείους γε αἱ συμφωνίαι· ἐνταῦθα δ' οὐκέτι δύνα-
 ται. Ὅμοιοι δὴ καὶ οὗτοι τοῖς ἀρχαίοις Ὀμηρικοῖς,
 οἱ μικρὰς ὁμοιότητας ὁρῶσι, μεγάλας δὲ παρορῶσι.
 Λέγουσι δὲ τινες ὅτι πολλὰ τοιαῦτα, οἷον αἱ τε μέσαι,
 ἡ μὲν ἐννέα, ἡ δὲ ὀκτώ. Καὶ τὸ ἔπος δεκαεπτὰ, ἰσά-
 ριθμον τούτοις. Βαίνεται δὲ ἐν μὲν τῷ δεξίῳ ἐννεα
 συλλαβαῖς· ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ, ὀκτώ. Καὶ ὅτι ἴσον
 τὸ διάστημα, ἐν τε τοῖς γράμμασιν ἀπὸ τοῦ Α πρὸς
 τὸ Ω, καὶ ἀπὸ τοῦ βόμβυκος ἐπὶ τὴν ὀξυτάτην νεά-
 την ἐν αὐλοῖς, ἧς ὁ ἀριθμὸς ἰσότης τῇ ὀλομελίᾳ τοῦ
 οὐρανοῦ. Ὅρῳ δὲ δεῖ μὴ τοιαῦτα (οὐθεὶς γὰρ ἂν
 ἀπορήσειεν) οὔτε λέγειν οὐθ' εὐρίσκειν ἐν τοῖς αἰδίοις·
 ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς φθαρτοῖς· ἀλλ' αἱ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς
 φύσεις αἱ ἐπαινόμεναι, καὶ τὰ τούτοις ἐναντία, καὶ ὅλος
 τὰ ἐν τοῖς μαθήμασιν, ὡς μὲν λέγουσιν τινες καὶ αἴτια
 ποιοῦσι τῆς φύσεως, ἔοικεν οὕτωςί γε σκοποῦμένοις
 διαφεύγειν. Κατ' οὐδένα γὰρ τρόπον τῶν διωρισμέ-
 νων περὶ τὰς ἀρχάς, οὐθὲν αὐτῶν αἰτιόν ἐστιν. Ὡς
 μέντοι ποιοῦσι φανερόν, ὅτι τὸ εὐ ὑπάρχει, καὶ τῆς
 συστοιχίας ἐπὶ τῆς τοῦ καλοῦ, τὸ περιττόν, τὸ εὐθὺ,
 τὸ ἴσον, αἱ δυνάμεις ἐνίων ἀριθμῶν. Ἄμα γὰρ ἄρα
 καὶ ἀριθμὸς τοιοσδί· καὶ τὰλλα δὴ ὅσα συνάγουσιν

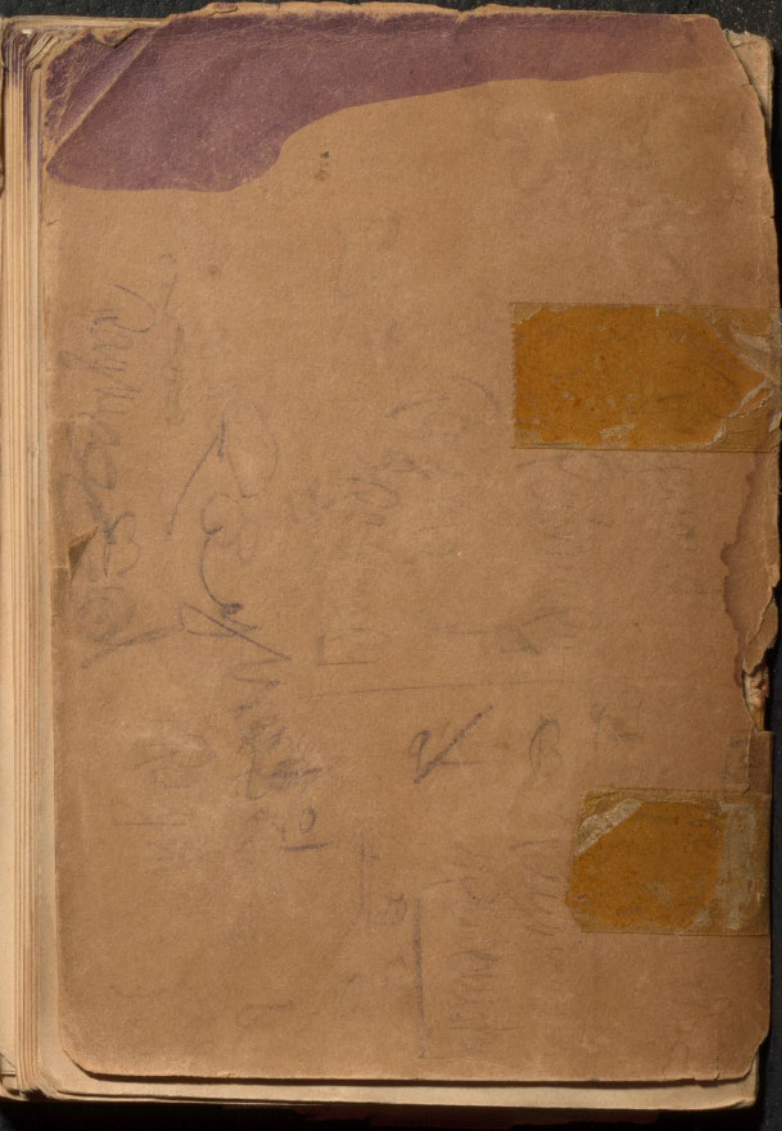
ἐκ τῶν μαθηματικῶν θεωρημάτων, πάντα ταύτην ἔχει
 τὴν δύναμιν. Διὸ καὶ ἔοικε συμπτώμασιν. Ἔστι γὰρ
 συμβεβηκότα μὲν, ἀλλ' οἰκεῖα ἀλλήλοις πάντα, ἐν δὲ
 τὸ ἀνάλογον. Ἐν ἐκάστη γὰρ τοῦ ὄντος κατηγορίᾳ,
 ἔστι τὸ ἀνάλογον, ὡς εὐθύ ἐν μήκει, οὕτως ἐν πλάτει
 τὸ ὁμαλόν· ἴσως ἐν ἀριθμῶν τὸ περιττὸν, ἐν δὲ χροῶν
 τὸ λευκόν. Ἔτι οὐχ οἱ ἐν τοῖς εἶδεσιν ἀριθμοὶ
 αἰτιοὶ τῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν τοιούτων. Διαφέρουσι
 γὰρ ἐκείνοι ἀλλήλων, οἱ ἴσοι εἶδει. Καὶ γὰρ αἱ μο-
 νάδες. Ὅστις διὰ γε ταῦτα, εἶδη οὐ ποιητῶν. Τὰ
 μὲν οὖν συμβαίνοντα, ταῦτά τε, καὶ ἔτι πλείω συνα-
 χθεῖη. Ἔοικε δὲ τεκμήριον εἶναι τὸ πολλά κακοπα-
 θεῖν περὶ τὴν γένεσιν αὐτῶν, καὶ μηδένα τρόπον δύ-
 νασθαι συνεῖραι, τοῦ μὴ χωριστὰ εἶναι τὰ μαθημα-
 τικά τῶν αἰσθητῶν ὡς ἔνιοι λέγουσι, μηδὲ ταύτας
 εἶναι τὰς ἀρχάς.

KLIBANSKY
* PA 3893

M5

1900

3359035

11

